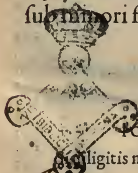
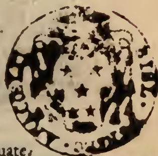
D. Ioan. Chryſo
STOMI EPISCOPI CON
STANTINOPOLITANI IN SANctum Ieſu Chriſti Euangelium ſecundum Ioannem commentarij, diligenter ab Arrianorum fæcibus purgati, & in lucem in ſacræ paginę tyronum gratiam modò recens ſub minori forma æditi.

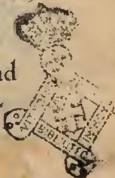
IOAN. IIII.

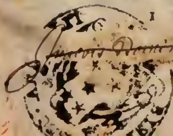
Si diligitis me, mandata mea ſeruate.

PARISIIS

Apud Carolam Guillard, in via ad diuum Iacobum, ſub Sole aureo.

1543

ELENCHVS RERVM omnium quas in marginibus compendiose perstrinximus, eisdem semper verbis fideliter omnia referens.

ELEENCHI FINIS.

FRANCISCI ARETINI in diui Ioannis Chryſoſtomi, Epiſcopi Conſtātinopolitani commētarium ſuper Ioannis euangelio, ad clariſsimum virum Coſmū Mediceen Florentinum, Præfatio.

COMMVNIS ferè omnium opinio eſt, Coſme vir clariſſime, ſuperiores & longè à memoria noſtra remotas ætates, omnium virtutum genere noſtram ſuperaſſe, nec vllum nūc inueniri quem maioribus illis comparare poſſimus: in qua ſententia multitudinem eſſe minimè miror, cuius id ingenium eſt, vt audita viſis, & vetuſtiſſima quæque maiora arbitretur. Quod autem viri graues & doctrina, & rerum vſu exerciti idem ſentiant, hoc ego quàm iniquiſſimo animo ferendum cenſeo. Non tamen is ſum, qui negem maiori clarorum virorum copia illa tempora floruiſſe, aſſentior ſanè, libenter ob meam in ſeculum noſtrum pietatem (ſi commodè poſſem) negaturus. Nō enim mihi ita faſtidio ſunt homines mei, vt neminē illis profitear comparādum, vt plerique obſtinata aſſertione contēdunt, malè de ſeculi ſui hominibus meriti, quibus partim qui viderint, partim qui cōſuetudine deuinctos habuerint, nonnullos qui beneficos in ſe experti ſint, fauere profectò deberent, vt etiam ſi non omnino id ſentirent, tempora tamen ſua amore complecti, & pro viribus extollere viderētur. Eſt enim, vt ſentio, bene inſtituti hominis temporum ſuorum bonis delectari: & ſi quem videant virtutibus præcellere tanto eos maiori admiratione & laudibus proſequi, quāto inter paucos eius virtus clarior apparet. Et profectò ſi ætatem noſtrā non malignè, non inuidè conſiderare voluerimus, viros clariſſimos habuit habétque, quos ſiue magnitudine animi, ſiue ſapientia, ſiue rerum geſtarum gloria, ſiue magnificentia, ſiue rerum publicarum adminiſtratione:

tione: si non præferre, ausim tamen maioribus comparare, vnde nō minora virtutis exempla, quàm à maioribus illis nobis proponerentur. Quod licet nō huius loci, neq; propositi sit in præsentia disquirere: paucos tamen attingam, ne videar velle quidem, quos tamen laudare possim, non habere. Quid enim de Martino quinto dicā, qui quum primùm ad summum est pontificatum assumptus, imbecillimum & varijs casibus agitatum ecclesiæ statum, & diuturnum schisma ita sedauit, ita in vnum corpus redegit, vt ex maximis perturbationibus & procellis, in trāquillissimum portum tanti gubernatoris peritia periclitantem Petri nauiculam appulerit? Quid ad clarissimum principem Nicolao quinto defuit? cuius tempora etsi breuissima, quantulacunque tamen, in hac nostra inferiori Italia Augusti paci contulerim, cuius ductu & auspicio, vt vrbs Roma, ita & Romana lingua renouata est: quem nisi tam repentè inuida mors è medio sustulisset, non minus quàm Augustus vrbem è lateritia marmoream reliquisse gloriari potuisset. Quid Pio secundo pietate par? vere, inquam, pio, qui vt cōmissæ sibi ecclesiæ & Christianæ religioni consuleret, inualido & imbecillo corpore nullū recusauit laborē. Quid Alphonsum Atragonū regem memorē, qui vt maximo animo Siciliæ sibi regnum vendicauit, ita & quoad vixit, & sapientia, & authoritate incredibili id rexit, & tutatus est? Quid Franciscum Sphortiam? nónne cuiuis veterum imperatorum iure connumerabis, cuius tu nominis & gloriæ Cosme, vel in primis author fuisti? Neque enim te vllo pacto tacere, aut possum, aut debeo: tu enim vnus es, quem in priuata fortuna cuiuis maiorum non æquādum modò, sed longè præferendum contenderim. Tu vnus es quem vnice admirari, de quo maximè gloriari possim: tu vnus multorum simul laudes complexus es. Pompei authoritatem & gloriam, Catonis seueritatem, Luculli magnificentiam, Crassi, sed in meliores vsus, diuitias, summam præterea in immortalem deum religionem. Extant clarissima pietatis tuæ & in deum, & in patriam monumenta, extant innumera & in priuatos homines beneficia: longè plura suspicor, quibus tacita tecum conscientia lætaris, quæ indigentibus dei seruis, innuptis virginibus, reliquis pietatis operibus

ribus tam larga dextera exhibes, vt secundum domini pręceptum, nesciat sinistra. Et tamen indies magis atq; magis diuitiæ abundant, crescunt, exuperant, centuplũ accipietis inquit. Et meritò quidem. Cui enim potius credendę sunt, quã qui & sciat, & velit quãliberalissimè distribuere? Iure igitur summi dei clementia, in clarissima Italię ciuitate, in summa & authoritate, & amore omniũ te principem cõstituit: & vt Ciceronem Italia, ita ciues te tui in patriam, summo omniũ consensu, ab exilio reportarunt. Vbi tot annos in tranquillissima pace, in omnium admiratione filiis paternam imaginem, virtutemq; reuerẽtibus indolis eximię, tot propinquis, tot amicis munitus, summa cũ laude consenuisti: vbi te omnes patrem patrię & loquuntur, & sentiũt: vbi vt Demonsthenem ferunt Atheniẽses populi, ita tu & principum, & rerum publicarum pro arbitrio tuo habenas sępenumero moderatus es, vt nemo sit, qui sapientiam, qui virtutem, qui ingenium tuũ non admiretur: vt & vbi clarorum principum nomen peruenire nõ potuit, ibi tuum celeberrimum habeatur, atque te cõsummatissimum virũ reddas. Inter publicas & grauissimas occupationes si quid ocii datur, id omne liberali mẽsę, hoc est studiis, & diuinis impẽdis lectionibus, quibus animus eruditur, oblectatur, pascitur, veram cõcipit beatitudinem. Hæc & alia plura cum de præstantia tua iam diu acciperem, accusabam sanè fortunam meam, cui talem virum videre, et colere non licebat: quod ergo vnum in primis desiderabam votis meis, humanitate incredibili audisti: iussisti Florentiam venirẽ veni, te visitaui, vt filium accepisti, spem bonam dedisti. Sed cum inter loquendum abs te acciperem, quantopere in Ioannis Chrysostomi cõmentario super Ioannis euangelio, quem nuper rudi & inemendato stilo traductum R. patri Ioanni episcopo Attabatensi dederam, delectarere, incredibilem cepi voluptatem, aliqua ex parte tuæ in me benignitati satisfacturum rarus. Itaque cum primum Romam redirem, me ei vltimam manũ imponere, & clarissimo nomini tuo inscribere pollicitus sum. Primam igitur eius partem, cuius Græcum exemplar penes me est, pro ingenioli mei viribus emendaui, quã, dum reliquum & inueniam & absoluam, visum est interea ad præstantiam tuam mittere,

Mat. 6. a *Ibid. 19 d*

vt me pollicitationis meæ memorem intelligas: opus enim permagnum est, & tempore indiget. Et licet in librorum præfationibus authorũ laudes colligi soleant, eas tamen in præsentia prætermittere statui: nõ quin latissimus in Chrysostomo (siue doctrinam, siue mores intueri velimus) cõmendationis campus pateat, vt etiam infanti linguæ vberrimam dicendi materiam præstare possit: sed cum ad te virum præstãtissimum dirigatur, nolui tantùm mihi tribuere, vt ea ostendam quæ tibi longè quam mihi erant clariora. Cognosces vim hominis, Cognosces doctrinã, cognosces mores, quorum plerosque, vel omnes potius in te cognosces. Non tamen is sum, qui non intelligam, quantum Chrysostomo dignitatis, quantum splendoris imbecillis interpres abstulerit: sed vtcunque, sententias tamen me assecutum spero. Accipias ergo, qua soles humanitate hanc editionem, quam ego tam libenter exhibeo: vt si gratum tibi fuisse intellexero, maximũ abs te beneficium me accepisse existimem. Nec me mediocriter & ad hãc perficiendam, & alia aggredienda Cosmus lector hortabitur.

Præfationis Finis.

Diui Ioannis

CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOpolitani cõmentarii, super Ioannis Euangelium Prologus: Francisco Aretino interprete.

QVi agonũ certamina spectare cõsueuerũt, cũ insignem quẽpiam athletam, & coronis plurimis donatũ, alicunde profectũ intelligunt, omnes certatim cõcurrunt, vt eius luctas, artemq; & corporis robur cõspicētur: & videri quidem nõnunquã vniuersum theatrum licet multis hominum millibus inũdans, qui & corporis & animi oculos penitus intendant, vt nihil eorũ, quæ in ipso aguntur spectaculo, se prætereat. Tum si quis præstanti ingenio musicus aduentauerit, nõ minori studio idẽ ipsi theatrũ occupant, & omissis oĩbus quę in manibus habẽt negociis, & sæpenumero necessariis & vrgentibus, nõ minori studio aduolãt, sedentq; incredibili cãtus plaususq; accipiẽdi cupiditate, & de vtriusque præstantia inter se disputant. Et hęc quidẽ multi. Qui autẽ rhetorum callent rationes, ipsi quoque in sophistis hoc idem contendunt. Quippe & in his spectacula sunt auditores, plausus suffragia, & inquisitiones eorum quæ dicuntur diligentes. Quod si rhetorũ, tibicinũq; ac athletarum & spectatores, & auditores eadẽ confident attentione, quantũ nobis studii, quantum diligentiæ, si recte iudicabimus, adhibendum erit? nõ in tibicinis, neq; sophistę, aut gladiatoris, sed viri è cælo vocẽ tonitru clariorem pferẽtis spectaculo, qui vniuersum orbẽ suo clamore cohibuit, comprehendit implicuit, non nimio quidẽ, sed diuinę gratię exuberãtia, quæ ab eius lingua affatim emanauit. Et quod mirum sit, tantus clamor non asper, non iniu-

cundus,sed omni musica harmonia suauior,quo nil audito
rum aures posset vehementius demulcere. Huc accedit,
quod sanctissimus,quod admiratiōis plenus, arcana redū-
dans sapientia,qui tot tantaq; cōfert bona,vt qui dili gēter
& accurate eū accipiunt & obseruant,non iam homines &
terræ incolę habendi sint,sed super omnia huius seculi bo
na collocētur in angelorū consessu:neq; aliter terrā,quàm
Marci.3 b cælum habitant. Tonitrui enim filius est Christo dilectis-
simus,colūna omnium quę in orbe sunt ecclesiarū,qui cęli
Ioan.12.f claues habet,qui Christi calicem bibit,& baptismatis aqua
ablutus est,qui super pectus domini multa cū fiducia recu
buit. Hunc nos in præsentia aggredimur, qui neq; fabulas
effingit,neq; personatus incedit. Non enim huiusmodi lo
quitur,neq; suggestū ascendit,aut orchestrā supplodit,aut
aureo ornatur vestimento:sed stola purissima amictus pro-
greditur. Christus nanque indutus nobis ostēditur, pedes
calceatus decorosin euangelii pacis præparatione, zona
non pectus, sed lumbos præcinctus:non ex purpurea pel-
le neq; deaurata,sed veritatis decore intexta, atq; distin-
cta. Talis in præsentia Ioannes nobis offertur nullam ne-
que simulationem, neq; fabulā afferens, quæ longè ab eo
absunt:sed nuda &aperta fronte,nudam & opertā annun-
ciat veritatem. Neq; aliū se verbis,alium reipsa, specie,as-
pectu,voce persuadendo exhibet: neque instrumentis in-
diget,vt cithara,lyra,& huiusmodi:sed omnia lingua ope
ratur,omni citharœdo,omni musica suauius, vtiliusq; pro
ciniens. Est enim ei proscænium vniuersum cælum, thea-
trum orbis terrę,spectatores auditoresq; omnes angeli, &
quicunq; homines & angeli sunt,aut fieri desiderant:quip
pe hi duntaxat hanc proculdubio possunt harmoniam ex-
audire,eamq; re ostendere,tales se auditores,quales opor-
tet,exhibētes. Siquidem alii omnes non secus ac infantes
audiūt quidem,nō tamen audita intelligunt,& placētulis,
& puerilibus ludis intēti,in deliciis,opibus,potentia,vētri
viuentes,verba interdū accipiunt: verū nihil inde magni-
ficum:nihil altū decerpūt lateritię prorsus & luto inhęrēt.
Huic autē apostolo supernæ affuerunt virtutes, eius ani-
mæ pulchritudinem,sapientiam,& speciem virtutis admi-
rantes,per quā ipsum simul hausit Christū, & spiritualem
conse-

consecutus est gratiam. Etenim tanquã lyram quandã preciosis lapidibus, auroq; distinctã, aureo plectro adhibito sic suã sibi aĩam exornãdo effecit, vt per eum magnũ & altum spiritu personaret. Quéadmodũ igitur nec piscatoris est, neque filii Zebedæi, sed ei⁹ qui arcana mysteria intelligat, hanc pulsare lyram, sic ei summã præstemus attétionem. Nihil enim nobis humanũ, sed à spiritus sancti profundis & abditis thesauris oĩa proloquitur, quæ neque angeli priusquã hic diceret, nouerunt. Nãque & ipsi nobiscũ per Ioannis vocé, & per nos didicerunt, quæ cognouimus, & quod nobiscũ beatus etiam Paulus his verbis significauit: Vt ignotescat principatibus, & potestatibus in cęlestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei. Si igitur principatus & potestates, Cherubinque & Seraphin hęc per ecclesiam didicerũt, planè constat ipsos angelos summa cum attentiõe eius sese auditores exhibere. Quippe idcirco nõ parum honoris consequimur, quod nobiscum angeli discant, quæ nesciunt. Quod autem per nos, longè magis honoramur: sed per quos, vel quales nostrum, nondum diximus. Quamobrem multum hic adhibeamus cum æquanimitate silentium non hodie aut vna duntaxat die, sed per omnem vitam, cum omni tempore huiusmodi audire bonum sit, & perquam vtile. Nam si ea quæ in regiis fiunt domibus cognoscere exoptamus: vt exẽpli gratia, quid dixerit, fecerit, cõsuluerit super subditis suis rex, & sæpe quæ nihil ad nos attinent: quanto magis quę à deo dicũtur, audiendi flagram⁹ desiderio, tum maximè cum ea scire nostra plurimũ intersit? Quæ omnia hic nobis euangelista accurate explicat, cum ipsi regi incredibili sit amore deuinctus: imò & ipsum in se loquentem cõtineat, audieritque ab eo quæcũque ipse à patre acceperit: Vos dixi amicos, inquit, *Ioan. 15 b*
quia oĩa quæcunque audiui à patre meo, nota feci vobis. Quéadmodum igitur si quépiam è summo cęlo descendétem repentè conspicaremur, qui arcana illa certe nobis se dictũrũ polliceretur, omnes certatim cõcurremus: itidem & nos in præsentia faciamus. Et cælo enim vir hic nos allocutum venit: neq; enim est de hoc mundo, vt ipse testatur Christus, quũ inquit: Vos de mundo nõ estis: & para- *Ibidem. c.*
cletum

cletum habet in se loquentem,& vbique præsentē,qui tam certè nouit dei mysteria,vt res suas humana anima, spiritum sanctificationis,spiritum rectum,qui nos ducit & trahit in cælum,qui aliis nos oculis illuminat,qui nos idoneos reddit,vt futura nos secus ac præsentia contemplemur, qui demum efficit,vt etiam in carne cælestia spectare possimus .In omni igitur vita æquanimitatem ei, atque silentium præstemus,nemini segniciei,nemini somno locus sit, nemo huc accedentium squalore tabescat, sed ad superna vnanimes mentes nostras erigamus.Inde enī Ioannes hic eos alloquitur,qui illic,quanuis terram incolant,viuunt. Et profectò in hac vita nihil magnū,nihil exoptabile adipiscimur:nihil ad eos qui à brutorum vita emergere nolūt Ioannis doctrina,quemadmodum nihil ad eum res humanæ. Tonitrus igitur mentes nostras perterret, cum in naturalem sonitum erumpit:at Ioannis vox non modo neminem perturbat fidelium,sed omni liberat perturbatiōe atque molestia.Solis autem dæmonibus terrori est,& dæmonum seruis: quod vt nobis certo constet,& animo sileam* & ore animo tamen maximè. Quænam enim tacentis vtilitas, si eius anima perturbationibus æstuet? Animi ergo quietem expeto, cuius auribus indigemus.Nulla ergo nos pecuniarum capiat cupiditas, nulla gloria,non ira,non aliorum turba affectuum. Neque enim fieri potest,vt qui se non omnino his liberat, valeat illorum altitudinem intueri,& vt oportet cognoscere mysteriorum religionem, arcana, reliquas omnes virtutes , quæ his tanquam oraculis delitescunt. Nam si fidibus, & tibiis nemo vnquam rectè scire potest, nisi totum ad id animum intendat : quanam ratione huiusmodi mysteria solo auditu,animo verò alie-
Mat.o.4 no & aliis curis implicito intelliget? Idcirco Christus,his nos verbis admonet: Nolite dare sanctum canibus,neque mittatis margaritas vestras ante porcos. Margaritas hæc verba vocauit,quæ his longè pulchriora præstantioraque sunt. Verum cum ea materia non sit nobis alia charior,idcirco horum sermonum voluptatem melli sæpenumero, comparare consueuit: non quod quicquam inter hæc conferendum sit, sed quod apud nos nihil est melle suauius. Quod & lapidum preciosorum naturam, & cuiusuis mellis vo-

lis voluptatem plurimum diuina exuperent,audi prophetam quibus verbis earum afferat prçstantiam. Desiderabi *Psal.18.c*
lia,inquit,super aurum & lapidem preciosum multum, & *Ibidē.118*
dulciora super mel & fauum:sed bene valentibus tantum,
quamobrem subdidit:Etenim seruus tuus custodit ea. Et *Ibidē 18 c*
alio in loco cum suauia dixisset, addidit, Faucibus meis.
Quā suauia,inquit,faucibus meis eloquia tua. Et iterum, vt eorum significaret excellentiam:Super mel, inquit, & fau um ori meo:cum in bona esset valetudine. Non igitur morbo aliquo affecti:sed animæ prius cura adhibita, hoc pabulum accipiamus. Propterea tot verbis præmissis, nondum rē ipsam aggressus sum,vt quisque omni abiecta ęgritudine,tanquam cælum petens,ira,solicitudine, seculari que omni impedimento vacuus, huc liber ingrediatur. Etenim nihil in hac vita magnum, nisi prius omni animi perturbatione amota, adipisci possumus. Nec mihi quispiam dixerit,breue tempus inter hanc,& futuram esse cōcionem. Non enim quinque duntaxat diebus,sed vno momento licet præteritam omnem vitam commutare. Quid, inquam latrone & homicida scelestius? Nónne hoc summum malitiæ genus est? Verum ad ipsum virtutis apicem quàm primum euasit,& in ipsam assumptus est paradisum, nec dierum,nec dimidiæ quidem horæ,sed breuis tantum momenti indiguit. Eadem & nos ratione rèpentè mutari possumus,& ex luteis aurei fieri. Cum enim neque virtus, neq; vitium à natura sit facilis ad vtrunuis transitus datur, cum nulla cogat necessitas. Si volueritis, inquit,& verba mea audieritis,bona terræ comedetis. Vides ne sola nobis opus esse voluntate? voluntate, inquam, non qualibet, &, quæ nonnullorum est, verum & diligenti, & exquisita. Neminē noui qui in præsentia ad cęlum euolare nollet,re tamen ipsa oportet voluntatē confirmare. Siquidem mercator ditescere cupit, nō tamē eius animus soli acquiescit cupiditati:sed nauē parat,nautas cogit,hortatur gubernatorē & alia quę nauigatiōi opus sūt,diligēter disponit,aurū præterea mutuatur,maria traiicit,& innumeris periculis,quibus se mari credentes iactari cōsueuerūt,se exponēs peregrinas appellit terras. Itidē & nos oportet volūtatē rei applicare. Nauigamus nanq; & nos nauigationem,nō ab alia

alia in alia terrā,ſed a terra in cęlum.Quare tota mente in tendamus ad eam gubernationem, quæ nos ſupernè erigat,& nautas rationi obſequentes,& nauem nobis firmam comparemus,ne tentationum procellis, aut vllis ſecularibus demergatur affectibus,neque ſuperbiæ ſpiritu efferatur,ſed leuis & expedita ad ſuperna euadat. Quod ſi hac ratione nauem nobis,& gubernatorē,& nautas parabimus ſecundo vento nauigare,& dei filium verum gubernatorem nobis conciliare poterimus,qui nauiculam noſtram vſquam allidi non patietur:ſed licet innumeri ſpirēt venti & ventos ſedabit,& mare tranquilliſſimum reddet. Tales craſtinæ aſſimus concioni,operæprecium eſt aliquid hinc vtilitatis accipere,& mente recondere.Nemo via eſſe velit,nemo petra,nemo ſpinoſus ager:ſed bona terra,hoc pacto prōpto ridentique animo,bene culto & ſubacto agro ſemina mandabimus.Quòd ſi lapidoſum & incultum viderimus,dabitis veniam ſi illic ſerere recuſabimus : ſed omiſſa ſatione,ſpinæ prius incidendę erunt:ſummę nanque dementiæ ſemina in incultam terrā iacere. Qui his vacat ſermonibus,eum non decet dæmonis habere conſuetudinem.Quænam enim iuſtitiæ, & iniquitatis communitas: Audiſti Ioannem,& ab eo ſpirtualia didiciſti. Deinde fornicatum abis auditurus mulieres obcœna loquentes,obcœniora diſſimulantes,quique effœminati ſeinuicem alapis cædunt,& quanam ratione cum tanto in cœno prouolutus iaceas,bene ablui & mūdari poteris?Et quid ſingillatim me omne vitium deſcribere hoc in loco oportet? Omnia enim illic riſus ſūt,turpitudo, exprobratio, maledicta opprobria,cōuitia,omnia corruptio,omnia lues. Ecce prædico & annuncio omnibus vobis,nemo qui hac menſa fruitur,animam ſuam mortiferis illis perturbet ſpectaculis.Quidquid illic dicitur,ſatanæ pōpa eſt & laſciuia. Noſtis ſacris initiati,quo fœdere nobis vos aſtrinxeritis,& vt verius dicam Chriſto:cum vos ipſe edoceret,quid ei dixiſtis,quæ ſuper ſatanæ pompa cum eo verba habuiſtis,quo pacto ei & angelis eius tunc abrenunciaſtis , promiſiſtiſq; nulla ei in re aſſenſum præſtare. Quamobrem non parum nobis curandum eſt,ne in his promiſſionibus perfidiæ arguamur,neve noſipſos his indignos reddamus myſteriis.

Nónne

Nónne animaduertis, quod in regiis domibus non nequã & perfidi sed probitate & fide probati viri ad regis consilia, & in regios amicos aduocantur? Legatus nobis de cęlo ab omnipotēti deo dimissus venit, res nobis pnecessarias annũcians, cuius neglecta legatione ad mimos diuertitis. Et quo hæc digna supplicio, quibúsve fulminib', & flagellis? Nam quemadmodum nulla dæmonum consuetudine, ita neque auditu vti oportet neque in sordida veste ad lautissimam dei mensam tot tantisque bonis affluentem accedendũ, quam ipse nobis pręparauit, cuius tanta vis est, vt ad cælum ipsum repentè nos rapiat, modo sobrie viuamus. Neque enim fieri potest, vt qui frequēter diuinis vacat sermonibus, is miseram vitam agat. Euolat enim quãprimam, & supernam petit patriam & innumeros consequitur bonorum thesauros, quibus vtinam & nos fruamur, gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia prima

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, archiepiscopi Constantinopolitani, super euãgelium Ioannis ex capite primo, Frãcisco Aretino interprete.

I N *principio erat uerbum.* Cum Ioannes hoc libro doctrinam suam nobis annũciaturus sit, necesse est & genus patriamque & vitam eius ostẽdere. Verum cum non ipse, sed per ipsum deus humanam alloquatur naturam, superuacaneum videri potest huiusmodi in præsentia disquirere. Sed profecto admodum peropus est, quippe cum quis
Ioan. 7.g Ioannes fuerit, & vnde, & quibus ortus parẽtibus, deinde eius vocem sapientiámque didiceris: non illius esse doctri
Ibidẽ. 1.g nam, sed diuinę virtutis, quæ eius animã inspirauit, planè cognosces. Quę igitur fuit patria? Nulla quidẽ, sed è villa, & regione abiecta, nulli rei vtili. Galilęã enim contẽnũt scribæ, cũ inquiũt, Interroga, & vide quod ex Galilæa nõ surgit propheta. Necnon & verus Israëlita: Ex Nazareth potest aliquid boni esse? Huiusmodi Ioannes patria non modo non insigni aliqua familia, sed ne nota quidẽ, ortus est patre piscatore adeo paupere, vt eandem artem filios erudiret. Nemo autem ignorat nullum opificem cupere sibi filium suę artis hęredem relinquere, nisi nimia paupertate cogatur, maxime si ars eius vilis sit & abiecta: piscatoribus vero nihil pauperius, nihil abiectius: addo etiam indoctius, in eorum autem numero alij aliis præstant, hũc autem apostolũ ex vilioribus fuisse id argumẽtum est, quod nõ in mari, sed paruo quodã in stagno, cũ patre & Iacobo fratre piscabatur, scissáq; resarciebat retia, quod nõ modice erat paupertatis indiciũ. Sic eũ vocauit Christus. Ex his sanè intelligi potest, quàm expers fuerit externę doctrinæ, &

omnium

omniũ penitus ſtudiorum. Lucas etiam nõ ſolum indoctũ ſed ignarum omnino literarum fuiſſe teſtatur,& recte qui dem. Nam qui cum adeo inopia laboraret,vt nec in foro verſaretur,neque virorum prꝗſtantium vllam haberet con ſuetudinem,ſed piſcationi toto animo intẽderet,vel ſicui aliquando cõgrederetur,ſi piſcatores eſſent & coqui,quid nam feris & brutis præſtare debuiſſet? Quid non piſcium potius more obmutuiſſet? Hic tamen piſcator circum ſtagna,retia,piſces,ſemper verſatus à Bethſaida Galilææ patre piſcatore paupere & rudi,qui literas, neque ante, neque poſtquam Chriſtum ſecutus eſt vſquam didicit,videamus quid loquitur,quã aggreditur diſputationem. Nunquid de rebus agreſtibus aut fluuialibus,quibusve inſtrumentis piſces capiantur? Huiuſmodi enim a piſcatore cognoſcere quiſpiam expectaret? Verum alud narrantem audiemus,hoc eſt,que in cælo ſunt,& que nemo vnquam antehac intellexit. Talem enim & tam profundam doctrinam,vitam optimam,& philoſophiã ad nos affert,qualem credibile eſt ab ipſis ſpirtus ſancti theſauris accepiſſe, tãq̃ modo ex ipſo cælo deſcenderit,imo neque omnes, qui in cælo ſunt,ſcire ea credendum eſt,vt iam diximus. Nunquid hꝗc tibi piſcatoris videtur,an oratoris potius,an philoſophi,an alius cuiuſpiam in hac exteriori edocti ſapientia? Nequaquam: nõ enim humanæ ſimpliciter eſt animæ de immortali & beata illa natura, & quæ cum illa ſunt poteſtatibus de natura corporũ mortaliũ,& eorum futura immortalitate, de ſupplicio,de futuro iudicio,derverborũ operum, cogitationum,& ſententiæ, vniuſcuiuſque examinibus intelligere, quid homo ſit,quid mundus:quid vere ſit,quid cum non ſit eſſe videatur,quid vitium,quid virtus. Horum nanque nonnulla Platonici & Pythagorei inueſtigare cõtenderunt. Neque enim reliqui nobis philoſophi memorãdi ſunt,qui in huiuſmodi diſputationibus per ridiculi reperiuntur,hi etiam qui apud eos prꝗ cæteris ad mirarioni fuerunt,& illius ſcientiæ habiti ſunt principes, hi maxime ſunt, qui & reſpublicas & leges condiderũt in quibus lõge magis,q̃ pueri ſunt deridẽdi cum mulieres omnibus cõmunes inſtituerint,& mores nuptiarũ pudorẽ om nẽq; deniq; vitã tã ridiculis corrũperẽt factionibꝰ. Vt aũt doctrinam

doctrinam aliquam de anima afferrent, nihil turpitudinis reliquerunt. Quippe qui mures, culices, frutices hominum animas fieri, & deum ipsum animam esse, & alia quædam huiusmodi turpissime assererent. Neque hoc solùm vituperandum est, sed magnus est ipsorum verborum Euripus. Quemadmodum enim qui in Euripo sunt, huc illuc iactātur: itidem hi nunquā sibi constant, vtpote incerta, & fragili sententia omnia loquentes. Verùm hic piscator omnia absque vlla dubitatione differens, tāquam petræ innixus, nulla ex parte titubat. Ipsis nanque supernis penetralibus dignus habitus est, & quum omnipotentem deum in se loquentem habeat, nihil terrenum sentit, vt illi, qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti sunt: sed extra in foro & in aliorum hominum cōsuetudine pro captu suo inuisibilia coniectantes, multis se ambagibus inuoluerunt, quum de supernis mysterijs disputare contēderint, & tanquam cæci & ebrij non mutuo duntaxat errore, sed plerisque in locis secum ijsdem semper rebus diffideāt. Atqui illiteratus hic, & rudis à Bethsaida Zebedæi filius, etsi sæpenumero nominum asperitatem Græci deriserint, audenter tamen dicam. Quanto enim magis nostra gens barbara illis videtur, & gentili ornatu & cultu abstinet: tāto nostra apparēt clariora. Hic, inquam, barbarus & ineruditus hæc loquitur, quæ nemo vnquam mortalium nouit: neque loquitur tantùm, sed persuadet. Quod si illud dūtaxat assecutus esset, non paruam de se concitasset admirationem. Nunc quum alterum accedat longè mirabilius, quod maximè arguit diuina esse, quæ ab eo dicuntur, quod per omne huius vitæ curriculum, doctrinā suam vniuersis persuaserit auditoribus. Quis infusam ei virtutem incredibili admiratione non prosequatur? Et profectò hoc maximum est argumentum, nihil ex seipso Ioannem loquutūm, qui ex media barbarie euangelio suo vniuersum comprehēdit orbem. Corpore autem habitauit Asiam, vbi antiquitus omnes philosophorum sectæ philosophatę sunt: idcirco locus is dęmonibus obnoxius est, & admodum formidabilis. In medio tamen inimicorum claruit, illorum fugata caligine, arcem euertit quàm munitissimam. Animo verò in eum secessit locum, qui idoneus & accommodatus ei esset,

Ioannes euangelista ubi habitarit.

qui

qui eiufmodi operaretur: vt gentilium opiniones penitus abolerētur, ſua autem indies fierent clariora. Ex quo enim & hic & reliqui piſcatores fuerunt & Pythagoreæ & Platonicæ ſiluerunt diſciplinæ, quæ ſuperiori tempore tanti nominis & authoritatis ferebantur, vt ne nomine quidem à pleriſque ſint cognitæ. Atqui & Plato ad tyrannos ſe cōtulit accitus, vt aiunt, & multis cum ſociis in Siciliam nauigauit. Pythagoras verò magnam Græciam inhabitans, innumera magicæ genera nouit. Cum bobus enim loqui, hoc enim ipſum feciſſe aiunt, nihil aliud eſt quàm magica, & inde maximè conſtat. Nam qui bruta ita allocutus eſt, nulli hominum profuit plurimum. Atqui aptior ad philoſophicas rationes humana natura eſt: ille tamen cum aquilis & bobus, vt ferunt, diſputans, præſtigiis alliciebat: neque enim rationis expertem naturā, vt oratione vteretur, effecit: neque enim humanis viribus fieri poteſt, ſed mendaciis decepit ignaros, & nulla ex parte humanæ conſulens vtilitati, æquum non eſſe & fabas edere, & plantarum capita auditoribus perſuaſit. Quódque præceptoris anima nunc in fruticem, nunc in puellam, nunc in piſcem verteretur. Nónne meritò illa omnia extinxit, aboleuitque vera & perfecta doctrina? Meritò ſanè & rectè quidem optima, ſed non itidem indocti, & illiterati viri doctrina euanuit. Verùm Syri, Aegyptij, Indi, Perſæ, Aethiopes & innumeratæ aliæ gentes, in ſuam transferentes linguam homines barbari philoſophari didicerunt. Non temerè igitur dixeram Ioanni theatrum eſſe vniuerſum orbē. Non enim ſuis omiſſis hominibus, ad brutorū naturas inueſtigandas elaborauit: quod ſuperuacaneę, & inanis philoſophię, & ſummæ amentiæ eſt: ſed cum cæteris omnibus, hoc quoq; morbo expulſo, id tantum adniſus eſt, & totis viribus cōtendit, vt vniuerſus orbis vtilitatem & virtutem à terra in cælum transferre ediſceret. Idcirco nulla caligine, nullis tenebris ſuam operuit doctrinā, vt illi ratione ſua prauis opinionibus obſcuritatem, tanquam velum quoddam indiderunt. Huius autē doctrina ſolis radiis clarior eſt atq; illuſtrior, ideoq; in omnes mortales propagata. Nō enim his, quibus cum conſuetudinē habebat, quinq; annorum indixit ſilentium, quemadmodum ille. Nec ſic docuit tanquam in ſenſibili-

ſibilibus aſſideret lapidibus, neq; numeris omnia cõtineri fabulatus eſt:ſed omni eiecto ſatanę faſtidio atque illuuie, tanta doctrinam ſuam perfudit facilitate,vt non modo ſapientibus,ſed & mulierculis & adoleſcẽtulis, quicquid dixerit ante oculos poneret. Ea enim & vera eſſe & vtilia auditoris omnibus cõfirmauit: quod omnia poſt illum ſecula teſtimonia perhibent. Vniuerſum nanque ad ſe orbem allexit,& ab omni calamitate vitã noſtram liberã reddidit, poſtquã in nobis ſuam communicauit doctrinam. Quapropter mortem potius quàm Ioannis præcepta contemnere, malumus,quæ planè conſtat nihil abiectum, nihil humanum ſapere, ſed diuinum & cæleſte eſſe, quicquid è ſacro eius pectore emanauit. Nullum hic tumorẽ verborum atque fucum,nullam ſuperfluam cõpoſitionem & ſtilum ineptum videbimus (longè enim hæc ab omni abſunt philoſophia) ſed diuinum & inexpugnabile robur, & ſacrorum dogmatum tãtam vim,vt nullo poſſit pacto ſuperari: præterea innumerabilium bonorum ſocietatem. Verborum ſanè & orationis curioſitas ſuperflua eſt, & ſophiſtis digna, vel potius ignaris adoleſcentibus, vt ipſe quoque apud eos philoſophus inducat magiſtrum ſuum admodum hanc artem apud iudices coarguentem, quòd verba ab ipſo audiẽt ſimplici,vt ita dicã,doctrina ſubruſtica,nullis vocabulorũ fucata illecebris. Haud enĩ decet,inquit,ò viri hac in ætate, ficta fucataq; oratione adoleſcentuli more me audiatis. Et animaduertite q̃ ſit ridiculus. Quod enim tãquam turpe,philoſophiaq; indignũ,& adoleſcentulorũ opus fugere profeſſus eſt,huic ipſe maximè operã dedit, hoc vnũ ſummo ſtudio contẽdit,& nihil in Platone præter hoc admiratione dignum videri licet. Et quemadmodũ ſepulchra extrinſecus ornata,ſi exteriorem illam faciem amoueris, cadauerũ ſanie,& exeſorum oſſium plena reperiũtur: itidem in philoſophorũ opinionibus, de tecta verborũ ſuperficie & ornatu,multa inania,abſurdaq; deprehenderis,maximè vbi de anima philoſophantur, nunc honore,nunc cõtumelia,nullo modo modeſtiá ve adhibita eam afficientes. Hoc diabolicum rectè eſt, nulla ex parte mediocritatem ſeruare,ſed in alterutrum extremorum allectos animos ad errorem trahere,cum nunc ad diuinam ſubſtantiam, neq; modo,

do,neq; pietate seruata eam afferat,nunc in sues & asinos, & abiectiora quoque animantia turpiter inducat. Verùm de his satis supérque. Si quid enim ab his vtilitatis accipi posset,& amplius huic sermoni esset immorandum: sin adeo friuola, turpia, ridicula, despicienda sunt & superuacanea. Quare tandem eorum fabulis omissis,veram aggrediamur doctrinam,quæ ad nos per huius piscatoris linguā cælitus deducitur. Nihil enim humanum, nihil terrenum sapit. Agite igitur ipsam Ioannis orationem in medium proferamus,& quod principio hortati sumus,vt diligenti attentione his sermonibus vacaretis, id vobis in præsentia in memoriam reducimus. Qua nanque ratione Ioannes ita in euangelio suo exorsus est: *In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum?* Animaduerte euangelistæ fiduciā, & verborum vim. Nihil dubitat,nihil coniectatur,sed certa omnia assertione proloquitur. Magistri siquidem est in his quæ dicit,nihil ambigere. Nam si is qui alios docet,alterius indiguerit doctrina,non præceptoris, sed discipuli se munere fungi:si rectè iudicabit,intelliget. At si quis ambigeret,quid tandem prima omissa causa, ad secūdā quàm primum transit? Primu quidem & secundum in hac re prętermittamus. Non enim nostra hæc. Nam & numero & omni temporū consequentia diuinitas prior est & superior. Quapropter his omissis,patrem à nullo esse, filium à patre genitum confiteamur. Rectè,inquit, Verùm,quonā pacto nulla habita patris mentione, de filio sermonem aggreditur? Quoniam omnibus patrem esse constabat,si non vt patrem,saltem vt deum,vnigenitus autē ignorabatur. Quare haud immeritò ad eius cognitionem à principio statim festinauit,vt nescientibus eum ostenderet. Præterea neq; patrem in filij mentione subticuit : & cognosce,quæso,spiritualem sapientiā. Nouit homines antiquitus præ omnibus maximè deum & venerari,& asserere. Idcirco hinc principium fecit,& prosequens deum,inquit,esse,non qualē Plato, qui alterum mentem, alterum animum esse profitetur. Hæc enim à diuina & immortali natura, quæ nihil habet nobiscum commune longè absunt, sed secessit communicatione ad creaturam : secundum substantiam dico , non secundum habitudinem. Præterea verbum ipsum appellauit.

Cùm enim nos docturus esset hoc verbũ vnigenitum esse dei filium, ne passibilem quispiam naturam suspicaretur, preoccupata verbi appellatione omnem aufert suspicionẽ. Inde enim & filium & nulli passioni subiectum significat. Vidésne, vt dixi, qui cum de filio loquitur, patrem nõ subticet? Quod si hæc satis non sunt ad omnia ostendẽda, nulla te admiratio teneat. De deo enim nobis sermo est, quem neque dicere neq; intelligere pro ipsius magnitudine quisquam potest, ideo Ioannes substantiæ nequaquam nomen aufert. Quippe quum dici nequeat, quænam dei sit substãtia, vbiq; autem eum nobis ex operibus manifestat. Si quidem hoc verbum paulò pòst videri licet lumen appellatũ, & lucem vitam, & vitam veritatem. Non tamen hac dũtaxat causa his eum nominibus appellauit, sed hac quidẽ pri
Ioã.15.c. ma, altera quoniam nobis patrem annũciaturus erat. Omnia enim, inquit, quęcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis. Vocat autem ipsum, & vitam, & lucem. Nam à notione lux nobis largita est, & à luce vita. Et profectò non vnum nobis nomen, non duo, nõn etiam plura, satis sunt ad diuinas res edocendas: sed acquiescamus, si vel multis, quanuis obscurè, quæ deo attribuuntur, possumus percurrere. Non autem simpliciter eum appellauit, sed cũ articuli adiectione à reliquis ipsum hoc loco separans. Age quàm verè dixerim, à cælo hunc nos euangelistam allocutum. Contemplare quomodo ab ipso statim exordio supernè aduolans, auditorum animos, mentesq; supra omnia quę sensu percipiuntur, erexerit supra terram, mare, cælum, angelos, Cherubin, Seraphin, omnem denique creaturam: & vt eo ascenderet, persuasit. Quid igitur? Nunquid cum ad tantam nos erigeret altitudinem, ibi nos sistere potuit? Nequaquã. Sed quemadmodũ si quis eum, qui ex litore ciuitates, oras, portusq; conspicatus sit, in medium postmodum pelagus proueheret, priorum conspectu amoto in nullum certum obiectum, sed in infinitum eius dimittit intuitum: sic Euangelista supra omnem nos creaturam ad cælestia erigens, ad supernum erectum oculum dimittit, nullo fine, vt arcana illa assequamur, nobis adhibito, quippe qui nullus est. Ascendens igitur ad verbum, quod in principio erat, hoc inquirit principiũ: quo inuento, cũ semper eius mentis aciem magis

magis perstringat, non habet vbi ratione innitatur, sed intentè suspiciens, cum cessare nequaquam ab inquirendi labore possit rursum ad inferiora descēdit. *In principio enim erat uerbum*. Nihil aliud quàm quod semper sit, significat. Ecce veram philosophiam, & diuina dogmata, non qualia Gentilium, qui tempora, & deos hos antiquiores, illos iuniores posuerunt, sed nihil tale in nostra religione. Nam si deus est, quemadmodum est, nihil eo superius: si omnium conditor, primus: si dominus & princeps omnium, omnia post ipsum & creaturæ, & secula. Volebam & alia in præsentia vobis exponere, nisi vererer amicos vestros audiendo defatigatos. Quare his admonitis, quæ sint vobis ad dictorum dicendorúmque attentionem vtilia finem nostræ imponamus orationi. Quænam igitur ea sunt? Scio plurimos verborum longitudine fastidire, quod eo fit, quoniam anima multis secularibus curis oneribusque opprimitur. Sicut enim oculorum acies pura & lucida acutè omnia intuetur, neque etiam in tenuissimis deprehendendis corporibus elaborat: verum si quis malus à capite humor, vel caligo aliqua ad oculum ascendit, densa quædam ante pupillam nebula obiicitur, quæ ne crassiora quidem corpora videre sinit: Ita animę vsu venit, cum omnis perturbatio quę eam offenderat, purgata est, intentè opportuna omnia prospicit: verum cum plurimis turbatur affectib⁹ vim omnem illam amittit vt nihil altum valeat intueri, sed quamprimum nebula obiecta, & somno, atque segnicie, quæ ad virtutē & vita in vtilia sunt nulla in his capessendis alacritate cōtēnit. Hoc ne vobis accidat, non enim omittā quin semper vos admonitos faciam, animum adhibeatis diligenter, ne ea vobis dicantur, quæ fidelibus Hebræorum à Paulo, cum multa se ad eos interpretatu difficilia locutū diceret: non quod suapte natura talia essent, sed quod desidiæ eos & negligentiæ in his accipiendis argueret. Qui enim infirmus imbecillisque est, non secus breui, quàm longa oratione perturbatur, & quæ manifesta & facillima sunt, difficilia esse autumat. Nemo in hac concione huiusmodi affectibus coinquinetur, sed omni huius seculi cura, solicitudineque abiecta, diligenter huic aures doctrinæ adhibeat. Quippe cum pecuniarum fames auditorum animos

mos occupauit, nulla profectò ratione huiusmodi in aliis rebus accipiendis desiderio flagrare poterũt. Neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia, alia opprimitur, & diuisa fit imbecillior, cum alia dominetur, & totum ad se animum trahat, quod in liberorum amore vsu venit. Nam qui vnum duntaxat habet, eum incredibili animi ardore prosequitur: qui plures, in eo diuisi affectus inferiores redduntur. Quod si in naturali charitate & vi, & cognato amore euenire cõsueuit: quidnam in eo quod à voluntate & arbitrio nostro proficiscitur æstimandum est, maximè cùm harum rerum amatores pugnantes inter se affectus, & cupiditates habeant? Cõtrarius pecuniarum amor huiusmodi attentionis desiderio est. Huc ingressi, cælum ingredimur: non in hanc concionem dico, sed si animos ad eam attentè audiendam præparabimus, terrestrem vitam agentes cælum ascendere, & cęlestia deprehẽdere, & audire possumus, quibus nemo terrena admisceat. Nemo in hoc consessu domesticarum rerum cura impediatur, hinc emolumentum & ad domesticos parietes, & ad forum afferre, & nobiscum tenere oportuit, non animam domesticis, & fori oneribus cogitationibúsque opprimere. Ideo doctrinæ sedem ingredimur, vt omni penitus sorde abluamur. Nam si parum studii diligentiæque diuinis sermonibus, huius seculi occupationibus distracti, adhibuerimus, longe satius hac concione abstinuissemus. Nemo igitur in ecclesia super domo & familia cogitet, sed domi ecclesiam, & diuinas res animo complectatur. Hæc cæteris rebus omnib⁹ sint nobis preciosiora: hęc enim animę sunt, illa verò corporis, imò & animæ & corpori hæc plurimum conferunt: idcirco ea nobis omnium potissima ducamus, reliqua superuacanea. Diuina nanque & præsenti & futuræ vitæ accommodata sunt: terrena verò neutri, nisi ab illis præscripta lege moderentur. Non enim duntaxat quales futuri simus, & quo pacto illam victuri simus vitam cognoscere oportet, sed quanam ratione in hoc quoque seculo peregrinandum nobis est. Et profectò ædes hæc huius vitæ spiritualis est medicina, vt quæ exterius acceperimus vulnera, hic curare possimus, non vt nouis acceptis discedamus. Quod nisi spiritus sancti sermonib⁹ vacauerimus,

non

non modo priores non ablueremus nequitias, sed & aliis coinquinabimur. Summa itaque diligentia his quæ nobis cælitus reuelata sunt, attendamus. Neque multum laboris superérit, si principium & materiam ipsam curabimus intelligere, sed paruo primùm labore suscepto, alios deinde secũdum Paulum admonere poterimus (hic enim Apostolus quàm altissimè erigitur, & incredibilem effundit doctrinam, in qua longè magis quàm cæteri immoratur) ne friuolis & superuacaneis imbuamur. Quamobrẽ hæc paulatim exponimus, vt facilia ante oculos nobis ponantur, néve excidant. Magna nos formido teneat ne diuinæ sententiæ fiamus obnoxii, cum inquit: Si non venissem, & locutus eis non essem, peccatum non haberent. Et quidem amplius quàm qui nihil audierunt, consequemur: cum auditis diuinis sermonibus, nihil ex his domum referimus, sed verba tantùm admiremur? Date igitur nobis, vt in bonam terram semen iaciamus, curate vt ad id recipiendum præparemini, & si quis spinas fouerit, spiritus sancti ignẽ iniiciat: si quis durum & contumax cor habuerit, eodem igne & molle reddet & placabile: si quis secus viam multis cogitationibus conculcatur, interiora petat, neque his assideat quæ ipsum vnco ad se trahere annituntur, vt bonarum segetum in vobis exuberantium prouentum pulcherrimum cõspicemur. Hoc pacto nosipsos curabimus, & incredibili desiderio hos spirituales sermones hauriemus: & si nõ vno statim momẽto, paulatim saltem omnibus secularibus molestiis liberabimur. Quare summa nobis attẽtione elaborandum est, ne nobis dicatur quòd aspidis surdæ aures habeamus. Quid enim à fera talis differt auditor? Nõne omnibus brutis est rationis expertior, qui loquentem deũ audire dedignatur? Si deo placere hominis est, qui audire negligit, quanã ratione id assequetur? is ꝓfecto nil differt à belua. Cõsidera igitur quàm turpe, q̃ scelestũ sit, cùm Christus nos ex hominibus angelos fieri velit, ex hominibus in beluas sponte nostra mutari. Ventri enim seruire, & pecuniarũ cupiditati semper inhiare, irasci, mordere, calcitrare, non hominum, sed beluarum potius est. Atque singulę beluę singulos, vt ita dicam, habẽt affectus, & diuina vita primùm abiecta, omnia si pro arbitrio in- Ioã. 15. d

b iiij dulges

dulges, non modo belua, sed monstrum multiforme & varium euadit, neque vllam à natura veniam meretur. A voluntate enim & sententia omnis ea malitia proficiscitur. Sed absit, vt hoc vnquam de Christi ecclesia suspicemur: de nobis quidem meliora, & quę ad salutem faciant persuasimus. Verum quò magis hoc nobis persuademus, eò vehementius rationibus, quæ nos ab omni immundicia præseruare possint, inuigilabimus: vt ad ipsum virtutum cacumen euadentes, quæ nobis promittuntur, bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu CHRISTI, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA II. EX CAP. I.

IN *principio erat uerbum.* Superuacaneũ iam mihi videtur vos admonitos facere, vt æquo animo, & attentè meam accipiatis orationem. Siquidem quamprimum eius audiendæ re ipsa incredibilem præ vobis tulistis cupiditatem. Hic enim concursus frequens, & diligens attentio, impulsioque & præparatio, vt ea nobis loca occupentur, vnde clariꝰ exaudiamur, necnon nostra in tanta angustia perseuerantia, quousque spirituale hoc dimittatur spectaculum: ad hæc plausus, tumultus, & alia huiusmodi maximum animi, & feruoris nostri sunt argumentum. Quocirca superflua hac admonitione omissa, illud vos admonendos hortandosque censeo pernecessarium, vt quo nunc estis animo perseueretis, neq; in hoc tantum consessu, sed domi quoq; vir cum vxore, pater cum filio inuicem de his frequenter loquantur, & vltro citroque suam & ferant & inquirant sententiam, velintque probatissimam hanc & pulcherrimam inducere consuetudinẽ. Nec mihi quispiam dicat, pueros in hoc occupari non oportere, Non enim tantum opus est, vt his vacent admonitionibus, verumetiam solis imbecillitatis tamen nostræ gratia hoc non dicimus, neque eos à secularibus & terrenis rebus, quemadmodum neque vos à ciuilibus negotiis abducimus. Atqui è septem his diebus vnum ad communis omnium domini cultum, seruitiumque collocandum

merito

meritò arbitramur. Nónne ridiculum est, vt seruulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos verò nullum deo exhibere seruitium, præsertim cum nostra omnis seruitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget, sed ad nostram penitus redundat vtilitatem. Vos autem ad spectacula filios adductis neque ad doctrinam, neque ad vllam bonam frugem eos vnquam hortamini. Verùm si quid sanctum, si quid spirituale comparandum, cogendúmve fuerit: inanem id appellatis solicitudinem. Nónne iram dei in vos meritò prouocatis, cum cæteris rebus & certo tempore & diligenti cura adhibita, in diuinarum rerum doctrina pueros exerceri, molestum intépestiuumque ducitis? Non sic, non sic, inquam fratres dilectissimi. Hæc profectò ætas his maximè admonitionib⁹ indiget: tenera est, & citò quæ ei instillantur, imbibit, & audita accipit: tanquam sigillo auditus ceræ hoc est puerorum animis impresso. Præterea & vita eius in auditu est, & in ipsis fere inanis vt vel ad virtutem, vel ad vitium facilè possit deflectere. Si quis igitur eos ab ipsis incunabulis, & quasi vitiorum vestibulis, ad viam virtutis, abstraheret, in habitu quodam & natura recta viuendi eos confirmaret: neque sponte sua facilè in deteriora prolaberentur, cum eiusmodi à teneris assuetudo ad virtutem eos alliceret. Hoc pacto & maiores diligentius obseruabunt, & reuerebútur, & ciuilibus in rebus vtiliores reperientur. Siquidem ab ineunte ætate seniorum mores edocebuntur. Neque enim fieri, vt sic dicam, potest, qui his aures adhibet, hisque se apostolicis admonitionibus prompto animo offeret: qui incredibile quoddam bonum, siue vir, siue mulier, siue iuuenis, huius mensę particeps consequatur. Nam si beluas verbis & ratione nonnũquam mansuetudinem erudimus, longè magis spirituali hac doctrina cum hominibus communicata id efficiemus, cum vtriusque medicinæ scilicet & eius qui curatur, maxima sit differentia. Neque enim in nobis ea est, quę in illis feritas: altera naturæ est, altera volũtatis. Neque rationis vis eadem, illa humanæ est sententię, hæc spiritus sancti gratiæ & virtutis. Quam si quispiam se consecuturum desperet, intelligat feras mansuescere solere, & nunquam sibiipsi diffidet frequenter hanc sibi medicinam

cinam expetat, spiritus sancti leges omni tempore audiat, & repetita domo quæ audierit, memori tandem menti inscribat. Hoc pacto & spe bona, & securitate viuet plurima, ipsaque experientia planè quantopere proficiat, intelliget. Quippe cum diabolus diuinam legem animæ inscriptam, & cor hominis dei tabulam factum conspicatur, eò se amplius conferre formidat. Vbi enim literæ regiæ, non aureo titulo, sed dilecti seruuli Iesu menti animoque impressæ, exuperanti spiritus sancti gratia effulserint: ille nullo pacto perpeti aut consistere potest, sed longè formidolosus effugit. Nihil enim adeo eius cõsilia perturbat & pterit, quàm qui ad diuinarum rerum cogitationem animus erigitur, & supernum hunc atque vberrimum fontem haurire semper desiderat. Eum, inquam, animum nihil humanum, quamuis molestissimũ perturbare, nihil quamuis magnum & exoptabile, inflare & superbia efferre poterit: sed in tantis huius seculi fluctibus, perturbationibusq; in multa viuit tranquillitate. Neque enim natura, sed mentis nostræ imbecillitate perturbamus. Nam si natura id nobis in ditum esset, omnes quidem homines necessariò perturbarentur. Omnes enim idem nauigamus pelagus, cuius & fluctuum & tempestatum immunes nullo pacto esse possem*. Quòd si extra huius insani maris fluctus tempestatesque multi reperiuntur, proculdubio constat eos affectus, non à rebus humanis, sed animi tantùm vitio insaniaque proficisci: quem si tam firmo sisteremus proposito, vt omnes casus facilè toleraret, nihil nobis hyemis, nihil tẽpestatis, quieto & tranquillo mari relinqueret. Verũ nescio quo pacto, cùm nihil de his dicere proposuerim, in hanc diuerterim admonitionem. Ignoscite quæso orationis nostræ lõgitudini. Etenim non parum veritus sum, ne quando hoc vobis remissius studium fieret, néue fastidio afficeremini, cuius nisi dubius fuissem, nulla huiusmodi nobis orta esset disputatio. Satis enim id nobis omnia facilia & reddere & subministrare posset. Sed iam tempus est propositã aggredi orationem: quare indefessos vos huiusmodi certaminibus exhibeatis: & profectò certamina nobis pposita sunt, aduersus veritatis inimicos, qui pro viribus omnia machinantur, vt filii dei gloriam, imò potius suam aboleant.

Perpetua enim diuina gloria eadē permanet, nihil ob maledicam & scelestam linguam minor: illi autem quem se adorare profitentur, euertere conati: corpus suum ignominia, animam supplicio, afficiunt. Quidnam igitur hi nobis qui hanc veram doctrinam profitemur, dicunt: In principio erat verbum? Hoc non omnino ęternum significat: idē nanque & de cælo, & de terra dictum est. O dedecus, ô impietatem incredibilem. De deo tecum mihi sermo est, & tu terram mihi, & terrenos homines affers in medium. Igitur cum homo filius dei dicatur, & deus vtique sit: (Ego enim dixi dij estis, inquit, & filij altissimi omnes) cum vnigenito de filiatione contendis, & nihil ipsum hac in parte amplius, quàm tu habere dicis? Minimè, inquis. Dicis tamen, quãuis verbo inficieris. Quonã pacto? Quid tu quoque per gratiam profiteris adoptionem accepisse, & ipsum similiter? Cum enim dicas non natura ipsum filium, nihil aliud quàm gratiæ esse confirmas. Veruntamen videamus quæ nobis adducuntur testimonia. In principio, inquit, creauit deus cælum & terram, terra autem erat inanis & vacua. Et fuit vir vnus de Ramathaim sophin. Hæc sunt quę putant firmissima esse argumenta. Sed vt doctrinæ nostræ veritas ostendatur ad comprimendam eorum blasphemiam, quid habet similitudinis, creauit, & erat? Quid deus & homo? Quid pura commisces? Quid diuisa & separata confundis, & cælestia ad terrena deducis? Hoc enim in loco, erat, pro priũ solùm significat: sed, in principio erat, & verbum erat. Quemadmodum igitur, est, verbum, si de homine dicatur, præsens duntaxat tempus signat: sin autem de deo, sempiternum atque perpetuum: itidem & erat. Nam cùm de humana natura sermo habetur, præteritum tempus, & hoc ipsum finitum: quandò verò de deo, æternitatem ipsam ostēdit. Satis ergo fuerat ei, qui terram & hominem audiret, nihil amplius de his cogitare, quàm eorũ naturæ conueniat. Nam quod factum est, quocunque tempore vel seculo factum sit, factum est tamen: filius autem dei non temporibus tantum, sed seculis quoque omnibus superior est: quippe qui eorum omnium conditor, & opifex est: Per quē, inquit, fecit & secula. Creator enim ante creaturas omnino esse cōstat. Cùm vero quidam adeo stulti & insensati sint,

Psal. 81. b

Gene. 1. a

1. Regum 1. a.

Hebr. 1. a

vt propterea maius quiddam de sua dignitate opinentur, his verbis, creauit & fuit homo, auditoris præoccupāt sententiam, & omnē impudentiam exeunt. Omne enim creatum, & cælum & terra tempore creatum, & temporale habet principium, neq; principio caret, quoniam creata sunt: itaque cum audis, creauit & fuit homo, non delirat, neque stulta & superflua ingerit. Ego etiam & aliud maius afferre possum. Quidnam? quod si de terra dictum esset, In principio fuit terra: & de homine, Quod in principio fuit homo, neq; sic quicquā maius prçstantiusq; de his, quàm quç in præsentia cognoscimus, opinari nos oportuit. Terræ enim & hominis appellatio quæcunque de se dicuntur, cōprehendens, non sinit nos quicquam, quàm quæ & intelligimus, & videmus excellentius cōiectari: quemadmodum etiam si exiguum quiddam & minimū de deo dicatur, nihil tamē humile, nihil abiectum de se sinit existimari. Accedit ad hoc, quod de terra loquens, prosequitur: Terra au-
Gene.1.a tem erat inanis & vacua. Cùm enim asseruerit quod terrā deus creauerit, eiq; proprios statuerit terminos: securè iam quæ sequuntur, enarrat, non ignarus nemīnem adeò stultum, qui sine principio ipsam & ingenitam arbitretur: terræ enim nomen & creauit sufficientia sunt, vt cuiuis etiam stolido persuaderi possit, neque çternam, neque ingenitam esse, sed ex eorum numero, quæ tempore condita sunt. Præterea hoc verbum, fuit, de terra quidem, & de homine dictum non omnino esse signat, sed & hominē inde oriundum: de terra autem qualis ea sit, nobis ostendit. Neque enim solùm dixit terram fuisse, sed etiam qualis fuerit, tenebrosa scilicet, & informis, aquisque operta & admixta. Et de Elchana non dixit solùm quod fuit homo, sed etiam
1.Regum 1.a. vnde, de Ramathaim, inquit, sophin. De verbo autem non ita loquitur, & profectò hæc inuicem conferre erubescimus. Nam si eos reprehendimus, qui illos conferunt, quorum magna est & virtutis & morum differentia, cùm tamē vna sit & eadem substantia: qui quorum & natura, & cætera omnia prorsus differunt, in comparatione adducunt, nōnne vltimæ sunt dementiæ arguendi? Sed benignus nobis, & propitius is adsit, quem illi tam perperam impieque calumniantur. Huiusmodi nanque disputationis necessitatem,

tatem,non spõte nostra aggressi sumus,neque nos eam inuenimus,sed coacti eorum perfidia,qui redẽptori suo bello indicto, hanc nobis purgandæ calumniæ dederunt occasionem. Quid ergo dicimus? Quod erat, cum de verbo dicitur,perpetuum & æternum esse signat. Inquit enim,In principio erat verbum, cõsequens autem erat apud aliquẽ esse: cum enim maximè hoc dei sit proprium,æternum, & sine principio esse,hoc primum posuit: deinde ne quis audiendo, In principio erat verbum: etiam ingenitum dixerit, hoc mox exposuit, antequam quid,esset dicatur: Erat, inquit,apud deum. Et ne omnino quispiam verbum ipsum id esse quod profertur, aut quod intra hominem est, arbitraretur: per articulum primum,vt iam diximus,& per secundam hanc adiectionem eam amouet suspicionem.Non enim dixit, in deo erat:sed, apud deum,in persona eius æternitatem nobis ostendens:quod apertius quoque significauit,cùm subdidit: *Et deus erat uerbum*. Sed factum est, inquit. Quid ergo obstitit, quin diceret, in principio fecit deus verbum? Cùm de terra Moses loqueretur, non dixit, in principio erat terra:sed in principio creauit deus terrã, & creata fuit. Quid prohibuit Ioãnem quoque eodem modo exordiri,in principio creauit deus verbum? Nam si de terra ita locutus est Moses, ne quis ipsam increatam arbitraretur, longè magis de filio loquentem timere Ioannem oportuit,si creatus erat. Mundus nanque cùm sit visibilis, per se conditorem suum prædicat. Cæli, inquit, enarrant gloriam dei: filius autem inuisibilis est, & creaturam longe supra quàm dici possit, excedit. Quod si illic, & si neque verbo nobis,neque doctrina opus erat, vt creatũ mundum disceremus,tamen manifestè id nobis ante oculos ponit propheta: multo magis de filio idem à Ioanne dicendũ fuerat,si creatus fuisset,sanè quidem. Verum Petrus id manifestè, aperteque professus est. Quoniam in loco,& quomodo? Quando cum Iudæis disputans his verbis vsus est, Quod dominum ipsum,& Christum deus fecit. Quicquid sequitur nõ addidisti? Iesum scilicet, quem crucifixistis:an ignoras eorum de quibus sermo habetur,partim immortalis naturę esse,partim carnem accepisse? Quod si negas,& omnia simpliciter ad diuinitatem trahis, passibilem diuinam

Gene.1.a
Psal.18.a
Act.2.d.

nam naturam feceris,quod si non passibilem neque actiuã dixeris, verũ si ex ipsa diuina & ineffabili natura sanguis emanauit, ipsáque carnis loco in cruce clauis transfixa, & discerpta est,admittẽdum profectò esset commentum tuũ: sin neque ipse quidem diabolus hoc affinxerit,quánam ratione ipse ignorare assimulas? Indignam sanè cui ignoscatur ignorantiam,& qualem neque dæmones vnquam simularũt. Præterea hæc nomina, dominus & Christus,nõ substantiæ sunt, sed dignitatis: alterum potentiæ,alterum vnctionis: quid igitur de filio dei dixeris? Nam,si vt dicitis creatus esset, nullum locum hoc haberet: non enim prius fuit, deinde ipsum fecit deus, neque seruuli habet principium, sed eiusdem naturæ atque substantiæ. Interrogatus
Ioã.18.g enim an esset rex. Ego ad hoc natus sum, inquit. Petrus autem de eo tãquam creatura quadam loquitur. Nam omnis ei de Christi humanitate sermo est. Et quid admiraris Petrum ita loquẽtem? Quippe & Paulus cum Atheniensibus disputans, hominem tantum ipsum his verbis appellat: In
Act.17.g viro in quo statuit, fidem præbens omnibus,suscitans eum à mortuis: nihil de dei forma, neque quod ei æqualis sit, neque quod splendor gloriæ eius, meminit. Neque immeritò: nondum enim tempus venerat,vt hæc diceret, sed satis adhuc erat,vt & hominem fuisse, & à mortuis suscitatũ intelligerent. eodem quoque modo Christus fecerat,cuius exemplo Paulus opera sua disposuit. Non enim continuò suam reuelauit diuinitatem, sed ab ipso principio propheta Christus & simpliciter homo habitus est: deinde & verbis,& operibus quod erat,ostendit. Idcirco Petrus hoc ordine vsus,hanc primam ad Iudæos concionem habuit. Nã cũ nihil de diuinitate eius adhuc manifestè accipere possent,in humanitatis eius sermonibus immoratur, vt eorum auditus his exercitus,demũ se diuinitatis doctrina imbueret. Quod si quispiam omnem concionem altius percurrere voluerit,perspicuè hanc nostram deprehenderit sententiam. Etenim hominem ipsum appellat,& passioni eius,re
Rom.1.a. surrectioníque, & secundum carnem generationi insistit. Atqui & Paulus cum eum ex semine Dauid secundum carnem factum diceret, nihil aliud nos admonuit,quàm id factum à Christi humanitate sumptum esse, quod & nos confitemur.

fitemur. Verùm tonitrui filius de dei ineffabili, & sempiterna essentia nunc loquitur. Propterea non, fecit, sed erat, posuit. Oportebat enim, si creatus esset, id maximè definire. Quod si Paulus veritus est, ne stultorũ aliquis suspicaretur filium patre maiorẽ fore, & genitorem ei subiectum, & idcirco ad Corinthios scribẽs, inquit: Quod omnia Christo subiecta sunt, præter illũ qui subiecit ei omnia: licet absurdum fuisset, quempiam suspicari, patrem vnquam filio cum cæteris omnibus subiectum iri: has tamen, etsi nulli nixas rationi, suspicationes formidauit, addiditque, præter eum qui subiecit ei omnia: longè magis Ioannem, si creatus esset filius dei, timere, ne quis increatũ æstimaret, & hoc ante omnia edocere oportuisset. Nunc autem cum genitus sit meritò sanè neque ipse, neque alius, siue apostolus siue propheta, creatum eũ asseruit: sed neque ipse vnigenitus, si esset creatus, subticuisset. Qui enim tam humilia, & abiecta propter humilitatem loquitur, id nullo pacto prætermisisset. Neque enim absurdè arbitror quã haberet magnitudinem & præstantiam tacuisse potius, quàm eam quã non haberet silentio præteriisse, neque significasse qualis esset. Illud enim nõ immeritò sileri poterat, vt humanũ genus humilitatis admoneretur: hic autem ne minimam quidem silentij causam inuenies. Quanam enim gratia, si creatus esset, id tacuisset, & multa de se prętermisisset? Nam si vt nos humilitatem edoceat, abiecta quædam sæpenumero de se: etiam minimè digna loquitur: multò magis si creatus esset apertè dixisset. Nónne vides ipsum ne quis ingenitum crederet, ad id ostendendũ, & re & verbis summa ope contendere, vt etiã & dignitate, & substãtia sua indigna loquatur & in prophetæ humilitatẽ descendat? Illud enim, sicut audio, iudico: & ille mihi dixit, quid dicam, & quid faciam, & à meipso non loquor: & alia huiusmodi prophetarum duntaxat verba sunt. Si ergo vt hanc tolleret suspicionem, tam viles de se sermones, tam humiles non est dedignatus: longè magis si creatus esset, ne quis ipsum increatum suspicaretur, multa huiusmodi protulisset in medium: vt exempli gratia. Nolite arbitrari me genitũ esse à patre, creatus sum non genitus, neque illius substantiæ sum. Nunc autem omnino contra ea loquitur, quæ etiam inuitos contrariam

1. Corin. 15. d.

Ioã. 14. a

Ioã. 14.b riam accipere cogant sententiam: vt illud. Quia ego in pa-
Ibidem a. tre, & pater in me est: &, Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me: Philippe, qui videt me, videt & pa-
Ibidē. 5.d trem: &, Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & fi-
Ibidem. c. lius quos vult viuificat: &, Pater operatus est vsque modo, & ego operor: &, Sicut cognoscit me pater, & ego cogno-
Ibid. 10.c sco patrem, & in omni scriptura vnum & idem se esse cum patre asserit. Authoritatē autem & potestatem & his, & aliis plurimis locis manifestat: vt cum inquit: Tace, obmu-
Luc. 4.f. tesce. Volo mūdare. Surde & mute spiritus, ego tibi praeci-
Mat. 8 a. pio, exi ab eo: &, Audistis quia dictum est antiquis, nō oc-
Mar. 9.d cides: ego autem dico vobis, qui irascitur fratri suo, reus e-
Mat.. 5.c rit iudicio, & plura huiusmodi. Addo etiam miracula, haec omnia satis idonea sunt ad eius virtutē, potentiamque osten dendam, imò & minima eorum pars, plurimum etiam insipientiores & adducere, & persuadere posset, vt crederēt: sed profectò earum est inanis gloria virium, vt vel ad manifestissima quaeque eorum, qui ipsi succumbunt, mentis aciem perstringat, & in rebus luce clarioribus dissentire, ac contendere persuadeat: eos autem qui veritatem probè tenent & intelligunt, in dissimulationem contradictionémque adhortetur: quod Iudaeis vsu venit, non enim ignorationis gratia dei filium abnegarunt, sed vt apud populum
Ioan. 12.f plurimum & authoritatis, & honoris consequerentur. Ex principibus enim, inquit multi crediderunt in eū, sed propter pharisaeos non confitebantur, vt de synagoga non eiicerētur: potius enim hominum quàm dei gloriam optarunt, siquidem nullo pacto fieri potest, vt is qui tanto studio seculari gloriae seruiat, diuinam vnquā assequatur. Id-
Ibidē. 5.g circo his verbis reprehenduntur: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam inuicem accipitis, & gloriam quae à solo deo est, non quaeritis? Intolerabilis quaedam ebrietas est inanis gloria: ideoque quem suae subiecit ditioni, is aegrè in sanitatem restituitur. Et quam pestifera tabe infecit animam, à caelo abscindens, terrae affigit, neque eam amplius sinit, vt ad verā lucem dirigere possit intuitum: sed in huius seculi sordibus semper eius persuasione deuoluitur, & dominos nobis tam potentes imponit, vt etiam sine iussu aliquo nos exuperent, nobisque perpetuo dominentur.

Qui

Qui enim hoc morbo afficir, nullo præceptore omnia sua sponte operatur, quæ dominis suis placere, quibusq; plurimum eos lætari arbitratur. Etenim pulchra veste eorũ causa induitur, faciémque ornat, non sibi, sed alijs, caterua sequentium stipatur, quo omnes ipsum admirẽtur: quicquid deniq; facit, aliorum tantùm gratia facit. Num quicquam posset esse molestius? Vt alijs admirationi sit, præceps frequenter agitur. Vis eius intelligere tyrannidem? Satis tibi ex Christi verbis constabit. Audi & quæ sequuntur. Nam si quempiam negociatorem, qui preciosissimas sibi merces magno auri pondere compararit, rogaueris quanam gratia tantum auri profundat, quidúe tantus sibi sumptus velit: nullam aliam ab eo rationem accipies, quàm vt populo placeat. Quòd si deinde quid populus sit, percontaberis: quiddam, inquit, tumultus perturbationisq; plenũ, è stultitia maiori ex parte constans, atq; compositum temerè, per maris fluctus varia, & pugnante sententia sæpenumero iactatũ. Qui igitur sub eiusmodi dominij seruitio premitur, nónne omnium est sanè miserrimus? Veruntamen qui secularem vitam agunt, si his se affectibus deuinxerint: etsi graue sit, leuior tamen est reprehensio. Qui verò terrena se abiecisse professi, ea tamen auidi inhiant, hi grauius sunt accusandi: illis enim pecuniarum tenus damnum, his autem ad animam vsq; periculum extenditur. Nam cum seculari gloria fidei rectitudinẽ mutarint, & deum vt ipsi laudẽtur, contempserint: dic, quæso, quo damno, quia insania afficiuntur? Alij animæ affectus: & si magno sint homini nocumento, aliquam saltem afferunt voluptatem, quamuis tẽporalem atq; breui duraturam. Nam qui pecuniarum aut mulierum flagrãt desiderio, easq; sectantur, nonnullã tamen cum damno voluntatem, licèt breuissimam capiunt: quot verò hic morbus irretiuerit, hi semper omni priuati voluptate vitam viuunt quàm miserrimam. Neque enim quod tantopere exquirunt, multitudinis gloriam assequũtur, sed cum ea frui videantur, ea tamen omnino carent: cũ id nulli prorsus gloriæ sit adnumerandum. Ideoq; non gloria, sed inanis gloriæ opus appellatur, Inanem gloriam hãc maiores nostri omnes meritò dixerunt: Inanis nanque est, nihil in se habens neq; clarum, neq; gloriosum, tanquã personę,

quæ pulchræ quidem visu,& decoræ,intus inanes reperiũtur.Quare cum aspectu ipso elegantiores appareãt,neminem tamẽ vnquam ad se amandũ allexerũt.Ita nihil etiam miserius,quæ multitudine comparatur gloria,difficilẽ nobis,& violentum affectum significat: aspectu nanque solo pulchra,atque elegãs videtur, intrinsecus autẽ non inanis modo, verumetiam ignominiosa crudelitatis & violentiæ plena.Vnde igitur tam temerarius,tam insanus absq; vlla voluptate affectus.Nõ aliunde sanè q̃ à vili & abiecto animo.Neq; enim fieri potest,vt qui gloriæ dulcedine capitur, magnum aliquid & egregiũ sapiat,sed ignominia ilico ipsum notari necesse est,& animi abiecti,infamis,atque exigui existimari. Qui enim nihil ꝓpter virtutem, sed vt hominibus & rudibus,& indoctis placeat,operatur,quíve in omni re fallacẽ hominũ,atq; erroris plenam exquirit sententiam quam is gloriã meretur? Animaduerte si quis eũ percontaretur,quid tu multitudinem esse arbitraris? Proculdubio & desidem,& nullæ bonæ rei deditã respõderet. Quid autem? An ex illius numero fieri optares,si quis eundẽ iterum interrogaret,non vtique mihi assensurum persuadeo. Nónne igitur maximè ridiculũ est, eorum gloriã aucupari,quorum ne similis quidem esse velles? Si autem dixeris, multos etiã constantes viros hac esse sententia,idcirco longè magis contemnẽdos dicimus.Nam si sponte sua contẽptibiles sunt,cum multi fuerint:maiorem in modum digni sunt qui cõtemnantur. Singulorũ enim amentia simul collecta,multitudine ipsa fit auctior.Quamobrem si quis eos sigillatim castigaret,facilè quod vellet,assequeretur,sin cunctos simul,nullus esset correctioni locus,cum numero ipso stultitia crescat,& pecudum more ducãtur,quocunq; inuicem secularem gloriam,atque opinionẽ secuti. Agite,quid hanc popularem gloriã tantopere desideratis? Nolite,inquam,fratres,obsecro. Gloriæ nanq; cupiditas omnia cõmiscuit,auaritiam,inuidiam,calumniã, insidias peperit:& qui nulla affecti sunt iniuria,in illos qui nihil de ipsis malè meriti sunt,& armat & efferat.Hæc amicitiæ & consuetudinis obliuiscitur.Nihil se pudet,sed omni abiecta virtute omnibus bellum indicit,semper incõstans,semper inuisa.Et sanè ira & violentus & intolerabilis morbus est,non tamen

tamen semper nocumento esse solet, sed dũtaxat quum irritatur. Inanis enim gloria omni tempore pestifera est. Nunquam cessat, nunquã remittitur, nisi ratione & cohibeatur, & sedetur, semper præsto est, non solùm peccandi se hortatricem exhibens, verumetiam si quid rectè faciamus: id est manibus summa vi eripere cõtendit, vel nihil rectè à nobis inchoari perficiq; permittit. Quod si auaritiã Paulus idolorum seruitutem appellat: eius matrem, radicẽ, fontẽ, hoc est inanẽ gloriam, quo nomine merebitur appellari? Nullũ quidem, si rectè eius malitiã contemplabimur, dignum inueniemus. Abstineamus ergo dilectissimi, & perniciosum hoc exuamus vestimentum, quo discisso, & procul abiecto fiamus aliquando liberi, verã induti libertatem, & verę nobilitatis, quæ à deo nobis elargita est, cognitionem nõ negligamus, sed secularẽ gloriã, qua nihil risu dignius, nihil turpius, nihil ignominiosius. Hoc multis sanè rationibus videri licet. Si quidẽ huius glorię cupiditas, ignominia est. Est autem vera gloria, eam vt nullius momenti contemnere, & ad diuinam voluntatem omnia & verba & opera nostra dirigere: hoc pacto ab eo qui cuncta certa ratione intelligit mercedẽ accipere poterimus, si eo solo erimus spectatore cõtenti. Quid enim nobis opus est, vt alij opera nostra inspiciãt, quum is nos intueatur, qui vnicuiq; pro meritis retributurus est præmium? Nónne hoc ridiculum atque absurdum, quum quicquid seruus operatur, ad gratiam & amorem sui domini conciliandum faciat, eóque vidente & probante seruitium suum contentus sit, neq; aliorũ laudibus moueatur? Nos cum tantum, tamq; summum dominum habeamus, alios qui nos, & opera nostra videãt & ꝓbent disquirere: maximè cum nihil vel nobis vtilitatis afferre, sed tantùm inspicere possint quę facimus. Accedit ad hoc quod omnis noster labor inanis fit, & irritus. Non ita obsecro dilectissimi, non ita: sed vnde præmiũ nobis futurum est, inde totis viribus id comparare curemus, deũ operum nostrorum & laudatorem & spectatorem adhibeamus nihil nobis cum humano iudicio. Quod si hãc gloriam assequi voluerimus, tunc ꝓfectò cõsequemur, quum diuinam tantũ implorabimus. Qui me glorificat, glorificabo & eũ, inquit, Et quemadmodum tũc maximè diuitijs affluimus, Ephe. 5. b

quum eas cōtēnimus,& diuinas tātùm efflagitamus. Quærite, inquit, regnum dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Itidem in gloria vsu venit, quando iam sine periculo & diuitiæ nobis, & gloriæ largiri possunt, tunc eas plena & exuberanti manu diuina nobis benignitas elargitur. Sine periculo autem tùnc his fruimur, quum nos capere & exuperare nequeunt: neq; tanquam seruis imperant, sed nobis seruiunt, easq; & domini & liberi possidemus. Propterea earū nobis amorem prohibet deus, ne turpi his seruitio subijciamur. Quod si assequimur, incredibili nobis libertate omnia instaurat. Quid enim Paulo clarius? quid gloriosius? Qui non humanam gloriam se quærere profitetur. Quid nihil habente, & omnia possidēte locupletius? Quū enim, vt iam dixi, neq; pecuniæ, neq; gloriæ cupiditate vincimur, tunc eas affatim accipimus, tūc eis fruimur. Si igitur nobis gloriam comparare cupimus, gloriam fugiamus: hoc enim pacto diuina seruare præcepta, & præsentib⁹ bonis & futuris frui poterimus. Quorum vtinam fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula, Amen.

HOMILIA TERTIA EX CAP. I.

IN principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum.

Bonarum artium præceptores, cùm pueros doctrinæ rudimentis accipiunt erudiendos, non grauiori primùm lectionum onere eorum mentes implicant: sed breuibus & iisdem sæpenumero repetitis præceptis, paulalatim eos assuefaciunt, quo fit vt eorum animis facilè doctrina imprimatur, ne ab ipso eruditionis principio ad lectionum multitudinem capessandam, memoria nimia laborante perterriti, ad colligenda pręcepta segniores reddantur, & doctrinæ difficultate torpescant. Hunc & nos morē secuti, vt vos labore leuemus, paulatim hoc diuinum pabulum distribuamus, vestrisq; instillemus pectoribus. Quare eadem iterum verba proponam, non vt idem repetam, sed vt omissa adijciantur. Agite igitur: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum. Quanam ratione, quū reliqui euāgelistæ ab humanitate Christi suum orsi sunt euangelium. Nā Matthæus incipit, Liber generationis Iesu

Christi filii Dauid: Lucas de Maria prima verba facit: Marcus simili fere vtitur principio & de Ioanne Baptista illic nobis intexit historiam. Ioannes id breui prosequens, his verbis significauit, Et verbum caro factum est, & reliquis prætermissis omnibus, conceptione, partu, educatione, incremento, quàprimum supernam nobis generatiõnem aggreditur. Cur ita fecerit, iam vobis aperiam. Cùm reliqui Euangelistæ circa carnem immorati essent, timendum erat ne idcirco nõnulli nihil altum, sed terrena duntaxat & caduca coniectantes, in ea solùm doctrina confirmarētur: quod & Paulus Samosatensis opinatus est. Ex hac igitur humilitate, qui lapsuri erant, in cælum erectis, non immeritò ab æterna & diuina essentia facit nobis narrationis principium. Cùm enim Matthæus ab Herode rege, Lucas à Tyberio Cæsare, Marcus à Baptismate Ioãnis exordiatur: his omnibus omissis Ioannes supra omne tempus, & seculum ascendit, auditorum animos ad id quod in principio erat erigens, neque vsquam eos sinit cõsistere, neque terminum aliquem ponit, quemadmodum illi Herodem, Tyberium, Ioannem. Illud autem admiratione dignũ est, quod neque Ioannes in ampliori narratione humanitatem contempsit, neque illi quum huic vacarent, sempiternam omnino siluerunt essentiam. Et sanè quidem vnus enim spiritus est, qui omnium mẽtes mouet: propterea valde in narrationibus suis concordant. Tu autem dilectissimè, cũ verbum hoc in loco audis, noli, quæso, iis acquiescere, qui dicunt id verbũ esse, quod ore profertur, aut simpliciter verbum: multa enim dei sunt verba, quę & angeli faciunt, nullum tamen eorum deus est: sed & prophetiæ & præcepta, verba dicuntur. Mos enim scripturæ est diuinas leges, & præcepta, & prophetias verbum appellare. Quare de angelis loquens: Potentes, inquit, virtute qui facitis verbũ eius: *Psal.* 102
hoc autem verbum substantia quædam est in persona, ex ipso patre sine passione proueniens, hoc vt iam dixi per verbi apellationem manifestauit. Quemadmodum igitur, In principio erat verbum, æternitatem significat: ita hoc, erat in principio apud deum, coæternitatem nobis ostẽdit. Sed ne hac particula, In principio erat verbũ, æternũ quidem, antiquiorem tamen aliquo temporis spatio patris vi-

tam suspicareris,& vnigenito dares principium, addidit: Hoc erat in principio apud deum,itidem eius ęternitatem quemadmodum patris significans. Nunquam enim solus, & sine verbo fuit,sed semper deus apud eũ erat, & in persona quidem propria. Qua ergo ratione subdidit:In mundo erat,si apud deũ erat:quia & apud deum erat, & in mundo? Neque enim aut pater, aut filius sine vllo comprehen-
Psal.no. ditur. Nam si magnitudinis eius non est finis, & sapien-
146.a tiæ eius non est numerus,neque etiam substantiæ:satis cõstat esse aliquod temporale principium. Cùm audis,Quod in principio creauerit deus cælum & terram:quidnam per hoc principium intelligis? Certè quod ante omnia visibilia ea creauerit. Sic cũ de vnigenito dicatur,quod in principio erat: ante omnia intelligibilia,& ante secula fuisse intelligas necesse est. Quod si quis diceret: Si filius est,quonam pacto fieri potest quin patre sit minor? Quod enim ab aliquo est,omnino eo à quo fit,posterius esse oportet. Respondemus,has maximè humanarum esse cogitationũ inquisitiones:& qui hoc quęrit,inquirit etiam absurdiora: neque auribus tantùm accipienda hæc sunt. De deo enim nunc nobis sermo est,non de humana natura, quæ nostrarum rationum consequentiæ, necessitatique subiecta est. Veruntamẽ pro infirmorum intelligentia,aliquod adhæc exemplum adducemus. Age dic, quæso, Nunquid Solis splendor ex ipsius Solis natura emanat,an aliunde? necessariò fatendum est,nisi penitus decipiamus,ex Solis natura:quod cùm ita sit nunquam tamen ipso Sole posterius ipsius radios fulgoremque dixerimus exoriri, quum sine his nunquam appareat. Quod si in his quæ ipso visu & sensu percipiuntur in corporibus, quod ex aliquo fit non posterius eo à quo fit esse aliquid manifestè deprehenditur:persuaderi nõ poterit inuisibili,ineffabili naturæ, eandẽ inesse potestatem, vt par est illius essentiæ? Propterea Paulus quoque ipsum, & ex eo, & coæternum asseruit. Quid autem? Nónne & secula & temporum spatia per ipsum facta sunt? omnia confiteamur necesse est, nisi insaniamus. Nulla igitur inter patrem & filium est differentia. Si nulla, non est filius posterius,sed coæternus patri. Ante enim & post, tempus significant & ostendunt. Sine seculo, vel tempo-

tempore, nemo posset neque ante, neque post intelligere. Temporibus autem & seculis omnibus superior est deus, atque antiquior. Quod si omnino filio principiũ esse contendis, caue ne patrẽ quoque sub principio antiquiori quidem, sub principio tamen cõprehendere eadem ratione cogaris. Age, nunquid terminũ aliquem, vel principium filio cõstituis, à quo ad superius illud procedens patrẽ superiorem esse dicis? Quid? Dic igitur, quæso, quanto pater prior est, breue ne an longũ inter patrem & filiũ temporis spatiũ fuisse dicis? alterutrũ afferas sub principio patrem comprehendas necesse est. Mediũ nanq; interuallum quantũcunq; sit, proculdubio metiris. Dimensio aũt fieri non potest, nisi sit vtrinq; principium, sub quo hoc pacto quantũ in te est, patrem cõstituis, neq; iam secundum nos pater sine principio intelligi poterit. Nõne assentis id verũ esse, quod à saluatore dicitur vbiq; potestatis ipsius argumentũ: Qui non honorat me, nõ honorat patrẽ? Nec ignoro hoc verbũ non facilè à multis intelligi: idcirco plerisq; in locis sententias nostras afferre differimus, eò quod reliquũ vulgus eas capere atq; assequi nequeat, neq; si assequeretur, firmitudinis aliquid habet aut certitudinis. Humanæ nanque rationes, & sententiæ incertæ sunt, atque imbecilles, libenter autẽ & illud negantibus veritatẽ afferam, quod à ꝓpheta dicitur: Ante me nõ est factus alius deus, & post me nõ est. Quod si filius patre minor est, quo pacto, inquit, post me non est alius deus? Nunquid ipsius vnigeniti tolletis substantiam? Necesse est enim aut hoc tam impiè audere, aut in propria patris & filii persona vnam intelligere diuinitatem. Quonam etiam pacto id verum est, Et omnia per ipsum facta sunt? Nam si patris æuum antiquius, quomodo quæ ante ipsum filium facta fuerunt, per ipsum facta sunt? Videtisne in quantam temeritatem se adducant, qui semel veritatem abiecerunt? Sed quamobrem non inquit Euangelista, ex nihilo factum esse, quemadmodum Paulus his verbis ostendit: qui vocat quæ nõ sunt, tanquam ea quę sunt: sed in principio erat, inquit. Hoc illi cõtrarium est, nec immeritò: siquidem deus neque fit, neque se quicquam habet antiquius, sed huiusmodi Gentium verba sunt. Age & illud, Nónne rerum omnium conditorem longè omnium excellen-

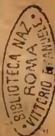
Ioan. 5. d
Esa. 43. b
Rom. 4. c

cellentissimũ prȩstantissimumque dixeris? Quod si itidem vt alia ex nihilo factus esset, vbi eius incomparabilis esset excellentia? quid item illud: Ego ptimus, & ego post hęc?
Esa. 41 &, Ante me non est factus alius deus? Si enim filius non esset eiusdem substantiæ, alter esset deus: si non coæternus, post illum: si non ex substantia processisset, factum esse cõstaret. Quod si ad idolorum simulachrorumque differentiam hæc facta asserunt, cur eiusdem differentiæ gratia vnum verum deum dicere non consentiunt? Ac si ad eam differentiam hoc dictum esset, quonam pacto verba omnia interpretaberis? Post me, inquit, non est alius deus: non filium his verbis excludit posse non esse, sed deum fictum. Esto sane. Quid ergo quod ait, Ante me non est factus aliꝰ deus? Itáne hoc quoque intelliges, quod fictus deus ante eum factus non sit, sed tamen filium factũ? Et quisnam hoc dixerit? neque enim ipsum diabolum hoc dicturum arbitror. Præterea si filius non est coæternus patri, infinitam eius vitam quonã modo dixeris? Nã & si alicuius principiũ ducit, quanuis sine fine sit, non tamen est infinitus. Quod enim infinitum est, vtrinq; fine careat oportet. Hoc Paulus his verbis manifestauit: Neque principium dierum, ne
Heb. 7. a que finem habens: quibus verbis & principio & fine carere planè demonstrauit. Quemadmodum enim hoc non habet finem, ita neque illud, cũ neque hic finis, neq; illic principium. Quonam autem pacto vita erat aliquando, cùm non esset? Vitam nanque semper, & sine principio, & sine fine esse omnes confitentur. Si profectò vita sit, quemadmodũ est: Si verò est, quando non est? Qua ratione aliis vita esse potest, cum aliquando ipsa non fuerit? Quid ergo causæ fuerit, quod principium Ioannes posuit, In principio, inquit, erat? Considerasti hanc particulam, In principio erat, & verbum erat nõ intelligis? Quid autem de pa-
Psal. 89 a tre propheta diceret, A seculo & vsque in seculum tu es? Nunquid ei terminũ aliquem his verbis præscripsit? Nequaquam, sed eius significat ęternitatem, itidem hoc in loco intelligi necesse est: quippe cum nullũ ei terminum cõstituat, neque dicat principium habuisse, sed in principio erat. Hinc te adducit, tibi suadet, vt filium sine principio intelligas. Sed dixerit quispiã, patrem articuli adiectone,

 filium

filium ſine articulo poſitum. Quid ergo? cum apoſtolus inquit: Magni dei, & ſaluatoris noſtri IESV Chriſti & iterum, Qui eſt ſuper omnes deos: ſine articulo filii meminit. Itidem de patre ad Philippenſes ſcribens: Qui cum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem deo. Et ad Romanos: Gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto: neglexit articulum. Superuacaneum nanque eſt vbique id præponere, præſertim cùm ſuperius eo frequenter vſus ſit. Quemadmodum enim de ſpiritu pater loquens, inquit, Spiritus deus: neque cum ſpiritui articulum nõ adiiciat, idcirco deum eſſe incorporeũ negamus: ita hoc in loco, quanuis filio articulus non præponatur, non propterea patre minor eſt deus. Quid tum, cum & hunc & illum appellet, neutris nobis diuinitatis vllam facit differẽtiam, ſed prorſus contrà. Nam cum dixiſſet, *Et deus erat uerbum.* Ne quis filii diuinitatem patre aliqua ex parte minorẽ arbitraretur, mox id affert, per quod eius ſuprema diuinitas manifeſtè ſignificatur, & eius demonſtrat æternitatem. *Hoc enim erat, inquit, in principio apud deum:* & opificium addit, *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.* Quod potiſſimum pater per prophetas vbique eius ſubſtantiæ indicium eſſe prædicat, & frequenter in hoc demonſtrando prophetæ verſantur, neque hoc duntaxat, ſed etiam ſumma ope ad idolorum ſimulachrorumque gloriam tollendam contendunt. Dii, inquit, qui cælũ & terram nõ fecerunt, pereant. Et iterum: Ego manu mea extendi cęlum. Vt diuinitatẽ per hoc ſignificari oſtendant, idem frequẽter meminerunt. Ioãnes autẽ his ſolis verbis non cõtentus, etiam vitã ipſum, & lucẽ appellat. Si igitur ſemper cum patre fuit, ſi omnia cõdidit, produxit, cõtinet: hoc enim per vitã ſignificatur, ſi vniuerſa illuminat, quiſnam adeo ſtultus, adeo temerarius eſt, vt dicat ex his euangeliſtã minorem diuinitatis virtutem intellexiſſe, per quæ & ęqualitas, & idem eſſe vel maximè poteſt oſtendi? Nolimus, quæſo, creaturam cum creatore confundere, ne id audiam*, quod ſeruierũt creaturę potius quã creatori. Quod ſi de cælis hoc dictum exiſtimant, verunta men cùm de his ſermo haberetur, prorſus tanquam gentile & impium creaturæ cultum exhibendum negauit. Abſit igitur

Tit. 2. Pſalmo. 104. a Phil. 2. a Rom. 1. a Ioan. 4. c Hier. 10. b Pſalmo. 103. a Hier. 51. a Rom. 1. c

igitur vt huiusmodi nosipsos maledicto subiiciamus. Propterea venit dei filisu, vt nos ab hoc cultu liberaret: ꝓpter ea serui formam accepit, vt ab hac nos eriperet seruitute: ꝓpterea insput* est, ꝓpterea alapis cęsus, propterea mortē passus ignominiosam, atq; turpissimā. Minimè cōmittendū est, vt nullū hęc nobis fructū afferant, & in pristinā rursus impietatē recidam*, imò longè grauior. Nō enī creaturæ seruiēdū est, & ipsum creatorē, quantū in nobis est, in creaturæ vtilitatem adducendum. Ipse nanque qualis est permanet. Tu autem idem ipse es, inquit, & anni tui non deficient. Ei igitur gloriam demus, vt à patribus & maioribus nostris accepimus, demus, inquam, gloriam & fide, & operibus. Nulla enim nobis bonorum dogmatum ad salutem vtilitas, si vita vitiorum sordibus scateat, & inquinetur. Quamobrem eam ita formemus & erudiamus, vt deo placeat, omni turpitudine, inquitate, auaritia longè abiecta, & tanquā hospites & aduenas, & à terrenis rebus alienos nos exhibeamus. Et si quis diuitiis plurimis & possessionibus affluit, haud aliter his quàm colonus vtatur, tanq̄ paulopost ea omnia velit nolit relicturus. Et qui fuerit iniuria lacessitus, non modo memor non infigat pectori, sed quamprimum eam abliuioni prorsus mūdet. Non amplius vna nobis die ad iram indulsit apostolus, Sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram. Et meritò quidem: nihil enim tam breui fieri potest molestius. Quod si nox ira percitos nos comprehenderet, omnes operationes nostræ grauiores subsequerentur, cum ignis plurimum memoria excitetur, si per ocium omnia animum prouocantia, atrocius nobis reputentur. Priusquam igitur tam exitiali vacemus ocio, & vehemētiorem flammam accendamus, præueniendum præcepit, & quicquid pectus nostrum vrit, penitus extinguendum. Vehemens enim iræ affectus est, & omni flamma vehemētior: quare nobis celeritate opus est, vt hūc ignem extingamus, néve ad summum eum euadere sinamus. Ira enim morbus, nisi mox sedetur, multas generat, calamitates, domos & familias totas euertit, veteres dissoluit consuetudines, & breui momento res infandas molitur: eius nanque furoris impetus ipsi ruina, inquit, est. Quamobrem huic indomitæ beluæ nolimus habenas

Psalmo. 101.d

Ephe. 6.f

benas

benas remittere, sed prædurо freno, metu scilicet futuri iudicij, eam cohibeamus. Quoties cum dolore aliquo amicus te, vel familiaris affecerit, ad iramque concitarit, veniat in mentem quæ tu contra deum commiseris, quódque si à proximo offensam & contumelias æquo animo toleraueris, leuius in te dei iudicium prouocabis. Dimitte, inquit, & dimittetur vobis. Cùm hoc succurrerit, omnis vltionis cupiditas continuò euanescit. Illud præterea animo frequenter volutes velim, & si quando in immanitatem aliquam, & furorem mox lapsurus te continueris, & si quando ira percitus, in alicuius iniuriam perniciémve præceps irrueris, & vtraque inuicem tempora conferas, id enim non parum tibi ad correctionem profuerit: age, dic quæso, vtrum tibi laudabilius duxeris, cum ab ira victus es, an cum eam vicisti? Nónne victi nosipsos reprehendimus vehemẽtius, & nemini nos accusante erubescimus, & multa nos operũ & verborum nostrorum subit pœnitẽtia? Verum cum affectus strennuè superauimus, victoris more & gaudemus plurimum, & exultamus. Victoria enim cõtra iram est, & quidem maxima non cum vlciscimur iniurias, sed cũ eas æquo animo toleramus. Hoc nãque magnum est, hoc laudabile. Neque cum ira excandescis, cupiã mineris interitũ, neque in eum furibundus irruas. Neque admonentem vt iram cohibeas, cõtemnere velis, ea gratia ne quis te forte irrideat. Nemo te hac causa irridebit, sed cũ ira te traxerit in vindictam, vel si quis irriserit, stultus erit æstimandus. Tu verò noli inter stultos & amentes victoriæ gloriam quærere, sed ea contentus sis, quam sapiẽtum tibi iudicio comparaueris. Verum quid in paruo & humili hominum spectaculo te constituo? in ipsum continuò deum oculos dirigas, qui te laudabit, neque præterea vllam ab hominibus gloriã quærere oportebit. Siquidem huius seculi gloria ad gratiã sæpe, nonnunquam ad odium tribuitur, neque quicquã affert vtilitatis: quod verò deus nobis indicat, nullam huiusmodi habet dubitationem, & plurimũ qui à deo laudatur, vtilitatis cõsequitur: hanc nos laudem, hunc honorem sequamur. Vísne manifestè intelligere quantũ mali afferat iracundia? Adsis cũ aliquando quispiã rixatur, neque enim in temetipso facilè hanc possis deprehẽdere turpitudinem

Luc. 6. f.

tenebris

tenebris & ebrietate ratione obuoluta, sed cùm tui tibi affectus non dominantur, tūc in aliis rem tuam planissimè cognoscas licet, cum incorruptè & verè iudicare poteris. Videbis nanque iratos non secus ac insanos turpiter in mediū præcipites fieri. Cùm enim circa pręcordia ira efferbuerit, os ignem emittit, tota inflatur facies, incompositæ manus mouētur, ridiculè prosiliunt pedes, monitoribus & rixam dirimere conantibus insultant, in eosque nulla ab insanientibus differentia irruunt: & cum hæc faciunt, tanquā amētes, nihil sentiunt, nihil intelligunt, sed asinorum more calcibus, morsibusq; inuicem insultant. Et profectò iracundia percitus, nullum neque decorem seruare potest, neque modestiā. Hi igitur homines post hanc ignominiā & domum & ad se reuersi, dolore simul anguntur & metu, cū intelligāt quos lęserint, quos furoris & insanię suæ testes habuerint. Quippe qui in illo furore nō secus ac mēte capti, quid faciāt non aduertūt: cùm ad se redierint, tum demū omnia secū reputant, num amici, num inimici ei insanienti affuerint, num viderint pari enim ratione vtrosq; formidant, alios tanquā reprehēsores, & eos quorū præsentia magis sibi erubescēdū sit: alios tanquā qui ipsorū malo, & ignominia plurimū gaudeāt. Quod si ad plagas & verbera inuicē proruperint, lōgè maiore formidine angūtur, ne quid grauius ei qui cæsus est accidat, ne aut febris in mortē, aut vlcus insanabile, in vltimum eū adducat periculum. Et quid, inquit, mihi pugna opus erat? quid iniuriis? quid cōtentionibus? Hęc & illa pereāt, & omnibus his terrenis rebus maledicunt, quæ ipsis discordiæ præbuerunt materiam, & de dęmonibus conqueruntur: stultiores autem cùm perperam quod operantur, temporum malitiæ insimulant: non tamē malitia temporū causa est. Neque enim mala sunt ipsa, neque malus dęmō duntaxat, sed eorū malitia, qui à prauis se vinci patiūtur affectibus: hi dæmones alliciunt, & sibiipsis malorū omnium sunt authores. Sed intumescit cor, inquit, & iniuriis excādescit. Nouimus quid ira possit, & idcirco qui inanem hanc beluam exuperāt, eos maximè admiramur, neque deest, modo velimus, facultas. Quamobrē cum domini nos, & principes contumeliis prosequuntur, non irascimur: an formido ira non minor nos absterret, neque

neque à principio iræ locum dare permittit? Quamobrem serui sæpenumero à nobis maledictis affecti, silentio omnia perpetiuntur, an quod seruitutis vinculo continentur? Tu autem noli solum dei timorē cogitare, sed etiam quod ipse tibi iniuriam faciat, cùm silentium indicit, & omnia æquo animo perferes. Dic te vrgenti, Quid faciam tibi? alius mihi & dexteram, & linguam cohibet: hoc perfectò verbum & tibi, & illi fiet philosophiæ materia. Nunc autē hominum gratia etiam intolerabilia ferimus, & ad eos qui nos lacessunt, huiusmodi sæpenumero verbis vtimur: Ille me, non tu, lacessiuit. Verùm deo non tantam adhibemus reuerentiam, & quænam nobis venia speranda est? Agite, quæso, nosipsos alloquamur. Deus nunc nos lacessit, cùm manus nostras continet, ne prosiliamus contrà, néve nobis deus, quàm homines sit despectior. Exhorruistis hoc verbum? Verum ego non verbum tantum, sed operationes exhorrere has velim. Dei præceptum est, non modò nobis percutientem maxillam, sed grauiorem etiam contumeliam perferendam: nos verò volendo penitus metui, diuinæ repugnamus voluntati, vt non modò mala perpeti recusemus, sed grauius etiam iniurias vlcisci adnitamur: qui nisi omni conatu vltioni inuigilemus, humilis nosipsos, & abiecti animi esse ducimus: & quod grauissimum est, nostram calamitatem, victoriam nobis ducimus: & cum maximè ab ira vincimur, tunc maximè vicisse existimamus: & cum humi miserè prostrati iacemus, innumeris à diabolo plagis, vulneribusque acceptis, victoriam reportasse contendimus. Quamobrem fratres vos ego & hortor, & moneo, vt victoriam ipsam cognoscere non negligatis: eámque prosequamini: siquidem malorum perpessio victoria nobis est. Si igitur à deo laudum præconia cupimus, non æterna certamina, sed diuinam legem in his seruemus certaminib⁹, & quicquid eueniat, æquo animo perferamus: hoc pacto veteri prostrata malitia, & præsentis seculi, & quæ in futuro nobis promittuntur bona cōsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, honor & imperium in secula seculorum, Amen. Luc. 6. d.

HOMILIA

O Mnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Moses veteris testamenti librum Historiamque exorsus, quæ sensu percipiuntur, ea nobis pluribus verbis enumerat. In principio, inquit, creauit deus cælum & terram. Inde subdit lucem secūdum cælum, stellarum naturam, varia animantium genera creata, & cætera denique omnia, ne singillatim prosequentes simus longiores. Hic autem euangelista omnibus his præcisis, atque omissis, vno verbo & ea, & longè altiora comprehendit, nec immeritò: vtpote cū satis cognita essent auditoribus, & ipse ad altiorem, præstantioremque materiam properet, & omni conatu nō circa creata, sed ipsum omniū creatorem incumbat: idcirco ille quamuis minorem creationis partem aggrederetur: nihil enim nobis de inuisibilibus disputat virtutibus, his tantùm immoratur. Verū Ioannes ad ipsum omnium conditorem ascendere festinans, meritò & quæ ille prosecutus est, & quæ conticuit, prætermissis paucis, omnia comprehendit. Omnia, inquit, per ipsum facta sunt: & ne putares quæcunque Moses dixit, ea duntaxat Ioannem intelligere: infert, Et sine ipso factū est nihil quod factum est: hoc est, eorum quæ creata sunt, siue visui siue intellectui tantùm subiecta, nihil sine filij virtute productum est, vel conditum. Neque cum dixerimus, Sine ipso factum est nihil: profectò id pūcto notabimus, vt hæretici opinantur. Hi enim cum velint spiritum creatū esse, sic legunt: Quod factum est in ipso vita erat: verum cū nulla profectò ratione hæc intelligi possit oratio, Primū nanque neque tēporis huius, neque propositi erat, spiritus meminisse: quod si ita ei visum est, si ita placuit, quanam gratia tam obscurè spiritus mentionē fecit? vnde autē constat de spiritu dictū esse? Pręterea in hoc euāgelio inuenimus, nō spiritū, sed filiū: & seipsum factū. Verum excitemini ne hęc vos sentētia fugiat, & agite quæso, primū hunc textum secundū eorum legamus opinionē: hoc pacto quàm perperam, impièque eū interpretētur, planè intelligetis. Inquiūt igitur, Quod factū est in ipso vita erat: hanc vitā spiritum intelligi contendunt: sed hæc vita lux etiam inuenitur appellata, cum subdidit: Et vita erat lux hominum. Itaque secundum

Gene. 1. a & seq.

cundum eorum positionem, lux hominum spiritus dicitur: Quid ergo cum prosequitur, Fuit homo missus à deo, qui testimonium perhiberet de lumine? quod etiam de spiritu dictum confiteantur, necesse est, quod enim superius, verbum, appellauit? id deinde, & deum, & vitam, & lucem, appellat. Vita erat, inquit, hoc verbum: & vita, lux. Si igitur verbum, vita est: verbum autem hoc, & vita, caro factum est: vita facta caro est, hoc est verbum. *Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre.* Quod si spiritum dicant hoc in loco vitam appellari, cōsidera quod sequerentur absurda. Erit enim spiritus incarnatus, non filius, erit vnigenitus spiritus. Quod si negaretur, in aliud longè absurdius, hoc euitato, prolaberentur. Nam si de filio hoc in loco intelligendum, & punctum illic faciendum contenderent, filium à seipso factum fateri cogerentur. Nam si vita est verbum, & quod factum est in ipso vita erat, secundū eorum lectionē, ipsum in seipso, & per seipsum factus est. Deinde post nonnulla in medium adducta, subdit: *Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre.* Ecce vnigenitus filius, eorum sententia spiritus sanctus esse inuenietur, de eo enim hæc omnia narrata sunt. Animaduertis ne cum semel veritas deprauatur, quo res euadat? quod impia, quod absurda patiantur? Quid ergo? non erit lux spiritus? Est sanè lux, sed hoc in loco nequaquā de eo loquitur euangelista: etenim deus spiritus, hoc est, incorporeus, appellatur: non tamen vbicunque mentio fit de spiritu, deus quoque intelligitur. Et quid admiraris si de patre hoc dicimus, cum ne de paracleti quidem appellatione id dicere possemus, vt vbicunque spiritus, illic omnino paraclet⁹ significetur, quāuis hoc nomē illius potissimū sit demōstratiuū? siquidē & Christus dei virtus & dei sapiētia nūcupatur, non tamē semper sapientiæ, & virtutis dei appellatione filium dixeris intelligendum. Itidem hoc in loco, quāuis illuminet spiritus, minimè tamē de eo intelligitur: sed quando eos iam his erroribus liberauimus, vndique cōtra veritatem insurgere adnitētes: eo quo primam asseruerunt modo legendum, pertinaciter insistunt, videlicet: Quod factum est in ipso vita erat: quid igitur & Sodomorū supplicium, & diluuium, & gehēna, & innumera huiusmodi?

Sed

Sed de mundi opificio sermo nobis,inquit, est: sanè quidē & illa opificij sunt. Sed vt vehementius eorum reprehēdamus positionem,percontemur eos,nūquid lignum vita sit? nunquid lapis? inanima hæc & immobilia. Verum & hæc omnino esse nata, & quisnam hoc diceret? Nō enim ipsa vita homo est,sed vitam suscepimus. Et vt ordine hoc etiam in loco orationem prosequamur, animaduerte quàm ineptè, quàm absurdè, quamque nulla ex parte spiritui quicquam consentaneum loquantur. Nam cum inde decidunt, ea hominibus attribuunt, quæ meritò de spiritu dici arbitrati sunt. Veruntamen etiam sic ipsorum sententiā inquiramus, Vita, creatura hoc in loco intelligitur, ergo & lux creatura est,& de ea venit testimonium perhibiturus Ioānes:quamobrem igitur ipse lux non est? Non erat, inquit, ille lux,atqui ex creaturarum erat numero. Quomodo ergo non est lux? Quomodo in mundo erat,& mundus per ipsum factus est? Nūquid creatura in creatura erat,& creatura per creaturam facta erat,vel est?quomodo & mundus eum non cognouit? *Quotquot autem receperunt eum,dedit eis potestatem filios dei fieri.* Sed iam satis risim*: vobis has ineptias,hęc monstra consideranda dimittimus,ne risus mouendi duntaxat gratia hęc dixisse videamur,& tempus cōteramus incassum. Nam si neque de spiritu id dictum est: vt planè ostendimus,neque de creatura.& eo quo asserunt puncto esset is textus distinguendus, illud vnum sequeretur absurdissimum,quod antè diximus,filium per seipsum factum esse. Si enim lux vera filius est, lux autem hæc erat vita:vita autem facta est in ipso: eorū proculdubio sententia hæc coniungi,& in idem venire necesse est. Quamobrē hac reiecta, veram aggrediamur expositionem. Quæ nam autem ea est? vt postea eam particulam, quod factum est, perfectum punctum apponamus: deinde clausulā incipiamus, In ipso vita erat cuius particulæ sententia huiusmodi est:Sine ipso factum est nihil,quod factum est. Si quid factū est,inquit, sine ipso factū nō est. Vides quo pacto hac breui adiectione omnia corrigit incōueniētia? Ex ea enim particula, Sine ipso factū est nihil:& adiectione, quod factum est: intelligibilia comprehendit, spiritum subtrahit: Quippe qui dixisset, Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso

ipso factū est nihil. Ne quis suspicaretur, si omnia p ipsum: spiritū quoq; per ipsum factum esse, ea fuit adiectio necessaria. Ergo si quid factum est, id per ipsum factū dixi, siue inuisibile sit, siue corporeū, siue cæleste. Præterea non simpliciter dixit, omnia: sed si quid factū est, hoc est genitum: spiritus verò ingenitus est. Vidésne doctrinam qua certissimam in memoriam reduxit sensibilium creationē, quæ antè Moses edocuerat? Inde quum satis in his profecerimus, ad altiora nos erigens, ad incorporea scilicet atq; inuisibilia, spiritum sanctū ab omni creatura seiunxit. Itidē Paulus gratia hac inspiratus, inquit, vniuersa in ipso cōdita esse, cuius animaduerte, quæso, certitudinem: ipse enim spiritus in Paulo loquebat. Ne quis igitur eorū quæ à deo creata factaq; sunt, quicquam subtraheret, eo quod sint inuisibilia: neq; his admisceret paracletum, sensibilibus & quæ cognitu facilia sunt prætermissis, cælestia his verbis enumerat: Siue throni, siue dominationes, siue principat⁹, siue potestates. Colo∬. 1.c Hæc autē particula, siue singulis addita, nil aliud nobis significat, q̄ omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: quod factum est. Si verò hāc pręposition̄ Per, significare diminutionem arbitraris, audi Prophetam dicentem: Initio terram tu fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli: Psal. 103. a. quod de patre tāquam de conditore dictum est. Idem de filio Paulus attestatur: nunquam profectò id Heb. 1, a. asserturus, nisi conditorem ipsum non ministrum opinaretur. Per ipsum autem hoc in loco nulla alia ponitur gratia quam ne in genitum quispiam suspicaretur. Nam quod ex opificij & generationis dignitate nihilo fit patre inferior, audi loquentem: Sicut pater suscitat mortuos & viuificat, Infra 5.d sic & filius quos vult viuificat: quod si de filio etiam in veteri testamento: Initio terram tu fundasti domine, dictum est, manifesta est opificij dignitas. Sin de patre prophetam id locutum dixeris, quod de illo dictū est: Paulus filio attribuit, & ita idem efficietur: neq; enim filio id Paulus tam constanter attribuisset, nisi proculdubio patri & filio pares esse intelligeret dignitates. Vltimæ nanq; & amentiæ esset & audaciæ, quæ in corporali conuenirent naturæ, ea ad minorem, & quæ illa indigeret deducere. Verùm neq; minor est filius, neq; patris indiget substantia: quocirca non hoc

modo de filio Paulus audet profiteri, sed alia quoq; huiusmodi: hoc enim verbũ, ex quo quod tanquã dignum quoddam, & præcipuum soli patri attribuis, filio quoq; propriũ his verbis ostendit: ex quo totũ corpus pernexus & cõiunctiones subministratum, & constructum crescit in augmentum dei: neque hoc solo contentus, aliunde etiam nobis os obstruxit, quum illud verbum: Per quem quod diminutio-
1.Cor.1.d nem significare arbitraris, patri attribuat. Fidelis enĩ deus
Rom.11. (inquit) per quem vocati estis in societatẽ filij eius. Et item
d. per voluntatẽ eius. Et alibi, Quod ex ipso & per ipsum, & ad ipsum omnia. Itaque non filio tantùm hoc verbum, ex quo, sed spiritui quoque attributum inueneris. Dixit enim
Mat.1.c. ad Ioseph angelus: Noli timere accipere Mariam cõiugem tuam: quod enim in ea genitum est, ex spiritu sancto est. Quemadmodũ certè hoc verbum, In quo, quanuis spiritus sancti sit propriũ, id tamen deo attribuere non recusat ꝓpheta, quum inquit: In deo faciemus virtutem. Et Paulus
Psal.59. obsecrans, inquit: Si quomodo tãdem aliquãdo prosperum
c. iter habeam in voluntatẽ dei venire ad vos. Et iterum, In
Rom.1.b Christo Iesu. Et huiusmodi frequenter verba indifferenter
Gala.5.b accepta inuenimus: quod minimè fieret, nisi vbique eadem esset substantia. Ne autẽ ex ea particula: Omnia per ipsum facta sunt: de signis dictũ suspicareris: de his enim reliqui euangelistæ verba fecerunt, nõ multo post subdit: *In mũdo erat, & mũdus p ipsum factus est.* Non autẽ spiritus qui factus non est, sed omnẽ lõgè excedit creaturã. Verũ iam reliqua prosequemur, cùm de rerũ creatione Ioãnes verba fecisset, quod scilicet: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factũ est nihil quod factũ est.* De prouidentia iam sermonẽ aggreditur. *In ipso, inquit, uita erat.* Quod ideo addidit, ne quis forte diffideret, quonã pacto tãta & talia p ipsum facta sunt. Nam quẽadmodum si ex profundissimo & iugi fonte quãtũ vis aquæ haurias, nihil tamen his diminuitur: ita in vnigeniti operibus, quodcũq; ex his productũ factũmve crederis, nihilominus effecit. Imò vt propriori vtamur similitudine, lucis, scilicet quam mox ipse subdidit: *Et uita erat lux hominum.* Quẽadmodũ, inquam, lux quantũvis hominum multitudinem illuminaret, nihil splendoris remitteret: itidem deus & antequam mundũ cõdidit, & postq̃ conderet,

deret, idem perfectus atq; integer permanet, nihil tãto & admirabili opificio minor, nihil imbecilior: Quod si innumeros huiusmodi esset mundos conditurus: omnibus tamẽ sufficeret, nõ modo ad creandos, sed ad gubernãdos. Vitæ enim nomen hoc in loco non modo creationis est, sed prouidentiæ ad perpetuitatem. Necnon & resurrectionis rationem iam afferre incipit, & admiranda hęc euãgelia exorditur: adueniẽte autem ad nos vita, vis mortis perijt: & luce nos illuminante, tenebræ euanuerunt: sed manet semper in nobis vita, & mors ei dominari non potest. Itaq; de patre dictũ est: de hoc quoq; propriè dicitur, quod in ipso viuimus, & mouemur, & sumus. Quod & Paulus his verbis significauit: quia in ipso cõdita sunt vniuersa, & omnia in ipso, & per ipsum creata sunt: quapropter & radix dicitur, & fundamentũ. Verũ cũ audis, *Quod in ipso uita erat:* Noli suspicari cõpositũ: alibi enim de patre dicit, Sicut pater habet vitã in se, sic dedit & filio vitã habere: sed vt patrẽ idcirco non dixeris cõpositum, quia vitam habeat, ita nec filium. Etenim alibi inquit, quòd lux est deus: & iterũ, ꝙ lucem habitat inaccessibilẽ. Hæc autẽ omnia singillatim ꝓsequuti sumus, non ꝙ compositionẽ vllam in deo suspicemur, sed vt paulatim ad doctrinæ altitudinem euehamur. Cùm enim nõ facilè à multitudine intelligi posset, quanã ratione in eius persona vita sit primum, id humilis tetigit, quum inquit: Dedit ei vitã habere. Inde eruditos altius erigit his verbis: Ego sum vita. Et iterũ: Ego sum lux. Et quęnam est hæc lux? Nõ quæ sensu, sed quæ animo percipitur, quę ipsam illuminat animã. Cùm enim dicturus esset Christus: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eũ. Idcirco hinc exorsus Euãgelista, inquit, ipsum esse q illuminat: vt quàuis de patre aliquid eiusmodi audieris, nõ solius patris id esse, sed filij quoq; ꝓfitearis. Omnia, inquit, quęcũq; habet pater meus, mea sunt. Primũ igitur creationẽ nobis edocuit, deinde beneficia quæ in aduẽtu suo nobis largit⁹ est, vno verbo cõmemorauit, significauitq; Euangelista, cũ ait: *Et uita erat lux hominũ.* Non Iudeorũ, sed hominũ omnium. Nõ enim Iudęi duntaxat, sed Gẽtiles quoq; in hanc cognitionem deuenêre, & cõmunis omnibus proposita est hęc lux. Quanã autẽ gratia non angelorum, sed hominum

Act.17.f.
Colos.1.c
Infra 5.e
1.Timot.6.c.
Infr.5.e
Infr.14 a
Ibid.8.b.
Ibidẽ 6.e
Infra 16.c.

tantũ lucẽ dixit? quoniã ei in præſentia de humana natura ſermo habetur: & ad homines venit, vt vera & perpetua eis bona annũciaret. *Et lux in tenebris lucet.* Tenebras, & mortem & errorem appellat. Siquidem ſenſibilis hæc lux, non lucet in tenebris, ſed omni luce penitus tenebræ carent. Prædicatio autem inter eum qui omnia cõprehenderat, errorẽ effluxit, eumq; penitus aboleuit: & moriens Chriſtus ſic mortem vicit, vt eos qui iampridem morte detinerẽtur, liberaret. Cùm igitur neq; mors, neq; error hanc lucẽ exuperet, ſed charitate incredibili propria vi vbique effulgeat: idcirco inquit, *Et tenebræ eam non comprehenderunt.* Quæ & ſi vinci nequeat, non tamen illorum qui illuminari nolunt, animis patitur immorari. Quamobrem ſi non omnes comprehẽderit, nolite turbari, Non enim neceſſitate & vi, ſed quum volumus, quũ aſſentimur, deus ad nos venit. Nolimus huic luci, & tantis delicijs oſtium claudere: hæc lux per fidem nobis exoritur, & exorta in eorum, à quibus piè ſuſcipitur, animis affatim radios diffundit: cui ſi puram & immaculatam vitam exhibeas, ſemper tecũ permanet, ſemper in te habitat. Qui diligit me, inquit, præcepta mea ſeruabit, & pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Quemadmodũ enim ſolaribus radijs nemo clauſis oculis frui poteſt, ita neq; huius claritatis particeps abunde vnquam fuerit, niſi animi oculũ ad eum & dirigat & intendat: tunc enim quocunque ſe vertit, facilis ei ꝓſpectus patebit: quod eueniet, cũ omnibus malis affectibus animum purgauerimus. Peccatũ enim tenebræ & vorago quædã profunda: quod vel inde planiſſimè conſtat, quòd clam & ſine arbitris peccata committuntur. Quicunq; enim in facinora, ſceleraq; prolabitur, odio habet lucem, neq; luci ſe credit, & quæ occultè, & in abſcõdito fiunt, etiã ſunt dictu turpia. Sicut enim in tenebris neq; amicus, neq; inimicus agnoſcitur, ſed omnia penitus ignorantur, itidem in peccato vſu venit. Quippe qui lucro inhiat, nullam amici, inimicíve intelligi differentiam: & inuidus familiariſſimum non ſecus quàm inimicum cõſpicatur, & latrones ſimiliter in omnes bellum gerunt, omnibus inſidiãtur: & omnino quicunq; ſe vitiorum ſordibus coinquinant, nihil ad rerũ differẽtias dignoſcẽdas ab ebrijs, in-

Infra 14.c.

Ephe. 5.c

ſanienti-

ſanientibusque differũt. Et quemadmodum noctu amato lumine lignum, plumbum, ferrum, argentum, lapides preciosos, & alia omnia eodem modo & videmus, & diiudicamus: ita qui ſordidè, & vitioſè vitam viuit, neque modeſtię vim, neq; ſapientiæ diſcernit pulchritudinem. In tenebris enim, vt iam dixi, precioſi etiam lapides nullam ſpeciem, nullum præ ſe ferunt fulgorem, non ſua, ſed caligantium oculorum culpa. Neque hoc dũtaxat nobis dum ſub impia vitiorum tyrannide viuimus, moleſtum eſt, verumetiam illud quod formidine ꝓpterea angimur, & veluti qui per obſcuram noctem iter faciunt, vt nihil metuẽdum ſit, metu tamen concutiuntur: ſic qui ſcelus aliquod admittunt, & ſi nemo id videat, nemo reprehendat, nihilo tamen melius ſibi fidunt, ſed omnia formidant, omnia ſuſpicantur: quippe qui perpetuis conſcientiæ ſtimulis agitantur, omnia formidoloſè circunſpiciunt. Propulſemus igitur tam grauẽ, tam moleſtam vitam, cuius angorem mors ſequitur, mors, inquam, immortalis & perpetua, cui nullus ſupplicii finis eſt. Adde quod in hac vita nihil ab inſanientibus hi differunt, qui terrenas res & breui duraturas tanquam in ſomnis ſuſpicantur, videtur diuitiis affluere, cùm nullis affluant: in deliciis eſſe, cum non ſint: neque ante ſe deceptos intelligunt, quàm ab inſania liberẽtur, quàm ſomnum diſcutiãt. Quocirca & ſobrii ſimus & vigilemus, nobis Paulus præcipit, & itidem dominus. Qui ſobrius eſt & vigilat, quãuis à peccato capiatur, mox tamen ipſum abiicit, fugatque: qui verò ſomno aut inſania cõprehenditur, non intelligit quo pacto ſub eis detineatur ſeruitute. Quamobrem nobis nullus ſit ſomni locus: non enim noctis tempus eſt, ſed diei, vt in die honeſtè ambulemus. Et enim nihil peccato turpius eſt, nihil ignominioſi*. Et profectò ſi ad turpitudinis rationem referatur, tolerabilius eſt nudos, ꝙ in peccato & ſcelere deprehendi: illud enim nõ ita in culpa eſt, interdũque paupertatis gratia cõtingit: eo autem qui peccatorum ſordibus inquinatur, nihil obſcænius nihil contemptu dignius. Veniat nobis in mentẽ & diligenter conſideremus eos qui rapinæ & cupiditatis cauſa in iudicium vocãtur, ꝙ obſcœni, quàm ridiculi appareant, cum omnia turpiter & iniuſtè fecerint, omnes fefellerint, in omnia temere prola-

Mat.24. d. & 1. Cor.16. c

psi sint. Nos autem tam miserè,tam infœliciter vitam agimus,vt vestem præposterè indui non patiamur,imò alios si id faciant reprehendemus: quum verò & nos, & proximi nostri,capite ambulemus,non aduertimus. Quid enim eo turpius, qui assiduè meretricios petit fornices? Quid cõtumeliosо,quid maledico, quid inuido risu dignius? Sed quamobrem non tam hæc turpia, quàm nudus ambulare videatur? ex consuetudine,vnde nemo vnquam sponte sua nud' ambulare consueuit. Illud autem omnes omni tempore,& sanè confidenter audẽt. Quòd si quispiam cum angelis haberet consuetudinem, apud quos vel nunquam tale committitur, certò tunc quoniam ridiculum sit, intelligeret. Et quid de angelorum loquor consuetudine? in ipsis enim regiis apud nos, si quis introductam meretricem cognosceret,vel ebrietate,vel aliqua huiusmodi turpitudine dehonestaretur,vltimum daret supplicium. Quòd si hęc in regiis intolerabilia sunt,longè magis in conspectu summi & omnipotentis regis cùm vbique præsto adsit,& quęcunque audemus ĩtueatur, meritis pœnis afficiemur. Quare vos & hortor & admoneo, vt in hac vita & sobrios nos & quietos exhibeamus,rex enim noster omnia nostra opera conspicatur. Vt igitur hæc lux perpetuò nos illuminet, hos diuinæ clementiæ radios & quæramus, & efflagitemus, ita vt præsentibus his, & futuris bonis affatim fruamur, gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVINTA EX CAP. I.

Fuit homo missus a deo, cui nomen erat Ioannes.

Cùm de verbo dei in euangelii sui principio ea Ioannes disseruisset,quæ mentes nostras facilè allicere possent ad credendum,via & ordine procedẽs ad ipsius verbi præconem ac nuncium, & eodem quo ipse homine appellatum, Ioãnem scilicet venit. Tu autem cum à deo missum intelligas, nihil iam humanum ab eo dici, annũciariúe existimes. Non enim suum quicquam, sed mittentis arcana denunciat. Idcirco angelus appellatur, hoc est nuncius. Est enim nuncii officium nihil ex se dicere.

Fuit

Fuit autem hoc in loco non trāſitus adeſſe, ſed ipſius apoſtolatus eſt ſignificatiuum. Fuit miſſus, inquit, pro miſſus eſt. Quomodo igitur textum illum apoſtoli, Qui cum in forma dei eſſet, non eandem cum patre eſſentiam ſignificare dicunt? eo quod non præponatur articulus. Ecce hoc in loco nullus præponitur, nunquid igitur de patre hic non loquitur? quid igitur dicemus prophetæ dicenti: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te? Meum nanque & tuum duas perſonas ſignificat. *Hic uenit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine.* Quid hoc, dicet fortaſſe quiſpiam, ſeruus de domino teſtimonium perhibet? Verum quum non ſolum à ſeruo teſtimonio perhibitus ſit, ſed ad ſeruum etiam venerit, & cum Iudæis baptizatus, nónne magis & commoueberis, & dubitabis? Sed quid perturbari commouerique oportet? Admirare potius ineffabilem dei benignitatem. Quod ſi quis adhuc in perturbatione dubius perſiſteret, dic ad illum id quod ad Ioannem dixit: Sine modo ſic enim opus eſt nobis implere omnem iuſtitiam. Siverò amplius quis perturbabitur, & illud ad Iudæos dictum adducet: Ego non ab homine teſtimonium accipio dicetque, Si hoc non indiget teſtimonio, quanam gratia miſſus eſt à deo Ioannes? Reſpondendum eſt, non propterea quod ipſius teſtimonio indigeret: prophanū enim id aſſerere, ſed ea quam ipſe Ioannes ſubdit cauſa. *Vt omnes crederent per illum.* Ipſe autem Chriſtus quum dixiſſet, Ego non ab homine teſtimonium accipio: ne apud indoctiores ſibiipſi repugnare videretur, quum nunc dicat, Alius de me perhibet teſtimonium, & ſcio quia verum eſt teſtimonium eius, Ioannem ſignificans: nunc, non ab homine teſtimonium accipio, mox adiectione eam ſoluit dubitationē, inquiens: Sed hæc dico propter vos, vt ſalui ſitis: quaſi dicat, deus ego ſum, & dei vnigenitus filius, & ſupernę & immortalis ſubſtantiæ, nulliuſque indigeo teſtimonio, & quanuis nemo hoc profiteretur, nihil propterea natura mea ſit minor, nihil deterior: ſed cùm mortalium ſalus mihi curæ eſſet, in hanc deſcendi humilitatem, vt hominis teſtimonio me ſubiicerem. Nam propter Iudæorum imbecillitatem,

Phil. 2. a
Malac. 3. a
Mat. 3. d
Infra. 5. f
Ibidem. e.

d iiij hoc

hoc pacto melius faciliusque fides in eum extendi propagarique poterat. Sicut igitur carnem induit ne si nuda se diuinitate exhiberet, omnes perderet: ita virum qui se annūciaret misit, vt cum familiarem vocem populi audirent, facilius ad credendum adducerentur. Nam quod nihil illo teste indigeret, satis quis nam esset, nuda duntaxat & aperta substantia potuit ostendere, atque ita omnes in admirationem conuertere: non tamen id fecit, quoniam, vt iam dixi, omnes perdidisset, cum nemo posset inaccessam illi⁹ lucis præsentiam tolerare. Propterea, vt dictum est, carnem induit, & vni conseruorum nostrorum de se testimonium mandauit, quoniam ad salutem nostram omnia operatus est, neque suę duntaxat dignitati, sed auditorum vsui facilitatique consuluit. Quod ipse quoque his verbis significat: Hæc dico propter vos, vt salucmini. Et euangelista quum de domino loquutus dixisset. *Vt testimonium perhiberet, de lumine.* addidit, *Vt omnes crederent per illū.* Quasi dicat, ne putes hac causa testificatum venisse Ioannem Baptistam, vt fidei ratione aliquid domino adderet, sed vt sui homines crederent per ipsum. Quod auté ad hāc tollendā suspicionem hoc dixerit, ex sequentibus constat, addit enim: *Non erat ille lux.* Nam si nō huius suspicionis gratia in hoc institisset, præterisset simpliciter, & potius esset eiusdem rei repetitio quàm doctrinæ clarior significatio. Quippe quum dixerit, *Missus est ut testimonium perhiberet de lumine.* Prosequitur: *Non erat ille lux.* Neque id temere: sed quoniam frequenter apud nos qui testimonium perhiberet, maior eo est, de quo perhibetur, & maioris plerunque authoritatis apparet, ne qua de Ioanne huiusmodi oriretur suspicio, ab ipso statim principio eam penitus tollit, ostenditque & quis perhibuerit, & de quo perhibitum sit testimonium, & quæ sit inter eos differentia, & in hoc ei⁹ incomparabilem enarrat essentiam. Et ita audenter iam reliquam aggreditur orationem. Necnon si quid absurdum temerariúmve oriebatur, quo stultorum mentes commoueri potuissent, è medio diligenter sublato, ita omnia persequitur, vt facilè iam nullo impedimento doctrinæ suæ rationem edoceat. Oremus itaque cum horum sensuum reuelatione, & doctrinæ huius veritate, puram etiam vitam nullis

Infra. 5. f (margin, beside "lucis præsentiam")

nullis his sordibus inquinatam. Siquidem nullus eorum vsus est, nisi bonis illustrentur operibus. Quanuis enim fidem firmissimam, quanuis scripturarum sensus haberemus, à vitæ autem patrocinio & deserti essemus, & nudi, nihil nos à gehēnæ ignibus eriperet, quin perpetua & inextinguibili flamma consumeremur. Quemadmodum enim qui bene operantur, resurgent in vitam æternam: ita qui malè, in supplicium æternum, quod nullo vnquam fine præscribitur. Quare omni diligentia, curaque adhibita contendamus, ne quod ex vera & firma fide lucrum accepimus, operum prauitate perdatur, sed in hac vita totis viribus CHRISTI sectemur vestigia, cui beatitudini nihil est conferendum. Atque vitam purè & sanctè viuentes, quæcunque dicta sunt, ad dei gloriam referamus, cui honor simul & vnigenito filio, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA SEXTA EX CAP. I.

E*rat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.* Propterea mihi iam diu dilectissimi filii, paulatim vos per scripturarum pascua ducim⁹, nec omnia simul diffundimus, vt facilè quæ vobis committimus, & custodiatis, & seruetis. Quippe qui ędificando nondum primis compactis lapidibus, alios super imponunt, iam quassatū & breui ruiturum struunt parietem. Qui autem his firmatis, & calce compactis opus reliquum prosequuntur, tutam & diu duraturam domum ædificant. Huiusmodi & nos architectos ad nostras confirmandas animas imitemur. Etenim nonnunquam veriti sumus, ne recente, & adhuc imbecilli priore fundamento, aliarum speculationum accessu, cùm mens simul omnia assequi nequeat, priora illa offendantur, & pereant. Quid igitur hodie nobis propositum est? *Erat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum.* Siquidem cùm superius Ioannem venisse dixisset, vt testimonium perhiberet de lumine, & quod missus fuit: ne quispiam ex testimonii nouitate, de eo qui testimonium perhibiturus est, aliquid suspicionis exoriretur, mentes erexit, & supra omne principium æternam, & nullo fine per scripturam

pturam dei prosecutus est essentiam: & quonã pacto filius hoc habere potest, inquis? De deo loquimur, & quonã pacto, interrogas? nône times? nône exhorrescis? quod si abs te quispiam quæret, quomodo immortalem vitam, & corpora nostræ habituræ sint animæ: nône ridicula esset quęstio? ac si non humani esset ingenii eiusmodi inquirere, sed credere tantùm oporteret: neque esset curiosius inuestigãdum, quod sufficientem habeat sui demõstrationem, & immensam promittentis potestatem. Nam cum animarum & corporum nostrorum conditorem, qui omnem incorporalem excedit creaturam, sine principio esse asseramus: quanam ratione id factum sit, efflagitabis? Quisnam hoc inconstantissimi esse animi, & insanæ mentis iudicium negauerit? Audisti: *Erat lux uera.* Quid stulte & temere æternam hanc vitam humana ratione coniectari, atque inuenire contendis? Haud fieri potest. Quid scrutaris imperscrutabilia? Quid circa incomprehensibilia inanem subis laborem? Quid inuestigas quæ nulla ratione possunt deprehẽdi? Inquiras quanta potes diligentia solarium radiorum originẽ: non sanè poteris, neq; indignaris, neq; tuã iniquo fers animo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam audax es, & temerarius? Tonitrui filius Ioannes tuba personans spirituali nihil aliud quàm quod audierat à spiritu, inuestigauit: tu autem illius gratiæ expers, & penitus vacuus, manifestis humanæ naturæ rationibus illius cognitionis terminos superare contendis: propterea eo peruenire nunquam poteris. Tale enim diaboli ingenium est, tales insidiæ, vt eos qui nobis constituti sunt fines, transire persuadeat, ac si ad longè meliores simus peruenturi: cùm verò hac nos spe allexerit, diuina gratia priuauerit, tunc non solùm nobis nihil amplius prestantiúsue elargitur (quonam enim pacto diabolus) sed ne in pristinam quidem conditionem, vbi tutè & securè commorabimur, reditum permittit, sed passim trahit errantes, cùm non habeant vbi possint cõsistere. His fraudibus primùm è paradiso hominem expulit. Maioris nanque cognitionis & gloriæ spe allectũ, ab his quibus tranquillè fruebatur bonis deiecit: & non modo eum deo similem, vt pollicitus erat non reddidit, sed sub mortis ditionem compulit. Non modo nihil amplius

Mar. 3. c (margin, beside "uerit? Audisti")
Gene. 3. a (margin, beside "cõsistere")

plius à ligni fructu assecutus est, sed ne cognitionē quidē, quam prius habuerat, retinuit, cū multa se cogniturū speraret: tum primū erubuit, cùm se nudum abscondit, cùm antea nullo fuisset pudore confusus. Cùm enim se nudum & vestibus carētem cognouit, & tristitia & dolore cōtabuit: quod ne nobis accidat, conditori nostro deo pareamus, & eius præcepta omni diligentia obseruemus. Neque præterea quicquam inuestigemus curiosius, ne accepta beneficia amittamus. Quemadmodum hi qui cum sempiternæ vitæ principiū inuenire contenderint, etiā quę assequi licuerat, amiserūt: neque tamē quæsita assecuti sunt, cū minimè potuerint, & à vera vnigeniti fide deciderint. Nos vero nullo pacto velimus perpetuos quos nobis patres nostri posuerunt terminos præterire, sed omni tempore spiritussancti legibus pareamus: & cum audierimus, Erat lux vera, non vlterius inquirēdo, quod inueniri nō potest, persistamus. Nā si genitus esset vt homo, necessariò differētiā aliquam esse inter genitorē genitumque oportuisset: cū verò ineffabili ratione, & vt deum decet, genitus sit meritò & ante & post, quæ particulę tēporis indicia sunt, in eum cadere nequeunt. Nam filius seculorū omniū est conditor. Ergo nō pater, inquit, est, sed frater. Quenā hæc necessitas? si patrē, filiumque aliunde ortos diceremus, id sanè sequeretur: sin hanc negamus impietatem, & patrem quidem sine principio esse, neque ex alio genitum, filium autem sine principio, genitum tamen ex patre & sentiamus, & profiteamur: quid nos tam impiam cogit inducere necessitatem? nihil profecto, splendor est, splendor autem cum natura simul cuius est splendor intelligitur. Preterea Paulus filiū splendorem appellauit, vt nullam suspicareris patris & filij differentiam. Quod autem à superiori exemplo sequitur, absurdè à stultis motam obiectionē tollit. Nō enim ex splendoris, inquit, appellatione propria ipsum priuari persona existimabis: hoc impiū est, & Sabellianorū Marcellianorū que insania, qua nos abiecta, in propria esse filium persona dicimus. Idcirco cum splendorem ipsum appellasset, addidit figuram esse substantiæ eius, quo propriam eius personam ostenderet, & eius esse substantiæ cuius est figura.

Vestigiis patrū insistendū.

Hebr. 1. a

Sabellianorū, & Marcellianorū hæresis.

Non enim

Non enim satis est vno, vt iam dixi, verbo dei doctrinam hominibus ostendere, sed multa ex singulis collecta, quæ huic accommodẽtur materię eligamus, si poterimus de diuina gloria dignè loqui: digne autem dico, quantum in nostris viribus est. Quod si quis dei respectu dignè se verba facturum arbitraretur, contenderétque ita se deum intelligere, vt ipse se ipsum nouit, is maximè deũ ignorat. Cùm igitur hæc aperte videamus dilectissimi, summo nobis studio insistendum est in iis quæ nobis verbi ministri, & qui certò id conspicati sunt, tradiderunt, & nihil vlterius contendamus. Duo nanque mala & quidem grauia, hoc morbo laborantes circunueniunt. Primũ quod dum in his frustra inquirendo laborant, miseri fiunt, cum ea inuenire nequeant. Alterum quod deũ irritant, cum constitutos ab ipso terminos excedere conentur: quod quantopere deum ad iram prouocet, cùm planè omnibus cõstet, in præsentia omittamus: & eorũ contempta dementia, quo perpetuò nos
Esa. 66. a corroboret, eius sermones formidemus, quoniã, inquit: Ad quem aspiciam, nisi ad humilem, & quietum, & metuẽtem sermones meos? Hac igitur perniciosa inquirendi cura abiecta, nostra conteramus corda, peccata deploremus, vt à Christo nobis præceptum est, & eorum gratia quæ perperam & iniquè egimus, compungamur: & summa cum diligentia quicquid superiori tẽpore ausi sumus, quicquid malignè cõmisimus, animo repetamus, atque abiiciamus. Ad quod multas nobis deus vias aperuit. Primùm enim erra-
Psal. 31. b ta tua in deum confiteare, vt iustificeris. Et iterum: Dixi pronunciabo aduersum me iniquitatem meam domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Neque enim parum nobis confert ad magnitudinem peccatorum imminuendam frequens eorum memoria & accusatio. Est & alia operosior, vt nemini qui nos offendit succenseamus, sed iniurias omnes magno & generoso animo obliuioni mande-
Danie. 4 mus. Vis & tertiam? audi Danielem. Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperũ. Accedit & alia, iugis scilicet oratio, & in deprecationibus ad deum, cum puritate perseuerantia quæ non paruam nobis affert consolationem, & à peccatis nos abluit: ieiunium ad hæc cum proximi charitate maiorem in modũ diuinam in nos

nos iram extinguit. Ignem nanque ardentem extinguit aqua,& eleemosynis purgantur peccata. Decursis igitur his viis omnibus, & repetitis, in iisdem assiduè perseueremus: hoc pacto nō modò preterita abluemus peccata, sed in posterum maximum consequemur emolumētum. Quippe qui nullam dabimus diabolo occasionem, vt nos in vitæ desidiam, vel in exitialem aliquem affectum pelliciat. Præterea neque insanas disputationes, neque noxias inducet controuersias, vt ei moris est, cū ociosos nos & oscitantes nullamque quomodo ad virtutis viam dirigamur solicitudinem habere conspicatur. Hūc nos eius insidiis aditum obstruamus, vigilemus: sobrij simus, vt in hac breui vita paruo labore perpetua in externo illo seculo bona nobis comparemus gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem,& cum quo patri, simul & spiritui sancto gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VII. EX CAP. I.

E*Rat lux uera, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mūdum.* Nihil prohibet quin hodierna die eadem verba repetamus, cum hesterna propter opinionum expositionē, omnia complecti non potuerimus. Vbi sunt hi, qui ipsum verum deū negant? Ecce hic lux vera appellatur, alibi ipsa veritas & vita, sed cùm in eum locū venerimus, apertius explicabimus. In præsentia autem necessarium est id charitati vestræ exponere. Si illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quonam pacto tot homines sine lumine permanent? Neque enim omnes Christum cognoscunt, quomodo ergo illuminat omnem hominem? Illuminat profectò, quantum in ipso est. Si qui autem sponte sua mentis oculis conniuentibus ad huius lucis radios aciē dirigere noluerint, non ex luminis natura, in tenebris perstiterunt: sed malicia sua, qui spōte tanto se dono indignos reddiderunt. Nam si gratia in omnes diffusa est, non Iudæum, non Græcum, non Barbarum, nō Scytham, non liberum, non seruum, non virum, nō mulierem, non senem, non iuuenem effugit aut dedignatur, omnibus eadē est, omnibus se facilem exhibet, omnes pari honore aduocat. Qui autem eius munere frui negligunt, hanc

suam

ſuam cæcitatem æquo librēt examine. Quum enim omnibus aditus pateat, & à nemine prohibeatur, perditi quidā & nequam homines propria duntaxat malitia ingredi recuſant. In mundo erat, ſed non tanquā mundo ęqualis, idcirco addidit. Et mundus per ipſum factus eſt, quibus verbis iterum te ad æternam vnigeniti reducit eſſentiam. Qui enim audit hūc mundū eſſe opus, niſi penitus inſaniat, niſi inimicus gloriæ dei, atq; hoſtis ſit, omnino velit nolit ante opera ſua eorum conditorem fuiſſe cōfitetur neceſſe eſt.

Paulus Samoſatēſis. Quocirca magis magisq; indies admiratus ſum Pauli Samoſatenſis inſaniam, quo vultu tam manifeſtè audeat repugnare veritati, ſed ipſum ſponte ſua in errorem pręcipitem dare. Non enim ignoratione, ſed cōſulto errauit, non ſecus ac Iudæi. Nam quemadmodum hi hominum gratia, fidei firmitudinem prodiderūt, & Chriſtum vnigenitum, & dei filium intelligentes, principum tamen gratia fateri noluerunt, ne è ſynagoga eiicerētur: ita & illum vt mulieri cuidam rem gratam faceret, ſalutē ſuam inquiūt contēpſiſſe. Graue profectò & moleſtum quiddā eſt inanis gloriæ vis, quæ facilè etiam ſapientum oculos poſſit perſtringere, niſi temperetur: & ſi ambitio hoc poteſt, lōgè magis hic qui ea violentior eſt affectus. Idcirco ad Iudæos Chriſtus: Quomodo, inquit, poteſtis credere, qui gloriā ab inuicem accipitis, & gloriam quæ a ſolo deo eſt non quæritis? *Et mundus eum non cognouit*, Hoc loco mundū, peccantiū multitudinē, & terrenis rebus deditā, ſtultumq; & abiectū, & omnibus obnoxiū perturbationibus vulgus appellat. Nā dei amici & venerabiles illi viri, etiā ante Chriſti incarnationē ipſum cognouerūt, & patriarchā eius præuidiſſe aduentum ipſe Chriſtus nominatim teſtatur. Abraham pater veſter exultauit, vt videret diē meū, vidit, & gauiſus eſt. Et quod Dauid, Iudæos arguēs, inqt: Quomodo Dauid in ſpiritu dominum ipſum voçat, dicēs: Dixit dominus domino meo, ſede à dextris meis? Et frequēter in eos inuect⁹, Moſi meminit: & quod reliqui ꝓphetæ eandē habuiſſent cognitionē, apoſtol⁹ Petrus, oēs ꝓphetas à Samuele cognouiſſe eū, & eius aduentū multo ante tēpore dixiſſe, his verbis arteſtatur: Et omnes ꝓphetæ à Samuele, & deinceps qui locuti ſunt, annunçiauerunt dies iſtos. Iacob autē & patri quēadmo-

Infra.5.g *Ioan.8.g* *Mat.22.a & Pſalmo 109.a.* *Act.3.d.*

admodum auo & apparuit deus,& locutus est,multa & magna eis se daturũ bona pollicit⁹, quę quidẽ re executus est. Ad hæc obiecerit quispiã: Quo igitur pacto multi ꝓphetæ cupierunt videre quæ videtis,& nõ viderũt: & audire quæ auditis,& non audierunt?Nũquid nõ fuerunt eius cognitionis participes?Fuerũt sanè. Quod hac eadẽ particula,ex qua nonnulli ea cognitione priuatos fuisse prophetas arbitrati sunt,manifestũ facere contẽtabimus. Multi,inquit,cupierunt videre quæ vos videtis:nouerũt ergo ipsum ad nos venturum,& quæ fecit,facturum. Nisi enim nouissent,nullo pacto vidẽdi flagrassent desiderio. Nemo enim qđ ignorat, capere potest. Nouerunt igitur ipsum dei filium ad humanum genus descensurum. Sed quænam sunt quæ neque viderunt,neque audierunt?Ea quæ nunc vos & videtis & auditis: siquidem & vocem eius illi audierunt, & ipsum viderunt,non tamen in carne,neque cum hominibus conuersantem,neque nobiscum tam familiariter liberéque loquẽtem. Quod significauit cum non simpliciter dixit cupierunt videre me,sed quæ vos videtis, neque audire me, sed quæ vos auditis. Itaque licet non ipsius aduentum in carne conspicati sunt,viderunt tamen ipsum futurum, quem cupiebant,& in quem credebant. Cæterum cum nos gentiles accusant,& his verbis percontantur: Quid superiori illo tempore,cùm nondum humanum genus aspiceret,faciebat Christus?Quid tãdem finem ipsum expectauit,vt nostræ saluti consuleret, cùm tandiu nos neglexerit? Respõdebimus,quod ante id tempus in mundo erat, & opera sua summa curabat prouidentia,neque à venerabilibus illis & sanctis viris ignorabatur. Si verò quod non omnes eũ tũc temporis,sed boni tantũ,& virtute præditi,& sanctimonia cognouerũt,idcirco incognitũ dixeris:hac etiã ratiõe nũc incognitũ dixerim⁹,cũ nõ ab omnib⁹ cognoscat. Sed quẽadmodũ in pręsentia,nemo eorũ gratia qui deum ignorãt, cognoscentibus nõ crederet:ita neque de superioribus illis tẽporibus dubitandũ est. Multis enim,& vt rectius dicam, claris illis & præstantibus viris cognitus est. Quod si quis percontaretur,quàobrẽ nõ omnes ei tunc crediderunt neq; seruierunt, sed iusti dunxat: eum rursus interrogabo,quid hoc etiam tempore non omnes eum cognoscũt? Et quid de Christo

Luc.10.d

Christo loquimur? cur ipsius patris nō omnes, neque nūc, neque antiquitus habuerunt cognitionem? Verum alij omnia spōte sua fieri aiunt, alij dæmonib' vniuersi orbis prouidentiam permittunt. Sunt qui alium præter hunc deum effingant, nonnulli oppositam potestatem deū impiè asseuerant, & leges eius mali cuiusdam dæmonis arbitrantur. Quid ergo hac nos causa deū esse negabimus, quoniā nonnulli ipsum negant, & malū ipsum esse profitebimur, quoniam malum impiè autumant? Mitte, quæso, stultitiam, & & vltima te insania liberum redde. Nam si stultorum iudicio ad nostras mentes doctrina informandas duceremur, nihil esset reliqui, quin eadem similiter cōprehenderemur insania. Nemo solem dixerit oculis noxium, eo quòd nonnulli visu sunt hebetiori, sed quàm accommodatissimum, & ex acutè intuentibus eius vtilitas iudicatur. Neque mel quispiam amarum gustu iudicauerit, quoniā tale ægrotantibus videatur. Deum autem ex infirmorum & ignorantiū iudicio vel nō esse vel malum esse, aliquando rebus humanis prouidere, aliquando eas negligere opinari, nō sani hominis, sed insani potius, & vltimo furore perciti meritò dixerimus: Et mundus eum non cognouit, inquit, sed hi quibus mundus dignus non erat, eum cognouerunt: & causam ignorationis inseruit. Nō enim simpliciter, inquit, Nemo eum cognouit: sed, mūdus eum non cognouit: hoc est, qui tantùm mundo inhærent, qui mūdo innituntur, qui terrena duntaxat sapiunt: sic etiam Christus eos appellare con-
Inf. 17. d sueuit. Pater sancte, inquit, & mundus te nō cognouit. Neque filium tantum, sed & patrem mūdus ignorauit, quemadmodum diximus. Nihil etenim adeo mētem perturbat, quàm secularibus his rebus inhærere. Cùm igitur hæc nobis luce clarius pateant, huius mūdi illecebras, carnaliaq́;, & terrena totis viribus abiiciamus. Neq; enim in parua re, & nullius momenti, sed in maximo bonorum detrimētum accipimus, siquidem nullo pacto fieri potest, vt qui omnia ad præsentis vitæ voluptatē refert, is cælestibus bonis fruatur: sed necessarium est, qui terrenis rebus inhiat, à cælesti-
Luc. 16. c bus decidat. Non potestis, inquit, deo seruire, & mammonæ: vnum teneamus, alterum odio habeamus oportet. Hoc quoque ipsa rerū clamat experientia. Quippe qui pecuniarum

rum derident cupiditatem, hi maximè sunt qui dei flagrāt desiderio: at contrà qui illas præcipuè admirantur, hi maximè sunt qui in deum amorem habent remissiorem. Animus enim qui pecuniarum cupiditate distrahitur, nō facilè ab his abstinet, quæ deum ad iram prouocant: vtpote qui alterius seruus sit domini, omnia ipsi contra diuinas leges pręcipientis. Sobrij igitur sitis aliquando, & excitemini, & cui nostrum debeamus seruitium, intelligam*: eiusq; duntaxat regnum desideremus, clamemus, pręterita defleamus tempora, quibus māmonæ seruiuimus cuius graui & intolerabili iugo abiecto, Christi iugum & leue & facile subeamus. Nihil enim eorum quę māmona, nobis Christus pręcipit: siquidē illud omnium inimicitias, hic cōtra omnium amorem, omnibus salutem dicere. Illud nos luto & terræ affigens, neq; enim aliud aurum est, ne coctu quidē vel minimum respirare non sinit: hic nos inani & superuacanea cura liberat: iubetq; vt in cælo thesauros sine cuiusquā iniuria, propria iustitia recōdamus. Illud post innumeros sudores atq; miserias, neq; nobis adesse, neq; auxilium in necessitatibus pręstare potest, quāuis multa & grauia perpessi simus, vt eius legibus pareamus, imò vehementiori afficit supplicio: hic & si nobis amaritudinis calicem promittat, nunquam tamen nos sine mercede dimittit, sed incredibili liberalitate nos donat. Nónne summæ profectò dementiæ est tam leue, tam gratum imperium, & tantis redundās bonis, vt ingrato & fœdissimo seruias tyranno, contēnere: quum nihil neq; in hac, neq; in æterna illa vita his qui ipsi parent & seruiunt, afferre possit vtilitatis? Neque id solum graue est, & molestum quod nullū laborum præmium reddat verum quod innumeris sibi obsequentes, vt iā dixim*, malis accumulat: plurimi enim ex his qui illic cruciant̄, eo quod pecunijs seruierunt, earumq; cupiditati indigentibus nihil erogarunt, pœnas luunt. Quod ne nobis accidat, dispergamus, demus pauperibus & noxijs huius vitæ curis, solicitudinibus, & eo quod illic nobis impēdet, supplicio animum liberemus, & pro terrenis pecunijs iustitiam cælo recondamus: perpetuos colligamus thesauros, qui vna in cælum nobiscum euadere, & prosilire, & nobis periclitātibus præsto adesse, & iudicem conciliare possint: quem si nobis

propicium, vt optamus, & in hac vita, & in die illa habuerimus, fidenter his bonis fruemur, quæ in cælis diligētibus se præparauit: quæ vtinam omnes consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA VIII EX CAP. I.

IN *propria uenit, & sui eum non receperunt.* Si priorum meministis sermonū fratres dilectissimi, fidentius iam quæ sequuntur super eis magno cum emolumento ædificabimus: sic enim & vos melius edoceri poteritis, & nobis multo opus erit labore, quum ex discendi cupiditate acutius inspiciendi via pateat. Qui enim id quod accepit, amittit: semper indigeat, oportet, nec vllo vnquā tempore quicquam cōsequetur: qui verò accepta custodit, & his indies aliquid superaddit, ex discipulo quamprimū magister proculdubio euadet, non modò sibi, sed omnibus vtilis. Huiusmodi ego hanc omnem concionē futuram expecto, hoc ex incredibili vestro audiēdi desiderio, & mira attentione coniectatus. Agite ergo tanquam sub certa & tuta custodia in animis vestris Christi thesaurum deponamus: & quæ nobis hodie proposita sunt, ea quantum nobis spiritus sancti gratia suppeditabit, explicemus. Dixerat euangelista: Et mundus eum non cognouit: quod de superioribus illis temporibus loquutus est, non immeritò iam ad prædicationis tempora descendit, atq; in propria venit, & sui eum non receperunt. Suos hoc in loco Iudęos appellat, tanquam populum potentem, & sub quo omnes fermè homines comprehenderentur. Et quemadmodū superius multitudinis amentiam admiratus, & de communi natura erubescens, inquit, quod mundus per ipsum factus est, nec tamen conditorem suum cognouit: ita in hoc iterum loco Iudęorum multitudinis ægrè ferens perfidiam in grauiorem prorumpit accusationem: inquit enim, Et sui eum non receperunt. Quum ad eos venisset: Nec Ioannes solùm, sed prophetæ quoque, & deinceps Paulus hoc idem conquesti
Psal 17. g. sunt: & quot prophetæ ex persona Christi clamauerūt: Populus quem ego nō cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mentiti sunt mihi, filij alieni inuetera-

ueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Et iterum: Quibus non est narratũ de eo, videbunt: & qui non audierunt, contemplati sunt, & inuentus sum à non quærentibus me. Palam apparui his qui me nõ interrogabát: Paulus autem ad Romanos: Quid ergo, inquit? qđ quærebat Israël: hoc nõ est cõsecutus, electio autẽ consecuta est. Et iterum, Quid ergo dicemus? quod gẽtes quæ nõ sectabantur iustitiam, apprehẽderunt iustitiã? Iustitiã autẽ quæ ex fide est: Israël verò sectans legem iustitiæ, in legẽ iustitiæ nõ peruenit. Et sanè plurima admiratione dignũ est, quo pacto, qui in prophetarũ libris educati, Mosen & reliquos deinceps prophetas singulis diebus plurima de Christi aduentu locutos audierant: præterea Christum signa & miracula quotidie facientem, & secum duntaxat versatũ viderant, neque sinentem adhuc discipulos, vt in gentes dispergerẽtur, & in Samaritanorum ciuitatem ingrederentur, neque ipsum eas ingressum, sed vbique asserentem missum se ad oues quæ perierant de domo Israël: tum cum signa viderent, prophetas frequenter audirent, quotidie ab ipso admonerentur, tam surdi penitus, & cæci perstiterunt, vt nihil eos ad Christi fidem posset adducere. Gentiles autem nihil eiusmodi viderant, nullos de deo sermones, ne in somnis quidem acceperant, sed in insanientium fabulis versati, (hæc enim gẽtilium philosophia est) ac poëtarum deliramenta euoluẽtes, lignis & lapidibus affixi incubuerãt, neq; doctrinæ, neq; vitæ gratia quicquam vtile, bonúmve conspicabantur. Eorum nanq; vita quàm porcina immundior erat, & scelestior. Et quid ita non esset? quum viderẽt deos suos in omnib' flagitiis, sceleribusq; delectari, & verbis quidẽ obscœnis, rebus autẽ obscœnioribus coli, quibus & festum diem, & cultum ipsis se exhibere arbitrabantur, præterea nefandis etiam puerorum cædibus venerari: mirum si in his illos imitabantur? Hi tamen quũ in imum malitiæ pelagus demersi essent, repentè tanquam machina quadam ad superna impulsi ab ipso cælo clari apparuerũt. Quonam pacto hoc factũ est, audi Paulum. Etenim beatus ille est, qui hæc diligenter inquirit, neque cessat quo vsque eorum causas inuenerit, & in omnes diffugerit. Quæ igitur est causa? & quamobrem Iudæi tam obstinatè indurue-

Esa. 5. d.

Ro. 11. a.

Ibid. 9. g

runt? Audi, inquam, illum, cui ministerium hoc creditũ est, & qui hæc aperit, hác multitudinis soluens dubitationem.
Ro.10.c. Ignorantes, inquit, iustitiam dei, & quærentes propriam iustitiam statuere, iustitiæ dei nõ sunt subiecti, propterea ita induruerunt. Et iterum hoc idem aliter interpretatus, ait: Quid ergo quod gẽtes quæ non sectabantur iustitiam, apprehẽderũt iustitiam: iustitiam autẽ quæ est ex fide: Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ nõ peruenit? Dic quare? Quia non ex fide, offenderãt enim in lapidem offensionis: hoc est, diffidentia eis horum malorũ fuit causa, quam stultitia peperit. Quum enim antiquit[a] quam Gentiles & legem, & dei cognitionem, & alia quæ Paulus
Rom.9.g commemorat amplius & perfectius Iudæi habuissent, inde post Christi aduentum eodẽ honore, & hos illosq; ex fide vocatos viderent, nihilq; circuncisionis gratia fidẽ se Gentibus superiores, stultitia sua in inuidiam exarserunt, & ineffabilẽ, immensamq; domini non tulerunt benignitatem, quod nulla alia causa quàm ex superbia, & prauitate sua eis accidit. Quid enim omnium stultissimi ob humanitatẽ, clementiamq; in alios collatam offendimini? Nunquid vestra bona aliorũ communicatione minuebantur? Sed cæca profectò malitia est, quæ nihil opportunum, nihil vtile intelligere potest, sed quamprimũ omnium obliuiscitur. Offensi itaq; quod socios eiusdẽ habituri essent familiaritatis, cõtra se ensem strinxerunt, & longè à se diuinam abiecerunt
Mat.20. b. benignitatem. Nec immeritò: Amice enim, inquit, non tibi facio iniuriam: volo etiam & huic nouissimo dare sicut & tibi. Imò neque digni sunt hi, quibus ita respondeatur. Ille enim etsi ægrè ferebat, narrare tamen poterat totius diei labores, ærumnas, æstus, sudores: hi autem quid afferre potuissent, nisi desidiam, luxuriam, iniuriam, vitia, quæ semper omnes prophetæ suis prosequuti sunt accusationibus, quibus non minus q̃ gentes deum offenderunt? Quod
Rom.3.d & 10.c. Paulus his verbis significauit: Non enim est distinctio Iudæi & Græci: omnes enim peccauerunt, & egẽt gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, in qua epistola & vtiliter admodum, & scite disputat. Cæterum superius grauiori eos supplicio dignos ostẽdit. Quicunq; enim in lege pec-
Ibid.2.b. cauerunt, per legem iudicabuntur, hoc est grauius: quippe

qui

qui cum natura etiam legem habēt,quæ eos accusat,neque hac tantùm causa,sed quod fuerunt apud gētes authores vt deo malediceretur.Nomen meum,inquit, per vos blasphe- matur inter gentes. Cùm igitur hoc maximè eos offende- ret,etenim ex circuncisione credētibus nouum & admira- bile videbatur : idcirco Petrum accusabant cùm ad ipsos à Cæsarea rediret,quod ad homines habentes præputium di uertisset,& cum his comedisset. Qui cum dei intellexissent dispensationem,rursus admirabantur,quomodo inter gen tes donum spirit⁹ sancti diffusum esset,& stupore quodam nunquam tam inopinatam rem se expectasse significabāt: hoc cum intelligeret Paulus maximè eos tangere,in eo im moratur, vt eorum tam inflatam contundat superbiam: & quónam pacto hoc faciat:vide cùm de gentibus disputaue rit,ostenderitque nullam eas habere excusationem, neque salutis spem,& accuratè eorum peruersam doctrinā,& im- mundam vitam accusauerit,ad Iudæos sermonē vertit, in- de à propheta omnibus collectis,quib⁹ ille asserit scelestos quosdam & dolosos,& subdolos,&quasi omnes simul inu- tiles factos,& neminem deum requirere,& declinasse om- nes,& alia huiusmodi,addit: Scimus autem quoniam quę- cunque lex loquitur,his qui in lege sunt loquitur, vt omne os obstruatur,& subditus fiat omnis mundus deo . Omnes enim peccauerunt,& egent gloria dei. Quid te effers Iu- dæe? Quid superbis? etenim os tuum obstrusum est, & tua periit audacia,& cum omni mundo etiam tu factus es sub- ditus,nec secus,ac cæteri omnes vt gratis iustificeris indi- ges. Oportebat si benignus eras & rectus, & debitam ha- bebas in deo fiduciam,non hoc pacto his qui consecuturi erant,& misericordiam & salutem pro humanitate inuide re. Maximè enim prauitatis est,vt aliorum commoda ini- quo animo quis ferat, præcipuè si nullo suo detrimento id fiat. Nam si aliorum salus tuis commodis officeret, esset fortasse dolori tuo indulgendum, quanquam neque hoc sa pientem deceat. Quòd si neque proximis damno aliquid tibi lucri, neque fœlicitate detrimenti prouenit, quamob- rem torqueris si quis gratis salutem assequitur ? Oportebat sanè, vt dixi, si bonis, si probatis esses moribus, quæ gra- tis gentibus salus elargita sit, eam minimè iniquo animo

Esa. 52. b & Roma. 2. d Galat. 2. c

Psal. 5. c & 13. a & Rom. 3. b Rom. 3. c

ferre. Quum autem domino eiusdem sis reus criminis, eumque offenderis; alienis commodis doles & superbis, tanquam tibi soli sit obnoxius cui gratiam largiatur: hoc profecto non inuidiæ tantùm, sed vltimæ dementiæ est, & quamuis grauissimis dignum suppliciis. Superbiam nan-
Eccl. 10 b que malorum omnium in te plantasti radicem. Idcirco sapiens principium eam peccati, hoc est radicem, fontemque & matrem appellauit, per hanc primus homo à tanta illa paradisi sede deiectus est, per hanc qui eum decepit diabolus à tante dignitatis fastigio decidit. Quare cum versutus
Esa. 41. d ipse, atque scelestus huius peccati naturam vimque intelligat, quod ex ipso etiam cęlo possit creaturam deiicere, hanc
Genesis 3. a. b. viam aggressus est. Quum Adam è tãta gloria deturbauit, quippe cum deo similem eum futurum polliceretur, superbia extulit, & ad ima pręcipitem deuoluit. Nihil enim tam alienum à diuino amore hominem reddit. Nihil tam facile in gehennam intradit, quàm superbiæ insania, sub qua omnis nostra vita immunda est; quamuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quamuis omni denique virtute pręstemus. Immundus, inquit, apud deum omnis superbus. Coërceamus ergo hanc animi elationem, hunc fastum penitus tollamus, si mũdi esse, & eo quod diabolo paratum est supplicio volumus liberari. Superbus e-
1. Tim. 3. b nim eodem quo diabolus cruciatu damnatur: audi Paulũ, non neophytum, ne in iudicium incidat, & in laqueum diaboli. Quod in iudicium? quem in laqueum? In ipsam damnationem, & in ipsum supplicium. Quonam igitur pacto hoc euitare discrimen poteris? si tecum eius naturam, multitudinem scelerum, tormentorum magitudinem, & eorum quæ in hac vita pulchra videntur fluxum, imbecillitatemque, nihil à fœno differentẽ, & vernis floribus languidiorem reputabis. Si hæ frequenter animo insederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint meminerimus: nullo nos conatu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem vllam aut causam qua nos oppugnet, inuenerit. Bonus autem & mitissimus humilium deus, ipse & vobis & nobis cor contritum præbeat & humiliatum, sic enim & hæc & alia bona opera de nobis extare poterunt,

runt, ad gloriam domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA NONA EX CAP. I.

I N *propria uenit, & sui eum non receperunt.* Clementissimus & benignissimus deus, dilectissimi, omnia & facit & molitur, vt nos ad sectandas virtutes illuminet, & vnunquemque bonum esse vult, neminem tamen cogit. Suadet autem, vt rectè faciamus: quicunque ipsi assentiuntur, & allicit, & trahit. Propterea cum veniret in mundum, alii eum receperunt, alii neglexerunt. Nullum enim seruorum deus vult inuitum, nullum coactum: sed eos tantùm, qui sponte sua ipsum optant, ipsum amplectuntur, & gratiam se ei seruitutis habere intelligunt. Homines enim, vtpote quibus necessario seruorum opera & seruitio opus est, improbos & dicto non audientes seruos possessionis iure coërcent. Deus autem cum sibiipsi sufficiat, & nullius indigeat, nostrae duntaxat salutis gratia omnia operatur, nosque ipsos nostri arbitrii & iuris esse liberè permittit. Idcirco cogit neminem, ad nostram tantummodo spectat vtilitatem. Quod si nolentes ad seruiendum traheret, non secus eis deberet, ac si nullum praestitissent seruitium. Quanam igitur causa, dicet quispiam, qui ipsi parere nolunt, supplicio afficit? Quid minatur gehennam his, qui praecepta transgrediuntur? Quoniam maiorem in modum eorum qui hortatu & suasionibus suis non adducuntur, curam habet: & quum bonus benignusque sit, nec resilientes missos facit, neque fugientes negligit. Quam ob rem cū priorem, hoc est, beneficii viam contemnamus, nullisque aut suasionibus, aut praemiis obaudire velimus, alteram poenae scilicet & supplicii aggrediatur, amarissimam quidem, maximè tamen necessariam: priore enim contempta, necessariò secunda agendum est. Nam & legum latores multis & grauibus contra errantes suppliciis animaduerterunt, non tamen eos propterea aspernamur, sed longè magis sanctionū illarum gratia veneramur: qui nulla nostra re indigentes, vel potius nescii qui futuri sint, qui ex ipsorum legibus fructum sint percepturi, tamen vitae nostrae

Nota

curam habuerunt,eosque qui honestè & probè viuunt,laudibus: qui malè & perperam supplicio prosequuntur, & à sceleribus arcent,ac si humanã offendant societatẽ. Quòd si hos & diligimus,& admiramur,nónne longè maius de* ob immensam nostri curam amore nobis complectendus est? Etenim maxima & illorũ,& huius erga nos prouidentiæ differentia est. Ineffabiles profectò,&quæ omnẽ excedunt cogitationẽ diuinæ bonitatis diuitiæ sunt. Considera quæso. *In propria uenit.* non suæ necessitatis gratia;sufficiens enim est,vt dixi,per se diuinitas, sed ad suorum vtilitatem:neque tamen sui eum receperunt,neq; eum tantùm expulerunt,verumetiã extra vineam ejectũ occiderũt. Non
Mat.21 d tamen dei benignitas eos à pœnitentia exclusit,sed tã benignũ,tã facilẽ se eis exhibuit, vt modò velint post tantã iniquitatem omnia abluere & delere peccata,per fidẽ possint, & tanquam nihil vnquam sceleris commisissent,amicis an numerari. Quod autem non falsò,neque inanis spei gratia hæc loquamur ex apostolo Paulo planissimè constat, qui cùm Christum post eius mortẽ persecutus esset,&eius teste
Act.7.b Stephanum multitudinis manibus tradidisset, quum primum pœnituit, & errata cognouit, atque reprehendit:nec non ei quem tãtopere persecutus erat,se subiecit, & paruit, inter primarios & familiarissimos in prædicatorem & magistrum vniuersi orbis assumptus est, cum paulò ante blasphemus fuerit, persecutor, contumeliosus: vt ipse de dei salute benignitateque exultans, nullo rubore testatur, sed literis tanquam monumento cuidam quæ superiori tempore temerè commiserat, mandauit: melius ratus pristinam vitam suam ab omnibus accusari, diuini muneris magnitudinem ostendendo, quàm si ineffabilem dei benignitatem veritus, errorem suum palam gentibus facere tacuisset. Propterea aliquoties persecutiones, insidias, bella, quæ in ecclesia molitus est, meminit, & nunc quidem:
1.Ti.1.cd Non sum dignus vocari apostolus, inquit, eò quod persecutus sum ecclesiam dei: nunc quod venit IESVS, vt
1.cor.15b saluos faceret peccatores, quorum primus ego sum. Et iterum: Audistis meam conuersationem aliquando in Iudaismo, quòd maximè persecutus sum ecclesiam dei, & expugnabam illam. Tanquam enim vicem Christo redderet

patien-

patiētię quam ipse in se habuerat, ita promptè & ingenuè, quantopere à principio Christum oppugnauerit, & quo pacto hostis & inimicus sit salutem consecutus, profitetur, ex quo bonam etiam spem desperantibus præbet. Nam propterea, inquit se misericordiam à CHRISTO consecutū, vt & patientia, & īmensæ bonitatis ei⁹ diuitiæ in ipso primùm ostenderentur, ad informandum eos qui credituri erant in illum in vitam æternam. Grauiora enim commissa erant, quàm quæ venia digna essent, quæ quidem euangelista ostendens, inquit: *In propria uenit, & sui eum non receperunt.* Vnde venit qui omnia implet, qui vbique præsens est? Quem locum aduentu suo vacuum reddidit, qui omnia manu comprehendit, omnia sustinet? Locum quidem illum. Quomodo descensu suo ad nos id fecit? Quoniam etsi in mundo erat, adesse tamen non videbatur, cum adhuc non cognosceretur: post autem seipsum ostendit, quum nostram carnem induere dignatus est, & hanc eius apparitionem & descensum aduentum appellat. Admiratione profectò dignum, vt discipulus in magistri sui cōtumeliis commemorandis non erubescat, sed apertè omnia literis mandet. Etenim non paruum veritatis argumentū. Nam quem pudet, gratia accipientium, non facientium contumeliam pudere oportet. At hic post tantam iniuriam magis etiam claruit, quum adeo hominibus contumeliosis consuluerit. Illi autem iniqui & scelesti omni iudicio appa ruerunt, quum tam beneficum, tam liberalem tanquam inimicum, atque hostem expellerent. Neque in hoc tātùm sibiipsis obfuerunt, sed quod non assecuti sunt, quæ essent, si eum recepissent. *Quotquot autem receperūnt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam supplicium, qui eum non receperunt: sed tantū quod sui erant, & in propria veniens, à suis minimè receptus est? quod autem ex hoc eis supplicium maneat, silentio præteriisti. Ita enim maiorem in modū eos perterrere, & duriciem illam ingratitudinis mollire poteras. Quanam igitur gratia id subticuisti? Et quodnam maius supplicium esse posset, quàm si in eorum ponatur arbitrio filius dei fieri, & nolint, sed sponte sua, tanta se nobilitate tanto honore indignos efficiant? Verum enimuero non

Gala. 1. e

in

In hac duntáxat vita cruciabuntur, quum nihil acceperint, sed in ignem damnabuntur perpetuum, vt in sequentibus patebit. Hoc autem in loco, eum recipientium immensa bona breui enarrat. *Quotquot autem receperunt eum, inquit, dedit eis potestatem filios dei fieri.* Siue serui sint siue liberi, siue Græci siue Barbari, siue sapientes siue insipientes, siue viri siue mulieres, siue pueri siue senes, siue nobiles siue ignobiles, siue diuites siue pauperes, siue principes siue priuati: omnes, inquit, eodem dignati sunt honore. Fides enim & spiritus sancti gratia mortalium omnium diuersitatem comprehendens, in vnam redigit formam & vno regio charactere ıprimit. Quid hac humaniti pars? Rex eodem quo nos luto formatus est. Serui eandem cum rege naturam communicant, & nonnunquam melioribus prædití sunt moribus. Non dignatur rex in exercitum suum adscribere, qui seruili sunt conditione. Vnigenitus autem dei filius neque publicanos, neque magos, neque seruos, & his etiam despicatiores, & pauperiores homines nõnullos etiam manco, distorto & sordido corpore in filios accipere non dedignatur. Tanta fidei vis, tantæ gratiæ exuberantia, & quemadmodum ignis si metallorum terram attigerit, eam quamprimum aurum reddit: sic & longè magis pro lutheis aureos eos baptisma facit, quos abluerit, quum spiritus sanctus tanquam ignis illa ipsa hora animos nostros ingrediatur, & terrena ab sumpta similitudine cælestem illam nouam & claram tanquam ex fornace fulgentem referat. Et cur non dixit. Fecit eos filios dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia, vt adoptioni nobis per baptisma impressam imaginem, puram seruemus atque intactam. Præterea quòd nemo hanc nobis potest auferre potestatem, nisi primùm nobisipsis abstulerimus, si enim qui ab hominibus authoritatem aliquam accipiunt, tantùm fere possunt, quantum qui dederint: longè magis nos qui hunc à deo honorem assecuti sumus, si nihil hac indignum fecerimus potestate, omniũ erimus potentissimi: quum qui hoc nos honore dignatur, inter omnes maximus sit & præstantissimus. Accedit ad hoc quod per eam particulam, gratiam non temere, neque sine labore nostro in nos infundi significatur, sed quũ

ipsi

ipsi volumus, tum eã inquirimus. In nostra enim potestate est filios dei fieri. Quippe nisi primum ad eã accipiendam promptũ animum exhibeam?, neque diuinũ ad nos munus accedit, neq; quicquã in nobis operatur. Vbiq; igitur non violentũ, nõ coactum, sed voluntarium penitus & liberum nobis ostendit arbitrium, quod in hoc loco significauit. In ipsis enim arcanis & supernis bonis, dei quidẽ est dare gratiam: hominis autẽ fidẽ exhibere. Preterea non parua opus est diligentia. Si quidem ad animæ puritatem seruandam, nõ satis est baptizari dũtaxat & credere: sed si perpetuò ea frui mundicia & pulchritudine volumus, dignam se vitam exhibere oportet. Talem se nobis deus exhibuit. Quod enĩ per mysticam generationẽ omni priori crimine abluamur, per baptisma nobis largitus est. Quod autem in puritate mẽtis in posterum perstemus, neque vllis amplius sordibus vitã coinquinemus, nostræ virtutis est & diligentię. Idcirco & generationis modum meminit, & carnalium patrum comparatione hanc significat excellentiam, cùm inquit. *Qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis: neque ex uoluntate uiri, sed ex deo nati sunt.* Hoc autem fecit, vt vtilitate & humilitate prioris partus ex sanguinibus, & carnis voluntate, & magnitudine præstantiáque alterius per gratiam cognita, magnum quiddam inde de deo & genitoris nostri beneficio sentiamus, neque paruã deinceps curam adhibeamus: verum maiorem in modum nobis formidandum est ne pulchra hæc stola segnicie postmodum & sceleribus nostris sordidata, è cubiculo thalamóque eiiciamur: vt quinque illæ virgines fatuæ, & is qui nuptialem vestem non habebat: siquidem illæ ex conuiuiis erat, exclusus tamen est. Et quoniam inuitatus, & tanto acceptus honore dominũ qui se inuitauerat cõtumelia affecit, audi quàm miseram quàm luctuosam pœnam dederit. Cũ enim ad tam splendidam, & tam lautam mensem veniret, non modo conuiuio prohibitus est, verum & manibus ligatis & pedibus in tenebras mittitur exteriores, vbi & perpetuus fletus est, & stridor dentium. Nolimus igitur, nolimus, inquam, dilectissimi, fidem nobis ad salutem satis esse existimare. Nam nisi vitam puram exhibuerimus, & hac cælesti vocatione digna nos induerimus vestimenta

Mat. 15 a
Ibid. 22. b

quibus

quibus ad nuptias admittamur: nihil nos eripiet, quin eodem quo miser ille afficiamur supplicio. Etenim indignũ est, quum deus & rex viles & abiectos, & nullo honore dignos homines conuocare, & à triuio ad mensam suam accersere non erubescat: nos tantã præferamus temeritatẽ, vt ne tãto quidẽ honore allecti, meliores efficiamur, sed post vocationem in eadẽ perseueremus malicia, adeoque in incredibilem vocantis insaniamus humanitatem. Non enim idcirco nos ad spiritalem hanc & verendam mysteriorum vocauit societatem, vt veteri coiuquinati malicia ingrediamur: sed vt omni abiecta turpitudine, non indignas regiis cõuiuiis vestes induamus. Quod si vocantis gratia nolumus, nostri saltẽ nos vocatione illa dignos exhibeamus. Si quidem non ille nos à tam admirabili conuiuarum cœtu, sed nosipsos eiiciemus. Ille quod suum fuit summa parauit diligentia, nuptias fecit, mensem sterni iussit, seruos vocatũ nos misit, veniẽtes benignè, & maximo honore accipere dignat⁹ est: nos aũt ipsum, cõuiuas, nuptias, sordidarũ vestiũ cõtumelia, hoc est, scelerib⁹ nostris afficiẽtes, nõ iniuria eiicimur. Hoc enim pacto & nuptias & conuiuas honorat, quum temerarios & impudẽtes expellit, aliter reliquos inuitatos offenderet. Sed absit, vt quispiã talẽ experiatur vocationẽ. Idcirco priusquã hæc fierent, mandata sunt literis vt earũ minis pterriti, nostros cõpesceremus affect⁹ neq; hanc ignominiã ad supplicii re ipsa, sed verbo tenus experiri sineremus. Candida igitur & pura stola induti in vocationẽ illã pficiscamur, quã vtinã oẽs consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri simul & spũi sancto gloriã in secula seculorũ, Amen.

HOMILIA X. EX CAP. I.

E *T uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Vnum vos in præsentia antequam ad euãgelica verba veniamus rogatos volo, id ne contemnatis, obsecro. Quippe quum nihil graue nihil factu difficile petam⁹, neque accipienti mihi solum vtile, verùm exhibentibus vobis longè vtilius. Quid igitur à vobis cõtendimus? vt vna dierum in hebdomade, vel saltem sabbato, curæ vobis sit euangelicas legere lectiones, quas ante has conciones in manibus

manibus habere, domi frequēter repetere, earū diligenter
sensum disquirere, quid clarum, quid obscurum in his sit,
adnotare velitis, quid pugnare videatur, quum nō pugnet:
ita omnibus penitus examinatis, his vos concionibus quā
attentissimos exhibeatis. Hoc pacto non parum vtrisque
nostrum emolumenti prouenerit. Siquidem nobis nō mul-
to opus erit labore, vt euangelij vim ostendamus, cùm do-
mi ipsam vobis sententiam quantū ad verba iam familiarē
reddideritis: vos & autem acutiores & perspicatiores effi-
ciemini, non ad audiendum, & doctrinam duntaxat perci
piendam, sed ad docendum alios. Nam multi in præsentia
hic audiunt, qui simul omnia euangelij verba, & quæ super
his à nobis dicuntur, memoriæ mandare conantur: non ta
men etiam si annum in hoc consumeremus, admodum pro
ficerent. Quamobrem? quoniam intempestiuè, & in sola
tantum ecclesia breui tempore meis vacant sermonibus.
Quod si qui sunt qui negocia occupationesque, & publi-
carum priuatarumque rerū curas causantur: Primū in hoc
non parum errant, quod in tot rebus versantur, & ita sem-
per secularibus negociis affixi sunt, vt ne minimum quidē
in his quæ maximè necessaria sunt, studium impēdāt. De-
inde friuolam & nullius momenti accusationem afferunt,
quum accusari potius hac in parte eorum cum amicis pos-
sent consuetudine, & more in theatris, & consessus vt equo-
rum certamina speculentur, in quibus sæpenumero diem
totum consumunt: non tamen in his alias causantur occu-
pationes. Præterea rebus vilibus & abiectis diligens ad-
hibere studium potestis: diuinis autem si quando vacan-
dum est, adeò vobis inutilia & nullius momenti videntur,
vt ne minimam quidem curam in his ponēdam ducatis: &
quonam pacto, qui ita sentiunt, spirare, solémve conspi-
cari digni sunt? Est & alia his oscitantibus inepta excusa
tio, librorum videlicet inopia. Et diuitibus quidem ad
hoc respondere ridiculum est. Verùm cum multos paupe-
res hac frequenter accusatione vti existimem, cum his pa-
rumper iocari atque ita eos percontari placet, nunquid
omnia artis suæ habeant instrumenta, etsi inopia in his
comparandis admodū impediantur: nónne igitur absur-
dū est, hic non causari paupertatē, sed diligenter attēdere,
ne quid

ne quid sibi ad artem suam necessarium deficiat: vbi autẽ tantam sint consecuturi vtilitatem, occupationes deflere, & inopiam? Verùm si quis tam pauper esset, vt nullo pacto libros sibi comparare queat, ei ex continua quæ hic habetur lectione, nihil ex diuinarum literarum sententiis ignorare licet. Quod si impossibile vobis videtur non immeritò videtur, plerique enim paruã his sermonibus attentionẽ adhibent, sed vix paucis auditis, quamprimũ domũ reuertuntur: si qui remanserint, nihilo attentiores sunt, corpore solo adsunt. Sed ne amplius querimoniis vos tedio afficiã, & tẽpus frustra conteratur, agite euangeliũ aggrediamur. Tempus enim iã propositis verbis nostram accommodare orationẽ. Sed excitemini quęso, ne quid vos prætereat. *Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Cũ dixisset ex deo, & filios dei factos, qui eum receperunt: tanti honoris causam adiecit, Quod verbũ caro factũ est, & serui formã dominus accepit. Factus est enim filius hominis dilectissimus dei filius, vt filios hominum filios dei faceret. Supernum nanque cum homini copulatum est, illud quidem nullo in propriam gloriam detrimento affectum: hoc autem ex multa elatum humilitate, quod certè in Christo factum est: suam nanque naturam descensu suo nihilo inferiorem reddidit, nos autem quum in ignominia ante & in tenebris essemus ad supernam erexit gloriam. Non aliter quã quum rex inopem mendicúmque studio & beneuolentia quadam alloquitur, nihil se indignum facit, illum verò omnibus admirandũ reddit: quod si in contingenti hominum dignitate nihil honoratiorem abiectioris consuetudo offendit, multo minus immortalem illam substantiam, quũ nihil non proprium habeat quod adsit, nihil quod absit, cum omnia bona firma, stabiliaque in æternum possideat: itaque quum audieris: Et verbum caro factum est: ne perturberis néue titubes: non enim substantia transiuit in carnem, hoc etiam cogitatu impium est: sed eadem permanẽs
Philip. 2 b serui formam accepit. Sed quanam gratia hoc verbo, factum est, vtitur? Vt hæreticorum os obstruat. Quum enim sint, qui dicant imaginationem quandam, & figmentum esse quæcunque de incarnatione feruntur: ab ipso principio eorum percepta blasphemia esse asserit, neq; substan-

tiæ mutationẽ quod absit,sed veræ carnis vult acceptionẽ ostendere. Quemadmodum enim cũ inquit: Christus nos redemit ex maledicto legis, factus pro nobis maledictum: non intelligit substantiam eius à propria gloria separatam in maledictũ versam:hoc enim neque dæmones ipsi, neq; stultissimi & naturali sensu penitus carẽtes opinarẽtur, tãtam ea opinio saperet vnà cũ impietate stultitiã. Nõ igitur hoc dicit,sed quod pro nobis maledictũ accipiens,nõ sinit nos amplius maledictos esse. Itidẽ hoc in loco,carnem inquit ipsum factũ esse:nõ quod mutauerit carne substantiã, sed quod carnẽ accepit,nulla parte coinquinata substãtia. *Gal.3:b.*
Quod si qui dicerẽt omnia in dei esse potestate, & idcirco in carnem potuisse transferri,id eis respõdebimus: Deum profectò omnia posse, quousque deus permanet:si autem mutaretur & in deterius,quonam pacto deus amplius esse posset? Longe enim ab immortali illa natura est transmutatio. Vnde ꝓpheta: Omnes,inquit,vt vestimentũ veterascent,& sicut opertoriũ mutabis eos,& mutabũtur:tu autẽ idem ipse es,& anni tui nõ deficient. Hæc enim substantia omni mutatione superior. Ideóq; ad hoc venit,vt ꝓdesset. Sed quid dico præstantius? Neq; est quicq̃ deo præstãtius. Nihil ei, ne minima quidem in re æquiparatur. Sequitur ergo ipsum in deterius mutatum esse,si mutatus esset. Hoc autem nullo pacto deus esset, sed blasphemia, quæ in eorũ qui hæc dicerent,caput verteretur. Sed quoniã propter hoc duntaxat factum est,inquit,ne id opinareris,animaduerte ex his quæ sequuntur,quo pacto rationem illam, & oẽm auferat suspicionem: Subdit enim: *Et habitauit in nobis*: tantùm non dicens,nihil absurdum suspiceris,quum factũ dicimus. Non enim immutabilis illius naturæ mutationem,sed diuersorium & habitationem mutatam dixi. Habitare autem non idem est quod habitatio, sed alterum in altero habitat, aliter non esset habitatio. Siquidem nihil in seipso habitat. Alterum dixi secundum substantiam vnitate nanque & coniunctione vnum est, deus verbum, & caro:non confusione,aut interitu substantiarum,sed arcana quadam & inexplicabili vnitate. Quomodo autem hoc sit,noli disquirere, factum est vt ipse nouit. Sed quanã habitationem inhabitauit,audi prophetam. Suscitabo *Psal.101. d.*

tabernaculũ

tabernaculum Dauid, quod cecidit. Cecidit profectò natura nostra, eo casu vt restitui nullo pacto à quoquam, nisi ab illa potentissima manu posset: neque enim aliter exurgere poterat, nisi qui in principio eam effinxerat manum porrexisset, & cælitus aquæ & spiritus regeneratione informasset. Et animaduerte quæso admirandum, atque arcanũ mysterium, perpetuo enim hoc habitat tabernaculũ. Carnem nostram induit; non vt rursum dimitteret, sed omni cum ea tempore habitaturus: aliter enim regio eam throno fecisset indignam, & omnium angelorum exercitui angelis, & archangelis, thronis, dominationibus, principatibus, potestatibus inferiorem constituisset. Quæ oratio, quæ mens quantum honorem humano generi deus exhibuit, mirificum profectò & admirãdum, explicare potuisset? Quis angelus? quis archãgelus? Nihil quod in cælis est, nihil quod in terra. Eiusmodi dei in nos beneficia sunt, tã magna, tam excellentia, vt non solùm mortalium linguam, sed angelorum virtutem eorum exuperet explanatio. Quamobrẽ iam orationi nostræ finem imponemus, si prius vnum vos faciemus admonitos, vt scilicet ei vicem reddamus, qui tam bene de nobis meritus est: quod si fecerimus, ad nos rursus omne lucrum refertur. Tũc autem ei vicem reddiderimus, cum anima nostra nobis curæ fuerit. Et profectò in hoc quoque domini videre licet benignitatem, qui cùm nemine nostrum indigeat, referri tamen sibi vicem dicit, quum animam nostram non neglexerimus. Quare vltimę amentiæ est, & innumeris dignũ supplicijs, nisi pro viribus contendamus tales nos exhibere, qui tanto frui honore mereamur. Et maximè quum operum nostrorum ad nos omnis reditura sit vtilitas, & multa præterea nobis bona præponantur, pro quibus omnibus gloriã diuinæ demus clementiæ, non verbis solùm, sed re ipsa: vt futurorum bonorũ fiamus participes: gratia & benignitate domini nostri IESV CHRISTI, cum quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XI. EX CAP. I.

E*T uidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre plenum gratiæ & ueritatis.* Fortasse vehementius q̃ opus sit nuper vobis & graues visi sumus & molesti,

sti, acriorique cõtra vos & desidiã vestram accusatione orationem nostram prosecuti sumus. Quod si ea tãtum gratia fecissemus, vt dolore afficeremini, nõ immeritò esset ab omnibus iniquo animo ferendũ. Verùm si quum omnium vestrum cõmunem spectaremus vtilitatẽ, vestram nobis conciliare gratiam contempsimus, si non voluntati nostræ veniam, saltẽ: si æqui iudices eritis, amori dabitis. Etenim nõ parua nos formido incussit, ne quãdo orationi nostræ negligentius vobis aures adhibẽtibus, attentione & industria remissiore grauius in vos diuinã irritaretis indignationẽ. Quamobrem frequenter vos excitare adnitimur, & somnũ excutere, vt ne minimum quidẽ concionis nostræ verbum inauditũ prætereat. Hoc enim pacto fidẽter & hanc vitam agere, & in die illa ante Christi tribunal impauidi adesse poterimus. Quum igitur superiori die satis vos admonitos fecerimus, agite hodie ab his verbis exordiamur. *Et uidimus inquit, gloriam eius, gloriã quasi unigeniti à patre.* Cùm dixisset euangelista nos filios dei factos, neque aliter q̃ per verbũ quod caro factũ est: alterum item emolumentũ affert, quod inde cõsequimur. Quidnam id est? Et vidimus gloriã eius, gloriam quasi vnigeniti à patre. Non vtique nisi per socium corpus vidimus. Nam si Iudæi gloriosam Mosi, cũ nostræ esset naturæ particeps, faciẽ conspicari non potuerunt, sed homini etiam iusto opus fuit velamento, quod eius gloriæ magnitudinem obumbraret, vt illis qui eius aspectum non perferebant, spectabilem redderet: quonã pacto & ipsis supernis virtutibus inaccessibilem diuinitatẽ, nos ex luto & terra facti ferre possemus? Idcirco habitauit in nobis vt ad ipsum accedere, cum ipso loqui & conuersari audenter liceret. Quid autem significat, gloriam quasi vnigeniti à patre? Quoniam multi etiã prophetarum glorificati sunt: vt idem ipse Moses, vt Elias, vt Helisæus: ille ab igneo curru tractus, hic autẽ simpliciter receptus: & post hos Daniel, & tres pueri, & alij cõplures quicunque miracula fecerunt & angeli hominibus apparuerunt, & suæ naturæ clarissimam lucem spectantibus ostenderunt. Neque angeli solùm, sed & Cherubin & Seraphin multa cum gloria à propheta visa sunt. A quibus omnibus hoc in loco euãgelista abducit, & à creatura & conseruorũ nostrorum claritate mentibus no-

Exodi 34.d.

4.Regũ 2.b.

ſtris amotis, in ipſo nos bonorum culmine couſtitnit: ac ſi dicat, Non prophetæ, non angeli, nō cæleſtium virtutum, non creatæ alicuius naturæ, non cuiuſpiam alterius rei, ſed ipſius domini, ipſius regis, ipſius dilectiſſimi vnigeniti filij gloriam vidimus. Id autem verbū, quaſi, hoc in loco nō ſimilitudinis eſt, neq; parabolæ, ſed confirmationis & definitionis certiſſimæ, quaſi dicat: Vidimus gloriam qualem deceat, & credibile ſit habere vnigenitū, & dilectiſſimum omnium regis dei filium. Neq; hoc loquendi genus præter morem inuenitur. Neq; recuſabo à cōmuni etiam cōſuetudine id cōfirmare. Neq; enim ad verborū ſpeciem, neq; ad compoſitionis ornatū propoſitū eſt nobis in præſentia orationem habere, ſed ad veſtram duntaxat vtilitatem. Quapropter nihil prohibet ex vulgi verbis hunc dicendi moré oſtendere. Quonam pacto qui regem aliquando precioſiſſimo cultu ornatum, precioſiſq; vndiq; fulgentem lapidibus conſpicati, aliis ſpeciem illam ac maieſtaté enarrarę volūt, purpureum florem, gemmarū magnitudinem, albas mulas, auratos currus, ſoliū adſtātium oculos nimio fulgore perſtringens, pro viribus enarrāt. Cùm verò & his & aliis collectis, cultū illum omnem maieſtatemq; verbis cōprehendiſſe ſibi non videantur, cōtinuò addūt: Quid multis opus eſt? vno verbo dicā, quaſi rex: Cùm ex hoc verbo, quaſi nō regi ſimilé, ſed ipſum regé velint ſignificare: ita hoc in loco euangeliſta, quaſi, inquit, ad gloriæ maieſtaté & incōparabilem excellentiā ſignificandam. Reliqui nanq; omnes & angeli, & prophetę, iuſſi omnia operabantur, ipſe autem ea poteſtate quę & regem deceret & dominum. Quod quidem & turbæ admiratæ ſunt, quod ita loquereт̄, quaſi ipſe vim haberet & poteſtaté. Apparuerunt, vt dixi, angeli cum gloria multa in terra, vt in Daniele, in Dauid, in Moſe, ſed tanquam ſerui, & qui domini mandata exequerentur: ipſe autem tanquam omnium dominus & princeps, & licet ſub vili & abiecta ſpecie ſe oſtendiſſet, creatura tamen dominum ſuum agnouit. Quonam pacto? Stella è cælo Magos vocauit, qui eum adorarent. Angelorum cæleſtium cœtus in terra apparuerunt, qui & domino ſeruirét, & gratias referrent. Alij item præcones ſurrexerunt, omnes admirabile hoc myſterium teſtimonio perhibentes. Paſtoribus enim angeli

Quaſi. Matt. 2. a.

angeli, ciuibus pastores, Mariæ & Elizabeth Gabriel, his qui in templo erant, Anna & Simeon annũciauerunt. Nec viri tantùm & mulieres lætati sunt, verùm nondum infans in hãc venit cognitionem. Ciuis, inquam, eremi, & eodem quo hic euangelista nomine appellatus, adhuc in vtero matris gaudio exultauit, & omnes spe maximè erigebantur, & hæc quidẽ circa partus tempora. Verùm quum seipsum magis ostendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt. Si quidem non amplius stella, non cælum, non angeli, non archangeli, non Gabriel, non Michaël, sed ipse cum cælitus pater, & cum patre paracletus loquẽs, irradiánsq;, & in eo permanẽs, prędicauit hac profectò gratia: Vidim9 gloriã eius, gloriã quasi vnigeniti à patre. Accedit ad hoc quod nõ pastores tantũ, neq; viduæ, neq; senes nobis Christum annunciãt: sed ipsa quoq; rerum vox omni turba clarius proclamat, quæ tanta fuit, vt quamprimum hic quoq; exaudiretur, abijt in Syriam auditus eius, inquit. Tunc cælum terra facta est, quum cæli dominũ contineret, quẽ omnibus manifestauit, vbiq; clara voce professa, cælorũ regẽ aduentasse, dæmones vndiq; exiliẽtes diffugerũt, diabolus oppressus abscessit, ipsa mors primùm succubuit, mors penitus abolita est, omne morborũ gen9 disperiit. Si quidẽ mortuos sepulturæ, insanos dæmonia, ægrotos morbi reliquerunt, & plurima admirationis plena & stuporis, & præter omnium expectationẽ apparuerunt, & quæ non immeritò desiderarunt videre prophetę & non viderũt. Videre enim licuit factos oculos, & quod in omniũ votis esse poterat, videre scilicet quonam pacto Adam deus effinxerit, id breui omnibus, & in potiore corporis parte ostensum est. Mẽbra præterea abscissa restitui, & corpori conglutinari, manus emortuæ moueri, pedes contorti repentè prosilire, surdæ aures aperiri, & muta lingua clara voce ꝓloqui. Si quidem quemadmodum optimus architectus domum situ & vetustate labãtem, ita communi hominum natura accepta, eius perditas restituit partes, disiuncta & abscissa copulauit: & quæ prorsus ceciderant, erexit. Quid autem opus est, vt animæ formationem longè corpore admirabiliorem verbis prosequamur? Magna sanè corporis præstantia, anima tamen tanto præstantior, quanto corpore melior. Neque hac

Mat. 4. d

tantùm ratione, sed quoniam corporis natura, quocunque ipsam opifex ducere velit, eo sequetur, neq; resistit: anima autẽ sui iuris vim in se habet operandi, neq; vlla in re deo, nisi velit, obtemperat: inuitam enim & coactã minimè vult deus bonam, & virtutibus præditam reddere: neque id animæ virtuti esset adscribendum, sed sponte sua bona sit, & virtutem complectendam persuadeat, oportet. Quamobrem difficilior huius est, quàm illius cura. Verũtamen omnis emendata est, omnis fugata malitia: & quemadmodum corpora bene curata non in bonã tantùm valetudinem, sed in bonũ quamprimũ habitum restituuntur: itidem animas deus non à vitiis solũ purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit: & publicanus apostolus factus est: persequutor, blasphemus, calumniator, orbis terrarũ prædicator apparuit: Magi Iudæorũ magistri effecti: latro paradisi ciuitate donatus: meretrix fide incredibili effulsit: Cananæa & Samaritana & ipsa fornicatrix, hæc ad ciues suos prędicatoris munere functa, ciuitatem totam irretiẽs, vniuersos in Christi fidem traxit. Illa fide & sedulitate effecit, vt filiæ anima à malo dæmone liberaretur. Et alij longè his peiores statim in discipulorum numerum accepti, omnes repente corporis ægritudines, omnes animi affectus mutauerunt, & in sanitatẽ ipsumq; virtutis apicem euaserunt. Nec duo tantùm, aut tres, nõ decem, nõ centum, sed totæ ciuitates & gẽtes facillimè Christi fidem acceperunt. Quid ego præceptorũ sapientiam, cælestiũ legum virtutem, angelicæ vitæ ordinẽ enarrem? Talem enim nobis vitam proposuit, tales apud nos leges condidit, & tales mores instituit, vt q his vtentur, angelorũ mox naturam induãt: & quantũ homini liceat, deo similes reddãtur, etsi omniũ hominũ malitiam excesserint. His igitur omnibus ab Euãgelista collectis, in corporibus videlicet & in animis in elemẽtis, Christi miraculis, præceptis arcanis illis, & cælo altioribus donis, legibus, moribus, persuasionibus, futurorũ promissionibus, eiusq; tormẽtis & cruciatibus, in admirandã hãc & cęlestis doctrinæ plenã vocem prorupit: *Vidimus gloriã eius, gloriam quasi unigeniti à patre, plenũ gratiæ & ueritatis.* Neq; enim miraculorũ gratia Christũ duntaxat admiramur, sed & passionis, vt cũ affixus est cruci, flagellis & alapis cęsus,

&

& insputus ab his, de quibus tam bene merebatur. Siquidem in his ipsis, quæ probri & ignominiæ plena esse videbantur, ipsum rursus verbum clarissimum apparuit, hoc Ioannes gloriam appellauit. Non enim charitatis solùm & amoris fuerat, sed immensæ etiam virtutis. Tunc enĩ mors abolita est, maledictum periit, dæmones confusi sunt, & de his triumphatum est, chirographum cruci affixum. Verũ cum sensu ipso visus, hęc non deprehenderentur, etiam corporea ipsum vnigenitum dei filium, & totius naturæ dominum certissimè demonstrarunt. Quippe cum primùm sanctissimum corpus cruci affixum est, sol radios abscondit, vniuersa terra concussa & tenebris operta est, sepulchra aperta sunt, & mortuorum multitudo surrexit, ciuitatẽ ingressa, & cum lapis monumento impositus & custodibus signatus esset, qui crucifixus, qui distractus, qui mortuus erat, resurrexit. Præterea potestate multa vndecim implens discipulos, per vniuersum orbẽ dimisit, qui humano generi ad meliorẽ frugem vita directa mederentur, & cælestis doctrinæ cognitionem quocunque terrarum disseminarent, dæmonum euerterent potestatem, magnas illas, & arcanas diuitias edocerent, nobis animæ immortalitatẽ, sempiternam corporis vitam, & quæ intellectum nostrum excedunt, nunquam finem habitura præmia annunciarent. *Hæc* & alia plura reputans beatus hic Euangelista, quæ is quidem nouit, scribere autem non est ausus, eo quod mundus ea non caperet: omnia enim si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt libros, Hæc, inquam, omnia reputans exclamauit: *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre, plenum gratiæ & ueritatis.* Qui igitur tanta & tam admiranda audire, & tot muneribus frui meriti sunt, eos etiam vitam ea dignam doctrina exhibere oportet, vt illis fruantur bonis. Idcirco dominus noster Iesus CHRISTVS in mundum venit, vt non solùm in hac vita eius gloriam, sed futuram quoque videam*. Propterea inquit: Volo vt ibi ego sum, & ipsi sint, vt videant gloriam meam. Quæ si tam clara, tam eximia est, quidnam de ea quispiam diceret? Non enim in hac terra corruptibili, neq; in fluxis & caducis corporibus in quibus sumus, sed in perpetua & immortali creatura apparuit,

Ioã.ult. g

Infra. 17 d

& tanto splendore, vt nulla possit ratione comprehendi. O beati, ter, inquam, & sæpius, qui gloriæ illius digni habiti sunt spectatores fieri de qua exclamans prophe-
Esa.26.b ta inquit: Tollatur impius, ne videat gloriam dei. Sed absit, hoc cuiquam vestrum accidat, vt eam aliquando nõ videat: ad quam assequendam nisi summa vtamur diligẽtia, possemus sanè dicere, bonũ esse si nati nõ essem*. Quid enim viuimus? Quid spiritum ducimus? Quid sumus, si illo priuamur aspectu, si dominus noster tunc à nobis videri non permittet? Nam si illi qui Solis lucem conspicari nequeunt, omni morte miseriorem vitam degunt, quid eos perpeti credendum est, qui illa luce priuantur? Siquidem in hoc seculo cæcitatis duntaxat damnum est, in illo autem non in visu tantùm lædimus? quanuis hæc sola priuatio sit grauissima, vt neque etiam sic par esset supplicium: sed tanto id grauius, quanto sol ille quàm hic est sine comparatione præstantior. Verum illud quoque supplicium expectandum est, quippe qui luce illa caruerit, non modo in tenebras intrudetur, sed perpetuo ardebit, consumetur, dentibus stridebit, innumeris pœnis cruciabitur. Nolimus, quæso, nosipsos contemnere, & breui huius vitæ desidia in æternum damnari supplicium, sed vigilemus, sobrii simus, omnia & faciamus, & operemur, vt æternis illis potiamur bonis, & fluuium illum igneo flagrore perfluentem, ante horrendum tribunal longè diffugiamus: in quem qui semel inciderit, ei nunquam reditus datur. Nemo eum inde, non parentes, non frater, eximere amplius poterit, quod & ipsi prophetæ clamitant: Frater non redimit, redimet homo? Et Ezechiel quiddã etiam ampli*: Sistaret Noë & Iob & Daniel, filios suos & filias non liberarent. Siquidem vnũ duntaxat illic patrociniũ est, operum videlicet, quo qui caruerit, aliunde nusquam saluti locus est. His itaq; frequenter animo agitatis, vitã nostrã nullis coinquinatam sordibus: claram, mundamque reddamus, vt fidenter dominum nostrum cernere, & promissa assequi bona possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMI-

HOMILIA DVODECIMA EX CAPITE PRIMO.

I *Oannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat quem dixi, qui post me uenturus est, ante me factus est, quia prior non erat.* Nunquid frustra currimus, frustra laboramus? nunquid super petram semen iacimus? nunquid secus viam, an inter spinas latent semina cadentia? contendimus enim,& maiorem in modum formidamus, ne agricultura nobis sterilis euadat. Neque hoc dico quod verear ne in laboris huius mercede capiam detrimentum: non enim eadem conditione qua agricolæ póst annuos sudores & miseram illam laboriosanque vitam si terra aliquando pro operis in se impensis non respondeat, nemo alius eius dãnum instaurare potest,sed pudibundus,tristisque ab area domum ad vxorem & filios reuertitur, & quem longi laboris mercedem petat, habet neminem: in nobis autem nihil huiusmodi vsu venit,sed licet culta terra nullum afferat fructum,& eius & noster dominus vana nos spe dimissos non frustrâtur, sed remunerat. Vnusquisque enim,inquit: propriam mercedem accipiet secundum proprium laborem, non secundum rerum euentum. Et tu,inquit, fili hominis testificare populo huic si fortè audiant,si fotè intelligant: & per Ezechielem: Si voluntas prædicat quid fugere, quid eligere oporteat,animam tuam libera, quanuis nemo attendat. Verum enimuero licet firmum hoc solatium & remunerationis fiduciam habeamus,cũ nihil vos bene operãdo proficere videamus,nihilo melius afficimur quã agricolę illi, qui demisso vultu & rubore pfusi angũtur,&suã deflẽt calamitatẽ. Hoc magistri misericordia est,hoc patris cura. Etenĩ Moses cũ à Iudęorũ ingratitudine liberari posset,& alterius gẽtis potiorẽ,lõgèq; maiorẽ accipere prĩcipatũ: Dimitte me,ĩquit, vt irascit furor meus cõtra eos,& deleã eos,faciamq; te in gentẽ magnam. Cũ sanctus & dei seruus esset intimus, ne audire quidem id sustinuit, sed potius vnà cum his qui sibi semel crediti erant,perire,quàm sine illis saluus esse & ad maiorem dignitatem assumi, prætulit. Huiusmodi esse oportet cui animarum cura commissa est. Est nanque absurdum vt prauorum filiorum, pater nolit nisi eorũ quos genuit

1.Cor.3.b

Ezec.3.c

Exo.32.c

nuit pater appellari. Nos autem discipulos quotidie nunc hos, nunc illos mutemus, erga neminem amicè, familiariterque affecti? Sed absit, vt de vobis vnquam hæc suspicio suboriatur. Confidimus enim vos fide in dominum nostrum IESVM Christum, & mutua in omnes charitate abundare: sed hæc dicimus, vt studium vestrum augeamus & diligentiam & vitę vestrę virtutem maiorem in modum propagemus. Sic enim iactis orationis nostræ fundamentis, altius mentes erigere poteritis, si nulla malitiæ lippitudo mentis vestræ oculos perstrinxerit, & acumen obtuderit. Quid igitur hodierna die, nobis propositum est? Ioannes testimonium perhibet de ipso, & clamabat dicens:

Hic erat quem dixi, qui post me uenturus est quia prior me erat. Multus est hic Euangelista in Ioannis laudibus & eius testimonium multifariam diffundit. Quod non temere, sed incredibili sapientia prosequitur: plurimùm enim hunc hominem omnes Iudæi admirabantur. Nam & Iosephus Ioannis cæde bellum ortum existimat, & propterea non esse Iudæorum ciuitatem, quæ aliquando Metropolis fuit, & longa oratione pręcursoris laudes exequitur, per eũ Iudæos arguens, cuius frequenter testimonium meminit. Et alii quidem euangelistę facta superiorum prophetarum mentione, per singula CHRISTI opera trahunt auditorem, & super natiuitate. Hoc autem factum est, inquit, vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Iesum. Et cum Herodes ei insidiatus, tanta vbique diligentia eum perquiri fecit, vt puerum interficeret, in medium Hieremiæ adducunt testimonium: Vox in Rhama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos. Et Osee cum rursus ex Aegypto rediret: Ex Aegypto vocaui filium meum: & hunc vbique in suis euangeliis morem seruant. Ioannes autem apertius & à recentioribus testatur vtpote qui cæteris sublimius locutus, nõ mortuos tantũ, sed viuum, & qui Christum pręsentem præsens ostendit & baptizauit, in medium frequenter adducit, non idcirco vt serui testimonio, domino authoritatem compararet, sed vt ad auditorum descenderet imbecillitatem.

Mat. 1. d — *Esa. 7. c* — *Hier. 31. c* — *Osee. 11 a*

Quemadmodum enim nisi serui formã accepisset, nunquã compre-

comprehendi potuisset: ita nisi serui voce conseruorũ aures arrexisset, non sanè multi Iudęorum eius probassent orationem. Præterea & aliud magnum & admirabile respexit: nam cum de suiipsius laudibus cuiusque suspectum sit testimonium, & plerisque sępenumero auditoribus nõ persuadeant, alterum de ipso testificaturum adduxit. Accedit ad hoc, quòd nulli solent libentius eorum vocem audire, cum quibus consuetudinem habuerũt, vtpote quem magis cognoscũt. Propterea vox de cælo semel vel bis audita est: Ioannes autem sæpenumero & frequenter locutus. Nam qui multitudinis imbecillitatem superabant, hi à sensibilibus omnibus liberi, cælitus vocem audire poterant, nec eis multum opus erat humana, quippe qui ab illa persuasi erãt & allecti. Qui verò adhuc in his inferioribus deuoluebantur, & multa terrenarum rerum nube operiebantur, hoc humiliori indigebant sermone. Ita igitur Ioannes cum omnibus se sensibilibus exuisset, aliis magistris non indiguit, sed cælitus eruditus est. Qui enim me misit, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit: Ad quem videris spiritum dei descendentem, hic est: Iudæi autem qui adhuc rudes ad illam altitudinem non poterant peruenire, hominem habebant magistrum, nõ sua eis, sed cælestia annunciatẽ. Quid igitur hic loquitur? *Ipse testimonium perhibet de eo, & clamabat dicens*: Quid per illud verbum, clamabat, significatur? hoc est fidenter & liberè, omni abiecta formidine, dei aduentum prædicabat. Quid autem testabatur? quid clamabat? *Hic erat quem dixi, qui post me uenturus est, ante me factus est.* Obscurum & adhuc plenum humilitatis testimonium. Non enim dixit, hic est filius dei vnigenitus & dilectus: sed hic erat quem dixi: qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Quemadmodum enim aues pullos suos, neque è vestigio, neq; vna duntaxat die, totam volandi artem edocent: sed primo è nido tantũ educunt, inde cùm aliquantulum quieuerũt, volatui eos assuefacere incipiunt, postridie ad operam reuocant: ita paulatim exercendo ad naturalem eos efferunt altitudinem. Ita beatus Ioannes nõ statim ad summa Iudæos erigit, sed primum paululum à terra eleuat, quum Christũ se meliorem testatur. Neque enim parum erat, quòd auditores primo

Christum nondum cognitum,nō miracula facientem, Ioanne viro tam admirabili,tam claro,ad quem omnes concurrebāt,quem omnes angelum arbitrabantur, meliorem crederent. Principio igitur hanc opinionem in auditorum animis confirmare conatus est,eo videlicet,qui testimoniū perhiberet,eum de quo perhiberetur:& eo qui prior venit, eū qui posterior,& claro & nobili nondum notum esse potiorem. Et animaduerte testis sapientiam,nō modo cognitum,sed priusquam nosceretur prædicat. Illa enim particula, Hic est,id est,significat,quemadmodum Matthæus di-
Mat.3.c cit: Omnibus qui ad se venerant,dicebat:ego quidā baptizo in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est,cuius nō sum dignus soluere corrigiam calceamenti. Sed quanam causa antequam eum ostenderent,ita locutus est? Vt facilius præsentis testimonium auditorum animis reciperetur, cum iam exhibitis verbis illius notitiam habuissent,neúe eos vile Christi vestimentū à credendo dehortaretur, sed facilè multitudinem in fide contineret. Nam nisi prius aliqua de domino cognitio habita esset,& simul eum populus vidisset, & tam admirabile,tam magnum testimonium accepisset,aspectus eius vt vilitas testimonii quamprimum magnitudini obstitisset. Adeo enim Christus abiectus, adeo communis omnibus videbatur, vt & Samaritanæ mulieres,meretricesque & publicani,nullo honore & accedere, & alloqui eum auderēt. Vt igitur diximus,si & verba hæc simul audissent,& Christum vidissent,Ioannis saltem derisissent testimonium:sed quum ante eius cognitionem plura de ipso audierint,& in his confirmati fuerint,contra euenit,siquidem eo viso non sunt prædicationis eius doctrinam aspernati, sed Ioannis testimonio fidem adhibentes, etiam clariorem sunt arbitrati. Quod autem dicit: Qui post me venturus est:hoc est,prædicaturus, non futurus,hoc & Matthæus significat dicens. Post me venit vir, cuius generatio non ex Maria, sed ex aduentu secundum prædicationem. Nam si de generatione dixisset,nō præsenti,sed præterito vsus esset tēpore. Natus nanq; erat Christus cum ita locutus est Ioannes. Quid autē significat, Ante me fact⁹ est? Clarior, videlicet, atq; honorabilior. Nolite enī,inquit,etsi prior venerim ad prædi-

prædicandũ, ideo me illo maiorem arbitrari: longe minor ſum: vt ne ſerui quidẽ loco cõnumerari ſim dignus: hoc ſignificauit, quũ inquit, Ante me factus eſt. Quod alijs verbis Matthęus oſtendit: Nõ ſum, inquit, dignus ſoluere eius corrigiã calceamẽti. Verùm quod per hanc particulã, Ante me factus eſt: Chriſti nõ intelligat̃ aduẽtus, ex ſequẽtibus ꝑſpicuũ eſt: ſiquidẽ ſuperfluè adderet̃, Quia prior me erat. Quis enim adeo ſtolidus, adeò inſanus eſt: vt qui ante eum factus eſt, illũ eodẽ tẽpore nõ fuiſſe nõ intelligat? Quod ſi de ęterna intelligeret̃ eſſentia, id nihil aliud ſignificaret, q̃ qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat. Sed hoc abſurdũ eſt, & cauſa fruſtra adijcit̃. Cõtrariũ enim, ſi hoc ſignificare voluiſſet, dicere oportuit: videlicet Qui poſt me vẽturus eſt, prior me erat, quia ante me factus eſt. Huic enĩ particulæ, Prior me erat, nõ immeritò poſſet hæc afferri cauſa, quia ante me factus eſt. Huic autẽ, Ante me factus eſt, quia prior me erat: nõ eſt cauſa: hoc firma ratione nitit̃. Siquidẽ iam oẽs noſtis, nõ quæ manifeſta ſunt, ſed obſcura ſemp ratione indigere. Quod ſi de eſſentia ſermo eſſet, non erat obſcurũ, quin prius factũ prius eſſe oportuerit: ſed quũ de honore diſputet̃, nõ ab re apparẽtẽ ſoluit dubitationẽ. Etenim credibile erat multos dubitare, quanã gratia qui poſterius venit, ante fact⁹ ſit, hoc eſt honorabilior. Huius igit̃ quæſtionis mox cauſam affert, Quia prior me erat. Neq; ſupbè locut⁹ eſt: Cũ prior eſſem, me reiecit, & ante me factus eſt, ſed prior me erat, inquit, q̃uis poſterior venerit. Et quonã pacto inquis, ſi de ei⁹ claritudine & futura hominis gloria diceret, qđ nondũ fuerat tanq̃ factũ ꝓfitet̃? Nõ enim, inquit, fiet, ſed factus eſt. Quoniã mos ꝓphetarũ eſt, vt ſępenumero quę futura ſunt, tanq̃ facta enarrent. Nã & Eſaias de Chriſti morte locutus, nõ inquit: Tãquã ouis ad occiſionẽ ducet̃, quod futurũ erat: ſed ductus eſt. Atqui nondũ carnẽ induerat, verũtamen quod futurum erat, ꝓpheta tanquã factũ enarrat. Et Dauid crucẽ ſignificans, non inquit: Fodient manus meas & pedes meos: ſed, foderunt: &, Diuiſerũt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtẽ meam miſerunt ſortem. Et de proditore verba faciens, qui nondũ fuerat. Qui manducat, inquit panes meos, leuauit contra me calcaneum. Et de paſſione locutus: Dederunt in eſcam

Mat. 3. c.
Eſa. 53. c.
Pſal. 21. d
Ibidem.
Pſal. 40. c. & Io. 3
Pſal. 68 c

escam meã fel & in siti potauerũt me aceto. Vultis ne alia adducamus exempla, an hæc in præsentia sufficiunt? Ego satis arbitror. Nam si in superficie nõ multum spatij comprehendimus, profundum tamen attigimus, non tamẽ minus hoc quàm illud laboris habet. Sed veriti sumus, ne longiori sermone vestram remitteremus attentionem. Quamobrem debitum orationi nostræ finem imponamus, Debitus autem finis est, laus digna deo, non verbis tantùm, sed
Matt.5.b operibus. Luceat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cælis. Et profectò nihil optima vita cla-
Sapi.3.b. rius dilectissimi, vt sapiens testatur: Viæ iustorum tanquã lux fulgent: illustrãt verò non eos modo, qui per opera lucem attingunt, & rectam viam ingrediũtur, sed & propinquos. Effundamus igitur oleum è lãpadibus, vt maior accẽdatur ignis, & lux appareat locupletior. Hoc aũt oleũ nõ modo in præsentia multũ valet, sed cũ sacrificia florerent, maiorẽ in modũ illorũ virtutẽ probauit. Oleũ enim, inquit
Mat.9.b. volo, & nõ sacrificiũ. Et meritò quidẽ: alterũ enim inanimatũ est, alterũ animatum. In altero quicquid imponitur, igni cõsumptũ in cinerẽ vertitur, & fum' in aërẽ dissoluit: alterũ alios affert fructus. Quod Paul' significauit: cũ enĩ paupertatis Corinthiorũ thesauros enarraret, his verbis
2.Cor.9. vsus est: Quoniã ministeriũ hui' officij nõ solũ supplet ea
a. quæ desunt sanctis, sed etiã abundat per multos in gratiarũ actione in domino. Et iterum. Glorificantes deũ in obedientia confessionis vestræ in Euangelio Christi, & simplicitate communicationis nostræ in illos, & in omnes & in ipsos ũ obsecratione pro nobis desiderãtiũ vos. Vides mutuam gratitudinẽ, dei laudem, continuas præces, & vehementiorem eorũ charitatem, qui beneficium acceperũt? Sacrificemus igitur dilectissimi, sacrificem' in ipsis sacrariis quotidie: hoc enim & oratione & ieiunio multis huiusmodi officiis mai' est sacrificiũ, modo ex iusto labore fiat & lucro, & omnis sit expers auaritiæ, rapinæ, violentiæ. Hę oblationes deo gratę sunt, alias respuit oditq;, neq; vult alienis calamitatibus honorari. Impiũ enim & ꝓphanũ id sacrificium est, & irritat potius deum q̃ placet. Quocirca summa diligentia vti' oportet, ne dum volumus deum colere,

lere, iniuria efficiamus. Nã si Cain deteriores hostias offerendo, quãuis nullam aliam iniuriam intulerit, vltimũ tamen dedit suppliciũ, nónne longè grauiora perpetiemur, si rapina & auaritia malè parta deo offeram*? Propter hoc enim formã huius mandati deus manifestauit, vt, videlicet misereamur, non torqueamus cõseruos. Qui autẽ aliena rapit, & alij dat: nõ miseretur, sed lædit & iniuriã vel maximam facit. Vt enim lapis nunquã oleũ fundit: ita neque crudelitas humanitatẽ: si quidem cũ hinc prouenit eleemosyna non amplius est eleemosyna. Quare hortor ne id solum cogitemus, vt præbeamus indigentibus, sed ne ex rapina. Nam si alter precatur, alter imprecatur: vtrius vocem potius dominus audiet? An plus illud vtilitatis, an hoc detrimenti afferret? Quod si diligẽter vixerimus, diuinę gratiæ auxilio, misericordiam veniamque omnium, quæ semper peccauimus, consequi poterimus, & flumen igneum effugiemus: à quo liberi vtinam omnes ad cælorum regnum perueniam*, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & sancto viuificantique spiritui, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIII. EX CAP. I.

E*T de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiã pro gratia.* Superiori die diximus, quod Ioannes vt eorum dubitationem solueret, qui essent quæsituri quo pacto, Christus posterior ad prædicandum veniens, prior eo fuerit & clarior addidit. *Quia prior me erat.* Et hæc vna causa est, qua non contentus subdit, aliã, videlicet. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Et iterũ aliam: *Quia lex, inquit, per Mosen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est.* Et quid tandẽ inquis, significat: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus? Ad primum satis dictum est: Nõ habet inquit, donũ participabile, sed ipse fons est, & radix bonorũ omnium: ipse vita, ipse lux, ipse veritas, nõ in seipso bonorum diuitias cõtinens, sed in vniuersos diffundens, quibus diffusis plenus permanet, neq; aliorũ satietate minuitur, sed diuitias suas elargitur semper vberius, cũque omnes his bo

nis impartiat,in eadem permanet perfectione. Quod autē ego fero,participabile est:ab alio enim id accepi, & exigua pars totius est, & quasi gutta parua ad immensum abyssum & infinitum pelagus comparata;imo neque exemplum sufficiens est,ad quod volumus ostendendū. Nam si guttā è pelago acceperis,ea tamē pelagus:etsi visu percipi nequeat,diminuitur: de illo aūt fōte hoc dici nō potest,sed quantūcūque quis hauriat,nihil deficit. Quare alio exēplo vtendum est,cū hoc infirmū sit,neque possit,quod quærimus,demonstrare. Alterum igitur afferemus quod magis ad propositā nos adducat sententiā. Constituamus nobis igneum fontem,à quo innumeræ accendantur lucernæ,& totidem,& item totidē: nónne huiusmodi fons ita plenus est ignis,quemadmodum antequam ex eo quicquā sumeretur? Sane perspicuum est. Quod si in corporibus quæ in partes diuidi possunt, & per ademptionem partium minora fiunt,aliquid huiuscemodi inuenitur,vt post sui communicationem nullam diminutionem accipiāt, quāto magis in incorporea & immortali illa potentia hoc cōtigerit? Nā si vbi subiectum substantia est & corpus,& fit & non fit diuisio,multo magis cum de actione sermo habetur,& actione incorporeæ substantiæ,credibile est idem euenire. Idcirco Ioannes inquit: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et testimonium suum Baptistæ testimonio coniungit. Hæc enim particula, De plenitudine eius nos omnes accepimus:non præcursoris verbum est,sed discipuli, cuius hæc est sententia. Nolite existimare diutinæ consuetudinis & eiusdem mensæ participationis gratia nos de eo testimonium perhibere: nam & Ioannes qui Christum antea nunquam viderat,neque cum eo conuersatus est,nisi cū ipsum baptizauit,in multorum cœtu eum conspicatus,inde omnia accipiens clamauit: Prior me erat. Nos autem omnes duodecim,trecenti, quingenti,tria milia, quinque milia, innumera Iudæorū multitudo, omnis fidelium cœtus, qui tunc fuerunt,nunc sunt & futuri sunt,de plenitudine eius accepimus. Quid autem accepimus? Gratiam pro gratia. Quam pro qua? Pro veteri nouam. Quemadmodum enim duplex erat iustitia. Secundum iustitiā,inquit,que in lege Philip.3 b est,factus irreprehensibilis. Et duplex fides: vt, Ex fide in fidem.

fidem. Et adoptio duplex: vt, Quorum adoptio est: Et du- 2.Cor.3.b
plex gloria: vt, Si enim quod euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria. Et lex duplex: vt, Lex spiritus vitæ liberauit me. Et duplex seruitus: vt, Quorum seruitus, & iterum: Spiritui dei seruientes. Et testamentum duplex: vt, Disponam vobis testamentum nouum, non secundum testamētum quod disposui patribus vestris. Et duplex sanctificatio, & duplex baptisma, & duplex sacrificium, & templum, & circuncisio duplex, ita & duplex gratia. Sed illa quidem quasi figuræ sunt, hæc quasi veritas, æquiuocationem quandā, non rei communionē seruantia: quoniam in figuris sunt & vmbra. Nam & homo pictus, homo appellatur, & verus homo itidem. Similiter in statuis & aurea & lutea hominis habet appellationem: verùm tanquam hominis figura, ille vt verus homo. Noli igitur tanquam à nominum communicatione, idem re ipsa esse existimare, sed neque diuersum. Nā si figura erat, nō erat aliena à veritate: si vmbrā seruabat, ipsa minor erat veritate. Vultis quænā sit horū omniū differentia, explicemus? Vnū aut alterū dictorū accipiam⁹, hoc pacto & cætera fiēt vobis manifesta, certoque depræhendemus puerilia fuisse præcepta. Hæc præclarorū philosophiæ professorū, & magnorū virorū: & illa tāquā ab hominibus, hæc tāquā ab angelis īstituta. Vnde igitur exordiemur? Vultis ab ipsa adoptione? Quænā inter hanc & illam differentia est? illa verbo honorabatur, hæc re ipsa: & de illa quidē inquit: Ego Psal.18.b
dixi dij estis, & filij altissimi omnes: de hac autē, Ex deo fa Tit.3.b.
cti sunt, Quanam ratione? Per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti. Et illi quidem postquam filij appellati sunt, adhuc spiritum seruitutis habebant: erant enim serui, etsi hac appellatione honorabantur: nos liberi tunc facti, nō nomine, sed re honorem accepim⁹. Quod Rom.8.c
Paulus his verbis significauit: Non enim accepistis spiritū Gal.4.a.
seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei, in quo clamamus, Abba pater. Generati nanque à deo, & vt verè dici potest, formati, itaque vocati sumus filij. Sed si sanctificationis modum & hunc, & illū considerabimus, multam in hac quoque parte deprehendemus differentiam. Illi enim cum idola nō colebāt, neq; fornica-

fornicabantur,neque adulteriũ committebãt,hoc nomine appellabantur:nos verò non in huiuſmodi cõtinentia, ſed in maiorum poſſeſſione facti ſumus ſancti. Et primũ quidem ab ipſo ſpiritusſancti aduentum hoc donum aſſecuti ſumus,deinde à vita lõge potiore ,quàm Iudaica. Et quod non arroganter hoc dictum ſit, audi quid ille loquatur. Nolite vaticinari,neque purgare filios veſtros, quoniam populus ſanctus eſtis. Ita apud illos hæc erat ſanctitas,vt idolorũ leges abiicerẽt:apud nos autem,vt ſancta ſint ,in-
1.Cor.7 f quit & corpore & ſpiritu. Pacẽ proſequimini & ſanctificationem, ſine qua nemo videbit dominnm , & perficientes ſanctificationem in timore dei. Vides hanc eſſe ſanctificationem,quando intrinſecus radicem habet,& fontem? Nõ enim hoc nomen ſanctus,in omnibus eandem habet ſigni
Sanctus. ficationem. Nam & deus ſanctus dicitur:ſed non quemadmodum nos. Cum igitur vocẽ hanc à Seraphin demiſſam propheta audiuit,qui inquit. Heu mihi miſero:quod quũ
Eſa.6.b. homo ſim,& impura labia habeam, in medio populi immunda labia habentis habito. Atqui & ſanctus & purus erat:ſed ſi ſupernæ ſanctitati noſtrã conferamus, immundi profectò ſumus. Sancti angeli ſunt,& ipſa Cherubin & Seraphin ſancta,ſed huius quoque ſanctitatis alia differẽtia inter nos,videlicet,& ſupernas virtutes. Opus eſſet & alia genera explicare,ſed longiori vteremur oratione. Quare vlterius ꝓgreſſi,reliqua vobis inquirẽda relinquemus:poteritis enim hæc domi colligendo ipſam deprehẽdere differentiã,& inde in reliquis proficere. Da,inquit, ſapienti
Prou.9.b occaſionem,& ſapientior fiet:nobis reliqua ſunt neceſſariò tranſigenda. Cùm ergo dixiſſet Ioannes: Et de plenitudine eius nos omnes accepimus:addidit, Et gratiam pro gratia. Gratia nanque Iudæi ſalutem conſequebantur. Nõ enim vt multiplicẽ vos,inquit,ſed propter patres veſtros elegi vos. Nã qui nõ propriis meritis à deo dilecti ſunt,eos perſpicuum eſt,& propter gratiam eiuſmodi honorẽ conſecutos,nos autẽ omnes ſalui quoque facti ſumus gratia, ſed non eodem modo,neq; iiſdẽ de rebus,ſed longe maioribus & excelſioribus. Non enim hæc nobis duntaxat gratia data eſt venia ſcilicet peccatorum,quàm quũ illis communicamus. Omnes enim peccauerunt,ſed iuſtitia ſanctificatio

ficatio, adoptio, spiritussancti gratia, longè clarior, longè vberior: ad hæc & alia maior: hoc est, à spiritu & reconciliatione fiducia, huius gratiæ causa, deo chari facti sumus, non amplius vt serui, sed vt filij & amici. Quocirca, inquit, Gratiam pro gratia: Verùm quæ legis fuerunt, fuerunt & gratiæ, etiam ipsa formatio hominis ex nihilo. Non enim nostris præcedentibus meritis hanc accepimus remunerationē. Quomodo enim quum nihil essemus? sed gratia dei, quæ semper in beneficijs priores sibi partes vendicat. Neq; solùm quod facti sumus ex nihilo: sed quod facti, & faciēda, & vitanda didicerimus, & horum à natura legem acceperimus, & conscientiæ iudiciū incorruptū nobis ab opifice deo tributum sit. Hoc, inquā, maximæ fuit gratiæ, postquam alia secuta est, vt præuaricatam legem præscriptam recuperemus. Cōsentaneum nanque erat, vt qui datum semel à deo præceptum præuaricassent, pœnam luerent: verùm mitius nobiscum actum est. Iterum emendandi medicina adhibita, nō debita quidem, sed à misericordia & gratia proueniens. Nam quod gratiæ sit & misericordiæ, audi Dauid loquentem: Qui facit misericordiam deus, & iudicium omnibus iniuriam patientibus: Notas fecit vias suas Mosi, filijs Israël voluntates suas. Et iterū: Bonus & rectus dominus, propter hoc legem ponet peccātibus in via. Misericordiæ igitur & miserationum, & gratiæ legem accepimus. Idcirco quum gratiam pro gratia dixisset, etiam pro beneficiorū dei in nos magnitudine vehementius certans, addidit: *Lex per Mosen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum facta est.* Et animaduerte euangelistæ sapientiam, non personarum, sed tenuium rerum facit disquisitionem: quibus confessis, longè Christum Ioanne maiorem necesse est, etiam pertinaces consentiant. Si quidē quum res quæ nullam habēt, neque ad alicuius gratiam, neque ad odium causam, hoc testantur, certā etiā impudentibus ostendunt sententiam. Nam quales eas authores fecerunt, tales existimātur. Quare eorū maximè verum est testimoniū sine vlla suspicione. Videte ꝙ placidè, & paulatim & Baptista Ioannes, & discipulus ad supremā auditores cognitionē trahāt, quum prius humilioribus eos assuefecerint. Ille enim Christi ad se comparatione facta, eum sine cōparatione omnes

Psalmo 120.a.

Ibidem 24.b.

excedentem: sic deinde eius excellentiã ostendit, Qui fortior me erat: &, Ante me factus est. Inde subdit: Quia prior me erat: Hic autẽ maius loquutus est, minus tamen q̃ vnigeniti dignitas postularet. Non enim ad Ioannẽ, sed ad eũ qui lõgè maiori erat apud Iudæos admirationi, facit cõparationẽ, hoc est ad Mosen, Quia lex, inquit, per Mosen data est: gratia & veritas, per Iesum Christũ facta est. Animaduerte præterea q̃ honestam facit comparationẽ, etiã apud imbecilliores. Non enim ratione excellentiam confirmat, sed nudis nominibus differẽtiam ostendit, gratiã & veritatem legi, & hanc particulã, Facta est: huic, Data est, opponens. Maxima autem vtrorũq; differentia: dari enim ministri est. Nam qui dat, is aliunde accipit, & dat cui dari præcipitur. Fieri autem & gratiam & veritatem regis est, cũ potestate omnia dimittẽtis peccata, & benignitatis suæ dona confirmantis. Quare, inquit, dimittuntur tibi peccata tua.
Mar.2.a Et iterum: Vt sciatis, quoniã potestatem habet filius hominis
Ibidem. nis in terra dimittẽdi peccata, dicit paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuã. Vides quomodo gratia per eum facta sit? vide & veritatem. Gratia quidem, & quæ modo diximus, & erga latronem benignitas, & baptismatis & spiritussancti dona, & alia item plurima nobis ostendunt. Veritatem autẽ manifestius intelligemus, si figuras didicerimus: futuras enim dispẽsationes in nouo testamento consummari, figuræ primũ, vt figuræ annunciarunt, quas Christus suo consummauit aduentu. Videamus ergo figuras, si placet, in paucis. Nõ enim omnia trãsigere præsentis est tẽporis. A paucis reliquas intelligetis. Vultis
Exo.12.a ab ipsa passione incipiamus? Quid dicit figura? Tollite agnum p familias, & sacrificate, & facite, vt instituit. Christus autẽ nihil huiusmodi præcipit, sed ipse id factus est sacrificium, & oblationẽ seipsum patri offerẽs. Vides quo pacto figura data est per Mosen, veritas facta est per IESVM
Exo.17.c Christũ? Item in monte Sina, vt Amalechitæ in pugna p-
Ioã.19.d fligarent, manus Mosi ab Aaron & vtrinq; sublimes tene-
Deutero. bantur: Christus verò adueniens suas extendit in cruce.
27.d. & Animaduertis quomodo nobis figura ostẽdit, & veritas fa
Gal.3.b cta est. Præterea lex inquit: Maledictus quicunq; nõ mãserit in omnibus quę scripta sunt in libro hoc. Gratia autem.

Venite omnes qui laboratis,& onerati estis, & ego reficiã vos. Et,factus est pro nobis maledictũ. Cùm igitur tãtam assequuti simus gratiã & veritatẽ,nolim⁹ quæso pro beneficiorum magnitudine pigriores fieri. Quanto enim maiori honore accepti sumus,tãto maiorem debemus virtutem. Nam qui ꝓ paruis acceptis beneficiis parua retulerit,nulla dignus est reprehensione:qui verò in ipsum honoris culmen assumptus est, si vilia minimaq; rependit, lõgè maius meretur suppliciũ. Sed absit omnis de vobis hæc suspicio. Confidimus in domino, qui animis vestris pennas dabit, quibus in cælum elati,in huius mundi peregrinatione,terrena labe non inquinabimini. Verùm enimuero hoc vobis persuasi,non quiescimus tamen quin frequẽter eadẽ & hortemur,& admoneamus. Nam & in seculi certaminibus nõ oscitãtes & supinos,sed strenuos, & se vltro periculis obijciẽtes vniuersi hortãtur,&plaudũt spectatores. Illos enĩ ac si de eorũ victoria penitus desperẽt, neq; possint vllis hortationibus ad virtutẽ accẽdi,taciti missos faciunt. Hoc autem in loco non de vobis tantũ,qui sobriam vitã agitis,sed de recidẽtibus,modò voluerint,bene sperare licet. Quãobrem modò hortãdo,modo exprobrãdo,nunc suadẽdo,nõnunquam laudãdo omnia & facimus & adnitimur,vt salutem vestrã non negligatis:& quãtum in nobis est,nihil omnino prætermittimus. Nolite igitur nostrã de viuendi ratione iniquo animo admonitionẽ accipere. Non enim ita loquimur,vt vos inertiæ accusem⁹,sed de vobis optimè speramus. Neq; ad vos dũtaxat, sed ad nos qui orationẽ habemus,hæc & loquimur & loquemur. Siqdẽ & nos doctrina, admonitione,cõsilio indigem⁹. Nã etsi ipsi sermonẽ facimus,nihil nobis quoq; fieri ꝓhibet. Sermo enim scelerib⁹ obnoxios corripit. Qui autẽ omni liberi sunt crimine, eos etiã lõgius abducit. Neq; enim nos sine pctõ sumus. Medicinę igit̃ ars cõmunis est,& remedia omnib⁹ ꝓponit. Cura nõ cõmunis est,sed ad vtentiũ voluntatẽ. Qui vult medicina vti,curat̃,qui eã vulneri adhibere negligit,magis lędit̃, & torquet̃ vehemẽtius. Nolimus ergo ægrè medicinã ferre, sed lęto animo accipiamus. Licet non paruum dolorem nostræ afferãt admonitiones: suauissimus tamẽ fructus sequit̃,cuius gratia & facimus omnia,& dicimus,vt à plagis

Mat.11.d
Gal.3.b.

& vulneribus quę peccādo animę inurimus, liberi ad æternam vitā euadamus,& Christi pręsentia digni efficiamur: neque acerbis & sæuis potestatibus in die illa nos exhibeamus,sed quæ nos ad cælorum possunt assumere hæreditatem,deum diligētibus præparatam: Quam vtinam omnes consequamur: gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, cui gloria & imperium cum sancto & viuificante spiritu,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XIIII. EX CAP. I.

Eum nemo uidit unquam. Vnigenitus filius qui est in sinu D *patris,ipse narrauit.* Sacræ scripturę verba nō vult deus vt simpliciter, sed multa cum prudentia in-
Psal.118.c. telligantur. Ideo beatus Dauid sæpenumero in psalmis ad doctrinam nostram: Reuela,inquit,oculos meos,& intelligam mirabilia ex lege tua. Item & eius filius: Quod opor-
Prou.2.a Eccl.51.d tet tanquam argentum exquirere sapientiā,& tanquā thesaurum perscrutari. Præterea dominus Iudæos admonuit:
Infra 5.f. Scrutamini scripturas: quod non vtiq; dixisset,si perfacile & prima tantùm lectione possent intelligi. Quod enim in medio & in promptu positum est,nemo sanè perscrutatur: sed quod obscurū & latens, id multa indiget inquisitione, vt inueniatur. Idcirco thesaurū absc ōditum scripturas appellauit,vt ad earum nos inquisitionē excitaret. Hæc autē nobis dicta sunt,ne simpliciter & temere, sed summa cum attentione scripturā accipiamus. Nam si quis ipsa dūtaxat verba nuda,& vt dicuntur acciperet,multa absurda de deo necesse esset suspicari. Etenim hominem eum esse,pecunia corrumpi,iracundū,furibūdum, aliaq; de eo his peiora intelliget. Verùm si reconditam verbis sententiam deprehēderit,omnia purgabūtur. Nā proposita nobis lectio sinum deū habere dicit,quod est propriū corporis. Sed nemo tam insipiens est,qui incorporeum corpus arbitretur. Vt igitur dignè spiritalem sensum accipiamus, agite altius hunc locum inuestigemus. *Deum nemo uidit unquam.* Quámnam hæc particula cum superioribus habet consequentiam. Vt ostendat Euangelista beneficiorū dei magnitudinē,& horum eorumque quæ per Mosen data sunt incomparabilem differentiā,probabilem causam,personæ adducit dignitatem,

tem,quæ maiora effecerit.Ille enim cum seruus esset,meritò inferiorum factus est rerum minister. Hic autem dominus & rex,& regis filius longè maiora nobis contulit, qui cum patre semper est,& semper eum intuetur:propterea inquit. *Deum nemo uidit unquã,sed unigenitus filius.* Quid igitur dicemus clarissimo prophetæ Esaiæ, cum inquit: Vidi dominum in throno altissimo sedentem? Quid Ioanni de eo testimonium perhibenti, quod hæc dixit, quando vidit gloriam eius,& de eo locutus est? Quid ezechieli? Etenim ipse quoq; super Cherubin eum sedentem vidit. Quid prçterea Danieli dicẽti: Antiquus dierũ sedit? Quid ipsi Mosi: Ostende mihi gloriam tuam? Iacob autem etiam ab hoc appellationem accepit,cum Israël vocatus est, quod deum videns interpretatur. Necnon & alii ipsum viderunt. Quid Ioannes: deum nemo vidit vnquam? Vt ostendat illa omnia permissionis fuisse non ipsius puræ substantiæ. Nam si ipsam vidissent,nulla ex parte differentem vidissent: quippe quæ simplex,& pura est,non composita,nec descriptibilis. Non iacet,non stat,non ambulat. Hæc omnia corporis sunt officia. Quomodo autem sit, ipse nouit solus,quod per prophetam significauit: Ego visionem multiplicaui, & in manibus prophetarum assimulatus sum: hoc est permisi,non tamen id quod eram me ostendi. Cùm enim eius filius vera carne accepta venturus esset in mundũ multo ante sanctos viros ad diuinæ substantiæ visionem exercuit,ita vt videre poterant. Nam id quod est deus,non modo prophetę non viderunt,sed neque angeli, neque archãgeli. Sed si eos percontaberis, nihil ab his de dei substãtia audies,sed tantũ referentes: Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Si Cherubin & Seraphin,sanctificationis laudẽ audies plenum esse cęlum & terram gloria eius. Si supernas virtutes,tibi item respondebunt,sibi vnum opus esse,vt deum laudent: Laudate eum, inquit,omnes virtutes eius. Solus autẽ ipsum videt filius & spiritussanctus. Quod si omnis natura creata est,quanã ratione increatum videre poterit? Etsi incorpoream virtutẽ, quãuis genitã,non possumus manifestè conspicari, & hoc sæpenumero in angelis ostensum est: multo minus incorpoream,& ingenitã substantiam. Quare Paulus,quem: inquit,

Esa.6.a
Ezech.1. & 10.a
Dan.7.b
Exod.33 c
Osee.12 c
Luc.2.b.
Esa.6.a & Apoc. 4.c.
Psalmo. 148.a

quit, vidit nemo hominũ, neq; videre poteſt. Soli ne igitur patri hoc præcipuũ ineſt, non tamen filio? Audi hac etiam
1. Timot. in parte quid ſuperius dicat: Qui eſt imago dei inuiſibilis.
6.c. Qui autem inuiſibilis imago eſt, ipſum quoq; inuiſibilem
Coloſſ. 6 c eſſe neceſſe eſt, aliter nõ eſſet vera imago. Propterea ĩquit:
1. Tim. 3 d Qui manifeſt⁹ eſt in carne. Manifeſtatio aũt per carnẽ nõ eſt ſecundum ſubſtantiam. Nã quod ipſe inuiſibilis ſit, nõ ſolùm hominibus, ſed & ſupernis virtutibus, cũ dixerit Paulus, manifeſtum eſſe in carne: ſubdidit, viſum ab angelis. Ergo ex quo carnem induit, ante non ita videbatur, cũ ipſis quoque inuiſibilis eſſet ſubſtantia. Quamobrem igitur
Mat. 18 b inquit, Nolite deſpicere vnum ex his minimis: dico enim vobis quod angeli eorum ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt? Quid ergo, faciem deus babet, & cælo circunſcribitur? Sed nemo ea agitetur inſania, vt hæc dixe-
Ibidẽ. 5. a rit. Quænam ergo ea ſẽtẽtia? quæ & in loco illo: Beati mũdo corde, quoniam ipſi deum videbunt. Cogitationem nãque atque imaginationem, quam pro viribus noſtris de deo capimus, eam viſionem appellat. Neque aliter de angelis intelligendum eſt, propter puram ipſorum, & nullo ſomno obnoxiam naturam, cũ nihil aliud quàm deũ ſemper men-
Mat. 11. d te agitent. Propterea Chriſtus: Nemo, inquit, cognoſcit patrem, niſi filius. Quid, inquam? Num omnes in ignorantia viuimus? Abſit. Sed nemo ita cognouit patrem, vt filius. Vt igitur multi quiſq; pro captu ſuo ipſum viderunt, ſuſtantiã autem nemo vidit: ſic multi deũ cognoſcimus, nõ tamen ipſam ſubſtantiã qualis eſt, niſi ſolus eius vnigenitus, qui certam notionem, viſumq;, & comprehenſionem habet, qualem filiũ de patre habere par eſt. Sicut enim cognoſcit me pater, inquit, & ego cognoſco patrem. Quare animaduerte quanta cum authoritate loquatur Euangeliſta. Siquidem cum dixiſſet, Deum nemo vidit vnquam: non proſecutus eſt, filius qui vidit narrauit. Nam in ſinu patris eſſe, maius quiddam eſt, quàm videre. Qui enim tantũ videt, non certam habet rei viſæ cognitionem: qui verò in ſinu immoratur, omnia ei perſpicua ſunt & certa. Ne autem audiendo: Nemo cognoſcit patrem niſi filius, diceres quod licet maiorem cæteris de patre habeat cognitionẽ, non tamen qualis eſt nouit, ideo in ſinu patris eũ eſſe, inquit Euangeliſta.

Chriſtus

Christus autem tantùm se patrem cognoscere,inquit,quã-
tum pater ipsum. Percontare quæso,qui contradicit,nun-
quid cognoscat filium pater? Respondebit,Etiam,nisi om
nino insaniat.Deinde illud iterum interrogabimus:Quid
autem?certáne quadam visione, & scientia ipsum videt,&
id quod est manifestè cognoscit?Certè assentiet.Hinc col-
lige certam filii de patre comprehensionem.Ipse enim,in-
quit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem.
Et alibi: Nemo deum vidit,nisi qui ex deo est.Hac, vt di-
xi,gratia Euangelista sinus meminit,quo vno verbo mul-
tam substantiæ cognationem, propinquitatem, parem pa-
tri cognitionem,potestatem ostendit. Non enim diuersam
substantiã in sinu haberet pater,sed neq; ipse auderet,si ser
uus,si ex multitudine vn⁹ esset in sinu domini versari.Hoc
nanq; dilectissimi filii tantũ est,qui multũ genitori suo fi-
dit,neq; ipso vlla ex parte sit inferior, æqua hoc cognitio
significat.Vis & sempiternũ intelligere? audi Mosen quid Exod.3.d
de patre loquaṫ. Nam cũ peteret si iterrogaretur à Iudęis,
quis ipsum miserit quid iuberet respõderi: Dic,inquit, qui
est,misit me: Hoc enim verbũ,Qui est:sempiternum & sine
pricipio,& verè,& ꝓpriè esse significat.Hoc idẽ ex ea par
ticula,In principio erat,ostendit Ioannes.Itẽ hoc in loco, Ioan.1.a
cum in sinu patris esse dicit,& ne propter nominis commu
nicationem,vnum eorum,qui per gratiã facti sunt filii, si-
gnificare arbitreris:primũ articulum addidit,qui per gra-
tiam filios seponit.Inde si hoc tibi nõ satis est,& adhuc hu
mi deuolueris,alio magis proprio nomine vsus est,cum in-
quit, Vnigenitus. Sin adhuc humũ despicis, nõ recusabo,
inquit Euãgelista,de deo sermonẽ faciens,humanis & cor
poreis verbis vti,hoc est in sinu,tantũ ne vile quicquam &
abiectum de Christo suspiceris. Considera benignitatem
domini,& nostri curam.Indignis se verbis nuncupari pati
tur,vt hoc saltẽ pacto oculos erigamus,& aliquid de se ma
gnum cõcipiamus, & tu ad inferiora semper deflecteris:
Dic quæso,qua gratia hoc in loco sinum positũ existimas?
Crassum hoc nomen & carnale. Nunquid vt deum corpus
habere suspicemur?Absit.Cur igitur? Nã si neq; filii dile-
ctio, neque corpus deum esse hinc comprobatur, super-
fluum hoc in loco, & ociosum id verbum est. Non enim

te petere recusabo vt aliquid in hoc coniectemur. Sed profectò constat, nihil aliud quàm summã vnigeniti dilectionem, & patri coęternitatem significari. Vbique hoc perspicuum est. Ille narrauit, inquit. Quid narrauit? Quod deum nemo vidit vnquam: an, quod vnus est deus? Verum hoc &
Deut. 6 a reliqui prophetæ, & Moses iãpridem exclamat: Dominus deus tuus, dominus vnus est. Et Esaias: Ante me non est factus alius deus, & post me non est. Quid igitur amplius à filio didicimus? quod in sinu sit patris. Quid ab vnigenito? Primũ quidem hæc eadem vnigeniti operationes sunt, deinde lõgè ab eo expressiorem, & magis perspicuam doctrinam accepimus videlicet, quod spiritus deus est: & qui adorant eũ, in spiritu & veritate oportet adorare. Quod deum videre est impossibile, quod eũ nemo nouit nisi filius, quod pater est dilectissimi vnigeniti, & alia multa, quę de eo narrata sunt. Id autem verbum, narrauit, expressiorem, certioremque doctrinam demonstrat, non apud Iudæos tantùm sed in vniuersum mundum propagauit, eumque meliorem reddidit, prophetis enim neque Iudæi omnes fidem adhibebant, vnigenito autem dei filio vniuersus orbis & paruit,
Esa. 9. b & credidit. Narratio autem hoc in loco doctrinæ euidentiam significat. Quare & verbum, & magni consilii angelus appellatur, cum igitur perfectiore dignati sim⁹ doctrina, neque amplius per prophetas, sed per filium ad nos in vltimis his diebus deus locutus sit, longè potiorem, & dignam accepto honore vitam exhibeamus. Etenim absurdum est cum tantus descenderit dominus, & non amplius per seruos, sed per seipsum nos alloqui voluerit, nos nihil à priscis illis differamus, Illi Mosen, nos Mosi dominum, magistrum habemus. Quamobrem hoc honore dignam præ nobis feramus philosophiam, & nihil cum terrenis communicemus. Propterea nobis cælitus viuendi normam detulit, vt magistri imitatores pro viribus efficeremur. Qua autem ratione possumus CHRISTI imitatores fieri? Si omnia in communem non nostram fecerimus vtilitatem, etenim Christus non sibiipsi morem gessit, sed vt scriptum est: Improperia, inquit, improperantium ceciderunt super me. Nemo priuatã quærat vtilitatẽ, sed & proximi, ita suã quærat: siquidem illorum res nostræ sunt. Corpus nanq; vnum

vnum sumus, & inuicem partes & membra. Nolimus igitur ita alter erga alterum affici, ac si penitus simus alieni. Nemo illum neque amicum, neque cognatum, neque vicinum, neque quicquam cum eo sibi esse dicat. Quomodo ac cedam? quid dicam? Licet enim horum nihil sit, homo tamen est eiusdem naturæ particeps, sub eodem domino cõseruus, & contubernalis, eiusdem mundi incola. Quod si fidem tantùm tecum communicat, iam tuũ factus est membrum. Quæ enim amicitia, quæ familiaritas tantam cõtrahere vnionem posset, quantam fidei cognatio? Non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tãtam nos habere inuicem oportet, sed quanta est membri ad membrum: hac amicitia & cura aliam maiorem nemo vnquam inuenire posset. Quemadmodum ergo is sanè ridiculus foret, qui vnde secũ familiaritas sit, vnde propĩquitas per cõtaretur: ita qui vnde sibi cum fratre & proximo. Omnes enim in vnũ corpus baptizati sum⁹, inquit. Quid significat, in vnum copus? ne diuidamur, sed mutuam cõsuetudinem, amici, iamq; tanquam vnum corpus seruem⁹. Nolimus inuicem alter alterum contemnere, ne nosipsos contemnamus. Nemo vnquã carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet. Propterea hunc modũ tanquam domum vnam nobis deus largitus est, & omnia æqua portione distribuit. Vnũ Solem oĩbus lucere fecit. Vno nos tecto, cęlo videlicet, operuit. Vnam cunctis mensam, hoc est terram cõmunicauit, impartitus est aliam longè maiorem, vnam tamen condiscipuli intelligunt. Vnum generationis modum omnibus largitus est spiritualem. Vna nobis, & cõmunis in cælo patria, idem poculum omnibus propinatur. Nihil amplius diuiti & spectato viro, quàm pauperi & abiecto de⁹ exhibet: sed vniuersos pariter vocat. Carnalia pari honore, spiritualia similiter. Vnde ergo tanta huius vitæ inæqualitas? Ex diuitum auaritia, atque insolentia. Sed nolite fratres, nolite, quæso, ita affecti esse: nec cum ratio ipsa & necessitas in vnum nos cogat, à terrenis & caducis huius vitæ bonis distrahamur, à diuitiis dico paupertate, sanguinis cõiunctione, inimicitiis, amicitiã. Hæc enim omnia vmbra sunt, & q̃ vmbrą abiectiora habentibus cęlitus vinculum charitatis: hoc seruemus dilectissimi toto conatu, quod nullus prauus affectus

Psal. 68 b & Rom. 15. a 1. Cor. 10 b. & Ephe. 4. f

1. Cor. 12 b.

Ephe. 5. f

affectus hāc diuidere perturbareúe poterit vnitatem: quam vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XV. EX CAP. I

E*T hoc est testimonium Ioannis, quando miserunt Iudæi a Hierosolymis sacerdotes & leuitas, ut interrogarent eum. Tu quis es?* Graue vitium inuidia est, dilectissimi, graue inquam, & exitiosum, nō his quibus inuidetur, sed ipsis inuidentibus. Primū enim eos offendit, consumitque tanquā mortiferum quoddam virus eorū animos occupans. Si quo autē pacto eum cui inuidetur lædit, paruū quidē, & nullius ferè momēti detrimentū est, quodque plus emolumenti quàm dāni afferat. Neq; inuidia solùm, sed etiam in cæteris vitiis non qui malo afficitur, sed qui afficit is damnum accipit. Quod nisi ita se haberet, nō iniuriam accipiendā potius quam inferendam præcepisset
1.cor.9.b Paul' discipulis. Quare nō magis, inquit, iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Certo enim nouit, non mala accipientem, sed inferentem omnino exitiū securum. Hęc omnia mihi propter Iudæorū inuidiam dicta sunt. Qui enī ex ciuitatibus ad Ioannem confluxerant, qui propria damnarant peccata, qui baptizati erant, post baptisma tanquam quadam boni operis pœnitentia, mittunt qui Ioannem interrogent, Tu quis es? Certè genimina viperarum & serpentes: vel si quid his grauius generatio mala, adultera, peruersa, post baptisma Baptistam interrogas, & percōtaris? Quid hac stultitia stultius? quomodo eum conuenistis? quomodo peccata vestra confessi estis? quomodo ad baptisma cucurristis? quomodo ipsum percontati estis, quid foret agendum? Hæc omnia à vobis temerè, & sine ratione facta sunt, cum neque principium, neque fundamentum intelligatis. Verum neque vos accusauit Ioannes, neque quicquam exprobrauit, sed omni cum mansuedine respondit. Quamobrem? est enim dignum cognitu, vt omnibus eorum manifesta perspicuaque fieret malitia. Sępenumero Ioānes Christo testimonium perhibuit, & cum Iudæos baptizaret, frequenter Christi meminerat.

Ego,

Ego inquit, uos baptizo in aqua: qui autē post me uenit, fortior me est: ipse nos baptizabit in spiritu sancto & igni. Quibus verbis humana quadam perturbatione affecti sunt. Mundi nanque gloriam affectantes, & secundū faciem iudicantes, Io annem Christo inferiorem, indignum arbitrabantur. Mul ta nanque Ioannis generositatē ostendebāt. Primum gene ris claritas, principis enim sacerdotis erat filius. Deinde vi ta, & asperitate & omnium hominum contemptu insignis. Siquidem veste, mensa, domo, & ipso victu contempto ere- mum ab ineunte ætate incoluit. Cōtra, Christus obscuro genere natus, quod sepenumero his verbis exprobrarunt: nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria & frater eius Iacobus, & Ioseph? Et patria vnde originem ducere putabatur, ignominia quadam notabatur, vt inquit Nathanael. A Nazareth potest aliquid boni esse? Prætere- ea conuersatio omnibus communis, & vestimenta nihil a vulgo differētia. Non enim zona pellicea cingebatur, neq; pilosā vestē induebat, neq; melle & locustis vescebatur, sed cum omnibus eandem habebat consuetudinem. Infamium hominum, & publicanorum conuiuiis aderat, vt eos ad me liorem frugem alliceret: quo cum non conueniret, Iudæi ei exprobrabant, vt ipse Christus inquit: Venit filius homi- nis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorū amicus. Cū ergo frequēter Ioannes ab se Iudæos ad Christum, lōge eorum opinione inferiorē dimitteret, ægrè ipsi ferebāt, & rubore perfundebantur. Quippe qui Ioannē potius magistrū habe re, quàm Christum voluissent: palā tamē id dicere verebā tur, Mittunt autem ad eū, vt per adulationē ipsum alliciāt ad confitendum se Christum esse. Quamobrem non abie- ctos, & infimæ sortis homines mittunt, quemadmodum ad Christum cum vellent eum capere in sermone. Tunc enim seruos, & iterum Herodianos destinarūt: nūc autem sacerdotes, & leuitas, nec quoslibet sacerdotes, sed ab Hie- rosolymis, hoc est maioris authoritatis & nominis. Nō enī temere hoc significauit Euangelista, & mittunt vt interro garent eum: Tu quis es? Et profecto natales eius adeo ce- lebres erant, vt vulgo diceretur: Quis putas puer istæ erit? & super omnia montana Iudęæ diuulgarētur omnia verba

hæc.

Lucæ.1.a *Mat.3.a. & Lu.1 g* *Mat.13 g & Mar. 6.a* *infra.g.* *Mat.11 c.* *Mat.22b* *Luc.1.f.*

hæc. Et cum iterum Iordanē petiſſet, omnes ad eum ciuitates aduolarent, ex Hieroſolymis, & ex omni Iudęa ad Ioannem vt baptizarentur, concurrerunt. Quid igitur interrogant? Non quod ignorarent: ſatis, enim ſuperque cognoſcebatur. Neque vllo pacto poterat ignorari, ſed ea quam pauloante diximus ratione, quo eum adducerent, vt ſe Chriſtum eſſe confiteretur. Audi ergo quomodo beatus Ioannes non verbis, ſed animo quo illi percontabantur, reſpondet. Nam cum dixiſſent, Tu quis es? Nō reſpondit cōtinuo, quod rectè erat reſpondendum, Ego vox clamantis in deſerto, ſed eorum primum ſuſpiciōnē amouit. Interrogatis enim, inquit, tu quis es? confeſſus eſt, & non negauit: confeſſus eſt quia non ſum ego Chriſtus. Et animaduerte Euangeliſtæ ſapientiam. Tertium idem dicit, vt & Baptiſtæ virtutem, & Iudęorum maliciam atque ſtultitiam demonſtret. Lucas vero, inquit, quod cum turbæ ſuſpicarentur eum eſſe Chriſtum, itèrum tollit ſuſpicionem. Hoc frugi ſerui officium eſt, non ſolū domini ſui gloriam nō aucupari, ſed & à multitudine tributam propulſare. Verum turbæ ſimplicitate, & ignorantia in hāc venêre ſuſpicionem: hi autem mala mente, malo animo eum percontati, ſunt id arbitrati quod diximus. Quod niſi hoc animo fuiſſent: nō continuo ad aliam veniſſent interrogationē, ſed indignati, tanquam ad propoſitū non reſpōdiſſet, neq; id dubitare neque id percontatū venire duxiſſent, verùm tanquam in crimine deprehenſi, & rei, ad aliud venerunt. *Quid ergo? Helias es tu? & dixit, Non ſum.* Arbitrabantur enim eum venturum, ſicut Chriſtus inquit. Rogantibus nanque diſcipulis, quomodo ergo Scribæ dicunt, quod Heliam oportet primum venire, ipſe reſpondit: Helias quidem vėturus eſt, & reſtituet omnia. Deinde interrogant. *Propheta es tu? & reſpondit, Non.* Et tamen propheta erat, quare ſe prophetam negat? Quia iterum percontantium animū inſpexit. Exiſtimabant enim prophetam quandam eximium venturum, eo quod inquit Moſes, Prophetam vobis ſuſcitabit dominus deus de medio fratrum veſtrorum, tanquam meipſum audite. Hic autem erat Chriſtus. Non igitur rogarunt, an eſſet vnus ex aliorum numero prophetarum, ſed articulum addiderunt, ac ſi dicerent: Propheta ne ille es, qui à Moſe prædi-

Marginal notes: *Luc. 3. a.* (beside "tur eum eſſe Chriſtum"); *Mat. 17. b.* (beside "quomodo ergo Scribæ dicunt"); *Deutero. 18. b.* (beside "eo quod inquit Moſes")

prædictus est? Propterea negauit. *Dixerunt ergo ei: Quis es? ut responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de teipso?* Vides ne hos vehementius vrgentes, alliciendo iterum rogantes non dimittendo, hunc autem summa cum mansuetudine falsas eorum suspiciones omni conatu tollentem? veritatis amicus. *Ego, inquit, uox clamantis in deserto, dirigite uiam domini, sicut dixit Esaias propheta.* Esa. 4. a. Cum enim magnum quidem & eximium secundum eorum opinionem de Christo locutus sit, ad præstandam verbis suis authoritatem, prophetæ statim testimonium adducit. *Et qui missi fuerant, erant ex pharisæis, & interrogauerūt eū, & dixerunt ei. Quid ergo baptizas si tu non es Christus, neq; Helias, neq; propheta?* Vides quàm temerè loquantur? Quoniam adhuc eum adducere volebant. Non tamen hinc orsi sunt, ne quo animo dicerēt, deprehenderentur. Et cum se Christum esse negasset iterum malitia sua dissimulata, ad Heliam veniunt, & prophetam. Quòd cum se neutrum esse profiteretur, dubij iam consilij, persona & simulatione omni abiecta apertè fraudulentam mentem his verbis detegunt. Quid ergo baptizas, si tu non es CHRISTVS? Deinde vt animum celarent, addiderunt, Neque Helias, neque propheta. Nam cum adulationibus eum allicere non possent, calumnia se eū coacturū arbitrati sunt, vt quod non esset, se esse cōfiteretur. O superbiam, ô amentiam & curam intempestiuam. Misistis vt ab eo cognosceretis quis esset, & vnde. Nunquid ei quid factur⁹ sit præscribetis? Hoc cogētium est, vt se Christum cōfiteatur. Veruntamen neque nunc indignatur Ioannes, neque sic eis, vt merebantur, respondet: Vos præcipere, & legem mihi ponere audetis? Sed iterum incredibilem præ se fert mansuetudinem. *Ego, inquit, baptizo in aqua, medius autem uestrum stetit, quem uos nescitis. Ipse est qui post me uenturus est, qui ante me factus est, cuius non sum dignus, ut soluam eius corrigiam calceamenti.* Quid nam his respondere potuissent Iudæi? Ipsi contra se, nulla venia, nulla excusatione dignam sententiam tulerunt. Quonam pacto? tātæ authoritatis Ioannem: & tam verum arbitrabantur, vt non solùm de aliis testimonium, verum ipsi de se ipso omnia crederent? Neq; enim nisi ea essent sententia, ipsum interrogatum misissent quid de se diceret. Nostis enim quod de se dicentibus, his

duntaxat maximè fidem adhibemus quos verissimos arbitramur. Neque hoc tantum eorum os obstruit, sed animum quoque, quo ad eum locuti sunt. Promptissimo nanque animo ad eum venerũt, licet postmodum mutati sint. *Infr. 5. f.* Quæ ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, vos autem voluistis exultare ad horã in eius luce. *Infr. 7. c.* Et responsum eius probauit, inquiens: Qui nõ quærit gloriã suã verax est, & iniustitia sua nõ est in eo. Ioãnes autẽ nõ sibi gloriã quęsiuit, sed ad aliũ eos dimisit. Et qui missi erant, summę erant apud Iudęos authoritatis, & primum locum obtinebant. Itaque nulla ex parte confugium, aut excusationem habebant, si Christo nõ crederẽt. Sed qua gratia Ioanni de Christo fidem non adhibuistis? Vos ex primoribus misistis, vos de his interrogastis, vos Baptistæ responsum audistis: omnia conati, omnia scrutati sunt & suspiciones vestras omnes in medium protulerunt, & tamen ingenuè confessus est, non esse neque Christum, neque Heliam, neque prophetam: neque hoc contentus, q̃s esset ostendit, & de baptismate suo verba fecit, quod paruum est & vile & pręter aquã nil ãplius haberet, ostendit pręterea excellentiã baptismatis á Christo traditi. Adduxit Esaiæ prophetæ testimonium, qui diu ante deum & se eius ministrũ appellauit. Quid iã dubij relinquebatur, quin deũ adorarẽt, & confiterentur, cum omni adulatione amota, verũ esset testimoniũ? Neq; enim aliud testãtis mores & sapiẽtia pollicebatur. At hoc vel inde perspicuũ erat quòd nemo proximũ sibi præfert, neq; quẽ sibi honorẽ arrogare potest, in aliũ facilè cõfert. Itaq; Ioãnes nisi Christus deus fuisset, in tantũ non descendisset testimoniũ. Nã si id nomẽ tanquã cõditione sua maius abiecisset, non sanè alij, & sane inferiori tribuisset. Medi⁹ aũt vestrũ stetit, quẽ vos nescitis. Dicẽs nanq; erat, vt in populo tanquã vnus ex multitudine versaretur, qui vbiq; humilitatẽ & mãsuetudinem doceret. Nescitis autẽ quis & vnde sit. Illam autem particulam, Qui post me venit, frequenter meminit, tantũ dicens. Nolite putare rem ipsam in meo esse baptismate, non sanè perfectum est. Alius post me venit alterum allaturus, Hoc tamen illius præparatio quædã est & pręcessio. Res nostrę vmbrę sunt & imago, alium venire oportet: qui verita-

veritatem afferat. Quamobrem illud, Post me venit, eius maximè ostendit dignitatem: nam si id erat perfectũ, nullus erat secundo locus. Ante me factus est: hoc est honorabilior. Inde ne ex comparatione similitudinem intelligerent, cum nullam vellet intelligi, ita se antè fuisse dicit, vt neque inter vltimos ministrorum adnumerari se dignum profiteatur. Soluere enim calceamenta, vilissimi serui officium est. Quòd si Ioannes indignus qui corrigiã solueret: Ioãnes inquam, quo maior inter natos mulierum non surrexit, quo nos loco ponemus? Si is qui terrarum orbi æquiparatur, immo qui maior est (Non enim, inquit, Erat his dignus mundus) ne inter vltimos quidem ministros connumerari se dignum dicit: quid nos innumerorum scelerum pleni dicemus, qui tanto Ioanne sumus inferiores, quanto terra: minor est cælo? Hic neq; qui soluat corrigiã calceamenti, dignum se profitetur: inimici autem veritatis in tantam prorumpunt insaniam, vt qui deum cognoscant digni se arbitrẽtur. Quid hac amentia sceleſtius? quid hac superbia insanius? Bene inquit Sapiens: Initium superbiæ non cognoscere dominũ. Non esset è cælo eiectus, neque in diabolũ versus cecidisset angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc eũ præcipitẽ dedit, hoc in gehennã intrusit, hoc malorũ omniũ ei causa fuit, hoc tantarum virium est, vt omnẽ animi virtutẽ, eleemosynam, orationes, ieiuniũ, cætera animi bona corrũpat. Superbia in hominibus immunda inquit, est apud deũ. Non ergo fornicatio dũtaxat, neq; adulteriũ hominẽ polluit, sed & superbia, ac etiã illis lõgè magis. Quãobrẽ? quoniã fornicatio, & si indigna venia sit, potest tamẽ quispiã voluptatẽ in excusationẽ adducere: superbia autem ne minimam quidẽ, propter quam vel vmbram saltem veniæ consequatur: sed nihil aliud est quàm deprauatio animi, & morbus grauissimus, nõ aliũde quam ex insania ortum ducẽs. Nihil enim superbo homine insanius, quanuis ditissimus sit: quãuis multa hac exteriori sapiẽtia præditus: quanuis potens, quãuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illũ congerantur. Quippe qui humanis bonis superbit, miser est & infœlix, & illorũ omnium mercedem amittit. Qui eorũ gratia, quæ nulla ex parte bona sunt, propter vmbram, & florem fœni, hæc enim

Eccl. 10. b

Ibidem a.

enim inanis gloria eſt)inflatur , Nónne omnium maximè ridiculus eſt,cum idem faciat quod quiuis pauper & mendicus,& ſemper famelicus,qui ſi quando lætum ſomnium viderit,eo lætatur?Miſer ſanè & infœlix,qui cum animam tuã grauiſſimo morbo cõſumas,& vltima miſeria verſeris, tumeſcis tamen quòd auri tibi talenta ſint plurima , quòd ſeruorũ multitudo.Verùm hæc nõ tua ſunt. Si non credis, plurimorũ habẽs exemplũ. Quod ſi ita inſanis,vt neque ex maiorum experientia hoc intelligas,parũper expecta, & in teipſo nullã tibi inde vtilitatẽ cognoſces, cum exanimis nec hora,nec breui quidem momẽto,eorum dominus eris, inuitus aliis relinques , & his ſepenumero quibus noles. Multis enim nec ſua diſponere permiſſum eſt, migrauerũt repente è vita,& cum vellent his frui non potuerũt. Quod ne nobis accidat,iam ad ſanitatem reuerſi ea nosipſi ad ciuitatẽ noſtram trãſmittamus,quib⁹ ſolis fruemur,aliis minimè.Illa in aſylum,& locũ tutiſſimum recõdemus , vnde nihil ea nobis poterit auferre,non mors,nõ teſtamenta,nõ hæreditatum ſucceſſiones,non calumniæ,non inſidiæ.Sed qui hinc emigrans ſua præmiſerit,his perpetuo fruetur.Et quiſnam tanta laborat inſania,vt rebus ſuis omni tempore ſe perfruiturũ negligat?Transferamus igitur illuc noſtras diuitias:non nobis aſinis opus eſt,nõ camelis,nullis iumẽtis,nullis currib⁹,nullo alio vehendi inſtrumẽto , qua nos moleſtia deus liberos reddidit:tantum pauperibus indigemus claudis,cęcis,infirmis. Hi res & pecunias in cęlũ perferre,& earũ dominos ad æternorũ bonorũ hæreditatẽ perducere poterũt : quam vtinã omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti per quẽ,& cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum,Amen.

HOMILIA XVI. EX CAP. I.

H *Et in Bethabara facta ſunt trans Iordanem ubi erat Ioannes baptizans. Altera autem die uidit Ioannes Ieſum uenientem ad ſe, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Magnum bonum fiducia eſt,& loquendi libertas, omniáque Chriſti confeſſioni poſtponere,tam magnum, inquam,& admirabile, vt filius dei vnigenitus idem de pa-

tre prædicet, quanuis non æqua sit vicißitudo. Tu enim confiteris in terra, ipse in cælo: tu præsentibus hominibus, ille patre & angelis omnibus. Talis Ioannes, non multitudine, nõ gloria, nulla re humana motus, omnia pessundat, liberrimè, vt debet, Christi mysteria omnibus annunciat: propterea etiam locum significat euangelista, vt magnanimi præconis fiduciam ostenderet. Non enim domi, neq; in angulo aliquo se abdidit, sed apud Iordanem, in media omnium, qui ad se baptizatum venerant, multitudine id palàm profitebatur. Venerant enim Iudæi dũ baptizaret, tũc supremum illud arcanũ, & inenarrabilis doctrinæ plenum de Christo prædicauit, quodq; nõ esset dignus soluere eius corrigiam calceamẽti. Propterea inquit: Hæc in Bethania facta sunt. Quędã autẽ exemplaria veriora videñt, in quibus Bethabara scriptum est. Bethania enim non trans Iordanem, neque in deserto erat, sed non longè ab Hierosolymis. Locorum autem alia etiã ratione meminit. Nam cum non antiqua, sed quæ pauló antè contigerunt, esset narraturus, qui aderant & viderant, eos testes adducit, ex quibus rem certam innuit. Confidens enim nihil se veritati addidisse, sed vt res se habuerat, purè & simpliciter enarrasse, à loco testimonium accepit, non paruum, vt dixi, futurũ veritatis indicium. *Altera autẽ die uidit Ioannes Iesum uenientem ad se, & ait: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi.* **Bethabara.** **Bethania**

Distribuerunt tempora euangelistæ. Matthæus priusquam Ioannes Baptista caperetur, tempora prosequẽs, ad ea quæ sequuta sunt, properat: euangelista autem Ioannes his maximè immoratur. Et ille postquã venit Iesus è deserto, interim omissis omnibus quæ Ioannes, quæ Iudæi missi inuicem verba contulerint, & alijs pluribus, continuò transit ad carcerem. Quum audiret, inquit, IESVS, quod traditus esset Ioannes, secessit in desertum. Ioannes autem hoc tacuit, vtpote à Matthæo narratũ. Narrat autem quæ post descensum montis sequuta sunt, & multis prætermissis addit, Nondum enim missus erat Ioannes in carcerem. Et quanam gratia hoc in loco inquit IESVM ad ipsum venisse nõ semel, sed iterum? Matthæus necessarium eius aduentum fuisse inquit, baptismatis gratia: addit enim Iesus, Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Ioãnes eum **Infr. 3. c.** **Mat. 3. c.**

iterum venisse dicit post baptisma quod manifestauit, inquiens: *Ego uidi spiritum descendentem quasi columbam, & manentem super eum.* Qua igitur gratia venit nunc ad Ioannem? neque enim venientem tantùm, sed ad se, inquit? Cur inquam? Ne quis suspicaretur, quum primùm vnà cum cætera multitudine venisset, eadem qua alij causa venisse, vt scilicet peccata confiteretur, & in pœnitentiam ablueretur in flumine. Idcirco venit præbés Ioanni occasioné, vt eiusmodi suspicioné tolleret, quàm illud verbum. *Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi:* Penitus tollit. Qui enim tãta excellit puritate, vt aliorum peccata possit abluere, sanè constat eum non ad cõfitendum peccata venisse, sed vt illi admirabili præconi hanc daret occasionem, & secũda hac voce his qui priora audierant, & certius dicta imprimeret, & alia superadderet. Illud autem verbum, Ecce ponitur, eo quod sæpe multi ex iã dictis ipsum inquirebant, ideo præsentem ostẽdit. Ecce hic est, de quo iam sermo habitus est. Hic est agnus. Agnum autem appellat, vt Esaiæ prophetiam in memoriam Iudęis reducat, vt per figurã magis eos ad veritatem alliciat. Ille quidem agnus nullius peccatum accepit, hic autem totius orbis terrarum: Periclitanté enim mũdum quamprimùm ab ira dei liberauit. Hic est de quo dixit: *Post me uenit uir, qui ante me factus est.* Vides & in hoc loco quomodo superiora interpretatur? Nam quum dixisset, Agnus qui tollit peccata mundi: subdit, Quoniã ante me factus est: videlicet, quod accipit peccata mundi, & baptizat in spiritu sancto. Meus enim aduentus nihil aliud habuit, q̃ prædicare commune orbi terrarum præstitũ beneficium, & in aqua baptizare: huius autem purgare humanum genus, & largiri parucleti operationé. Hic ante me factus est, hoc est clarior apparuit, quia prior me erat. Pudeant Pauli Samosatensis sectatores tam manifestam oppugnare veritatem. *Et ego nesciebam eum.* Aufert omné testimonio suspicioné, cũ nõ humanæ familiaritatis gratia, sed diuina reuelatione id perhibere ostẽdat. Nesciebam eum, inquit, Quomodo ergo dignus est fide testis? Quomodo alios docet qui nescit? Non inquit, nescio, sed nesciebam, vt hoc verbo maximè sibi crederetur. Quo enim pacto tãtùm ignoto tribueret? Sed vt manifestetur Israël, propterea ego

veni

veni in aqua baptizās. Non igitur ipſe baptiſmatis indigebat. Neq; alia ratione illud lauacrū inſtitutū eſt, q̄ vt viam reliquis ad Chriſti fidem præberet. Non enim inquit, vt baptiſmate ablutos mundē, neq; vt peccatis liberē, ad baptizandum veni, ſed vt manifeſtetur in Iſraël. Quid enim, dic quæſo: nónne licebat ſine baptiſmate prædicare, & multitudinem facilè ad credendū adducere? Minimè, neq; enim tanto ſtudio omnes feſtinaſſent, ſi ſine baptiſmate fuiſſet prædicatū, neq; niſi ex cōparatione eius excellentiā didiciſſent. Si quidē multitudo, nō vt prędicationē audiret, ſed vt confeſſi peccata baptizarentur, concurrebat. Aduenientes Chriſti doctrina imbuebātur, & baptiſmatis intelligebant differentiam quātum Iudaicæ inſtitutioni præſtaret: idcirco omnes confluebant, nec tamen ſic erat in precio. Quomodo igitur cognouiſti eum? quia ſpiritus deſcendit. Verùm ne quis ſpiritus quemadmodū nos, eum indiguiſſe arbitraretur: audi quo pacto hanc tollit ſuſpicionē, vt oſtēdat ſpiritū ad Chriſtum annunciandum deſcendiſſe. Nam quum dixiſſet, Et ego neſciebam illum: addit, *Sed qui miſit me baptizare, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.* Vides ad hoc veniſſe ſpiritum, vt Chriſtum oſtenderet? Non erat Ioannis ſuſpectum teſtimonium, nihilominus vt id probabilius faceret, ad deum & ſpiritū ſanctum relegauit. Cùm enim rem tam magnā & admirabilem: dignamq; quæ omnes in admirationem cōuerteret, teſtificaretur, videlicet quod vniuerſi orbis terrarum ſolus peccata auferret, & ad tantam multitudinem abluendā diuini muneris magnitudo ſufficeret, huiuſmodi iam ſententiam cōfirmat. Confirmatio autem eſt quod filius Dei ſit, neque baptiſmate indigeat, & quod idcirco ſpiritus deſcendit, vt eum duntaxat manifeſtaret. Non enim erat Ioannis dare, quod ab eo baptizati ſignificabant, quum dicerent: ſed neque ſi ſpiritusſanctus eſt, audiuimus. *Act. 19. a* Nō baptiſmate Chriſtus, neque illo, neque alia re. ſed baptiſma, Chriſti indiguit gratia. Hoc enim fons & caput omniū bonorū relinquebatur, vt ſcilicet qui baptizarentur, digni eſſent ſpiritu ſancto. Hanc igitur ſpiritus ſatietatem aduentu ſuo impleuit, & teſtimonium perhibuit Ioannes, dicens: *Quod uidi*

ſpiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manentem ſuper eum, & ego neſciebam eũ. Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem uideris ſpiritum deſcendentem. & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto. Et ego uidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei. Frequenter hac vtitur particula neſciebam eum. Quanam gratia? Ei cognatione iunctus erat ſecundũ carnem. Ecce enim, inquit,
Luc.1.d. Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filiũ. Ne igitur videretur ad voluntatem loqui eius cognationis gratia, inquit, Neſciebam eum: & meritò ſanè. Qui in deſerto extra paternam domum à pueris verſatus erat, quid mirũ ſi Chriſtum neſciebat, antequã ſpiritus deſcenderet? Quod ſi ante baptiſma eum cognouit, prohibebat eum, dicens: Ego à te
Mar.3.d debeo baptizari. Hoc enim ſignum erat certiſſimæ cognitionis, non tamen multo ante tempore eius notitiã habuit. Nec ab re: miracula enim quæ à pueris CHRISTVS fecerat, vt de magis, & alia huiuſmodi, diu ante (Ioanne adhuc infante) contigerant. Interea multo intercedente tempore, minimè mirum ſi ignorabatur. Nam ſi antea notus fuiſſet, non vtique dixiſſet: Vt manifeſtetur in Iſraël, propterea veni baptizans. Hinc conſtat ſigna illa, & miracula quæ in Chriſti pueritia feruntur, vera non eſſe. Nã ſi à pueris miracula facere cœpiſſet, non ſanè eum Ioannes ignoraſſet, nec reliqua multitudo ĩdiguiſſet magiſtro, qui ipſum manifeſtaret. Nunc autem inquit, propter hoc veni vt manifeſtetur in Iſraël. Sed quanam ratione, inquit, Ego debeo à te baptizari? Deinde vtpote qui manifeſtius eum cognoſceret, turbis eum manifeſtauit, dicẽs: Hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto, quem dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Quia & qui miſit me baptizare in aqua, propterea miſit me, vt manifeſtetur in Iſraël: Ipſe ante deſcenſum ſpiritus Ioanni reuelatus eſt: idcirco & antequam veniſſet, dixit: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt. Neſciebat igitur antequam Chriſtus ad Ioannem veniret, ſed quum baptizãdus eſſet, tunc eum cognouit, & maximè quum pater eum prophetæ reuelaſſet, & ſpiritus Iudæis, quorũ gratia deſcenderat, qui baptizaretur, oſtẽdiſſet. Itaque ne Ioannis contemneretur teſtimonium, inquit: Quia prior me erat, & in ſpiritu baptizat, & iudicabit orbem terrarum.

Ideo

Ideo pater ipse voce sua filium professus est, & spiritus supra Christi caput descendit. Cùm enim alter baptizaret, alter baptizaretur, ne quis de Ioãne id verbũ dictũ arbitraretur, venit spiritus qui huiusmodi amouit dubitationem. Itaque cum inquit. Nesciebam eum superiora tẽpora respicit, non quæ circa baptisma fuerant. Nam quo pacto prohibuisset, dicens: Ego debeo à te baptizari? quomodo hæc de eo loqueretur? Sed quid, non credebant Iudæi? Non enim solus Ioãnes vidit spiritum in columbæ similitudine. Quoniam hoc mysterium non corporis tantùm oculis indigebat, sed mentis potius, ne inanis species putaretur. Nam si miracula facientem Christum, cũ tactu solo infirmos sanaret, mortuos vitę redderet, videntes Iudęi non crediderũt: sed inuidia perciti, contraria sibi videre videbãtur, quo pacto solo spiritus aduentu abiecissent incredulitatẽ. Quidam autem dicunt, non omnes, sed Ioannẽ tantùm, & quosdam vita & moribus probatiores spiritum vidisse. Nam & si corporeis oculis in columbę speciem spiritus descendens videri poterat, non tamẽ necessariò sequebatur, vt ab omnibus spectaretur. Etenim Zacharias sub corporea imagine multa conspicatus est, nec non & Daniel & Ezechiel, nullum tamen visionis socium habuerũt. Præterea Moses multa vidit, qualia aliorum nemo. Et transfigurationem in monte non omnes viderunt discipuli. Sed neque in resurrectione visionis illius omnes fuere participes. Quod significauit Lucas, cum inquit: Qui dedit eum manifestum fieri testibus præordinatis, & ego vidi, & testimoniũ perhibui, quia hic est filius dei. Agnum ipsum appellauit, atque quod spiritu baptizare deberet, professus est. Filium autem dei, nequaquam. Atqui post baptisma nihil ipsum dixisse scribũt alii Euangelistæ: Verum omissis quæ inter ea facta sunt, post captum Ioannem, miracula prosequuntur. Ex quo nõ immeritò coniectari possumus, quod & hæc, & alia plura prætermiserunt, quod etiam hic euangelista in fine operis sui demonstrauit. Tantum autem abest, vt fingant aliquid magnum de eo, vt quæ videntur exprobranda esse, omnes vno ore diligentissimè posuerint, neq; inueniresqui eorum quicquam relinqueret. Miracula autem alii alia omiserũt, alia nemo meminit. Hæc non temere dixi, sed ad contun-

Act. 10.

dendam gentilium impudentiã, sufficiens sanè hoc ad discipulorũ mores ostendendos exemplũ,quod nihil ad gratiam loquãtur,poterisque aduersus fidei oppugnatores his muniri rationibus. Verum attendite,quæso: etenim absurdum est quod medicus,coriarius, textor, & omnes generatim opifices quisq; pro artis suæ professione pugnet: Christianus autem non possit vllam religionis suæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ, ad pecuniam damnum referunt: huius autem contẽptus,animę detrimentum affert: & tamen tanta miseria tanta insania laboramus, vt in illas omnem curam,cogitationemque adhibeamus: necessaria autem,& salutis nostræ munimenta firmissima pro nihilo ducimus. Hoc nõ sinit Gentiles recognoscere errorẽ suum atque deridere. Nam quum ipsi mendacio nixi omnia faciant,vt dogmatum suorũ ignominiam defendant,nos autem veritatis cultores, ne hiscere quidem ad nostra tutãda possimus: quæ causa est,quin doctrinæ nostrę nimiam dãnent imbecillitatem, quin fraudem & stultitiam in nobis suspicentur,quin Christo tanquam mendaci,& multitudinis stultitia fraude sua abutenti maledicãt? Huius nos causa blsphemiæ,nos,inquam,qui nolumus piis religionis nostræ sermonibus inuigilare, sed superuacuis & caducis rebus curam omnem adhibemus: & qui saltationis, & aurigandi, & bestias conficiendi studio delectantur, huiusmodi certaminibus totis viribus incumbunt,ne inferiores euadant,& studia sua maiorem in modum laudant, & aduersus eorum accusatores,excusationẽ meditãtur: qui verò reprehendit,maledictis prosequuntur. In Christiana autem religione defendenda,nulla cura adhibita torpescimus,oscitamus,maximè ridiculi deprehendimur: & quin nõ summam dei subimus indignationem,cum Christum inferiore locoquàm saltatorem habeamus? Horum enim opera, quãuis turpissima multis modis excusare adnitimur: Christi miracula, quanuis orbem terrarum conuerterint,neque intelligere, neque curare videmur. Credimus in patrem, & filium & spiritum sanctum,in resurrectionẽ corporum, & vitam æternam. Si quis Gentilium percontaretur, Quis hic pater est,quis filius, quis spiritus sanctus? Tres deos asseritis,& nos plurium deorum assertores reprehenditis.

Quid

Quid ad hoc dicetis? Quid respondebitis? quo pacto has dissoluetis obiectiones? Quid autem si vobis ad hęc obmutescentibus aliam inferat quæstionem. An in hoc corpore, an in alio resurrecturi simus? Et si in hoc, quæ necessitas vt dissoluatur? Quid præterea hoc tandem, & non superiori tempore Christus humanam carnem accepit? Quid ei in præsentia, potius quàm tot superioribus seculis visum est humano generi prouidere? Neque enim necessarium est, vt qui plures præterea quæstiones accumulat, earum conticeat solutiones, ne rudioribus obsit. Arbitramur sanè quę diximus suffectura ad somnũ vestrum excutiendũ. Quid igitur si hæc & huiusmodi percõtarentur? Nõ potestis ipsa verba audire? quod nos quæso, manet suppliciũ, cum tãti simus erroris authores his, qui in tenebris ĩuoluũtur? Vellẽ, si horũ studio teneremini, huc in mediũ ĩpii alicui⁹ Gẽtilis philosophi cõtra nos librũ proferre, contra senioris huius, vt hac vos ratione excitarẽ, & desidiam vestram excuterẽ. Nam si illi vt cõtra religionẽ nostram loquerẽtur, tãtopere inuigilarũt: qua nos venia dignamur, nisi huiusmodi contra nos insultus ꝓpulsare calleamus? Hoc nobis Petrus pręcipit. Inquit enim, parati semper ad satisfactionẽ omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est fide & spe. Et Paulus: Verbum CHRISTI inhabitet in vobis abundanter: sed quid ad hæc respondent fucis stultiores? Benedicta omnis anima simplex: & qui simpliciter ambulat, in fiducia ambulat. Hoc nanque omnium malorum causa est, quod non multi scripturarũ testimonia in opportunis rebus sciunt adducere. Non enim eo loco simplex pro stulto, & pro eo qui nihil nouit, intelligendum est: sed pro non malo non versuto. Nam si ita intelligeretur, superuacaneum fuisset dicere, Estote prudẽtes, sicut serpentes, & simplices, sicut columbæ: Sed quid hęc, quum in nullam huius disputationis adducamur necessitatem? Præterea neq; alia in hac vita nobis rectè efficiuntur, sed vndique miseri, vndique ridiculi, in mutuas semper calamitates intẽti, in corrigẽdis & accusandis criminibus pigri oscitamus. Quamobrem vos hortor nunc saltem vestri iuris facti, ne in reprehendendo tantùm perseueretis. Siquidem non satis est ad placandum deum, sed optimam vitam induamini, vt

1.Pet.3.b

Coloss.3.c

Pro.10.b

Mat.10.b

ni, vt ad gloriam dei in hoc seculo viuentes, futuram omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVII. EX CAP. I.

A *Ltera die iterum stabat Ioannes, & ex discipulis eius duo, & respiciens* IESVM *ambulantem dicit, Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.* Pigra quodammodo humana vita est, & ad perditionem procliuis, non propter naturæ suæ opificium, sed propter voluntatis desidiam. Quamobrem sæpius admonẽdum: Vnde Paulus, hęc scribere mihi quidem nõ graue, vobis autem tutum. Terra enim semel accepto semine mox profert fructus, neque indiget altera satione. In anima nostra non ita vsu venit, sed frequẽter & summa cum diligẽtia in ea serendum est, vt semel saltẽ fructum accipiat: primũ enim non facilè incidunt, & imprimuntur animo verba dei: quoniam multa sequitur difficultas: multis obstruitur spinis anima, multi adsunt insidiatores, semina diripentes. Deinde cùm germinãt, & radices agunt semina, iterum indigent diligentia, vt ad maturitatẽ perueniãt: & cùm peruenerint, vt integra perstent, & à nemine lædantur. In seminibus enim quum è vagina spica erumpit, & rubiginem, & cætera noxia facilè contemnit. In doctrina autem perfectum opus nõnunquam aliqua incumbens tempestas & fluctus perdidit, idque & rerum difficultate, & hominum qui sciunt & volunt lædere fraudibus, variisque aliis tentatiõibus penitus labefactatur. Hæc autẽ non temerè vobis dicta sunt, sed vt quoties idem Ioannem repetentẽ audieris, nolis tanquã nugatorẽ contẽnere, neq; supfluũ, & molestũ arbitrari. Voluit enĩ semel audiri, sed cũ nõ multi ei⁹ verbis à prĩcipio nimio somno oscitãtes vacauerint, iterum eos excitat. Considera autem eius verba: inquit enim, Qui post me venit, ante me factus est. Et item: Non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti, & iterum: Hic est qui baptizat in spiritu sancto, & igne. Quodque spiritus visus est descendens, quasi columba super eum: & quòd testimonium perhibuit, quoniam hic est filius

Mat. 3. c

filius dei: nemo his verbis attendit, nemo rogauit cur, pro quo, & qua ratione id diceret. Dixit prætereà, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi: neque hoc vlla eos admiratione affecit, idcirco repetere cogitur, tãquam duram quandam, & immitem terram nouali frequenter molliens & ſermone tanquam aratro ſubactam mentẽ excitans, hoc pacto ſemina altè deiicit. Propterea non longiori vſus eſt oratione, quoniam vnum tantùm curabat, vt CHRISTO omnium ani[illegible]iungeret. Norat enim ſi hoc reciperent, non amplius teſtimonio alicuius indigere, vt factum eſt. Nam ſi Samaritani audito Chriſti ſermone dicunt mulieri. Non iam propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audiuimus & ſcimus, quia hic eſt verè ſaluator mũdi: longè magis diſcipuli id feciſſent: effeceruntque. Nam cũ abeuntes vno tantùm veſperi Chriſtum audiſſent, non amplius reuerterunt vt & Ioanni miniſtrarent, & eius audirent prædicationem. Inuenit enim hic primum, inquit, fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus. Intuere hoc etiam loco, quod neque cum dixit: Poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt: neque cum, Non ſum dignus ſoluere eius corrigiam calceamenti: quemquam lucratus eſt. Verum cum de Chriſti generatione verba habere, & in humiliorem ſermonem deſcendere cœpit, tunc ſecuti ſunt diſcipuli. Vnde animaduertendum eſt, quod non tam multi ad Chriſtũ ſectãdum adducuntur, quando magnum aliquid, & altum de deo dicitur, ſicut quum ad humiliora, & ad auditorum ſalutem, accommodatiora deſcenditur. Audierunt igitur à Ioanne quòd tollit peccata mundi, & è veſtigio ad eum properarunt. Nam ſi peccata abluere, & ſine labore noſtro his nos liberare poteſt, cur tantam reiicimus gratiam? Audiant catechumeni, & qui ad vltimum vſque ſpiritum propriam contemnunt ſalutem. Iterum inſtat Ioannes, Ecce agnus dei. Nihil Chriſtus, ſed ille omnia loquitur: ita & ſponſus, nihil ad ſponſam primò loquitur, ſed ſilet. Alii ipſum oſtendunt, alii ſponſam accipiunt, cui tantùm monſtratur, neque à ſeipſo eam, ſed alio tradẽte accipit ſpõſus: cum verò traditã acceperit, ita ei afficitur, vt minimè amplius deſpondentium reminiſcatur. Ita Chriſtus venit, vt eccle-

Meſsias.

ecclefiam cōponeret, nullũ ipſe verbum fecit, tantũ præſto fuit amicus eius Ioannes, dexteram impoſuit ſponſæ, ipſe verba habuit, & hominum animas CHRISTO tradidit, quibus acceptis ita formauit, vt nō amplius ad Ioannē eſſet redeũdum. Aliud præterea animaduertendũ eſt, quod quēadmodum in nuptiis, nō ſponſa ſponſum petit, ſed contrà, etiam ſi regis filius vilem ancillam duceret: Ita nunc non in cælũ humana aſcendit natura, ſed ipſe deus ad hanc deſcendit, quanuis humilem, quanuis [illegible]. Re autem perfecta non permiſit eam amplius hic immorari, ſed ad patriam domum ſuſtulit. Sed quanam gratia non ſeorſum ſuis conuocatis diſcipulis Ioannes hæc cum his loquitur, & ita eos Chriſto cōmendabat, ſed omnibus præſentibus inquit ad eos, Ecce agnus dei? Ne videretur id ex compoſito feciſſe. Nam ſi ipſius hortatu, & tanquam gratiam ei haberent, Chriſtũ petiiſſent, reſiliſſent fortaſſe: nunc autem ex communi doctrina eum ſecuti, firmi perſtiterũt diſcipuli, non magiſtri gratiam, ſed propriam tantùm ſpectātes vtilitatem: Prophetę & apoſtoli omnes abſentem Chriſtum prædicauerunt: illi quidem ante, hi verò poſt acceptā carnem, Ioannes autem ſolus præſentem. Quare amicum ipſum ſponſi appellat? Affuit enim ſolus nuptiis, omnia fęcit, omnia ad finem perduxit: ipſe rem orſus eſt, & viſo Ieſu ambulante inquit, Ecce agnus dei. Neque voce tantùm, ſed & oculis Chriſtum teſtatus eſt, & admirat⁹, & incredibili gaudio exultauit. Neque iam exhortatur ſed admiratur, & obſtupeſcit præſentem, & dei donum quod annunciaturus venerat, & purgationis modum manifeſtat. Agnus enim vtrunque ſignificat. Neque dixit, qui tollet aut tulit, ſed tollit peccata mundi, vt quotidie ea tollere intelligatur. Non enim cum paſſus eſt, ſolùm noſtra abſtulit peccata, ſed ex illo hactenus tollit. Non ſemper crucifigitur. Vnum nanq; pro peccatis noſtris tulit ſacrificium, ſed ſemper per illud nos purgat. Quemadmodum igitur cum verbum dixit, & filiũ, vtrunq; præ cæteris eximium intellexit: ita & agnus, & ꝓpheta, & lux vera, & paſtor bonus, & alia quæ ab eo articuli adiectione dicta ſunt, præcipuum quiddam, & cæteris præſtantius demonſtrant. Etenim & agni, & prophetæ, & filii multi ſunt, ſed hic longè prȩſtat.

Neque

Neque articulo solo, sed vnigeniti quoque adiectione hoc confirmat. Nihil enim cũ creatura cõmunicat. Quod si cui nõ idoneo tẽpore: hora videlicet decima, hæc dicta viderẽtur: (hora enim, inquit, quasi decima erat) multũ mea sententia fallitur. Mũdi nanq; hominibus, carnisque voluptatibus deditis, id tẽpus non admodũ cõmodũ est ad aliquid serio peragendũ, eo quod mens cibo ingrauescit, Ioannes autem etiam vesperi tam sobrius erat quàm nos sub aurora, imò lõge magis. Nam sæpenumero vespertini cibi reliquiæ animi solẽt iam mane etiam hebetant: ille autem nullo huiusmodi onere premebatur. Non igitur immeritò sub vesperum hunc sermonem habuit. Propterea in deserto cõuersabatur iuxta Iordanem, quo omnes summo feruore ad baptisma concurrebant parum secularia curantes, & vt Christum sectarentur, triduo cibis omnibus abstinebant. Hoc enim studiosi præconis, & diligentis agricolæ officium est, vt non prius ab opere desistant, quam quod intendunt, effecerint. Sed quid tandem non vniuersam Iudęam Christum annunciãdo peragrauit? Quid iuxta iordanem tantum immoratus venientem expectauit, quẽ ostenderet? Quoniã per opera id fieri volebat, id curabat, vt Christus noscerẽt, & persuaderet, vt vitam æternã audirent. Illi maius operũ scilicet, reliquit testimonium, quemadmodũ ipse inquit. Ego ab homine nõ accipio testimonium opera quę dedit mihi pater, hæc sunt quæ testimonium perhibent de me. Vide quanto hoc clarius sit. Cũ enim scintillam paruam excitasset, repentè flamma ad summũ euasit. Nam qui prius Ioãnis verbis minimè mouebantur, postmodũ dicũt quæcunque Ioannes dixerit vera esse. Accedit ad hoc, quod si his annũciandis orbem peragrasset, humano quodam studio id fecisse videretur, & non parua auditorum animis orta esset suspicio. *Et audierunt eum duo discipuli loquẽtem, & secuti sunt Iesum.*. Atqui & alij erant Ioãni discipuli, qui non modo non secuti sunt, sed ei æmulabantur, dicebant enim. Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimoniũ perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniũt ad eũ. Et iterũ vidẽtur eũ accusare: Quare nos ieiunamus, & discipuli tui non ieiunant? Sed meliores nullo alio affectu perturbati, audito Ioanne è vestigio secuti sunt Iesum, non

Infra. 5,f

Ibid.3·d.
Mat. 9.b & Mar. 2.c

non quòd magiſtrum deſpicerẽt,ſed quòd certam fidẽ eius adhiberẽt teſtimonio. Maximũ autem argumentum eſt,recta eos mente ſecutos, quòd nullo hortatu(ſuſpicioſum enim fuiſſet)ſed ſolo auditu,quod in ſpiritu ſancto eſſet baptizaturus, ſecuti ſunt: neque magiſtrum reliquerunt,ſed quid ille amplius quàm Ioánes ferret,diſcere voluerunt. Et animaduerte verecũdam diligentiam. Non enim quãprimum de magnis,& neceſſariis rebus Ieſum percontãtur neque de publicis ſimpliciter,ſed propr[illegible] norant enim non vilia & abiecta:ſed vera eſſe magiſt[illegible] verba. *Erat autẽ Andreas frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant à Ioãne, & ſecuti fuerant eum.* Qua gratia alterius non meminit? Sunt qui dicunt quoniam ipſe ſit Euangeliſta, qui ſecutus eſt: alij quòd obſcurus eſſet, neque præter neceſſaria ſibi dicenda ducit. Nulla enim vtilitas eius nominis cognoſcẽdi. Neque ſeptuaginta duo ſuis quiſque nominibus cognoſcuntur. Ita & Paulus: Miſimus,inquit,cum eo fratrem in

2. Cor. 8 c multis ſæpe ſtudioſum,cuius laus in euangelio. Andreæ autem meminit vel hanc ob cauſam, vt quum audieris ipſi &

Mat. 8. c Simoni Chriſtum dicentem. Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum,tam admirabilem promiſſionem intelligas,non dubitaret & fratrem iam fidei iecíſſe fundamenta. *Conuerſus autem IESVS, & uidens eos ſequentes, dicit eis, Quid quæritis?* Hinc admoneri poſſumus, Deum ſuis in nos beneficiis noſtras non præuenire volũtates, ſed à nobis incipiendum eſſe: ſed cum nos prompto, paratóq; animo ad ſuſcipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert ſalutis occaſiones. Quid quæritis? Quid ſibi vult hæc interrogatio? Qui humanorũ cordium ſcrutator eſt,qui cogitationes noſtras apertè intuetur, is interrogat nõ vt ſciat(ſcit enim) ſed vt rogãdo eos ſibi cõciliet,& familiares reddat atq; audentiores,ſéque ſuo eos dignari colloquio oſtendat. Credibile enim: erat eos ſubuereri,& formidare,cum ſe rudes intelligerent, & tantum de illo magiſtri accepiſſent teſtimonium. Admouẽdæ igitur verecũdiæ & timoris gratia rogat,neque domum vſque ſilentio ſinit peruenire, Atqui idem eo tacente eueniſſet,ſi ſecuti eſſent. Cur igitur rogat? Vt eos,vt dixi, bona ſpe confirmaret, ne erubeſcerent hęſitaréntque. Nec ex ſequentibus tantùm

ſed

sed ex interrogatione eorum ostendit desiderium. Siquidē quum nihil adhuc magnum neque vidissent, neque audissent ab eo magistrum appellant, se discipulis annumerant, & cur sequantur ostendunt, vt videlicet aliquid vtile decerperent. Animaduerte quæso horum prudentiam. Non dixerunt, Doceas quid sequamur. quid necessariò faciēdum: sed, Rabbi inquiunt, vbi habitas? In ocio enim vt dixi, & rogare, & audire aliquid ab eo volebant, idcirco neque tēpus distulerūt, neque se postridie publicè disputantem audituros dixerunt, sed vehemens audiendi desiderium præ se ferunt, ne horā quidē dimittētes: Et animaduerte animi ardorem. O memorabilē illorū sapiētiā, ò diligentiā, ô in magistrum fidem. Etenim iā sol ad occasum properabat, (hora enim erat quasi decima) & propterea etiam Christus domum non docet, sed allicit sequentes, ostendens iā in suos accepisse. Non dixit igitur intempestiuū esse, vt ad se proficiscerentur: sed, venite, inquit, & videte vbi habitē. Nō dicit, audietis cras si quid vultis, neq; tūc missos fecit: sed tanquā amicos, longa deuinctos consuetudine alloquitur. Quo igitur pacto, inquit filius hominis nō habet, vbi caput inclinet? quoniā nullū habuit proprium diuersoriū. Ita ea intelligenda est parabola. Nō quod domū non habitaret, hoc aūt dixit euāgelista, quia apud eum ea die morā traxerunt. Sed cur non id addidit, tanquam manifestum esset? Neque enim alia ratione secuti sunt, neque Christus eos allexit, quàm vt erudiret: quod tam largiter, & promptè vna nocte acceperunt, vt mox vterq; alios allicerent. Hinc facilè admonemur omnia præter diuinarum rerum doctrinam, & vana & superflua æstimanda: ad eam autem nullum tempus esse intempestiuum, quamuis aliena dom⁹ ingredienda sit, & magnus vir & clarus etiā ab obscuro petendus, & intempestiuè nunquam huius doctrinę occasio contemnenda est. Cibus enim, & balnea, & cœne, & reliqua secularia statutum tempus habent: supernę autem sapientiæ nullo tempore circunscribitur, sed omne ei tēpus accōmodatum est. Oportunè, inquit, importunè, argue, obsecra, increpa. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac nocte. Et Moses hoc Iudæis semper præcipit: secularia enim, hoc est balnea, cœnæ, quæ necessaria sunt & frequenter

2. Tim. 4. a.
Psal. 1. a.

ter petimus:corpus imbecillius reddunt,animæ autem doctrina quanto magis imbuimur,tanto fortior anima efficitur. Verú enimuero in delirametis, & nugis inutiliter vniuersum tempus consumimus,& aurora, crepusculo, meridie,vespere,frustra desidemus,locum ad hæc constituim⁹: diuinum autem pabulum si semel, bisúe ad summum, audimus,tanquam saturi nauseamus. Quænam horum causa?Parua animi affectio. Concupiscentiam circa hæc & appetitum dissoluimus,& idcirco spiritalem cibum fastidimus. Magnum autem & hoc præter alia ægritudinis indicium,quod neque esurimus:neque sitimus:sed vtrunque nobis iniucundum est. Nam si in corporibus id est grauissimi morbi signum,longe magis in anima. Quonam igitur pacto oscitantem eam & dissolutam,quibus operibus, quibus verbis sancire poterim⁹?Si diuinos sermones,propheticos,apostolicos, euāgelicos, & alios omnes familiares habuerimus,tunc lōge hos meliores gustatu cibos,quā seculi immundos cognoscemus. Hoc nanque nomine intempestiuas nugas, & so dalitates appellare libet. Quid enim,quæso,melius,de forensibus ne iudicalibusq́ue negociis:an de cælestibus,& quæ post nostram hinc migrationem expectamus,disputare? Quid satius,ꝓximi res & alienas diligenter curare:an angelicas plurimum nobis cōferentes inquirere? Res vicini nō omnino tuæ,sed cælestes tuæ sunt. Sed licet,inquit,qui omnino hæc dicit,omnia impleat. Quid autem de quibus temere disputatis non intelligitis,sed omnem vitam in hoc consumentes, nullum,adhuc disputationis finem inuenitis? Neque adhuc grauiora dico. Humaniores enim hęc inuicem disputant,pigri autē & negligētes de mimis saltatorib⁹,aurigis sermonē faciūt, ita & auditū simul & animā coinquināt, naturam his confabulationibus in omne vitiorum genus præcipitem agentes:simul ac enim saltatoris nomen lingua protulit,anim⁹ eius sibi faciem,comam,mollem vestem,& his illum longe molliorem effingit. Alius ex fornicariæ mulieris sermone, verbis,forma,limis atque lasciuis oculis,delicato aspectu, capillorum in orbem flexibus, fuco pictis genis flammam fouet:nonne quæso, in præsentia his verbis toto animo cō mouemini? Verùm non pudet,neque erubescitis? naturali enim

enim necessitate hi motus exoriuntur. Quod si in ecclesia & ab illis procul irritamentis, nostris tamen sermonibus non nihil incalescitis: cōsiderate quales esse par est eorum affectus, qui in ipso sedēt spectaculo, quibus plurima licētia est, & extra hunc honestum reuerēdumque consessum, abiecto pudore & vident illa, & audiunt. Et quid tandem, aliquis fortasse impudentior dicet, si naturæ necessitas animū ita afficit, nos non illam arguis? Quoniam quod auditor moueatur, naturale quidem est, fateor: quod autem audiat, volūtarium. Siquidem necessarium est, vt qui igni appropinquat, exuratur, & hoc humanæ naturæ imbecillitas exigit: non tamen nos natura igni admouet, hoc enim prauæ & peruersæ voluntatis est. Admonendum igitur cēseo, ne sponte nostra nosipsos præcipites in ignem demus, néue in profundum malitię pelagus demergamur, ne paratæ diabolo flammæ obnoxij, cum illo in perpetuū damnemur suppliciū: à quo vtinam liberi in ipsos Abrahæ sinus recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XVIII. EX CAP. I.

I *Nuenit hic prior fratrē suum Simonē & dixit ei: Inuenimus Messiā, quod est interpretatū Christus: & adduxit eum ad Iesum.* Cùm à principio deus hominē fingeret, noluit solum esse, sed ei dedit mulieris auxilium, & vt vna cohabitarent, instituit. Norat enim hâc mutua consuetudine multum vtrique emolumenti prouenturum. Quid si non vt decuit mulier tanto vsa est beneficio? Nā si rei ipsius natura cōsiderabitur, magna profecto in hac cōiunctione deprehēdetur vtilitas: modo aliquid sapiamus, neq; in vxore duntaxat & viro, sed & fratribus, si tāto ipsi munere frui voluerint. Vnde propheta: Ecce quàm bonū, Psal. 132. niquit, & quàm iocundum, habitare fratres in vnum. Et a. Paulus, ne eorum congregationem dimitteremus, admonuit, Hęc est inter nos & bestias differentia. Hac gratia ciuitates, fora, domos, excogitauim*, vt simul viueremus, nō mutua tantū cōsuetudine, sed charitatis vinculo. Cū enim indigna nobis natura ab opifice deo tributa sit, neq; sibiipsi sufficiēs vtilitati nostrę ꝓspectū est, vt scilicet ī digētia

nostra mutua consuetudine iuuaretur. Itaque quod alteri deest, alterius auxilio suppletur. Nō aliter hac mortali successione diutinam immortalitatem seruamus. Longum explicatu esset in præsentia, quantum hac inuicem intima & syncera coniunctione vtilitatis proueniat. Sed aliud intendimus, cuius gratia hæc nobis dicta sunt. Andreas autē cū apud Iesum multa didicisset, nō abscondit thesaurum, sed ad fratrem festinauit, accepta bona quamprimum communicaturus. Sed qua gratia Ioannes, quem Christus sermonem habuerit, non enarrauit? Vnde cognoscere possumus, q̄ ideo apud Christum manserint? pauloante id nobis ostēsum est, & ex hodierna concione etiam cognoscere licebit. Quid enim fratri Andreas dicit? Inuenimus messiam quod interpretatur Christus. Vides quàm cito didicit simul, & persuadentis magistri sapientiam, & eorum in discēdo incredibilem à principio diligētiam ostendit? Hoc enim verbum, inuenimus, animæ est maximè eius aduentum desiderantis & cælitus veniam expectantis, cuius aduentu exultans, alios euāgelij gestiat fieri participes. Hoc fraterni animi, cognati amoris, synceri est affectus officiū, vt in spiritualibus quàm diligentissimā curam adhibeamus, inuicē opitulemur: audi Andreā quàm assertiuè articuli adiectiōe dicat, Inuenimus Messiam. Vnum quendam Christum expectabant nihil cum aliis communicantem. Considera ab ipso principio fidelem & beneuolum Petri animū. Cucurrit è vestigio, nil moratus. Adduxit, inquit, eum ad Iesum: sed nemo eius damnet nimiam in credēdo facilitatem, nisi prius rem ipsam diligenter intueatur. Siquidem credibile est andream plura persuasioni maxime accommodata narrasse, verum euangelistæ nonnunquam multa breuitatis gratia permittunt: præterea non dicit ei statim persuasisse, sed tantum adduxisse ad Iesum, vt inde totum disceret, aderat enim alter discipulus doctrinæ particeps. Nam si Ioannes Baptista quum inquit. Ecce agnus dei: & qui in spiritu baptizat, certiorem doctrinam magistro edocendā reliquit, & inde hauriri hortatus est: longè magis Andreas quum suum non esset officium, neque ad tanti luminis narrationem sufficeret, ad ipsum fontem fratrē adducere, oportuit tanto studio & alacritate: vt nihil eum auerteret

aut

aut moraretur. Intuitus autẽ Iesus dixit: *Tu es Simon filius Iona, tu uocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* Incipit iã reuelare diuinitatis mysteria, eamq; paulatim per prophetias aperire: hoc pacto & cum Nathanael egit, & cum muliere Samaritana. Non enim minus quàm signa prophetiæ mouent, neque vllum præ se ferunt fastum. Nam miracula apud stultam plebem nonnunquam calumnia notantur. In Beelzebub enim, inquit, eijcit dæmonia. Prophetia autem nulli crimini est obnoxia. In Simone enĩ, atq; Nathanael hac doctrinæ via vsus est, non autem in Andrea & Philippo. Quid tandem? Quoniam ille Ioãnis habuit testimoniũ non parui ad fidẽ momenti: Philippus verò conspectis qui aderant, facilè persuasus est. *Tu es Simon filius Iona.* Ex præsenti futurum credit. Qui enim patrem nominat, constat eum futurum præuidere: & honorifice de eo prædicit, non adulatione, sed veri prædictione: quod vel ex Samaritana constat, quam vehementer reprehendit, præterita eius opera commemorãs: Quinq; enim viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus vir. Sic & pater eius multa prædicit, dolorum arguens opinionem. Annuncient quæ vobis ventura sunt. Et iterum: Annunciaui & saluos feci, & non erat in vobis alienus, & in tota ꝓphetia hoc meminit. Hoc enim vel maximè dei opus est, quod neq; dæmones imitari possunt, quanuis maiorem in modum adnitantur. In miraculis enim sæpe sub veritatis vmbra accipi possumus, prædictio futurorum immortalis dei duntaxat opus est: quod si quando dæmones aliquid prædixerunt, stultum & incautum vulgus deceperũt: eorum nanq; vaticinia passim falsa deprehenduntur. Atqui Petrus nihil ad CHRISTI verba respondit. Nondum enim quicquam viderat manifestè, sed primò didicit. Animaduertendum autem quod non omnia quæ euentura ei erant, hoc primo congressu prædixit: non enim appellauit eum Petrum, non dixit: Super eam petram ædificaturã ecclesiãm, sed dixit: *Tu uocaberis Cephas.* Illud enim maioris erat & potestatis, necnon etiam authoritatis. Ea enim Christus nunc conticuit, humilius à principio loquitur: quum verò diuinitatem suam demõstrauit, maiora narrauit inquiens: Ec ego dico tibi, tu es Simon, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus, & super hanc petrã ædifi-

Mat. 12 b *Infr. 4. e.* *Genesis 49. a.* *Nominum impositio.* *Mat. 16 c* *Mar. 3, b.*

ædificabo ecclesiam meam. Hūc Petrum appellauit, Ioannem verò filium tonitrui. Quamobrem? vt ostē dat se eundem esse, qui vetus dedit testamentum. Ipse est qui nomina
Ge.17.a aptè imponit, qui Abram Abraham, & Saraï Saram, Iacob
Ibidem.c. Israël vocauit. Multis à natiuitate nomina īposuit, vt Isaac
Ibid.32.f Samson, vt ijs quorum meminit Esaias & Osee. Quibusdā
& 35.b. quā à parentibus acceperunt appellationē mutauit, vt prę-
Gen.21.b dictis, & Iesu. Mos etiam antiquitus erat à rebus nomina
Iudi.13.a imponi quod & Helias fecit: hoc autem non temerè fit, sed
Num.13 b vt ea appellatio imponatur, quæ sit diuini beneficij perpe-
Lucæ 1.b tuum monumentum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur. Ita & Ioanni cælitus nomen imposuit. Qui enim debebant ab ineūte ætate virtute pollere, eis tūc indita sunt nomina: qui verò in ætatis progressu profecturi erant, postmodum. Sed tunc quidem varia ac differentia singuli nomina acceperūt: nunc autem vno omnes appellamur, Christiano scilicet, omniū maximo atq; præstantissimo, cum quo & filij dei & amici, & corpus dicti sumus: qua appellatione cæteris omnibus vehementius excitari, & promptiores ad virtutem complectēdam fieri, nec ea quicquam indignum facere conari debemus, quum eodem, quo Christus nomine vocamur, vt Paulus testatur, cuius excellentiam nos intelligere oportet: quod si is qui principis cuiuspiam, aut alterius clari viri nomen sortitus est, quū id audit, tumet atq; superbit, & magnæ id sibi gloriæ arbitratur, eiusq; authoritatem pro viribus seruare adnititur: quid nobis faciēdum est qui non principis, nō terrenæ alicuius potestatis, non angeli, non archangeli, sed ipsius omniū regis nomine appellari dignati sumus? Nónne ita animam nostram instituemus, vt non afficiatur iniuria, qui tāto nos honore ꝓsequutus est? An ignoratis quanto cohortes regiæ, & scutati, & hastati, eius latus stipantes honore habeantur? Ita & nos proximi facti deo, eo magis q̄ quos nunc diximus, quo corpus propinquius est capiti, q̄
Mat.8.c illi regibus, totis viribus contēdamus, vt Christi simus imi
& Lucæ tatores, qui inquit: Vulpes cubilia habent, & volatilia cæli
9.g. nidos struunt, filius autem hominis non habet vbi inclinet caput. Hoc ego à vobis exigere possem: graue fortasse & onerosum multis videbitur, quare hanc perfectionē propter imbecilli-

imbecillitatē nostram omittamus. Arbitror autem vos non inhiare pecuniis, sed quemadmodū summam illā virtutem propter multorū imbecillitatē omitto, ita vobis à summa malitia abstinendum est, ac etiam longè magis. Nō accuso qui domos habent, agros, pecunias, mācipia, modò his bene vtantur ad frugalitatē, & vt decet, hoc est tanquam dominus, non tanquam seruus: vt ea possideat, nō ab his possideatur: vt vtatur, non abutatur: χρήματα enim, hoc est pecuniæ ἀπὸ τοῦ χρῶμαι, quod est vti dicuntur, ea videlicet ratione vt his in necessitatibus vtamur, nō vt seruem⁹. Hoc serui est, illud domini, & ius super id habētis. Nō propterea diuitias accepisti, vt terræ defodias, sed distribuas liberaliter: quas si deus seruari voluisset, nō sanè homini dedisset, sed creditas dimisisset: verùm quum velit expendi eas, nobis largitus est, vt his inuicem cōmunicaremus. Qui pecunias seruat, non est earum dominus. Quod si vt augeātur seruas, ea profectò optima augēdi ratio, vt in omnes distribuantur. Neq; enim sine sumptu lucrum, neq; diuitiæ sine larga effusione proueniunt. Cuius rei argumētum in secularibus rebus videri licet. Si quidem mercator, & agricola: ille pecunias, hic semina profundit. Mercator nauigando pecunias in multos impendit, vt deinde lucretur: agricola semina in terrā iaciens, assiduo diei labore exercet, vt plus inde accipiat: hic autem non tanto opus est labore, nō nauis fabricanda est, nō iungēdi boues, non terra arāda, non tēpestates, non aëris intēperies, nō vis grandinis timenda, nulli fluctus, nulli scopuli offendendi. Hęc nauigatio, hæc satio, vna duntaxat re indiget, vt dispergantur diuitiæ: reliqua omnia agricola ille perficiet, de quo, inquit Christ⁹: Pater meus agricola est. Quæ igitˉ temeritas, quæ insania, vbi omnia sine labore, sine periculo assequi possumus, supinos & oscitantes persistere: vbi autē sudores innumeri, nauigandi pericula, labores, curæ & quod grauius est, incertū votūm, tātopere inuigilare? Nolite, quæso, nolite ergo ꝓpriam salutē tātopere despicere: sed tot periculis cōtēptis, ad faciliora, & lucrosiora curramus, vt futura bona consequi possimus: gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem, & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

[Margin: χρήματα. — Infr. 15.a]

I*N crastinum autem uoluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum, & dicit ei Iesus:Sequere me. Erat autē Philippus à Bethsaida ciuitate Andreæ & Petri.* Tritum prouerbium est, homini diligēti semper aliquid superesse.
Mat. 7. a Et Christus: Qui quærit, inquit, inuenit. Quare nulla iam me admiratio tenet, Cur Philippus Christum sequutus sit. Andreas enim audito Ioanne, Andrea Petrus, hic nemine, sed tantum Christo dicente: Sequere me, quamprimum credidit, & sequutus, alij factus est prædicator. Cucurrit enim ad Nathanael: quem scripsit, inquit, Moses in lege, & prophetæ, inuenimus. Vides viri diligētiam, vt scripturæ meminerit, vt Christi aduentum expectauerit? Inuenire enim quærentis est. In crastinum exiuit in Galilæam priusquam quisquam ipsum sequeretur, neminé vocat quod non temerè fecit, sed summa sapiētia: nam si nemine sua sponte prosequente ipse aliquos vocasset, de eorum perseuerantia potuisset dubitari: verũtamen vltrò sequi elegissent minimè. Philippum autem sibi notiorem vocat, vtpote qui in Galilæa & natus erat, & educatus. Acceptis igitur discipulis, alios iam venatur, & in primis Philippũ, & Nathanael. Sed de hoc nõ tam mirum fuit, quandoquidem nomen Iesu in vniuersam Syriam diffusum erat: illud admiratione dignũ, quo pacto Petrus, Iacobus, Philippus potuerunt tam breui persuaderi: non ea tantùm ratione quòd ante signa, sed ꝙ Galilæi erāt, vnde neq; propheta surrexit, neq; quicquam boni. Rusticiori enim quodāmodo, & crassiori erant ingenio. Vnde in hoc etiam Christus suam demonstrauit virtutem, quum ex sterili terra tales sibi discipulos comparauit. Credibile quidem est Philippum, & qui cum Petro erant, viso & audito Ioannis de Christo testimonio eum secutos, & Christi sermonem nõn parum in illis operatũ. Nouerat enim qui idonei futuri essent discipuli. Euangelista autem hæc omnia omittit. Quoniā igitur venturus erat Christus, credidit: quod Christus esset, ignorabat, quod vel à Petro, vel à Ioanne audierat. Meminit autem eius patriam Euangelista, vt intelligas quod infirma mundi elegit deus. *Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moses in lege, & prohetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph à Nazareth.* Per Mosen

Mosen & prophetas dignum fide sermonem suũ facere, & auditori persuadere adnititur. Nã cum Nathanaël esset in perscrutanda veritate diligentissimus, vt & suis verbis, & Christi testimonio videri licet, meritò ipsũ ad Mosen, & ꝓphetas Philippus relegauit, vt crederet. Quòd autẽ Ioseph filium appellat, noli perturbari, eiusmodi adhuc erat opinio. Et vnde constat Philippe, quòd ille sit? quod das nobis signum? neq; enim satis est quod is sit affirmare. Quod inquam, signum quod miraculum affers? Non est de tantis rebus temere credendum, & periculosum est: dic quid certi habes? quod & Andreas, inquit, Siquidem ille cum suarum virium nõ esse intelligeret, quem thesaurum, quas diuitias inuenerit, ostendere, ad fratrem quem inuenerat ducit: ita Philippus quomodo ille hic sit Christus, & quomodo prophetæ eum prædixerint non dicit: sed ducit ad IESVM quem adhuc ibidem conspicabatur, vt inde doceretur. *Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & uide. Vidit Iesus Nathanael uenientem ad se, & dicit de eo: Ecce uere Israelita in quo dolus non est.* Laudat Iesus & admiratur, qui dixit, A Nazareth potest aliquid boni esse? Quid laudat? nónne potius accusare oportuit? Minimè. Non enim quod non crederet, ita locutus est, neque accusari, sed laudari meruit. Quanam ratione prophetarum verba diligentius, quam Philippus cõsiderabat? Audierat ex Bethlehem, & ex patria Dauid Christum venturum. Hoc Iudæi credebãt, hoc propheta iampridem his verbis prædixerat: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquã minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meũ Israël. Huius prophetię memor Nathanael audiens eum Nazarenum, perturbatur & dubitat, ne secundum prophetæ sermonem Philippus falleretur. Intuere, quæso, hominis prudentiam intuere mansuedinẽ. Non dixit se deceptum, neque falsa sibi narrari, neque quod à Propheta non ex Nazareth, sed ex Bethlehem Christũ venturum didicerit: sed contra quam Philippus dixerit, persuasus obuiam tamen venit, ostendit igitur & scripturarum cognitionem, & morũ simplicitatem, nec non vehemẽs Christi aduentus desiderium, cum Philippi verba non cõtempserit. Norat enim Philippũ in patria cõmemoranda falli

Mich. 5. & Matt. 2. a. & Ioan. 7. f

potuisse. Et vide q̄ verecūdè interrogādo nō credendū innuit: nō dixit, nihil boni fert Nazareth: sed à Nazareth potest aliquid boni esse? Nec nō & Philippus prudenter quidē non indignatur, non ægrè fert, vtpote parum creditus, sed expectat virum, vt ad Christum adducat, & ab ipso principio apostolum gerit, ideo Christus inquit: *Ecce uere Israelita, in quo dolus non est.* Est enim & mēdax Israëlita, sed nō hic quippe cuius incorruptum est iudicium, nec ad gratiā, nec ad odium quicquam loquitur. Atqui Iudæi rogati vbi Christus nasceretur, in Bethlehem dixerunt, prophetæ testimonium afferentes: Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda. Verum illi antequā Christum viderent de eo testati sunt, quo viso inuidia de-
Infra. 7 f stiterūt, dicentes: Hunc nescimus vnde est, Nathanael autem in eadem perstitit sententia, quod non esset à Nazareth. Quomodo ergo prophetæ eum Nazarenum vocant? Eo quod illic educatus est & conuersatus. Nec se Nazarenum negauit, ne qua suspicio oriretur: neque si id persuasisset, non propterea se Christum esse ostendisset. Quid enim prohibebat non esse CHRISTVM, quanuis à Bethlehem natum? Hoc igitur omisit, id autem in medium attulit, quod maximum erat ad credendum argumentum, se, videlicet, præsentem eorum sermoni fuisse. Nam cum ille diceret, Vnde me nosti? Respondit, Priusquam te Philippus vocaret, quum esses sub ficu, vidi te. Animaduerte hominis constantiam. Nam quum dixisset Christus: Ecce verè Israëlita: non intumuit laudibus, neque his obuiam factus est, sed perscrutatur, vt de eo certi aliquid intelligat, & adhuc tanquam hominem alloquitur. Iesus tanquā deus respondet. Non enim è loco aliquo æditiori ipsum & eius mores, & mansuetudinem vidisse, non è specula aliqua more hominis eum sub ficu obseruasse dicit: nemo enim illic aderat, sed soli Philippus & Nathanael secreto in loco inuicem sermonem habuerant. Idcirco, inquit Euangelista, quòd quum videret à longè venientē ad se, dixit: Ecce verè Israëlita. Vt intelligatur priusquā appropinquaret Philippus, ita Christū locutum. Et ne quisquam posset suspicari quare & temporis meminit, & loci, & arboris? Ne ab ipso missum Philippum quisquam opinaretur, si tantùm eius ad Na-

ad Nathanael profectionis meminisset. Verum cum dixisset vbi eum cõuenit Philippus, & tempus, certissimũ se prophetam ostendit: neque hoc tantùm, sed etiam quæ inuicẽ locuti essent in memoriam reduxit: hoc est, à Nazareth potest aliquid boni esse? Ex quo maximè eum sibi cõciliauit, cùm ex eo non reprehendit, sad laudibus prosecutus est. Et admiratus his verbis Nathanael verè Christum esse cognouit, à prophetia, scilicet, & prȩuidentia, & à certissima ipsi⁹ mentis perscrutatione. Demõstrarat enim animi eius cogitationes planè intellexisse, præsertim cũ quæ ægre ferenda videbantur, ea non reprehendit, sed laudat: dixit enim à Philippo vocatum, non autẽ quem inuicem sermonem habuerint, neque quod affuerit: relinquit hæc eius cõscientiæ examinanda, cum nolit ipse coarguere. Quid igitur? priusquam à Christo vocaretur eum duntaxat vidit, nõne antea etiam insomni oculo viderat? Viderat sanè non modo inficias iret, sed ita opus fuit dictu. Quid igitur ille? cum certissimum de Christi prouidentia argumentum accepisset, cõfessus est, & primo se diligentem, deinde consensu fidelem ostendit: respondit enim, *Tu es filius dei, tu es rex Israel.* Vides gratam repentè, & Iesum amplexantem animã? Tu, inquit, ille es quem expectamus, quem quȩrimus. Vides hominem stuporis, admirationis, lȩtitiæ plenum? Is nobis sequendus est, quibus deus filii sui cognitionẽ dare dignatus est: exultandum nobis est, non animo tantùm, sed re ipsa. Quod autẽ exultantium officium est? Credere ei quem cognoueris, credentium verò cogniti parere voluntati: nam si operibus nostris deum in iram prouocabimus, quonã pacto poterimus exultare? Nónne videtis cum amicum domi quispiam accipit quam præ se ferat lætitiam, quanta alacritate paratus sit nulli rei parcere, dum hospiti rem gratam faciat? Quod si quis ei non obsequeretur, neq; ad eum reficiendum omnia faceret, & si milies eius præsentia se lætari diceret, non vtique crederetur: & meritò sanè. Re ipsa, non verbotenus ostendenda lætitia est. Venit ad nos Christus, ostendamus eius aduentu lȩtitiam, nihil quod eũ perturbet faciamus, ornemus quã ingreditur domum, hoc lętantium est: prandium apponamus eius gustui suauissimũ, hoc exultantium est. Quale autem prandium? ipse inquit: Meus *Infra. 4 c*

cibus est, vt faciam voluntatem eius, qui me misit. Pascam⁹ ipsum esurientem, potum dem⁹ sitienti: etiam frigidam aquam abs te accipit, quippe qui amat. Amicus enim, & si parua accipit, magna sibi videtur. Tu modo lęto vultu impendas duos obolos, non recusat, sed tanquam magna dederis gratè accipit. Nam cum nullius indigeat, neque necessaria ei sint munera tua, meritò non munerum magnitudinem, sed donantis voluntatem reputat. Ostende igitur duntaxat, te aduenientem diligere, omnia eius gratia moliri, aduentu lætari. Considera qualis erga te fuerit, quod pro te animam posuerit, neque post tanta in te beneficia rogare te recusat. Pro Christo enim prædicamus, inquit, tanquam deo obsecrāte pro nobis. Et quisnam adeo insanit, vt dominum suum nō amet? Hoc ego dico, nec ignoro neminem vestrum neque verbis, neque animo aliter sensurū. Verum non verbis tantùm, sed & re ostendi vult amicus quid sentias. Nam si lingua duntaxat amici exhibemus officium, sanè ridiculum est, non modo apud deum, sed apud hōies nec stultū modo, sed damnosum. Verbis ergo opera consentiant, operibus confiteamur, vt ipse nos suos profiteatur, ineffabili gratia & benignitate, qui cū patre, & spiritu sancto viuit & regnat, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XX. EX CAP. I. ET II.

R*Espondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israel. Respondit* IESVS, *& dixit ei: Quia dixi tibi, uidi te sub ficu, credis? maius his uidebis.* Plurimum nobis curādum est, dilectissimi, & omni studio inuigilandum, vt sacrarum scripturarū profundum inspicere possimus, quarum sensus oscitantes nunquam deprehendemus. Est igitur quàm diligentissimè inuestigandum, & assiduis precibus insistēdum, vt vel aliqua ex parte diuina mysteria assequi valeamus. Ecce hodierna die nō paruæ nobis, sed multæ perscrutationis quæstio proponitur. Nam cum Nathanael dixisset, Tu es filius dei: respōdit Christus, Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis? maius his videbis. Quid hic quæsitu dignum? cur Petrus post
Mat. 16 c tot tantaque miracula, post talem doctrinam acceptam,

Chri-

Christum dei filium confessus, ac si reuelationem à patre acceperit, laudatur: Nathanael verò ante signa, ante doctrinam idem quod Petrus asserens, minimè: sed tanquam nihil Christo dignum dixerit, maiorum spe trahitur? Quidnam hoc? quoniam & si iisdem verbis & Petrus, & Nathanael vsi sint, non tamē idem ambo senserunt: sed Petrus filium dei tanquam verum deum: Nathanael tāquam hominem tantùm confessus est, quod ex sequentibus constat. Addit enim: Tu es rex Israël. Filius autem dei non modo Israël: sed vniuersi orbis terrarum rex est. Quod etiam inde ostenditur, quod Petro nihil amplius addidit Christus, sed tanquam perfecto in fide ecclesiam suam eius testimonio ædificaturum pollicitus est: Nathanael autem tāquam potiori in patre deficienti subdidit: *Amen amen dico uobis, amodo uidebitis cælum apertum, & angelos dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Animaduertis quomodo eum à terra paulatim erigit? quomodo animum excitat, ne amplius simplicem hominem coniectetur? Cui enim angeli ministrant, & super quem ascendunt & descendunt, quonam pacto hominem esse existimabitur? Præterea cum maiora visurum diceret, angelorum ministerium addidit: ac si diceret, hoc tibi magnum. Nathanael visum est, propterea me regem confessus es: quid autem dices cùm angelos super me ascendentes & descendentes videris? Quibus verbis suadet, vt ipsum angelorum dominū confiteatur: tāquam enim super dilectissimum regis filium, regii ministri & ascenderunt, & descenderunt: hoc quidem passionis tempore, illud resurrectionis & ascensionis: necnō & ante cum accesserunt, & ministrabant ei, cum natū annūciarūt, laudarūt, dicētes: Gloria in altissimis deo, *Luc.2.b* & in terra pax, quādo ad Mariā venerūt, quādo ad Ioseph. Facit autē quod sæpe alias: duo prædicit, alterum iam præteritum indicat, alterum ex hoc confirmat futurum. Illud nanque manifestum erat, quod ante Philippi vocationem esset sub ficu: ascensus autem & descensus angelorum partim fuerant, partim erant futuri, apud crucem, videlicet in resurrectione, in ascensione, qui etsi nondum euenerint ex præteritis tamen facit, vt credantur. Qui enim eius virtutem iam viderat, facilius quæ futura audit, credit.

Quid

Quid igitur Nathanael? nihil respondit. Christus autem hactenus locutus secum, ea verba reputaturum dimisit: noluit enim omnia simul, sed iacto in terrã fertilem semine,
Mat.13.d sinit vt germinet, vt alio in loco inquit, Simile est regnum cælorum homini, qui seminauit bonum semen, cum autem dormiret, venit inimicus eius, & superseminauit zizaniam in medio tritici, & abit.

CAPVT SECVNDVM.

E *T die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias.* Vt iam dixi erat Christus quàm alibi in Galilæa notior, quare vocatus nuptiis affuit, in quibus non dignitati suæ, sed nostræ cõsuluit vtilitati: quippe qui non dedignatus est formam serui accipere, longè minus seruorum nuptiis interesse. Qui cum publicanis & peccatoribus versabatur, multò minus nuptias recusasset: non enim qui inuitauerant, rectè de eo sentiebant, neque tanquam magnum quendam, sed popularem, & vt notum: quod his verbis significat Euangelista, Et erat mater Iesu ibi, & fratres eius: ac si dicat, quemadmodum illam & fratres, ita & Iesum vocauerunt. *Et deficiente uino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.* Dignum hoc in loco quæsitu est, vnde in mentem matri venerit, magnum aliquid de filio conie-
Supra.1 d ctari: nullum enim adhuc signum fecerat. Hoc enim fecit, inquit, initium signorum Iesus in Cana Galilææ. Quod si quis diceret, non idoneum hoc argumentum, quod primum signum fuerit, quoniam additum sit in Cana Galilææ: ac si diceret, non omnium primum, sed eorum quæ illic fecerat. Ad hoc respondebimus, quod superius inquit Ioannes: Ego nesciebam eum, sed vt manifestetur Israël, propterea veni ego in aqua baptizans. Nam si antea miracula fecisset, non indiguisset Israel, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus, miraculorum multitudine, non Iudæis modo, sed & Syris, & longinquiora incolentibus, cognitus est tribus annis duntaxat: imò ne tribus quidem, sed quamprimum nomẽ eius in omnes diffusum. Qui igitur tam breui miraculis claruit, longè magis à prima infantia,

fantia, si ea fecisset: fuisset enim maiori admirationi, vtpote puer, quàm vir, neque tandiu in obscuro latuisset, sed nihil à pueris operatus est. Vnum antè duntaxat Lucas testatur, quod annorũ duodecim sedisset in tẽplo medius doctorum, & audiens, & interrogans fuissetque summæ omnibus admirationi. Nec ĩmerito à teneris annis Iesus à miraculis abstinuit, arbitrati enim essent se prestigia videre. Nã si annorũ accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent? Præterea maturius eũ propter inuidiam crucifixissent, & generatio eius non fuisset credita. Vnde igitur matri venit in mentem aliquid magnum excogitare de filio? Manifestari iam cœperat & Ioãnis testimonio & ex his quæ discipulis prædixerat, & ante omnia ipsa natiuitas, & quæ eo tẽpore euenerant, maximam de puero opinionẽ concitarant. Audiebat enim, inquit, omnia de puero, Et cõseruabat ea in corde suo. Sed quid antea nihil eiusmodi dixit? Quoniam vt dixi, iam manifestationis tempus aduentabat, antea enim cum tanquam ex medio vulgo aliquis conuersatus esset, nihil adhuc tale mater ausa fuerat: verum cum Ioannem ad perhibendum de eo testimonium venisse audisset, & discipulos iam videret, cœpit audere. Et deficiente vino, dicit: Vinum non habẽt. Optabat enim vt iam hominum gratiam conciliaret, & ipsa clarior filij grtia efficeretur, & fortasse aliquo humano afficiebatur affectu quẽadmodum & fratres eius cum dixerunt: Ostende teipsum mundo: cupidi eius miraculis sibi famam comparare, idcirco asperius respondit. *Quid mihi & tibi Mulier? Nondum uenit hora mea*, Nam quod matrem reuereretur, testatur Lucas quod subditus erat parentibus, & hic Euangelista quantam passionis tempore matris curam habuerit. Vbi enim parẽtes nihil diuina impedirent mysteria, nil offenderent, æquum & necessarium erat filio parere, neque negare sine magno periculo potuisset: contra siquidem cum intempestiuum, & quod spiritalibus esset impedimẽto petiissent. Que est mater mea, & fratres mei, aiebat. Siquidẽ nõ adhuc debitam de ipso opinionem habebant, sed more matrum Maria, iure omnia filio se præcepturam censebat, cum tanquam dominum colere, &336 reuereri liceret, ideo in hunc modum respondit.

Luc. 2. g. *Luc. 2. g.* *Infr. 7. g* *Luc, 2. g.* *Mat. 12 d* *Mar. 3. d* *Luc. 8. c.*

Considera

Confidera quàm indignum erat, vniuerſo adſtante populo,& ad eum,& eius doctrinam audiendo,ſuſpenſo, illam in medium accedentem,publicam impedire vtilitatem , & de priuatis rebus habere ſermonem,& extra eiuſmodi concionem euocare?Inquit igiṫ,Quæ eſt mater mea,& fratres mei?non quod matrem contemneret , abſit:ſed vt maximè vtilitati conſuleret,neque occaſioné daret vt quiſpiam de ipſo abiectum aliquid coniectaretur: nam ſi aliorum curã habebat,& digna ſe opinione illos imbuere moliebatur,lõge magis id in matre curaſſet.Cum enim cõſentaneum ſit Mariam vtpote matrem,priores ſibi partes védicaſſe:ideo matrem veniſſe nunciantibus ita reſpondit,neque aliter ipſam ex humili ad illam altitudiné erexiſſet,ſi ſemper tanq̃ à filio honorari exiſtimaſſet,& non tãquam dominum habuiſſet. Hac gratia & hoc in loco inquit. Quid mihi & tibi mulier?Alia prętereа cauſa afferri poteſt,non minus neceſſaria,ne qua ſuſpicio oriretur: ab indigẽtibus enim,nõ à matre id quærendum erat. Quid tandem?Quoniam quæ familiarium precibus impetrantur ,quanuis magna, raro tamen eorum prædicationibus augentur: indigentium laudes cũ quid impetrarint, omni vacant ſuſpicione, nihil ab his ſimulaṫ, & multa inde vtilitas prouenit. Etenim ſi vel optimus medicus,qui multos ægrotos curauerit,neque ab ipſis,neq; eorũ familiarib⁹,ſed à ſua tantũ matre laudareṫ, ſuſpecta ſane eſſet laus illa & moleſta,ne præſentium quiſpiã magnũ de eo aliquid,vel egregiũ opinaretur,prætereа aſperius locutus:Quid mihi inquit,& tibi mulier?eam admonens,ne idem amplius tentaret.Curę enim ipſi erat maternus honor,ſed longe magis animarum ſalus,& commune in multos beneficium,cuius gratia humanam carné accepit.Non ſunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, ſed diuinæ diſpenſationis verba,vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quod enim vehementer ipſam,& præ cæteris amaret,& reuereretur,aſperiora hæc verba,& indignatio demonſtrat: quonam pacto,in ſequentibus dicemus.Verùm quum audieris mulierem illam dicentem:

Luc.11.d Beatus venter qui te portauit,& vbera quæ ſuxiſti:deinde ipſum reſpondentem.Quinimo,beati qui audiunt verbum dei,& cuſtodiunt illud. Ea ſentẽtia dictum exiſtima,non

quòd

quod matrem negligeret,sed nihil ei vtilitatis matris nomen allaturum ostenderet,nisi bonitate & fide præstaret. Quod si MARIAE nihil sine virtute materna charitas erat profutura,longe minus nobis patris,fratris,matris,filij bonitas,nisi aliquid nostrum afferamus.Frater,inquit,nõ redimit,redimet homo.In nullo nãque alio,nisi in solis suiipsius virtutibus,post diuinam gratiam de salute cuipiam sperandum est. Nam si id profuturum erat per se Mariæ, profuisset etiam Iudæis,quorum consanguineus erat Christus secundũ carnẽ,profuisset ciuitati in qua natus est,profuisset fratribus:Atqui dum fratres rerum suarũ curam habuerunt, nihil eis propinquitatis nomen profuit, sed cum reliquo mundo damnati erant. Tunc autem admirationi esse cœperunt, quando propria claruerunt virtute:patria vero nihil inde consecuta cecidit, & incẽdio assumpta est, conciues miserè interempti periere,consanguinei secundũ carnẽ nil ad salutem baccati sunt,deficiẽte virtutis patrocinio. Verùm apostoli ante omneis clarissimi euaserunt,cũ se ad veram & expetendam eius familiaritatem,consuetudinémque per obedientiam contulerunt. Hinc intelligim⁹ fide semper nobis opus esse & vita,quæ virtutibus luceat, hæc duntaxat saluos nos facere poterit. Quantæ enim cognati eius admirationi fuerunt,cum ne eorum quidem nomina teneamus, apostolorum autẽ & vita, & nomina vbique terrarum decantantur. Nolimus igitur ob terrenã nobilitatem in superbiam efferri,licet longam progenitorum & quidem clarissimorum seriem numeremus,eorum virtutes superare contendamus,sciẽtes aliorum nobis opera nõ modo nihil in futuro iudicio profutura,verũ grauiter nos condemnatura,cum optimorum parentum liberi,& domesticis exẽplis eruditi nihil profecerimus. Hoc ideo in præsentia dico,quoniam multi Gentilium ad fidem & Christianam religionem à nobis hortati,ad cognatos, progenitores,& familiares suos confugiunt, quod fideles & Christi fuerint assertores. Quid ad te miser & infœlix ? hoc te magis condemnat,quoniam tot progenitorum ,tot familiarium exempla ad veritatem complectendam te adducere non potuerunt. Alij fideles quidem,sed vitæ nullam curam adhibẽtes,cũ ad virtutem hortãtur, idem in suam adducunt

Psal. 84. b.

ducunt excusationem, quod pater, auus, atauus pietatē maximè coluerint. Id te accusat, quod ex talium virorum semine his te indignum præstiteris. Audi prophetam ad Iudæos loquentem: Seruiuit Israël in muliere, & in muliere seruatus est. Audi Christū: Abrahā pater vester exultauit vt videret diem meū, vidit & gauisus est. Ita semper bona progenitorū opera non modo nulli ad laudē, sed ad crimē longe quidē grauius ius ascribit. His igitur animaduersis, nostris ipsorū operibus salutem consequi totis virib⁹ adnitamur, ne spe nostra frustrati, tū deū intelligam⁹ cum nulla nobis pœnitentiæ erit vtilitas. In inferno enim, inquit, quis cōfitebitur tibi? Quāobrē in hac vita flagitiorū nos pœniteat, vt sempiterna bona cōsequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quē, & cū quo patri gloria, simul & spūi sctō, nūc & semp, & in secula secu. Amē.

Osee 12. d.

Infr. 8. b.

Psal. 6. b.

HOMILIA XXI. EX CAP. II.

Quid mihi & tibi mulier? nondum uenit hora mea. Laboriosum sanè est orationem habere, quod & Paul⁹ his verbis testatur: Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Verū vos & leuare hunc laborē, & grauiorem facere potestis. Nam si orationem nostram neglexeritis, vel etiam non neglectam, re tamen non adimpleueritis: laboriosum nobis profecto erit, eo quod incassum laborauerimus: sin autem attentionem præstabitis diligentem, & re ipsa audita exequimini, nullus nos labor grauabit: Fructus enim qui in laboribus comparatur, non sinit quicquā graue aut onerosum videri. Quamobrē, si animū nostrum excitare, & promptiorem in dicendo reddere placet: quem fructum faciamus ostendite, vt lætis inspectis segetibus, prouentus spe allecti, vtilitatis magnitudinem reputantes, laboremus. Neque enim parua nobis hodierna die proponitur quæstio. Nam cum mater dixisset, Vinum nō habent: respondit Christus, Quid mihi & tibi mulier? Nōdū venit hora mea. Et licet ita respōderit, maternis tamē votis obtēperauit. Hęc nulla ex parte minor est quęstio quā superior, de qua non immerito sit dubitandum. Eum igitur ipsum, qui miraculū operatus est innocātes: ad huius loci expositionem veniamus, Neque hoc tantum in loco dictum

1. Tim. 5. c.

dictum est, Nondum venit hora mea, sed & aliâs, nam cum capere eum Iudæi non possent, inquit Euangelista: Nondum venerat hora eius: & iterum: Nemo misit in illū Infr. 7.d
manum, quia nondum venerat hora eius. Et iterum: Venit Ibidē. 8.c
hora, clarifica filium tuū. Quidnam ista significant? Idcir Inf. 17.a
co plures in eandem sententiam textus adduximus, vt vna omnibus solutio afferat. Quæ igitur ea est? Nulli temporū necessitati Christus subiectus est, nec ob temporis obserua tionem nondum horam suam venisse dicebat. Anne tempo rum opifex, & author seculorū tempora obseruaret? Osten dit autem omnia debito tempore nō simul operari quoniā inordinata quædam cōfusio fuisset, nisi opportunè omnia trāsegisset, simúlq; generationē, resurrectionem iudicium miscuisset. Considera, quæso, oportuit facere creaturā, non vniuersam simul, non virum & mulierem vno condidit mo mento. Oportuit morti damnatum & resurrectum iri propter humanum genus, multum inter vtrumque abfuit. Sic enim opus fuit, oportuit dari legem, sed non simul & gra tiam, sed vtrunque debitis dispensari temporibus. Nulli igitur Christus subest temporum necessitati, sed ipse temporibus ordinem imposuit, quoniam author eorū est, quare hoc in loco, inquit. Nōdum venit hora mea hoc est, nōdum cognitus sum: neq; enim ipsum quisquam præter Andream & Philippum sequebātur, neq; hi verè adhuc ipsum cognoscebant, non mater, nō fratres. Siquidem post multa miracula, inquit, Euāgelista, Neq; enim fratres eius crede- Infr. 7.a
bāt in eū, nemo qui nuptijs adesset: quippe qui si cognouis sent, sine dubio ad eū in suis cōfugissent necessitatib⁹: propterea inquit. Nondū venit hora mea: id est nondū cognitus sum præsentibus, nondum sciunt vinum deesse. Sine, id primum intelligant, satis non est quod sola referas, mater es & suspiciosum miraculū faceres. Oportet indigentes ro gent, non quod hoc ipse indigeam, sed vt miraculum vniuersis appareat. Quippe egeni cum beneficium accipiunt plurimā habent gratiam: qui non indigent, non itidem eā intelligunt. Cur autem cum nondum horam suam venisse dixerit, impleuit tamen matris voluntatem? Maximè quidem: vt contradicentibus & temporū momentis eum subiectum existimantibus, palam non rectam eorum senten-

tiam

tiam ostenderet: nã si tempori subiiceretur, quo pacto immaturè id fecisset? Prçterea vt matri honorem exhiberet, & non omnino contumax videretur matri, tot præsentibus, néue impotentiæ argueretur. Etenim MARIA ad filium ministros duxit. Siquidem cum Cananææ dixisset Chri-
Mat. 15. c stus, Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus: dedit tamen nimia eius sedulitate permotus: atqui
Ibidem. etiam dixerat, Non sum missus, nisi ad oues quç perierunt domus Israël, & tamen filiam liberauit. Ex quo admonemur, quod etiam beneficio indigni, assidua efflagitione eo digni efficimur. Idcirco mater & expectauit, & palàm ministros accersiuit, vt à pluribus rogaretur, & addidit.

Quodcunque dixerit uobis facite. Norat non esse imbecillitatis excusationem, sed ne fastu quodam temere id suscipere videretur, quamobrem ministros adduxit. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas, uel ternas. Dicit eis Iesus. Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dixit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte Architriclino. Et tulerunt,* Non temere dictum est ab euangelista, secundum purificationẽ Iudçorũ: sed ne quis infidelium suspicari posset aliquo fortasse crassiore vino in eis insidente, deinde infusa aqua limpidissimum vinum effectum. Quare illa particula. Secundum purificationem Iudæorum: nũquam in his vinũ fuisse ostendit. Nam cũ Palæstina inopia aquarum laboret (rari enim illic fontes scaturiunt) hydriæ illæ aqua semper plenæ seruabantur, ne si quando immundæ fierẽt, longius flumina petenda essent, sed prope purgarentur. Sed quanam gratia antequam implerẽtur, nõ fecit miraculum, quod longe fuisset admirabilius? Siquidem aliud est subiectæ materiæ qualitatem mutare, aliud ipsam substantiam ex nihilo facere. Hoc profecto mirabilius, nõ tamen ita credibile, & quod tã facile potuisset multitudini persuaderi, hac gratia miraculorũ nonnunquam magnitudinẽ cõsulto imminuit, vt facilius crederentur. Sed cur ipse hydrias aqua nõ impleuit, deinde in vinum vertit, sed ministris implendas mandauit? Ipsam eandem ob causam, vt miraculi ipsos testes haberet, qui aquam hausissent, ne qua fraus, ne quod præstigium putaretur. Nam si contumaciores fuissent ad

credendum, potuissent ministri testimonium perhibere se aquã hausisse, & hydrias impleuisse. Accedit ad hoc quod hæreticorum dogmata in ecclesia pullulantia propter hoc euertuntur. Nam quum sint nonnulli qui alterum mundi opificem, quæ videntur opera condidisse asseuerãt, horum quoq; insaniam cohibens, plura facit miracula ex subiectis substantijs. Nam si ipse deo contrarius opifex fuisset, non vtiq; alienis vsus esset Christus ad propriæ virtutis demõstrationem: hoc autem miraculo manifestè ostendit se eum esse, qui vineas irrigat, pluuiam per vitis radicem in vinum vertit, quum quod in planta longiori temporis spacio efficitur, id repentè in nuptiis operatus est. Cùm autẽ implessent hydrias, inquit: *Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt gustauit architriclinus aquam uinum factum, & non sciebat unde esset: ministri autem sciebãt qui hauserant, uocat sponsum Architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonum uinũ ponit, & quum inebriati fuerint, tũc id quod deterius est: tu autẽ seruasti uinum bonum usque adhuc.* Rursus hoc in loco nonnulli calumniantur hunc ebriosorum fuisse conuentũ de gustu dissentium, corruptis homines moribus, nec idoneos qui miraculum iudicarent, vtpote qui non viderint aqua an vinũ esset. Si quidem ipse architriclinus, inquit, quum inebriati fuerint, maximè hoc ridiculũ. Veruntamen hanc ipsorum suspicionem tollit Euangelista: non enim conuiuas, inquit de miraculo tulisse sententiam, sed architriclinum, qui sobrius nil adhuc gustauerat. Etenim nemo ignorat huiusmodi in conuiuijs munera, maximè sobriis & temperantibus demandari, quorum solum officium est, vt debito ordine & apparatu omnia dispẽsentur. Idcirco sobrium virum in miraculi testimonium adduxit. Nõ enim dixit Christus vt recumbentibus miscerent, sed ferrent architriclino. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & nõ sciebat vnde esset: ministri autem sciebant, vocat sponsum architriclinus. Et quanam gratia nõ vocauit ministros? ita enim miraculum manifestius fuisset: quoniam neque ipse Christus manifestum fecit, sed lentè & pedetentim miraculorum suorum virtutem cognosci voluit: ad hoc si ministri tunc id narrassent, nemo eis credidisset, sed insanire potius arbitrati essent, quum de homine opinione omniũ hu-

mili & abiecto id perhiberet testimoniũ, sed re ipsa cognouerunt. Neq; enim qui sibiipsis nõ crederent, alij fuissent crediturj. Propterea non omnibus reuelauit miraculũ, sed maximè idoneis certiorem cognitionem in posterum reseruauit, vt post aliorum signorum certitudinem hoc etiam

Infr. 4. f. crederetur. Si quidem in filij reguli curatione ostendit Euangelista, hoc manifestius potuisse: hac enim maximè gratia regulus Christum vocauit, quod illud signum audierat quod his verbis significatur: Venit Iesus in Cana Galileę, vbi fecit aquam vinum. Neq; simpliciter vinum, sed optimum. Eiusmodi enim Christi miracula, vt quę natura perfecta sunt, quàm longè pulchriora, melioraq; reddãtur: ita & alia, distortũ membrum q̃ sanã validius reddebat. Quod autem vinum & vinum optimum esset factum, nõ ministri tantũ, sed & sponsus, & architriclinus perhibuere testimonium: ꝙ à Christo factũ fuerit, ministri qui aquã hauserãt. Itaq; quãuis tũc occultatũ esset miraculũ, nõ tamẽ diutius sileri poterat, sic multos & necessarios testes sibi in posterum asciuit, & sanè credibile est sponsum nõ prorsus in his siluisse. Verùm Euãgelista exposito miraculo ad magis necessaria properat: necessarium nanq; erat, vt aqua vinum & vinum bonum factum sciretur, non autem quod Architriclino sponsus dixerit. Multa enim signa prius obscura progressu tẽporis manifestata sunt ab his qui à principio viderunt: tunc Iesus vinum ex aqua fecit, tunc atq; etiã in pręsentia lasciuas & infirmas hominũ voluntates mutare non desinat. Sunt enim pleriq; hominum nulla aqua meliores, frigidi, fluentes, semper mutabiles, huiusmodi homines ad dominũ adducendi sunt, vt eorũ voluntates in vini similitudinem transferat, ne amplius labantur, sed pręteritorum cõpuncti sibi & proximo lætitiæ efficiantur authores. Sed quinam sunt hi frigidi? Qui fluxis præsentis vitæ rebus incumbũt, qui non contẽptis humanis seculi delicijs, gloriæ, potẽtiæ diuitiarum sunt amatores. Hæc enim omnia fluxa & caduca sunt, & nusquã cõsistentia, quæ in præceps semꝑ celeri impetu deferũtur. Si quidẽ qui hodie diues est, cras erit pauper: qui hodie in curru, præcone, lictoribusq́;, & apparitoribus comitatus magistratũ gerit, postridie nõnunq̃ in carcerem intruditur, & velit nolit, aliis omnia relinquit.

Qui

Qui in deliciis vitam agit, qui conuiuiis dissoluitur, penè crapula ventrem disrumpit, ne vna quidē die potest in eadem satietate permanere, sed concocto cibo iterū ad id cōpellitur, nihil à torrente differēs. Nam quemadmodum in eo prior fluxus alio superincūbente vrgetur, ità & nos alio post alium cibo indigemus. Huiusmodi est omnium huius seculi rerū natura, vt quæ sortita est, retinere nunquā possit, sed semper fluant, semper trahātur: in deliciis autem & conuiuiis non solùm fluxus, sed difficultates multæ, & mala deprehenduntur. Illa nanq; satietas tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluuialium fluctuum vis ripas excedere & conuellere solet, vt deliciæ, lasciuiáque bonam valetudinem, & vires omnes facilè subtrahit. Quod si medicos percontaberis, omnium propè morborū causas inde ortas inuenies. Vilis & tenuis, & simplex mensa bonæ valetudinis mater est, ita eam medici appellatunt: & non ad satietatem crapulari; sanitatem & sanitatis parentem: contrà satietatem morborum ipsa medica arte incurabilium dixērunt: quod perspicuum est. Si quidem pedum, capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralysis; hydropisis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, nimia crapula contrahuntur: neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, qui non ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapula ingenerātur. Quod si vis animi quoque morbos hinc prouenientes, intelligere, auaritia, iactantia, bilis, desidia, luxuria omnis denique incontinentia hinc ducit originem, nec secus ac asini animæ immodicis mensis & tot belliis distractæ luxuriant. Perstringam & dolores, anxietatésq;, quibus qui se his addixerunt, afficiuntur: omnes quidem enumerare non possumus, in summa breui totum explicabo: varia nāque & preciosa mensa nunquam auidè, nunquam cum voluptate fruuntur. Vt enim tenuis mensa bonæ valetudinis, ita & voluptatis mater est: & crapula vt morborum, ita fastidij & fons est, & radix. Vbi enim satietas, ibi auiditas esse nullo pacto potest. Vbi nulla auiditas, quo pacto ibi voluptas erit? Propterea non tantùm prudentia & valetudine prospera præstare diuitibus pauperes videmus, sed & lætitia. Quibus manifestè cognitis, ebrietatem deliciásque fugiamus,

mus, non in mensis modò, sed quæcunque in rebus secularibus capiuntur, ea omnia spiritalium voluptate mutemus, & secundum prophetam: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones vt cordis tui, præsentibus & futuris bonis fruamur: gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem, & cum quo patri gloria, & spiritui sancto in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XXII. EX CAP. II.

HOC *fecit initium signorum* IESVS *in Cana Galilææ.* Plurimum nos diabolus vrget, plurimum nostræ insidiatur saluti. Inuigilandum est igitur, & contra illius impetus vnumquenq; se omni ex parte præmunire oportet: nam vel nimio aditu viam sibi quā latissimam patefacit, paulatim vires accipit. Quod si qua nobis salutis nostræ cura est, ne minima quidem in re eum nobis præualere permittamus, ne mox in moribus præualeat. Summæ nanq; amētiæ est, vt quum ille tantopere animarū nostrarum perditioni inuigilet, nos contra pro nostra ipsorū salute non eandem adhibeamus diligentiam. Hūc ergo non temerè in præsentia sermonem aggressus sum: Timeo ne in medio etiam templo aliquando hic lupus deliteat nō præuisus à nobis, & insidiis suis & nostra desidia, ouis aliqua à grege & hac cōcione aberrans diripiatur. Nam si eius vulnera sensu deprehēderentur, si corpus offenderetur, nō sanè esset difficile eius insidias præcauere: verùm quū anima inuisibilis inuisibiles plagas accipiat, sūma nobis opus est vigilantia. Nec tantū vnusquisque seipsum probet. Nemo enim nouit hominem, vt spiritus hominis qui in ipso est.
1.Cor.2. d. Oratio omnibus in medium proponitur, cōmunis indigentibus medicina. Vnumquēq; auditorum, quod ad morbum suum facit, accipere oportet. Nescio qui ægrotēt, qui bene valeāt, idcirco de omnibus loquor affectibus, vt sibi quisq; accommodatā medicinam inueniat. Nunc in auaritiā, nūc in delicias, nunc in luxuriā inuehimur, rursus virtutes laudamus. Timeo enim nequādo vni nobis morbo vacātibus, alij quo magis laboret, medicinam non adhibeam. Si vnus hic esset, non tam necessariū ducerem multiplicem habere sermonē, sed in tanta cōcione plurimos esse affectus credibile

bile est. Quamobrem non immeritò hac vtimur orationis varietate,quę in omnes diffusa,quo quisque indigeat,inueniet: hac gratia & scriptura varia est, & varia loquitur, cũ in omnem hominem naturam conditionemque diffunditur,in qua omnes reperiri affectus necesse est: licet non omnes in singulis his nos purgati summa cũ attentione,quę nobis hodie proposita sunt, audiamus. Hoc, inquit,fecit initium signorum Iesus in Cana Galilęæ. Diximus quosdam dicere,nõ fuisse hoc initium signorum,quæ illic facta sunt. Ego non contendo hoc. Illud affirmo, post baptismа Christũ miracula facere cœpisse,ante nullũ: hoc siue aliud primum fuerit post baptisma, non admodum quæsitu necessarium ducimus. *Et manifestauit gloriam suam.* Quonam pacto? Non enim multi affuerunt, sed ministri tantùm, Architriclinus,sponsus. Quo,inquam,pacto manifestauit gloriam suã? Ex parte licet,& non tunc,secutis tamen temporibus manifestauit,cum omnes id miraculũ essent audituri. Hactenus nanq; prædicatur, neq; vspiam latet: nam quod in illa die nõ omnes sciuerint,ex sequentibus cõstat, siquidem cũ dixerit, manifestauit gloriam suam: addidit, *Et crediderunt in eum discipuli eius.* Qui etiam antea admirati eum fuerũt. Vidés ne tunc signa maximè fuisse necessaria,quando idonei essent discipuli, & præsto ad miracula accipiẽda? Facilius enim credituri erant,quorum prędicatione vniuersus orbis secutis tẽporib⁹ in Christũ credidit. Et quonam modo sine miraculis eius quisquã habuisset cognitionem? doctrina,prophetia,miraculũ,sufficientia fuerunt,quæ omnium animos arriperent. Itaque iam anima familiarior magis idonea facta est,quæ signis & miraculis moueretur. Quare sæpe euangelistæ nihil operatum Christum dicunt,quandoquidem præsentes ad id accipiendum non essent idonei. *Post hæc descendit in Capernaum ipse, & mater eius, & fratres, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus.* Quanam gratia cũ matre abiit in Capernaum? neque enim illic vllum fecit miraculum, neque incolæ rectè de ipso sentiebant,sed multis flagitiis laborabãt,vt ipse Christus ostendit: Et tu Capernaum,vsque ad cælum delata, vsque ad infernum desereris. Quoniam vt mihi videtur, quum paulo post esset Hierosolymam ascensurus, Luc.10. c

ante Capernaum petiit,ne quocunque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggreditur. Propterea inquit, quod non multo post ascendit Hierosolymam,paucis itaque ante Pascha diebus baptizatus venit Hierosolymam,vbi rem miram aggressus est. *Venit in templum,& uidentes oues, boues, columbas,& nummularios sedentes eiecit.* Alius euange-
Mat.21 b listā eum dicentem meminit: Nolite facere domum patris
Luc.19.g mei speluncam latronum: hic autem inquit, *Domum negotiationis*. Non vt inuicem discordent sed quod bis eos eiecerit,non eodem tempore: sed hoc in operum suorum initio, illud iam passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione vsus latronū speluncam appellauit, nunc in ipso principio remissius agit, ex quo verisimile est illud iterum factum. Pręterea quęsitu dignum est, qua gratia adeo Christus hic indignatus est, & maximè quum alias iniuriis contumeliisque affectus Samaritanus & dæmonium habens appellatus,nihil tale fecerit: nunc non contentus flagello,verbis etiam in eos inuehitur? Cōtra, cur Iudæi qui in collatis beneficiis Christum accusabant & persequebantur,quum credibile esset tam acri castigatione grauius excandescere,æquo animo tulerunt? Nulla enim in eum contumelia vsi sunt, sed quod signum, inquiunt, ostendis nobis quia hæc facis? Animaduertis'inuidiam incredibilem, & quonam pacto in alios collata beneficia magis eos irritabant? Sed cum speluncam latronū ab his templum fieri dicit, ostendit, quæ vendebantur, à furto,rapina, auaritia,& alienis calamitatib⁹ comparata: quum autem domum negotiationis: impudentes eos in negociando significat. Sed qua gratia hoc fecit,cum morbos esset sabbato curaturus, & alia facturus,quæ illis transgressio legis videbantur? Ne dei contemptor & patri contrarius existimaretur, id fecit,vt eorum tolleret suspicionem. Non enim par erat,vt qui pro templi honore tantam ostendisset indignationem, ab eius domino alienum animū haberet. Sufficientes sanè erant superiores anni quibus legi paruerat, qui eius erga legislatorem reuerentiam ostenderent, quodque non præuaricaretur: at qui quum credibile esset superiorem vitam aut obliuioni mandatam, aut

inco-

incognitam, vtpote in paupere & vili casa educati, & cum vilibus conuersati, iam in omni frequentia prope diem festum, quum multi concurrerent, hoc sui facit experimentum. Neque tantùm illos eiecit, sed euertit mensas, dispersit argentum, vt illi secum reputarent, quod qui se pro domus honore periculis exponeret, eius dominū minimè cōtemneret. Neque simulationem in ipso quispiam poterat coniectari, cum non verbotenus monuisset, sed periculis & contumeliis in medio vulgi & sacerdotum furori se obiecisset, rem minimè contemnēdam peregit. Hoc sanè non simulantis, sed nihil pro diuini templi honore recusantis officium fuit, hac gratia operi verba cōsenserunt. Non enim dixit domum sanctam, sed patris mei. Patrem appellat, neque Iudæi indignantur: simpliciter nanq; patrem acceperunt. Quum autem in posterum expressius se illi æqualem ostendit, tunc exacerbati sunt. Quid igitur illi? *Quod signū ostendis nobis, quia hæc facis?* O summam dementiam, quonam signo opus erat, cum malefacta corriperet, & dei domum tāta purgaret ignominia? Zelus ille pro domus dei honore maximum fuit virtutis signum, quod boni aduerterunt. *Recordati nanque sunt discipuli eius tunc, quia scriptum est, Zelus domus tuæ comedit me.* Illi autem prophetiæ non meminerunt, sed signum quærebant, dolebant turpe lucrū auferri, & vt eum ab incepto auerterent, ad miraculum trahere adnitūtur, ideo à signis abstinuit, vt antea cum idem peterent: responderat enim, Generatio mala & adultera signum quærit, & signum nō dabitur ei, nisi signū Ionę prophetæ: Sed tunc quidem manifestius, nunc latentius, ob nimiam eorum stultitiam. Neq; enim qui primum non petētibus signum dederat, petentibus negasset, nisi prauam & fraudulentam eorum mentē cognouisset. Intellige, quęso, quid statim rogauerint: intellige malitiæ plenam percontationem, consentaneum erat, vt Christus eam curam susciperet, & tandem domus ignominia commoueretur: illi autem accusant, & vendere sibi licere contendunt, neque à vendendo desistendum, nisi ipse signum ostenderet. Quid ad hæc Christus? *Soluite inquit, templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Multa tunc obscura ad eos locutus est, quæ ad implendam prophetiam erant futura clarissima, vt nunc

Psal. 68 b *Mat. 16 a & Lu. 11 d*

vt nunc cōtigit. Nam cum resurrexisset, inquit, à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo: & crediderunt scripturæ & sermoni quem dixit Iesus. His verbis alii dubitabant, ali responderunt: *Quadraginta sex annis ædificatum est templum hoc, & tu tribus diebus excitabis illud?* Secundam templi ædificationem meminerunt, prima nanque viginti annis absoluta est. Sed qua gratia dubitantibus non aperuit, se templum carnem suam appellare? Euangelista id interpretatur, Christus tacuit. Qua, inquam, gratia? quoniam ipsius verbis fidem non adhibuissent: quod si discipuli non erant idonei, qui ea audirent, multo minus turbę. Inquit enim, *Cum surrexisset à mortuis, tunc recordati sunt, & crediderunt sermoni & scripturæ.* Duo nanque eis proponebantur, alterum resurrectio, alterum longè maius, an deus in ipso esset: vtrunque his verbis significauit, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Quod & Paulus non paruū esse diuinitatis signū

Rom. 1. a ostēdens, inquit: Qui prędestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorū Iesu Christi. Quare & hic & alibi sæpenumero hoc

Infra. 8 d signum in medium affert: Cùm exltaueritis, inquit, filium

Ionę. 2 & hominis tunc cognoscetis quia ego sum, & iterū: Non da-

Mat. 16 a bitur vobis signum, nisi signum Ionæ prophetæ. Et hic iterum: In tribus diebus excitabo illud. Quoniam hoc vel maximè argumento se non esse purum hominem, & mortem sibi subesse, & eius vim & bellum grauissimum mox soluturum ostendebat, idcirco inquit, Tunc scietis, Tunc, quando? quando, videlicet, in resurrectione orbem terrarum ad me traham, tunc scietis me vt deum & dei filiū dilectissimum, ad paternā vlciscendam contumeliam hoc fecisse. Quid tandē? Non dixit quibus signis à negociatione mala abstinere oporteret, sed daturum promisit, quoniam id eos magis irritasset, hoc autē magis exterruit. At illi nihil responderūt, cum id incredibile videretur, & vt impossibile percōtari neglexerūt. Quod si sanę mentis fuerunt, quod tunc incredibile visum erat, post tot signa & miracula profectò quęrere & percontari debuissent, vt eam soluerent dubitationē: sed stulti, aut eius verbis aures non adhibebant, aut iniqua interpretatione deprauabāt: propterea

Chri-

Christus obscurè ad eos locutus est. Est autem hoc in loco quęsitu dignum, quomodo discipuli Christum à morte resurrecturum ignorabant? Quoniam adhuc spiritali gratia indigni erant. Ideoque cum frequenter eis Christus resurrectionem prędixisset, nihil tamen manifestè intellexerũt, sed quid id esset inuicẽ percontabãtur. Videbat enim haud quaquam credibile, quod seipsum posset aliquis suscitare, & ita suscitari. Nec aliam ob causam Petrus reprehẽsus est, quàm quod cũ nihil de resurrectione sciret, inquit: Absit à te domine. Neque Christus ante rem ipsam hoc manifestè Mat. 16 c
discipulis reuelauit, ne scilicet, à principio tanquam rei maximè incredibili diffisi perturbarentur: neq; enim adhuc planè norant quis esset. Manifestis nanq; operibus nemo non credidisset: solo autem verbo non ita fides prȩstari assolet. Hac ratione obscurè primum locutus, cum re ipsa fidem confirmauit, tunc & verbis prudentiam, & tantam spiritus gratiam infudit, vt repente omnia ad se traheret. Ille vobis commemorabit omnia, inquit. Nam si vno duntaxat Infra. 14 d
vesperi pudore abiecto discipuli fugientes, Christum negauerunt: minimè superioris temporis operum & verborum essent recordati, nisi spiritus sancti gratiã superne affati accepissent. Quod si à spiritu, inquiet quispiã, audituri erant: quid oportuit Christum id prius communicare, præsertim cũ non intelligerent? Quoniam non docuit eos spiritus, sed Christi doctrinam in memoriam reduxit, quod non parum in eius gloriam cessit. Spiritus itaque gratiæ infusio, tam larga, tã exuberans à dei gratia ortum habuit, inde sua ipsi virtute donum consecuti sunt. Vitæ enim honestate atque sapientia effulserunt, magnos subierunt labores, & præsentem contempserunt vitam, nullius eam momenti arbitrati, hinc super omnes elati, tanquam aquilæ leues altè volantes, operibus suis in ipsum cælum euaserunt. Hinc ineffabilem spiritus sancti gratiam consecuti sunt. Hos & nos dilectissimi imitemur, neque extinguamus lampades, sed eleemosyna clariores reddam⁹. Huius ignis lux ita seruatur si in vasa oleum dum hanc vitã viuimus, colligamus: quod nobis neq; post hinc migrationem amplius, neq; nisi per manus pauperum colligere permittitur. Colligamus, inquam, abunde, si cum sponso ingredi volumus: sin mi-

ſin minus, excludemur. Impoſſibile enim, impoſſibile, inquã, eſt, etſi innumera faciamus bona, ſine eleemoſyna cæleſtis regni vel veſtibulum quidem attingere. Quamobrem multa in pauperes vtendũ eſt liberalitate, vt arcanis & ineffabilibus illis fruamur bonis, quæ vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA XXIII. EX CAP. II. ET III.

Q Vum autẽ eſſet Hieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius. Chriſti temporibus alii in errore perſtabant, alii veritatem oppugnabant, nonnulli eam complexi paulò poſt deſerebant, hos Chriſtus ſeminibus comparauit, radices tantùm in ſuperficie diffundentibus, quæ quamprimum areſcunt. Hos nobis Euangeliſta in præſentia ſignificat.

Cum autem eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, uidentes ſigna quæ faciebat. Ipſe autem IESVS *non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet eos.* Firmiores erãt diſcipuli, non ſignorum tantùm gratia, ſed doctrinæ Ieſum ſecuti. Qui craſſiori erant ingenio, ſignis trahebantur: acutiori verò, prophetis & doctrina: quibus qui crediderant, ſignis deinde magis confirmabantur, hos
Infr.20 g Chriſt⁹ beatos appellauit. Beati qui nõ viderũt & crediderunt. Quod autem hi non verè crederent, ex ſequentibus oſtendit: Ipſe enim, inquit, Ieſus non credebat ſeipſum eis. Quare? Eo quod ipſe noſſet omnes, & quia ei opus nõ erat, vt quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine, hoc eſt, non curabat exteriora verbo, qui in ipſos animos ingreditur, qui in humanas cogitationes irrumpit, qui eorum feruorem mox infrigeſcere cognoſcebat: neque ac ſi perfecti eſſent diſcipuli, eis fidebat, nec arcanorum doctrinam tanquam fidelibus credebat. Humanorum autem cordium cognitio ſolius dei
Act.1. d eſt, qui ea formauit. Tu enim, inquit, cognoſcis corda ſolus. Nõ opus erat Ieſu teſtibus, ad eas quas formarat mẽtes cognoſcendas. Norat igitur eorum infirmitati non credendum. Homines enim, vtpote qui neque præſentia, neque

neque futura intelligunt, cum fraudulentis & instabilib' sæpenumero res suas sine suspicione cōicant: Christus aūt abscōdita cordiū manifestè intuebatur. Tales multi sunt his quoque tēporibus, qui sibi fidei nomē vendicant, facile ad credendū adducuntur, his neque nunc Christus fidit, plurima occulit: & quemadmodū nos nō eodē modo amicis nomine & re credimus, ita neq; deus. Audi quid discipulis dicat: Nō iā vos dico seruos. Vos amici mei estis. Vnde, & quamobrē? Quia quæcūque audiui à patre, nota feci vobis. Hac gratia nulla Iudæis ne petētibus quidem signa ostendebat quoniā tētandi gratia percontabantur. Nónne & nunc quoq; signorū petitio tentantiū est? Sūt sanè & hac nostra ætate qui quærant, quare & nūc signa non fiunt? Si fidelis es, vt oportet: Si Christū diligis, vt diligendus est, non indiges signis: signa enim incredulis dantur. Cur igitur, inquis Iudæis nō data sunt? Sūt inquā, maxime. Quod si petentes aliquādo nō acceperunt, ideo factū est, quoniā non vt ab incredulitate desisterēt, ea quærebant: sed vt magis malicia sua obdurescerent. Infr. 15 b Ibidem c.

CAPVT TERTIVM.

E*rat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum hic uenit ad Iesum nocte.* Hic in euangelicę narrationis progressu Christo opitulatur: dicit enim, Lex nostra nō iudicat quemquam, nisi prius audiat ab eo & cognoscat quid faciat. Aduersus hunc Iudæi indignati dicebant: Interroga & vide, quod propheta ex Galilęa non surrexit. Hic etiā post passionē multum diligentiæ in sepulturam dominici corporis adhibuisse perhibetur. Venit enim, inquit, & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primum, ferens mixturā mirrhę & aloēs quasi libras centum: hic nunc afficiebatur quidem Christo, non tamē vt oportebat, neq; quo debebat animo, sed adhuc Iudaica imbecillitate, detinebatur, ideo nocte venit, quia interdiu formidabat. Sed clemētissimus deus, neq; tam frigidum affectum pepulit, neque obiurgauit, neque indignum sua duxit doctrina, sed multa cū mansuetudine eum alloquitur, & arcana aperit, obscurè quidem, aperit tamen: quippe qui longe magis venia dignū existimauit Infr. 7. g Ibidem. Infr. 19. g

mauit,q̃ qui malicia percontabantur. Illi enim nullo pacto poterant excusari: hic etsi reprehensioni, non tantæ tamen erat obnoxius. Quomodo igit̃ Euãgelista nihil tale de Nicodemo dixit, queadmodum alibi, quod ex principibus multi crediderunt in eum, propter Iudæos autẽ nõ cõfitebantur, ne extra synagogam fierent? Quia id totum ex nocturna ꝓfectione significauit. Quid ergo inquit? *Rabbi, scimus quod à deo uenisti, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis: nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc humi vertitur Nicodemus, adhuc humanam de Christo habet sententiã, & tantũ de propheta loquitur, nihil altũ propter signa cõiectatus. Scimus, inquit, quod à deo venisti magister. Quid ergo noctu venis, & clanculum, ad eũ qui diuina loquitur qui à deo venit? Quid nõ apertè profiteris? Sed hoc neque dicit, neque reprehendit Iesus. Calamum enim contritum non confringes, inquit, & linum ardens non extingues. Non dicet, inquit, neque clamabit. Et iterum: Non veni vt iudicem mundum, sed vt saluum faciam. *Nemo potest hæc signa facere que tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Adhuc secundum hæreticos loquitur, qui dixerunt Christum in operibus suis alterius indiguisse auxilio. Quid ad hoc Christ⁹? Cõsidera, queso, humilitatẽ incredibilem. Noluit dicere se nullius egere auxilio, omnia suapte facere potestate, esse dei dilectissimũ filium & eiusdẽ qua pater potẽtiæ eo quod difficile creditu videbatur. Quod enim semper dixi, & nũc dicã, curæ erat Christo a principio non tam quis nam esset ostendere, quàm vt crederetur nihil cõtra patris facere voluntatem. Ideoq́ue verbis sæpenumero humilioribus locutus est, re autem quid posset, ostẽdit: Miracula virtute summa operatus est. Volo, inquit, purgare. Tabitha surge. Extende manum. Dimittuntur tibi peccata tua. Tace, obmutesce. Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Tibi dico malum dęmonium exi ab hoc. Fiat tibi vt vis. Si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia domino his op⁹ est. Hodie mecum eris in paradiso. Audistis quia dictum est antiquis, Non occides: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Venite post me, faciam vos piscatores hominum. Sic in omni euangelio summam eius deprehendimus in rebus authoritatem. Et quonam

Infr, 12.f
Esa 42.a
Infr.12.g
Lucæ.5.e
Act.9. g.
Mat.12 a
Mar.2.a
Ibidẽ.4 d
Ibid.2.b.
Luc.8.d.
Mat.15 c
Ibid.21.a

quonam pacto ei quispiam credidisset, nisi secundum iussa res finem assecutę essent? Potuissent inania derideri praecepta. Verùm cum euenerit, etiam inuitis silentium impositum fuit. Ex solis enim verbis Iudæi, vt erant impudentes, stultitiam eius arguere potuissent. Quamobrem hoc in loco Nicodemum alloquēs, nihil altum attingit, sed obscurè ex humili ad superna erigit, admonetque se sibiipsi sufficientem ad facienda miracula. Perfectum enim ipsum genuit pater nullius indigentem, nullius rei humilis aut abiectę participem. Sed videamus quomodo hoc confirmet. Dixerat Nicodemus. *Rabbi, scimus quia à deo uenisti magister, & quod nemo potest facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo.* Existimauit se magnum aliquid dixisse. Quid Christus? Vt ostenderet nondum veræ cognitionis vestibulum attigisse, sed extra regiam aberrare & ipsum, & quicunque eadem esset essentia, respondit: *Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit denuo, non potest uidere regnum dei.* hoc est, nisi iterum nascaris, & vera imbuaris doctrina, longe à regno dei aberras. Sed obscure dixit, & vt ęquiori animo toleraret: non aperte ad ipsum sermonē vertit, sed indefinito vtitū verbo: Nisi quis renatus fuerit tantū: non dicens siue tu, siue quis alius, talē de me habet opinionē, in regnū non recipietur. Quod nisi hac ratione dixisset, nihil sane ad propositum id responsum. Hoc si Iudęi audissent irrisissent profecto, & abiissent. Nicodemus autem & in hoc discendi studiū pręse tulit, & propterea obscure aliquando loquitur Christus, vt audiētes attentiores reddat. Siquidē clarū & manifestū verbum fugit nonnūquam auditorē, obscurū autem etiam diligentiorem efficit. Sentētia autem est. Nisi genitus fueris denuo, hoc est nisi spiritus per regenerationis lauacrū particeps efficiaris, non poteris veram de me opinionem cōcipere. Ista tua nō spiritalis, sed animalis opinio est. Nō tamē his verbis vsus est: noluit enim pro viribus, & cognitione sua loquentem perterrere, sed ad maiorum cogitationem sine suspicione erigit. Nisi quis renatus fuerit denuo. Denuo, hoc in loco, alij è cælo, alij iterū exponunt. Quippe qui non ita nascitur, non potest videre regnum dei. Regnum dei seipsum significat, ostendēs non esse id tantum quod videtur, sed aliis opus esse oculis vt videatur. Adhæc

Lu. 23. f. Exo. 20. c & Mat. 5 d. Matt. 4.

Nicodemus: *Quomodo, inquit, potest homo nasci cum sit senex?* Rabbi eum appellas, & à deo venisse dicis, & eius verba non intelligis? eo etiam verbo vteris, quod multam afferc perturbationẽ. Ea enim particula, quomodo, non multum
Ge. 18. b credentium, sed adhuc terrena sapientium est. Nam & Sara propterea risit, quia quomodo parere posset cogitauit, & alij multi hoc verbo fide exciderunt. Hæretici quoque hinc in sua perstant opinione, alij quidem quomodo natus est Christus, alij quomodo carnem accepit interrogant, & mentis suæ imbecillitati immensam illam & ineffabilẽ subiiciunt substantiam, quę importuna curiositas sapientib' fugiẽda est. Neq; enim qui quomodo percõtãtur, id sciẽt, & à vera excident fide. Propterea Nicodemus cum dubitaret, modum inquirit: id enim sibi dici intelligebat, perturbatur, & rem non intelligit. Nã cum ad Christum tanquã ad hominem venisset, audiretque q̃ ab homine longe maiora, & quæ nemo vnquã audierat: primũ ad id mẽtem erigit, caligine tamen perstringitur, neque perstat in fide, rei difficultate huc illucq; distract'. Ideo nõ posse id fieri primũ asserit, inde apertius sibi declarari rogat. *Nũquid, inquit, potest in uentrẽ matris suæ iterato introire, & renasci?* Animaduertite quonam pacto, qui humanis rationibus spiritalia admiscet, ridicula loquitur & delirat tanq̃ ebrius, quoties diuinorũ sensum perscrutatur, neq; eũ accipit. Audiuit generationẽ, sed spiritalẽ nõ intellexit, sed ad carnis traxit vilitatẽ, & tã admirabilẽ profundãq; doctrinã naturali necessitati cõglutinauit, deliramenta & ridiculas ꝓponit du-
1. Cor. 2. d. bitationes: idcirco Paulus inquit, quòd aĩalis homo nõ suscipit ea quæ spũs sunt. Verũ Nicodem' Christũ reuerẽter alloquitur, nõ intellexit quæ diceret, & impossibile id arbitratur, hoc tamen conticet. Duo ei dubitationẽ faciebant, & generatio talis & regnum, neq; enim regni nomẽ auditum erat a Iudæis vnq̃, neq; huiúsmodi generatio. Primũ autem priorem partem aggreditur, quæ maximè eius mentem mouerat. Nos autẽ horum nõ ignari, diuina mysteria perscrutari caueam', neque rerũ humanarũ necessitate illa agi existimemus, sed pietate summa omnia intelligam', scripturis fidẽ adhibeamus. Curiosus nanq; & nimi' rerũ diuinarũ pscrutator nihil ꝓficit, nihil inuenit præter vltimum

mũ ſuppliciũ. Audis natum Chriſtum, crede: quomodo, noli diſquirere: neq; propter hoc tollas generationẽ quod vltimæ ſtultitiæ eſt. Nã ſi Nicodemus generatione non illa ineffabili, ſed hac, quæ ei gratia prouenit audita, quoniam nihil magnum animo concepit, ſed terrenis tantũ inhæſit, tenebris perfuſus eſt: quãto hi digni ſupplicio, qui admirã dã illã & oẽm ſuperãtẽ rationẽ & intellectum tanto ſtudio quærunt, inueſtigãt, perſcrutantur? Nihil enim tã obſcuris obducitur tenebris, quã humana cogitatio, quæ omnia ad terram reducit, nec patitur cælitus lumẽ accipere, viliſſima profectò & ad lutum omnia referens: ideo ſuperna nobis aqua op⁹ eſt, vt abluti & quãtũ fieri poteſt, mundi cęlum petamus, & cæleſtibus imbuamur diſciplinis: hoc autem & animi bonitate & vitę rectitudine aſſequimur, neq; enim intempeſtiua inueſtigatione duntaxat, ſed corruptis quoque moribus humana mens in tenebris verſatur. Quare Paulus ad Corinthios, inquit, Lac vobis potũ dedi, non eſcam. Nondum enim poteratis, ſed ne nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis. Cum ſit inter vos zelus & cõtentio, nónne carnales eſtis? Et ad Hebræos, & alibi frequenter hanc malorũ dogmatum cauſam Paulum afferentem quiuis videre poterit, Anima enim affectibus implicita nequit profectò magnũ aliquid, aut generoſum intueri, ſed tanquam lippitudine quadam perturbata, in tenebris verſatur. Mentis igitur oculos a tam grauiſſimo morbo liberemus, illuminemus, nolimus inter ſpinas ſemen iacere. Quænam hæc ſpinarum copia noſtis, & ſi tacemus, ſæpenumero audiſtis Chriſtum præſentis vitæ ſolicitudines & diuitiarum fraudes, ſpinas appellaſſe, & meritò ſanè. Nam quemadmodum ſpinę ſteriles ſunt, ita & diuitiæ, quemadmodum illæ qui tangunt, lacerant: ita harum cupiditas. Quemadmodum facilè igni comprehenduntur, & odio habentur, agricolis: ita huius ſeculi negocia. Poſtremò vt inter ſpinas feræ, viperę, ſcorpij deliteſcunt: ita in fraudibus diuitiarũ. Verũ enimuero dilectiſſimi, ſpiritus ſancti igne & ſpinas conſumamus, & beſtias effugemus: vt agricolæ agrũ purgatũ reddamus, inde ſpiritalibus aquis irrigem⁹, plãtemus oliuam fructiferam, plantam vtiq; mitiſſimam & ſemp virentẽ, quæ illuminat, quæ nutrit, quæ bonã facit valetudinem

1.Co.3.a

valetudinẽ: hæc eleemosynæ sunt officia, quę tãquã signaculũ est eã possidentibus. Hæc planta ne morte quidẽ arescit, sed semper viret, mentem illuminat, animi vires nutrit ac etiã robustiores efficit. Hanc si perpetuo amplectemur: fidenter & sponsum adire, & thalamũ ingredi poterimus: cui⁹ vtinã omnes fiamus participes gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria simul & spiritui sancto, nũc & semp, & in secula seculorũ, Amẽ.

HOMILIA XXIIII EX CAP. III.

R*Espondit Iesus, & dixit: Amẽ amen dico tibi, nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnũ dei*, Pueri singulis diebus ad magistros pficiscentes, & doctrinam accipiunt, & acceptam recitant, nunquam vacantes, vt scientiæ possessionem adipiscantur, interdũ noctes diebus iungunt, & adhuc pro caducis & fluxis rebus sæpenumero illos cogitis, nos autem à vobis qui perfectiori estis ætate, non tantum exigimus, quantũ vos à liberis vestris: non enim singulis diebus, sed duobus tantũ, & breui eorũ parte, vt vos labore leuemus, hortamur orationi nostræ aures adhibeatis. Ad hæc & paulatim vobis scripturarũ dicta decerpimus, vt facile accipere, in mentis vestrę thesauris recondere, memoriæ mãdare, mãdata aliis diligẽter exponere possitis: quod pfecto assequimini, nisi perquã somnolẽti, & desidiæ deditı: & puerulis lõge hebetiores sitis. Accipiatis igitur dilectissimi quæ hesternã concionem sequuntur. Hæsitabat Nicodemus, & de huius seculi generatione locutũ Christũ arbitratus. *Impossibile, inquit, senem nasci denuo*. Animaduerte nunc quomodo iterum Christus quã generationẽ dicat manifestius ostendit: difficilem quidẽ ei qui secundũ animam tantũ percontabat̃, potentẽ tamen à terrenæ cogitationis humilitate erigere auditorẽ. Quid ergo dicit? Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spũ sancto, nõ potest introire in regnum dei. Tu impossibile dicis ego tam necessarium, vt aliter qui saluus esse non possit, quippe quę maximè necessaria sunt, ea etiam facilia fecit deus. Terrena & secundum carnem generatio ex puluere est, ideo recondita sunt ei cælestia. Quid enim commune terræ cũ cęlo? Spiritalis cælestes nobis portas perfacile aperit, intelligitis quot vestrum in tenebris sitis? Ex-

horrescite

horrescite,gemite,formidolosę minę sunt,formidolosa sen tentia. Non potest,inquit,qui nō renatus fuerit ex aqua & spiritu introire in regnum cęlorum. Non ita sentiebat Nicodemus. Nihil enim peius est,quam humanis rationibus spiritalia subiicere. Hoc illum impedit,ne quid magnum, ne quid profundum contemplaretur. Ideo nos fideles appellamur, vt humanarum cogitationum vilitate contēpta, ad fidei altitudinem euadamus, & quæ nos manent bonorum cogitationem hauriamus. Quod si Nicodemus intellexisset,nō sanè impossibile dixisset,qua vt abduceretur sen tentia,quam diceret generationem Christus ostendit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnū dei. Voluit eum minis perterrere,& ad credendum allicere,ne impossibile arbitraretur,& vt carnalis generationis opinionem tolleret,aliam,inquit,Nicodeme generationem dico. Quid ad terram deuolueris? Quid hāc naturali subiicies necessitati? Alius partus hic & excellentior nihil cū terrenis cōmunicat nomine tantum hæc generatio conuenit,re longè differt. Reiice cōmunem consuetudinem: alium partū induco,quo homines renasci volo: aliū generationis modum affero. Formaui ex terra & aqua,non vtile vas euasit, sed deterius factum est: non amplius aqua & terra fingendū est,sed aqua & spiritu. Quod si quis interroget,quomodo ex aqua: rursus ego illum,quomodo ex terra? Quomodo lutum in aliam transiuit materiam? Quomodo vnius speciei subiectū,terra enim sola erat, varia & diuersa effinxit? Vnde ossa,nerui,arteriæ,venæ? Vnde mēbrana & vasa organica? vnde hepar,splen,cor, vnde cutis, sanguis,phlegma,cholera? vnde tot operationes,tot colores? hæc enim non terræ sunt,neq; luti. Quomodo terra accepto semine germinat, caro acceptū corrumpit? Quomodo terra commissa nutrit,caro his nutritur,nō nutrit? Terra collecta aqua vinū facit, caro id sæpenumero acceptū in quā vertit. Vnde igitur caro ex terra est, quum contrariam terrę operationē ostendat? Sanè ratione inuenire non possumus, fide sola possumus. Quod si quæ quotidie videmus & tangimus, fide indigent: quanto magis ārcana illa & spiritalia? Nam quemadmodum terra inanimata, immobilis, diuina voluntate ad tanta miracula producenda vires ac-

cepit:ita ſpiritu & ſenſibili aqua omnia hæc admirabilia, & humanam excedentia cogitationem facilè exoriuntur. Noli igitur,quoniam hęc non vides,diffidere:neque enim animam vides,tamen animam eſſe,& eam te habere,& aliquid præter corpus eſſe non dubitas. Verùm Chriſtus non hoc,ſed alio exemplo Nicodemum allicit. Siquidē anima incorporea eſt, Nicodemus verò craſſioribus adhuc cogitationibus verſabatur. Medium igitur adduxit exemplum, quod nō ad ſolidi corporis naturam,neq; ad incorpoream aſcendit,hoc eſt vēti impetus:& primùm ab aqua orditur, quæ tenuior eſt quàm terra, craſſior quàm ventus. Quemadmodum enim in principio elementum terra ſubiecta eſt, totum autem opificis dei fuit : ita hoc in loco elementum aqua ſubijcitur, veruntamen totum ſpiritalis eſt gratiæ: & tunc quidem in animā viuentem factus eſt homo, nunc in ſpiritum viuificantem. Verùm magna ęſt differentia: anima enim vitam alicui non dat, ſpiritus autē non modò per ſe viuit,ſed alijs vitam largitur:ita mortuos ſuſcitarūt apoſtoli. Et tunc quidem poſt factam creaturam homo formatus eſt,hic autem contra. Siquidem ante nouam creaturam nouus homo creatur,& primus naſcitur,& tūc mūdus trāſfiguratur. Et quemadmodum à principio totum formauit, *Gene.2.c* ita nunc totum creat. Et tunc, Faciamus, inquit,ei adiutorium:hic minimè. Quippe qui ſpiritusſancti gratiam accipit,nulla alia re indiget. Qui in Chriſti corpore perficitur, quonam alio ei opus eſt auxilio? Tūc ad dei imaginē fecit hominem,nunc deo familiarem reddidit. Tūc piſces & feras homini ſubiectos fecit,nunc ſupra cælos noſtrum propagauit imperium. Tūc paradiſi incolam conſtituit, nunc cælum aperuit. Tunc ſexta die factus eſt,nūc prima & ipſo principio vnà cum luce. Ex quibus omnibus conſtat,quod ad aliam meliorem, & nullum finem habituram vitam hęc efficiebantur. Prima igitur formatio ex terra,hoc eſt Adę: altera ex eius latere, mulieris videlicet: tertia ex ſemine, vt Abel. Verùm nullam harum quomodo, & qua fiant ratione,aſſequi poſſumus, quàquam craſſiora ſint. Quonam igitur pacto de intellectuali per baptiſmum generatione, & tam admirabili partu rationē reddemus, quæ longè altiora ſunt,& ſubtiliora? Nā & angeli qui affuerunt tam inenarrabilis

enarrabilis operis modum minimè enarrare possent. Affuerunt duntaxat, & viderunt, nihil tamē operati sunt, sed pater tantū, & filius, & spiritussanctus. Pareamus igitur diuinæ sentētiæ, quæ sensu ipso visus certior est. Visus enim sæpenumero fallitur, illa minimè. Nam quū omnia quæcūq; sunt deus effecerit, dignus sanè est cui fides adhibeatur, cū de suo quicquam asserit opificio. Quænā ergo diuina sentētia est? Quod generatio est res perfecta, quod si quis quomodo percōtabitur, silentiū ei diuino imponas testimonio, quod maxima est & certissima demōstratio. Sin iterū rogabit, qua ratione aqua abluimur: rogemus rursus & nos, cur vniuersa terra principiū in hominis formationem retulit? Nam quod sine terra homo fieri potuisset, nemini dubium est. Sed, inquiet quispiā, à terra corpus habuisse, ab aqua autem nihil. Verū in hac re aqua nō parùm confert. Quāobrē noli curiosius inuestigare. Nā quod pernecessaria sit aqua, vel inde perspicuū est, quod quū ante aquam spiritus inspirasset: in hoc tamen nō quieuit Apostolus, sed ad aquæ necessitatem ostēdendā ait: Nūquid aquā quis prohibere potest, vt non baptizētur hi qui spiritū sanctum acceperūt, sicut & nos? Quænam ergo aquæ necessitas? Iam absconditū vobis mysterium aperiam. Sunt & alia, nūc verò ex omnibus vnum exposuisse sufficiat: primùm diuina in hoc consummantur iudicia, sepultura, mortificatio, resurrectio, vita, & hæc simul omnia. In qua enim tanquam in sepulchro caput immergentibus vetus homo sepelitur, emergentibus nouus resurgit inde. Vt facilè nobis est immergi, & emersos respirare: ita deo veterem sepelire hominem, & nouum induere. Præterea hinc patris & filij & spiritussancti virtutem hæc omnia implere intelligis. Quod ne coniectura à me: sed vero sensu dictum intelligas, audi Paulum: Cōsepulti, inquit, sumus cum illo per baptismum. Et iterū: Noster vetus homo simul crucifixus est. Et iterum: Complantati facti sumus similitudini mortis huius. Non solùm autem baptisma crux dicitur, sed crux baptisma. Baptismo enim, quo ego baptizor, inquit, baptizabimini, & baptismo habeo baptizari, quod vos nescitis. Nam quemadmodum facilè baptizamur & emergimus, ita ipse moriēs quum voluit resurrexit, imò longè facilius, quanuis triduum diui-

Act. 6, g. *Colos. 2. b* *Rom. 6. d* *Ibidem a.* *Mar. 10. f.*

ni mysterij dispensatione in sepulchro iacuerit. Quum igitur tantis mysterijs nos deus dignatus sit, vitam dono consentaneam exhibeamus, vitam, inquam, optimam. Quod si autem non adhuc digni estis, totis viribus contendite, vt digni efficiamini, vt fiamus omnes vnum corpus, vt simus fratres. Donec enim dissentientibus, siue patrem, quis habeat, siue filium, siue fratrem: nemo sanè vera propinquitate deuinct⁹ inuenitur, spiritale propinquitate ablata. Quid enim vtilitatis lutei corporis coniunctio, nisi cõiungamur & spiritu? Quid nobis terrena confert cognatio, si in cælis sumus alieni? Alienus est catechuminus à fideli, non habet idem principium, non eandem ciuitatem, non eundem parentem, non victum, non vestitũ, nõ mensam, non castrum non domum, nihil commune. Etenim terrena catechumeni, cælestia fidelis sunt: huic Christus rex est, illi autẽ peccatum & diabolus: huic cibus Christus est, illi quod corrũpitur. Et rursus huic vestis tinearum opera, illi autem angelorum dominus: huic terra, illi cælum patria. Itaque quum nihil communicemus, quæ cum illis nobis cognatio? Sed eandem matrem habemus, eodem partu nati sumus. Nihil hoc ad verissimæ cognationis comparationem. Studeamus supernæ ciuitatis ciues fieri: quousq; ab ea peregrinamur. Oportet veterem repetamus patriam, neq; enim paruis rebus periclitamur. Nã si inopinata & repentina mors, quod absit, nos inuaderet, & cælestium ignari hinc migraremus: nihil nobis innumera huius seculi bona ad salutem proficerent, quin nos gehẽna, vermis venenosus, ignis inextinguibilis, & catenæ maneant indissolubiles: Sed absit, vt auditorum meorum quispiam eo damnetur supplicio: quod euitabimus, si sanctis dignati mysteriis, aurum, argentum, lapides preciosos super fundamento, secundum Apostolum,
1.Cor. 3.c ædificabimus. Hoc pacto hinc emigrantes diuites apparebimus, si pecunias non hic relinquemus, sed per pauperum manus ad perpetuos trãsferamus thesauros. Si Christo mutuabis, cui multa debemus, nõ quidem pecunias, sed peccata Mutuemus itaq; pecunias, vt veniam accipiamus peccatorum. Ipse enim est qui iudicat. Nolimus enim despicere in hoc seculo esurientem, vt in futuro nos nutriat. Hic eum vestimento operiamus, ne suo nos auxilio nudos destituat.

Si ei

Si ei potum dederimus,non dicemus cum diuite: Mitte Lazarum,vt intingat extremum digiti sui in aqua,vt refrigeret linguam meam. Luc. 16.f Si hic domi hospitem accipiemus,multa nobis in regno suo habitacula præparabit. Si in carcerem intrusum visitabimus, ipse nos vinculis liberabit. Si peregrinum colligemus, nos cælestis regni peregrinos non despiciet, sed supernæ ciuitatis participes faciet. Si infirmo operam pręstabimus,quā primum nostras curabit infirmitates. Parua igitur saltem exibeam[*], vt pro paruis maxima accipiamus,maxima mercemur: Dum tempus est seminemus,vt metamus antequā hyems adueniat, dum mare nauigari potest,dum huius negociationis sumus domini. Sed quando erit hyems? Quando magnus ille & tremendus dies aduenerit,tunc non amplius mare hoc spatiosum & immensum nauigare nobis licebit. Mari nanq; pręsens hæc vita comparatur. Nunc serendi tempus est,tunc messis & prouentus. Qui non sementis tempore,sed in messe seminarit, est sanè ridiculus. Sementis nunc tempus: non igitur nunc colligendum,sed dispergendum est. Dispergamus, vt congregemus,non congregemus, vt messem amittamus: hoc enim,vt dixi, tempus ad serēdum nos vocat,vt distribuamus,non colligamus: erogemus,non recōdamus. Nolimus tempestiuū tempus contemnere,sed vbertim semen iaciamus, nec vlla ex parte nostris parcamus facultatibus,vt multiplicem dei in nos remunerationem, liberalitatemque experiamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXV. EX CAP. III.

Q*Vod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu,spiritus est.* Magnis nos mysteriis dignatus est vnigenitus dei filius, magnis,inquam,& diuinis: non qualia nos accipere,sed qualia ipsum exhibere decet. Nam si merita nostra reputabimus,nō modo munere nullo,sed supplicio digni sumus. Sed non hoc respiciens benignus deus, non modo nos supplicio liberauit, sed & vitam multo priori potiorem largitus est: alium nobis mundum,aliam condidit creaturam. Si qua enim in

Christo est,inquit, noua est creatura. Quænam? Audi ipsum, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto,non potest introire in regnum dei.* Terra excideram⁹, haud digni quibus hic habitationem concederet,in cælum tamen nos extulit. Principio inuidos nos deprehendit, & maiora largitus est. Ab vno ligno nō abstinuimus, & supernas delicias impartitus est: in paradiso permanere non potuimus,& cę

Rom.11 d los nobis aperuit. Non immeritò igitur Paulus,O altitudo inquit,diuitiarum sapientiæ & scientiæ dei. Non amplius mater non enixus,non somni neque concubitus, non amplexus,nouū iam naturæ nostrę intexitur opificium à spiritu sancto & aqua. Aqua autem accepta est, partus genito factū. Quod enim est matrix embrioni, hoc & fideli aqua. Siquidem in aqua fingitur & formatur. Nam primum di-

Gene.1.b ctum est, Producant aquæ reptile animæ viuentis. Ex quo autem Iordanis alueum ingressus est Christus,nō amplius reptilia animarum viuentium, sed animas rationales & spi

Psal.18.b ritales aqua producit. Et quod de Sole dictum est,Tanquam sponsus procedens de thalamo suo: hoc longè magis de fidelibus in præsentia dici potest. Multo nanque quàm ille chariores diffundunt radios. At quod in matrice formatur: tempore indiget:quod in aqua,minimè, sed momento omnia perficiuntur. Siquidem vbi caduca vita est à corporea corruptione principium accipitur, omnia mora temporis generantur: ea nanque natura corporis est, vt tēpore perfectionem suam accipiat, sed non ita in spiritalibus. Quid tandem? Quoniam perfecta ab ipso principio opera sua facit spiritus. Sed cū Nicodemus his verbis perturbaretur, vide quomodo Christus ei tanti mysterii arcana aperit. Quod natum est ex carne, caro est: & quod natū est ex spiritu, spirit⁹ est. Ab omnibus eum quæ sensu percipiuntur abducit, neq; finit corporeis oculis mysteria perscrutari. Non disputamus de carne,inquit, Nicodeme, sed de spiritu. Et è vestigio hoc verbo ad superna eum erigit: ne quid sensu subiectum perquirat, quum his oculis spiritum nemo possit intueri. Noli arbitrari, quod carnem spiritus pariat. Quomodo ergo dixerit quispiā, CHRISTE caro parta est? Non à spiritu tantùm, sed & à carne, quod

Galat.4 a Paulus significat: Factum ex muliere, factum sub lege.

Spiritus illam formauit, non tamen ex nihilo (quid enim opus fuisset matrice?) sed ex carne virginali. Quonam autem pacto factum sit explicare nõ possum: sed factum est, ne quis à natura nostra partum illum alienum putaret. Nam quum etiam sic nonnulli huic generationi non credant, nisi virginalis carnis particeps fuisset: in quam impiam prolapsi essent opinionem? Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Animaduertis spiritus dignitatem? Dei nãque efficiens opus apparet: superius enim inquit, ex deo natos, nunc ex spiritu. Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Natiuitatem autem hoc in loco non secũdum substantiam, sed honorem & gratiam intelligit: quod si filius hoc pacto natus est, quid in eo quàm in cæteris hominibus qui ita nati sunt excellẽtius inuenietur? Quomodo est vnigenitus? Etenim ego ex deo natus sum, sed non ex eius substantia. Quod si neque ipse quid differt à nobis, fortasse autem hoc pacto spiritu minor inuenietur. Nam huiusmodi generatio ex spiritus gratia facta est. Nunquid igitur vt sit filius, spiritus indiget auxilio? Hæc Iudaica fuit doctrina. Quum ergo dixisset Christus, Qui natus est ex spiritu, spiritus est: & his verbis etiam perturbaretur Nicodemus, rursus ad sensibile exemplum descendit: *Ne mireris, inquit, quia dixi tibi, oportet uos nasci denuo. Spiritus, ubi uult spirat.* Hoc verbum, mireris, eius animi perturbationem significat: perturbabatur enim quod non intelligebat. Qui natus est ex spiritu, spiritus est. Qua particula ab omni eum corpore CHRISTVS abduxerat. Quam ob rem ad id quod magis de corpore communicat, non tamen corporeæ crassitudini omnino subiectum est, descendit, puta incorporea, omittit quæ ille capere non poterat. Inuenit igitur medium quoddam inter corpus & incorporeum, hoc est venti impetum, hinc eum excitat, quum inquit: *Vocem huius audis, sed nescis unde ueniat, aut quo uadat.* Quod autem dicit, Vbi vult spirat, non loquitur ac si voluntate aliqua feratur ventus, sed liberum eius à natura impetum significat. Mos enim est scripturæ, ita etiam de inanimis loqui, quemadmodum quum inquit: Vanitati creatura subiecta est nolens, Significat igi- Rom. 8.d

cat igitur non posse contineri, & quocunque vult diffundi, neque posse prohiberi, quin huc illuc feratur. Et vocē eius audis, hoc est sonitum: sed nescis vnde veniat, aut quo vadat. Ita vsu venit his qui spiritu generantur. Hæc conclusio est. Nam si huius, inquit, spiritus quem auditus sensu accipis, & tactu impetū intelligis, ne viam quidē nosti: quonam pacto diuini spirit⁹ operationem perscrutaberis? Prçterea vbi vult spirat ad paracleti potentiam ostendendam dixit. Nam si vētum nemo cohibet, quin quo vult, feratur: quanto magis spiritus operationē nullę naturę leges, nulli corporeæ generationis fines, nulla alia huiusmodi vis poterunt cohibere? Quod autem de vento loquatur, inde perspicuum est, quum inquit: Et vocem eius audis. Non enim infideli, & spiritus operationem nescienti, de spiritu dixisset, Et vocem eius audis. Sensus igitur est, quod quemadmodum ventus non videtur, sentitur tamen: ita spiritalis generatio corporeis oculis non comprehenditur. Verum ventus corpus est, quanuis tenuissimum. Nam quod sensui obiectum est, corpus est. Quod si non doles, quum corpus nō videas, & esse eum credis, quid hoc spiritali sermone perturbaris, & tam curiose rationes exigis, quum idem in corpore non facias? Quid ad hæc Nicodemus? Adhuc in Iudaica vilitate persistit, quum tam manifestum exemplum acceperit, petitque: *Quomodo possunt hæc fieri?* Idcirco vehementius eum tangit Christus: *Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?* Non malitiæ hominem, sed stultitiæ potius & simplicitatis accusat. Quod si quis percontaretur, quid hæc generatio cum Iudaica communicet: rursum

Gene. 2. d quid non communicet, rogabo. Etenim primi hominis, &
4. Reg. ex latere eius mulieris formatio, & sterilium, & omnium
3. b. 4. quæ per aquas perfecta sunt, consummatio. Helisæi præ-
Reg. 6. a terea miraculum, qui ex fonte ferrum reuocauit, transitus Iudæorum per rubrum mare, piscinæ ab angelo commotio. Naaman Syri à lepra in Iordane mundatio: hæc omnia generationem, & purgationem futuram, tanquam in fi-
Psal. 21 g gura præmonstrarunt. Ad hæc prophetarū dicta hanc ge-
Ibidem. nerationem annunciant. Annunciabitur domino gene-
102. a ratio ventura, & annunciabunt cæli iustitiam eius populo,
Esa. 60 a qui nascetur, quem fecit dominus. Et, Renouabitur vt aqui-

læ iu-

læ iuuentus tua. Exurge, illuminare Hierusalem, Ecce rex tuus venit. Et, Beati quorũ remissæ sunt iniquitates. Isaac *Psal. 31. a* etiam figura huius fuit generationis. Dic quæso, Nicodeme, quomodo natus est Isaac? Nunquid secundum naturæ legem? Minimè. Verum inter hanc & illam generationem medius quidem modus fuit: illam quoniam ex coitu: hanc quoniam nõ ex sanguinibus facta est. Neque prędicta hæc tantùm, sed virginis etiam generationẽ prædixerunt. Nam cum nemo facilè crediturus esset virginem parere, steriles primum inde etiã anus pepererunt: quanuis longè mirabilius sit ex viri latere genitam, quàm sterilem parere. Sed quum illud antiquissimum, & iam obliteratum fuisset, nouus pariendi modus secutus est, & sterilium partus virginalis partus fidem præcessit. Hæc omnia Iesus Nicodemo in memoriam reducens: *Tu es, inquit, magister in Israel, & hæc ignoras? Amen amen dico tibi, quod scimus loquimur: & quod uidimus, testamur, & testimonium nostrum nemo accipit.* Hæc autem dicit, vt pro illius imbecillitate ad inferiora descendens, orationem suam magis credibilẽ faciat, Ideo inquit: Quod scimus loquimur: & quod vidimus testamur. Siquidem cum apud nos sensus visus certissimus sit, quum persuadere quid volumus, ita loqui solemus. Non audisse nos, sed vidisse. Idcirco Christus more hominum loquens sibi fidem conciliat. Quod tamen neque sensibilem visum, neque quicquam aliud intelligat, inde perspicuum est, quum dixisset: Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: addidit, Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. Hoc autem nondum natum erat: quomodo igitur inquit, quod vidimus? Nõne constat quod de certa generatione & quæ aliter se habere non possit? Et testimonium nostrũ nemo accipit. Quod autem inquit, scimus, vel de patre & se, vel de se tantùm dicit, Illam verò particulam, Nemo accipit: nõ indignantis est, sed verum enarrantis. Nõ enim eos stultitię coarguit, quod tam manifesta non acciperent, sed re & verbis summam præ se fert mansuetudinem: quam nuda & leui veritatis annunciatione nos etiam edocet, ne quempiam si non persuademus quæ volumus, maledictis prosequamur, néue excandescamus. Neq; enim sic mouemus auditorem, sed magis

ad in-

ad incredulitatem prouocamus. Abstinendum igitur ab ira est, adnitendumque vt orationem nostram probabilem faciamus, nulla non modo ira, sed ne voce quidem altiore, quæ irę indicium est. Impediamus igitur equum, vt deiicia mus vectorem. Incidamus pennas iræ, ne augescat, velox enim affectus est & grauis, quo facilè decipimur: propterea vndique ei aditus obstruendus. Absurdum nanque est, vt feræ mansuefieri possint, nostram autem animam efferatam condemnemus. Ira vehemens ignis est, omnia consumit, quippe quæ corpus corrumpit, animam coinquinat, tristitiam affert, turpis visu. Quod si iratus seipsum intueri posset, nulla alterius indigeret admonitione. Nihil enim irato turpi⁹. Ebrietas quædam ira, vel potius ebrietate grauior & dæmone miserabilior. Verum si clamori modū imponere curabimus, optimam sapientiæ viam inueniemus.

Ephe. 4 g Propterea Paulus non iram tantùm, sed & clamorem tollit. Pareamus igitur totius sapientiæ magistro, & quando seruis nostris succensemus, eorum delicta cognoscamus, & vna eorum nos mansuetudinis pudeat. Quum enim contumelias tuas silentio tolerat, cùm tuis nō perturbatur maledictis, hinc exemplum capias. Est enim homo, licet seruus, & anima immortali, s& iisdem quib⁹ tu apud communem dominum donis atque beneficiis præditus. Quod si in maioribus & spiritualibus rebus par nobis est, & humanæ cuiusdam & vilis prærogatiuæ gratia tam mansuetè nos tolerat, quanam venia, qua excusatione digni sumus, qui diuino metu nō possumus, vel potius nolumus, vt ille nostro philosophari? Hæc animo agitemus dilectissimi, peccata nostra & humanæ naturę cōmunitatem reputemus, ad omnes mā suetè loquamur, vt cordishumilitate animis nostris & præsentem & futuram requiem inueniamus: Quam vtinam omnes cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cū quo patri gloria, spirituique sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXVI. EX CAP. III.

SI terrena dixi uobis, & nō creditis: quomodo si dixero uobis cælestia, credetis? Et nemo ascendit in cælū, nisi qui descēdit de cælo, fili⁹ hominis qui est in cælo. Et sicut

Et ficut Mofes exaltauit ferpentem in deferto, ita exaltari opor-tet filium hominis: ut omnis qui credit in ipfo, non pereat, fed ha-beat uitam æternam. Sic enim deus dilexit mundum ut filium fuũ unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, fed ha-beat uitam æternam. Quod fæpenumero dixi, id in præfen-tia, & frequenter repetã neq; ceffabo. Quid hoc eft? Cum profundiffimarum rerum doctrinam narraturus effet. Ie-fus, & locus hic exigeret, propter auditorum imbecillita-tem plerũque abftinet, neque magnitudinem fuam dignis profequitur fermonibus, fed potius perfuafibilibus. Alta enim & magna etiam femel narrata, pro auditorum captu illam poffunt oftendere dignitatem, humiliora autem & humano intellectui propiora, nifi frequenter repetantur, non facilè humilem auditorem ad alta erigunt. Propterea in humiliori crebrius, quàm alto fermone verfatur, fed ne hoc aliud afferat detrimentum, & humi difcipulum deti-neat, non fimpliciter pofuit: fed caufam affert, cur tam hu-militer loquatur. Cum enim de baptifmate & terrena fecũ dum gratiam generatione verba feciffet, vt dictum eft: vo-luit & fuam illam arcanã & ineffabilem adducere: omifit tamẽ, & caufam affert, craffitudinẽ & imbecillitatẽ audito rum, quam his verbis fignificauit: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo fi dixero vobis cæleftia credetis? Itaque eius fermonum humilitas auditorum imbecillitati adfcribenda eft. Terrena autem hoc in loco nõnulli de vẽ-to dictũ arbitrantur: hoc eft, fi exemplum à terrenis fum-ptum non creditis, quonam pacto altiora credetis? Verum terrenũ potius baptifma dicit, vel quod in terra perficitur, vel quod ad fuæ ipfius ineffabilis generationis cõparatio-nẽ ita appellat. Nam etfi cæleftis ipfa generatio fit, ad illã tamẽ verã ex patris fubftãtia comparata terrena eft. Et nõ dixit, non intelligitis: fed, non creditis. Siquidẽ qui intel-lectu difficilia non intelligit, meritò ignorantiæ accufat: qui verò quę nõ ratione, fed fide intelliguntur, nõ accipit: non amplius ftultitię, fed incredulitatis arguitur. His igi tur Nicodemo admonito, ne id rationibus perfcrutetur, vehementius eius incredulitatẽ accufat. Quod fi genera-tio noftra fide credenda eft, quonã digni funt fupplicio, q vnigeniti generatione rationib⁹ inquirũt? Sed fortaffe di cet

Numeri 21.c.

cet quispiā, qua gratia hæc dicta sunt, si nō erant homines credituri? Quoniam etsi ipsi non crediderunt, futuri tamē homines credituri erant, & fructū accepturi. Itaque Iesus Nicodemum corripiens non solum ea se, sed alia plura & longe maiora cognoscere, hac adiectione ostendit: Nemo ascendit in cælū, nisi qui de cælo descendit filius hominis qui est in cælo. Et quænam à predictis consequentia? Maxima quidem & valde cōsentanea. Nam cum ille dixisset, Scimus quia à deo venisti magister, cum nunc coarguit, ac si dicat Ne arbitreris ita me magistrum esse, vt multi prophetarū qui à terra sunt. Ex cælo venio, quo nemo prophe ta ascēdit, ego illic habito. Vides vt quod quammaximum videtur, id eius præstantia sit indignissimū? Non enim in cælo tantū est, sed vbique omnia implet. Verùm adhuc pro auditoris captu loquitur, vt paulatim altius eum erigat: filium autem hominis hoc in loco non carnem, sed à maiori substantia totum seipsum, vt sic dicam, intelligit. Hic nāque ei mos est vt nūc à diuinitate, nūc ab humanitate totū

Num.21 c nuncupet. *Et sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, inquit, sic exaltari oportet filium hominis.* Hoc quoque videtur & superioribus alienū maximè autem consentit. Nam cum incredibilem suam erga humanum genus per baptisma liberalitatem ostēdisset, addit huius causam, neque illa minorem, hoc est per crucem. Quemadmodū igitur Paulus ad Corinthios hęc simul iungit beneficia, inquiens: Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Siquidem hæc duo maximè ineffabilem Christi in nos amorem præ se ferunt, & quod pro inimicis passus sit & mortuus, & per baptismum integram peccatorū veniam largitus. Sed quanam gratia non manifestè se crucifigēdū aperuit, sed ad veterē figuram auditores relegauit? Primùm quidem, vt veterum ad noua cognationem intelligeret? deinde vt intelligas nō inuitū ad passionē venisse: & præterea nullum sibi ex eo damnū, sed multorū salutem secuturā. Ne igitur quispiā diceret, quomodo possunt in crucifixū credentes salui fieri, cū se a morte nō liberauerit? veterem in mediū adducit historiā. Nā si ad ærei serpentis simulachrum aspicientes Iudęi, morte liberabantur: quanto maiori, qui in crucifixum credunt benificio fruentur?

neque

neq; enim quod crucifixus est, idcirco eũ imbecillitatis arguas, neq; Iudæos superiores dixeris, sed mundũ de' amauit. Ideoq; aĩale ei' tẽplũ crucifixũ est, vt omnis qui credit in ipsum, nõ pereat, sed habeat vitã æternam. Vides crucis causam, & ex ea salutẽ? Vides vt figura veritati cõsentiat? Illuc mortem fugerunt Iudæi, sed temporalem, huc sempiternam fideles. Illic ictus serpentum suspensus serpens sanauit, hic incorporei serpẽtis plagas Iesus cruci affixus curauit, illic corporeis oculis suscipientes corporis salutem, hic incorporeis omniũ peccatorũ remissionẽ cõsecuti sunt. Illic æs suspensum erat in serpẽtis effigiem, hic dominicũ corpus à spiritu formatũ. Serpens illic mordebat, & serpẽs sanabat: hic mors perdidit, & mors saluũ fecit: Ad hæc qui interimebat serpens, veneno sæuiebat, qui liberabat nullo, itaq; perdidit mors peccatũ, tanq̃ serpẽtis venenũ habuit, domini mors id omne vt æreus serpens venenum abstulit. Peccatũ enim, inquit, nõ fecit, neq; inuentus est dol' ĩ ore eius. Hoc est quod significauit Paulus: Expoliãs principatus & potestates traduxit confidenter palàm triumphans illos in semetipso. Quẽadmodũ enim cũ fortis athleta hostẽ altè erectũ prosternit, clariorẽ facit victoriã: ita Christus toto orbe spectante, hostiles conat' euertit: & qui in solitudine formidabãt, eos ab omnib' feris in cruce suspẽsus tutatus est. Sed nõ dixit, suspẽdi: sed exaltari, vt neq; auditoribus ignominiosum, neq; à figura abhorrens videretur. *Sic enim dilexit, inquit, deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam*, Quod autẽ dicit, huiusmodi est. Ne mireris quod exaltari debeam vt saluemini, ita enim patri videtur, qui adeo vos dilexit, vt pro seruis, & quidem ingratis, filiũ daret. Atqui neque pro amico, neque pro iusto sponte quispiã id fecit, quod Paulus his verbis ostendit. Vix enim pro iusto quis moritur. Sed longiori hic sermone vsus est, quoniam fideles alloquebatur. Christus breui, quoniam Nicodemum, verum significantius. Etenim singula verba magnam vim habent. Nam illud verbum. Sic dilexit: & illud, Deus mundum: immensam amoris significant vehementiam. Magna enim inter hæc differentia est, & minimè cõferenda. Qui enim immortalis est & nullo fine cõprehẽditur

Esa. 53. c.
Collos. 2. c
Rom. 5. a

tur, qui potentissimus ex terra & cinere factos & innumeris peccatis obnoxios, & malè de se meritos, & ingratos dilexit. Quæ præterea sequuntur, magnam vim habent: Vt filiũ suũ vnigenitũ, inquit, daret. Non seruum, non angelũ non archangelũ. Nemo vnquam pro filio tantã præ se tulit charitatẽ, quantã pro seruis & ingratis seruis de⁹. Passionẽ itaque non apertè, sed in vmbra prædicit. Ex ea autẽ emolumentũ manifestius enarrat. Vt omnis qui credit in eũ, non pereat, sed habeat vitam æternam. Et cũ ea particula. Exaltari oportet: moriturum se significaret, ne Nicodemus humanis affectibus perturbaretur, & omnino interiturum putaret: vide quo pacto aufetat dubitationẽ. Nam cum dei filiũ datum dicat, & vitæ, & sempiternæ vitæ authorem eum esse profiteretur: & profectò qui morte sua vitã aliis elargitur, perpetua in morte minimè est futurus. Nam si credẽtes in crucifixũ nõ pereũt, multò minus ipse crucifixus, qui alios ab interitu, longe magis seipsum vẽdicat. Qui vitã aliis, eã sibi poti⁹ elargiet. Animaduertis semper fide opus esse. Fontẽ vitę crucifixũ dixit, hoc nõ facile humanę mẽti persuadet, vt ex gẽtilib⁹ apparet, qui adhuc eũ irridẽt, & cõtẽnunt. Verũ enimuero fides per quã facilè humanę menti imbecillitatẽ superans ad credendũ nos illuminat. Vnde autẽ tantopere dilexit deus mundum? Sola charitate, eã ne dilectissimi contẽnemus. Pudeat tã immẽsæ nõ respondere dilectioni. Ipse ne vnigenito quidẽ filio nostri gratia pepercit, nos pecuniis in nostrũ parcim⁹ detrimentũ. Ipse dilectissimũ filiũ pro nobis obtulit, nos ꝓ eo, imò ꝓ nobis argentũ offerre nolumus: & quanam hæc venia digna sunt? Si hominum quempiã pericula & mortẽ nostri gratia subeuntẽ videmus, eũ omnibus præferimus, in primis amicum adnumeramus, & omnia nostra ei credimus, neque adhuc eius nos meritis respondere arbitramur. Erga christum autem eum gratitudinis modum minimè seruamus. Sed ipse animã pro nobis posuit, & preciosũ sanguinem fudit, neque propterea nos sibi conciliare potuit, qui neq; pro nobis pecunias erogamus, sed ipsum nudum & hospitẽ pro nobis mortuũ contẽnimus: & quisnam quæso, à futuro nos supplicio liberabit? Nã si non de⁹ nos sed nosmetipsos damnamus, nónne contra nos sentẽtiam

ferimus? nónne gehennam in nos prouocamus, cũ qui pro nobis animam posuit eum fame pereuntem contemnimus? Et quid ego pecunias memoro, cum etiam si innumeræ animæ nobis essent, omnes pro eo ponere oporteret? neque etiam sic pro acceptis beneficiis gratiam retulissemus. Nã qui prior beneficiis est maximum pręse fert bonitatis indicium. Qui beneficiũ accipit, quandocunq; reddit, non gratiam init & maximè cũ qui primũ exhibuit, inimicos beneficiis prosecutus sit, qui verò accepit, gratiam refert, rursúmque accipit. Sed minime his mouemur ingratissimi, ser uos mulos, equos auro exornamus, dominum nudũ, errantem, ostiatim mendicãtẽ despicimus, & toruo nonnunquã oculo indignamur. Atqui propter nos ea libenter mala tolerat. Esuriit vt deliciis perfruaris: nudus erat, vt incorruptionis vestẽ induaris: nihil tamen exhibetis, sed vestimenta vestra partim à tineis corroduntur, partim arcæ oneri sunt & superfluę curę possessoribus. Ille & hæc, & alia vobis metuẽs, nudũ se exhibet: sed vos nõ in arca vestes recõditis sed induimini, vt ornati appareatis: cur, nisi vt vulg⁹ vos admiretur? Verũ nõ tam his indutos vestibus, q̃ sua in digẽtibus erogantẽ, multitudo admiratur. Si igitur in admiratione haberi cupis, nudos vesti, ita etiam innumeri te plausus prosequentur. Tunc & deus te & homines laudabunt, vestibus aũt conspicuũ, nemo: inuidebunt potius oẽs, cũ corpus ornatũ animã neglectam intuebuntur. Huiusmodi cultus corporis meretrices excolant: quibus vestimenta quã anima chariora sunt, ornamenta animæ virtutis duntaxat amici amplectantur. Hęc ego frequenter repeto, repetámque, nec cessabo, non tam pauperum quàm vestrarũ animarum gratia. Illi enim, & si nihil à nobis, aliunde tamen aliquid adiumenti consequuntur. Et si nullum consequuntur, sed fame pereant, nõ multũ capiunt detrimentũ. Quid enim nocuit Lazaro paupertas? quid fames? Vos au- *Luc.16.c*
tem nemo à gehenna eripiet, nisi pauperum eleemosinæ opitulẽtur, sed cum diuite perpetuis cruciatibus damnabimini. Verũ absit, vt quisquã tã dirã audiat sententiam, sed in sinu Abrahæ oẽs recipiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi per quẽ, & cum quo patri, & spiritui sancto gloria, in secula secula seculorum, Amen.

HOMI.

N*On enim misit deus filium suum in mũdum ut iudicet mun dum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui credit in eũ, non iudicatur. Qui autem non credit, iam iudicatus est: quia nõ credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium quia lux uenit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit, odit lucem: & non uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta.* Magna peccantium pars in scelerum sordibus diuinæ visa clementię, nullam gehennã nullũ esse suppliciũ, omnia deum peccata dimittere asseue
Eccle. 5. b rat, quorum os Sapiens his verbis obstruit. Ne dicas miseratio eius magna, multitudinis peccatorũ meorum miserebitur: misericordia enim & ira ab illo cito proximant. In peccatores respicit ira eius, & secundum magnitudinẽ misericordiæ eius multa reprehensio eius. Vbi igitur dei clementia est, si pro peccatorum nostrorum meritis accipiemus? Quod autem ita se res habeat, audi prophetã & Da-
Psal. 19. b uid dicentem, alterum quidem: Tu retribues vnicuique se-
Rom. 2. b cundum opera eius. Quod autem in hoc multa dei clemẽtia ostendatur, hinc constat. Duas vobis vitas deus constituit, præsentem & futuram. Pręsentem in certamen posuit: futuram in certaminis præmium. Quanam ratione? Multa & grauia commisimus, neque à pueris in vltimam vsque senectutem abstinuimus, quin innumeris animam sceleribus coinquinaremus, nullã eorũ à nobis rationem exegit; sed per regenerationis lauacrum his nos absoluit, iustitiam & sanctificationem largitus est: quid ergo qui a cunabulis diuinis mysteriis initiatus deinde multa in peccata prolapsus est? Is profecto maioris re⁹ est supplicij: ex ipsis nãq; peccatis post mysteriorũ initiationẽ lõge grauius affligimur, quod Paul⁹ his verbis significauit: Irritã quis faciẽs
He. 10. c legẽ Mosi, sine vlla miseratione duobus, vel tribus testib⁹ moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filiũ dei cõculcauerit, & sanguinem testamẽti pollutũ duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratię contumeliam fecerit? Maiori igitur supplicio hic obnoxius verũtamẽ etiã huic pœnitẽtiæ portas aperuit, & multas abluẽdi peccati

peccati vias prębuit. Considera, quæso, quanta hæc sint benignitatis exempla, vt post lapsum à gratia peccanti, & reo non supplicium, sed emendationis spacium, diuina largiatur cleme̅tia. Propterea inquit Christus Nicodemo: Non misit deus filium suum in mundum, vt iudicet mu̅dum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Duo enim sunt Christi aduentus, & præteritus, & futurus, sed non iisde̅ de causis, sed præteritus non vt iudicaret, sed vt dimitteret: futurus contra, non vt dimitteret, sed iudicaret. Propterea de præterito inquit: Non veni vt iudicem mundum: sed vt saluum faciam mundum. De futuro: Quum venerit filius in gloria patris sui, statuet oues quidem à dextris, hœdos autem à sinistris: & alias quas in hanc sententiam parabolas locutus est. Atqui & prior aduentus iudicij erat secu̅dum iustitiæ rationem. Quamobrem? Quoniam ante ipsum naturalis lex fuit, & prophetæ: propterea lex scripta & doctrinæ, signa, & alia plura quæ nos admonuisse poterant: quorum ratio non iniuria fuisset exigenda, sed immensa benignitate sua hæc non inquirit, sed parcit: nam si peccata iudicasset, omnes repente̅ perissent. Omnes enim peccauerunt, inquit, & egent gloria dei. Vides summam dei clementiam? Atqui si tunc non venit, vt iudicaret mu̅du̅: quo pacto qui non credit, iam iudicatus est, si nondum adest iudicij tempus? Aut igitur, inquit, ipsam incredulitatem sine pœnite̅tia supplicium (siquidem priuatio lucis per se supplíciu̅ maximum est) aut futurum præn̅u̅ciat. Nam quemadmodum homicida, etsi iudicis sententia sit inde̅natus, damnatur tamen ipsius rei natura: ita & incredulus: siquidem & Adam qua die comedit à ligno mortuus est, ea enim lata est sente̅tia, In quacu̅q; die comederitis à ligno, morte moriemini. Atqui viuebat, quomodo igitur mortuus est? Diuina sente̅tia, & rei natura: quippe qui seipsum supplicio facit obnoxium, sub supplicio est: si non re, tamen sententia. Sed ne quis quum audiret eum non venire, vt iudicaret mundum, impunitum peccatum arbitraretur, & pigrior fieret: hanc tollit opinionem, inquie̅s: Iam iudicatus est. Nam cu̅ multo post tempore futuru̅ est iudicium, eius iam formidinem incutit, quod incredibilem ipsius præ se fert humanitatem: quod non solùm filiu̅ daret, sed iudicij quoq; te̅pus differ-

Aduentus Christi duplex.

Mat. 25. c.

Rom. 3. c.

Gen. 2. c.

ret in longum, vt abluẽdi criminis poteſtas fieret peccatoribus & infidelibus. Qui credit in filiũ, non iudicatur. Qui credit, non curioſius inueſtigat, non percontatur diligentius. Quid igitur ſi immundam vitam viueret, ſi non rectè
ad Titum operararetur? hóſne verè quidem fideles eſſe Paulus inquit?
1.d. Confitentur te ſcire nomine deũ, factis autem negant: veruntamen in hac vita propter hoc ipſum non iudicari, ſed operum grauius poſtmodum ſuppliciũ daturum dicit, infidelitatis autem cauſa, eo quod ſemel credidit, non punitur. Vides quo pacto ab horrendis principiis in eandem rurſus
Suprà a rationem deſcendit? Primũ inquit, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non introibit in regnum dei: nũc autem, Qui nõ credit in filium, iam iudicatus eſt. Noli, inquit, arbitrari quicquam ei dilationem conferre. Iam reus eſt, niſi mutet ſententiam: nihil autem me liori cõditione erit infidelis, quàm qui iam damnati ſunt, & ſupplicio affecti. Hoc eſt autem iudicium, Quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Cuius particulæ hęc eſt ſentẽtia: Idcirco plectũtur quod tenebras dimittere, luci obuiam fieri, noluerunt. His verbis omnem affert infidelibus excuſationem. Nam ſi ad operum rationẽ exigendam, & errata punienda veniſſem, poſſent ſanè excuſari, ſi me non ſequerentur: ſin verò ad diuidendam lucem à tenebris, quiſnã eius miſerebitur, qui cognita luce in tenebris potius degere perſeuerat? Quum enim nulla in re nos accuſare poſſint, ſed innumera à nobis acceperint benefi-
Pſal. 34 c ficia, reſiliunt tamen quod alibi ſignificauit: Oderunt, in-
& 68. a. quit, me gratis. Et rurſum: Si non veniſſem, & locutus non
Infr. 15. d fuiſſem eis, peccatum nõ haberent. Siquidẽ qui in tenebris verſatur, deficiẽte lumine, aliqua fortaſſis venia dignus eſt: qui verò adueniente luce tenebras ſectatur, mali profectò prauíque animi præ ſe fert argumentum. Sed quum multis hoc incredibile videatur, vt quiſpiam luci tenebras præferat, adducit cauſam quare ita affecti ſint: *Erant, inquit, eorum mala opera. Omnis autem qui male facit, odit lucem, & nõ uenit ad lucem, ut non arguantur opera eius.* Et profectò nõ ad iudicandum, neque ad inquirendum venit, ſed ad dimittẽda peccata, & ſalutẽ per fidem largiendam. Qua igitur ratione fugerũt? Si iudicatum veniſſet, aliquid habuiſſent excuſationis

cusationis. Qui enim alicuius sibi culpæ conscius est, iudicem fugere solet: indulgenti autẽ errantes quoq; obuiam fiunt: quod si ad indulgendum venit, cõsentaneum erat, vt plurimorum criminum conscij prompto animo se exhiberent, quod multi fecerunt: etenim publicani & peccatores Iesum sequebantur. Quid ergo his verbis significauit? qui semper in malitia perseuerant. Ipse idcirco venit, vt vetera peccata dimitteret, & in posterũ cautiorem hominẽ redderet: verùm quum nõnulli ita ad virtutis labores tolerandos fluxi sint & imbecilles, vt quũ vita malitiæ studeant, nunq̃ se absoluere curãtes, eos hoc in loco Christus significauit. Nam cũ Christi assertor, ad doctrine rectitudinem vitam etiam sanctã addat, ideo ad me venire formidant, inquit, quoniam à recta formidãt vita. Qui enim gentiliũ errores sectatur, à nemine liberè reprehẽditur: quippe qui eiusmodi deos colunt, & ipsis turpes, & ridiculos, quales ipsi sunt, honores exhibent, nõ aliena à doctrina sua opera præ se ferunt: qui autẽ dei sunt, & desidiosè viuũt, omnes & expostulant eos, & accusant: tãtæ etiã apud inimicos admirationi est veritas. Vide igitur q̃ diligenter omne prosequitur, Nõ enim, inquit, qui malè facit, non venit ad lucem: sed qui in malis perseuerat operibus, hoc est qui semper in perditionis vitiorũ luto versatur, neq; vult meis subijci legibus, sed his præuaricatis, fornicatur licẽter, & cætera quę prohibẽtur, exequitur: huc enim tanquã in lucẽ prodiens, fur manifestus deprehẽditur, idcirco sub ditionẽ meam venire recusat. Multi gentiliũ inueniũtur, qui ideo Christianę religioni se inhærere nõ posse causantur, quoniã ab ebrietate, fornicatione, & cæteris huiusmodi affectibus nequeant abstinere. Quid igit? Nõne & Christiani malæ & perditæ vitæ, gentiles verò philosophiæ studiosissimi inueniũtur? Quod multi Christiani perditè viuant, nõ ignoro: quod autẽ Gẽtiles rectè faciant, hoc adhuc mihi non satis cõstat: neq; tu mihi natura ipsa mãsuetos, & modestos adduxeris, hoc enĩ nõ est virtus: sed eos qui cũ affectibus trahũtur fortiter resistunt, hos tamẽ nõ habes. Futurorũ bonorũ spes, & gehẽnę metus, & alia huiusmodi vix hominẽ in virtute cõtinẽt: quibus enĩ nihil horũ persuadẽt, hi minimè virtutẽ amplectuntur: si qui autem simulãt, gloriæ causa simulant: & qui

ita affectus est,cum latere opera sua posse confidet, minimè à prauis cupiditatibus abstinebit. Verùm ne cuipiam contentiosi esse videamur, contendamus ex Gētilibus esse qui rectè viuant, neque hoc positioni nostræ contradicit. Quod enim frequenter, non quod rarò contingit, intelligendum est. Considera autem quo pacto aliunde etiam omnem aufert Gētilibus excusationem. In mundum lucem venisse dicit: num eam quæsierūt inquit? num laborarunt? num annixi sunt vt eam inuenirent? Venit ad eos lux, neque obuiam facti sunt: quod si Christianorū nonnulli malè viuunt, respondebimus nō de his intelligi qui Christiani nati sunt, & à maioribus suis pietatem didicerunt, licet hi sæpenumero doctrina vitiosa vitam mutauerint: sed de his, vt arbitror, qui Gentilium, vel Iudæorum professione contempta, veram fidem complectuntur. Ostendit etiam errantium neminem fidei se subiecturum, nisi prius rectam sibi vitam persuadeat, & neminem nisi prorsus malitiæ deditus in incredulitate persistere: neque mihi dixeris eum, neque incontinentem esse, neque raptorem: non enim hæc sola virtus est. Quid hæc illi prosunt, si inanis gloriæ seruus sit, & amicorum sodalitatem veritus, in errore permaneat? Hoc non est rectè viuere: neque enim gloriæ seruus minus peccat quàm fornicator, imò longè plura & grauiora committit. Sed da mihi apud Gentiles aliquem omnibus affectibus, & malitia liberum: non inuenies. Nam qui apud eos magni habētur, & pecunijs, & ventri dediti: vt inquit, maximè omnium hominum gloriæ seruierunt: quod malorum omnium est causa. Hinc & Iudæi in perfidia mãserunt, quos arguens Christus inquit: Quomodo potestis vos

Infr. 5. g. credere, qui gloriam ab inuicem accipitis? Et quid tandem ad Nathanael, cui etiam veritatem testatus est, hæc verba non habuit, neque longiori sermone vsus est? Quoniam nō eo studio venerat: hic enim hoc sibi faciendum constituerat, & quod alij quieti, hic auditioni tempus exhibuit: ille ab alio persuasus, non tamen quin admoneret, præterijt. Si

Suprà 1. g quidem inquit, Amen amē dico vobis, videbitis cælū apertum, & angelos dei ascendentes & descendentes supra filiū hominis. Huic nihil tale, sed de generatione & vita æterna, diuerso sermone secūdum subiectā materiā locutus est.

Nam

Nam cum ille prophetarum dicta proculdubio crederet, tantum audire satis habuit: hic autem cũ adhuc dubitaret, non quidem manifestè omnia ei Christus aperuit: sed eius mouit mentẽ, vt timore timorẽ eiiceret, cũ non credentẽ iu dicari, & nõ credere à parua cõsciẽtia ꝓficisci diceret. Humanã nãq; gloriã magnificiebat, & pluris quã suppliciũ. Multi enĩ, inquit, ex prĩcipibus crediderũt in eũ, sed ꝓpter Iudæos nõ cõfitebãtur: prẹterea eũ coarguit, cũ dicat nulla alia ratione hominẽ nõ credere, quã quod vitã immũdam viuit: & in sequentibus inquit, Ego sum lux: hic autem, Venit lux in mundũ: in principiis enim obscurius, inde apertius locutus est. Veruntamen Nicodemus multitudinis gloria mulcebatur, quamobrem debitam fiduciam habere non poterat. Fugiamus igitur inanem gloriam, quę cæteris est affectibus violentior: hinc auaritia, hinc pecuniarũ amor, hinc odium, bella, pugnæ. Quippe qui plura amat, minimè constare poterit, amat autem nullam aliã ob rem, quam inanem gloriam. Et quanam gratia, dic, quæso, eunuchorum, & mancipiorum gregibus, & huiusmodi rebus friuolis, & inanibus multi stipari volunt? non necessitatis gratia, sed vt importuni huius affectus obuios omnes testes habeant, horum caput est inanis gloria: quod si abscindem⁹, reliqua malitiæ mẽbra interibunt, & nil prohibuerit, quin terram vt cælum incolamus: neque ad malitiam tantũ quos capit animos impellit inanis gloria, sed & virtutibus se insinuat: à quibus cũ nos abstrahere non possit, in ea maiorẽ in modum nos offendit, multis nos laboribus subiicit, quorum omnem fructum penitus aufert. Siquidem qui inani gloria mulcetur, ieiuniorum, orationum, misericordiæ omnem mercedem amittit, Quid hoc damno miserius, cũ frustra verberemur, & ridiculi fiamus, & superna excidamus gloria? Neque enim vtrunq; & desiderare, & consequi possumus: sed si vnam optauerimus, cælorum, videlicet, gloriam, vtranque consequemur. Quãmobrem si gloriam volumus, humanam fugiamus gloriam, & diuinam dũtaxat prosequamur: hoc pacto & hanc, & illam adipiscemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, perquem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Infra. 12 f

Infra. 8 b

Post hæc uenit Iesus & discipuli eius in Iudæã terrã, & illic demorabatur cũ eis, & baptizabat. Erat autem & Ioannes baptizans in Aenõ iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & ueniebant, & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat Ioannes in carcerem. Facta est autem quæstio ex discipulis Ioannis cũ Iudæis de purificatione. Nihil veritate clarius, nihil potentius, nihil mendacio imbecillius, & si innumeris obtegatur operimentis, nam etiã sic deprehẽditur, & effluit facilè: veritas autẽ nuda omnibus ꝓponitur, volentibus eius pulchritudinem intueri: neq; latere vult, nullũ timet periculũ, nullas insidias tremit, nullã desiderat multitudinis gloriã, nulli hoĩm est obnoxia, oĩa excedit: & si innumeris circũueniatur insidiis, tuta permanet, & qui ad eam confugiunt, tanquã firmissimo & tutissimo muro eius viribus custodiuntur, & latentia omnia & abscondita in medium proponit: quod Christ⁹ ad Pilatũ his verbis si-
Infr. 18 d gnificauit: Ego palam locutus sum mũdo, ego semper docui in synagoga, & in tẽplo quo omnes Iudæi cõueniunt, & in occulto locutus sum nihil: hoc tunc locutus est Iesus, nunc autem fecit. Post hæc, inquit, venit Iesus & discipuli eius in Iudęam terram, & illic demorabatur, & baptizabat. Erat autem Ioannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant & baptizabantur. In solemnitatibus in ciuitatem veniebat Ioannes, vt in mediũ dei doctrinam proponeret, & ex miraculis vtilitatem, inde sępe Iordanem petebat: nam & illuc multi concurrebãt: semper autem frequentioribus locis versabatur, non ostentationis aut ambitiõis gratia, sed studio vt prodesset quãplurimis. Atqui prosequitur Euangelista, non Iesum, sed discipulos baptizasse: vnde constat hoc etiam in loco ita intelligi. Et quanam gratia ipse non baptizauit in spiritu sancto & igne? Spiritus enim nondum erat deus: meritò autem non ipse, sed discipuli baptizarunt, cum vellent plurimos ad salutarem doctrinam allicere. Et quid tandem discipulis Iesu baptizantibus Ioannes baptizare non destitit, sed quousq; missus fuit in carcerem id exercuit ministerium? Illa enim particula, *Nondum missus fuerat in carcerem Ioannes:* in eum vsq; diem eum baptizasse significat: atqui

qui Iesu discipuli longè visi forent clariores, si iis baptiza re incipientibus Ioannes distitisset. Quanam igitur gratia baptizauit? Ne discipulos suos in maiorem contentionem adduceret. Nam si sæpenumero clamitando, & prioribus semper Christo concessis partibus, se inferiorem prędicando non persuadebat, vt ad eum accederent: si hoc etiam addidisset, longè in maiorem contentionẽ prouocasset: propterea Christus tunc maximè prædicationi suæ fecit initium, cũ Ioannes longè aberat. Puto autem & propterea citiorem eius mortẽ permisisse, vt omnes multitudĩnis animi ad Christum cõuerterentur, neque amplius circa vtrunq; eorum scinderentur sententiæ. Præterea inter baptizandum Ioannes nõ cessauit frequenter admonere, & maxima & clarissima de Iesu ostendere, nil aliud dicẽs, quã vt in eum qui post ipsum venturus erat, crederent. Qui igitur hoc prædicabat, quo pacto discipulorũ Christi præstantiam demonstrasset, si à baptismate cessasset? Contrarium visum esset, vel æmulatione, vel ira id facere, cũ autẽ prædicando perstiterit, ea vehementiora ostẽdit: neque enim sibiipsi gloriam comparauit, sed ad Christum misit auditores: neque minus quã discipuli illi fiunt, imò longè magis. Quanto minimè suspectum eius erat testimonium & maioris apud omnes authoritatis, hoc Euangelista Matthæus significat, quod exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanẽ, & baptizabantur in Iordane ab eo, confitentes peccata sua. *Mat. 3. b* Discipulis autem baptizãtibus, multi nõ persistebant, ad Ioannem percurrentes, quod si quis percontaretur, quid amplius in Ioannis baptismate q̃ discipulorũ fuerit, nihil, respõdebim⁹. Vtrunque enim similiter spirit⁹ expers erat, & vnam eandemq; baptizãdi causam habebat, vt, scilicet, Christo conciliaret baptizatos: vt enim non semper peragrando credituros congregarent, oportebat: quod & in Simone frater, & in Nathanael Philippus, baptizare constituerant, vt per id omnes sine labore adducerentur, & ad futurã fidem prępararentur. Quod autem nihil eorum baptisma præstaret, sequentia manifestant. Quænam? *Facta est autem quæstio, inquit, ex discipulis Ioannis, cum Iudæis & de purificatione.*

Contedebant semper cum Christi discipulis discipuli

Ioannis, apud ipsum etiam Christum. Quum enim videret eos baptizare, cœperũt aduersus baptizatos loqui, ac si Ioannes apud ipsos baptizãdo Christi discipulos excelleret, & aduocato aliquo ex baptizatis persuadere ei conabãtur, non tamen persuaserunt, nam quod ipsi accesserint, non ille quæsierit, audi quo pacto Euangelista significauit. Non enim dixit Iudæum aliquem eos interrogasse, sed quæstionem ex discipulis Ioannis factam cum Iudæo de purificatione. Considera autem euangelistæ lenitatem: non enim in quemquam inuehitur, sed pro viribus crimen extenuat, quum quęstionem factam simpliciter dicit. Nam quod cõtenderint, ex sequentibus patet, quæ etiam lenius exequitur. *Et uenerunt, inquit, ad Ioannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes ueniunt ad eum.* Hoc est, quem tu baptizasti, quem clarum & conspicuum reddidisti, is eadem quę tu audet: non tamen dixerunt quem tu baptizasti, siquidem oportuisset eos & supernæ vocis, & spiritus sancti aduentus meminisse: sed, Qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti: hoc est, qui in discipuli loco habitus est, qui nulla ex parte nobis superior erat, is abs te discedens, baptizat. Non autem verbis eum tantùm dolore afficere, sed opera sua superari arbitrabantur. Omnes enim, inquit, ad eum veniunt: vnde constat quod Iudæo cum quo disceptabant, ei minimè persuaserunt. Hęc autem animi inbecillitate, & ambitione quadam loquebantur. Quid ad hos Ioannes? non eos coarguit, veritus ne se relicto aliud quid mali aggrederentur. *Sed non potest homo, inquit, accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.* Si meum prorsus testimonium accepistis, inquit, & verum id arbitramini, discite vel ex eo, non me, sed illum in honore potiorem. Vos me audistis, vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus, sed missus sum ante illum: quod si testimonii mei memores estis, dixistis enim, Cui tu testimonium perhibuisti, non modo ex eo non minuitur, sed augetur plurimum: præterea non meũ, sed dei testimonium fuit. Si enim vobis fide dignus videor, inter alia & me ante illũ missum professus sum. Vides quo pactó paulatim diuinam vocem fuisse ostendit? ac si dicat,

minister

minister sum & mittentis mandata nuncio, neque humanam aucupor gratiam, sed eius patri, qui me misit ministerium exhibeo: non ergo ad captandam gratiam testimonium perhibui, sed ad quod missus sum, id annunciaui: quare nolite me propterea magnum existimare: hoc enim illius ostendit magnitudinem, ille nanque rerum dominus: idcirco addit, *Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter uocem sponsi.* Et quamobrem qui dicit: Non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti: amicum se eius in pręsentia dicit? non vt extollat se, neque vt laudet, sed vt hác maximè curam habere, neq; inuito se, & ægrè ferente id fieri, sed cordi sibi & quàm gratissimũ esse ostendat: & hæc sunt quorum gratia maximè omnia fecit, quæ omnia amici appellatione significauit: non enim tam ministri spōsi quàm amici lætantur, & in eius nuptiis exultant. Non ergo pari tatem, absit, sed voluptatis magnitudinem demonstrare voluit, simul & eorum imbecillitati indulgens, amicum se dicit: nam & ministrum se dixerat, cum inquit: *Missus sum ante illum* Præterea quoniam ægrè ferre Iesu opera putabatur, sponsi se amicum appellauit, vt ostenderet non modo non ægrè ferre, sed maiorem in modum lætari. Hoc enim effecturus, veni, inquit, & tantùm abest, vt modestè eius opera feram, vt tum maximè dolerem, si non fierent, si ad sponsum sponsa nō accederet, dolore tunc afficerer: nō autem nũc cũ testimonium nostrum re comprobatur. Hinc enim probamur, cum id quod voluimus contigit, & sponsa sponsum cognoscit, & vos hoc testimonio perhibetis, cum dicitis quod omnes veniunt ad eum: hoc mihi curæ fuit, & propterea omnia feci: cùm verò in præsentia contigisse videam, gaudeo & exulto. Sed quid significat illa particula, Qui stat, & audit eum? ex similitudine ad propositum venit. Cùm enim sponsi & sponsę meminisset, quomodo spōsalia fiant ostendit, per vocem videlicet & doctrinam: ita ecclesia conciliatur deo, quamobrem Paulus, inquit: Fides ex auditu, auditus autem per vocem dei, hac ego voce gaudeo. Id autem verbum, qui stat: non temerè posuit, sed vt res suas compositas, & iam sibi standum, & dantem illi spōsum audiendum ostendat, & quod seruus sit, & minister,

Supra. 1 d & Lucæ. 3. d

Ro. 10. d

& spes,

& spes, & gaudium suum re euenerit, prosequitur. *In hoc ergo gaudium meum impletum est.* Perfectum est, inquit, opus, & officium meum, nec amplius habens quod faciamus. Deinde non præsentem tantùm, sed futurum mœrorem prohibens, & futura ex dictis & factis confirmat.

Illum, inquit, oportet crescere, me autem minui. Hoc est, meũ feci officium, iam cessabo. Illius opera nunc augẽtur: quod enim nunc formidatis, non in præsentia tantùm erit, sed maius indies fiet, quòd maximè res nostras claras ostẽdet. Propterea & veni, & gaudeo, quoniam Christus magnum accepit incrementum, & ea euenerunt ? quorum gratia omnia fecimus. Animaduerte quàm leniter, quàm sapiẽter illorum sedauit affectus, & inuidiam extinxit, & frustra id eos tentare demonstrat, quibus verbis maximè eorum sedat malitiam. Idcirco enim adhuc eo viuente, & baptizante hæc tractata sunt, vt Christi excellentiam testaretur, neque quispiam incredulitatis excusationem haberet: neque enim à seipso hæc dixit, neque aliis interrogantibus: ipsi & percontatores erant, & auditores. Nam neque sponte sua id dicenti ita credidissent, vt post interrogationem. Quum enim respõdentem audirent, eius certam habuerunt sententiam. Iudæi autem eo quod ad ipsum miserunt, & eius non crediderunt testimonio, idcirco meritò sibi omnem præciderunt excusationem. Quid igitur hinc erudimur? Quod omnium malorum causa est gloriæ insania, hæc illos in contentionem traxit, hæc temerario ausu excitauit, vt ad Iesum venientes dicerent: quare discipuli tui non ieiunant ? Fugiamus hunc affectum dilectissimi, vt gehennam fugiamus: hic nanque maximè eius ignem accendit, hic diaboli vndique ditionem propagat, hic ętatem & dignitatem omnem sæuissimo premit imperio, hic ecclesias huc illuc distrahit, hic ciuilia opera corrumpit, domos funditus, ciuitates, populos, gentes euertit: & si in desertum venerit, multam & illic vim ostendit. Nam qui sępenumero pecunias, & mundi illecebras, & violentiores corporis voluptates valere iubent, hi nonnunquam inani gloria capti, omnia perdiderunt. Qui multũ laborauit, propter hunc affectum non laborantis, sed grauiter peccantis pręmiũ accipiet. Pharisęus quã publicanus propter

Mat. 9. b & Mar. 2. c.

propter inanem gloriam minus meruit. Verùm hanc accu ſare nullus labor, omnes enim cõſentiũt,id aũt quærẽdum quo pacto vincam*. Quomodo igitur poſſumus? Si gloriã gloriæ comparabimus. Quemadmodum enim terrenas diuitias contemnimus,cum alias ſperamus diuitias:ita & huius vitæ gloriam,cum longe maiorẽ & veram gloriam cõiectabimur,contẽnemus. Hęc nanq; inanis & ſtulta eſt, & nomine tantũ,non,re gloria:illa vero cæleſtis, vera, quæ non homines,ſed angelos,& archangelos,& angelorũ dominũ,imò & cũ his etiam homines laudatores habet. Si illud ſpectaculum contemplaberis,ſi illas coronas noueris, ſi ad illum plauſum te transtuleris, nunquam aduerſum te terrena poterunt preualere:neq; hęc magnifacies,ſi habebis: ſin minus,nõ quæres. Etenim in huius ſeculi regiis nemo ſatellitũ,iis omiſſis quibus coronato regi,& in ſolio ſedẽti placeat,graculorũ voces,muſcarũ & culicũ obuolantiũ ſtridorẽ proſequitur,neq; enim iis vlla ex parte potiores hominũ laudes inueniũtur. Humana igitur intellecta miſeria omnia in tutiſſimos recõdam* theſauros,& manẽtẽ & incorruptibilẽ gloriã inquiram*. Quã vitam omnes conſequamur, Gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem, & cũ quo patri gloria,ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA. XXIX EX CAP. III.

Vi de ſurſum uenit,ſuper omnes eſt: qui eſt de terra: terra eſt, & de terra loquitur. Graue quiddam eſt gloriæ amor,graue inquam,& multarum ipſa ſpinarum plena gloria,& quæ difficile tolli poteſt fera, & multorũ capitũ beſtia,& in eos quibus fouetur,quib* ſuſcipitur armata. Quẽadmodũ enim vermis ligna ex quib* naſcitur,& rubigo ferrum conſumit,ita inanis gloria altricem ſui animam perdit. Quare multa opus ẽſt diligentia, vt hunc tollamus affectum. Conſidera quid hoc in loco diſcipulis ſuis hoc morbo affectis dicat Ioãnes, & vix eos placat. Ad ſuperiora etiam hoc addit. Qui de ſurſum venit ſuper oẽs eſt,qui eſt de terra,terra eſt, & de terra loquitur. Cum meũ,inquit,vbique extollatis teſtimoniũ, & digniſſimũ fide eſſe dicatis,illud vos ſcire neceſſarium eſt,nõ licere,vt is qui ẽ cælo venit,à terreno homine fidem accipiat.

Quid

Quid autem illa particula. Super omnes est, significat? & quid vobis per eã ostenditur? Quod nulli' indiget, sed ipse sibi satis est, & omnium maximus: sed ex terra & de terra loquentem dicit, non ex sua, sed ex Christi sentẽtia. Si terrena, inquit, dixi vobis & non creditis. Baptisma, terrena appellauit, non quod terrenum, sit nisi ineffabilis generationis ipsius comparatione, ita nunc de terra loqui se dicit sua diuinæ doctrinæ comparata. Nihil enim aliud, de terra loqui, significat, q̃ paruas & humiles facultates suas, & quales credibile est terrenam accipere naturam, si cum dei magnitudine conferantur. Siquidem apud deum omnes sapientiæ thesauri recõduntur. Quod autem de humanis rationibus non loquatur, inde constat: *Qui de terra est, inquit, de terra loquitur.* Atqui non totus erat ex terra, sed pro parte, nam & animã habebat, & spiritus particeps erat, quæ minime de terra sunt. Quomodo igitur de terra esse dicit? Animaduertísne nihil aliud quàm paruũ se, & nullius fere momenti, vtpote humi reptantem, & in terra natum: Christum autem cælitus nobis demissum significari? His omnibus eorum affectum extinguens, iam audentius de Christo loquitur: antea enim superuacaneum erat verba nullum in auditorum mentibus locum habitura effundere: cum autem spinas inciderit, merito iacit semina, inquiens:

Qui de sursum uenit, super omnes est, & quod audiuit, loquitur: & quod uidit, testatur: & testimonium eius nemo accipit. Cum magnum quiddam & sublime de Christo locutus esset, rursus in humiliorem de eo sermonem descendit. Illæ nanque particulæ: Quod audiuit, & vidit: magis secundum hominem dictæ sunt. Non enim visu, neque auditu norat quæ norat: sed suapte natura perfectus ex patris sinu procedẽs neque pręceptore indigens. Sicut, inquit, cognoscit me pa-

Infr. 10. c ter, & ego cognosco patrem. Quid autem significat: Quod audiuit, loquitur: & quod vidit, testatur? Quoniam per hos sensus omnia certe cognoscimus, & digni videmur quibus credatur, cum vidimus aut audiuimus, vt vtpote qui neque fingimus, neque mendacia dicimus. Idcireo vt rem cõfirmet, inquit Ioannes: Quæ audiuit & vidit, hoc est, ve-

Infra. 5. c rissima: ita & nos sępenumero sciscitamur. Vidistíne, an audisti? quod si fatebitur, certum arbitramur testimonium.

Ipse

Ipse autem cũ dicit: Sicut audio iudico: & quæ audiui à pa Ibidẽ.15 e
tre meo loquor: &, quę vidim⁹, loquimur: & id genus alia,
nõ ea gratia dicit, vt aliunde eum accepisse intelligamus.
Id enim arbitrari, vltimæ amẽtiæ est: sed vt omnẽ impudẽ
tibus Iudęis auferat suspicionẽ. Cum enim nondũ debita
de se opinio haberetur, frequenter ad patrẽ confugit, inde
verbis suis fidem faciens. Et quid admiraris, si ad patrẽ cũ
& ad prophetas & scripturas sæpe descẽdat, & eorum ad-
ducat testimoniũ? Illæ sunt, inquiens, que testimoniũ per- Infr. 7 .f
hibent de me. Nunquid prophetis minorem ipsum dice-
mus, cum eorum accipiat testimoniũ? Absit: nam propter
auditorum imbecillitatem ita loquitur, & à patre audire
se dicit, quæ loquitur, non quod magistro indigeret; sed vt
illi crederent non esse mendacium. Verba autem Ioannis
hoc significant, mihi opus est audire ab illo, de sursum e-
nim venit, qui hæc nũciat, quæ ipse solus manifestè nouit.
Ea nanque verba videlicet, Audiuit & vidit: hanc signifi-
cant certitudinem. Et testimonium eius nemo accipit.
Atqui & discipuli & multi alij acceperunt, quomodo igi-
tur inquit: Nemo accipit: hoc est pauci, & hoc nunc: nam
si neminẽ dixisset qua ratione addidisset, qui accepit eius
testimonium? Signauit, quia deus verax est. Hoc & in loco
discipulos suos tangit, ac si non multum ei credituri essẽt.
Quod eñ neque deinceps ei crediderint, ex sequentibus
cõstat. Propterea cum esset in carcere, ad Iesum eos misit,
vt ei magis conciliarentur: illi autem vix tunc crediderũt:
quod Christus significans dicebat, Beatus qui non fuerit Mat.11 a
scandalizatus in me: & propterea nunc dicebat Ioannes, & Luce,
Et testimoniũ ei⁹ nemo accipit: discipulos suos erudiẽs, & 7.d.
tantum non dicens quod pauci essent ei credituri, & idcir
co verbis eius non creditis. Quæ enim vidit, loquitur: si-
mul & Iudaicam tangit insaniam, atque dementiã. Quod
& Euangelista in principio his verbis coarguit: In pro- Suprà.1 a
pria venit, & sui eum nõ receperunt: hoc nõ venientis, sed
non recipiẽtium peccatũ est. *Qui accepit eius testimonium, is obsignauit, quia deus uerax est.* Hic & eos perterret, cum
ostendat qui Christo non credit, eum non modo non ip
si sed ne patri quidem credere. *Quem enim misit deus, inquit, uerba dei loquitur*, Loquitur enim, quæ ab illo accepit, & cre
dens

dens illi credit,& incredulus non credit. Signauit autem, hoc est,ostendit.Inde his verbis timorem auget:Deus verax est. Neque enim aliter quispiam ea non crederet,nisi mittentem deum mendacij insimularet,& cũ nihil aliud q̃ de patre loquatur Christus,qui eum non audit,non audit mittẽtem patrem. Vidésne quantã formidinẽ eis incutiat? Primum Christum infideles audire contemnebant, ideo periculi magnitudinem eis proposuit,vt discerent, quod qui Christum non audiunt,neque deum audiunt. Hac deinde ratione imbecillitatis eorũ magnitudinem exponit. *Non,inquit,ad mensuram dat deus spiritum.* Et vt dixi,rursus ad humiliorem descendit sermonẽ,cumq; & varium,& intellectu facilem auditoribus reddit. Neque enim aliter incutere,& augere metũ poterat.Nam si de eo magnum & eximium dixisset,non vtique credidissent,sed cõtempsissent potius:idcirco ad patrem omnia refert Rursum tanquam de homine Christo disputãs:quid autẽ inquit? Nõ ad mẽsurã dat de⁹ spiritũ?Nos oẽs,inquit,ad mensurã spũs operationẽ accipimus,nam spiritũ hoc in loco operationẽ dicit,Hæc enim est quæ diuiditur,ille sine mensura & integram habet operationem: quod si operationem eius metiri nemo potest,longe minus substantiã: vidésne spiritũ infinitum?Sed quisnam omnẽ spiritus accepit operationem? Qui dei opera nouit,qui dicit:Quod audiuim⁹,loquimur:
1.Ioã.1.a & quod vidimus, testamur. Quid igitur iure dubitandum est?Nihil enim nisi quæ dei sunt dicit,nihil nisi quæ spiritus. Et primum quidem de verbo Dei nihil loquitur, sed â patre & spiritu doctrinæ suæ fidem cõparat.Quod enim deus esset,norant quod sppiritus etiã intelligebant, quanuis non debitã de eo haberent opinionem,ignorabant autem filium:propterea ad patrem & spiritum semper confugit,& inde verba sua confirmat:hac nanque abdita causa si quis per seipsum hoc consideraret,valde Christi minueret dignitatem.Non enim propterea crediderũt,quoniam spiritus operationem haberet,neq; ci⁹ indiget auxilio,sed sibiipsi sufficiens est.Verum imbecilliorum suspicione cognita his vtitur verbis.Hæc autẽ dico,ne simpliciter scripturas prætereamus,sed dicentis considerationem,& auditorum imbecillitatem,& alias in scripturis causas perscru temur

temur. Non enim omnia vt volunt præceptores, sed multa secundũ auditorũ imbecillitatẽ loquuntur. Quãobrẽ Paulus: nõ potui, inquit, vobis loqui quasi spiritalibus, sed qua si carnalibus, tanquam paruulis in Christo, lac vobis potũ dedi, non escam. Volebam, inquit, tanquam spiritalibus loqui, sed nõ potui: non quod ipse loqui nõ posset, sed quod auditores intelligere non poterant: ita & Ioannes maiora discipulos docere voluisset, sed illi non patiebantur, hac gratia in humilioribus versatur. Diligenter igitur inuestiganda sunt omnia. A scripturis enim spiritalia arma accipimus, verum si ea nos induere, & discipulos armare ignorabimus, ipsa quidẽ proprias habent vires, accipientibus autẽ nihil afferunt vtilitatis. Esto thorax, & galea firmissima, & clype9 & hasta, inde quis thoraca pedib9, galeã pro capite oculis aptet, clypeo nõ pect9, sed pedes ꝓtegat: nũquid huic homini ea arma quid conferent, & non potius lędent? Plane hoc constat, non tamen armorũ culpa, sed iis vti rectè nescientis. Ita & in scripturis vsu venit, si earum ordinem confundemus, ipsæ quidem vim suam retinent, nobis autẽ nil conferunt. Hæc ego & priuatim, & publicè vos frequenter erudiẽs, nihil ampli9 proficio, sed secularibus reb9 omne vos tẽpus affixos & implicitos video, Spiritalia vero ne in somniis quidẽ coniectamini: propterea negligimus & pro veritate certantes nõ multũ valemus, sed ridiculi gẽtilibus, Iudęis, & Hereticis efficimur, quod si vt in his, aliis quoq; reb9, negligẽtia vteremini, nec sic quidẽ vobis esset ignoscendũ. Sed in secularibus negociis vnusquisque en se acutior est, & summa diligẽtia artes exercet, & rempublicam gerit, in necessariis autem & spiritalibus quantáuis desidia torpemus, superuacuis tanꝙ necessariis vtẽtes, & necessaria arbitrãtes vtentes. An nescitis non superioris tãtum ætatis hominũ gratia scripturas editas, sed nostri? Nónne audis Paulum dicentem: Hæc ad nostram doctrinã scripta sũt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & consolationẽ scripturarum spem habeamus? Et licet me frustra loqui non ignorem, nõ tamen cessabo: ita enim apud deũ excusabor, quãuis nemo me audiat. Qui attentè audientibus loquitur, is laboris præmiũ habet auditorũ persuasionem. Cuius autẽ verba non audiuntur

1. Cor. 3 a

Rom. 15 a

diuntur, neque tamen esset, plurimi faciendus est, cũ deo placere adnitatur, & nemine attendente suũ impleat officium. Verũ licet maius nobis ex contẽptu nostro præmiũ proueniat, id tamen minus desideramus modo ad vestram aliquid salutem proficiamus, maximã mercedem probitatem vestram ducẽtes. Hæc dicimus, non vt molestã & grauem vestrã faciamus orationem: sed vt affectum in vos nostrum ostendamus, & quo ob desidiam vestram dolore afficiamur, vos non lateat. Qua desidia vtinam omnes liberi, magna spiritalium cura suscepta, cælestia bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXI EX CAP. III.

P*ater diligit filium, & omnia dedit in manu eius: Qui credit in filium, habet uitam æternam. Qui autem incredulus est filio. &c.* Magna assiduitatis & humilitatis vtilitas in omnibus reb^9 ostẽditur. Per eam enim artes meliores reddimus, cum repente omnia à magistris discere nequeamus, per eam paulatim ciuitates cõdimus, per eam vitam nostrã sustentamus. Neque admireris, si tantum in secularibus virium habeat, quandoquidem & in spiritalibus plurimum possit. Sic enim ab idololatria liberari Iudęi potuerunt paulatim, & in paruis & humilibus rebus à principio, neq; doctrinæ, neq; vitæ gratia eruditi. Sic post Christi aduentũ, cũ sublimioris iam doctrinæ tempus esset, omnes accesserunt apostoli, nihil primũ altũ, vel arcanũ locuti. A paruis Christus multitudini exorsus est: ita. & in pręsentia Ioannes, tanquam de homine quodam mirabili loquitur, alta autem & sublimia per vmbram interserit. Primũ dixit: Nõ potest homo a semetipso accipere quicquã.
Suprà.3 d Inde altius quiddã attingens: Qui de sursum, inquit, venit supra omnes est. Rursus ad humilia descendens post alia multa. Nõ ad mensuram, inquit, dat deus spiritum. Inde prosequitur. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Inde cum supplicij vim intelligeret, neque ita multitudinis animos bonorũ promissione, vt suppliciorũ formidine moueri, his verbis sermoni suo finẽ imponit. Qui credit in filium, habet vitã eternam: qui autem incredulus est filio

filio, non videbit vitam, sed ira dei manet super eum. Rursus ad patrem supplicij rationem refert: non enim dixit ira filij, quanuis ipse sit iudex: sed dei, vt maiorem illis metum incuteret. Nũquid ergo satis est ad vitã æternam in filium credere? Minimè. Non enim omnis, inquit, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnũ cælorum. Et peccatum in spiritum, vel solum est satis quod in gehennã detrudat: & quid de patre loquor? Nam si in patrem, & filium, & spiritum sanctum rectè credideris, non autẽ rectè vixeris, nulla tibi ad salutem vtilitas. Quum ergo dicit: Ipsa est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum: nolimus hoc nobis ad salutem satis arbitrari. Opus nãq; nobis est & vitæ, & morũ puritate pollere, & licet hoc in loco dicat: Qui credit in filium, habet vitam æternã. Nec bona tantùm, sed suppliciorum quoq; formidinem proponit, quòd qui incredulus est filio, non videbit vitã, sed ira dei manet super eũ: non tamen dicimus satis esse solam fidem ad salutem, quod quæ de vita sæpe in euangelijs dicuntur, ostendunt. Cur enim non dixit, ipsa est vita æterna sola: neq; qui credit in filium solum, habet vitã æternam: sed in vtroq; vitam esse significauit? Nam nisi mores sequãtur, sequetur suppliciũ. Et non dixit in eo: sed, super eum: hoc est, nunquam ab eo discedet. Siquidẽ ne temporalẽ fore mortem putares, cùm dicit: Non videbit vitam: id verbum posuit, vt eius demonstraret perpetuitatem. Quod fecit, vt per hæc verba eos ad Christum traheret. Quamobrem non priuata, sed cõmuni ad eos admonitione vsus est, vt facilius alliceret. Nõ enim, inquit, si credetis & non credetis, sed in cõmuni loquitur, ne qua posset exoriri suspicio, & vehementius q̃ Christus. Siquidem Christus: Qui non credit, iam iudicatus est: hic autem, Non videbit vitam, sed ira dei manet super eum. Et meritò sanè. Neq; enim idem est aliquem de seipso loqui, & de altero. Christũ ambitionis causa ita loquutum & iactatũ existimassent, Ioannes hac carebat suspicione. Quod si postmodum Christus vehementiori sermone vsus est, ea potest ratio afferri, quod iam magnam de ipso Iudæi opinionem conceperant.

Mat. 7. c.

Infra 17. a.

VT *ergo cognouit* IESVS, *inquit, quia audierunt Pharisæi, quia* IESVS *plures discipulos facit, & baptizat quàm Ioannes:* *Cap. IIII.*

quanquam IESVS *non baptizaret, sed discipuli eius: reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.* Ipse quidem nõ baptizauit, sed nuncij quum vellent auditores in eius odium excitare, ita ferebant. Sed quanam gratia discessit? Non formidinis, sed vt eorum leniret inuidiam. Poterat nãque & insultantes cohibere, sed noluit hoc frequenter facere, ne de eius incarnatione diffideret. Et si sæpius impulsus fugisset, id etiam suspiciosum multitudini fuisset: propterea multa more hominis operatus est. Quemadmodũ enim credi voluit deum esse, ita & carnem suscepisse: hãc ob rem Petrum
Mat. 16. c. corripit, dicentem: Absit à te domine, non erit tibi hoc. Tantæ hoc sibi curæ fuit. Nã in ecclesiastica doctrina non parua hęc portio est, & salutis nostræ principiũ, cuius gratia omnia & facta, & perfecta sunt. Sic mors sublata est, & peccatum, & maledictum abolitum, & plurima vitę nostræ collata sunt bona: ideo maximè suam voluit incarnationẽ credi, quæ nobis principium & fons est innumerabilium bonorum: hinc non humanitatem, sed diuinitatem potius latere permisit. Recedens ergo ad eos rursum se contulit, vnde prius venerat. Neque ab re in Galilęam concessit, sed vt magna apud Samaritanos operaretur, ea quæ deum deceret sapientia, & vt nullam Iudæis ne impudentem quidem excusationem relinqueret, quod Euangelista his verbis significauit. *Oportebat autem eum transire per Samariam.* Vt ostẽderet præter itineris rationem hoc fecisse, cuius exemplum & apostoli sequuti sunt. Quemadmodum enim illi Iudæorum persecutionibus tunc tẽporis agitati, ad Gẽtes profecti sunt: ita & Christus, quũ ab illis fugaretur, ad has venit: vt & in muliere fecit Cananæa. Hæc autem facta sunt, vt omnem Iudæis auferret excusationem, ne dicerent se relictis, Christum ad incircũcisos profectum. Ideir-
Act. 13. g. co excusantes se discipuli, dicebant: Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gen
Mat. 5. c. tes. Et ipse iterum: Non veni nisi ad oues quæ perierãt do-
Ibidem. c. mus Israël. Et iterum: Nõ est bonum accipere panẽ filiorũ, & dare canibus. Quum autem eum Iudæi expulerunt, portam gentibus aperuerunt: neque etiam sic in Samariã principaliter profectus est Christus, sed per eã iter fecit. *Præteriens*

Veniens ergo, venit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædiū quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autē illic fons Iacob. Quanam gratia tanta hunc locum diligētia narrat Euangelista? Ne postmodum audiendo mulierem dicentem, Iacob pater noster dedit nobis hūc puteum, mireris. Etenim is locus erat, vbi pro Dina Leui & Simeon indignati grauem illam cædem patrati sunt. Et quoniam ad hoc ventum est, non ab re fuerit subtexere vnde Samaritani originē habuerint. Locus is omnis Samaria appellatur. Vnde igitur appellati sunt? Samor mons à conditore dictus est, vt testatur Esaias, & caput Samororum Ephraim. Habitatores autem non Samaritani, sed Israëlitæ appellabantur: procedēte tempore deum offenderunt, & regnante Phacee surgens Thelgamasa, & multas ciuitates occupauit, & Ele subdidit, quo interēpto Osee regnum tradidit. In hunc insurgēs Samanasar, alias cepit ciuitates, & tributarias fecit. Huic Osee primū paruit: inde defectione facta, Aethiopibus cōfœderatus est: quod quum Assyrius rex intelligeret, gētem illam obsessam cepit, neque amplius illic habitare permisit, veritus ne iterum deficerent, sed Babylonem & in Medos translatis, collectitiam hinc inde multitudinē in Samariam habitatum misit, vt in posterum firmum sibi imperiū familiaribus incolis confirmaret. His peractis volens deus potestatem suam ostendere, quodq; non imbecillitatis, sed peccatorū gratia Iudæos Assyriis tradiderit, leones in Barbaros emisit, qui vniuersam gentem perderēt. His regi nūciatis, misit sacerdotem quēdam, qui populo exponeret leges dei: non tamen omnino, sed ex parte impietatem exuerunt. Procedente adhuc tempore idolorū cultu abiecto, dei cultum complexi sunt. Quum ita se res haberent, reuersi Iudæi, his vtpote alieni genis, & hostibus æmulabantur, & à monte Samaritanos nuncuparunt, nec parua hinc inter eos contentio, neq; enim omnes scripturas recipiebāt, sed Mosi duntaxat, prophetas paruipendebant. Nitebantur tamē in Iudaicam se inserere nobilitatem, ad Abraham & progenitorū, & genus suum referētes, vtpote qui Chaldęus fuisset, & Iacob patrem appellabant, vtpote Abrahā nepotem. Iudęi autē cum cæteris & hos abominabantur: vnde Christo exprobrabant, dicentes: Samaritanus es tu, & dæmonium habes.

Genesis 34.d.

Samaritani unde dicti.

Esa. 7.b.

4.Regū 15.f. & 2.Paral. 28.

Infr. 8.f.

habes. Et quum descendisset ab Hierusalem Hiericho, hac gratia Christus Samaritanum vilem, contemptumq; & abominabilem apud eos in se misericordiam operātem: & in decem leprosis vnum alienigenam, propter hoc Samaritanum dicit, & ipsis discipulis ita mandauit: In viam gētium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis. Neq; historiæ duntaxat gratia prædij Iacob meminit Euangelista, sed vt Iudęos iamdiu repulsos ostenderet. Siquidem progenitorū temporibus pro ipsis ea loca Samaritani occuparant: quæ enim eorum maiores cum sua non essent, ceperant, ea hi ob desidiam suam & iniquitatē iampridem possessa amiserunt. Ita & nihil maiorum virtus confert, si nepotes degenerant. Barbari enim quum primùm leones experti sunt, ad Iudaicum èvestigio cultū redierunt: hi tot affecti suppliciis, mores suos minimè emēdarunt. Huc itaque Christus venit, mollem & lasciuam vitam expellens, laboriosam autem & difficilem nos erudiens. Non enim iumentis vsus est, sed adeò intentè vadit, vt ex itinere fatigetur. Hoc semper admonet, vt sibiipsi quisque seruiat, neque quærat superflua, neque multis indigeat. Adeò enim omni nos superfluitate alienos voluit, vt multis necessariorum se fraudaret. Idcirco dicebat: Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autē hominis nō habet vbi caput reclinet. Propterea plurimum in montibus versatus est, & in desertis, non perdius tantùm, sed pernox. Hoc Dauid annuncians inquit, De torrente in via bibit: vt eius tolerantiā demonstraret. Idem hoc in loco significat Euangelista,

Mat. 10. a. & Lucæ 10. f.

Mat. 8. c & Lucæ 9. g.

Psalmo 109, b.

Fatigatus enim ex itinere, sedebat sic super fontem: hora autem erat quasi sexta, uenit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in ciuitatem, ut cibos emerent. Hinc itineris studium, & cibi contemptum intelligimus, quum tanquam re superuacanea, vtatur, ita discipuli res suas dispensare didicerant. Non enim parabant viaticum, quod & alius ostendit euangelista, quum de fermento Pharisæorum loquentem dicit, quod putabāt panes non ferre. Et esurientes inducit spicas decerptas māducare, & ad ficum ob famem venisse: hæc nil aliud quàm vētris contemptum, & eius seruitiū paruipendere nos admonent. Considera, quęso, hoc in loco nihil ferētes discipulos, neq;

Mat. 16 a
Ibid. 12. a
Ibid. 21. b

à principio

à principio diei vllam victus curam habentes: sed quo tempore omnes prandent, cibos emptum proficiscuntur: non vt nos qui cũ primum mane exurgim⁹, ante omnia coquos aduocamus, & de parandis epulis & mensa diligenter verba facimus: inde aliis opera damus secularia diuinis pręponentes, & quæ superflua habenda essent, tanquã necessaria exequimur: ideo omnia præposterè aguntur. Contra autẽ spiritualium primũ rationem, & quidem maximam habere, quibus perfectis hęc alia deinceps attingere oporteret, Neque laboris studiosus tantùm, sed humilitatis, non fatigatus dũtaxat ex itinere sedisse, sed relictus solus dimissis discipulis, hic Iesus ostẽditur. Atqui poterat vel nõ omnes dimittere, vel alios sibi ministros cõparare. Noluit etenim discipulos quoq; his moribus assuefecerat. Et quid mirũ, dixerit fortasse quispiã, si humiles erãt piscatores & tentoriorum opifices? Erant sanè. Verũ repente ad ipsum cęlum euolarunt, & cũctis regibus clariores euaserũt, digni habiti, qui vniuersi orbis domini familiaritate fruerentur, & eũ vbique admirabilem sectarentur. Illud præterea non ignoratis, quod quãto quis humiliori gradu ad dignitates assumitur, facilius in superbiæ insaniã effertur, vtpote qui expers sit repentini & insperati honoris. In hac eos humilitate Christus cõtinuit, & vt ab omnibus se abstinerent, neq; ministris indigerẽt. Ipse autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontẽ. Vides laboris, caloris, & discipulos expectandi gratia sedisse Iesum? Norat enim quid apud Samaritanos esset euenturũ. Non tamen propter hoc principaliter venit. Neq; si propterea nõ venisset, erat adueniens muliercula repellenda, quæ summã erat attentionẽ præstatura. Iudæi enim ad se venientẽ expulerunt, Gentiles alio ꝑficiscentẽ ad se trahunt. Illi inuidebant, hi credunt: illi indignabãtur, hi admirãtur, adorant. Quid igitur, erat tot hominum salus cõtemnenda? tam prõpti animi relinquẽdi? indignũ sanè diuina fuisset benignitate. Quare cum debita sapiẽtia cuncta ab eo disponantur, sedẽdo corpus reficiebat iuxta fontẽ. Erat dies medius, quod Euãgelista his verbis significauit: Hora erat quasi sexta, & sedebat sic. Quid autem per hoc verbum, sic, intelligitur? Non in sella, non in loco honoratiori, sed in terra, vt contingit. Ve-

nit mulier ex Samaria haurire aquam. Ecce mulierem propter aliud egressam ciuitatem, vt impudentibus Iudęorum obiectionibus silentium imponatur, & ne quis dicat eum suum ipsius præceptum transgredi, cũ mandet, ne in Samaritanorum ciuitatem ingrediantur, ipse eos alloquatur:

Mat. 10 c Quod autem dicit, nõdum venisse discipulos, ea id gratia meminit Euangelista, vt multas sermonis Iesu ad mulierẽ occasiones afferret. Quid ergo mulier? cum à Iesu aquã peteretur, dicente: *Da mihi bibere. Quomodo tu inquit, Iudæus cum sis, bibere a me poscis, quæ sum mulier Samaritana? Non enim coutuntur Iudæi Samaritanis.* Vnde eum Iudæum esse cognouit? Ex habitu fortasse & sermone, Tu autem mulieris ingenium considera. Nam si cauendum erat, Iesum quàm illam cauere potius decebat: Non enim dixit, non coütuntur Samaritani Iudæis: sed Iudæi Samaritanis. Abstinet tamen mulier à consuetudine ne peccet, cũ alterum sua causa peccaturum arbitraretur. Neq; tacuit, sed sententia sua quod esset, præter legem corrigit. Sed illud posset quispiã dubitare, quanam gratia ab ea bibere petierit, cum lex nõ permitteret. Si quis diceret Iesum præuidisse non daturã, ideo minus petere oportuit. Quid igitur dicendum? Quod nihil iam referebat eiusmodi obseruationes præuaricari. Qui enim alios ad præuaricationẽ inducit, ipse longè magis præuaricatur. Non enim quod ingreditur, inquit, per os coinquinat animã, sed quod procedit de ore. Non parũ autem Iudęos accusat hic Iesu ad mulierem habit⁹ sermo.

Mat. 15 b Illi enim sæpenumero & verbis & re allecti minimè passi sunt persuaderi: hæc autem breui & nuda rogatione quãprimũ capitur, ipse Iesus ratione hac & via non instabat, Si qui accedebant, nõ prohibebat, quanuis discipulis dixerat: In ciuitatem Samaritanorũ ne intraueritis, ne accedentes offendatis. Id enim quàm indignissimum erat eius humanitate, quare respondet mulieri: *Si scires donum dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam.* Primum dignam quæ audiat, eam indicat, neque cõtemnendam: deinde quis ipse sit, celat. Nam si hoc scisset, e uestigio paruisset, quod de Iudęis haud dicendum est: qui cum admonerentur, nihil tamen petebant, nihil dicere cupiebãt, quod aliquid afferret vtilitatis,

litatis,sed contumelia affectum expellebant. Mulier autē Samaritana quàm mansuetè respōdeat,quæso animaduerte. *Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam uiuam?* Iam omnem ab ea quod vilis esset, & vnus ex vulgi hominibus,suspicionē amouit. Neque enim simpliciter hoc in loco dominū,sed honorificè appellat,quod ex sequentibus apparet. Non enim irrisit,non exprobrauit,sed primū hæsitauit. Quod si nō continuo intellexit, minimè mirum. Neque enim Nicodemus intellexerat: inquit enim,Quomodo possunt hæc fieri? Et iterum: *Supra.3 a* Quomodo potest homo nasci,cū sit senex? Et iterum ,Nūquid potest in vterum matris iterato introire & renasci? Hæc autem mulier longè verecundius: Domine, inquit, neque in quo haurias habes,& puteus altus est, vnde ergo habes aquam viuam? Aliud Christus dicebat,aliud illa intelligebat,tantùm verba accipiēs,neq; altum aliquid pertingere poterat. Atqui petulantius respondere licuisset: Si haberes aquam viuam,non me peteres,ipse eam acciperes: sed te iactas. Verum nihil tale locuta, māsuetè à principio per omnē sermonem respōdit:primum inquit, Quomodo tu Iudæus cum sis,bibere à me poscis? Neque tanquam ad alienum & inimicum ita locuta est: Absit, vt tecum homine alieni à gente nostra animi & infesti,quicquam cōmunicem. Deinde cū magna loquentem audiret,& ea quę inimici maximè carpsissent, nō derisit,non cauillata est:sed,

Nunquid,ait,tu maior es patre nostro Iacob,qui dedit nobis puteum hunc,& ipse ex eo bibit,& filii eius,& pecora eius? Animaduerte quo pacto in Iudaicam se inserit nobilitatē:hoc est,Ille hac vsus est aqua,nec habuit quod nobis maius daret. Ostendit autem magnum quiddam & altum ex primo respōso intellexisse. Ea nanq; particula,Ipse ex eo bibit,& filii,&pecora,nihil aliud significat,quā potiorem quandā aquam cōcepisse,eam tamen neq; inuenire, neq; manifestè cognoscere. Vt autē apertius dicam:non potes, inquit, dicere,Iacob hunc nobis fontem dedisse,alio autem vsum: nam & ipse,& filii,& nepotes eius ex hoc biberūt, neq; bibissent,si habuissent potiorē. Tu ergo hoc potiorē aliū neque dare poteris,neque habes, nisi te quā Iacob maiorem profitearis. Vnde igit quā te daturū polliceris aquā habes?

 At Iu-

At Iudæi non tanta vſi eſſent modeſtia,qui eadẽ de re ſermone habito,& eiuſdem aquæ mentione facta,nihil vtilitatis conſecuti ſunt. Cũ verò Ieſus Abrahę meminiſſet, lapidibus eũ perſecuti ſunt: mulier autẽ incredibili mãſuetudine in medio diei æſtu patienter & dicit & audit. Nec ei quicquã in mentẽ venit,quod Iudæus dixiſſet: Credibile eſt ipſum inſanire & delirare,me ad fontem expectauit,& verbis iactabundus nihil prȩſtitit:ſed expectat & ſedet,dũ quod quȩrit,inueniat. Quod ſi mulier Samaritana tantam adhibet diligentiã,vt aliquid vtilitatis cõſequatur,neque à Chriſto diſcedit,quãuis eum adhuc ignoret: quam nos veniam cõſequemur qui eum nõ ad fontem, non in deſerto, non in meridie,neq; in ſolis æſtu ardentiſſimo,ſed ſub aurora,ſub hoc tecto ad vmbrã intuemur,nõ tamen quicquã audire patimur,ſed deſidemus? Illa ita Ieſu verbis attẽdit, vt alios aduocet: Iudæi nõ modo neminem aduocant, ſed accedentes prohibent,impediuntq; dicentes: Videte num ex principibus aliquis credit in eum,aut ex Phariſȩis? Sed turba hæc quȩ nõ nouit legẽ maledicti ſunt: Imitemur igitur Samaritanam,alloquamur Chriſtum. Etenim medius noſtrũ in præſentia adeſt,& per prophetas & diſcipulos ſuos nobiſcum loquitur. Audiamus, & credamus, quandiu fruſtra & inutiliter viuemus? facere enim quæ deo nõ placẽt, id demũ eſt fruſtra & inutiliter viuere, vel potius perditè. Cùm enim datum nobis tempus in nullã impendimus vtilitatem,inutilis impenſæ vltimum daturi ſupplicium hinc migrabimus. Nunquid qui pecunias ad negociationem acceperit,easque prodegerit, ab eo creditor rationẽ exiget: qui autem vitæ munus perditè cõſumpſerit, impunè abierit? Non propterea deus præſentem nobis vitam præſtitit, non animam in hoc corpus infudit, vt hac tãtùm fruamur vita, ſed vt totis viribus ad futuram contendamus. Bruta præſenti duntaxat vſui ſunt: nos idcirco immortalem habemus animam, vt ad illius vitȩ præparationẽ omnia moliamur: equorum enim,boum,aſinorum, & aliorum huiuſmodi pecorum ſi quis vtilitatem roget, nullam præter in præſentis vitæ neceſſitatibus ſeruitium, vſumque inueniemus. De nobis nõ ita ſentiendũ eſt, ſed melius & præclarius domicilium poſt huius vitæ migrationem expectamus:

Infra. 8 g — *Infra. 7 g*

mus:ad quod vt clari perueniamus, omnia facienda sunt, vt cũ angelis iubilemus,& semper regi assistam⁹: propterea immortalem nobis animam & corpus immortale futurum largitus est, vt perpetuis cum ipso bonis perfruamur: quod si terræ inniteris, quum tibi cęlestia proponantur, considera quanta ignominia afficias eorum exhibitorem, quum contẽptis quæ tibi offert cęlestibus, ea terrenis mutare non dubites: ideo gehennam minatur, vtpote contẽptus,vt intelligas quantis bonis priuas. Sed absit, vt illud experiamur suppliciũ:sed deo placentes ęterna bona consequamur,gratia & benignitate domini Iesu Christi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXI. EX CAP. IIII.

RESpondit Iesus,& dixit ei:Omnis qui bibit ex hac aqua,sitiet iterum:qui autẽ biberit ex aqua, quã ego dabo ei,non sitiet in æternũ:sed aqua quam ego dabo ei,fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternã. Spiritussancti gratiã, nunc ignem,nunc aquam scriptura appellat,vt non substantię,sed & operationis has intelligẽtias esse demõstret.Non enim spiritus ex differentibus cõstat substantiis,cũ inuisibilis & vnius generis sit: & Ioannes quidẽ dicit,Ipse nos baptizabit in spiritu sancto &igni.Christ⁹ autem: Flumina de ventre eius fluent aquę viuę:hoc autẽ dixit de spiritu sancto quem erant accepturi,itidem & nunc spiritum appellat:Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ.Ita spiritũ ignem appellat, vt excitamentũ & feruorem gratiæ & peccatorum absumptionẽ significet:aquam autẽ,vt ablutionem &refrigerium,quibus ipsum accipientes animi fruuntur.Etenim tanquam hortũ virentẽ,& fructiferis & semper florentibus arboribus comãtem:ita prõptam animam disponit,vt nulla anxietate, nullis satanæ insidiis distrahi sinat,sed omnia ardẽtia malitiæ tela extinguat.Tu autẽ,quæso, dei sapientiam considera,quàm leuiter mulierculã allicit:nõ à principio dixit, Si scires quis est,qui tibi dicit,Da mihi bibere:sedpostquã occasionem illi præbuit, vt ipsum Iudęũ appellaret, & criminaretur, hoc ꝓpulsans inquit:Si scires quis est,qui dicit tibi,

Mat. 3.c
Infra. 7 f

tibi,da mihi bibere,tu forsitan petisses ab eo. Quibus verbis iam ad maiora impulit, vt patriarchę meminerit, Inde cum illa diceret: *Nunquid tu maior es patre nostro Iacob?* Nō se maiorē dixit,visus enim esset se tantū iactare,nondū cognitus,sed latenter id significat.nō enim simpliciter dixit Dabo tibi aquam,sed prius Iacob aqua neglecta, suam laudat,à munerū natura dantium volens differentiā ostendere,& quantū ipse patriarcham excelleret. Nam si admiraris,inquit,patriarcham,quod hanc aquā dederit:inde ego longè meliorem tibi dedero,ea accepta,me quā Iacob maiorem cōfitearis necesse est.Si cum dicas: Nunquid maior est Iacob,quoniam hāc aquam dederit?Si illa meliorem à me acceperis,profectò me maiorem dixeris. Intuere verū mulieris iudicium,à re ipsa & de Christo & de patriarcha ferentis sententiam·verum nō ita Iudæi,sed cum eiicientem eum viderent dæmonia,non modo patriarchæ nō prętulerunt,sed dæmonium habere dixerunt:Samaritana au-
Infr. 10 g tem secundum Christi voluntatē iudicat, ab operibus scilicet:hinc enim ipse iudicium requirit,dicens: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere: si autem facio, & si mihi nō creditis,operibus credite, sic mulier fide adducitur.Proptea cū audisset Iesus:Nunquid maior es patre nostro Iacob?eo omisso,de aqua sic loquit̄: Omnis qui bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Et cōparationem non accusandi,sed excellentiam demonstrandi gratia facit.Non enim aquam illam vilē & negligendam dicit, sed naturam ostendit.Qui autē biberit ex aqua,quā ego dabo ei, nō sitiet in æternū.Audiuit aquā viuam mulier,sed primū non intellexit.Nam cū aqua viua sit,etiā quæ semper scaturit, huiusmodi aquam Christum dixisse arbitrata est: ideo apertius ex vtriusq; cōparatione Iesus suæ aquæ præstantiā declarat.Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum. Hinc maximè ex sequētibus excellentia dignoscitur,horū enim nihil habet aqua,quam sensu deprehendimus. Quid autē prosequitur? Sed aqua quā ego dabo ei,fiet in eo fons aquę salientis in vitam ęternam. Sicut enim,si quis fontem intus habeat,nunquam sitiret:ita qui hanc aquam habuerit.Credidit cōtinuo mulier,longè Nicodemo sapientior,sed & fortior. Ille huiusmodi pluribus auditis

auditis neminem aduocauit,neq; sibi confidit,hęc apostolico officio functa est,omnibus audita annuncians,& populū extra ciuitatē ad Christum aduocans ac trahēs vniuersum. Ille quomodo possunt hæc fieri,inquit:neque manifestū spūs exēplū à Christo abductū accipit:mulier vero primū parūper hęsitauit, mox nō expectata confirmatione, ad eius sermonem tanquam certum accipiendum properat, dicente enim Christo, Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, statim subdidit: *Da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque ueniam huc haurire.* Considera, quęso,quàm paulatim ad verę doctrinę altitudinem adducitur. Primū Iudęum quendam legis trāsgressorē suspicata est:inde vt hoc crimē propulsauit,(absurdum enim erat talē enim esse,qui tot bona cōprehenderet,) audita aqua viua sensu perceptibilem existimauit, tandem spiritalem intelligens,credidit huiusmodi aqua posse se tollere sitis necessitatē,nō tamē adhuc quęnā esset intelligēs, ambigebat. Et superius sensu perceptibilē credidit, certo tamen nesciebat: hinc autem diligentius intuens,nec eam penitus comprehens: Da mihi,inquit,hanc aquam vt non sitiā neque veniā huc haurire. Primum patriarchæ Christum prætulit, quod eo fonte non indigeret, si illam aquam acciperet. Considera quanto potiorem Christum duxerit hoc gratæ & fidelis animæ indicium ostendit, quam de Iacob opinionē haberet,nouit meliorem,mutauit sententiam:non tamen nimium credula mulier, neque temere Christi verba accepit: diligenter inuestigauit, nec incredula neq; pertinax,quod rogando ostendit. Atqui Iudæis dixerat Christus: Qui comedit de carne mea,nō esuriet: & qui credit in me nō sitiet. Verū non modo nō crediderūt, sed & scādalizati sunt. Mulier nulla perturbatione affecta immoratur & rogat. Iudęis inquit: Qui credit in me, non sitiet mulieri crassius. Qui biberit ex hac aqua, nō sitiet: Spiritalia nullo prę scripta fine pollicebatur,ideo mulieris animū pollicitationib' erigēs, adhuc sensibilib' immoratꝰ quoniā nondū spiritalia capere poterat. Nā si dixisset: Si credideris in me nō sities,nō vtiq; intellexisset quid diceret. Sed quanā gratia nō his ad Iudęos vsus est verbis? Qm̄ multa signa viderāt: hęc nullū,sed tātū verba audierat ꝓpterea

Supra 3.a

Infra 6.d

pterea

pterea iam suam demõstrat potestatẽ, eius, prædicãdo con ditionem & leniter reprehendendo: *Vade, inquit, uoca uirũ tuũ, & ueni huc. Respondit mulier, & dixit: Non habeo uirum, Dicit ei Iesus. Bene dixisti, uirum non habeo: quinque enim uiros habuisti, & nunc quem habes: non est tuus uir, hoc uere dixisti. Dicit ei mulier: Domine, uideo quia propheta es tu.* Pape quãta mulieris sapientia, quã ęquo animo reprehensionẽ passa est, & cur non passa dixerit quispiã? Cur, dic, quæso? nónne & Iudęos sæpenumero & grauiter increpuit? Non idẽ est, & quæ animo abscondita sunt, & rem clanculũ cõmissam in mediũ ꝓferre. Alterũ enim solius dei est, neq; enim alius quispiã hominis mentẽ nouit, quã qui mentem habitat: alterũ familiaribus cognitũ. Verũ Iudęi reprehensi, molestè

infr. 7 .c ferunt: & dicente Iesu, Quid me quæritis interficere, non solum nõ admirantur quẽadmodũ mulier, sed maledicunt ei, & conuitiantur dicentes: Dęmoniũ habes, quis te quærit interficere? Atqui & ex aliis signis illũ cognoscere poterãt Samaritana hoc dũtaxat acceperat, & nõ modo nihil maledicit, sed admiratur & stupet, & prophetam autumat. At grauius hanc q̃ illos reprehendit: hoc enim vni⁹ peccatũ erat, illud cõmune pluribꝫ⁹, neq; ita cõmunib⁹ vt ꝓpriis obiectis criminibus offendimur. Et illi magnum quid se facturos arbitrabantur, si Christũ perderent: huius vero peccatum patebat omnibus, non tamen ægre tulit, sed admiratione & stupore perculsa est. Hũc ordinem & cum Nathanael seruauit. Nõ enim primum prophetauit, neque dixit:

Suprà. 1 g Vidite sub ficu. Sed cum ille dixisset, Vnde me nosti? Id respondit. Volebat enim & miracula faciendi, & prophetandi occasionẽ ab his qui ad ipsum se cõferebant capere, vt magis sibi tribuerent, & inanis gloriæ suspicionem tolleret: idem hoc in loco facit. Nam si primo eam quod virũ non haberet, increpuisset, & graue visum esset, & superfluum: sed nactus ab ea occasionem rectè omnia prosecutus est, & audientẽ mansuetiorẽ reddidit. Et quomodo ꝓ sequitur orationem hanc, dicet quispiam: Vade voca virũ tuum? De domo sermo habebatur, & gratia humanam accedente naturam instabat mulier, & eam efflagitabat. Dicit Iesus: Vade, voca virum tuum: quasi opus esset cum eo communicare. Illa accipiendi cupida, putãs hominẽ alloqui

qui,vt suam celaret turpitudinem,non habeo,inquit,virū. Hinc nactus occasionem christus, tempori eam reprehendit,vtrunque explicans, & quot viros habuerit,& quē in præsentia celabat. Quid ad hoc mulier?non ægre tulit,nō abiit,non in contumeliam accepit,sed magis admiratur & perstat. *Video enim,inquit,quia propheta es tu.* Et intuere eius prudentiā,non è vestigio in ciuitatē accurrit,sed obstupescens considerat. Video inquit:hoc est,videris mihi propheta esse,quod cum opinaretur,non amplius terrena rogat, non bonam corporis valetudinem,non pecunias, non opes,sed tantum doctrinam: *Patres nostri,inquit,in monte adorauerunt.* Abraham significans,qui filium illuc oblaturus duxisse dicitur. *Et quomodo dicitis, quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet?* Animaduertis enim q̄ breui altiora aggreditur?Nam cui modo de sedanda siti cura erat,iā doctrinæ præcepta perquirit. Christus autem non soluit, neque enim hoc ei propositū erat,sed simpliciter respondet:altius tamen mulieris animū erigit,non tamen priusquam se prophetā profiteretur, vt maiorem verbis suis fidem faceret,ne amplius illa dubitaret. Pudeat igitur nos, & erubescamus, quinque virorum mulier & Samaritana,tantā in discendo adhibet diligentiā,vt neque diei tēpore,neque aliis occupationib⁹ à Iesu doctrina abduceretur,nos vero nō modo nihil ad diuinarū rerū eruditionē inquirim⁹,sed in omnibus securè & eodē modo afficimur, propterea omnia negligimus. Quis nostrū,quæso,repetita domo,aliquod Christiano dignū op⁹ aggreditur: Quis scripturarū sensus perscrutatur?Nemo sanè sed alueolos & talos frequēter inueniem⁹,libros q̄ rarissimos: quos si qui habent,ac si nō haberēt,clausos in scriniis seruāt,vel omne suum studiū in membranarum tenuitate,in literarū characteribus q̄ pulcherrimis cōsumunt:non vt legant: non vt vsum inde aliquem consequantur,sed vt diuitias vt ambitionem ostentēt,in his student. Tanta est inanis gloria, nullū ambitiosum audio,qui librum intelligat,sed aureas tantū literas admiratur. Quid quæso hoc lucri?Nō propterea,nobis scripturæ datæ sunt,vt in libris duntaxat habeamus,sed cordi insculpamus. Itaque hæc librorum possessio Iudaicæ ābitionis est,quibus in literis præcepta data sunt nobis

Ge.22.a.

nobis non ita,sed in tabulis cordis carneis. Non autem libros comparari prohibeo,sed admoneo & maiorē in modū rogo,vt eos cōparemus:ita tamē, vt & literas & sensus frequēter animo repetamus,vt hoc pacto mundus efficiatur. Nam si in quacunque domo euangelium est,illuc diabolus ingredi non audet:quanto minus animā ei assiduis lectionibus familiarē, neque dęmon,neque peccatum attinget? Sanctifica igitur animā,sanctifica corpus,hoc cōtinget,si euangeliū semper & animo habueris & lingua. Quod si linguę obscœnitas animā coinquinat, si dęmones vocat,perspicuū est spiritali lectione eā sanctificari,& gratiam spiritus sancti affatim infundi. Diuini cātus sunt scripturę,hinc nobis & animæ nostrę affectib⁹ remediū petamus,cuius vtilitatē si intueremur,incredibili ei attentione vacaremus. Hęc ego frequenter dico. An nō perquam absurdum est vt fori homines,aurigarū & saltatorū noīa, genera ciuitates,actiones,mores necnon equorum virtutem & quid singuli possint memoriter teneant: qui autem huc se conferunt ,omnium penitus ignari discedant, immo & liberorum suorum numerum ignorēt? Quod si voluptatis gratia illa prosequeris, longe maiorem in his ostendam. Quid enim iucūdius,quæso ,quid mirabili⁹? Hominémne cum homine,an cū diabolo hominem spectarē certātem? Et corpus cum incorporea potentia congredi , & genus suum victoriam referens intueri? Has pugnas,hæc certamina contemplemus,hæc inquam,quæ imitari & pulcherrimum & vtilissimū est,in quibus coronam accipere licet nō in illis,quorū ęmulatio ignominiosa est: illā cū dęmonibus pugnam,hanc cum angelis,& angelorum domino spectabis. Dic,quęso,si tibi regum & principum consessu spectaculis adesse liceret,nōne tibi honorificum duceres? Huc vbi cum angelorum regi diabolū deuinctis post tergū manibus,& conatibus suis nihil præualentē spectare licet:non curris,& incredibili voluptate hoc spectaculum nō prosequeris? Et quonam pacto hoc fiet,inquies? Si librū in manibus frequēter habueris. Illic enim diaboli fossas, lōga curricula,laqueos,captiones,artē deprehēdis: inde & pugnare cum eo,& superare didiceris,dęmonū sunt,nō hominum secularia spectacula. Quare vos hortor,vt a Satanę

Euāgelio sanctificatur anima.

tanq; festis abstineatis: nam si in idolorum templis nephas est ingredi, longe magis in dæmonũ solennitatibus: his ego vos frequenter, admonitionibus obtundo, dũ aliquid proficiam. Mihi quidem non molestũ est, inquã, vobis autem securũ neq; grauis vobis sit, oro, hortatio mea: nam si grauiter ferendũ esset, mihi potius esset, qui nõ auditus in hoc vobis sæpenumero consessu verba facio, q̃ vobis qui tãtum aures adhibetis, nunquã proficitis. Sed absit, vt vobis molestus sim: sed hac culpa vacui, spectaculo spiritali digni futura gloria perfruamini, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi cum quo patri, gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXII EX CAP. IIII.

D *Ixit ei Iesus: mulier, crede mihi, quia uenit hora quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est.* Vbique fide nobis opus est dilectissimi, fide, inquam, bonorum matre, salutis medicina, sine qua nullam magnarum rerum doctrinam percipere quispiam potest, sed illis similis qui sine naui pelagus trãsnare aggressi, parũ prouecti lassatis manib⁹, pedibúsque, fluctibus cõtinuo obruuntur, neq; aliter qui suis nitũtur rationib⁹ ante cognitã veritatẽ, vt Paulus ait, naufragium faciunt, quam quidem repellentes circa fidẽ naufragauerũt. Quod ne nobis accidat, sacrę ancorę, qua christus in præsentia Samaritanam confirmauit innitamur. Nã cũ illa dixisset. Quomodo vos dicitis, quia in Hierosolymis est locus in quo oportet adorare? Respondit Iesus: Mulier, crede mihi quia venit hora quãdo neq; in Hierolymis, neq; in mõte hoc adorabitis patrẽ. Maximam huic reuelauit doctrinam, & quam neque Nicodemo, neque Nathanael: Hæc suam potiorem q̃ Iudaicam maiorũ authoritate commentabatur. Christus nihil ad hoc respõdit, tanquam superuacaneũ cognitu. quare patres in mõte Iudęi Hierosolymis adorarent: tollit tamen vtriusq; loci cultũ, & illius mẽtẽ excitat, edocetq; neque Iudæos, neq; ipsos aliquid de se magnũ in posterũ posse polliceri, & tũc differẽtiã adducit, præstantiores tamẽ Iudæos significat, non

1. Tim. 1 d

non loci ratione,sed cognitione:ac si dicat,loci gratia nil contendendum est,sed in cultu Iudæi præferendi sunt Samaritanis. Vos inquit,adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus. Et quonam pacto nesciebant Samaritani quod adorarent? Quoniã in certo & circunscripto loco esse & quasi diuidi posset, deum arbitrabantur, ita eum colebant,ita ad Persas mittentes, non eius loci,deum sibi iratũ nunciarunt nihil de eo amplius hoc pacto quàm de idolo arbitrati:quare & dæmones & ipsum adorabãt,& quæ misceri non poterant,confundebant.Iudæi autẽ hac vacabãt opinione,& totius orbis eũ norant deum esse, quanuis nõ omnes,propterea inquit:Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus.Neque tibi admirationi sit Iesum se Iudæis annumerare:nam secundum mulieris loquitur opinionem,tanquam Iudæus propheta:ideo inquit , adoramus.Adorantis officium omnibus constat.Adorare enĩ creaturæ, adorari non creaturæ,sed domini est. Sed primo quasi Iudæus loquitur.Nos,hoc in loco Iudæos significat.Iudaicam ergo religionẽ extollit,tamen verbis suis fidẽ comparat,amouens suspicionẽ,ne affectu quodã suã præferat gentem ; nam qui præcipuum cultus locum ,& quem ipsi plurimi faciebant,negligit,tollitque , eum perspicuum est nullius ad gratiam locutum, sed verè & propheticè: & cũ rationes nõ adduxerit inquiens: Crede mihi mulier,& quæ sequũtur addidit,Quia salus à Iudæis est Hoc est,vel quod orbi terrarum bona inde prouenerunt: nam & dei cognitio,idolorúmque contemptus,& cætera dogmata,& noster cultus,quãuis nõ recte, a Iudæis tamẽ ortum habuit salutẽ,inquam,vel hoc,vel suum aduentum appellat,vel vtrumque potius ex Iudæis prouenisse testatur,quod etiam Paulus:ex quibus inquit, Christus secun-

Rom. 9.a dum carnem,qui super omnia benedictus deus in secula. Vides enim,vt veteri fauet testamẽto,idq; bonorũ demõstrat originẽ,& nulla ex parte legi contrarium ? Siquidem ex Iudæis omnia bona ortum habuisse dicit. *Sed ueniet hora, & nunc est,quando ueri adoratores adorabunt patrem in spiritu & ueritate.* Hic & Samaritanos & Iudæos à veris excepit adorantibus,& quanuis meliores Iudæos,venturis tamen longe deteriores,quanto figura veritate inferior est, judica-

iudicauit:ecclesia autem significat, quoniam verus & debitus deo cultus ipsa est. Etenim pater quærit tales adoratores: si ergo tales iampridem quærebat, non omnino hūc illis morē constituit: permisit tamē propter hoc, vt eos quoque ad verum induceret. Qui igitur sunt veri adoratores? Qui nullo loco diuinum cultum circunscribunt, qui deum in spiritu colunt, sicut & Paulus: Cui seruio, inquit, in spiritu, in euangelio filij eius. Et iterum: Obsecro vos fratres per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiā viuentem, sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum: per spiritum autē incorporeum significat. Opus est enim incorporei hunc cultum esse, & per incorporeum quod est in nobis: hoc est, per animā & animæ mundiciam offerri, idcirco ait: *Et adoratores eius in spiritu & ueritate adorare oportet.* Nam quum & Iudæi & Samaritani contempta anima, mundítiæ corporis plurimum studerēt, non ablutione, inquit, & ornatu corporis, sed incorporea nostri parte adorandum: quamobrem non pecora, non vitulos, sed te totum deo offeras sacrificium, sic viuentem hostiam exhibebis. In veritate enim adorare oportet: nā quæ superiori tēpore figura erant, circuncisio, holocausta, sacrificia, incensum, non sunt amplius, sed omnia veritas. Non enim caro, sed malæ circuncidendæ sunt cogitationes, & nos ipsos crucifigere, & irrationales auferre cupiditates oportet: his mulier verbis implicita, & eorum se sensum assecutam non confidens: Scio, inquit, quia Messias venit, qui dicitur Christus: quum ergo venerit ille, annūciabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: *Ego sum qui loquor tecum.* Et vnde Samaritani Christi aduentum expectabāt, quum solum Mosen reciperent? Ex ipso Mose, qui in principio filium reuelauit: illud enim: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: ad filium dictum est, & Abrahæ in tabernaculo filius loquitur, & Iacob de eo prophetizās, dixit: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittēdus est, & ipse erit expectatio gentiū. Ipse præterea Moses inquit: Prophetā de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus, ipsum audies, & quæ de serpente & virga Mosi, & de Isaac & oue, & alia multa licet studiosis colligere, quæ Christi aduentū testant.

Rom.1.b *Ro.12.a.* *Gen.1.d.* *Ge.49.b* *Deut.18.d.*

testãtur. Et quanam gratia, inquies, his mulieri rationibus non persuasit Christus, vt Nicodemo, cui in mediũ serpentem attulit, & Nathanael cui prophetauit? Quoniã hi viri erant, & in huiusmodi versati: Samaritana rudis & abiecta mulier, expers omnium literarum erat, ideo nullum cum ea de scripturis verbum facit, sed aquę tantũ pollicitatione, & prophetia eam allicit, ideoq; in sui mentionẽ eam adducit, & se iam qui sit, manifestat: quod si nõ rogatus fecisset, cre ditus esset delirare, & se iactare. Nunc pedetẽtim & modestè nactus occasionem, omni se suspicione absoluit, & quidem Iudæis frequenter rogantibus. Quousque animã nostram tollis? Dic nobis si tu es Christus, non palàm, vt huic mulieri, se Christum esse professus est: fidelior hæc erat illis, qui non discendi, sed arguendi gratia rogabant: nam si discere voluissent, verborum, scripturarumque & miraculorum sufficiens eis fuisset doctrina. Samaritana integra & simplici mente petiit, vt ex sequentibus facilè potest intelligi. Audiuit enim, credidit, & alios ad credendũ traxit, & in omni re eius diligentia, & fides integra dignoscitur. *Et continuò uenerunt discipuli eius.* Et quidẽ tempestiuè, quum iam nihil amplius ad dicendũ relinqueretur, O rem mirabilem, mulier Samaritana huiusmodi loquitur: *Et cõtinuo (inquit Euangelista) uenerunt discipuli eius, & mirabãtur quod cũ muliere loquebatur, nemo tamẽ dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?* Sed quid mirabãtur? Facilitatẽ & incredibilem Christi humilitatẽ, quod tam clarus & tanti nominis, pauperem & Samaritanam mulierem benignè alloqui non dedignaretur: nihil tamen rogarunt, adeò discipulorũ mores imbiberant, adeò magistrum & timebant & reuerebantur plurimum: atqui nonnũquam audentiores visi sunt, & quũ Ioannes supra pectus eius recubuit, & quum accesserũt ad eum dicentes: Quis putas maior est in regno cælorũ? & cũ Zebedęi filii rogant, vt alter à dextris, alter à sinistris sedeat, quid igitur hoc in loco siluerunt? Quoniam illic res sua agebatur, ideo necessariò percõtati sunt: hæc tanta res nihil ad eos accedit, quod Ioãnes multòpòst tempore super Iesu pectus recubuit, super ipsum finem quum iam Christo esset familiarior, eius dilectione fretus. Hic enim erat, inquit, quem diligebat Iesus. Quid huic beatitudini par, dilectissimi?

Margin notes: Ioã. 10. a (beside "stram tollis?"); Mat. 18. a. Marci 10. c. (beside "Ioannes supra pectus"); Infr. 19. c (beside "esset familiarior")

ctissimi? Nolimus tamen ea contēti esse, sed totis conemur viribus vt nos beatorum numero adscribamur, & imitemur euangelistā, & tātæ dilectionis causam cōteplemur. Quænam ea est? Reliquit patrē & nauiculā, & thete, & secutus est Iesum: verū hoc & frater fecerat, & Petrus, & Andreas, & alij itē apostoli. In quo ergo excelluit, quod tantam sibi Iesu conciliauerit dilectionē? Nūquid inueniemus? Ipse de hoc nullam facit mentionē, sed quod tantū diligeretur: dilectionis causam & modestè quidē subticuit, sed quin eximiè à Christo diligeretur, ambigit nemo: non tamen neq; loquendo, neq; rogādo præcipuā quandā apud Iesum authoritatē habuisse apparet, vt sæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, nisi semel tantū quum obsequi & obtēperare condiscipulo voluit: nam quū ipsorum princeps ei innuit, tunc Iesum quis ipsum esset traditurus, rogauit: Immenso nanq; hi duo discipuli, & mutuo se amore ꝓsequebātur, in templū simul ascendisse, & simul loquentes ambos legimus. Atqui ardētius aliquoties Petrus & mouetur, & loquitur, & demū audit Christū dicētē: Petre, amas me magis his? Qui autē præ cæteris diligebat, proculdubio & præ cæteris diligebatur: verū alterū amasse Iesum, alterū à Iesu amatū satis constat. Quid igitur hanc præcipuā dilectionem conciliauit? Incredibilis arbitror Ioannis māsuetudo & lenitas, qua remissior sæpenumero videbatur: quæ quāta sit virtus, ex Mose manifestū est, quippe quæ tantum & talē præstiterit: nihil enim humilitati cōparādum. Hinc Christus beatitudini principiū fecit, tanquā enim quoddā immensi ædificij fundamētum, humilitatē primū iecit, sine qua nemo salutē consequitur: sed siue quis ieiunauerit, siue orauerit, siue suas pauperibus erogauerit facultates, sine humilitate hęc & huiusmodi omnia nihil afferūt vtilitatis: cōtra ipsius cōdimēto gratiora omnia, iucūdioraq; reddūtur: humiles ergo & māsuetos nos exhibeamus dilectissimi, ita haud difficile est bene operari. Quid stulte superbis? Non intelligis humanæ naturæ imbecillitatē, & inanes spes nostras? qui te exitus maneat cōsidera, intuere multitudinem peccatorū: sed forsitā opera te tua extulerunt, his intumescis, hoc pacto omniū mercedē amittis, q̄obrem nō adeò peccatis obnoxiū, vt virtutis sectatorem moderatione vti decet.

Acto. 3. a.

Infr. 21. c

Absq; humilitate pietatis opera mortua.

o ij Quid

Quid tandem? Quoniam ille conſciẽtia retrahitur: hic autem niſi ſe diligẽter contineat, continuò quaſi vento quodam tollitur, & euaneſcit, quemadmodũ Phariſæus. At pauperibus ſubuenis? non ex tuis, ſed domini facultatibus quæ conſeruis communes ſunt. Quocirca humilitate vtendum eſt, & in tui generis calamitatibus res tuas, & naturã tuam in illis te conſiderare oportet, fortaſſe & nos talibus ſumus orti progenitoribus. Quod ſi tranſiere ad nos diuitiæ, & aliquando nos deſerturas credibile eſt. Quid autem omnino ſunt diuitiæ? Vmbra iners, fumus qui citò euaneſcit, flos fœni, vel etiã viliores. Quid in fœno magnifacis? Nõne & latronibus, & perditis hominib⁹, meretricibus, ſacrilegis accedunt diuitiæ? Intumeſcis quod cum talibus illas communices? Sed honoris cupidus es? Verùm nil honoratiorem te reddet, quàm eleemoſyna. Diuitiarum honores, & potentiæ coacti ſunt, & inuidioſi: hi voluntarij, & vero honorantium iudicio proueniunt, quare nunquam remittuntur. Quod ſi homines tantum honorem, tantã reuerentiam, miſericordiam ſibi facientibus tribuunt, & bona eis precantur, conſidera quæſo, quàm à clementiſſimo & benigniſſimo deo remunerationem, quam vicem ſint accepturi. Has igitur quæramus pecunias ſemper duraturas, vt in hac vita magni, in futura glorioſi æterna bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XXXIII. EX CAP. IIII.

R. *Eliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite & uidete hominem, qui dixit mihi omnia quæcũq; feci: nunquid ipſe eſt Chriſtus?*

Multo nobis feruore opus eſt, multo ſtudio, quibus excitemur, alioqui impoſſibile eſt, vt promiſſa nobis bona conſequamur: quod ſignificans Chriſtus nunc quidem ait: Qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, nõ eſt me dignus: nunc verò, Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi accendatur? Quibus verbis flagrantẽ & incenſum diſcipulum, & in omne periculũ promptiſſimum nobis proponit. Qualis enim fuit hæc mulier? Adeò enim audito Ieſu incẽſa eſt, vt relicta hydria & aqua, cuius gratia eo cõceſſerat, in

Mat.10. g.
Luc.12.f

in ciuitatem properaret,& ad Christum vniuersum populum traheret. Venite,inquit,& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcũq; feci. Considera mulieris studiũ,considera sapientiam: venerat hauriendæ aquæ gratia,& cum verum fontẽ inuenisset,contempsit alterũ,vt nos exemplo licet paruo admoneret, spiritualiũ gratia secularia omnia esse nobis cõtemnenda,neque eorum nisi ad necessitatem vllam rationem habendam : quod & apostoli fecerunt, & hæc in præsentia mulier. Siquidem illi à Iesu vocati, retia reliquerunt,hęc spõte sua reliquit hydriã, & superna proueniente gratia apostolico munere fungitur: neq; vnum aut alterum,vt Andreas & Philippus, sed vniuersam aduocat ciuitatem,& populum ad Christum adducit. Et cõtemplare mulieris prudentiam,nõ dixit, Venite,videte Christum: sed ea qua ipsa allecta est humilitate, allicit populares suos Venite,inquit,& videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcũque feci. Atqui aliter dicere potuisset, Venite,videte prophetã: sed cũ anima diuino igne exardescit, nihil amplius terrenum curat,nõ gloriam,nõ decus,sed eius flammę feruore tantũ mouetur. Nunquid ipse est Christus? Animaduerte iterum immensam mulieris sapientiã, neque affirmat Christum esse,neque reticet. Noluit huius se opinionis authorem,sed suo ipsorũ auditu inductis, hoc ipsis persuaderi,quod lõgè futurum erat probabilius, sed non omnem vitam suam à Christo acceperat,ex his tamen quæ dixerat,& cętera credidit. Neque dixit,Venite & credite: sed,videte: quod & leuius erat & persuasibilius. Animaduertis mulieris sapientiam? proculdubio intelligebat, modo illum fontem gustarent, eadem de eo quæ & ipsa sensuros: quod si quis crassiori esset ingenio, vt cognoscere eum nõ posset,vitam suam à Christo patefactam in medium adducit,vt vel hinc omnes alliciat. *Interea rogabant eum discipuli eius, dicentes: Rabbi, manduca.* Hoc non improbitate quadam,sed amore & studio in magistrum dicebãt, cum itinere & æstu fatigatum viderent, quibus Christus: *Ego, inquit, cibum habeo manducare, quem uos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Nunquid aliquis attulit ei manducare?* Quid mirum, si mulier aquæ appellatione,aquam esse opinabatur, quando & discipuli eodem in errore deprehen-

Mat. 4. c

 duntur,

duntur, neque adhuc ſpiritalia intelligunt, ſed ambigunt? Solitum tamen magiſtro honorem tribuunt, & mutuis inuicem ſermonibus eum percontari non audent: quod & aliâs fecerunt, cum etiàm cuperēt interrogare. Quid Chriſtus? *Meus cibus eſt ut faciam uoluntatem eius qui miſit me, & perficiam opus eius.* Hominum ſalutem hoc in loco cibum appellat, vt quanta ſalutis noſtræ cura & deſiderio teneatur, oſtendat: ſicut enim nos cibum, ita Chriſtus humani generis ſalutem deſiderat. Accipe autē quo pacto non omnia ſemper palam ante oculos ponit, ſed primùm obſcuritate quadam inuoluit auditorem, vt inter dubitandum inquirendo laborās, certius veritatem inueniat, & magis excitetur auditor: quamobrem non primum dixit, Meus cib⁹ eſt, vt faciam voluntatem patris mei: quod etſi non manifeſtum erat, tamen intellectu facilius, quàm ego cibum habeo mãducare, quem vos neſcitis. Primum igitur, vt dixi, obſcuriori ſermone attentiores reddit, & vt melius quę dicturus erat intelligerent, aſſuefacit: quæ verò ſit voluntas patris, iam interpretatur. *Nonne uos, inquit, dicitis quod adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis uenit? Ecce dico uobis, leuate oculos ueſtros, & uidete regiones, quia albæ ſunt iam ad meſſem.* Ecce iterum familiaribus nominibus ad maiorem eos erigit contemplationem: nam ſibi appellatione nihil aliud, quàm futuram hominum ſalutem demonſtrat: regionis autem & meſſis, animarum multitudinem, quæ in ipſius prædicatione erant crediture: oculos autē & mentis & corporis ſignificat. Iam enim venientium Samaritanorum turbam videbat, quorum feruorem & prōptiſſimam voluntatem albas regiones appellat. Sicut enim ſpicæ flaueſcentes meſſem indicant, & iam manus poſtulant, ita illi properabant ad ſalutem. Et quid non apertius dixit prō pto eos animo venire, vt & docerētur & crederēt, & à prophetis perſuaſi fructum redderent, ſed regionem tantùm & meſſem appellàuit? Quid ſibi hæ volunt tranſlationes, quibus non hic tantùm ſed per totum vtitur euangelium? Itidem & prophetæ plurimum his vti aſſolent. Quanam hoc gratia? Neque enim temere ſpiritusſanctus ita inſtituit, duabus rationibus: primum vt ſignificantius loqueretur, & magis ante oculos poneret. Mens enim familiarium

rium rerum imagine concepta, magis suscitatur, & tanquam in pictura rē ipsam magis amplectitur. Deinde vt iucūdior esset narratio, & diutius animo immoraretur. Non tam facilè sententia capitur, neq; ita trahit auditorū multitudinem, vt rerū narratio, & per ea maximè quorum periculum fecimus descriptio: similitudo quoq; multam præ se fert sapientiā. Et qui metit, mercedē accipit, & congregat fructum in vitā æternam: huius terrenæ messis fructus ad æternam non peruenit vitā, sed in hac fluxa & caduca cōsumitur, ille autem perpetuo nos comitatur. Animaduertis enim verba quidem sensibilia, sensus verò spiritales: & quo pacto terrena à cælestibus separat? Quod enī de aqua more suo dixit, quòd qui biberit ex hac aqua, nō sitiet: hoc & nunc dicit, quod congregat fructum in vitam ęternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit. Quis sator? quis messor est? Prophetæ satores, non messuerunt tamen, sed apostoli: atqui non propterea voluptate & fructu laborum priuantur, sed vobiscum gaudent, quanuis vobiscum vnà non messuerunt: neque enim messis serēdi habet difficultatem, & in messe minus laboris est, & plus voluptatis. Ad hoc vos seruaui, non ad serendum vbi plurimum laboratur. In metendo autem & prouētus vber, & labor remissior. Hinc prophetarum voluntatem fuisse demōstrat, vt humanum genus ad Christum allicerēt, hoc per legem communicatam: propterea seminasse, vt hūc parerent fructum, & se eos misisse, & magnam inter vetus & nouum testamentum esse cognationem, quæ omnia hac similitudine ostendit. Meminit autem prouerbii, quod in ore multorum est: in hoc enim est verbum vetus, quia alius est, qui seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictum erat, quando alius labores, alius fructum reportaret: quod prouerbium hic maximè verum deprehendi dicit: Laborarunt enim prophetæ, vos fructus inde capitis, neque dicit mercedem: neque enim multus illorum labor, sed fructus fuit, hoc & Daniel fecit, etenim ipse prouerbii meminit dicentis: exiit ab iniquis peccatum. Danie. 9f
Et Dauid etiam in fletu suo eius mētionem facit, propterea hoc præoccupans Iesus inquit: Vt & qui seminat simul gaudeat & qui metit. Cum dicēdum esset: alius seminauit,

 alius

alius metit, & neque quis, vt diximus, prophetas mercede fraudatos putaret, nouum quiddã, & præter opinionẽ, & sensibus abhorrens, sed in spiritualibus egregium narrat: siquidem in his terrenis, si alium seminare contingit, alium metere, non simul gaudent, sed alteri dolent: vtpote qui pro aliis loborem susceperint, soli autem messores gaudent: hic autem qui non metunt quæ seminarunt, eadem qua metentes afficiuntur lætitia: vnde perspicuum est eos mercedis esse participes. *Ego misi uos metere quod uos non laborastis: alii laborarunt, & uos in labores eorum intrastis.* His eos verbis magis hortatur. Quum enim laboriosum videretur orbem terrarum peragrare, & prædicationibus insistere: eius facilitatẽ ostẽdit. Laboriosior erat satio, & maiori egebat solicitudine semina spargere, & ad dei cognitionem animam erudire: hoc autem dixit, ne ad prædicandum dimissi, tanquam maximum onus subeuntes perturbarentur, magis enim prophetę laborauerunt, quod ratione confirmat: quoniam facilius ipsi opus susceperint. Sic quidem vt in messe facilè fructus colligitur, & breui impletur area, neque tempora expectantur, non hyems, nõ ver, non pluuiæ: ita nunc opera ipsa clamãt. Dum hęc diceret, exierunt Samaritani, & mox coctus est fructus, propterea inquit: *Leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albæ sunt.* Verba rẽs ipsa cõfirmauit: ex ciuitate enim illa multi crediderunt in eum Samaritanorũ, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcunque feci. Videbant enim non ad gratiam locutam, neque qui peccata sua narrarit admiratam, neque vt alterius sibi amorem conciliaret, suam manifestam vitam faceret. Hanc & nos mulierem imitemur, & in peccatis quę commisimus confitendis neminem vereamur, deum duntaxat, vt decet, formidemus, qui & nunc opera nostra videt, & tunc quos in præsentia non pœnitet, damnabit. At nos contrà futurum iudicem minimè timemus, sed qui nihil nobis possunt officere, eos & horrescimus, & pudore tremimus: idcirco in quo timemus, in eo pœnas dabimus. Nam qui in hac vita solo hominum pudore afficiuntur, deum vniuersa spectantem minimè curant: qui in omnia scelera prolabuntur, quos nihil pudet, qui non mutantur,

tur,hi in die illa non vno præſente,vel altero ſed vniuerſo mundo teſte manifeſtabuntur. Nam quod bonorũ operum, & malorum magnum illic ſpectaculum pateat,ouium & hœdorum ſimilitudo edocet: & beatiſſimus Paulus his verbis teſtatur: Omnes enĩ nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti,vt referat vnuſquiſque propria corporis prout geſſerit,ſiue bonum,ſiue malum. Cõmiſiſti aliquod ſcelus,aut animo agitaſti,homines celas,nõ deum,& nihil curas,oculos hominũ formidas:intellige igitur in illo die te ne homines quidem quicquã celaturum:omnia nanque oculis noſtris repræſentabuntur,vnuſquiſq; ſingulorũ ſcelera punienda iudicabit: quod ex diuite videri licet,qui cũ Lazarum pauperem,& iam ſæpenumero à ſe cõtemptum, & maledictis affectum intueretur, vt intincto in aquam digito linguam ſuam refrigeret,obſecrat. Vos autem hortor dilectiſſimi,vt etſi nemo opera noſtra videat, vt ſinguli ſuam conſcientiam ingrediantur, & iudicem ſibi rationem conſtituant,errata ſua in medium adducant, niſi velint in die illa horrẽda vniuerſo orbi ea manifeſtè patere: ſanentur iam vulnera,ſumatur pœnitentis medicina. Poteſt etiam qui innumeris ſit cõfectus vulneribus ſanus euadere. Si dimittitis,inquit,dimittetur vobis, & ſicut in baptiſmate abluta peccata non amplius apparent: ita & dimittendo abluuntur,ſi pœnitere voluerimus. Ea demũ eſt pœnitẽtia, ne amplius peccemus. Nam qui ad peccata reuertitur,ſimilis eſt cani ad vomitum redcũti. Oportet igitur & operibus & animo omni ſcelere vacuum eſſe:& vulneribus contrariam afferre medicinam. Verbi gratia: Rapuiſti,& ditatus es,pone modum rapinę,& eius vulneri eleemoſyna medearis. Scortatus es,huic vlceri caſtitatis imponatur mèdicina. Fratrem calumniatus es, & offendiſti: ceſſa à maledictis & charitatem amplectere,& ita per ſingula faciamus,quæ perperam cõmiſimus,neque ſimpliciter his abſtineamus. Inſtat iam,inſtat,inquam,tempus exigendæ rationis:ideo Paulus ait,Dominus prope eſt, nihil ſoliciti ſitis. Qui in anxietatibus,laboribus,miſeriis,qui in rapinis viuũt,qui in deliciis graues daturi pœnas,nõ hoc, ſed illud meritò audiant,Dominus prope eſt,nihil ſoliciti ſitis. Non enim longè à fine abſumus,ſed iam mũdus properat:

1.Cor.5 b
Luc.16.c
Luc.6.f
1.Pet.2.d
Phil.4.a

perat: hoc bella, hoc afflictiones, hoc terrẹmotus, hoc extincta charitas significat. Quemadmodū enim corpus iam aduentante morte innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fatiscit: ita orbis terrarum ad finē properans, tantis vndique malis cōteritur. Nam si Pauli temporibus dominus propè erat, nunc profectò propius: si ante trecētos annos finem temporum Paulus esse dixit, quid nunc dicendum? Sed idcirco quidam non credunt, cum maximè sit credendum. Quo argumento homo finem appropinquare, & breui quæ prædicta sunt euentura diffidis? Siquidem vt anni finem non vltimum duntaxat diem, sed mensem triginta dierum spatium dicim⁹: sic tot annorum etiam si quadringentos annos finem dixerimus, non errabimus: quocirca tot iam temporibus finem prænunciauit. Cohibeamus igitur dilectissimi affectus nostros, exerceamur in dei timore: etenim nobis licentia perditis, nihil tale expectantibus ex improuiso dei aduentus aderit, quod his verbis Christus significat: Sicut factum est in
Mat.24 c diebus Noë, & in diebus Loth, sic erit. Et Paulus: Cum
1.The.5 a dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habentis. Sed quid per hanc vltimam particulam intelligitur? Sæpe grauidæ mulieres inter ludendum & edendum, dum balneis, dum spectaculis oblectantur, repentinis torquentur doloribus: hac & nos in hac vita conditione versamur. Simus ergo semper parati, non semper hæc audiemus, non semper habebimus
Psal.6.b benefaciendi potestatem. In inferno, inquit, quis confitebitur tibi? dum hanc vitam agimus nos pœniteat, vt deum nobis propicium reddamus, & veniam consequamur peccatorum, gratia & benignitate domini Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXIIII. EX CAP. IIII.

C *Vm uenissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum, ut ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonē eius, & mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est uere saluator mundi, &c.*

Nihil

Nihil inuidia nocétius,nihil inani gloria grauius,ipsa innumera bona corrumpere consueuit. Nam quũ Iudæi maiorem q̃ Samaritani dei cognitionem haberent, & in prophetarum essent lectionibus educati,hinc longè inferiores apparuerunt. Samaritani mulieris testimonio fide adhibita, nullo signo confirmati, Christo obuiam fiunt, rogant apud ipsos moretur.Iudæi tot miraculis admoniti,nō modo non retinent,sed expellere contendunt. Atqui eorũ gratia in mundũ venit,ipsi expulerunt: hi vt maneat,rogant. Num ergo non accedẽdum fuit? Num tantopere rogantes & indigentes erant contẽnendi,& apud insidiantes & expellentes moram trahere, amicis & volentibus se nō exhibere decuit?Indignũ sanè,& à Christi benignitate alienũ. Eorum itaque obtemperauit voluntati,& mansit apud eos duos dies:ipsi autẽ semper eum apud se habere voluissent, vt significat euangelista,quod rogauerunt eum, vt ibi maneret,quod ipse noluit,sed mansit duos dies, quibus multo plures crediderunt in eum, non tamẽ credibile erat, quum nullum signum viderint credituros,maximè quum Iudęos odio haberent: veruntamen quum verba eius & veritatem reputarẽt,nihil curarũt amplius,sed altius q̃ quæ impediebant,contẽplati sunt,& Christũ admirari,& venerari maiorem in modum contẽdebãt.Dicebãt enim mulieri,Quia iam non propter tuam loquelam credimus:ipsi enim audiuimus,& scimus, quia hic est verè saluator mũdi Christus. Discipuli magistrum superarũt,hi Iudæos haud iniuria & credendo & accipiendo accusare possent,siquidem illi frequenter Christũ lapidibus persequuti sunt,quorũ ipse gratia omnia fecerat:hi neque ad se venientem secum manere hortabãtur:illi visis signis & miraculis pertinaciter obduruerũt, hi sine signo aliquo plurimam in eum fidem præ se tulerũt. Hi de fide contendũt,illi signa efflagitare non desinunt:ita semper fideli animo opus est,quã veritas, modò accipiatur,facilè illustrat:sin minus,non veri imbecillitas, sed volẽtis perfidia culpanda est. Nam & sol puros oculos nactus facilè illuminat:sin minus,oculorũ culpa, nō Solis est. Audi igitur quid hi loquãtur:Scimus,inquiũt,quia hic est vere saluator mundi. Quàm breui Iesum orbẽ terrarum conuersurum nouerũt,quod ad communem omnium salutem

Infr. 9.g. & 10.f.

tem venerit,quod nõ solis Iudæis eius prouidẽtia præscriberetur,sed vbiq; terrarũ verbum suum esset disseminaturus:non ita Iudęi,sed quærentes propriam iustitiam confirmare,iustitiæ dei non paruerunt. Hi auté omnes in culpa esse confitentur, illud apostolicũ sentientes quod oẽs
Rom.3 c. peccauerunt & egent gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius. Cum enim dicerent saluatoré esse mũdi,intellexerunt perditi,nec simpliciter,sed in rebus maximis saluatorem. Venerunt enim multi,vt saluos facerent & prophetæ & angeli:sed hic vere saluatorem inquiunt, qui verã saluté elargitur, non breui, sed perpetuo duraturã: hoc syncerae fidei argumẽtũ. Vtrinque enim admirabiles extiterunt,& quod crediderunt,& quod sine signis & miracu
Inf. 20.g lis,quos & Christus beatos dicit: Beati qui nõ viderũt & q crediderũt,& quod syncerè crediderint,inde cõstat, quod cum mulier dubiè loqueretur: Nunquid hic est Christus? nullã præ se tulerunt dubitationẽ, sed scire eũ esse proculdubio asseuerauerunt, neque vnũ quẽdam ex medio vulgo Christum,sed verè saluatoré confessi sunt. Atqui quem saluum fecisse viderãt? verba audierant tantum & tam certe locuti sunt. Quid si miracula vidissent? Nónne plura & maiora dixissent? Quanam autem gratia,quæ & quanta locutus sit non narrant euangelistæ? Vt multa & magna eos omittere intelligas, ab euentu autem omnia demonstrãt: persuasit nãque populo & vniuersæ ciuitati: vbi autem nõ persuasum est,quæ dixerit exponere coguntur:ne auditorum ignauiam in oratorem quispiam duceret referẽdam.
Lu.14.d *Post duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.* Ipse enim Christus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet, quare addidit, quod non in Capernaum,sed in Galilęam & in Cana abiit. Ne percont
teris,quare nõ apud suos potius quàm apud Samaritanos manserit:causam hic affert,quoniã sui ipsum non audirẽt non ergo eo se contulit,ne grauius iudicarentur. Puto eñ hoc in loco patriã Capernaum significare: Nã quod in Capernaum nullum honoré assecutus sit audi ipsum dicenté:
Mat.11.c Et tu Capernaum nunquid vsq; in cælum exaltaberis, vsq; in infernum descẽdes? Patriam autem appellat,in qua carné acceperat, & in qua diutius versatus est. Quid inquiet quispiam

quiſpiam? nónne videmus multos in popularibus ſuis magni nominis, & authoritatis? Videmus inquit, raro tamen: neque per ea quæ raro contingunt, ſententia ferenda eſt: & qui domi ſuæ honorantur, longe magis alienæ, conſuetudo enim contemptũ facere cõſueuit. *Cum ergo ueniſſet in Galilæam, exceperit eum Galilæi, cum omnia uidiſſent, que fecerat in Hieroſolymis in die feſto, & ipſi nõ uenerant ad diẽ feſtum.* Ecce qui reprehenſi ſunt, hi maximè Chriſtũ accipere inueniuntur. Nam apud hunc euangeliſtam dicitur: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Et alibi: Scrutare, & vide, quia propheta à Galilęa nõ ſurgit: quod in cõtumeliã dicebant. Cõmunis enim opinio erat, Chriſtũ Nazarenũ eſſe, ei tamen tanquam Samaritano exprobrabant. Samaritanus es, inquiunt, & demonium habes. Veruntamen & Samaritani & Galilæi credunt in ingnominiam Iudæorum. Sed Samaritani vehementiorem præ ſe tulerunt fidem, cũ mulieris tantum teſtimonio in Ieſum crederent, Galilæi non niſi miraculis cõfirmati. *Venit ergo Ieſus iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam uinum.* Miraculum in memoriam reducit, ad maiorem Samaritanorũ laudem. Signorum nãq; gratia quæ Hieroſolymis, quę apud ipſos fecerat, eum acceperant, Samaritani doctrina tantum: quod autem in Cana Galilęæ venerit, dicit, Quanam gratia, ſubticet. In Galilæã propter Iudæorum inuidiam conceſſit: in Cana verò quamobrem? Primũ vocatus ad nuptias, nunc arbitror, vt præſentia ſua ſuperioris miraculi fidem confirmaret, & ſpontaneo acceſſu magis alliceret, cum relicta patria eos potiores ducere videretur. *Et erat quidã regulus, cuius filius imfirmabatur Capernaum. Hic cum audiſſet, quia Ieſus aduenire t à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut deſcenderet, & ſanaret filium eius.* Siue quod regio eſſet genere, ſiue quod alia principatus dignitate fungeretur, regulus appellabatur, nonnulli eundẽ hunc eſſe opinãtur, & qui eſt apud Matthęum, ſed alter profecto videtur nõ modo dignitatis nomine, verum & fide: ille quidem volente Ieſu ad ipſum ire ſe indignũ cẽſet, hic domum trahit. Ille, Nõ ſum inquit, dignus, vt intres ſub tectum meum: hic vt, deſcendat priuſquam moriatur filius, enixe orat. Tunc cũ de monte deſcendiſſet Ieſus, intrauit Capernaum, ſed in Cana

Suprà 1 g
Inf. 7. g.
Infra 8. f
Mat. 8. b

Cana Galilææ ingresso accessit regulus. Illius præterea filius paralysi laborabat, huius febribus: & rogabat cũ vt descẽderet, & sanaret filiũ eius, incipiebat enĩ mori. Quid ad hũc Christus? *Nisi signa, inquit, & prodigia uideritis, non credetis.* Atqui & quod venerat, & q̃d rogabat, ei⁹ fidei est argumẽtũ. Præterea hoc testatur euãgelista. Nã cũ diceret Iesus *Vade filius tuus uiuit, credidit homo sermoni, & ibat.* Quid ergo ita Christus respondit? vel quia Samaritanos, qui sine miraculis crediderunt admiratur, vel ciuitatem Capernaum vnde ille gentilis erat reprehendit. Siquidẽ cũ alius apud
Mar. 9. d Marcum diceret. Credo domine, adiuua incredulitatem meam: iterum his verbis vsus est. Itaque licet hic crediderit, non tamen firmiter, neque integre: quod sciscitãdo seruos demonstrauit, qua hora reliquerit filium febris. Voluit enim cognoscere an sponte sua an Christi præcepto discesserit. *Cum uero audiuit quia heri hora septima: credidit & ipse, & domus eius tota.* Vides tum demum in fide confirmatum, cum seruorum de valetudine filiis testimonium accepit? Quamobrem hominis animũ intuitus arguit, vt magis in fide confirmaret, neque enim ante signum admodum credebat: quod si venit & rogauit, minime mirum est. Ob incredibilem enim in filios amorem non modo quibus cõfidunt medicis, sed & quoslibet compellare parentes solẽt, ne quid in aduersa filiorum valetudine omittant. Nã quod non multum spei in Christo haberet, constat, quoniam veniente Iesu in Galilæam accessit: quod si vere Christi potestatem credidisset, nõ vtiq; in tanto filij periculo Iudæã petere neglexisset: quod si timuerat, neq; quidẽ satis erat causæ. Considera igitur ipsius verba, quantã viri infirmitatẽ indicãt. Debuerat enim, si nõ prius, at saltem post reprehensam ipsius animi sententiam, magnã quandã de Iesu opinionẽ, concipere. Audi quantum adhuc humi trahatur. Descende, inquit, priusquam moriatur filius meus, ac si mortuũ suscitare nõ potuisset, & nesciret vt se puer haberet: idcirco eũ reprehẽdit, & animũ arguit, ostendẽs signa maximè aĩæ gratia fieri: neque minus hoc in loco patrẽ animi morbo laborantẽ quam filium curat, suadẽtq; nõ signa nobis, sed doctrinam ipsius attendendã. Signa enim infidelibus: & rudioribus exhibenda. Regulus autem filij dolore

dolore affectus non multum tunc Iesu verbis attendit, sed in solius filij cura versabatur, postmodum ea reputaturus, & inde multum vtilitatis consecuturus. Quod autē Centu- Mat. 8.a
rioni se iturū vltra pollicitus est, regulo autē ne rogatus quidā. Quoniam in illo perficiebatur, ideo se iturū dixit, vt viri fidem cognosceremus: at regulus adhuc imperfectus erat, ꝓpterea omni studio Christū īpellebat, vt descē deret, neq; adhuc norat absentē quoque curādi habere potestatem. Quid ergo posset ostendit, vt quod per se Centurio sentiebat, hic nō accedēte Iesu erudiretur. Cū itaq; dixit. Nisi signa & prodigia videritis, non credetis: debitā de se eos fidem nō habere, sed adhuc tanquam prohetā opinari significauit. Quocirca rem indicat, & sine miracu- Infr. 14.b
lis credendum admonet, quod & Philippū admonuit: Nō Ibid 10 g
credis, quia ego in patre, & pater in me est? Et, si mihi nō vultis credere, operibus credite. *Iam autem eo descendendente, serui occurrerunt ei, & nunciauerunt dicentes, quia filius eius uiueret, Interrogabat ergo horā ab eis, in qua melius habuerit, & dixerunt ei. Quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia hora illa erat in qua dixit ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. Et credidit ipse, & domus eius tota.* Vides quo pacto miraculum manifestatur? Non enim per successionem: & diuturnitatem conualetudinis, vt assolet, liberatus est, sed repente, ne naturalis valetudo, sed Christi ooperatio videretur. Nam qui in ipsum mortis articulū venerat, patris testimonio dicentis. Descende priusquā moriatur filius meus, è vestigio in prosperam restitutus est valetudinem. Serui autem fortassis non vt nunciaturi tantū, sed vt superfluum Christi aduentum, obuiam ierant. Sciebant enim iam aduentare, quare in itinere eum conuenerunt. Regulus ergo iam timore deposito fidei incūbit, vt ostenderet profectionis suæ gratia id contigisse, & iam se non frustra profectū delectatur, hac gratia summā in percōtado adhibet diligētiā. Et credidit ipse, & domus eius tota. Iam nihil amplius erat dubitādū: qui eñ neq; affuerant, neq; audierāt Christū, neq; tēpus norant, hi in dño suo tēpus cognoscētes, Christi potestatē quā certissimā habuerūt, ideo crediderūt. Quid ergo hinc hodie reportabimus? nō expectanda miracula, neq; diuinę virtutis pignora

ra efflagitanda. Video enim & nunc multos, quum in filij, vel vxoris morbo exaudiuntur, tunc maiorem deo exhibere reuerentiam. Decens autem est etiam non exauditos tolerare, & nihilominus gratias habere, eumq; laudibus prosequi: hoc fidelium seruorum est, hoc constantiæ, hoc pietatis, quali in dominũ affecti esse debemus: vt nõ solùm cùm clementer nobiscum agit, verumetiam quum indignatur, quum flagellat, ad eũ percurramus: hoc enim diuina operatur prouidentia. Siquidem quem diligit, castigat: flagellat quẽcunq; filium suscipit. Qui autem quum votum assequitur, deum colit: non multa præ se fert dilectionis argumenta, neque syncerè Christum amat. Et quid ego valetudinem dicam? Quid pecuniarũ copiam? quid paupertatẽ? quid morbũ? Et si gehennam, si quid grauius audieris, non tamen diuinæ nobis sunt laudes remittendæ, sed omnia & facienda, & ferenda, eius dilectionis gratia. Hoc, inquam, fidelium seruorum est, hoc constantis animi: & qui ita affectus est, præsentia facilè perferret, & futuris bonis fruetur, & plurimũ deo fidere poterit: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri sit gloria in secula seculorum, Amen.

Heb. 12. b

HOMILIA XXXV. EX CAP. V.

Cap. V. HOC *iterum secundum signum fecit Iesus, quum uenisset à Iudæa in Galilæam. Post hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam.* Quemadmodum in auri metallis, ne minimã quidem venam quispiam, qui rem intelligat, omittere patitur, vtpote quæ ad augendas diuitias plurimũ faciat: ita in diuinis scripturis ne vnũ iota, aut vnus apex, sed ne dimidium quidem prætermittẽdum est, sed omnia diligentius inuestiganda: nam à spiritu sancto omnia proueniunt, neque in his quicquã superfluũ, nihil non necessarium. Considera, quæso, quid in hoc loco dicat euangelista: Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, quum venisset à Iudæa in Galilæam. Secundũ non temerè addidit: sed adhuc Samaritanos admiratur, quũ post alterum signum Galilęi nondum ad eorum qui nihil viderant perfectionẽ peruenissent. Post hæc erat dies festus Iudęorum. Quinam? vt mihi videtur Pentecostes. Et ascendit

Iesus

Iesus Hierosolymam. Frequenter in solennitatibus ciuitatem petit, tum vt videatur ipse quoque cum reliquis festos dies celebrare, tum vt simplicē ad se multitudinē alliciat. Maximè enim huiusmodi diebus melius disposita esse cōsueuerat. *Est autem Hierosolymis probatica piscina quæ cognominatur Hebraice Bethsaida quinq; porticus habens: in his iacebat multitudo languentiū, cæcorum, claudorum, aridorum, expectātium, aquæ motum.* Quis hic curationis modus? Quid per hoc nobis mysterium significatur? Non temerè, nec ab re hæc, sed futura nobis tanquā imagine & figura quadā describūtur, ne res nimiū incredibilis, & inexpectata, accedēte fidei virtute multitudinis animos offenderet. Quęnā igitur hęc descriptio? Futurum erat baptisma plenum maximè potestatis & gratiæ, purgaturū peccata, pro mortuo viuum esse factorum. Quemadmodum hæc in figura & piscina huic, & aliis pluribus adscribuntur, & primum quidem datur aqua quæ corporum maculas, & non veras, sed apparentes pollutiones, hoc est à morbo alios, alios à lepra, & aliis huiusmodi morbis liberaret. Et hac gratia multa in veteri testamēto per aquam mundata sunt. Veruntamen ad propositum nobis sermonem in præsentia redeamus. Primū igitur pollutiones corporum, inde varia morborū genera per aquam sanantur: siquidem quum vellet deus appropinquantis baptismatis fidem nos erudire, nō solùm peccata, sed morbos per aquam expulit. Propiores enim veritati imagines, & in baptismate & in passione, & in aliis certiores fuerūt, quam vetustiores. Nā sicut regij familiares, hastatis honoratiores sunt, ita & propiores figurę. Et descēdēs angelus, motę aquæ sanādi virtutē largiebatur, vt intelligerēt Iudæi longè magis angelorū dominū omnia animæ impedimēta sanare posse. Et quemadmodū huius aquæ natura per se nō sanabat, siquidē semper sanasset, sed duntaxat cū ab angelo mouebatur: ita & in nobis non simplex aqua operatur, sed quum spiritus gratiā accipit, omnia abluit peccata. Iuxta hanc piscinā iacebat multitudo lāguentiū, cæcorū, claudorum aridorum, expectantiū aquæ motū. Verùm tunc infirmitas corporis sanari volentē impediebat, nūc vnusquisq; potestatē habet accedendi. Non enim angelus aquam mouet, sed angelorū dominus totùm perficit: non habet excu-

ſationis locũ infirmus, non habere ſe hominẽ qui ſibi opítuletur, neq; dum venit, alium deſcẽdere: ſed licet vniuerſus mũdus accedat, nõ conſumitur gratia, neq; virtus deficit, ſed eadẽ ſemper permanet. Vt enim ſolares radij ſingulis diebus illuminant, neq; ex nimia copia vis eorũ minuit: ita, imò longè minus ſpiritus operatio ob accipientiũ multitudiuem remittitur. Hoc autem factũ eſt, vt qui in aqua corporis morbos ſanari poſſe didiciſſent, in eo aliquandiu exerciti animæ morbos per aquam curari poſſe facilius crederent. Et quanã gratia Ieſus contemptis aliis ad eum, qui octo & triginta annos ægrotauerat, venit? Quid præterea interrogat: *Vis ſanus fieri?* Nõ quòd dubitaret, eſſet enim abſurdum: ſed vt illius oſtenderet tolerantiã, vt intelligamus quare poſthabitis cæteris ad hunc venerit. Quid ille? *Volo domine, ſed hominem nõ habeo, ut quum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum enim uenio ego, alius ante me deſcendit.* Hac gratia, inquit, vis ſanari? vt ſcilicet hæc intelligeremus. Neq; dixit, Vis vt te ſanem? nondum enim tanta de ipſo habebatur opinio. Admirabilis profectò paralytici tolerantia octo & triginta annos, vt ſanaretur nunquam diſcedens expectauit: quod niſi patientiſſimus fuiſſet, ſi non præterita, ac futura ſaltem inde eum abducere potuiſſent: quoniã incredibile erat reliquos ægrotos priorẽ illum ingredi dimiſſuros. Neq; enim certo tempore aqua mouebatur, ſed claudi quidem & contorti tempus obſeruare poterant, cæci verò minimè, niſi fortaſſe motum auribus percepiſſent. Pudeat ergo nos, pudeat dilectiſſimi, & incredibilem ſocordiam noſtrã deploremus: octo & triginta annos hic expectauerat, expectabatq;, neq; eius impletum eſt deſiderium, neq; negligentia ſua non ſanabatur, ſed prçuẽtus ab aliis, neq; propterea deſperauit: nos autem ſi vel decem dies orationibus inuigilantes non exaudimur, iam tepeſcimus: hominibus verò quàm diligẽtiſſimũ exhibemus miniſterium in malitia, in difficultatibus ſeruientes, tandẽ frequẽter omnẽ ſpem amittimus: dominũ autem noſtrum vbi
Rom. 5. a ſine dubio merces ſequitur, longè laboribus amplior. Spes enim non cõfundit, inquit, debito ſtudio & diligẽtia proſequi non patimur: & quonã hoc ſupplicio dignum? nam ſi nihil accepturi eſſemus, ipſius tamen frequens conſuetudo nónne

nónne innumera nobis bona attulisset?sed laboriosa est assidua oratio: & quid non laboriosum, quod à virtute proficiscatur? Hoc ipsum, inquiet quispiã, me maximè ambiguũ reddit, quod malitiam voluptas, virtutem labor consequitur. Et multos quęrere arbitror, quænam sit causa. Dederat nobis à principio deus liberã omni cura & laboribus vitã, eo turpiter munere abusi sumus, & inertiæ dediti, paradisũ amisimus: idcirco laboriosam nobis vitã instituit, quasi se humano generi excusans diceret: Dedi vobis à principio delicias, facti estis indulgentia deteriores, ideo eas vobis laboribus commutaui. Qui quum neque vos continerent, lex & præcepta successêre, tãquam repagula & frenũ equo indomito, quibus eius aduersus rationem insultus compescerentur: ita equorum domitores assolẽt. Vita igitur laboriosa instituta est, quoniam quies & ocium vitam & mores corrumpere consueuit: natura enim humana desidiam non patitur, sed ab ea facillimè ad malitiam declinat. Esto nõ opus esse labore continẽti, neq; fieri laboribus meliorẽ, sed in ocio perfectũ esse: quonã pacto hac vtemur indulgẽtia? nónne in stultitiam & superbiã conuertemus? sed quãobrem, inquit, tanta malitiam voluptas, tantus virtutem labor comitatur? & quænã tibi gratia habenda, quod pręmiũ acciperes, nisi laboriosum tibi opus iniungeretur? Multos etenim possum in pręsentia ostẽdere, qui suaptè natura mulierum abhorrent consuetudinẽ, eásq; vt abominabiles fugiunt: hósne, dic quæso, continẽtes appellabimus? hos laudibus prosequemur? Minimè. Continentia est voluptatum stimulos superare, & in bellis maxima certamina clarissimos triumphos pariũt, non quando nemo resistit. Sũt multi natura remissiores, hósne mansuetos dicemus? Minimè. Idcirco dominus tribus castrationis modis propositis, duos tanquam nulla laude dignos omisit: vnum in cęlum extulit. Sed quid opus est malitia? Ita & ego sentio. Et quisnam malitiæ opifex? quis alter nisi voluntaria desidia? sed bonos tantũ esse oportet: & quidnam boni propriũ? Contineñté esse & vigilare, an dormire & stertere? & quãobrem hoc bonũ non videatur, vt quis sine labore rectè faciat? Imperitè loqueris, & eorũ more qui ventri dediti, ipsum deum arbitrantur. Nam quod non rectè sentis, responde quæso: *Mat. 19. b.*

Sit rex & dux, rex in lecto, & voluptatibus vitam agat: dux verò assiduis belli laboribus fortiter hostes fuderit, cui victoriam adscribemus? vter rerũ gestarũ voluptate fruetur? Vides quãto illa magis nobis placeant, quæ sudoribus cõparantur? Propterea deus labores virtuti immiscuit, vt nos illi familiares redderet: propterea etsi non secundũ virtutẽ viuimus, eam tamen admiramur, vitium autẽ licet suauissimum, accusamus. Quod si dixeris quid natura bonos non potius admiramur, quàm voluntate? Quoniã æquum est laborantẽ non laboranti præponere. Qua enim gratia laboramus? Quoniam indulgentiam & ocium nõ moderatè ferimus, imò si quis diligenter inquirat, maiorem in modum pigritia corrũpimur, & nimios deinceps labores subimus. Quod si placet aliquem epulis q̃ lautissimis sub custodia in ocio desidẽtem nutriamus, ne exercere néue operari quicquam possit, sed in mensę & lecti deliciis contabescat: quid hac vita miserius? Sed aliud operari est, inquies, aliud laborare. Est igitur non laboriosum opus suscipiendũ? quid ni? hoc & deus voluit, tu verò non passus es. Statuit vt paradisum coleres, opus tibi sine labore iniunxit: neq; tamen si à principio laborasset homo, vitio ei datum fuisset: stat enim simul & operari, & non laborare, quemadmodum angeli.
Psalmo 102.d. Nam quod operẽtur, audi quid dicat: Potentes qui facitis verbum eius. Quod si nunc remissiores vires maiorẽ afferunt laborem, tunc non idem continget, quippe qui in dei
Apoc. 4 c requiem cõcedit: Requiescit, inquit, à laboribus suis, neq; desidiã, sed quietẽ significat: nam & deus adhuc operatur
Hic infrà c. Christi testimonio, dicentis: Pater meus vsq; nũc operatus est, & ego operor. Propterea omnes vos admonitos volo, ignauia abiecta virtutem cõplectamini. Malitiã nanq; voluptas breuis, dolor perpetuus sequitur: contra virtutem labor breuis, gaudium sempiternũ. Hæc ante præmiũ sectatorem suũ omni labore liberat, futurorũ spe alens: illa ante supplicium, conscientiæ stimulis præteritorũ torquet, omnia in suspicionem adducit, quod ipsis etiam laboribus, & angustiis grauius reperitur. Quod si tãtùm voluptas esset, quid ea vilius? quid abiectius? quæ simul & venit, & abuolat, languescit, fugitq; anteq̃ã cõprehendatur: & siue corporum dixeris voluptatẽ, siue deliciarũ, siue pecuniarũ, ne

diem

diem quidem firma perstat: cum autem & pœna, & supplicium eã comitetur, quid eius sectatoribus miserius? Cũ igitur hæc intelligamus, omnia virtutis gratia toleremus: ita vera perfruemur voluptate, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cũ quo patri gloria simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XXXVI. EX CAP. V.

V *Is sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.* Maximum diuinarum scripturarum præmium, maxima vtilitas: quod Paulus testatur inquiens, Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ad quos fines seculorum deuenerunt, vt per patientiam & cõsolationem scripturarum spem habeamus. Rom. 15 a Omnium enim medicinarum thesaurus diuinæ scripturæ sunt, & siue stultitiam exuere, siue affectus sedare, siue pecuniarum cupiditatem expellere, siue dolores contemnere, siue fortem animum induere, siue aduersa æquo animo tolerare velimus, quãplurima hinc remedia inuenire possumus. Quis enim siue extrema paupertate, siue diuturno morbo vexatus, si propositũ hodie nobis locũ legeris, non maiorem in modum consoletur, quum intellexerit hunc octo & triginta annos languentem, & singulis annis alios sanitati redditos vidẽtem, non tamẽ animo lapsum desperasse, licet sola prętereuntium desperatio omni eum spe deiicere poterat? Audi ergo & verba eius, & miseriam, cum enim dixisset Christus, Vis sanus fieri? Domine, inquit, hominem non habeo, vt cũ turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam. Quid hoc miserius? quid calamitosius? Vides hominem longo languore cõfectum? vides humilitatem? Non maledixit, vt nonnullos audimus, non execratus est diem suum, non se irrideri arbitratus est, rogatus an vellet sanus fieri: sed perquàm mansuetè, & humiliter: Domine inquit. Atqui ignorabat percontantem, & se sanatum iri nesciebat, nec quicquam postulat, vt qui medicum rogant, sed tantùm morbum suum narrare contentus est. Videbatur ei fortasse idcirco Christum interrogare, vt ipsum in piscinam mitteret: hac gratia eum sibi mi-

ſericordia conciliare vult. Quid tum Chriſtus? *Surge: tol-*
Mat. 9. a *le grabbatum tuum, & ambula.* Quidam eundem hunc, & quem Matthæus meminit eſſe arbitrantur. Non eſt tamē, quod pluribus rationibus conſtat: primum ille multos habebat, qui ſumma cura ipſum ferebant, hic neminem: quare inquit, Hominem nō habeo. Deinde ille nihil locutus eſt, hic ſuam narrat miſeriam: illius curationis diem non meminit Euangeliſta, hic in die feſto ſanatus eſt: ille domi, hic iuxta piſcinam: illi, remittūtur tibi peccata tua, inquit, huius prius corpus, deinde animam curauit: illi libere dimittit peccata, Remittuntur tibi, inquit, peccata tua: hunc admonet & minatur, vt ſibi in poſterum caueat. Iam noli peccare: inquiens, ne deterius tibi aliquid contingat. Accedit ad hæc differens Iudęorum calumnia: hic ſabbati præuaricationem, illic blaſphemiam accuſant. Tu autem immenſam dei ſapientiam contemplare, non enim ſtatim ſanauit, ſed primum rogando ſibi familiarem reddidit, ad futuram fidem inſinuans: neque tantùm ſanauit ſed vt lectum auferat iubet, vt miraculum crederetur: & nemo falſum & ſimulatum opinaretur. Niſi enim firmis & robuſtis membris, id ferre non potuiſſet. Seruat hūc morē ſæpenumero Chriſtus, vt maiorem in modum impudentibus ſilē-
Mat. 14 c tium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne
& Mar. quid ſuſpicionis oriretur, non tantùm miraculum fecit, ſed
6. f & 8 a voluit vt multæ fragmentorū reliquiæ ſupereſſent, & mun
Luc. 5. c dato leproſo: Vade, ait, oſtende te ſacerdoti. Simul vt miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipſum legem dei præuaricare impudentia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit: non enim vinum ſimpliciter oſtendit, ſed ferri architriclino imperauit, vt qui id neſciret, confitendo indubitatum perhiberet teſtimonium, hac gratia Euangeli-
Supra. 9b ſta inſcium architriclinum, vnde id vinum eſſet demōſtrauit, vt incorruptum iudicium oſtenderet, & cum mortuum
Mar. 5. d ſuſcitauit: Date, inquit, ei manducare, vt certius reſurrectionis ſignum præberet: quibus omnibus manifeſtè indicat vulgo, non fallacem ſe, neque deceptorem, ſed ad cōmunem omnium ſalutem veniſſe. Sed cur ad hoc? Vt ab aliis fidem non requirat. Quoniam ab his qui ſuam viderant poteſtatem, meritò requirit vt credant: ab ignaris autem

autē minimè, nisi prius admoneatur. Propterea circa principium Matthæus multos curasse, & nemini potestatem suam prænunciasse narrat: Tu autem paralytici fidem cōsidera, qui audiens dicentem Iesum: Tolle grabbatum tuum, & ambula: non risit, non admiratus est inquiens. Angelus descēdit, & turbata aqua vnū duntaxat in bonam restituit valetudinem: tu homo solo verbo angelum superare confidis? nimium tibi arrogas, ridiculus es. Nihil tale locutus est, sed ne cogitauit quidem: sed audiuit simul & surrexit, & sanatus, medici præceptum non recusauit. Tulit enim grabbatum, & ambulauit. Id autem mirabile fuit, non quod à principio non crederent Iudæi, sed quod post miraculum Christum persequerentur, calumniarentur, detestarentur, dicerent: *Non licet tibi tollere grabbatum tuum.* Hic autem nihil eorum curaret insaniam, sed fidenter in medium, acceptum prædicaret beneficium, & impudentes compesceret. Hoc profectò magnæ fortitudinis indicium est. *Erat enim, inquit, sabbatum Iudæorum in illa die, & dicentibus illis: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabbatum tuum:* Audi qd respōdit: *Qui me sanū fecit, is mihi dixit: Tolle grabbatum tuum, & ambula.* Tantum non dicens eos deliros & insanos, quum præciperent ne eius qui tam graui & diuturno morbo ipsum liberauerit, mandatis pareret, & magistrum sectaretur. At si malignius respondere voluisset, poterat non sponte sua, sed alterius iussu id facere: neque id suum, sed imperantis peccatum, & deposito lecto acceptum occultare beneficium. Norat enim, non tam propter sabbati præuaricationem, quàm propter morbi curam Iudęos id reprehendere. Verum neq; beneficium siluit, neq; deprecatus est, sed clara voce quid acceperit, profitetur & prædicat, ita paralyticus. Illi autem (considera, quæso, hominum malignitatem) non dixerunt, Quis te sanum fecit? sed hoc omisso in calumnia assiduè versantur: *Quis est homo ille, qui dixit tibi: Tolle grabbatum tuum, & ambula? his autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset.* IESVS *autem declinauit a turba constituta in loco.* Quare declinauit? Primum, ne se absente suspiciosum videretur testimonium: qui enim se sanum intelligebat, certior accepti beneficii testis erat futurus. Inde ne illorū insania vehemētius accēderet.

Neque ignarus erat inuidiosi solùm præsentiam non paruam inuidorum animis furoris scintillam excitare. Discessit igitur, vt ipsi inter se de miraculo quærerent, deceptarentque, ipse nihil de se, sed qui sanatus fuerat, & ipsi calũniatores loquerentur. Ipsi enim iam miraculum testantur, cũ non diceret, cur fieri ea in sabbato pręciperet, sed cur faceret: neque præuaricationem ægrè ferrent, sed paralytici inuiderent sanitati. Atqui quantum ad humanum opus, paralyticus magis legem soluerat, quàm Christus, qui tantùm præceperat: ille re ipsa legem præuaricatus est. Alibi

Infra. 9 b ipse Iesus operatus est, cum cæci nati oculis lutum illiniuit: fecit autem non in legis contemptum, sed augmentũ, sed de his aliâs: neque enim semper eodem modo de sabbati transgressione ab illis accusatur, quod diligenter est obseruandum. Verum iam videamus, quantum mali afferat inuidia, quo pacto mentis oculos contra propriam salutem perstringat. Nam quemadmodum insani aduersus seipsos nonnunquam sententiam ferunt: ita & inuidi solam inuidiosi miseriam disquirentes, eius salute & fœlicitate anguntur. His feris sæuiores: illę enim fame impulsæ nos appetunt, hi beneficos nõnunquam inimicorũ loco habẽt. Feris, inquam, sæuiores, dæmonibus pares, & fortasse iniquiores. Ipsi nanque aduersus nos nullo amicitiæ fœdere hostiliter persequuntur, suo generi minimè insidiantur. Quorum exemplo in Iudæos Christus inuectus est, cũ in Beelzebub eum eiicere dæmonia dixissent: homines autẽ neque naturæ suę participes reueriti, eos infesto animo impetunt, atque seipsos prius, quàm quibus inuidẽt supplicio afficiunt, animumque perturbationibus & anxietatibus temere cruciant. Quamobrem, miser, proximi tui commodis perturbaris? dolendum est cum malis afficimur, non cum proximi fœlicitatem intuemur. Idcirco omnis venia inuido desperanda est. Nam scortator voluptatis stimulos in excusationem affert: fur paupertatem, homicida furorem, friuolas quidem, neque admittendas, qualescunque tamen excusationes: tu verò quam affers quęso? nullam profectò, nisi animi prauitatem, atq; malitiam. Nam si inimicos amare iubemur, quamnam pœnam ex amici odio daturos nos arbitramur? Et si amicos diligendo nihil gentilem superamus:

peramus: si nihil de nobis mali meritos persequimur: quã merebimur veniam? Audi Paulum. Etsi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest. Quod autem inuidia charitatem prorsus tollat, perspicuum est. Hic affectus & fornicatione, & adulterio grauior: alterum enim in ipso authore consumitur, inuidiç autem vis vniuersos populos perdidit, vniuersum orbem terrarum coinquinauit, ipsa cædis mater, ipsius suasu Caïn fratrem interemit, ipsi Esau in Iacob, fratrum in Ioseph, diaboli in humanum genus, odium & insidiæ tribuendæ sunt. At tu neminem interficis, sed longè grauiora patraris, cum fratris ignominiam concupiscis, quum vndique laqueos tendis, cum persequeris ne virtutibus inuigilet, cum ægrefers orbem terrarum debitum deo exhibere seruitium. Nõ igitur cum illo, sed per illum cũ deo bellum geris, deo iniuriam facis, cum tuum honorem ipsius honori præferas: & quod grauissimum est, aliis peccatis simile hoc videtur. Verum licet misericors sis, licet in vigiliis assiduus: si fratri inuides, omnium malitiã excesseris, quod vel inde constat. Scortatus quidam apud Corinthios breui vitam emendauit. Caïn fratri inuidendo, nunquam odium posuit: sed quanto frequentius à deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo quàm ille grauior morbus, qui nisi magna adhibita diligentia, non facilè remedia admittit. Eia igitur radicitus euellamus illum, sciẽtes quod quemadmodum alienis bonis inuidendo deum offendimus, ita cõgratulando ei gratificamur, & participes non facimus bonorum, quæ rectè operantibus reponuntur. Idcirco Paulus gaudere, inquit, cũ gaudentibus, flere cum flentibus, ex vtroque enim magnum lucrum consequimur. Intelligentes igitur, quod etsi nihil laboremus, itidem tamen cum proximis affecti præmiorum participes efficimur: omni liuore abiecto, fraterna omnes dilectione complectamur, & eorum commodis congratulati, præsentia & futura bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

[Margin: 1.cor.13 b; Ge.4.a.b; Ibidẽ.27 & 37.; 2.Cor.2b; Rom.12 c]

HOMI-

P*Ostea inuenit eum IESVS in templo, & dixit ei: Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.* Res profectò grauis est peccatum, grauis animi sordes, vt nonnunquam vi & exuperantia sua corpora quoque inficiat. Sed cum grauiter ægrotante anima nullo dolore afficiamur, paruo corporis morbo summa diligentia medicinam perquiramus: ideo deus ob animi peccatum corpus flagellat, vt deterioris partis supplicio, melior ad quærendum remedium conuertatur. Ita Corinthium fornicatorem Paulus corrigit inte
1.Cor.5 c ritu carnis, & sectione corporis animi morbum coërcens, tanquam optimus medicus, qui cum hydropisim vel splenem potionibus, & leuioribus medicinis sanare non possit, extrinsecus ferro & igni vtitur: hanc artem Christus in paralytico exercuit, quod significans dixit, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi alquid contingat. Quid hic admonemur? Primũ, quod ex peccatis morbi generantur, inde quod verum est, apud gehennam maximum & perpetuum esse supplicium. Vbi nũc sunt qui dicunt, breui spacio hominem interfeci, breui adulterium cõmisi, ob admissum breui tempore peccatum perpetuas pœnas daturus sum? Ecce hic nõ tot annis peccauit, quot pœnas dedit, breui peccatum patratur, morbi tormenta diuturna sunt. Non enim tempore peccata, sed peccantium animus iudicatur. Illud præterea considerandũ, quod si grauem priorum scelerum pœnam dedimus, deinde hisdẽ inciderimus, dabimus longè maiorem, & meritò sanè. Qui enim supplicio non fit melior tanquã stupidus quidem & contemptor, grauiorem sibi pœnã præparat. Ipsum nanq; peccatum semel lapsum, satis superque cohibere, & sapientiorem reddere debebat, ne iterum in idem prolaberetur. Verum cũ neque supplicium fontem corrigit, non iniuria flagello vtitur vehementiore. Quod si post datas pœnas in eadem iterum crimina prolapsi, grauiori pœna afficimur: quid his sperandum est, qui in ipso supplicio in iisdem sceleribus pertinaciter perseuerant? Et qua gratia, inquies, nõ omnes puniuntur? Etenim multos videmus, & quidem scelestissimos, bona corporis valetudine, & prospera fortuna lasci-

lasciuiẽtes, nolimus propterea eos admirari, sed deplorare poti⁹: quod enim in hac vita nihil aduersi patiũtur, maioris in futura supplicij est argumentũ. Hoc & Paulus his verbis significauit. Dũ iudicamur a domino, corripimur, vt nõ cũ hoc mundo damnemur, hic enim correctio est, illic suppliciũ. Quid ergo? omnes morbi propter peccata? Nõ omnes: sed plerique. Siquidem & ex desidia, & nimio cibo ebrietate, ocio, nonnulli generantur. Vnũ autem vbique conseruandum est, vt æquo animo: & cum gratiarum actione omnia perferamus. Veniunt & morbi propter peccata: vt magnos viros podagra laborantes videmus. Veniunt & probandæ patiẽtiæ causa: vt Iob dicitur, Noli putare me aliter retractasse, q̃ vt iust⁹ appareas. Sed quæ huic paralytico morbi causa? Peccata. Christi testimonio. Nam & illic cuius Matthęus meminit, Cõfide inquit, fili, remittuntur tibi peccata. Et huic, Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Haud ignarus sum quosdã opinari hunc paralyticũ accusasse Christum, & idcirco ab eo admonitũ, ne peccaret, sed quid de illo apud Matthæũ, qui eadẽ fere admonitus est dicemus? Cõstat igitur non ea causa, ne peccaret admonitum, quod & aliunde cognosci licet, cũ inuenit eũ Iesus in tẽplo, magnæ profectò & reuerẽtiæ & pietatis signum: non enim in forũ, non in porticus consessit, nõ voluptati, non ocio indulsit, sed in templo versatur, & quanuis omnium in se imperium & maledicta expectaret, nihilominus à templo auerti nõ potuit. Itaque cum inuenisset eũ Iesus, & postquam Iudæis loquutus est, nihil tale in eo reprehendit: dixisset enim, Adhuc cũ iisdẽ versaris, neque in bonã restitutus valetudinẽ factus es melior, sed tantum in posterum cautiorẽ reddit. Quin igitur, cum claudos & cæcos curauit, id non admonuit? Ita mihi persuadeo, suũ hunc morbum propter peccata, illos corporis imbecillitate prouenisse: siue per os, & horum admonitionem & illos corripit. Cum enim hic morbus grauior sit, per eum & minoribus remedium præbet: sicut enim cum sanato alij iuberet dare gloriam deo non illum tantũ, sed omnes idẽ admonuit, ita per hos cæteros hortatur & consulit, vt peccatis abstineãt. Ad hæc notat eius animi fortitudinem, & tanq̃ mãdati seruatorẽ, qđ facturus sit, admonet, & benefi

1.Corint. 11.g.

Iob.33.d.

Mat.9.a

cij memoria,& futurorũ malorum metu in sanitate confirmat. Et intuere Christi humilitatem,non dixit, sanum te feci:sed,sanus factus es iã noli peccare.Neq;,ne tibi quid deterius faciam:sed,ne deterius tibi aliquid contingat. In neutro personam adducit,ostenditque gratia & benignitate potius,quã meritis in sanitatem restitutum:quod nisi ita esset,dixisset. Ecce dedisti debitã peccatorũ pœnam, iam caueas:verum inquit, Ecce sanus factus es ,iam noli peccare. Hæc & nobis frequẽter in ore sint verba, his & alter alterum admoneamus:Ecce sanus factus es,iã noli peccare. Quod si in peccatis persistendo nullã pœnam dederis,illud apostolicum meminerimus. Quod benignitas dei ad pœnitentiam te adducit:secundum duritiam autem tuã & impœnitẽs cor tuum,thesaurizas tibi irã in die iræ. Neque sanando duntaxat corpus,aliũde etiã magnum præ se tulit Christus diuinitatis argumẽtũ.Illa enim particula,Iã noli peccare,omnia ipsum vidisse indicat,quæ ille superiori tẽpore cõmisit,vnde in posterũ sibi fidẽ cõparauit. *Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis, quia Iesus esset,qui fecit eũ sanũ.* Intuere hominẽ in pietate perseuerantẽ, nõ dixit Iesum præcepisse,vt grabbatum tolleret,& cum illi creditũ semper crimẽ adducerent, hic semper excusationẽ,& medicũ profitetur & prędicat, vt populum ad eius cognitionẽ & familiaritatem alliciat:non enim tam stupidus erat,neq; tam inhumanus, vt tanti beneficij oblitus, maleuolo id animo loqueretur. Beneficium nanque & metus facile,vel inhumanissimum poterat cohibere : nam cum manifeste minas accepisset,timuit sane peiora,& maximè cum minãtis potestatem esset expertus. Adhæc, si accusandi gratia id dixisset,nõ sanitatẽ,sed mãdati transgressionẽ meminisset:sed profecto magno & fideli animo medicũ,& accepũ beneficiũ professus est,quẽadmodũ& cęcus,cũ inquit, Fecit lutum,& vnxit oculos meos:ita & hic Iesus est qui fecit me sanum. *Propterea persequebantur Iudæi Iesum, quia hæc faciebat in sabbato.* Quid Christus? *Pater meus usque modo operatur , & ego operor.* Quando pro discipulis respondebat eorum conseruilis Dauid testimonio vtebatur, Nunquid legistis,inquit,quid fecerit. Dauid quando esuriuit? Pro se vero ad patrẽ confugit, cui se in oĩbus similẽ indicat

Margin notes: Rom. 2. a (beside "ris,illud apostolicum"); Infr. 9. a (beside "Fecit lutum"); Luc. 6. a. (beside "modo operatur")

indicat:& cum priuatim patrē appellat, & cum eadem operari ostendit. Et quare non meminit, quæ apud Hiericho facta sunt? Erigere eos à terra voluit, ne amplius de te ipso tanquā homini, sed deo & legislatore sentirent. Quod nisi verus filius, & eiusdē esset substātiæ, excusatio excusatione maior esset. Neq; eñ princeps regiū institutū abrogans, & in iudiciū vocatus, si à rege idem abrogatū in defensionē suā adduceret, absolueretur, sed maiori crimini esset obnoxius, verū cū dignitates, vt in hoc loco æquales sūt proculdubio cōparatio conuenit. Quibus inquit, criminibus deū, hisdem me absoluitis. Ideo primū patrē appellauit, vt etiā inuitis eadē sibi concedi persuaderet, paternā charitatē revereritis. Quod si percontareris, & quomodo pater operatur, cū septimo die ab omni opere cessauerit, accipe quomodo prouidet, cōtinet, tēperat omnia quæ fecit. Cum igitur Solem orientē lunæ cursum, stagna, fōtes, fluuios, naturæ vim seminibus in nostris, & brutorū corporibus progressum, cætera oīa quibus hoc totū cōstat, vides: intellige ppetuā patris operationē, qui Solē suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et iterū: Si autē fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanū mittitur, deus sic vestit: quantomagis vos minimę fidei: Et de volatilib', Pater me' inquit, cælestis pascit illa. Vbi igitur verbo dūtaxat operatur in sabbato à sacrificiis & his quæ illi faciebāt crimini obiecta purgat, vbi verò operari præcipit, vt ex gratia hoc in loco. Tolle grabbatū tuū: vt nō graue quiddā esse sabbati præuaricationē ostendat, altiora loquit, vt paterna authoritate illos perterreat, & ad supernā trahat contēplationē. Qua de causa cum de sabbati transgressione disceptaretur, vt nō tantum homo. neque vt tantū deus, sed alterutrū commiscēdo obiecta cōfutat, voluit enim vt vtrūque crederetur, & incarnationis humilitas, & excellentia diuinitatis. Nam si semper vt homo locutus esset, omnes in eadē perstitissent humilitate: hac gratia patris meminit, cū & creaturæ in sabbato operantis meminisse potuisset. Nam & sol ab Oriēte in Occidentem fertur, flumina labuntur: fontes scaturiunt, pariūt mulieres: sed vt ipsum nō creaturam intelligeres, non attulit creaturæ operantis exemplum sed, *Pater meus inquit, modo*

Mat.5.g *Ibidē 6 d* *Luc.12.d*

modo operatur, & ego operor. Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non solum soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo. Neque dixit dicens: sed, faciens: non enim verbotenus, sed frequẽtius operibus se deo æqualem ostenderat. Quin tãdẽ? quia in solis verbis insolentiam accusare potuissent, operũ autem veritate & potentia perspecta vel contradicere cogebantur. Sunt tamẽ qui perperã & impie Christum non se ęqualem deo fecisse, sed suspicatos Iudæos intelligant. Quamobrem superiora transigamus: persequebãtur ipsum Iudæi, an non? Perspicuum est, persequebãtur nũquid hac gratia persequebantur, an alia? In hoc quoque cõuenim⁹. Soluit sabbatum, an nõ? neque in hoc diffidemus. Patrem suum deum appellauit an non? Neque hoc dubium. Cætera igitur in hunc modum consequuntur. Quemadmodum igitur quod patrem suũ deũ dixerit, quod sabbatũ præuaricatus sit, quod Iudęi ipsum & hac, & illa magis ratione ꝑsequerentur, nõ erat opinio, sed veritas: ita cum se æqualẽ deo facit quod ex superioribus constat manifestius. Pater meus inquit, operatur, & ego operor. Hæc verba sunt æqualem se patri faciẽtis. Nulla enim in his verbis differẽtia est. Non dixit, Pater operatur, ego subministro: sed idẽ verbũ, Operor. Quod si aliter sensisset, sed Iudæi sic perperam intellexissent, falsam correxisset opinionem: neque id Euãgelista silentio prętermisisset: quẽadmodũ alio in loco, cũ videret particulã illã: Soluite templum & in tri-
Suprà 2. d bus diebus excitabo illud? aliter à Christo dictam, hoc est de carne sua: aliter à Iudęis intellectam, de suo, videlicet, tẽplo, ideoq; dixerint: Quadraginta & sex ãnis ædificatũ est hoc tẽplum, & tu tribus diebus excitabis illud? Ille autem, inquit Euangelista, dicebat de tẽplo corporis sui: ita si hoc in loco aliter Christus sensisset, q̃ illi essent suspicati: profecto dixisset Iudęos quidẽ credidisse Christũ æqualem deo se facere. Ipsum aũt nõ de eiusmodi æqualitate locutũ. Neque hoc in loco, neque hic duntaxat sed alibi alius Euangelista hunc suspicionis corrigendæ morem seruat. Cum enim dixisset discipulis Iesus. Cauete vobis a fer-
Mat. 16. mento Pharisęorũ, & Saducęorũ: & illi cogitassent inter se
a. dicẽtes quia panes non accepimus: Iesus autẽ pro fermẽto doctri-

doctrinã caperet, Ipse Iesus eos arguẽdo suã sententiã exponit: Quid cogitatis intervos modicę fidei? Nõdũ intelli- *Ibidem.* gitis, nõ quia de pane dixi vobis? hic vero nihil corrigit. Atqui contra Arrianos, inquiẽs, corrigit cũ inquit: *Non potest filius à seipso quicquã facere.* Omnino cõtra: nõ enim vt tolleret, sed vt magis cõfirmaret æqualitatẽ, id dixit. Verũ perquam diligenter attẽdite, nõ enim parua est quæstio, hãc particulã, A se, frequẽter in scripturis & pro Christo, & pro spiritu sancto positã inuenimus: & vis eius intelligẽda est, ne in grauissimũ errorẽ incidamus, nam si eam simpliciter, & vt primũ se nobis offert quispiã accipiat, quãtus error sequeretur, animaduertite. Non dixit alia à se posse facere, alia non posse? sed generaliter non potest filius *Phil.2.a.* facere. At maximum bonorũ fecit. & Paulus clamat. Qui *Infr Io.d* cũm in forma dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit, formã serui accipiens. Et ipse Christus: Potestatem habeo ponendi animam meam, sed ego pono eam a meipso. Vides enim eum & mortis, & vitę potestatẽ habere, & tantam rem a seipso operãtẽ? Et quid de Christo dico? Nos quibus nihil vilius vel abiectius, sæpenumero à nobisipsis operamur malitiã reiecta virtute deligimus. Quod si nullam haberemus potestatẽ, neque peccando gehennæ supplicio torqueremur, neque regnum cęlorũ bene operando cõsequeremur. Quo modo ergo intelligitur nõ potest fili⁹ à seipso quicquã facere? Quoniam quod nulla in re est patri contrarium nihil ab eo alienũ potest facere: quod maximam ęqualitatem, & conuenientiã ostendit. Et quanam gratia non dixit, nihil se contrariũ facere? Vt hinc indiscretionẽ, & veram equalitatem demõstret. Neque enim hęc particula imbecillitatis eũ arguit, sed potestatis immensę. Nã & alibi de patre *Heb.5.g* inquit Paulus, vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mẽtiri. Et iterũ. Si negauerimus, & ille negabit nos. *2.Timo.2.b.* Si nõ credim⁹, ille fidelis manet, negare seipsũ nõ potest. Etenim illud quod impossibile dicit, nõ imbecillitatis est, sed potestatis, & quidem immensæ: quod ita intelligendũ est: adeo illam substantiã incomprehensibilem esse, & talem vt cum deum peccare impossibile dicimus, non imbecillitatẽ arguimus, sed ineffabilem eius quandã potestatẽ

confitemur

confitemur ita hoc in loco. Non possum à meipso facere quicquã hoc est, impossibile est vt patri cõtrariũ faciã. Et vt hanc sententiam intelligas, ex his quæ sequuntur consideremus, vtrum Christus comprobarit. Tu dicis illam particulã Christi auferri potestatem, & vitiũ defectũ, arguere: ego indiscretã æqualitatem, & sententię & potestatis significare, ipsum percontemur, & vtrã cõfirmet sententiã videamus. Quid dicit? *Quæcunque ille fecerit, hæc & filius similiter facit.* Vides quomodo vestram prorsus tollit sententiam, & nostrã cõfirmat? Nam si à seipso nihil facit, neque pater à seipso facit quicquam, si quæ pater & ipse facit. Quod si à seipso omnia faciet pater, & filius faciet, vt stet similitudo: quod nisi ita esset, aliud sequeretur, quod absurdissimũ. Non enim dicit, quæ vidit patrem facere, ea facit: sed, nisi quod viderit facientem, tẽporis continuationẽ significãs, vestra autẽ sententia semper eadẽ discet. Vides sensus profunditatẽ, verbi aũt humilitatẽ? quæ tamen & impudentissimos, & detrectantes cogit, vt nihil vile, nihil abiectius dignitate abhorrens, alienúmue suspicetur. Quis adeo stultus, adeo infœlix est: qui dicat filium singulis diebus discere, quæ facere oporteat? Quomodo illud cõ
Psal. 101. d. staret. Tu autẽ idem ipse es: & anni tui nõ deficiẽt? quomodo omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil?
Supr. 1. a siquidẽ quæ pater facit eadem ipse viuens imitatur. Vides quomodo his quæ dicta sunt, & adhuc dicuntur, eius authoritas demonstratur? Quod si humilius quædam loquitur, noli admirari, nam cum expulissent eum Iudæi, quod altiora loqueretur, & deo contrarium arbitrarẽtur, verbis tantum paulum ad humiliora descendit: rursus tamen & exurgit, & rursus deprimitur, suam variãs orationẽ, vt facilius intelligeretur. Et animaduerte, quæso, cum dixisset: Pater meus operatur, & ego operor, & se deo æqualem ostendisset, rursus dicit: Non potest filius à se quicquã facere nisi quod viderit patrem facientem. Et inde rursus altius erigitur. *Quæcunque fecerit ille, hæc & similiter filius facit.* Et rursus in humilitatem declinat. *Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ & ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera.* Ecce & aliam incredibilem humilitatẽ & merito sanè. Quod enim & dixi, & dicere nunquã cesso id

id repetam: quum aliquid de se humile & abiectum Christus loquitur, per exuperātiam loquitur, vt & stultis & temerariis persuadeat, non verba, sed piè sensum intelligendum. Aliter considera, quæso, ex ipsis verbis quàm id absurdum sit & ridiculū. Nam quum diceret: Et maiora his demonstrabit ei opera, inuenietur nondum multa didicisse. Quod ne de apostolis quidē dicendū est, qui accepta semel spiritus gratia, repentè omnia & nouerūt, & potuerūt, quæ & scire & posse eos oportebat: hic autem multa scitu necessaria nōdum didicisse deprehēdetur, quo nihil absurdius. Quid illud igitur, maiora his demōstrabit? Quum sanasset paralyticum, & mortuū esset suscitaturus, inquit: Miramini me paralyticum liberasse, maiora his videbitis: sed humilius quodāmodo locutus est, vt eorum placaret temeritatē. Et vt intelligas illud verbum, Demonstrabit, non propriè dictum, audi quæ sequuntur. *Sicut pater suscitat mortuos & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat.* Atqui nihil potest à se facere, si facit quod vult, cōtradicit: nam si quos vult viuificat, potest à se facere, velle enim potestatis est: quod si non potest à seipso, iam quos vult non viuificat. Illa enim particula, Sicut pater suscitat mortuos, indiscretam potestatem: illa autem, Quos vult, æqualē demōstrat. Intelligis quomodo nō potest à se facere? non tollit, sed potētiam & voluntatem æquiparat. Ita & illud verbum Demōstrabit, est intelligēdū. Etenim alio in loco ait: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Et iterū, vt non aliūde vim operādi se accipere ostēdat: Ego, inquit, sum resurrectio & vita. Et ne quis diceret mortuos tantū quos vult suscitare & viuificare: alia autem in sua non esse potestate, hanc præripit suspicionem inquiens: Quæcunque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit: vt & omnia quæ ille, & vt ille facere intelligatur, siue mortuorū resurrectionem, siue corporū opificiū, siue peccatorū remissionē, siue quiduis aliud, similiter patri operatur. Sed omnia hæc negligunt, qui suam negligunt salutē: tantū officit potioris loci cupiditas, & prælatio: hæc hæreses peperit, hæc gentiliū confirmauit impietatem. Deus enim inuisibilia sua per huius mundi creaturā intelligi voluit: illi hanc doctrinā sectari dedignati, aliam excogitarunt, verā neglexerunt. Iudæi autē gloriæ huma-

Infr. 6. d.
Ibid. 11. c

næ ſtudio diuina contemnentes credere noluerunt. At nos dilectiſſimi, quanta poſſumus diligentia morbum hunc fugiamus: nã licet innumera bona opera egerimus, ſufficiẽs eſt inanis gloriç lues, quo omnia deleat. Si laudũ deſiderio tenemur, á deo eas perquiramus. Humanæ laudes qualeſcunq; ſint, ſimul & apparẽt & euaneſcũt, nihil afferũt vtilitatis, & prçter veritatẽ ſçpenumero iudicantur. Quid enim in hac noſtra gloria admirabile eſt, quã ſaltantes iuuenes, impudicæ mulieres, auari raptores conſequentur? Qui verò apud deum glorioſus eſt, nõ tales laudis ſocios, ſed ſanctos prophetas, apóſtolos, & angelicæ vitç præceptores habet. Quod ſi coronis hominum cingi, & conſpici deſideramus, quid id ſimpliciter ſit cõtẽplemur. Nihil ꝓfectò in eo dignũ inueniem⁹. At ſi multitudinẽ deſideras, angelos quçras: quorũ ope formidoloſus dæmonibus efficieris: ita homines paruifacies, & humana omnia tanquã lutum peſſundabis. Tunc manifeſtè cognoſces, nihil ita labefactare animam, q̃ gloriæ cupiditatẽ: quã qui affectat, nullo pacto in hac vita & doloribus, & cruciatu carere poterit: quemadmodũ qui peſſundat, etiã plurimos peſſundat affectus. Qui humanã laudẽ vincit, inuidiã vincit, auaritiam vincit, graues omnes affectus vincit. Et quonã pacto? Si aliam ſpectabimus gloriam, hoc eſt cæleſtem, quam hæc auferre nobis conatur: illa in hac vita claros facit, ad futurã perducit, omni nos carnis ſeruitio liberat. Carni enĩ q̃ miſerrimè ſeruimus, quũ & terræ & terrenis rebus tanto ſtudio inuigilamus. Si in forũ te conferes, ſi domũ ingredieris, ſi egredieris, ſi nauigabis, ſi villam, ſi hoſpitiũ, ſi regiã, ſi ſenatum, ſi iudicia petes, omnia ſecularĩũ curarũ plena: venientes, abeuntes, manentes, nauigantes, qui rura, qui ciuitates habitant, omnes his implicitos & attonitos intueberis. Quænã igitur nobis ſalutis ſpes, quando à deo datam terrã habitãtes, nihil diuinũ ſapimus: ſed quum iubeamur eſſe huius mundi hoſpites, hoſpites cæli ſumus, & mundi ciues. Quid huic ſtultitiæ æquiparandum? Quotidie de iudicio, de cælorum regno audimus: Noë autẽ ac Sodomorũ ætates imitamur, & volumus experiri. Atqui propterea illa ſcripta ſunt, vt ſi quis futuris diffidit, ex præteritis futurorũ accipiat certitudinem. His igitur cognitis, dilectiſſimi paululũ

ſaltem

ſaltem hoc graui ſeruitio leuati, aliquando de anima cogitemus, vt & præſentia, & futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XXXVIII. EX CAP. V.

N *Eq; pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio: ut omnes honorificent filium, ſicut honorificant patrẽ.*

Summa nobis in omnibus vtendũ eſt diligẽtia dilectiſſimi, quiã reddenda ratio eſt & verborum, & operũ, & proculdubio pœna ſubeunda. Non enim in præſenti vita finis nobis eſt: ſed alia nobis conditio expectanda, formidoloſo iudicio aderimus. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſiue bonũ ſiue malum. Hoc iudicium ſemper præ oculis habeamus, ita ſemper virtuti vacare poterimus. Nam ſicut qui diei illius obliuiſcitur, tanquã freno abiecto in præcipitium defertur. Inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore, & cauſam affert: Auferuntur iudicia tua à facie eius. Ita quem continuus hic percellit timor, modeſtè viuendi viã ingreditur. Recordare, inquit, nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Qui enim dimittit nobis peccata nũc miſerando, is tum iudicãdo pandet. Qui ꝓpter nos mortuus eſt, is vniuerſæ naturæ iudex apparebit. Iterum, inquit, ſine peccato videbitur ſuſcipientibus eũ ad ſalutem. Quamobrẽ hoc in loco inquit: Neq; enim pater iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium, ſicut honorificãt patrẽ. Igitur patrem præponemus, inquies? Abſit: propterea enim dixit filiũ, vt manentem filium tanquã patrẽ honoremus. Qui enim patrem ipſum dicit, non iam filium tanquã patrem honorat, ſed totũ confundit: & quoniam beneficia accepta homines non ita ſentiunt, omne iudicium dedit filio, vt ſaltẽ metus in eius honorẽ trahat. Illud autẽ verbũ, Omne: & puniẽdi, & honorãdi quoſlibet poteſtatẽ habere ſignat. Dedit autẽ, ideo dixit, vt neq; ingenitũ filium, neq; duos patres ſuſpicareris. Quicquid enim pater eſt, idem eſt & filius genitus, & manẽs ineſſe filius. Et vt intelligas hãc particulam, Dedit: idẽ quod, genuit, ſignificare: audi quid alio in loco dicit. Sicut pater habet vitã in ſemetipſo, ſic dedit & filio ha-

2. Cor. 5 b — Pſal. 9. c. — Eccle. 7. d. — Infrà d.

bere vitam in semetipso. Quid igitur? prius ipsum fecit, inde vitam dedit? Qui enim dat vitam, alicui dat: erat igitur sine vita genitus? Hoc neq; dęmones ipsi suspicarentur. Simul enim cum impietate maxima stultitia deprehenditur. Quemadmodum enim illud verbum, Dedit vitā: quod eum vitam fecit, signat: sic, Et dedit iudiciū: quod eum iudicem fecit, intelligendum est. Vt enim audiendo eum authorem patrem habere, non propterea mutatam substantiam, & diminutum honorem crederes, ipse te iudicatū venit, & hinc suam præ se ferens excellentiam. Qui enim & honorandi & puniendi quos vult, habet potestatem, is eadē potest quę pater. Quod si hoc nō esset, sed posterius factus honorem accepisset: quæ causa fuit quin posterior honoraretur? Vnde in hāc venit dignitatis prærogatiuā? Nónne vereris humanos hos, & indignos deo intellectus immortali, & nihil nobiscum communicanti naturæ tam impudēter tribuere? Sed cur ita loquitur? vt magis crederetur, & ad maiora auditorū animos præpararet, & ideo hæc miscet. Considera à principio: Pater meus operatur, & ego operor. Aequalitatē ostendit, sed voluerunt eum Iudæi interficere. Quid ergo? Verbis altioribus abstinet, sensus seruat. Nō potest filius à se facere quicquā, inde altius ascendit: Quæcunq; ille fecerit, hæc & filius similiter facit. Rursum ad humiliora descēdit: Et pater diligit filium, & omnia demōstrat ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera. Deinde: Sicut & pater suscitat mortuos, & viuificat: sic filius quos vult, viuificat. Et rursum vtrunque complectitur: Neq; enim pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio: inde erigitur, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. Vides quomodo vicissim & humi repit, & altè tollitur, vt & præsentes melius intelligerent, & futuri temporis homines non offenderentur, & debitè de ipso sentirent? Quod si nulla esset causa, neque vt facilius persuaderet ita locutus esset: quanam gratia hæc cōmiscuit? Qui enim magna de se polliceri potest, siquidem humilius & præter dignitatem suā dixerit aliqua causa meritò potest excusari: qui autem nihil habet quod iactet, quanam gratia quàm præstare possit magnificētius de se loquitur? Sanè stultissimum & impiissimū est. Quāobrem meritò nos humilia de

nobis

nobis polliceri,&modestè loqui decet. Et hinc promissam nobis salutem cōparamus, quod ipse Christus alio in loco his verbis significauit: Hoc autem dico vobis, vt vos salui sitis. Nam cum suo omisso, ad Ioannis testimonium confugeret, idque sua excellentia esset indignum, tantæ humilitatis causam affert, se id dicere, vt ipsi salutem consequerētur. Vos autem cum filium non eandem quam patrem habere potestatem dicitis: quid eius verbis resp̄ōdebitis, quibus se æqualem patri potestatem, virtutem, gloriam habere profitetur? *Qui non honorificat filium, non honorificat patrē qui misit illum.* Ecce quomodo filii honor paterno honori confunditur. Et quid? nónne in apostolis iisdem fere verbis vsus est? Qui suscipit, inquit, vos, me suscipit. Sed illic discipulos rebus suis adnumerat, hic autem vnā dicit substantiam, & vnam gloriam: ideo de discipulis non inquit, vt honorificent. Nam ex duobus regibus altero contumelia affecto, & alter læderetur: maximè verò si filius læditur, & sui militis ignominia: non tamen itidem, sed vt mediator, illic ipsa dignitas læditur: Præterea id pręoccupauit, vt honorificent filium, sicut honorificant patrē, vt honoris æqualitatem intelligas. Non enim simpliciter dixit, Qui non honorificat: sed, qui non ita honorificat, non honorificat patrem. Et quomodo eiusdem substantiæ est, qui mittit, & qui mittitur? Iterum in humana prolaberis, neq; vlla alia causa hæc omnia dici intelligis, quàm vt authorē cognoscamus, neque in Sabellii errorem incidamus: hoc etiam pacto Iudæorum imbecillitati occurrit, ne alium deum opinētur. (dicebant enim, Hic non est à deo, hic à deo non venit.) quàm vt tolleret opinionem, nō ita in magnis, vt in humilibus versatur: ideo frequenter se missum dicit: non vt vlla ex parte eum minorem suspiceris, sed vt illis silentium imponeret: hac gratia sæpenumero ad patrem confugit, & interim propriam interserit dignitatem: siue enim in omni sermone Iesus magnificè locutus esset, non sanè intellexissent Iudæi: quādoquidem paucis etiam verbis eum persequebantur, & lapidabant: siue eorū gratia semper humi procubuisset, multum futuri homines detrimentum accepissent. Confundit igitur doctrinam suā, & verborum vtilitatem sensus splendore apud prudentio-

Hic infr. f

Luc. 9. f

res minimè sibi conuenire ostendit. Missum autem translationis verbū est: vbique enim præsens est deus, quare ergo missum se dicit? Crassiori hoc verbo eiusdem cum patre voluntatis se esse demonstrat, quod & sequentia confirmant: inquit, enim, *Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet uitam æternam.*

Ecce quàm frequenter idem repetit, vt suspicionem tollat, & in hoc loco, & sæpe in sequentibus, & metu, & præmii promissione, vt sibi credatur, admonet, & hic rursus ad humilia descendit. Non enim, inquit, Qui audit verba mea, & credit mihi, arroganter nanque dictum existimassent: nam cum longo post tempore, post tot signa & miracula cū eiusmodi diceret, id opinati sunt, & prophetę mortui sunt, longè magis in præsentia, tunc enim dixerunt:

Infra. 8 g Abraham mortuus est, & prophetæ mortui sunt: & tu dicis, siquis sermonem meum seruabit, mortem non gustabit in æternum. Vt ergo tunc nō exasperarentur, inquit, Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitam æternā. Hoc non difficile erat persuasu: quæ tamen si prōptè accepissent, in reliquis facilius erudiri potuissent. Hæc itaque magnorum, & humilium confusio perquàm vtilis est, hic ergo, inquit, Videbit vitam æternam, & in iudicium non veniet, sed transibit à morte in vitam. His duobus fidem sibi conciliat, cum & patri credendum, & credē ti tantum præmii propositum dicit. In iudicium autem non veniet, hoc est non punietur. Mortem autem non huius seculi, sed æternam intelligit, quemadmodum & vitam. *Amen amen dico uobis, quia uenit hora, & nunc est, quando mortui audient uocem filii dei: & qui audierint, uiuent.* Verba re cōprobat. Nam cum dixisset: Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Ne videretur superbè & arroganter loqui, etiam operum veritatem enarrat, cum, inquit, Venit hora: quam ne longo post tempore futuram arbitreris, subdit: Et nunc est, quādo mortui audient vocem filii dei, & viuent. Intueris incredibilem eius potestatem? Sicut in resurrectione, ita & nunc erit, inquit: tunc enim audita imperantis voce, resurgemus. In præcepto dei, inquit, mortui resurgent. Et vnde constat non perperam dictum? quoniam nūc adesse dicit.

cit. Nam si futurà tantum annunciaret, non immeritò esset dubitandum: sed se in terris cum ipsis conuersante hęc ventura dicit. Neq; enim nisi potestatem habuisset: id polliceretur, ne ridiculus omnib⁹ esset. Inde firmissima ratione comprobat: *Sicut pater habet uitam in semetipso, sic dedit & filio uitam habere in semetipso.* Ecce quomodo in nullo prorsus differunt, prætereq̃ quod alter pater est, alter filius. Verba hanc tantũ videntur facere differentiã, cætera ęqualia & indiscreta, vnde perspicuum est, tam potẽter omnia filium, quàm patrem facere. Sic enim habet vitam vt pater, propterea statim additur, vt ex hoc illud intelligam⁹. Quid nam? *Et potestatem dedit ei iudicium facere.* Et qua gratia resurrectionem & iudicium frequenter meminit? Sicut pater, inquit, suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Et iterum: Neque pater iudicat quenquam, sed omnę iudicium dedit filio: & sicut pater habet vitã in semetipso, sic dedit & filio habere vitam in semetipso. Et iterum: Qui audiunt vocem filii dei, viuunt. Et hoc in loco potestatem dedit ei iudicium facere. Quænam, inquam, tam frequens iudicii, vitæ, resurrectionis commemoratio? quoniam hæc omnium maxima sunt, & quæ possunt difficilem etiam auditorem ad credẽdum adducere. Qui enim credit resurrectionem, & scelerum pœnas, etiam sine aliis signis hoc solo assentietur, & beneuolum sibi iudicem reddere curabit. *Quia filius hominis est, nolite hoc admirari.* Paulus Samosatensis non sic legit: sed potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: quod minimè sequitur. Non enim propterea accepit iudicium quia homo est, nã nihil prohibuisset omnes homines iudices esse: sed quoniam ineffabilis illius substantię filius est, ideo iudex. Quãobrem ita legendũ, Quia filius hominis est, nolite hoc admirari. Nam cũ videretur id repugnare, & nihil aliud quã purum hominẽ esse arbitrarẽtur, verba autem supra hominem, ac etiam angelos, & solius dei: hanc tollens obiectionem: addit: Nolite mirari hoc, quia filius hoĩs est: *Quia uenit hora, in qua omnes qui in monumẽtis sunt, audient uocẽ filii dei & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem uitæ: qui uero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.* Et quanam gratia non dixit, Nolite mirari, quia filius hominis est: etenim

dei quoque eſt, vt ſuperius, Audiēt vocem filii dei: ſed reſurrectionis tantùm meminit? Ne admireris nullā hic dei mentionem habitam. Qui enim quod propriū dei eſt narrat, ſatis admonet auditores, vt reliquū intelligāt: quod ſcilicet, & deus, & dei filius eſt. Nam ſi verbis frequenter repetiſſet, quod miraculis oſtendebatur viſus eſſet cauſæ tāquam imbecilliori diffidere. Etenim qui ſyllogiſmos faciunt, poſitis partibus ſine concluſione, ſępenumero apertè demōſtrant, quod quęritur, & cum attentiores auditores reddant, & magis laudentur, ipſum repugnantem in ſuam adducunt ſententiam. Itaq; præſentes melius iudicium ferre poſſunt, cum aduerſarii ſe victos profitentur. Et Lazari reſurrectionem memorans, iudicium tacuit, nō enim propterea ſuſcitatus eſt. Huic autem vniuerſali reſurrectioni addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii. Hac iudicii appellatione Ioannes auditorem compellit, vt ſibi perſuadeat: quod qui credit filium, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus eſt: ita & in hoc loco & iudicii, & malorum ſupplicii meminit. Nam cum dixiſſet, Qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, non iudicatur, ne quis hoc ſolum ſatis eſſe ad ſalutem arbitraretur, & opera addidit: Qui bona fecerunt, procedent in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii. Et cū orbem terrarum ipſius voce reſurrecturum, & redditurum rationem, nouum quidem, nec facilè credibile, etiam fidelioribus, nedum Iudęis videretur: audi quonam id pacto confirmat, rurſum in auditorum deſcendens imbecillitatem: *Non poſſum ego a meipſo facere quicquā, ſed ſicut audio, iudico, & iudicium meum iuſtum eſt: quia non quæro uoluntatem meam, ſed uoluntatem eius qui miſit me, patris.*

Atqui non paruum iam reſurrectionis dederat argumentum, cum paralyticum ſanaret, quamobrem noluit prius de ea verbum facere, quā quod non multo erat reſurrectione inferius, operatus eſſet: & cum paralyticum confirmauit, tunc iudicii fecit mentionem. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Verūtamen & Lazari, & orbis terrarum reſurrectionem prædicit: ſed Lazari mox, orbis diu poſt futuram: & hanc per paralyti-

çum,

cum,& Lazari resurrectionē ostendit. Venit hora,& nunc est. Ex his quæ facta sunt,nondum facta demonstrat, quē vbique morem seruare deprehenditur,quod duabus vel tribus rebus prædictis à factis semper futura confirmat. Sed tot & tantis verbis & operibus suis Iesus cum adhuc imbecilliores essent non contentus,aliis etiam eorum pertinaciam mollire adnititur,dicens: Non possum ego à meipso facere quicquam,sed sicut audio, iudico, & iudicium meū iustum est: quia non quæro voluntatem meam,sed voluntatem eius qui misit me.Nam cū aliena & à prophetarum sententia differentia,dicere videretur. Illi enim dicebant, quod deus iudicat terram omnem , hoc est humanum genus. Et Dauid:Iudicabit populos in æquitate. Et:Deus iudex iustus,fortis,& patiens. Et idem prophetæ omnes, & Moses. Christus autem: Pater non iudicat quenquam, sed ego sum qui iudico. Hoc facilè Iudæum perturbare, & in suspicionem adducere poterat , vt à deo alienū Christum arbitraretur: quamobrem ad humilia descendit, quantum eorum imbecillitas postulabat,vt penitus quæ inde suboriebatur opinio tolleretur. Ego,inquit,nō possum à meipso facere quicq̄: hoc est,nihil à deo alienum vel differens, nihil quod nolit pater factum à me videbitis,nihil dictum audietis. Et vt superius cū dixit,quia fili' hominis est,ostē dit se hominem existimatum:ita & in hoc loco,& quemadmodum cum inquit: Quod audiuimus,loquimur,& quod vidimus,testamur,& Ioannes: Quod vidit testatur,& testimonium eius nemo accipit:de certa vtrūq; cognitione,nō de auditu & visu locutus est. Ita & hic per auditū nihil aliud intelligitur,quā nihil aliud posse quàm quod pater:verum non tam manifestè,quoniam primū fidem non adhibuissent,nisi humiliter,& vt homo locutus esset. Sicut audio,iudico. Neque dicit,sicut disco:sed,audio : nō tamen quod audire indigeat.Neq; enim vlla tantùm doctrina indiget,sed ne auditione quidem:ex quo vnā & eandem sententiā demōstrat:quasi dicat,ita iudico,ac si pater ipse iudex sit.Inde prosequit̄: Et noui quod iudicium meum iustum est,quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me,patris. Quid dicis?Habes aliam à patre voluntatem? Etenim alibi:Sicut ego & tu vnum sumus, de vo-

Psal.95.c
Ibidē.7 c
Supra.5 b
Ibidem.
Infr.18.b

de voluntate & concordia loquens: da eis vt & ipsi in nobis vnum sint: hoc est, in fide nostra. Ecce quod quæ maximè humilia videntur, in his sensus latet profundissim⁹, his enim non aliam patris, aliam suam esse voluntatem significat: sed sicut vnius mentis vna voluntas est, ita patris & filii. Neque admireris tantam patris & filii conuenien-
1.Cor.2.c tiam, quandoquidem de spiritu idem dicit Paulus, Quis scit hominum, quæ sint hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ dei sunt nemo cognouit, nisi dei spiritus: quod nihil aliud significat, nisi non aliam esse filii à patre voluntatem, sed eandẽ. Sed si quid inquit, pater vult, & ego volo: si quid ego, & pater: & quemadmodum nemo patrem reprehendet iudicantem, ita neque me: eadem enim vtriusque sententia est, quod si humilius hęc: & hominis more dicta sunt, noli admirari: hominem enim adhuc, ac etiam vilem arbitrabantur. Quamobrem non modo in his quid dicatur, sed quid auditores senserint, inquirẽdum est: & secundum eorũ opinionem verba metiẽda sunt ac si ad ea responderit, aliter multa sequerentur absurda. Considera, quæso, non quæro voluntatem meã, ergo diuersæ est voluntatis, & longè inferioris, nec inferioris tantũ, sed inutilis? Nam si salutaris est, cur non quæris? homines meritò hoc dicerent, qui multa pręter dei voluntatem sentiunt: tu autem qua gratia hoc inquis, cum in omnibus patri similis sis? Hæc neque diligentis hominis, neque grauis verba esse quis diceret. Nam si Paulus ita se diuinæ conformat vo-
Gala.2.d luntati, vt dicat: Viuo autẽ iam non ego, viuit verò in me Christus. Quomodo omnium dominus non suam, sed eius qui se misit voluntatem quærit, ac si diuersa esset? quid sibi vult hic sermo? Tanquã homo & secundum auditorum opinionem loquitur. Cùm enim superius partim vt deus, partim vt homo verba fecerit, hoc iterum in loco ad humanitatem descendit. *Iudicium, inquit, meum iustum est.* Vnde id constat? quia non quæro voluntatem meam, sed eius qui misit me, patris. Sicut enim homines, qui omni in se affectu liberi sunt, de iniusto iudicio accusari nequeunt: ita neque ego. Qui enim sui amore ducitur, non immeritò suspectus est, ne ea gratia iustum transgrediatur: qui verò nullam suiipsius curã habet, quid eum impedire potest, ne

iustam

iustam ferat sentẽtiam? hac ratione in me vtimini. Nam si non missum me a patre dicerem, neq; operũ meorũ gloriã ad illũ referrem: potuisset fortasse aliquis suspicari ad aucupandum gloriam, talẽ me falso predicare: sin in aliũ gloriam refero, vnde potest aliqua oriri suspicio? Animaduertis rationem, & vnde iudicium suum iustum confirmat? Vides (vt sæpius dixi) quam apertè intelligatur, sed quid dixi? Nimiã verborũ humilitatem maximè intelligentibus persuadere, non quæ in promptu & prima frõte sententia occurrit, eã accipiendã, sed altiorẽ sensum inuestigandũ, neque humi immorandũ. His igitur rationibus, dilectissimi nolimus verba Christi temere trãsigere: sed in omnib⁹ scripturis sedulã inquirendi diligentiam quare dicta sint adhibeamus. Neque existimemus satis nobis ad excusationem esse ignorantiam, & simplicitatem, non enim bonos tantũ nos esse iussit Christus, sed & prudentes. Vtamur ergo cum simplicitate prudentia in doctrina, & vitę integritate: & nos ipsos in hac vita iudicemus, ne postmodũ cum mundo iudicemur: & tales erga conseruos nos exhibeam⁹ qualem erga nos deum cupimus. Dimitte, inquit, nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Mat.6.b* Et profecto scimus non æquo animo castigationes tolerare, verũtamẽ, si nõ reprehensoris, sed nostrę consuli vtilitati intelligemus, omnẽ indignationẽ deponemus. Etenim *Ibid.18 d* qui cẽtum denarios nõ dimisit, non conseruũ, sed seipsum læsit, & tot milibus talentorum, quę sibi dimissa erant, obnoxium reddidit. Igitur cum aliis non dimittimus: nõ dimittimus nobis. Quãobrem nolimus deo dicere, ne memineris peccata nostra, sed alter alteri, ne memineris conseruorum inuicem peccata. Nam tu prior in te cõmissa iudicas, inde in se deus. Tu legem scribis de venia & pœna, tu fers sententiam, & an deus tuorum peccatorum recordetur, tui iuris est, tu dominus. Propterea Paulus dimittere iubet, si quid aduersus aliquem habet, quod quęratur: *2.Cor.16 c. & Col.* atque ita, vt ne reliquiarum quidẽ minimum relinquatur. *3.c* Si quidem Christus non solum nostra peccata in medium non protulit, neq; obiecit, sed dimisit, & deleuit chirographum: neque delicta nostra reputauit, vt meminit Paulus, *Collos.2 c* hoc & nos sequamur exemplum, offensas omnes animo deleamus

deleamus, officia duntaxat reputemus, nullũ odij vestigiũ relinquat, quod si nihil in nos officij proximus cõtulerit, tanto magis dimittẽdo merebimur, & magis laudabimur: Alij vigilãdo, in nuda humo dormiendo carnẽ assiduis laboribus macerãdo delẽt peccata: tibi faciliori via, nemini succẽsendo idẽ cõsequi datur. Quid cõtra te ensem, vt insanus & furens stringis? Quid culpa tua futura gloria fraudaris, cum ad eam consequendã totis viribus contendẽdũ sit? Nã si præsentis vitæ gloria tantopere optãda est, quid de futura dicendũ, vbi nullus dolor, nulla tristitia, nullus luctus, nullus mortis met⁹, nullus bonorum finis? Beati, & ter & sæpius, inquã, beati, qui superna illa sede fruuntur, quẽadmodum miseri, & sæpius miseri, qui se ea priuãt. Sed quid illã nobis vitã largiatur, audi Iesum ipsum adolescẽ-
Mat. 9.c ti dicentẽ, quid factur⁹ sis. Nã cum ille rogaret, quid boni
& Mar. faciam, vt habeam vitam æternam? Cum alia mandasset, in
10.b. & proximi tandem dilectionem euasit. At fortasse audito-
Luc. 18.d rum quispiam secundum diuitem illum dixerit, seruamus nostra, non furamur, non occidamus, non fornicamur, sed quod proximum diligas, vt diuitem decet, minime dicere poteris. Nam nisi & inuidia, & maledictis affecto proximo opem tuleris, nisi indigẽti opes tuas impartiaris, nõ diligis. Verũ Christus nõ sola hac dilectione contẽtus: Vẽde inquit, omnia quæ habes & da pauperibus, & veni sequere me. Quo verbo operũ imitationẽ significauit. Quid hinc discimus? quod qui hæc omnia non operatur, supremã illã sedem consequi non potest. Nam cum ille dixisset, omnia feci, tanquam maxima quadam parte deficiente ad perfectionem, inquit: Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me. Hoc primũ discendum, secundo in loco quod illum reprehẽdit frustra se gloriantẽ. Qui enim in tanta copia rerũ videbat & pauperes intuebatur, quonam pacto proximum diligebat? decipiebatur ergo. At nos & illud & hoc faciamus, & summa diligẽtia nostras in pauperes erogemus facultates, cælum nobis emamus. Nam si pro huius seculi dignitate omnia nostra nõnunquã exponimus, pro dignitate inquã, in hac dũtaxat vita duratura: immo quę interdũ paulopost etiam viuẽtes deserit; si multi pro ea vitã quoq; ponere nõ dubitarunt

tarunt,quid nobis miserius est,qui pro illa quæ in æternũ permansura est gloria,quæ nunquã auferri potest,ne parua quidem,& quæ paulo post:vel in hac vita velimus nolimus,relicturi sumus,dare patimur? Quanta hæc, quæso, insania quæ nobis inuitis eripiuntur,ea in præsentia sponte dare,postmodum largiter recipere nolumus?an si quis morti damnatus,omnibus suis facultatibus vitã redimẽdi optionẽ acciperet,nónne ad gratiã adscriberet?nunc autem cum vel dimidio rerum nostrarũ a gehenna liberari póssimus , eius ignibus torqueri quàm quicquam erogare malumus,ac si omnia amittamus. Quam ergo excusationem,quam veniam merebimur,cum tam facili ad vitam via præcisa,nullo nobis fructu proposito deferamur in pręceps,pręsentibus & futuris bonis sponte iam priuemur,cũ vtrisq; facile perfrui possemus? Quod si in hunc vsque diẽ nostram spreuimus vtilitatem: nunc tandem ad nos reuersi,res nostras ad necessaria dirigamus,vt futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri IesuChristi,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA. XXXIX EX CAP. V.

S*I ego testimonium perhibeo de meipso,testimonium meũ non est uerũ. Alius est qui testimonium perhibet de me, & scio quia uerum est testimonium eius. &c.* Qui metalla fodere aggreditur,artis ignarus auri venas non inuenit,sed confunditur,& laborem subit incassum,ita qui diuinarum scripturarum ordinẽ non intelligunt,qui earum proprietates,qui leges nõ disquirunt,sed omnia ad verborum sonum accipiunt aurũ terræ confundentes,nunquam reconditum in his thesaurum assequũtur. Hoc mihi in mẽtem venit,quoniã propositus nobis locus est multi auri plenus:quod tamen non omnibus in promptu est,sed arcana quadã obscuritate obrutũ:quamobrem effodiẽdo,& diligenter purgando,ad verũ sensum perueniendum est. Quis enim non statim perturbaretur,audiens Christum dicentem: Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimoniũ meum non est verum? Nam multis in locis de seipso testimonium perhibentem videmus,siquidem Samaritanæ dixit,Ego sum Christus. Et cæco. Qui loquitur tecum, ipse est Suprà 4 c Infr. 9 .b

Ibid 10 *f.* est. Et Iudęis: Quomodo vos dicitis: quia blasphemas, quia dixi filius dei sum? Et alibi sæpenumero. Si ergo hęc omnia mendacia sunt, quę nobis salutis spes futura est? vnde verũ inueniemus quando ipsa veritas dicit. Testimonium meum non est verũ? Hoc autem non modo cõtrarium vi-
Infr. 8 · *a* detur, sed & aliud non minus. Nam & alibi. Si ego testimonium, inquit, perhibeo de me, testimonium meum verum est. Vtrum horum vt verum recipiam, vtrum vt falsum reiiciam? Si verba ipsa simpliciter accipiantur, neque personam, neque causam perscrutabimur. Si enim testimoniũ eius non est verum, neque hoc verum: vtrumque ergo falsum. Quid sibi vult hic sermo? Diligenter inuigilandum vel potius diuina gratia opus est, ne nudis verbis insistamus. Ita hæretici in errorẽ incidunt, neque sententiã neq; audictis habitũ inquirẽtes. Nisi enim tẽpora, locos, auditorem, & alia huiusmodi cõsideremus, multa sequerẽtur absurda. Quænam ergo sententia? Dicturi erant Iudæi: Si tu testimonium perhibes de teipso, testimoniũ tuum non est verum, idcirco præoccupauit Iesus, quasi dicat fortasse dicetis vos mihi nõ credituros, nemo qui repente de seipso, testimoniũ perhibet, habet apud homines authoritatẽ. Illa autẽ particula, Nõ est verũ: nõ est temere legenda, sed ad illorũ opinionẽ referenda: hoc est, vobis nõ est verũ. Non enim ex authoritate sua, sed pro auditorũ suspicione loquitur, quam arguit, eorum adducens obiectionẽ. Verum cum dicit, Si ego de meipso testimonium perhibeo, verũ est testimonium meum, qui sit, & qualis existimari debeat, ostendit & de se loquens. Cum enim mortuorum resurrectionem, & iudicium annunciasset, & quod qui credit in ipsum non iudicatur, sed venit ad vitam: quod sedebit ab omnibus rationem exacturus, quod æqualem habeat patri potestatem, atque virtutẽ: hæc omnia confirmaturus, necessario eorũ primum obiectionẽ posuit. Dixi, inquit: Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & filius quos vult, viuificat. Dixi, neque pater iudicat quenquam sed omne iudicium dedit filio. Dixi honorandum filium sicut patrem: & qui non honorificat filium, non honorificat patrem. dixi, Qui verbum meum audit, & credit ei qui misit me, non veniet in iudicium, sed transiet de morte in vitam

quod

quod vox mea mortuos suscitabit, & qui sunt futuri, & quod peccatorum rationem exigam ab omnibus & iuste, & pro vniuscuiusque meritis iudico. Cum igitur hæc omnia quidē magna asseruisset, neq; Iudæi credidissent, obscuriora prius adducit, mox rem cōfirmaturus quasi ita dicit: Diceris fortasse de meipso testimoniū perhibere, neque fidē mihi adhibendā, quibus verbis eorū ponens obiectionē, soluit, ostenditq; eorū mentis abscōdita nō ignorare. Ita primùm virtutē suā indicat, inde probationes affert perquā manifestas: triplex testimoniū ad verborū suorum probationē adducens, opera sua, patrē testē, Ioannis præconiū, & primum imbecillius. Cum enim dixisset, Alius est qui testimonium perhibet de me: subdidit, *Vos misistis ad Ioannem, & testimonium perhibuit ueritati.* Quod si non est verū testimonium eius, quomodo dicit: Scio quod verū est testimonium Ioannis, & testimoniū perhibuit veritati? Ecce manifeste constat, cum dixit testimonium meum non est verum secundū illorū opinionem locutum. Quid si ille ad gratiam testatus est? Ne hoc dicerent, non inquit Ioannes testimonium perhibuit de me: sed prius vos misistis ad Ioannem. Nō misissetis, nisi dignū arbitraremini, cui fides esset adhibenda. Et quod maius est, non miserunt interrogatū de Christo Ioannē, sed de se ipso. Cui⁹ igitur in propriis rebus testimoniū fide dignū putabāt, lōge magis in alienis. Siquidē nō ita de seipso locutus, vt de altero quispiā creditur. Ioannes autē tantæ apud Iudæos erat opinionis, vt de se alterius nō indigeret testimonio. Non enim qui missi fūt, dixerūt, quid dicis de Christo? sed tu quis es? Quid dicis de teipso? adeo ipsum admirabantur. Hoc totū significauit Iesus his verbis. Vos misistis ad Ioānē, ꝓpterea euāgelista non missos tantū dixit, sed missorū personas diligēti⁹ exponit: nō ex infima plebe viros: nō abiectos & viles, nō qui corrumpi & decipi possent: sed sacerdotes & pharisæos, qui sanè eius verba intelligerēt. *Ego autē non ab homine testimoniū accipio.* Quā ergo gratia Ioānis adducis testimoniū? Non erat hominis Ioānis testimoniū, Qui misit me inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit, Erat itaq; dei, non Ioānis testimoniū. Nā ab eo id didicerat, sed ne dicerēt: vnde à deo didicit? & reprehēderent maiorē in modū

ad

ad eorum suspicionem respiciens, imponit silentium. Neque enim credibile erat, multos scire id Ioanné à deo accé pisse, sed tanquam ipse ex se diceret, fidé ei adhibebát; ideo inquit, Ego non ab homine testimoniú accipio. Sed ne dicerent, Si nō accipis ab homine testimonium, cur adducis? Vide quo pacto obiectioni occurrit. *Sed hoc dico, ut uos salui sitis.* Hoc est, ego hominis non indigeo testimonio quum deus sim: verùm quum Ioannes tantæ apud vos authoritatis sit, quum tāquam prophetam admiremini (etenim ciuitas omnis ad Iordanem ipsum auditú effundebatur:) mihi autem & miracula facienti non creditis, idcirco eius vobis testimonium in memoriam reduco. *Ille erat lucerna ardens & lucens: uos autem uoluistis exultare ad horam in luce eius.* Ne dicerét, Quid ad nos, si ille testimonium perhibuit? Id nos non recipimus, recepisse ostendit. Neq; enim contemnendos miserunt nuncios, & voluerunt exultare: adeò illú admirabantur, neq; poterant contradicere. Illud auté verbú, Ad horam, facilem eorum mutationem, & fluxum & infirmum studium indicat. Ego autem habeo testimoniú maius Ioanne. Nā si velletis rem ipsam, & opera considerare, ipsa longè magis vos adducerent ad credendum, quum voletis, ad Ioannem vos relego: non quod ego indigeam, sed quoniam omnia facio, vt vos alliciam, vos saluos faciā. Habemus enim operum testimonium Ioanne maius, tamé quod vobis proprius est & familiarius, quod vos magis admiramini, vtor. Lucernam autem Ioannem appellauit, vt ex se lucem non habere, sed à spiritus gratia demóstraret, quod ad sui differétiam posuit: sed non ita manifestè dixit, quod esset Sol iustitiæ, sed tātum eos acrius tetigit, quod quemadmodum illum contempserunt, se quoq; contémnerent. Etenim quem tanti faciebant, ad horam admirati sunt: quod nisi fecissent, quamprimum Christo illius persuasione credidissent. Vt igitur eos omni venia indignos ostendat, addidit: Ego habeo testimonium maius Ioanne. Quale? Operum. *Opera enim, inquit, quæ dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater me misit.* Hic paralytici & filij reguli sanati, & aliorú plurium meminit. Nam diceret fortasse quispiam, magnifica Ioannis verba de Iesu ad gratiam dicta: quamuis neq; huiusmodi

iusmodi de Ioanne viro optimo, & tãtæ apud Iudæos admirationis, suspicio oriri posset. Verùm opera etiã insanis persuaderent, ideo eorum adduxit testimonium, & respondet obiectioni, quod non esset à deo, qui sabbatũ non custodit. Hac gratia, inquit: Opera quæ dedit mihi pater, atqui suapte authoritate ea operabatur, sed ad maius indiciũ quod nihil contra patris voluntatem faceret, humilius locutus est. Sed quamobrem non dixit: Opera quæ dedit mihi pater, testantur me æqualẽ patri? Vtrunq; enim ex operibus ostendisset, & se æqualem patri, quod alio in loco his verbis confirmauit: Si mihi non creditis, operibus credite, vt cognoscatis quod ego in patre, & pater in me est. Vtrũque, inquam, ostendisset, & se æqualem patri, & minimè illi contrariũ. Quamobrẽ ergo non ita dixit, sed potiori parte relicta, minorem posuit? quoniam id nimiũ à principio visum esset. Nam si lõgè minus est credi à deo venisse, quàm deo æqualem esse: alterum enim etiam prophetarum erat, alterum minimè: pro minori tamen magnam adhibet diligentiam, intelligens quod si hoc auditores reciperent, reciperent etiam alterum, & maius memorãs testimoniũ quod minus est posuit, vt & id reciperetur. *Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me.* Et quonam pacto? Hic est filius meus dilectus (in Iordane) ipsum audite, sed hoc probatione indigebat: Ioannis verò testimonium manifestum erat. Ipsi enim ad eum miserant, nec inficiari potẽrãt, & signa similiter viderant, & ipsum sanatũ audierant, & crediderãt, & propterea eũ accusabant. Relinquebatur ergo, vt patris testimoniũ demõstraret, quod cõfirmaturus, inquit: *Ioã.10.g*

Nec uocem eius unquàm audistis. Et quomodo Moses dicit: Deus locutus est, Moses autẽ respondit: Quomodo Dauid, linguam (inquit) quam nõ nouerat audiuit? Iterum Moses: Si est gens talis, quæ audiuit vocem dei. *Neq; speciem eius uidistis.* Atqui & vidisse eam Esaias, Hieremias, Ezechiel, & alij complures testantur. Quid ergo inquit Christus? In philosophicam paulatim introducit disciplinam, ostendẽs deum, neque vocem habere, neque speciem, sed esse omni figura, omni voce superiorem. Nam sicut dicendo, Neque vocem eius audistis: Non vocem quidem proferre, inquit, sed non audiri: ita neque speciem eius vidistis: Nõ formam *Exod.19. & Psalm. 80.a.*

r habere

habere & non videri, verum neutrum id habere intelligit. Etenim ne se iactatorem appellarent, & tantum ad Mosen
Infr. 9. f. deum locutũ dicerent, vt dixerunt: Nos scimus, quia Mosi locutus est deus: hunc autem nescimus vnde est, inquit, neque vocem Deũ habere, neque speciem. Et quid hoc dico? Non modo neque audistis deum, neque vidistis, sed quod maximè gloriamini, quæ accepistis à deo præcepta, ea habere non potestis gloriari, ait ergo: *Et uerbum eius non habetis in uobis manens.* Hoc est, institutiones, præcepta, legẽ, prophetas: nã licet ea deus instituerit, non tamẽ apud vos sunt, quoniam mihi non creditis. Nam si vbique scripturæ mihi necessariò credendum testãtur: vos autem mihi non creditis, eius vocem à vobis longe abesse perspicuum est. Ideo subdidit: *Quia quem misit ille, huic uos non creditis.* Deinde ne dicerent, & quo pacto si vocẽ eius non audiuimus, tibi testmonium perhibuit? his verbis occurrit: *Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam æternã habere. Illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.* Scripturarum testimonium adducit, atqui & apud Iordanem, & in monte perhibuit Deus testimonium: non tamen hoc adducit, non enim fortasse credidissent. Vocem nanque ex monte non audierant, apud Iordanem audierant, quod non tamen attenderant: idcirco relegat eos ad scripturas, vbi sit Patris testimonium, prius tamen antiqua tollit, in quibus gloriabantur, tanquam deum viderint, & au lierint. Quum enim consentaneum esset Iudæos, quæ in monte facta sunt non credituros, eorum primò suspicionem reprehendit, & consentire scripturis demonstrat, ad quarum eos testimonium relegat: hoc nos exẽplo aduersus hæreticos hinc ar-
2. Timot. 3. d. ma sumamus. Omnis enim scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigẽdum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus: non alijs abundet, alijs careat, hic enim non est perfectus. Quæ vtilitas, dic quæso, quũ quispiam intentè orationibus vacat, nõ autem affatim calamitosis miseretur: vel si miseretur, cupidus tamen est, & violentus: vel si his abstineat, ad ostentationem abstinet: vel si optimo animo miseretur, inde postmodum in superbiam effertur: vel si humilis sit, & ieiunijs se macerat, auaritiæ

studijs

ſtudijs & terræ incumbit? Radix enim & mater omnium malorũ auaritia eſt, hanc formidemus, hanc fugiamus: hoc peccatum orbem terrarum perdidit, hoc omnia confudit, hoc à fœliciſſimo Chriſti ſeruitio nos abduxit. Non enim poteſtis, inquit, ſeruire deo & mammonæ, quia contraria Chriſto præcipit. Siquidem Chriſtus dicit, Da indigentibus: mammona, rape ab indigentibus. Chriſtus, Inſidiantibus & calumniantibus ignoſcas: mammona, qui tibi nullam iniuriam intulerunt perſequaris. Ille, pius eſto & mãſuetus: hic, crudelis & immanis: nihil te moueant lachrymæ pauperum, vt in illa die ſeuerũ nobis iudicem non cõciliemus: tunc enim omnia opera noſtra in omnium conſpectum proferentur, & quos iniuria affecimus, quos ſpoliauimus, omnem nobis auferent excuſationem. Nam ſi Lazarus diuitem, non quod vllam ab eo iniuriam acceperit, ſed quod non inuenerit miſericordiam, tam acerrimè accuſauit, vt nullam conſecutus ſit veniam: quamnam hi conſequentur, qui non modò nulla in calamitoſos miſericordia vſi ſint, ſed vim inferunt, & pupillorum diripiunt facultates? Si qui Chriſtum eſurientem non paſcunt, tantum eos manet ſupplicium: quid de his æſtimandũ eſt, qui rapiunt aliena, qui multis vim inferunt, qui omnia operantur iniuſtè? Hanc nos cupiditatem caueamus dilectiſſimi: cauebimus autem ſi iniuſtos homines, & iniuſtè locupletatos, qui iam obierunt, conſiderabimus: quorum pecunijs & laboribus alij fruuntur, ipſi verò igni & ſuppliciis cruciantur intolerabilibus. Et quænam dementia in hac vita anxiè ſemper, & in ſummis laborib⁹ viuere, vt mortui pœnis immortalibus torqueamur? Licet nobis & in hac vita in deliciis, & in voluptatibus viuere, quas nihil adeò parit, quàm eleemoſynæ cõſcientia: & quum hinc migrabimus, vitiorũ ſordibus vacuos, bona aſſequi ſempiterna. Nam ſicut malitia & viuentes & mortuos affligit, & torquet: ita virtus ante cæleſtis regni participationem ſectatores ſuos & ſpe bona, & incredibili fouet voluptate: quam vt & in hoc, & futuro ſeculo cõſequamur, bonis operibus muniamur: ſic futuram nobis coronã comparabimus, gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, cũ quo patri & ſpiritui ſancto gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Mat. 16. d.

Luc. 16. e

Scrutamini scripturas, quia uos putatis in ipsis uitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibēt de me: & non uultis uenire ad me, ut uitam æternā habeatis. Longam ad vos de spiritalibus rebus orationem habemus, dilectissimi, neq; tamen eam nobis satis esse ad salutē arbitramur; etiā si pro viribus insistamus. Nam si in rebus secularibus, & in comparandis diuitiis nemo sibi satisfacere videatur, quum his præter rationem & modum vtatur, longè magis in spiritalibus id vsu venerit. Si quidē longè hæc maiori indigēt studio. Propterea Christus Iudæos ad scripturarum non simplicem, & nudam lectionem, sed ad inuestigationem perquā diligentem relegauit. Non dixit, Legite scripturas: sed, scrutamini. Diuina enim summa indigēt diligentia: in vmbra enim maioribus illis non ab re locutus est. Idcirco effodere profundius iubet, vt quæ altè delitescunt, inuenire possimus. Nō enim rem in superficie, & in promptu positam effodimus, sed quæ tanquam thesaurus profundè reconditur. Qui enim huiusmodi quærit, nisi summam adhibeat diligentiam & laborem, nunquā quæsita inueniet: quamobrem inquit, Scrutamini scripturas, quià vos putatis in eis vitā æternā habere. Non, inquit, habetis: sed, putatis habere: Vt demōstraret nihil eos sola lectione proficere, nisi fides accedat. Dicit igitur: Nunquid scripturas admiramini? Nunquid inde vitā consequi arbitramini? Illę de me perhibent testimonium, & non vultis venire ad me, vt vitam æternam habeatis. Non immeritò inquit, putatis: quoniā ipsi credere nolebant, sed in sola lectione gloriabantur. Deinde ne nimio studio gloriæ suspicionem incuteret, & id dicere putaretur, vt sibi authoritatē conciliaret: etenim Ioannis & patris testimonium, & opera sua meminerat, & omnia conatus est, vt eos alliceret ad credēdū: ne, inquam, credibilē multis suspicionem incuteret, subdit:

Lectio sacrarū literarū absque fide nō ualet.

Claritatem ab hominibus non accipio. Hoc est, non egeo humana gloria, sol enim à lucerna lucē non accipit. Qua igitur gratia hoc dicitur? Vt salui sitis, vt superius inquit, significauit tamen & hic etiā, quum dixit, Vt vitā habeatis. Affert autem & aliam causam. Sed cognoui vos, quia dilectionem dei nō habetis in vobis: quū tāquam dei amatores

Iudæi Christum persequerentur, quod se æqualem deo fa ceret, sciretque non esse credituros, ne quis percontaretur cur id diceret, vt vos reprehendam, inquit, quod non pieta te in deũ me persequimini. Nam si ipse & operibus, & scripturis mihi perhibet testimonium, quẽadmodum antehac me deo contrarium arbitrati, expulistis: ita ex quo vobis veritatem ostendi, recipere deberetis, si deum diligeretis: sed non diligitis: propterea hoc locutus sum, vt temerè vos elatos ostendam, & inuidiam obtegere: quod etiam ex sequentibus confirmat. *Ego enim ueni, inquit, in nomine patris mei & non accepistis me: si alius uenerit in nomine suo, illum accipietis.* Animaduerte, vt omnibus in locis propter hoc se missum & à patre accepisse iudiciũ, & nil posse à seipso facere profitetur, vt omnem tollat incredulitatis excusationem. Sed quemnam non in nomine patris venturum dixit? Antichristum, & perfidiam eorum sine contradictione demonstrat. Nam si tanquam dei amatores me persequimini, lõgè magis Antichristũ persequi oportuerit. Ille enim neque se missum à patre, neque eius voluntate venire dicet: sed omnem sibi potestatem vendicabit, se omniũ deum profitebitur, vt Paulus inquit, In omnibus dicentem se deum, aut quod colitur: ostendentem seipsum deum esse, hoc est quod proprio nomine venerit: ego autem me in nomine patris mei venire ꝓfiteor. Satis id indicare poterat, quod deum non amarent, cum ab ipso missum non reciperent. Verum est ex Antichristo etiam eorũ impudentiam coarguit, cum eum qui se à deo missum prædicat, non recipitis: coletis autem, qui se deum nescire, & se maximum deorum esse gloriabitur. Perspicuum erat quod inuidia ipsum persequebantur, ideo duas affert sermonis sui causas, & prius vtiliorem. Vt salui sitis, & vitam habeatis. Et licet non essent audituri, grauiorem tamen ponit, vt assolet. Et quidem Paulus de Antichristo disputans, prophetauit, quod mittet illos deus in operationem erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Christus autem non dixit venturum: sed si venerit: vt remissius auditores offenderet, nam propter summam eorum perfidiam, Antichristi aduentum tacuit. Paulus autem intelligentibus aperte

2. Thes. 2 b

Ibidem. c

tum manifestauit, quod illos inexcusabiles facit. Deinde incredulitatis causam his verbis exequitur: *Quomodo potestis uos credere, qui gloriam inuicem accipitis: & gloriam quæ a solo deo est, non quæritis?* Hic iterum ostẽdit, nullam eos diuinorum considerationem habere; sed eorum prætextu proprium affectum obtegere: tantùm autem à quærenda dei gloria abesse, vt humanam potius quàm diuinam optarent. Qua ergo ratione tantùm odii pro dei gloria susciperent? quam adeo contemnebant, vt etiam humanam præponerent? Cum itaque simulatam eorum in deum dilectionẽm arguisset, & ex his quæ in se facerent, & quæ in Antichristum essent facturi, ostendissetque nulla venia dignos iterum Mosen, qui eos accusat in medium adducit. *Nolite putare, quia ego accusaturus sum uos apud patrem: est qui accusat uos Moses, in quo uos speratis. Si enim crederetis Mosi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non creditis, quomodo meis creditis uerbis?* Hoc est, ante me ille vos vestri in me animi reprehendit. Mosi enim magis creditis quàm mihi. Ecce quomodo omnem eis aufert excusationem, deum vos diligere profitebamini me persequendo, ostendi quod eius odio hoc facitis. Dicebatis me sabbatum soluere, legem transgredi: purgaui calumniam, contra me hæc audere asserebatis, vt Mosi crederetis: demonstraui hoc vos pacto maximè legi Mosi contradicere. Tantùm enim absum, vt Mosi legem repugnem, vt nemo alius eque vos accusaturus sit, quàm ipse qui legem condidit. Vt igitur de scripturis, inquit, in quibus putatis vitam æternam habere: ita & de Mose in quo vos speratis, vbique ipsorum armis eos confodiens. Et vnde constat Mosen accusaturũ, vt te iactare non credamus? Quid tibi cum Mose? sabbatum soluisti, quod ille obseruandum mandauit. Quo modo nos accusaturus est? Quo vteris argumento, quod in alium qui ipsius nomine venietem simus credituri? ad hæc nullum adducis testimonium. Atqui omnia hæc ex superioribus confirmantur: quum enim se à deo venisse ab operibus, à Ioannis & patris testimonio asseueret, constat Mosen eos accusaturum. Quid ille inquit? Si quis venerit signa faciens, & ad deum adducens, & futura verè prædicens, ei promptissimo animo parere oportet. Christus omnia

mnia hæc fecit,signa veriſſima operatus eſt,ad deum omnes traxit:& quæ prædixit rerum euentu confirmata ſunt. Quod autem ob Chriſti odium alium ſuſcepturi ſint,inde perſpicuum eſt: quoniam qui diuina voluntate venientem fugant, contrarium recipiunt. Neque id tibi admirationi ſit,quod moſi adducat teſtimonium,cum ab homine ſe teſtimonium non accipere dixerit: non enim ad Moſen, ſed ad diuinam eos ſcripturam relegat. Verum cum ſcripturis minus mouerentur, ſe ad ipſum refert legislatorem qui eos accuſat, & expreſſius metum incutiens,ſingula eorum verba coarguit,Conſidera quæſo.Dicebant quod dilectio nis in deum gratia Chriſtum perſequebātur, oſtendit cōtrarium,quod odii. Dicebant quod Moſen defenderent: oſtendit quod oppugnant,& quia ei non credunt, id faciunt.Nam ſi legis aſſertores eſſent,oportebat vt qui legem impleret, probarent: ſi deum diligebant,ei credere qui ad deum eos traheret: ſi Moſi credebant, quem Moſes prædixerat,adorare: quod ſi illi qui ante me fuit,fides non adhibetur: minimè mirum ſi me ab eo iam pridem prænunciatum expellitis. Quemadmodum ergo qui ſe Ioannem admirari arbitrabantur, eos potius cōtemnere ex his quæ in ipſo facerent,demonſtrauit. Itidem & in Moſe vſu eis venire oſtendit,& ſemper in eorum caput omnia quæ pro ſe adducere opinabantur,retorquet. Tātùm enim abſum, inquit,vt à lege Iudaica vos abducam, vt ipſum legiſlatorem contra vos teſtem adducam. Dicit ergo ſcripturás de ipſo teſtari,vbi autem nōdum aperuit,vt maiorem eis formidinem incuteret,& ad inueſtigandum interrogandūq; excitaret.Nam ſi non rogatus dixiſſet, facilè contempſiſſent:hoc autem pacto eos rogare, & diſcere oportebat,ſi attentionem præſtabant. Ideo non in demonſtrationibus tantū, ſed in ſententiis, & minis vehemens eſt, vt vel hoc ſaltem pacto metu trahat ad credendum. Illi autem tacēt. Talis enim malitia eſt,quicquid dicatur,fiátue,non exurgit,ſed propriū ſeruat venenū:ſed omnis ab animo eiiciēda eſt,nec vlli innectēdus dolus ad prauos enī prauas vias deus mittit:& ſpiritus ſanctus ſapiētiæ fugiet dolū,& diſcedet à rationibus imprudentium.Nihil enim tam ſtultos hoīes facit,quā malitia. Fraudulētus enī perfid⁹ ingratus

hæ nanque malitiæ species sunt) cũ non lædentem lædit, cum nectit dolos, cum beneficiorum obliuiscitur, nónne summæ præ se fert stultitiæ indicium? Nihil sapientiores reddit, quam virtus: etenim gratos, benignos, mites, humanos, mansuetos, lenes, cæteris virtutibus præditos efficit. Quid ita affectis prudentius? fons, mater, radix sapientiæ, virtus, nõ secus ac malitia omnis ex stultitia oritur. Siquidem superbus & iracundus, quoniam sapientia carent,
Psal. 37 b his affectibus absumuntur, ideo inquit propheta: Non est sanitas in carne mea à facie insipientiæ meę, vt omne peccatum è stultitia ortum habere demonstret: nam qui virtuti studet, qui deum timet is sapiẽtissimus est. Initiũ, inquit,
Eccle. 1. b sapiẽtiæ, timor domini. Quod si ita est malus, qui dei timorem nõ habet, sine dubio non est sapiẽs: qui hac vera caret sapientia stultissimus est. Atqui multi malos admirantur, quod & iniuriã facere, & offendere possint: nõ intelligentes eos maximè miseros existimãdos qui cũ alios se lędere arbitrentur, In se ensem stringunt: quod vltimæ est dementiæ, vt seipsum lædendo quis non cognoscat, sed sibi alium
1. Cor. 6 b lędere videatur. Quod Paulus sentiens, inquit: Quare non potius iniuriã accipitis? quare nõ magis fraudẽ patimini? Non accipere iniuriã in non ferẽdo est, sicut nõ pati malũ in non faciendo malè, quãuis multi ambigãt, nec sapientiã amplecti velint. Hæc cõsiderantes dilectissimi, nõ qui accipiunt, sed qui inferunt iniuriã, eos miseros dicamus, deploremusq;, cũ ipsi maximè accipiant, & cũ deo bellum gerant, cum omniũ contra se ora aperiant, cum in hoc seculo mala laborent fama, & in futuro perpetuũ sibi pariant supplicĩu: qui autem accipiunt, & magno animo oĩa perferũt, deum propitiũ habeant, oẽs eis cõmisereãtur, oẽs laudent, oẽs benigne suscipiãt. Ipsiq; in hac vita maximũ sapientię exẽplum præbeant, & in futuro gloriam expectent sempiternam: quã vtinam omnes cõsequamur, gratia & benignitate domini Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLI. EX CAP. VI.

POst hæc abiit Iesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, qui uidebant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur,

ter, &c. Nolimus dilectissimi prauos & maledicos homines prosequi, & insectari sed eos & eorum malitiam tolerèmus, cũ nihil ab his virtus nostra offendatur, nihil detrimenti accipiat: ita enim omuis eorũ impetus frangitur. Et quemadmodum sagittæ in durum aliquod signũ immissæ, magno impetu huc illuc dispergũntur, molliusverò affecutę, figuntur, & desinunt: ita & maledicos & feros repugnãdo magis exasperamus, cedendo mitigamus facilè, & eorũ mollimus insaniã. Idcirco Christus, cũ audissent Pharisæi ipsum plures quã Ioannis discipulos habere, & baptizare, abiit in Galilęam, vt eorũ inuidiam & furorem quem se ex audito ortum credibile erat, extingueret, nõ tamen eundẽ locum quem antè petiit: nõ enim in Cana Galilęę, sed trãs mare concessit. Sequebatur autem eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat. Quænam? cur non enumerat? Quoniam hic euangelista plurimum in Christi sermonibus, & doctrina versatur, considera in toto anno: etenim nunc in festo paschæ nõ aliud quã paralytici, & filii reguli nobis signum exposuit. Neque enim omnia narrauit neque potuisset, sed ex multis & magnis pauca. Sequebatur eũ multitudo magna, quia videbant signa quę faciebat. Nam philosophicis admodum subtilitatibus vtitur: ad tantam enim doctrinam magis signis adducebantur, & rudiores maximè. Signa, inquit, nõ fidelibus, sed incredulis, sed non huiusmodi apud Matthæum populus, verũ stupebant omnes doctrinam eius, quia docebat eos tanquã potestatem habens. *Quid autem montem subiit, & ibi sedebat cum discipulis suis?* Propter futurum signum. Quod autem soli cum ipso discipuli ascenderunt, multitudinis non sequentis desidiam coarguit. Ad hoc etiam non admonet à perturbationibus & tumultu discedendum. Idoneus siquidem ad philosophiam locus solitudo: aliquando Christus solus montem ascendit & orat: vt ostẽdat qui deo vult frui, eum ab omni cura & solicitudine vacare, & quietum locum quærere oportere. Erat autem proximũ pascha dies festus Iudæorum. Quanam gratia omnibus ad solennitatem Hierosolymam properantibus, ipse in Galilęam, & inde in Capernaum: non modo abiit: sed & ducit discipulos? Vt paulatim legẽ soluat, cum Iudęorum malitia occasio-

casionem acceperit. *Cum subleuasset Iesus oculos, & uidit quod multitudo magna uenit ad eum.* Non ab re cũ discipulis sedere ostendit, sed aliquid diligentius & magna omniũ attentione differere. Ex quo Iesu studiũ & humilitatẽ in discipulos videre licet. Sedebant intentis in magistrũ oculis. Inde cum subleuasset Iesus oculos, & vidit multitudinem veniẽtem, alii euangelistæ dicũt discipulos obsecrasse Iesum, ne ieiunos dimitteret: Ioannes autem, Iesum Philippũ rogasse. Vtrunque mihi verum videtur, alio & alio tempore: illud, quã hoc antiquius. Sed quam ob rem Philippũ interrogat? Norat qua discipuli magis doctrina indigerent. Hic est, qui postmodum ait: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Propterea eũ rogauit, vt magis appareret miraculũ, & coactus cõfiteri penuriam, melius intelligeretur miraculi magnitudo, quã si simpliciter id fecisset. Ait ergo: *Vnde ememus panes, ut manducent hi?* Sic & in veteri testamento, non prius signũ fecit deus quã Mosen interrogaret: Quid est hoc quod tenes in manu tua? Nam cum admirabile aliquid & repentinũ priorum nõnunquã obliuionem facere soleat, primũ eũ propria confessione alligari voluit, vt nullo stupore obliuisci iam possit. Vult præterea cõparatione signi magnitudinem intelligi. *Ducentorum denariorum panes, inquit, non sufficiunt his, ut unusquisque modicũ quid accipiat. Hoc autem dicebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.* Quid significat, Tentans eum? Num quid esset respõsurus, ignorabat? Minimè. Quid igitur? Ex veteri testamẽto licet intelligi, vbi inquit. Quæ postquam gesta sunt, tentauit deus Abraham. Ille respondit, Adsum Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quẽ diligis Isaac. Non dixit hoc, vt an pareret experiretur, cũ omnia deus videat priusquam fiant: sed hominis more vtrũq; dictum est. Sicut enim cum dicit. Scrutatur corda hominum, non ignorationis est, sed certissimæ cognitionis: ita tentauit, nihil aliud quàm certam scientiam significat, vel quod probatiorem ipsum fecit. Vt ergo Abraham: ita & Philippum interrogando admonet, vt miraculum diligentius consideret. Ideo euangelista ne quid his verbis absurdum de Christo suspicareris & in magnũ prolabereris errorẽ. Ipse (inquit) sciebat quid esset facturus. Vt igitur hoc loco euãgelista diligẽter hoc notat,

Marginal notes: *Mat. 14. & Luce. 9. b* — *Infr. 14 b* — *Exod. 4 a* — *Gen. 22 a* — *Rom. 8. c*

notat, ne decipiamur: ita cum inquit, Propterea magis quę *Inf. 7. a.*
rebant eum Iudæi interficere: quia non solũ soluebat sabbatum, sed & patrem suum dicebat deum, æqualem se faciens deo: Nisi ea esset Christi operibus confirmata sententia, eam quoque correxisset suspicionem. Nã si in Iesu verbis timet euangelista, ne quid perperam suspicemur: multomagis in aliorum sermonibus, si non verum ideo opinari intelligeret. Sed nihil dixit, norat enim eam fuisse Christi sententiam quod esset æqualis deo, nec eos perperã opinatos. *Cum igitur interrogasset Philippũ, dixit Andreas frater Simonis: Est puer unus hic qui habet quinq; panes ordeaceos & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Prudentior q̃ Philippus Andreas, nõ tamen penitus rem intellexit. Puto autẽ eum adductum prophetarum miraculis: vt Helisæi ex panibus, *4. Reg. 4. g.* præcessit ergo Andreas Philippũ, non tamen in ipsum cacumen euasit. Hinc deliciis dediti intelligãt quid magni illi viri & admirabiles comederint, q̃ vilis & modica corũ mẽsa fuerit. Intueamur eorũ in omnibus abstinentiam. Cũ dixisset, Habet quinq; panes ordeaceos: subdidit, Sed quid hæc inter tantos? Putabat enim ex paucioribus pauciora, ex pluribus plura facturum miraculorũ authorem, in quo decipiebat. Similiter enim & ex pluribus & paucioribus panes multiplicare poterat: neque enim subiecta materia indiget deus. Sed ne creatura ab ipsius sapientia aliena videretur, vt secuti homines Marcionis opinione infecti calũniati sunt, ipsa vsus est creatura in miraculorũ subiectũ. Et cum ambo discipuli nihil sperarent, signũ ostendit: ita prius rei difficultate confessa, maius lucrum consequitur. Diuina enim demonstrabatur potentia, & cum signũ superiori tẽpore à prophetis factũ, licet nõ eodẽ modo facturus & gratias prius acturus ne stultè ei[9] imbecillitatẽ opiuarẽtur. Considera quonã pacto ex omnibus mentes erigit, & differentiã demõstrat. Siquidẽ modũ vilis panibus, vt intelligas quę nõ sunt, sicut ea quę sunt ei subdita esse: vt Paulus testatur, Vocãs quę nõ sunt, tanq̃ ea quæ sunt tãq̃ para- *Rom. 4. c*
tis epulis præcepit illos statim discumbere, vt hinc discipulorũ animos excitaret. Cũ enim ex sermone illo lucrati essent, continuò paruerunt, neq; perturbati sunt dicentes: Quid hoc est? qd iubes discũbere? nihil est paratũ. Sed ante mira-

te miraculũ credere cœperunt. Et qui paulo antè deo diffi debant, vt vnde emerent panes nescirent, iam fidẽter discumbere turbam faciunt. Sed quid tandem cum sanatur⁹ esset paralyticum, cum suscitaturus mortuũ, cũ maris sedaturus tempestatem, non agit gratias, hic agit? vt ostendat ante cibum gratias deo agendas. Accedit ad hoc, quod in minoribus maximè gratias agit, vt non indigentiã intelligas. Nã si indiguisset, lõge magis id in maioribus fecisset, quæ si authoritate virtute propria operabatur, & illa operatum constat. Præterea & multitudo magna aderat, quã persuaderi oportebat diuina id fieri voluntate. Quãobrẽ cum sola facit signa, nihil eiusmodi dicit: præsente autem multitudine ne deo & patri aduersari putaret, gratias agẽdo omnẽ penitus aufert suspicionẽ, & dedit discũbentib⁹ & impleti sunt. Ecce inter dominũ & seruum differentia. Illi enim ad mensurã habentes gratiã, dimensa faciebant miracula: Deus autem absoluta potestate perquàm abunde operatur. & superfuerunt inquit, fragmenta quæ fuerunt superflua, sed ideo factũ ne imaginatio quædam existimaretur. Et idcirco ex subiecta quoq; materia operatus est. Sed quanã gratia nõ dedit turbæ, vt ferrent, sed discipulis? Quoniã hos magis erudiri volebat, qui totius orbis magistri erant futuri. Multitudo enim parum emolumenti è miraculis erat consecutura: mox nanque obliti sunt, & petunt aliud signũ. Discipuli plurimã consecuti sunt vtilitatẽ. Erat autem & hoc non parum ad Iudæ damnationẽ, qui cophinũ portabat. Sed quod eorum eruditionis gratia id fecerit, in sequentibus in memoriã his verbis reducens significat. Nõdũ scitis quot cophinos accepistis? & quod æquali numero discipulis fuerint cophini fragmẽtorum: aliâs vero cũ nõ amplius admonendi essent, nõ duodecim cophini, sed septem sportæ superfuerũt. Ego autem nõ panis modo copiam & multiplicationem admiror, sed quod tantum quæ duodecim sportulæ caperẽt fragmenta superfuerunt, quod præuiderit quantũ essent consumpturi: tantum enim superesse voluit, quod profecto ineffabilis potentiæ est. Cõfirmarũt igitur fragmẽta miraculũ vtrunq; indicantia: neque imaginationem esse & ex illis quæ comederant superesse. Pisciũ reliquiæ nullæ superfuerũt, sed

post

post resurrectionē non amplius est subiecta materia: quā obrē? Vt intelligas nunc materia vsum, nō propter necessitatem nō quod ea pro fundamēto indigeret, sed hæreticis silentium imponeret. *Turbæ autem dicebant, Quia hic est uere propheta.* O gulæ incredibilem auiditatem. Maiora his miracula, & quidem innumera operatus est Iesus, neq; hoc vnquam confessi sunt, nisi nunc exaturati. Vnde constat quod prophetam aliquē eximium expectabāt. Etenim illi dicebant, Tu es propheta. Et hi: *Hic est uere propheta, qui uenturus est in mundum. Iesus autem cum cognouisset, quia uenturi erāt, ut raperēt eum, & facerent regem secessit iterum in montem ipse solus,* Proh quanta gulæ vis quàm mutabilis sententia iam nō amplius calūniantur, nec sabbati transgressionem curant, neque dei zelo mouentur: omnes has curas pleno ventre abiecerunt, propheta erat, regem volebant: Christus autem fugit. Quid tandem? vt humanarum dignitatū contemptus nos admoneret, vt ostēderet nullis secularib⁹ rebus indigere. Qui enim vilia elegerat, matrem, domum patriam, victum, vestimenta, quid terrena appeteret? cælestia illustria erant & magna angeli, stellę, pater & spirit⁹, testimonium perhibentes, prophetæ ipsum iampridē annunciantes: terrena omnia ei vilia erant, vt hoc pacto clarius eius potestas appareret. Secessit igitur in montē erudituros nos, vt secularia contemnentes neque huius vitæ claritudinē admiraremur: sed contemptis his omnibus futura optaremus, cōplecteremur, amaremus. Qui enim humana admiratur nulli erit in cælis admirationi. Quocirca inquit Pilato, Regnum meum non est de hoc mūdo: ne videretur humano metu, & viribus ad persuasionem vti. Quare inquit propheta: Ecce rex tuus venit mansuetus, & sedens super asinā. Regnū suum non huius seculi, sed cæli dicit: propterea inquit, Gloriā ab hominibus non accipio. Assuescamus igitur dilectissimi, huius seculi honorē contēnere, neq; eum desideremus, honorati sumus honore maximo. Cui hic cōparatus infamia, nugæ, ignominia est: sicut mundi diuitiæ supernis illis colatę, paupertas, & vita hæc sine illa mors est. Dimitte, inquit, mortuos. Hāc igitur gloriā aucupari nolimus, quē qui exhibent vmbræ sunt, & somnium, & longe ipsa gloria viliores. Gloria, inquit, hominis

[Margin notes: Supra 4 c (at "Etenim illi"); Infr. 18. g (at "Regnum meum"); Zach. 9 b (at "Ecce rex tuus"); Supra 5 g (at "Assuescamus"); Mat. 8. c (at "Dimitte, inquit, mortuos")]

nis tanq̃ flos fœni. Quid flore fœni corruptibili⁹? Sed esto sit diuturna quid aię cõferret? Nihil sanè, verũ maiorẽ in modum officit, quippe quæ seruos efficiat, & quid emptis viliores seruos nõ vni addictos dño, sed duobus, tribus, innumeris, quib⁹ diuersa imperãtib⁹ parẽt: quanto melior libertatis cõditio est quã seruitutis: dei seruũ ab hominum seruitio liberemus: at si omnino gloriã quæris immortalẽ aucupare, quæ longe vtilior est, & magis expetenda. Seculi homines damno tuo suam quærunt vtilitatem: Christus contra centuplũ reddit quàm dederis, & tandem vitã ęternã elargiť. Quid ergo satius, quid expetibilius, in terra an cælo, hominibus an deo admirabilẽ apparere? dãnũ an lucrũ cõsequi ad vnã diẽ, an ad sempiterna secula coronari? Da indigenti, nõ histrioni, ne cũ tuis pecunijs & animã illius perdas. Tu eñ stulta ambitione perditionis eius causa es. Siquidẽ qui se in orchestra exercẽt, si artẽ suã sine lucro futurã scirẽt, iãpridẽ destitissent: verũ cũ te plaudentẽ accurrentẽ, multa largientẽ videãt, etiã si artis pigeret, lucri cupiditate adducuntur. Si scirẽt neminẽ laudaturũ, non amplius irritos labores subirent, verũ cũ omnibus se admirationi esse intelligãt, multitudinis laude alliciuntur. Abstineamus dilectissimi his impẽsis, quę nullã afferunt vtilitatem: discamus in quibus & quando consumere oporteat, ne vtrinque deũ ad irã prouocemus, & congregãdo vnde non licet, & dispergendo in quæ non licet. Qua enim in re ira qua vindicta indignus sis, cũ in meretricẽ eroges, mẽdicum expellas: nã etiã si iusti laboris mercedẽ solueres, nónne crimini tibi adscribendum esset, mercedẽ sceleri, & pro merita pœna honorem impendere? Cum spoliatis orphanis & viduis impiorũ luxuriã foues, cõsidera qui ignis quod te suppliciũ maneat. Audisti Paulũ, Non tantum qui hec faciunt, sed laudant facientes. Fortasse acrius vos arguimus, quod si nõ argueremus: operum tamen supplicia manent eos qui nunquam emendantur. Quid vtilitatis, si ad vestrã loquerer volũtatem, cum punienda sint scelera? probas saltantẽ, laudas, admiraris: nónne illo peior efficeris? Siquidẽ eum inopia excusat, cui omnia videntur licere tu hac cares excusatione: ille rogatus cur aliis omissis artibus huic se dediderit, non negabit turpẽ, & iniustam esse,

sed

ſed multa paruo labore lucrari dicet, tu rogatus, quare luxurioſum ſordidum infamē admireris, nō itidem poteris excuſari, ſed opus erit, vt deiecto vultu erubeſcas. Quod ſi nobis quam reddas rationē non habes, quomodo apud horrendum illud tribunal, & iudicium inexcuſabile, vbi cogitationum, verborum operum omnium reddituri ſum⁹ rationem conſtabimus? quibus oculis iudiciū intuebimur? quid dicemus? quam cauſam, quam excuſationem aptam aut ineptam ſaltem excogitabimus? quā inutilis impenſæ, quam voluptatis, quam proximorum quos illa arte perdidimus? Nihil te defendet, punieris ſine dubio, & quidem quod omni caret fine ſupplicio. Quod ne accidat, ſummo ſtudio caueamus, vt ſpe firma hinc migrantes, ſempiterna bona cōſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cū quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto: in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XLII. EX CAP. VI.

V*T autem ſero factum eſt, deſcenderūt diſcipuli eius ad mare. Et cum aſcendiſſent nauim, uenerūt trās mare in Capernaum. Et tenebræ iā factæ erant, & nō uenerat ad illos Ieſus. &c.* Nō pręſens tantū diſcipulis ſuis Ieſus, ſed à lōge abſens, eorū ſtudet vtilitati: etenim cū vbique affluere & operari poſſet, & contrariis idem effecit. Contemplare igitur, dimiſſis diſcipulis Ieſus aſcendit in montem. Vt autem ſero factū eſt deſcenderunt diſcipuli eius ad mare, & ad veſperū vſq; Ieſu reditū expectarunt: inde ob immēſum in eum amorem adhuc ipſum quærere non ceſſant. Non dicunt. Veſper eſt tenebrę nos comprehendent. Quo ibim⁹? loca periculoſa ſunt, periculoſum tempus: ſed magiſtri deſiderio nauē aſcendunt. Neq; ab re euangeliſta tempus ſignificauit, vt ex eo vehementiſſimam eorum dilectionem oſtēderet. Quāobrē aūt dimiſit diſcipulos Ieſus, & rurſus apparet ſolus ſuper mare ambulās? Vt eos erudiret, quàm graue ipſis eſſet ſolos relinqui & maius ſui faceret deſideriū, necnon & ſuā demōſtraret poteſtatem. Sicut enim nō omnem doctrinā eis cum multitudine communicauit: ita neque ſigna. Oportuit eīn eos aliter initiari quibus cōmittenda erat cura orbis terrarum, vt aliquid amplius haberent

rent. Priuatim ergo ipsi transfigurationem in monte, nunc super mare ambulantem: multa & mirāda post resurrectio nem viderunt, & alia præterea arbitror. Iuerunt autem in Capernaũ, non quod ibi eum esse scirent, sed inuenire vel internauigandum opinati. Timuisse autem eos significat euangelista, & à tempore, tenebræ enim iam factæ erant: & à tempestate, quia mare magno flatu exurgebat: & à loco, quia longe à terra recesserant. *Cum remigassent quasi sta dia uigintiquinque, aut triginta:* & à re incredibili. *Vident enim Iesum ambulantem super mare, & perturbatis eis dixit:* Ego *sum, nolite timere.* Sed qua gratia ita apparuit? vt componēdæ tempestatis authorē se esse ostenderet. Hoc significat euangelista cum inquit: *Voluerũt ergo accipere eum in nauē, & statim fuit nauis ad terram quam ibant.* Nō enim tutũ duntaxat, sed & secundũ ventũ præstitit. Multitudini autē super mare nō apparuit: nam maius signũ erat q̃ eorũ imbecillitas pateretur: sed neq; discipulis diutius se ita videndum prębuit, sed simul & visus est & euanuit. Quod autē apud Matthæum signũ est, alterum fuisse arbitror, quod multi-

Mat. 14 c & Mar. 6, g. pliciter constat. Sæpe etenim similia fecit signa, non tantum vt admirarentur, sed tanquã noui spectatores firmiter crederent. Ego sum, nolite timere. Verbo timorem pellit,

Mat. 14. d. non ita alias cũ dixit Petrus: Si tu es, iube me venire ad te. Sed vnde tũc non statim crediderũt, nũc crediderũt. Quoniam tunc tēpestas manebat, & agitabat nauem, nunc vna cũ voce sedata est. Vel illud prius signũ ostendit, cuius exemplo hoc facilius crediderũt. Quid autem nauē nō ascen dit? Vt maius appareret miraculum, & suam apertius reue laret diuinitatem: neue videretur necessitate, sed benigni tate & gratia ad eos venisse. Et permisit potestatem oriri vt ab eis inquireretur: sedauit, vt virtus & potestas cognosceretur: non ascendit nauem, vt clarius esset miraculum. *Altera autem die turba quæ stabat trans mare, ut uidit quia naui cula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset ibi cum discipu lis suis Iesus in nauem, sed soli discipuli eius abiissent.* Qua de causa tanta in hoc narrando diligentia vtitur Ioannes? Vt licet non tam manifeste, admoneat tamen turbam miracu lum intelligere potuisse. Vidit inquit, vnam duntaxat nauiculam, qua discipuli traiecerant, & Iesum cum disci

pulis

pulis non fuisse,& abeũtes inuenerunt eũ in Capernaum. Quid aliud hinc erat existimandũ,quàm quod mare pedibus vadauerat?non enim alia naui traiecisse poterat, tum vna cũ discipulorũ appulisset. Verùm nihil de tanto miraculo percontati sunt: Quomodo huc venisti?sed tantũ quãdo venerit,rogarunt:nisi quãdo, pro quomodo, quis velit intelligi, Operæpreciũ autem hoc in loco cõsiderare instabilem multitudinis volũtatẽ:qui enim paulò antè dixerãt: Hic est vere propheta,qui eum rapere & facere regem volebant,iam refriguerant,& obliti miraculi nõ amplius admirabantur,sed quærebant arbitror,alias cibum accipere. Transierunt duce Mose mare rubrũ Iudæi, sed magna differẽtia:ille tanquã seruus supplicando, Iesus propria & absoluta potestate transiuit: illi Austro tunc spirante paruit aqua,& aridã præbuit transeũtibus,Iesum nihil à sua natura motum mare, vt dominum admirabilius prætulit illud testatũ: Ambulans super mare tanquã super pauimentũ.Iure autem venturus in Capernaum gentẽ duram & minimè persuasibilẽ,signum panis operatus est:nõ solũ incolis,sed peregrinis admirantibus,vt eorũ molliret incredulitatem. Siquidem cũ tanta turba tanto feruore & studio conuenisset,nónne vel lapis moueri debuisset, nõ tamen moti sunt, iterum cibum quærebant, ideo à Iesu reprehẽduntur. Nos autem his cognitis,tum sensibilium,tum spiritualium gratia munerum gratias deo agamus : Sic enim ipse vult , & propter hæc illa dat. Imperfectiores sensibilibus allicit,& præmonet cum his admodum adhuc inhient, quibus acceptis cum altius erigi negligunt,grauiter accusantur. Nam & paralytico illud primũ dare voluit,sed nõ passi sunt. Siquidem quum diceret, Remittuntur tibi peccata tua, blasphemiã calumniabantur. Idem nos sentire nolimus ,spiritalium nobis potior ratio sit. Nã si spiritalia assequimur, amissis corporeis nullum patimur detrimentũ, sine illis autem quæ nobis reliqua spes est? quod solatiũ? Quocirca spiritalia nobis à deo petẽda & optanda sunt. Hæc nos postulanda docuit,& si recusemus, in ea oratione quã nobis instituit,nihil ad carnem,omnia ad spiritũ pertinentia inuenimus? & siquidem in ea sensibile est, id quodammodo fit spiritale. Nam si nihil amplius quærimus q̃ panem cõsubstantialem,

Hic suprà b. *Exod. 13. & 14. c d* *Mat. 9. a*

ſtantialem, hoc eſt quotidianum, ſpiritalis animi, & ſapien
Mat. 6.b tis eſt. Priora autem, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnum tuum, Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra: omnia ad ſpiritum referuntur, Et poſt illam particulã, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: ad ſpiritum redit, Dimitte, inquit, nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Non principatum, non diuitias, non gloriam, non potentiam, ſed animæ tãtùm vtilitatem poſtulandam: non terrena, ſed cæleſtia petenda mandauit. Nam ſi ſecularibus abſtinere iubemur, quæ miſeria, quæ amentia eſt ea à domino poſtulare, quæ habita abiicienda: deſiderare, in quibus nullam omnino curam adhibendam præcipit? Iniuſta petimus, ideo nihil proficimus. Et quomodo, inquis, mali, iniuſti, raptores, auari diteſcunt? Nõ deus id exhibet, Abſit: ſed rapina & cupiditate diuites efficiun-
Luc. 16.f tur. Cur deus permittit? Quoniam permiſit & diuiti, vt ad maius eum reſeruaret ſuppliciũ. Audi quid ei dicatur: Fili, accepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic cõſolatur, tu autẽ cruciaris. Quod nos in deliciis & peccatis ſeculi laſciuientes, ne ſubeamus ſupplicium, veras nobis comparemus diuitias, & veram ſapientiam complectamur, vt promiſſa bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XLIII. EX CAP. VI.

Reſpondit eis Ieſus, & dixit: Amen amen dico uobis, quæritis me, non quia uidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus & ſaturati eſtis. Operemini nõ cibum qui perit, ſed qui permanet in uitam æternam. Non ſemper clementia vtendum eſt, & lenitate: ſed ignauus diſcipulus, & ingenio pinguior, acrioribus magiſtri ſtimulis ab ignauia excitandus eſt: quem morem & hic, & alibi ſæpenumero dei filius ſeruauit. Accedentibus enim turbis, & applaudentibus. *Rabbi quando huc ueniſti.* Vt humanã ſe gloriã contẽnere, & eorum tantũ ſalutis curã oſtendat, aſperius reſpondet, neq; tam hac ꝙ eorum animi detegendi gratia, vt pateret omnibus. Amen, inquit, amen dico vobis, quæritis me, nõ quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Modeſtius coarguit, non gulæ & ventris ſeruos appellauit:

pellauit: non tot miracula, quæ neque secuti erant neq; admirati, exprobrauit: non tam alia quàm paulò antè factum miraculum meminit, quod non admirabantur: sed quia saturati erant, sequebantur, vt iterum saturarentur, & ea gratia reuertebantur. Propterea dixerunt: Patres nostri comederunt manna in deserto. Quod eos corporeo cibo inhiare indicabat, rem sanè maximè reprehendendam. Iesus autem non reprehẽsioni tantùm immoratur, sed doctrinę incumbit. Operemini, inquit, non cibũ qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dat vobis. Hũc enim pater signauit deus. Hoc est, nolite corporis cibum curare, sed spiritus. Nõnulli autẽ ignauiæ & desidiæ dediti, his verbis abutuntur, ac si Christus laborum opera tolleret. Quibus necessariò respõdendũ est. Totam enim, vt si dicam, Christianam calumniãtur religionem, vt suam socordiam tueantur. Sed audiant Paulũ: Recordamini domini dicentis, Beatius est dare quàm accipere. Atqui vnde potest dare qui non habet? Quid Marthæ inquit Iesus? Solicita es, & turbaris erga plurima, porrò vnum est necessarium, Maria optimam partem elegit: & iterum, Noli curare de crastino. Hæc omnia soluenda sunt, non solùm vt pigros excitemus, sed ne pugnare videatur diuina scriptura. Etenim alibi inquit Paulus: Rogamus autẽ vos fratres, vt abundetis magis, & operam detis, vt quieti sitis, & vt vestrum negocium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis, vt honestè ambuletis, ad eos qui foris sunt. Et iterum: Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Hic Paulus non simpliciter præcipit operari, sed ita, vt indigẽti subueniat. Et alibi: Et necessitatibus meis, & eorum qui mecum sunt, ministrãt manus ipsæ. Et ad Corinthios: Quę est ergo merces mea? vt euãgelium prædicans, sine sumptu ponã euangelium, & in ciuitatem illam veniens mansit apud Aquilã & Priscillam, & operabatur, erãt enim scenofactoriæ artis. Hæc omnia, quantum ad verba, pugnare maximè vidẽtur. Sũt ergo exponenda. Sed quid dicemus? Nõ curari, & non operari intelligendum est, ne toto animo secularibus rebus inhiemus, neque de quiete crastina, tanquam superua-

Act. 20. d
Luc. 10 g
Mat. 6. d
1. Thessa. 4. a.
Ephe. 4. f
Act. 20. f
1. Corint. 9. a.
Act. 18. a

cua cogitemus. Non licet aliqua huiusmodi cura operantem perturbari. Neq; enim idem est cura & operatio, Neque vt operi confidat quispiam operetur, sed vt communicet indigenti: Quod autem ad Martham locutus est Iesus non in operando reprehensionem dixit, sed quod tempus considerandum sit & distribuendum, ne audiēdi verbi dei occasio in carnaliũ rerum cura consumatur. Non ergo desidiam laudat Iesus, sed ad audiendũ allicit. Veni, inquit, vt vos necessaria docerē, tu autem circa prandium occuparis. Variis ciborum generibus me vis accipere, aliũ cibum para. Sermonibus meis attende, sororis desiderium imitare. Neq; coarguebat Iesus hospitalitatem. Absit, sed doctrinę tempore aliis non esse vacandum negociis admonebat. Illa autem particula, Operamini non cibũ qui perit, non in desidia viuendum significat: hic enim cibus est qui maximè perit, siquidē omnis malitiæ fomes est desidia: sed operandum & erogandũ indigētibus, qui cibus minimè perit. Qui pigritiæ deditus, ventri viuit, deliciis vacat, is cibũ operatur qui perit: qui verò ex labore suo Christũ nutrit, pōtum dat, vestit: quis adeò sensu caret, vt eum cibum pereuntem dicat operari, per quē & cæleste regnum, & illius bona nobis promittuntur? Hic cibus perpetuus est. At Iudæi quum nullam fidei rationē haberent, quũ nihil cogitarent, vnde, & qua virtute ille cibus venisset: sed tantũ nihil operando satietatem quærerent, meritò huiusmodi qui perit, cibum appellauit. Paui vos, inquit, vt inde permanentē cibũ quæreretis, quo nutriretur animus, vos terreno attenditis. Ideo hunc vobis vilem dare nolo, qui caducam & fluxã vitam, sed qui sempiternam præbeat, qui non corpus, sed animam pascat. Sed quum magnificè de se locutus esset daturũ se cibum pollicendo, ne iterum calumniandi illis materiã præberet, vt sibi fidem faceret, in patrem id refert. Nam quum dixisset: Quē filius hominis vobis dabit, subdit: Hũc enim pater signauit deus. Propterea misit qui hunc vobis cibum ferret. Quod & aliter potest interpretari. Alibi inqt Chri-
Suprà 3.d stus qui audit hoc, Me signauit quod deus verax est: hoc & manifestè ostendit. Quam mihi significationē, & in hoc loco habere videtur hæc particula, Signauit pater: hoc est, ostendit, & suo reuelauit testimonio. Etenim ipse se ostēdit,

&

& Iudæos affatus patris in medium protulit testimonium. Ea igitur dilectissimi dominũ postulemus, ea oremus, quæ iure nobis ab eo negari nequeant. Secularia enim & si con tigerĩt, minimè noxia sunt: si verò ditabimur, hic tantũ de liciis fruemur, si pauperes erimus, nihil officiet. Siquidem neque quæ aut optanda in hac vita, aut modesta videntur, ad voluptatem aut tristitiã vim vllam habere debent, sed vtraq; contemnenda. Defluunt enim quàm celerrime: quare viæ appellãtur à deo, altera lata & facilis, altera angusta & aspera. Vtraq; vita immortalis futura, & supplicii, Mat. 7. b & gloriæ. Ad alteram fugiendam, alterã assequendã, summam adhibeamus diligentiã. Quęnam seculariũ, quęso, voluptatũ vtilitas? Hodie sunt, cras elabuntur: hodie flos pulcherrimus, cras aridus puluis: hodie ignis ardẽs, cras cinis extinctus: spiritalia autẽ perpetuo clara, floridaq;, & indies splẽdidiora permanent. Nunquã illę cessant diuitię, nunq̃ transferuntur, nunquam desinunt, nunquã solicitudinem, inuidiã, calumnias afferunt. Non perdunt corpus, nõ corrumpunt animum: quæ omnia in his rapiuntur diuitiis. Gloria illa non in superbiæ stultitiã tollitur, nõ tumet, nũquam cessat, nunquã fit obscurior. In cælo voluptas & deliciæ sempiternę, immortales, nullo fine, nullo termino cõprehendendæ. Has desiderio prosequamur, præsentia omnia præ futuræ beatitudinis spe, vt ridicula, etiam in regum aulas & familiaritatem acciti, contẽnamus. Quibus licet nihil beatius videatur, parua tamen & vilia, & nulli⁹ momenti ducunt, qui cælestia animo cõplectuntur. Quicquid finem habet, nõ admodũ preciosum est: quicquid cessat, & hodie est, cras desinit, etiã maximũ, quàm vilissimũ est existimandum. Nõ igitur quæ fugiunt & elabũtur, sed quæ permanent & nunquã mutantur, bona prosequamur. Vt omnes ea cõsequi mereamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA XLIIII. EX CAP. VI.

DIxerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus dei, ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt

ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut uideamus & credamus tibi? Quid operaris? Nihil gula perniciosius, nihil ignominiosius est: hæc obtusum & crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectū, nec sinit vt quicquam perspiciat: quod vt in Iudæis vsu venerit intuere quęso. Cùm enim gulæ inhiarent, cū secularibus affixi, nihil spiritale contemplarentur, multis eos verbis & aculeis impellit, multum suadet, neque tamen excitantur, sed adhuc humi iacent. Dixerat enim: Quæritis me, nō quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis: reprehensione eos perterruit, quinam quęrendus esset cibus ostendit. Nam dicendo, operamini non cibū qui perit: addidit præmium, Sed qui permanet in vitam æternam: & ad id quod eis obstabat occurrit, quod à patre missus sit. Quid illi? Tanquā nihil audissent: quid faciemus inquiūt, vt operemur opera dei. Quod dicebāt, non vt discerent & facerent, sed vt iterum saturarentur vt ex sequentibus apparet. Quid adhæc Christus? Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem misit ille. Adhæc illi: Quod signum facis, vt videamus & credamus? *Patres nostri manducauerunt manna in deserto.* Nihil his stultius, nihil insipientius, cū signum in manibus haberent, tanquam nullum fecerit rogāt, quod signum facis? neque in eius potestate signum relinquunt, sed necessariò ei præscribunt, vt nullū aliud faciat, quàm quod maiorum suorum temporibus factum est. Patres nostri manducauerunt manna in deserto. Hoc exemplo moueri Christum arbitrati vt idem faceret, quo carnaliter pascerentur. Sed quidnam nullum aliud ex operibus signis meminerunt, cum plurima tunc temporis in Aegypto in mari, in deserto facta essent, sed hoc dtūaxat? Quia hoc maximè impulsu ventris desiderabant. Quid autē qui prophetam eum appellastis, & regem facere voluistis, post visum signum, ac si nil fecerit, ingrati & perfidi facti estis, & signum quęritis parasitorum & famelicorum more loquentes? Nunc vobis manna admirationi est: non adhuc anima vestra debilitata est? Et aduerte irrisionem. Non dixerunt, Moses signum fecit, tu quid facis? perturbari eum arbitrabantur: sed adhuc honorificè loquuntur, cibi expectatione: neque dixerūt, deus hoc fecit, ne huic æqualem, illo humilio-

Gulę uitiū excæcat ualde.

humiliorem facere viderentur, ſed medium quoddam tenuerunt, Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto. Et profecto ad hæc Chriſtus dicere potuiſſet, ſe maius feciſſe miraculum, non virga, non precibus eguiſſe, ſed propria omnia feciſſe virtute, quod ſi manna meminiſtis, ecce panem vobis præbui. Verum non erat nunc his verbis locus, ſed vnum curabat, vt ad ſpiritalem cibum eos adduceret: & cõſidera immenſam Chriſti prudentiam, quo pacto reſpondeat: *Non Moſes dedit uobis panem de cælo, ſed pater meus dat uobis panem de cælo uerum.* Sed quid non dixit, nõ Moſes dedit, ſed ego: ſed pro Moſe deum, pro manna ſeipſum poſuit? quia magna erat auditorum imbecillitas, vt ex ſequentibus conſtat. Etenim ita dicendo, non tamen cohibuit. Atqui primũ dixit: Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis: non tamen illi reprehenſi deſtiterunt. Verum cũ Samaritanæ ſe aquam daturum pollicitus eſt, patris non meminit: ſed, Si ſcires, inquit, donum dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam viuam: & iterũ, Aquam quã ego dabo: & non refert ad patrem. Hoc autem in loco patris meminit, vt quanta fuerit Samaritanæ fides, quanta Iudæorum imbecillitas, intelligeres. Non de cælo erat manna, quomodo ergo de cęlo dicitur? Quemadmodum, Volucres cæli: &, Tonuit de cælo deus. Panem autem ſimpliciter, & non verum illum appellat, non quod falſum eſſet in manna miraculum, ſed quod figura eſſet, non veritas. Et cũ Moſi meminiſſet, ſed illi nõ contulit, neque ſe adhuc illi præponit, cum maioré adhuc de illo haberent opinioné. Ideo, inquiens, Non Moſes dedit, non ſe, ſed patrem dediſſe teſtatus eſt. *Tum illi Da nobis panem hunc.* Adhuc enim ſenſibile quiddã ſuſpicabãtur, adhuc ventré implere expectabãt: ideo quamprimum obuiam facti ſunt. Quid Chriſtus? Alliciens eos paulatim inquit, Panis dei eſt qui deſcendit de cælo, & dat vitam mũdo: non Iudæis tantũ, ſed vniuerſo orbi: neque ſimpliciter cibum, ſed alteram quandam vitam, & legem diuerſam. Vitam auté dicit, quoniam omnes mortui erant: illi humi incumbentes, Da nobis inquiunt, hunc panem. Cũ autem intelligeret Chriſtus, quod donec ſenſu perceptibilé mẽſam

Supr. 4. b
Ibidem.
Pſal. 8. b
Ibid. 17 b

arbitrarentur,cócurrerent: cum ſpiritualem, diſcederent: *Ego,inquit,ſum panis uitæ,qui uenit ad me,non eſuriet: & qui credit in me,non ſitiet unquam. Sed dixi uobis,quia & uidiſtis me,*
Supra.3 b *& non crediďiſtis.* Hoc & Ioãnes ſuperius prædixit:Quod
Ibidem. nouit loquitur,& quod vidit teſtatur, & teſtimonium eius nemo accipit. Et ipſe iterum : Quod ſcimus loquimur, & q̃od vidimus teſtamur,& non creditis mihi. Quod facit, præoccupans eos & oſtendens non propterea perturbari, neque gloriam deſiderare,neque cordis arcana ignorare, neque præſentia,neque futura. Ego ſum panis vitę.Iam in myſteriorum traditionem deuenturus eſt,& primum de diuinitate ſua ſic diſputat: Ego ſum panis vitæ.Neque enim de corpore hoc dictum eſt,de quo circa finé,inquit, Panis
Hic infr.f quem ego dabo,caro mea eſt:ſed adhuc de diuinitate. Etenim illa propter deum verbum panis eſt,quemadmodum hic panis propter adueniétem ei ſpiritũ panis cæleſtis efficitur:hic autem non vtitur teſtibus, quemadmodum in priori diſputatione:habebat enim ipſum panum op⁹in teſtimonium,quanuis credere diſſimularent: illic contradicebant & arguebãt,ideo hoc in loco ſuam decernit ſentétiam:illi verò cum corporis cibum,ſperarent:non ſunt perturbati,quoad ſpe deciderunt:neque tamen tacuit, ſed ar-
Hic ſup.b guit vehementer.Qui enim cum panem comederent,prophetam appellabant,& regem facere volebãt, hoc in loco indignati,fabri filium dicunt:& quidem videbantur indignari,quod de cælis deſcendiſſe diceret: nõ tamen hæc erat cauſa,ſed quod corpus non paſceret:quod ſi verè indignabantur,rogare eos oportebat,quomodo panis vitæ eſſet,quomodo de cælo deſcendiſſet. Nunc autem minimè hoc rogans,ſed murmurant,&quod hoc eos nõ perturbaſſet,inde perſpicuũ eſt.Dicente enim Ieſu, Pater meus dat vobis pané:non dixerũt,roga vt det,ſed da nobis panem. Atqui non dixerat,ego do:ſed pater meus dat. Ea enim erat cupiditas cibi,vt inde ſe ſaturati poſſe arbitrarentur. Quo dato, quomodo poſt modum ſcandalizari debebant, & máximè cũ patrem dare intelligerent?quę nã ergo cauſa? Cũ audirent non amplius edédum,incredulitatis prętextum inuenerunt,quod altius loqueretur. Propterea di-
Supra.5.f xit:Et vidiſtis me,& non creditis:Cũ ſignatum ſcripturarum

rum testimonia significant: Illæ enim sunt, inquit, quæ te- *Ibidem. g*
stimonium perhibēt de me: & quod veni in nomine patris *Ibidem.*
mei, & nō accipitis me, & quomodo potestis credere, qui ab hominibus gloriā accipitis? *Omne quod dat mihi pater, ad me ueniet, & eum qui uenit ad me, non eiiciam foras.* Vide quomodo omnia ad hominū salutem conatur. Propterea enim hoc addidit, ne curiosus esse, & frustra hæc dicere videretur. Sed quid hoc significat, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet, vt resuscitē illud in nouissimo die? Qua gratia cōmunis resurrectionis, cuius & impii participes sunt, vt præcipui credentiū in se muneris meminit? quoniā non simpliciter resurrectionis, sed talis meminit. Nam cū prius dixisset: nō eiiciam, & nō perdam ex eo, mox subdidit resurrectionem. In resurrectione enim alii eiiciuntur: vt inquit, Tollite eū & mittite in tenebras exteriores. Alii perduntur: Timete, inquit, magis eum, qui potest animam & *Mat.22 b*
& corp⁹ in gehennā perdere: & illud, Vitam æternam do, hoc significat. Ibūt enim qui mala egerunt, in resurrectio- *Luc.12. a*
nem iudicii: qui verò bona in resurrectionē vitæ. Hāc hoc in loco resurrectionem ostendit, quæ est bonorū. Sed quid sibi vult ea particula, Omne quod dat mihi pater, ad me veniet? Eorum tangit incredulitatem, ostendens quod qui non credunt, non se tantū, sed & patrem offendunt, & eius transgrediuntur voluntatem: non tamen tam aperte id dicit: vt semper facit: quod si hęc ei⁹ volūtas est, & propterea venit, vt saluum hominē faceret: qui non credunt, eum oppugnant. Cū enim pater, inquit, aliquem dirigit, nihil prohibet eū ad me venire: & alibi, Nemo potest venire ad me, *Hic infr. e*
nisi pater traxerit eum. Et Paulus: Ipse tradidit eos patri. *1.cor.15 c*
Cum enim tradet regnum deo, & patri: & quemadmodum pater dando nō se priuat, ita & filius tradēdo. Dicitur aūt tradidisse, quod per ipsum accessum habuimus. Illa autem particula, Per quem, etiā de patre dicitur: vt illic, Per quē, *1.Cor.1.b*
vocati estis in cōmunicationem filii eius, & per voluntatē patris: & iterum: Beatus es Simon Bar. Iona, quia caro & *Mat.16 c*
sanguis nō reuelauit tibi. Quod significat nō paruam rem esse fidem, sed superno indigere auxilio: quod per totum euangelium generosę cuiusdam animæ, & inspirationis diuinę esse contendit. Sed dicit fortasse quispiam, Si omne

quod

quod dat pater venit ad me,& quoſcũq; traxerit: & nemo poteſt venire ad te,niſi datum ſit ei deſuper: quibus pater non dat,hi nullo crimine tenentur. Verba hęc inania & friuola: opus eſt enim voluntate noſtra. Doceri enim credere voluntatis eſt: hic aũt nihil aliud oſtẽdit his verbis, Quod dat mihi pater,quàm non paruum quiddam eſſe credere, atque humanã cogitationem ſuperna indigere reuelatione, & anima quæ eam fideliter accipiat. Et illud: Qui venit ad me ſaluus fiet,hoc eſt,multam adhibebit diligentiã, Pro his veni,& carnẽ & ſerui formam accepi: Deinde ſubdit: *Deſcendi de cælo,non ut faciam uoluntatem meã,ſed uoluntatem eius qui miſit me.* Quid dicis? Aliáne tua, alia illius volũtas eſt? Ne igitur hoc quiſpiam ſuſpicaretur, addidit: Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt omnis qui videt filiũ,& credit in eum,habeat vitam ęternam. Hæc nũquid voluntas tua eſt? Et cur alibi dicis, Ignem veni mitte-
Supra.5 d re in terrã,& quid volui niſi vt iam ardeat? Quod ſi tu hoc vis,conſtat vnã eſſe voluntatem. Etenim alio in loco, Sicut pater,inquit,ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & filius quos vult viuificat. Quæ eſt voluntas patris? ne perdam ex eo
Mat.23 d quẽquam: hoc & tu vis. Nõ eſt igitur alia voluntas & alia.
& Lucæ. Etenim alibi: Sæpe volui congregare filios tuos, & noluiſti.
13. g Quæ ergo hæc eſt ſententia? Hoc eſt,non veni vt aliud
Infr.17 b facerem,quã patris volũtatem,neq; ego aliud ſentio. Omnia enim quę patris ſunt mea ſunt: & quę mea, patris. Si igitur patris & filii omnia cõmunia ſunt,nõ immeritò inquit, Non vt faciam voluntatẽ meã. Sed hoc in loco non ita inquit, ſed in finem remittit. Alta enim & ſublimia, vt dixi, adhuc tegit,& obũbrat. Nam ſi dixiſſet, voluntas mea hæc eſt,cõtempſiſſent illi. Dicit itaq; ſe operam eius voluntati prę ſtare,vt eos magis pterreret: quaſi dicat, Quid putatis? an quod me irritatis? Niſi credetis,patrẽ meũ in indignationẽ mouetis. Hoc enim ſignificat volũtatẽ eius qui miſit me. *Vt omne quod dedit mihi pater,non perdam ex eo.* Vbi ſe eorum non indigere obſequio, neq; vt ſibi miniſtraretur aduenisse ſignat, ſed propter eorum ſalutem, quod in ſuperiore dixit diſputatione, Gloriam ab hominibus non
Supra.5 g accipio. Et iterum: hæc dico, vt vos ſalui ſitis. Hoc e-
Supra.5.f nim omnibus modis cõtendit perſuadere, quod eorum ſalutis

lutis gratia aduenerit,quod patris gloriam quærat,vt nulla de se aboriatur suspicio:& quod hoc dicat,in sequentibus manifestius indicauit. Qui voluntatem suam quærit, gloriam propriam quærit:qui autem quærit gloriam eius qui misit illum,hic verax est,& iniustitia in illo non est. *Hec est enim uoluntas patris mei,ut omnis qui uidet filium,& credit in eum habeat uitam æternam,& ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Frequēter resurrectionis meminit,ne præsentibus tantum rebus diuinam præscribant prouidētiam:vt si his non fruantur,non propterea pigriores fiant:neue quod in hac vita non puniūtur,ideo contemnant, sed futuram expectent. Verum illi nihil lucrati sunt,nos vero lucramur, cum frequenter nostris auribus resurrectio insonat: & si ditescere,si rapere, si absurdū aliquid facere voluerimus,è vestigio dies illa & iudiciū animo inscribatur,& omni freno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit. Atq; inuicē, & nobiscū semper dicamus: Resurrectio est,& horrendum illud nos iudicium manet. Et si quē gestientem viderimus,& præsentibus bonis inflatum , idem dicamus:& reducamus in memoriam omnia hic remansura: & si alius dolore & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque iisdē verbis vtamur,doceamusq; has miserias finē aliquādo habituras. Inertis aūt & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturū. Sufficiēs hoc verbū quod omni medicina nostra animā vehemētius curet. Est enim resurrectio nō lōge sed in portis. Adhuc modicum, iamiā veniet,& nō tardabit. Et,omnes oportet nos manifestare ante tribunal Christi,& malos & bonos,illos,vt merito ignominia afficiantur: hos,vt in gloria effulgeāt. Quēadmodū enim in hac vita iudices:malos supplicio , bonos honore publice afficiunt:ita & illic,vt malos maior ignominia,bonos clarior gloria consequatur. Hæc nos singulis diebus nostris mētibus subscribam*,hęc semper aīo versemus. Hoc pacto nulla nos præsentiū cura poterit pturbare:nā quæ vidētur,caduca sunt:quę non videntur æterna. Hæc inquam frequenter nobiscum loquamur,& cum aliis. Resurrectio est,& iudiciū & operum examina. Et quicūq; fatū esse arbitrātur,hoc dicāt,& mox hui* morbi tabe curabūtur. Nam si resurrectio est & iudiciū nō est fatū,q̄uis plurimi

Heb.10 g
2.Cor.5 b
Fatum negat Chrysostomus.

plurimi id contendant. Atqui Christianos resurrectionis admonere erubesco. Qui enim docendus est esse resurrectionem, & sibi non omnino persuadet, quod non necessario, & simpliciter & vtcunque contigerit, res ferantur: is profecto non est Christianus. Quamobrē hortor vos, & oro, omni nos malitia mundos reddamus, & omnia faciamus, vt veniam consequamur, & excusatio nostra admittatur in illa die. Sed dicet fortasse quispiam, Et quando finis? Quando erit resurrectio? Ecce quātum temporis præteriit, & nihil tale contingit. Sed erit, credite. Etenim ante diluuiū & hos īcredulos reprehēdit: q credidit, is so-

Gene. 9. lus operatus est. Et tēporibus Loth dirā illā plagā nō ex-

Ibidē 7 a pectabāt, donec fulgura illa & fulmina delata omnes perdiderunt, Neq; his, neque tēporibus Noë ne minima quidem futurorum malorū particula contigit: sed quemadmodum cum deliciis & ebrietati indulgentes, meritum repente supplicium oppressit: ita & resurrectio non in principio sed in medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit,

1. Thes. 5 a. Cum enim dicent pacem & securitatē, tunc repentinus eis superuenit interitus: sicut & dolor in vtero habētis, & nō effugiēt. Hoc autem fit, vt semper simus in timore, & nūquam confidamus. Quid dicis non expectandam futurā

Mat. 8. d resurrectionem & iudicium? Dæmones hæc confitentur, & tu confiteri erubescis? Venisti, inquiunt, huc nos cruciare ante tempus? Qui futurum cruciatum dicūt, & iudiciū, & examen, & supplicium futurum intelligūt. Nolim', ergo prouocare deum stulta audendo, resurrectioni diffidentes: quemadmodum in aliis nobis principiū fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quod si resurrectio nō est, quomodo primogenitus esset mortuorū cum nemo post ipsum resurgeret? Quomodo dei iustitia seruaret, tot malis in fœlicitate, tot bonis in miseria, vitam degentibus: vbi quisq; secūdū merita remunerabitur? Nemo recte viuentium resurrectioni diffidit, sed quotidie precantur, sanctam illam vocem pro

Mat. 6. b & Lu. 11 c. ferentes: Adueniat regnū tuū. Qui sunt igitur qui resurrectioni nō credunt? qui scelesti inquinatā vitam & impurā viuūt, vt Propheta inquit. Inquinatæ sunt viæ eius in om-

Psal. 9. c. ni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Non potest,

cest, non potest, inquam, homo pure viuere, qui non credit resurrectionem, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis, eam non modo profitētur, sed & volunt & credunt, vt remunerationem accipiant. Nolimus ergo deum prouocare, sed & audiamus dicentem, Timete eum qui potest animam & corpus perdere in gehennam, vt metu meliores & hoc malo liberati, regno cælorum digni efficiamur: quod vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri IesuChristi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & sempiterno viuificantique spiritui sancto, in secula seculorum. Amen. Mat. 10 e

HOMILIA. XLV. EX CAP. VI.

M*Vrmurabāt ergo Iudæi de illo quia dixisset: Ego sum panis uiuus qui de cælo descendi, & dicebant: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, &c.* Quorum deus venter & gloria in ignominia eorum inquit, Paulus de Iudęis: quod ex prædictis cōstat, & ex sermone quem ad Christum accedentes habuerunt. Nam cū pane saturati sunt prophetā appellabāt, & regē facere cogitabant: cū vero spiritalem, cibū, & vitā æternā edocti, & à sensu abducti, resurrectionem & altiora acceperūt: cūq; maxime admirari eos oportuerat, tunc murmurabāt & resiliebant. Atqui si hic est propheta, vt dicebatis: Hic est, de quo inquit Moses: Prophetam vobis suscitabit dominus deus de fratribus vestris, tāquam meipsum audite: oportuit ipsum audire dicentem, De cælo descendi: non tamen audiebant, sed murmurabant: adhuc enim eum verebantur propter nouum panis signum, ideo non manifestè contradixerunt, sed murmurando indignationem præ se tulerunt, quod cibum non accepissent, quem cupiebāt. Murmurabant ergo & dicebant: Nónne hic est filius Ioseph? Ex quo perspicuum est, quod nondum admirabilē eius norant generationem, idcirco adhuc Ioseph eum filium dicūt. Neq; negat CHRISTVS quod esset, sed nondum illi tantam rem audire poterant, neque secundum carnem quidem, quod si non hāc longe minus supernam illam & ineffabilem generationē. Si rem humiliorem non aperuit, multo minus illam. Atqui hoc eos maxime perturbabat, quod vili patre & fabro natus

Philip. 3 e

Deut. 8 d

tus esset. Non tamē Christus rem ipsam subticuit, ne alio sublato aliud scandalū excitasset: sed quid murmurātibus illis Christus? *Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.* Hic insurgunt Manichæi nihil nos ex nobis ipsis posse huius particulæ testimonio contendentes. Sed plane nos posse quæ volumus per hoc ostenditur: in-

Liberū arbitriū nō tollitur. quiunt enim, Si quis venit ad eum, quid opus est vt trahatur? Verum hoc nostrum non tollit arbitrium, sed diuino egere auxilio ostendit: & non inuitū, sed omni conatu contendenté venire. Inde quo pacto trahat, ne quid sensibile de eo suspicarentur: his verbis prosequitur. *Non quia patrem uidit quispiam: nisi is qui est a deo, hic uidit patrē.* Quomo

Esa. 54 d do trahat inquit, hoc propheta prædixerat, quod erant oēs docibiles dei. Vides fidei dignitaté, quod nō ab hoīb' neq; per hominē, sed per ipsum deū ea imbuēdi sunt? Idcirco vt fidé verbis suis cōparet, eos ad ꝓphetas relegat, Nā si erunt oēs docibiles dei, quare aliqui nō credunt? Quoniam hoc de pluribus dictū est. Et præterea illud prohetícum oēs volentes significat Magister enim omnibus proponitur paratus ad docendū & cōicandū doctrinā suā. *Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Nō parua hoc in loco filij dignitas. Siquidé pater trahit, & hic resuscitat. Neque diuidit patris & filij opera. Quonam enim pacto? sed pote-

Supra 5. f statis æqualitatem ostendit: vt in illo loco: Et qui misit me pater, testimoniū perhibet de me. Quod ne rogādo insisterent, ad scripturas relegauit: ita hoc in loco, ne quid suspicarentur, ad prophetas, frequenter ostendens se patri non esse contrariū. Quid autē qui antehac fuerūt? nunquid docibiles erant dei? Quid hoc in loco eximium est? quod tūc homines per res diuinas docebantur, nunc per vnigenitū & spiritū sanctū: deinde inquit, *Non quia patrem uidit quispiā nisi is qui à deo est.* Non secundum causæ rationem hic loquitur, sed secūdum modum substantiæ. Nam si diceret: Omnes à deo sumus: vbi prǫstātia & differētia filij? Sed quare non apertius dixit? Propter illorum imbecillitaté. Etenim si dicendo, de cælo descendi, tantū scandalizati sunt: quid nā fecissent si id addidisset? Panem autem vitæ seipsum appellat, quoniam vitam nostram & hanc & futurā corroborat. Et inquit: *Si quis māducauerit ex hoc pane, uiuet ineternū.*

Panē

Panem verò siue doctrinam hoc in loco & salutem & fidem in se, siue corpus suum dicit. Vtrunque enim animam fortiorem reddit. Atqui alibi dixit: Siquis sermonē meum audierit, mortem non gustabit, & perturbati sunt: hic non itidem, quia iam ob panis miraculum eum reuerebantur. Animaduerte autem quam faciat huius panis & inane differentiam, ab vtriusque scilicet fine. Quod enim māna nihil magnum præberet, addidit: *Patres uestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.* Inde subdit maximam persuasionem, quod longè pluris, maioribus illis patribus Mose & claris illorum temporum viris ipsi habiti sint. Quum enim dixisset mortuos qui manna comedissent, prosecutus est: *Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis uiuus, qui de cælo descendi: qui manducat ex hoc pane, uiuet in æternum.* Illa præterea particula, In deserto: manna non diu durasse, neque in terram promissionis venisse significat. Hic autē panis non est eius modi. *Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi uita.* Meritò hoc in loco dubitare quispiam posset, cur hæc nunc Christus loqueretur, quum nihil proficeret, nihil ædificaret, imò esset ædificatis nocumento? *Ex hoc enim, inquit, multi ex discipulis suis retrò abierunt: &, Durus est hic sermo quis potest eum audire?* Erant igitur hæc solis discipulis cōmunicanda, vt Matthæus priuatim cū ipsis loqui testatur. Quid ad hoc dicemus? Quænam horum verborū vtilitas? Magna quidē & necessaria, Quū enim in petendo cibo instarēt, & patribus suis datum memorarent, & manna tanq̄ magnum quiddam laudarent, omnia illa figuram & vmbram fuisse, rerum autem veritatem præsentem ostendit. Ideo spiritalis cibi meminit. Sed erat, inquit, dicendū: Patres vestri manducauerunt manna in deserto, ego autem vobis panē præbui. Sed magna sanè differentia: minus enim hoc q̄ illud visum esset: Mānæ miraculum extulisset, suum de panibus depressisset. Quum ergo de cælo cibum quærerēt, ideo frequēter de cælo se descēdisse testatur. Quod si quis percontaretur, cur mysteriorū sermonem adduxerit? Respondebimus quod horū nūc maximè tempus erat. Obscurius enim dictū semper auditorē erigit, & attentiorē reddit. Nō ergo perturbari debebāt, sed interrogare & quærere, Sed abierūt.

Infrà 8.g

Quod

vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maximè est. Hoc Iob significabat de seruis, à quibus maximè amabatur, qui suum amorem præ se ferentes dicebant: Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Christus fecit, vt maiori nos charitate adstringeret, & vt suũ in nos ostenderet desiderium, non se tantũ videri permittens desiderantibus, sed & tangi, & manducari, & dentes carni suæ insigni, & desiderio sui omnes impleri. Ab illa igitur mẽsa tanquã leones ignem spirãtes, surgamus diabolo formidolosi, & caput nostrũ intelligamus, & quam in nos præ se tulit charitatẽ. Parẽtes sæpenumero liberos suos aliis alendos dederũt, ego autẽ mea carne alo, me his exhibeo, omnibus faueo, omnib⁹ optimã de futuris spem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vester ego frater esse volui, & cõmunicaui carnẽ propter vos & sanguinem: & per quæ vobis coniũctus sum, ea rursus vobis exhibui. Hic sanguis facit, vt imago in nobis regia floreat: hic sanguis pulchritudinẽ atque nobilitatem animæ, quã semper irrigat & nutrit, languescere nõ finit. Sanguis enim à cibo non fit repentè, sed prius aliud quiddam: hic quamprimũ irrigat animã, eamq; vi quadã magna imbuit. Hic mysticus sanguis dæmones ꝓcul pellit, angelos & angelorum dominũ ad nos allicit. Dæmones enim quum dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, angeli autẽ procurrunt. Hic sanguis effusus, vniuersum abluit orbem terrarũ, de quo multa Paulus ad Hebræos prosequutus est. Hic sanguis abdita & sancta sanctorum purgabat. Quod si eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorum, in medio Aegypto liminibus aspersus, longè magis veritas. Hic sanguis aureum altare significauit. Sine hoc princeps sacerdotum in penetralia ingredi non audebat. Hic sanguis sacerdotes faciebat, hic sanguis in figura peccata purgabat, in qua si tantam habuit vim, si vmbram ita mors horruit, quãtopere quæso ipsam formidabit veritatem? Hic nostrarũ animarũ salus est, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem nostram mẽtem reddit, & auro splẽdidiorem: Huius sanguis effusio cælũ peruiũ fecit. Admirãda sanè ecclesiæ mysteria, admirabile sacrariũ. Ex paradiso fons scaturiit, à quo sensibiles

Iob 31.

Exod. 12. d.

fluuij emanarent. A mẽsa hac prodijt fons, qui fluuios ſpiritales diffundit: iuxta hunc fontẽ non ſteriles ſalices germinant, ſed quercus cælum ipſum attingentes, quę fructus tempeſtiuos & ſolidos ſemper producunt: ſi quis æſtuat, ad hunc fontem ſe conferat, & recreabitur. Mũdat ſqualorem & ſordes, æſtus mitigat, nõ ſolares, ſed quos ignitæ ſagittæ imprimunt. Etenim ortum ſuum ſupernè habet, inde radicẽ vnde irrigatur. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit, & filius arbiter eſt, neque bibente, aut ligone viam facit: ſed animos noſtros aperit. Hic fons lucis diffundẽs radios veritatis, huic ſupnè adſtiterũt virtutes fluctuũ eius pulchritudinem inſpicientes. Nam manifeſtius quam nos illæ propoſitorũ virtutem & fulgorem inacceſſibilem intuentur. Quemadmodũ enim ſi quis liquefacto auro manum, vel linguã iniiciat, quamprimũ deauratur: ita hæc nobis propoſita animãm auream reddũt. Reſurgit enim vehementius igne fluuius, neq; incendit, ſed abluit tãtum quicquid comprehẽderit: Hic ſanguis perfiguratus eſt ſemper in altaribus, in iuſtorum cædibus: hic orbis terrarum decus eſt, hic eſt quo Chriſtus emit, quo vniuerſam ornauit eccleſiam. Vt enim homo ſeruos auro emit, & ornat: ita nos ſanguine ſuo Chriſtus. Qui huius ſanguinis ſunt participes, cũ angelis & archangelis, & ſupernis virtutibus cõmorantur: ipſam regiam Chriſti ſtolam induti, ſpiritalibus armis muniti. Sed nihi dixi, imò ipſum induti ſunt regem. Sed ſicut magnum eſt, & admirabile: ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutẽ acceſſiſti: ſin praua conſcientia, ad pœnam & ſupplicium.

1.Cor.11. g. Qui enim manducat & bibit indignè ſanguinem Domini, iudicium ſibi manducat & bibit. Nam ſi qui regiam puram coinquinãt, haud ſecus, quàm qui ſcindũt, puniuntur, quid mirum ſi qui immũda conſcientia Chriſti corpus accipiũt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clauis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Paulus: Irritam quis faciens legem Moſi, ſine vlla miſeratione

Deut.17 b. & Hebr.æ.10.c duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui filium dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt? Cõſideremus igitur rem noſtram dilectiſſimi, cum tantis fruamur bonis, & cum turpe aliquod animum ſubit,

cum

cum ira, vel re, vel verbis rapimur: quid mereamur quē ſpiritum acceperimus nobiſcum reputemus, & irrationabiles noſtros cohibeam* affectus. Hæc cogitatio noſtra ſit. Quouſq; rebus præſentibus incumbemus? Quouſq; non excitabimur? Quouſq; nullam ſaluti noſtræ curam adhibebimus? Intelligamus quot in nos beneficia cōtulit Chriſtus. Gratias habeamus, glorificemus, non fide tantùm, ſed & operibus, vt futura bona conſequamur: gratia & benignitate domini noſtri IESV Chriſti, per quē & cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XLVI. EX CAP. VI.

D *Ixit ergo eis Ieſus: Amen amen dico uobis, niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis uitam in uobis, &c.* Cùm de rebus ſpiritalibus diſputamus, nihil ſeculare ſit in animis noſtris, nihil terrenū, ſed omnia huiuſmodi abeant, omnia relegent. Diuinos duntaxat ſermones audiamus. Nam ſi aduenięte rege omnis ſedatur tumultus, multo magis ſpiritu nos alloquente, multo nobis ſilentio, multa admiratione opus eſt. Admiratione nanque digna ſunt, quæ hodie exponuntur. Amen, inquit, amen dico vobis, niſi manducaueritis carnē meam, & biberitis ſanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Etenim quum id fieri poſſe negarent, non ſolùm non impoſſibile, ſed & neceſſarium aſſerit. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, habet vitā æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Nam quum dixiſſet: Si quis manducauerit ex hoc pane, nō morietur in æternum: & credibile eſſet eos dicturos quemadmodū ſuperius: Abrahā mortuus eſt, & ꝓphetę mortui ſunt: & quomodo tu dicis, nō guſtabit mortem? Reſurrectionē ponit, per quā ſoluit quæſtionem, quod nō morietur in fine. Frequenter autē in myſteriis verſatur, & omnino id fieri oportere demōſtrat. Quid autē ſignat: Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus? Aut quod is eſt verus cibus qui ſaluat animā, aut vt eos in prędictis confirmet, ne obſcurè locutum in parabolis arbitrarentur: inde inquit, Qui manducat carnē meam, & bibit ſanguinem meū, in me manet: ꝙ dicit, vt cū ipſo ſe admiſceri oſtendat. Quod autem ſequitur, nō bene ſuperioribus iungi videt. Quęramus igit̄

Infr. 9. g.

quænam hæc fit consequentia. Quum dixisset: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguiné meum, in me manet: non absurdè prosequitur, Sicut misit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrẽ. Nam quum sæpe repetisset vitam æternam, ad id confirmandũ addit, In me manet. Si in me manet, & ego viuo: qui me sumit, & victurum perspicuum est. Inde inquit: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem. Hæc comparatio est & similitudo, hoc est, viuo ego & pater. Et ne ingenitũ arbitrareris, addidit, Propter patrem: nõ quod operationis alicuius necessitatem ad vitam habeat, superius enim eam amouit suspicionẽ. Sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Quod si operatione indigeret, inuenietur aut pater non ita dedisse, & falsa esset oratio: aut si ita dedit, nullo alio indigebat auxilio. Quid ergo signat propter patrem? Causam tantùm. Sicut viuit pater, ita & ego. Et qui mãducat me, & ille viuit propter me. Vitam autem in hoc loco nõ qualemcunq;, sed probatam dicit: quod inde constat, quod & infideles omnes, & non initiati: & qui eius carnem non manducãt, viuunt tamen. Quare minimè dubium est, quin illam intelligit. Dicit ergo: Qui mãducat carnem meam, in morte non peribit, neq; damnabitur. Sed non de cõmuni dicit resurrectione (siquidem omnes resurgent) sed de clara illa & gloriosa, quæ præmiũ meretur. Patres vestri mãducauerũt manna in deserto, & mortui sunt: qui manducat hunc pané, viuet in æternũ. Frequẽter idem repetit, vt auditorũ animis imprimatur. Vltima enim hæc erat doctrina, vt resurrectionis & æternæ vitæ fidem confirmaret. Quocirca post vitæ æternę promissionem, resurrectionem proponit, postquã illam futurã ostendit. Et vnde hoc constat? A scipturis ad quas eos semper relegat, vt inde erudiantur. Quum autem dare vitã mundo dicit, in æmulationẽ eos adducit: vt si aliorum bono mouẽtur, nolint ipsi excludi. Frequẽter autẽ mannæ meminit, & differentiam conferẽdo ad fidem allicit. Nã si possibile fuit, vt quadraginta annos sine messibus & frumento, & alijs ad victũ necessariis viuerent, longè magis nunc quũ ad maiora venerint. Nam si in illis figuris sine labore expositũ colligebãt: nunc profectò magis, vbi nulla mors & veræ vitæ fruitio.

Suprà 5. d.

Vitæ

Vitæ aũt vbiq; meminit:nam eius trahimur cupiditate , & nihil ſuauius quàm nõ mori. Etenim in veteri teſtamento longa vita &multi dies promittebantur:nunc verò nõ ſim pliciter vitę lõgitudo,ſed vita ſine fine promittitur. Simul & oſtendere vult,quod ex peccato ſupplicium : nũc reuocat & ſententiam illam mortis ſoluendo,& vitæ ſempiternę inducendo,contra ſuperiorum temporum inſtitutioné. Hoc dicit in ſynagoga docens in Capernaum , vbi multa miracula fecerat, quare maximè audiendus erat. Quanam autem gratia in ſynagoga docuit in templo? Cum vt multitudinem traheret,tum ne patri contrarium ſe eſſe oſtenderet. Multi ergo ex diſcipulis eius audientes dixerunt:

Durus eſt ſermo hic: Hoc eſt,aſper, difficilis intellectu. Atqui nihil tale dicebat. Neque enim de vita, ſed de doctrina differebat,vt in ſui fidem traheret. Quid ergo dur⁹ eſt hic ſermo?Num quod vitam annunciat & reſurrectionem? Quod ex cælo ſe dixerit deſcendiſſe,an quod ſaluus fieri nemo poſſet,qui eius carnem non manducaret? Num hæc dura ſunt?Et quis dixerit?Quid ergo eſt durus?Difficilis intellectu,& quem capere eorum non poſſet imbecillitas,plenus formidinis.Putabant enim cũ ſupra vires ſuas loqui & dicebant: *Quis poteſt eum audire?* pro ſe reſpondẽtes, cum eſſent diſceſſuri. *Sciens autem Ieſus apud ſemetipſum quia murmurabant de hoc diſcipuli eius:* Hoc enim eius erat diuinitatis argumentum , quod cordis ſecreta reuelaret, *Dixit eis: Hoc uos ſcandalizat?Si ergo uidoritis filium hominis aſcendentem, ubi erat prius.* Idem & Nathanaël,Quia dixi tibi,inquit, vidi te ſub ficu,credis? maius his videbis. Et ad Nicodemum: Nemo aſcendit in cælum niſi filius hominis qui in cælis eſt. Quid igitur dubitationes dubitationibus annectis? Minimè,abſit hoc,ſed doctrinę magnitudine & copia eos allicere conatur. Si enim ſimpliciter dixiſſet,de cælo deſcendi, neque aliud addidiſſet, magis perturbaſſet auditores: cum autem addidit ſuum corpus mundi vitam eſſe:&,Sicut miſit me viuẽs pater,& ego viuo propter patrem:omnem ſoluit dubitationem , Nam qui magnum aliquod de ſe prędicat,& fingendi ſuſpicio ſubeat: tollitũr tamen ſi plura ad eius confirmationem colligantur. Omnia autem & facit & dicit,ne Ioſeph filius exiſtimetur, nõ

Supra.1 g

Ibidẽ.3.b

 vt ſcan-

vt ſcandalum augeat,ſed vt tollat. Nam ſi Ioſeph filium putaſſent,nullã eius verbis fidem adhibuiſſent:ſi de cælo deſcendiſſe,& illuc aſcenſurũ,audiſſent attentius: Inde aliam adducit ſolutionem: *Spiritus inquit,eſt qui uiuificat,caro non prodeſt quicquam.* Hoc eſt, ſecundum ſpiritum verba mea audienda ſunt. Qui ſecundum carnẽ audit, nihil lucratur, nihil vtilitatis accipit, Carnale eſt dubitare quomodo de cælo deſcendit,& Ioſeph filium arbitrari,& quomodo poſſit nobis carnem ſuã dare ad manducandum. Hæc, inquã, omnia carnalia, quæ myſticè & ſpiritaliter intelligenda ſunt. Et quomodo potuerũt intelligere quid eſſet carnem mãducare? Expectare igitur eos oportuit,nõ diſcedere: interrogare,non deſperare. *Verba quæ ego locutus ſum uobis ſpiritus & uita ſunt.* Spiritus,hoc eſt ſpiritalia,nihil carnale, nullam naturalẽ conſequentiã habentia,ſed omni hac terrena neceſſitate, & huius vitæ legibus libera. Eſt & alius ſenſus: Sicut in hoc loco ſpiritus pro ſpiritalibus poſuit,ita cum carnem dicit, non pro carnalibus,ſed pro carnaliter audire: eos ſignificans,qui ſemper carnalia deſiderabant, cum ſpiritalia deſiderari oporteat. Nã ſi carnaliter ea quis acciperet,nihil ſanè lucraretur. Quid igitur caro non prodeſt quicq̃? Nõ de ipſa carne dicit. Abſit: ſed de his qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur. Quid autem eſt carnaliter intelligere? Simpliciter vt res dicuntur,neq; aliud quippiã excogitare. Non enim ita iudicanda ſunt quæ vidẽtur: ſed myſteria omnia interioribus oculis conſideranda,hoc eſt ſpiritaliter. Qui non mãducat carnem meam, & bibit meũ ſanguinem,nõ habet vitam in ſemetipſo. Quomodo nihil prodeſt caro,ſine qua nemo poteſt viuere? Vide quod ea particula, Caro nõ prodeſt quicquam: nõ de ipſa carne ſed de carnali auditione dictum eſt. *Sed ſunt quidam ex uobis qui non credunt.* Iterum pro ſua (vt ſolet) dignitate loquitur,& futura prædicit,oſtenditq; non illorum gloriæ deſiderio hæc dicere,ſed quod eorum curam haberet. Dicẽdo autem, Quidam, diſcipulos ſubtraxit. Superius enim dixerat. Et vidiſtis me & nõ credidiſtis mihi. *Sed ſunt quidam ex uobis,qui non credunt. Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent nõ credentes, & quis traditurus eſſet eum. Et dicebat: Propterea dixi uobis nemo poteſt uenire ad me, niſi fuerit ei datum a patre meo.*

Carnaliter intelligere quid

meo. Spontaneam dispensationem hoc in loco Euangelista, & eius patientiam significat. Et illa particula, Ab initio, non simpliciter hic ponitur, sed vt eius præscientiã intelligas, & quod ante hæc verba, non post eorũ murmurationem & scandalum, proditorem norat: quod diuinitatis erat. Inde inquit, Nisi fuerit ei datum à patre meo: suadẽs eis vt suum patrem deum, nõ Ioseph arbitrarentur: & in se ostendens nihil sua interesse, si non crederent: quasi dicat non mouent me, neque perturbant, qui mihi non credunt, noui ea omnia antequam fierent, noui quibus dedit pater. Cùm autem audieris dedisse patrẽ, noli simpliciter priuilegium arbitrari, sed illi crede quod qui se accipiendi dignum exhibet, ipse accipit. *Ex hoc multi discipulorũ abierunt retrò, & iam non cum illo ambulabant.* Rectè Euangelista non dixit, discesserũt: sed, abierũt retrò: hoc est, nõ proficiebãt in virtute, & quam iam habebant fidem perdiderunt, cũ se scinderent, sed non duodecim. Quid ergo dicit ad eos?

Nunquid & uos uultis abire? Vt iterum se eorum ministerio non egere ostendat. Neq; eos laudauit. Quamobrem? Cũ vt magistri dignitatem seruaret, tum quod ita cõtineri magis oportebat: nã si laudasset, arbitrati se ei rem gratã facere, aliquo saltem humano affectu moti essent, cũ verò se eorum ministerio egere minimè ostenderet, magis eos continuit. Et animaduerte quã prudenter locutus est. Nõ dixit, abite, ne expellere videretur: sed rogauit, num vellẽt abire: vt & vim omnem & necessitatem auferret, & ne pudore quodam nutarent, sed etiam gratiam haberent. Neq; aperte eos accusauit, sed modestè tetigit, vt quid faciendũ esset, intelligerent. Nobis autem contrarium accidit, nec immeritò: quoniam propriȩ gloriæ causa omnia facimus, ideo familiarium ambitu nos & nostra minui arbitramur. IESVS verò neq; adulatus est, neque expulit, sed interrogauit, non vt eos contemneret, sed ne vi teneri viderentur: nam si inuiti mansissent, haud secus ac si abissent fuisset. Quid ad hoc Petrus? *Domine ad quem ibimus? uerba uitæ æternæ habes. Et nos credimus & cognouimus, quia tu es Christus filius dei uiui.* Vides non verba, sed temeritatem & perfidiam auditorum scandalum peperisse? Nisi enim ita dixisset, non destitissent cibum corporeũ efflagitare: & cũ

duodecim vnà cum illis eadem verba audiſſent, contrariè tamen affecti ſunt, dicentes: Ad quem ibimus? Quanti amoris verbum? quo & patribus & matribus, & omnibus rebus Chriſtus precioſior oſtenditur: quodq; qui ab eo diſcedunt, non habent amplius quo cõfugiant. Sed ne propterea, ad quem ibimus: dixiſſe videretur, quod non haberent, qui ſe acciperent: ſubdidit, Verba vitæ æternæ habes: quæ illi carnaliter, & ſecundum humanam rationem, hi ſecundum ſpiritum & fidem intellexerunt, idcirco dicebat: Verba quæ locutus ſum vobis, ſpiritus ſunt. Doctrinam meã rerum cõſequentiæ, & neceſſitati ſubiacere ne arbitremini. Spiritalia terrenis legibus ſeruire non patiuntur, quod & Paulus inquit: Ne dicas in corde tuo, quis aſcendit in cælum? hoc eſt Chriſtũ deducere. Vel quis deſcendit in abyſſum? hoc eſt Chriſtum ex mortuis reuocare. Verba vitæ æternæ habes. Iam reſurrectionem acceperant, in qua quieſcebant. Et vide, quæſo, fratrum amatorem & ſtudioſum, pro omnibus reſpõdet. Nõ dixit, cognoui: ſed cognouim⁹. Et conſidera eũ de magiſtro, nõ vt Iudæos locutum: ſiquidem illi dicebant, Hic eſt filius Ioſeph: hic autem, Tu es Chriſtus filius dei viui: &, Verba vitę æternæ habes, quia audierat magiſtrum dicentẽ, reſuſcitabo eum, & habebit vitam æternã. Ex quo præfert attentionẽ, qua eius verba acceperit, cũ ea meminerit. Quid Chriſtus? Neque laudauit Petrum, neque admiratus eſt quanuis id alio in loco feciſſet: ſed, *Nonne ego, inquit, uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus eſt?* Cũ enim dixiſſet Petrus, & nos credidim⁹, eximit è numero Iudam. Alibi enim nihil de diſcipulis dixit, ſed cũ Chriſtus diceret: Vos aũt quẽ me dicitis? Reſpõdit, Tu es Chriſtus filius dei viui: hic autem dicente eo, Et nos credidimus: meritò ex ipſorũ numero Iudam exemit: hoc autem dixit, vt longè proditoris malitiã propulſaret, & cũ nihil ei proficere videret, ei tamen conſulebat. Et intuere Chriſti ſapientiã. Neque eum manifeſtauit, neq; latere voluit. Illud, ne impudentius cõtenderet hoc, ne latere arbitratus, licentius auderet: quare in ſequentibus apertius reſpondebit. Prius ergo eũ alijs annumerauit, cum diceret: Sunt quidam ex vobis qui non credũt: quod his verbis cõfirmat Euangeliſta, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent

[Margin notes: Rom. 10 b (beside "Paulus inquit"); Mat. 16 b & Mar. 8. c (beside "dit, Tu es Christus")]

essent credentes;& quis traditurus esset eum. Cũ autem in malitia perseueraret,vehementius eum arguit. Vnus,inquit,ex vobis diabolus est,quẽ tamen vt tegeret, omnibus metũ incussit. Hoc autẽ in loco non immeritò dubitandũ, cur nihil dicant discipuli,aliâs autem timent & dubitant, & inuicem se aspiciunt rogãtes.Nunquid ego sum domine? Et Ioanni Petrus innuit, vt magistrum percontaretur quis esset proditor,Quænã causa est?Nõdum audierat Petrus,Vade retro satana,ideo non timuit:postquam autẽ increpatus est,& inde audisset,Vnus ex vobis me tradet meritò formidauit. Neque hoc in loco dicit, vnus tradet me: sed,vnus est diabolus:quare non intelligebant quid diceret,sed tamen malitiam suam reprehendi arbitrabantur. Mat.26.b Mat.16. & Mar. 8. d Mat.26.b

Quid aũt significat, *Nõne ego uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus est?* Vt omni assentatiõis suspicione careret. Nam cũ oẽs eum preter duodecim reliquissent, & Petrus eum cõfessus esset:ne quis assentationẽ suspicaretur,ita locutus est: quasi dicat,nihil mihi persuadet ne malos arguam. Nolite putare me laudum vestrarum gratia vobis adulaturum,vel vt me sequamini malos non comprehensurũ. Quod enim multo magis est ad persuadẽdum, id mihi nõ persuadet. Qui enim in amore perstiterit, ipse sibi præbebit argumentum. Electus à magistro gloriam, reprobus stultitiæ apud stultos opinionem accipiet. Veruntamen neque hoc me à reprehensionibus abducit. Hoc nunc reprehendunt in Christo Gẽtiles frigide & stulte.Nõ enim vi & necessitate quadam deus bonos facere consueuit, neque electio eius violenta est,sed suasoria.Vt intelligas,inquit,non cogi vocationem,multos vocatos perire continget.Quamobrem constat,in nostro esse arbitrio, an saluemur,an perdamur.His igitũ admonitionibus & sobrii esse, & vigilare contendamus. Nã si is qui in sanctũ illum chorum cõnumeratus erat,qui tantũ donũ cõsecutus,qui signa fecerat (etenim ipse Iudas cũ aliis ad suscitãdos mortuos, & mundandam leprã mittebatur, ex quo grauissimo auaritiæ morbo captus est) nihil ei neq; beneficia,neque dona, neq; Christi consuetudo,non obsequium,nõ lotio pedũm, non mensę participatio,non loculorũ custodia profuit,sed omnia hęc aditus ei ad supplicium fuerunt. Timeamus & nos,

per auaritiam Iudam imitemur. Non qui tradit Christum, sed qui pauperem fame confectũ vel frigore contemnit, eiusdem reus erit supplicii: & cũ indignè misteria participamus, eodem modo quo Christi interfectores puniemur. Quando rapimus, quãdo opprimimus, inferiores, maximũ nobis suppliciũ adsciscimus: & meritò sanè. Quousq; enim terrenorum amor nos detinet, quæ superflua sunt & vana? Diuitię enim superfluæ sunt & inutiles. Quousq; huius mũdi ineptiis inhiabimus? Quousq; ita grauati erimus, ne cęlum suspiciamus? quousq; non sapiemus, neq; terrenarum rerum, atque fluxarum satietatem capiemus, neque experientia earum vilitatem intelligemus? Consideremus qui ante nos diuites fuerunt: nõne omnia somnium? nõne vmbra & flos? nõnne verba & fabulæ? Ille locuples, vbi nunc diuitiæ? perierunt, peccata autẽ quę in his cõparãdis patratus est, remanent, & propter peccata supplicium. Imò si nõ esset supplicium, non proponeretur & regnum. Quod idẽ genus & naturam cõmunicat, reuereri oportuit. Nunc autem canes quidem educamus, multi & onagros, & vrsos, & alia ferarum genera, hominem autẽ fame confectũ negligimus: & pluris alienum facimus, quàm cognatũ: & indigniorem domesticũ, quàm incognitum ducimus. Sed splẽdidas domos ædificare, & familiariũ caterua stipari, & aurea laquearia iacẽtes spectare, quã pulcherrimum est, imò superfluũ & inutile. Sunt splendidiores ædes, & longè his clariores: in his oblectare, & oculos pasce, nemo prohibebit. Vis tectum quã pulcherrimum intueri? Vespere adueniente cęlum suspicias. Sed non est meum, inquies. Verum magis tum quã illud. Siquidẽ propter te factum est, & commune cum fratribus est: hoc autem tectum non est tuum, sed post mortem tuam hæredes occupabunt. Et cęlum quidem multum tibi vtilitatis afferre poterit, cũ per eius pulchritudinem ad opificis contemplationem ascẽderis: illud autem tectum plurimum oberit, & te maximè in die iudicii accusabit, cũ ipsum auro vndiq; fulgeat, Christ⁹ ne minimum quidem habeat vestimentum. Ne igitur tantæ stultitiæ arguamur, neq; fugientia prosequamur, neq; nostrã prodam⁹ salutẽ: sed futura speremus: siue senes, vtpote qui planè nos breui victuros intelligamus: siue iuuenes, tanq̃

planè

plane persuasi, quod non multum nobis temporis relinqua- 1. Pe. 3. e
tur. Vt enim fur in nocte, ita dies ille adueniet. Et mulieres viros, viri mulieres hortentur: castigemus & iuuenes, & virgines admoneamus. Ita alter alterum erudiamus, vt contemptis præsentibus futura desideremus, eaque conse qui possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA XLVII. EX CAP. VII.

P*ost hæc autẽ ambulabat Iesus in Galilæam: non enim uolebat in Iudæam ambulare, quia quærebãt eũ Iudæi interficere. Erat autem in proximo dies festus Iudæorum.* Nihil liuore, nihil inuidia grauius, per ea mors in mundũ venit. Nã cũ hominẽ honorari diabolus cõspexisset, eius boni impatiẽs, omnia molitus est, vt eũ perderet: semperq; ex hac radice hunc fructũ erupisse videri licet. Propter hãc Abel interẽptus est, propter hanc Dauid cædis periculũ subiit, propter hanc & alij multi perẽpti sunt. Hinc iudæi Christũ interfecerunt. Quod his verbis Euangelista significat. Post hæc ambulabat Iesus in Galilæã, nõ enim habebat potestatẽ in Iudæã ambulare, quia quęrebãt eũ Iudęi interficere. Quid dicis beate Ioannes? Nõ enim habebat potestatẽ in Iudęã ambulare, qui potest oĩa quæ vult: qui cũ diceret quẽ quęritis, repulit eos retro: qui præsto est & nõ videtur, is nõ habet potestatẽ? Quomodo autem postmodũ per Infr. 18. b
mediũ eorũ in medio tẽplo, & die festo transibat, cũ pluri- Luc. 4. c.
mi cõuenissent, & præsentibus illis disputabat, quæ magis eos irritarent, quẽ illi admirabantur, dicẽtes. Nónne hic est quem quærũt interficere? Et ecce palã loquitur, & nil ei faciũt. Quænã hęc ænigmata? Abiit, sed illud dicẽdũ est Infra. d.
partim diuinitatis, partim humanitatis opera demonstrari. Cũ enim nõ habere eũ potestatẽ dicit tanq̃ de homine qui humanæ operaretur dicit, cum autẽ in medio eorum stetisse, neque comprehensum narrat, diuinitatis nobis potentia indicatur. Fugit tanquam homo, apparuit tanquam deus. Vtrunque vere narratum est. Quod enim in medio insidiantium non esset comprehensus, inuincibilem se atque inexpugnabilem significauit, & quod delituerit incarnationẽ certo cõfirmauit. Vt neq; Paulus Samosatẽsis, neque

neque Marcion haberẽt, quid dicerent, quorũ vtriusque os obstruit. *Erat autem in proximo dies festus Iudæorum scenophegia.* Postquam autem nihil aliud significat, q̃ multum interea temporis processisse: quod inde cõstat. Cum subiit
Supr. 6 a Iesus in mõtem inquit. Erat proximum pascha dies festus Iudeorũ. Hic autẽ scenophegiæ meminit, & in quinq; mẽsibus nihil aliud nobis narratur, neque nos aliud docuit, quàm quinque panum miraculum, & habitum cũ illis sermonem. Quod autem neque signa facere, neque vnquam disputare die, vesperi, sæpe etiam noctu omiserit, ita discipulis saltem constat, vt omnes euangelistę testentur. Quid tandem id omiserunt? Quoniam non omnia dici poterãt. Præterea ea dicere properabant, in quibus vel accusabãt, vel respõdebat Iudęis. Multa enim prioribus similia fecit. Quod enim ægrotos curauerit, & mortuos suscitauerit, & miracula fecerit, sępe audiuimus. Cum autem aliquod nouum dicit, vel aliquid quod contra ipsum fore videatur occurrit, ea prosequuntur: quale nũc est, quod fratres eius in eum nõ credebant. Neq; enim parũ hoc reprehendi posse videtur, & dignum sane est admiratione, quod tam aperte tam verè loquãtur, vt neque pudeat dicere quę magistro contumeliosa essent. Verum omniũ maximè ea narrare festinarunt. Et nunc multis signis & miraculis omissis, ad hoc quãprimũ venit euangelista. *Dixerunt, inquit, ad eum fratres eius: Transi hinc, & uade in Iudæã, ut discipuli tui uideãt opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta teipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum.* Et quodnam verbum incredulitatis protulerunt, si rogabãt vt signa faceret? Maxima quidẽ & aspera & intempestiua quadam cõfidentia locuti sunt: putabant enim cognationis gratia oportere se fidẽter loqui. Et videtur quidẽ principiũ amicorũ esse: verũ asperrime dicunt, Nam & formidinis & inanis glorię eũ insimulant. Siquidem cũ dicunt, Nemo in occulto aliquid facit: & formidinis arguere, & suspicari videntur, an quæ faceret Iesus, vere faceret. Illa autem particula. Et quærit ipse palam: habet inanis gloriæ suspicionem. Tu autem Christi virtutem considera. Ex his qui hæc dixerant, Iacobus primus Hierosolymorum episcopus ordinatus est, de quo

Paulus

Paulus ait: Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Galat. 1 d
Iacobum fratré domini. Dicitur & Iudas mirabilis fuisse. Atqui hi in Cana affuerant: cũ aquã in vinum cõuertit: sed nihil adhuc profecerunt. Vnde igitur eis tanta incredulitas? A voluntate & inuidia. Cõsanguinitas enim solet quodã modo inuidiæ haberi. Sed quos nã in loco discipulos appellat? Turbam sequenté, non duodecim. Quid Christus? vide quàm accommodate, non dixit, qui estis vos qui mihi consulitis & me docetis? sed, Tẽpus meũ nondum aduenit. Hic & aliud quiddã videtur posse significari. Fortasse enim eũ tradere Iudæis cõsultabãt, & ob hoc respõdit: Tẽpus meum nondũ aduenit, hoc est, crucis & mortis. Quid ante tempus, vt moriar, properatis? *Tempus autem uestrum semper paratum est*. Vos etsi semper cum Iudæis versemini, non interficient vos, qui eiusdem estis sententiæ: mihi autem quamprimũ mortem machinabũtur. Itaque vobis quidem semper tempus est, cum non impendeat periculum, mihi autem tunc tempus erit cum ero crucifigẽdus, & moriturus. Et quod hoc intelligat, ex sequentibus, perspicuũ est. *Non potest mundus odisse uos*. Quomodo enim qui eadem vultis & ad idẽm tenditis? Me autem odit, qui reprehendo eum, quia mala sunt opera eius. Hoc est tangere: & benigne reprehendere. Hinc iram vincere, & non indignari, etiam si abiecti sint: qui nobis consulant, erudimur. Nam si non credentium, & iniquum, & à charitate abhorrens consilium æquo animo tulit, quã nos cõsequemur veniam qui terra sumus & puluis, cum consulentes iniquo animo ferimus, maximè si paulò abiectiores sint, tanquã indignũ arbitrantes? Considera hic, quæso, quam benigne illatam cõfutat contumeliam. Dicentibus illis, *Manifesta teipsum mundo: respondit, Me mundus odit.* Tantum enim abest, inquit, vt quæram ab hominibus gloriam, vt non desistam eos reprehendere: & cum sciam & odium ex hoc mihi & mortẽ comparari. Et vbi reprehendit, inquit? imòquãdo cessauit? Supra 5 g
Nónne dixit, nolite putare, quia ego accusaturus sum, vos apud patrẽ, est qui accusat vos Moses? &, Ego cognoui vos Ibidem.
quia dilectionem dei non habetis: &, Quomodo potestis Ibidem.
vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ á solo deo est nõ quæritis? Ex his & aliud innuit, quod

ex

ex libera Christi reprehensione,non ex solutione sabbati Iudæorum odium in eum oriebatur. Sed quid eos ad diẽ festum mittit,cum dixit: *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendam adhuc?* vt ea se dixisse ostẽderet non rogãdi,aut adulandi gratia,sed vt eis Iudęorum cæremonias permitteret. Sed cur ascendit,cũ se ascensurum negasset? Non dixit simpliciter,Nõ ascendam:sed,adhuc,id est vobiscum:quia tempus meum nondum impletum est. Atqui in futuro paschate crucifigẽdus erat. Cur ergo nõ ascẽdit? Etsi quia tempus non erat nõ ascendit,nullo pacto erat ascendendum.Sed nõ propterea ascendit vt pateretur,sed vt doceret. Cur clam,cũ aperte posset in medio eorũ esse, iram,& furorẽ sedare,quod sæpe fecit? Noluit frequenter hoc facere,fuisset sane maius diuinitatis argumentum,sed cũ metu remansisse putaretur,& incarnationẽ & fiduciam confirmauit:quod cum passionis tempus prẹuideret,id maximè eligeret, vt ascenderet Hierosolymam. Ascendite ad diem festum:quasi diceret,nolim arbitremini,quod nolentes cogere velim mecum maneatis. Ea autem particula *Quia nondum impletum est tempus meum.* significãtis est oportere adhuc & signa fieri,& conciones haberi,vt per audiẽtiam & passionem eius plures crederent, & discipuli magis confirmarentur. Hinc nos benignitatem,hinc mansuetudinem erudiamur dilectissimi, Discite,inquit,à me,quia mitis sum & humilis corde:& omnem molestiam abscindam⁹:& si quis nobis insultauerit,humiliemur, si quis exasperatur,mitigemus,si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolimus commoueri:ne victi nosipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemẽs, & furibunda. Incantemus eam diuinæ scripturæ carminibus: terra & puluis es,& quid superbit terra & puluis? Et impetus iræ eius casus ei. Et vir iratus immodestus est. Nihil turpius aspectu irati,nihil visu grauius. Quod si aspectus, multo magis anima. Quemadmodum enim cœnum: si contrectetur grauius olet:ita & anima cum perturbata est,& multis intrinsecus fluctib⁹ agitata. Sed nõ possum,inquis,inimicorũ cõtumelias tolerare. Qua gratia? Nã si vere accusaris, etiã corã compungi deberes,& gratiã ei habere. Si falsò, deride:dixit pauperẽ,ride:dixit mẽdicum,ride: dixit degenerẽ

Mat.11 d

generem, vel stultum iam illũ desle. Ná qui dicit fratri suo fatue: reus est gehennæ ignis. Iniuria ergo affectus, in mẽ Mat. 5 d.
tem veniat, quod illi suppliciũ maneat: & non modo nulla in proximũ ira fereris, sed deplorabis vicẽ eius. Neq; enim febribus laboráti, neq; tumido quisquam irascitur, sed his morbis affecti, sui misericordiam & lachrymas mouent: huiusmodi est irati animus; qui si in te prosiliet, tace, & opportunam ei plagam infliges. Si cõtumeliam contumelia prosequeris, ignem excitabis. Sed pusilli animi arguemur inquies, si tacebimus, imò tuam admirabuntur sapientiam. Quod si contra contumeliose responderis, materiam dabis vt vera putẽtur, quorũ argueris. Quare diues, si pauper appellatur, ridet? quoniã falsum id nouit. Itidẽ si nos iniurias ridebimus, magnum erit argumẽtum quod falso reprehendamur. Adhæc quousq; hominũ iudicia formidabimus? Quousq; cõmunem dominum despiciemus, & carni vacabimus? Donec enim inter vos cõtentio est, & æmulatio, & seditiones, nóne carnales estis? Fiam⁹ igitur spiritales, & sæuissimam hanc beluã freno cohibeamus. Inter irã & insaniam nihil differt, sed breuis quidem dæmon est, imò q̃ qui dæmonio vexatur grauior. Ille enim venia dignus est, iratus nulla, sed suppliciis innumeris, sponte sua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram gehẽnam pœnas dat. Tumultu enim quodam & æstu intolerabili, die noctuque variis cogitationibus anxius iactatur. Vt igitur & præsenti supplicio & futuro liberemur, abiecto penitus hoc affectu omnes mansuetudinẽ induamus, & modestiam, vt in hac vita, & in regno cælorũ tandem animis nostris requiem inueniamus, Quam vtinã omnes consequi possimus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum. Amen.

1. Cor. 3. a (margin, beside "vacabimus? Donec enim...")

HOMILIA XLVIII. EX CAP. VII.

Haec cum dixisset illis, ipse mansit in Galilæa, Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum: non manifeste, sed quasi in occulto. Quæ secundum humanam imbecillitatẽ, à Christo facta sunt, non tantũ incarnationem confirmãt, sed ad virtutẽ instituunt.

Nam

Nam si omnia tanquã deus fecisset, quid scire potuissemus in humanis rebus incidẽtes quid facere nos oporteret? Vt exempli gratia. Si hoc in loco homicidis Iudæis obuius iram sedasset: & hoc frequenter fecisset, nos autẽ idem nõ potentes, offenderemus: Vnde nobis constaret quid esset faciendum, vtrũ interimere eos an docere oporteret? Hoc nos Christus docet, cũ inquit. Hæc cum dixisset Iesus mãsit in Galilæa. Vt autẽ ascenderunt fratres ei⁹, tunc & ipse ascendit ad diem festũ non manifestè, sed quasi in abscondito. Hæc particula, Vt ascenderunt fratres eius: ostendit noluisse se cum illis ascendere, & ideo mansisse. Neque palam cum eis versatus est, vt volebant: sed cum libere semper alias versatus, hic quasi in occulto ascendit. Non dixit occulte: sed, quasi in occulto. Ita enim videbatur, quẽadmodum dixi, vt nos doceret. Præterea non erat par, iratis illis & excandescentibus se ita exponere. *Finito autẽ festo iudæi quærbant ipsum, & dicebant: ubi est ille?* Bona quidem eorum opera. In die festo in cædem semper ferebantur, & festis eum diebus capere tentabant. Nam & alibi videtis, inquit: Nunquid venit ad diem festum? Et dicebant, Vbi est ille? Ex nimio odio eum nominatim appellare non patiebantur. Diem festum maxime reuerebantur, & tamen capere conabantur. Et murmur multum erat de eo in turba. Ego autem loci gratia, vbi miraculum fecerat, Iudęos maximè irritatos timuisse arbitror, non tam iratos transeunti quàm veritos, ne aliud signum faceret. De eo autem vel inuiti prædicabant, & clarum reddebant. *Quidam dicebant, quia bonus est: alii autem dicebant, Non, sed seducit turbas.* Illam puto multitudinis opinionẽ, hanc principum & sacerdotum fuisse. Illud enim verbum, Nõ, sed seducit turbas: hoc indicat. Sed quomodo seducit, quæso? Nunquid pręstingit aciem, vt signa facere videatur, re autem nulla sint? Verũ contrarium experientia deprehenditur. *Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum.* Vides vbiq; optimates quidem corrupto, turbã vero sano fuisse iudicio, non tamen fortes, vt decebat, quod maximè multitudinis est? *Iam autem die festo mediante, ascendit* IESVS *in templum, & docebat.* Ob dilationem attentiores reddidit. Nam qui primis eum diebus quærebant repentè præsentem alij bonum

bonum, alij malũ iudicabant, illi vt aliquid lucrarentur, hi vt comprehenderent. Illud autem verbum, Seducit turbas: propter eius doctrinam dicebãt, quum eam non intelligerent. Illud autem, Quia bonus propter signa. Eorum igitur iram molliens, ita institit, vt verba sua diligenter audirẽt, neque amplius indignati, aures obstruerẽt. Quid doceret, silentio præterijt euãgelista. Quod autem tam mirabiliter, vt eos mouerit, & vi orationis eorum mutarit sententiam, id tantum dicit. Nam quem turba seducere dixerant, iam mirabantur quomodo literas sciret, qui non didicerit. Vides eorum plenam malitiæ admirationem? Non enim doctrinam admirabantur, neq; capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio, vnde id sciret, quum potius hinc cognoscere debuissent, nihil humani in eo esse: sed quum nollent hoc confiteri, sed tantùm admirarentur: audi quid Christus dixerit, *Mea doctrina non est mea.* Ad eorũ respondet suspicionem, ad patrem id referens, vt eis silentium imponeret.

Qui facit uoluntatem eius, is cognoscet de doctrina, utrum ex deo sit, an ego à meipso loquar. Ac si dicat, hanc amouete dubitationem, & iram, & inuidiam, & inane contra me odium, & nihil vos impediet, quin cognoscatis dei verè verba mea esse. Nũc hæc vobis tenebras infundunt, & rectum verumq; iudicium corrumpunt: quæ si reijceretis, non in hac essetis sententia. Verùm non his verbis vsus est, ne vehementius eos irritaret, sed hoc totum significauit, quum inquit: Qui facit voluntatẽ eius, cognoscet de doctrina, vtrũ ex deo sit, an ego à meipso loquar: hoc est, an alienũ aliquid, & ei contrarium, dicam: A meipso autem, semper ad hoc refertur, quod nihil præter dei volũtatẽ loquitur, sed quę pater vult. Qui autẽ facit voluntatẽ eius, cognoscet de doctrina: hoc est, si quis sit amator virtutis, verborum meorũ vim intelliget: si quis voluerit prophetias perscrutari, an secundũ eas loquar, cognoscere poterit. Et quoniam pacto sua est, & nõ sua? Non enim dixit, Doctrina ipsa non est mea: sed cũ sibi eam tribuisset dicendo, Doctrina mea: addidit, nõ est mea. Quomodo idem eiusdem potest esse & non esse? Esse, quia à nullo doctus loquebatur: nõ esse, quia patris docrina erat. Quomodo igitur dicis: Omnia quæ sunt patris, mea sunt: *Infrà 17.*
& quę mea, patris? Si quia patris doctrina est, propterea nõ

est tua, falsum illud est. Ideo enim tua esse debuit. At hoc verbum, Nõ est mea: maioré in modum patris, & suã vnam esse doctrinã indicat: quasi dicat, nihil habet diuersum tãquam alterius. Quod si persona alia sum, idem tamen & dico, & facio: vt non existimetis aliud à patre, sed idẽ me dicere & facere. Inde aliam adducit rationem, cui contradici non potest, humana quadam vtẽs consuetudine. Qui propriam quandã doctrinam instituere vult, nulla alia ratione se velle dicit, q̃ vt gloriam sibi cõparet. Nam si ego gloriam meam quæro, quare propriã quandã doctrinam non constituo? *Qui à seipso lquitur:* hoc est, propriũ quiddam & separatũ loquitur, idcirco loquitur, vt gloriam ipse aucupetur: sed quia mittentis gloriã quæro, ideo eius doctrinã doceo. Vides causam cur nihil à semetipso facere dicat? Vt neque gloriam, neque principatũ desiderare credatur: propterea quum humiliter loquitur, *Ego patris gloriã quæro, inquit,* vt persuadeat se gloriam nullam quærere. Sũt & aliæ causæ, ne ingenitus, ne deo contrarius, ne carnem nostram non accepisse putaretur: vt auditorum imbecillitati consuleret, vt denique eos modestiã seruare, & minimè se iactando extollere doceret. Se verò efferendi vna dũtaxat causa inueniri potest, naturæ præstantia. Nam si dicẽdo se ante Abraham fuisse, scandalizati sunt: quidnam fecissent, si semper magna audissent? *Nonne Moses dedit nobis legem, & tamen nemo ex uobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Quam habet hoc à superioribus cõsequentiam? Quid cum his communicat? Duo Iudæi in Iesu reprehendebant: vnũ, quod sabbatum solueret: alterũ, quod patrem deum diceret, & ei se æqualem faceret, non ipsorũ suspicione, sed propria Christi sententia. Quod autem nõ vt multi solent, sed eximiè & propriè patrẽ appellaret, inde constat. Multi sæpe deum patrẽ suum dixerunt, quod ipse vnus crearit nos, quod pater sit omnium nostrũ, non tamẽ propterea æqualis est populus deo. Quare nõ fuissent scãdalizati? Et quẽadmodum eum dicebant ex deo non esse, & sabbatũ transgredi, sæpenumero eorum respondit suspicioni: ita si hoc illi essent suspicati, ipsi autem id non sentiret, eos falsò id opinari profectò docuisset, dixissetq;: Quid me deo æqualem arbitramini? Nõ sum. Sed se omnino æqualem professus

sus est ex sequentibus. Illa enim particula, Sicut pater susci tat mortuos & viuificat, sic & filius viuificat: & illa, Vt omnes honorificent filium, sicut honorificāt patrem: &, Opera quæ ille facit, hæc & filius similiter facit. Hæc omnia æqualitatem cōstituunt. Et de lege ait: Nolite putare quia veni soluere legem aut prophetas. Hoc pacto malas è mētibus suspiciones nōtat euellere Hic cum patre æqualitatē cōfirmat. Quare alibi cū illi dicerēt, quia te deū facis: mini mè se purgauit, sed id esse asseuerauit inquiēs: Vt autē sciatis quod potestatem habet filius hominis dimittēdi peccata in terra, dicit paralytico: Tolle grabbatū tuum, & ambula. Illud igitur primùm intendit, vt æqualem se deo faciat: & quod non sit contrarius, sed idem quod ille & dicat & doceat. Inde circa sabbati transgressionem instat, dicens: Nónne Moses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat legem? Quasi dicat, sancit lex, nō occides: vos occiditis, & me tanquam legis transgressorem accusatis. Quare autem dixit, nemo? Quoniam omnes quærebant eum interimere. Ego si solui legem, inquit, hominem tamē liberaui, vos ad malum soluitis: Ego si transgredior, saluti consulo. Neque à vobis qui in grauibus rebus legem soluitis, me accusari oportuit, vos omnino legem euertitis. Deinde etiā certat, atque quum multa & diu disputauerit, tunc quidem altius & secundum dignitatem suam, nunc autem humilius. Quid tandē? Noluit frequentius eos irritare. Nunc ira augebatur, & in cædē procedebat, qua re remissius loquitur, & duobus his eos sedat: arguēdo audaciam, cur ipsum vellent interficere: & mansuetè loquendo, ostendendo homicidas indignos esse qui alios iudicent. Tu autem humilem Christi interrogationem, & asperum eorum responsum animaduerte. *Dæmonium habes, quia te quærit interficere?* Verbum iræ, & furoris, & impudentiæ plenū, quum præter opinionem reprehenderentur, & ipsum se perterrere existimarent. Vt enim latrones in insidiis, ne insidiari videātur, concinunt vt incustoditum aggrediantur: ita & hoc in loco Iudæi. Ipse autē omissa reprehensione, ne impudētiores eos faceret, iterum de sabbato se excusat, à lege eos arguēs. Et intuere prudentiā. Non mirū, inquit, si mihi nō auditis, cùm ne legi quidē, quā à Mose latā arbitramini, audiatis.

Supr. 5. d
Ibidem.
Ibidem.
Mat. 5. b
Infr. 10. f
Mat. 9. a & Marc. 2. & Ioā. 5. b.

Quid ergo nouum, verbis meis nõ acquiescitis? Cùm enim
Infrà 9.f dixissent: Mosi locutus est Deus, hunc autẽ nescimus vnde sit: ostendit, quod illi etiam contumeliam inferunt: etenim legem ille dedit, & non audistis. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* propterea vbi me excusari oporteret, etiã vitio datis: Quod enim pater fecerit, non meminit, sed suã induit personam. Vnum opus feci, quo innuit, si non fecisset, se legẽ soluisse, & multa esse magis propria quàm lex, & contra legem Mosen mandatum magis proprium accepisse. Si quidem circuncisio quàm sabbatũ, magis propria est, quãuis non legis sit, sed patrum. Ego autem magis proprium feci, & melius quàm sit circuncisio. Inde legalis mandati non meminit, videlicet quod sacerdotes sabbatũ coinquinarent, vt iam dixit, sed ex maiori abuudantia locutus est. Miramini autem, hoc est perturbamini. Nam si legem firmam esse oportebat, non sanè circuncisio magis propria fuisset, neque se circũcisione maius quiddam fecisse dixit, sed significauit his verbis: *Si circuncisionem accipit homo in sabbato.* Vides quo pacto tunc maximè stat lex, quum soluitur? & sabbati solutio, legis seruatio est, vt nisi sabbatum soluatur, necessarium sit legem solui, quam ego cõstitui. Et non dixit, mihi irascimini, quod circũcisione maius quiddam feci: sed rem tantùm ostẽdit, illisq; iudicium reliquit, an magis necessaria sit totius hominis sanitas, quàm circũcisio: vt intelligat homo nihil ad sanitatem cõferre, soluitur lex: an quod tanto morbo liberatus sit, indignamini. *Nolite iudicare secundum faciem.* Hoc est, nõ propterea quod Moses apud vos maioris est authoritatis, feratis sentẽtiam, sed à rerum natura: hoc est enim iudiciũ. Quare nemo accusauit Mosen? quare nemo credidit iubenti, sabbatũ addito extrinsecus legi mandato solueretur? Verùm ille mãdatum non sub lege, sed extrinsecus inductum propria lege firmius ducit quod permirũ est: vos autem qui non legislatores estis, præter modum legem defenditis: sed maioris q̃ vos authoritatis est Moses, qui solui legem per mandatum non legitimũ iubet. Illa autem particula, Totum hominẽ: particularem sanitatem circũcisionem afferre ostendit. Et quænam circuncisionis sanitas? Anima inquit, hominis sine circuncisione peribit. Ego autẽ non ex parte, sed totum

corruptum

corruptum ſanitati reſtitui. Nolite igitur ſecundũ faciẽ iudicare. Hoc autẽ non illius ſeculi hominibus tantũ dictum eſt, ſed & nobis, vt nullo pacto iuſtitiam oppugnemus, ſed totis viribus eã defendere contendamus. Nullus ſit nobis reſpectus, an pauper quis ſit, an diues. Rem ipſam inueſtigemus. Non miſereberis, inquit, pauperis in iudicio: hoc Exo.23.a
eſt, noli flecti, noli moueri, inquit, ſi pauperẽ iniuſtum iudicaturus es, cui ſi non eſt ignoſcendum, longè minus diuiti. Hanc ego non ad iudices tantũ, ſed ad omnes homines orationẽ habeo, ne quis iuſtitiam tranſgrediatur, ſed integram ſeruet. Diligit enim iuſtitiam dominus. Qui autem Pſal.10 b
diligit iniuſtitiã, odit animam ſuam. Nolimus, quæſo, odio habere animas noſtras, nolimus diligere iniuſtitiã, cui quãtulum lucri eſt? parũ, imò nihil: nam paulo poſt malè peribimus, vel potius in hac vita minimè iniuſtitia noſtra frui mur. Nõne ſi malè nobis conſcii ſumus, omnes delitiæ pœna ſunt, & ſuppliciũ? Amplectamur ergo iuſtitiã, cuius legem nullo pacto tranſgrediamur. Quem enim ex pręſenti vita fructũ reportabimus, niſi hinc virtute præditi migrauerimus? Quid illic amicitiæ, quid neceſſitudines, quid clarorum virorũ gratia nobis proderit? Et quid ego cuiuſpiã gratiã memoro? ſi Noë, ſi Iob, ſi Daniel nobis pater eſſet, nihil conferrent, ſi propriis meritis vacui reperiemur, ſed ſola animæ virtute opus eſt, ipſa nos ſaluos facere, & ſempiterno igni liberare ſola poterit, ipſa nos ad cælorum regnum tranſmittet. Quod vt omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA XLIX. EX CAP. VII.

DIcebant ergo quidam ex Hieroſolymitanis: Nonne hic eſt quem quærunt interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid uere cognouerũt principes, quia hic eſt uere CHRISTVS: *ſed hunc ſcimus unde ſit.* Nihil in diuinis ſcripturis temere poſitũ eſt, quippe quę ſpiritu ſancto prolatę ſunt. Quamobrem omnia diligenter inueſtigemus: etenim ex vna particula, totã poſſumus inuenire ſententiã, quæ nobis in præſentia proponitur. Multi enim ex Hieroſolymitanis dicebant: Nõnne

hic eſt quẽ quærũt interficere? Et ecce palã loquitur,& nihil ei dicũt: Cur ex Hieroſolymitanis dixit? Vt oſtẽderet euangeliſta,quod qui multa & magna videbant miracula, hi miſerabiliores erant. Qui maximũ diuinitatis ſignũ acceperant,perditorũ principum iudicium ſequebãtur:nõne maximũ fuit inſanientiũ homicidarũ,& inſidiãtiũ,& quęrentiũ ſe interimere,& iam comprehendentium furorẽ ſedare? Quis tantam facilè extinxiſſet inſaniam? Tamẽ poſt tot ſigna ſtultitiam eorum, atq; inſaniã intuere. Nõne hic eſt quem quærunt interficere? Vide quo pacto ſeipſos accuſant. Quærunt interficere,& nihil ei dicũt. Ecce palam loquitur. Quæ loquẽdi libertas magis eos irritabat, ſed nihil faciebant. Nunquid verè cognouerunt principes,quia hic eſt verè Chriſtus? Vobis aũt quid videtur? quã de eo fertis ſententiã? Contrariam inquit, propterea dicebãt: Sed hũc ſcimus vnde ſit. O malitiam, o pertinaciam, nõ ſequuntur principum ſententiã,ſed aliam corruptã afferunt propriæ ſtultitiæ cõſentaneam. Scimus huncinquit, vnde ſit. Atqui
Hic infr. f principes veſtri interrogati, dicebãt in Bethlehem naſcitu
Infr. 9. b rum. Et iterum quidam alii: Nos ſcimus quod Moſi locutꝰ
Mich. 5. eſt deus,hunc autem neſcimus vnde ſit. Scimus vnde eſt,
& Infra. f & neſcimus,inquiunt: verba profectò ebrioſorum:& iterũ Nunquid ex Bethlehem caſtello? Ecce inſanorum ſententia. Scimus & neſcimꝰ. A Bethlehem venit Chriſtus. Et cũ veniet Chriſtus, nemo nouit. Quid hoc magis contrariũ? Id enim tantùm ſibi perſuaſerant, ne crederent. Quid ergo adhuc Chriſtus. *Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, & a meipſo non ueni, ſed uerus eſt qui miſit me, quem uos neſcitis.* Et a-
Infr. 14 a lio in loco: Si me ſciretis,& patrem meum ſciretis. Quomodo ergo dicit,à Iudęis ſciri vnde ſit:& iterum: neq; ſe, neque patrem ab iiſdem ſciri? num contraria loquitur? Abſit, ſed valde ſibi conſtat, alteram autem dicit ſententiam,di-
2. reg. 2 c cendo: Neſcitis quemadmodum cum dicit: Filii Heli, filii
Eſa. 1. a Belial neſcientes dominum:& iterum, Iſraël autem me nõ
ad Tit. 1 d cognouit. Et Paulus: Confitentur ſe noſſe deum,factis autem negant. Stat igitur,vt qui ſciat, neſciat. Inquit ergo, Si me ſcitis,ſcitis quia dei filius ſum. Illa autem particula, Vnde ſum,locum non denotat,vt ex ſequentibus conſtat. Et à meipſo non veni,ſed verus eſt qui miſit me,quem vos neſci-

nescitis. Ex quo notat operum inscitiā, sicut & Paulus inquit: Confitentur se nosse deum, factis autem negant. Neque enim inscitiæ peccatū erat, sed praui animi, qui cū scirent, scire nollent. Sed quænā hęc cōsequentia? Quomodo enim reprehendendo eorum dicta confirmat? Nam cū illi dicerent. Hunc autē scimus vnde est: addidit, Et me scitis. Quid enim dixerunt illi? quod nescirent? Minimè, sed se quoq; scire profitebantur, verū ea sententia quod solū è terra esset, & fabri filius: ipse autē in cælū eos erexit, inquiēs: Scitis vnde sum, hoc est, nō ex hoc mundo, vt suspicamini, *Mat.* 13 g sed vnde ille qui misit me. Dicendo autem, A meipso non veni: significat eos scisse à patre missum, licet non confiterentur. Dupliciter ergo eos reprehendit. Et primum quidē quod secretè loquebantur in medium adducit, aperte eos confundens. Deinde etiā mentem eorū aperit: quasi dicat, Non sum vilis, nō sum abiectus, sed verus est qui misit me, quem vos nescitis: hoc est, si verus est, in veritate misit. Si verus est qui misit, verum esse & qui mittitur, non est ambigendum. Præterea & propriis eos conuincit rationibus. Cum enim dicerent, Christus cum venerit, nemo scit vnde sit: hinc ostendit se esse Christum. Etenim illi hanc particulam, Nemo scit: ad distātiam localis cuiusdam definitionis dicebant. Vnde se Christū esse, & à patre venisse profitetur, & semper sibi dūtaxat patris cognitionem esse testatur dicens: Nō quod patrem quis vidit, nisi qui est à patre, quibus verbis irritati sunt. Dicēdo enim. Nescitis eū & scitis, scire dissimulatis: non immeritò eos tangebat & irritabat, *Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo misit in illum manum, quia nondum uenerat hora eius.* Vidēs ne eos inuisibiliter detentos, & furorē eorum cohibitum? Cur autem non aperte dixit, sed tantū, Nondum venerat hora eius? Humilius loqui voluit, vt homo crederetur. Cū enim frequenter sublimia de se loquatur, hac gratia hæc nonnunquā intersērit. Cū autem dicit, Ab ipso sum nō vt propheta, sed vt qui eum viderit, & cum eo fuerit, loquitur. Noui eum, inquit, quia ab ipso sum. Vides quo pacto vndique id dictum cōfirmat? A meipso non veni: & illud, Qui misit me, verus est. Id contendens, ne deo alienus putaretur. Et considera quantùm in hac verborum humilitate existat vtilitatis.

Post hæc multi, inquit, dicebant: *Christus cum uenerit, nunquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?* Quænam signa? Atqui tria tantū ab Euangelista memorantur, vini, paralytici, & filii reguli. Ex quo constat, quod sæpe aliâs dixi, multa prætermissa ab Euangelistis, & principum maledicta pluribus verbis enarrata. Quærebant ergo eum apprehendere & interimere: Quidam videlicet, nō multitudo, quæ non affectabat principatum, neq; capiebatur inuidia, sed sacerdotes. Multitudinis ea erant verba, Christus cū venerit, nunquid plura signa faciet? Veruntamen non firma eorum fides, sed qualis abiectę solet esse multitudinis. Illa enim particula, Cum venerit: non multū credentium erat quod esset Christus: aut ergo hac sententia, aut per concessionem dictum est à turba, ac si conantibus principib⁹ semper persuadere eum nō esse Christū, ipsa diceret: Esto non sit Christus, at cum venerit, num melior erit? Nam vt frequenter dico, qui crassiori sunt ingenio, non doctrina & oratione, sed signis alliciuntur. *Audierunt ergo Pharisæi turbam murmurantem, & miserunt ministros, ut apprehenderent eū.*

Vides quod sabbati solutionē causabantur? sed quod maximè eos angeret, hoc erat. Nūc enim nihil habebāt quod accusarent: neque re, neque verbis, propter turbam tamen eum apprehendere voluerunt. Ipsi autem propter periculum non sunt ausi, sed miserunt ministros. O violentiam, ò stultitiam, vel insaniam potius. Cum sæpe conati eū apprehendere non potuerint, ministris mādarunt. Atqui multa apud piscinam locut⁹ est, & nihil tale moliti sunt. Quę-
Supra. 5 a siuerūt quidem, nō tamen tentarūt nunc nō amplius perpetiuntur, cū turba eum esset cōsecutura. Quid ergo Christus? *Adhuc modicum tempus uobiscum sum.* Cùm posset & flectere, & perterrere audientes, quātauis loquitur humilitate: quasi dicat, Quid me interficere quæritis? quid me persequimini? Modicum expectate, & nō quærentibus vobis me vobis capiendum exponam. Inde ne quis communem mortem arbitraretur, cum dixisset, Adhuc modicum tempus vobiscum sum, ita enim arbitrabantur: vt hanc tolleret opinionem, quia nemo post finem prohibet: subdit,

Et ubi sum ego, uos non potestis uenire. Nam si permāsurus fuisset in morte, ire sanè potuissent, eo nanque omnes proficisci-

ciſcimur. Simplicior autem multitudo his verbis mouebatur, audacior timebat, ſtudioſior feſtinabat ad audiẽdum, ac ſi breue ſibi tempus relinqueretur ad eius doctrinã percipiendam. Et non dixit, hic ſum: ſed vobiſcũ, hoc eſt, quãuis me perſequamini, quanuis exagitetis, non ceſſabo tamen quin vos ædificem, & quæ ſaluti vobis ſunt prædicẽ, & admoneã. *Et uado ad eum qui miſit me.* Hæc particula ſufficiens erat, quæ terrorem incuteret, & ſolicitudinẽ. Quod enim ſe indigerent, oſtendit. *Quæritis enim me, inquit,* non ſolum obliuioni non mandabitis, ſed quæretis me, *& non inuenietis.* Et vbi nam quæſierunt eum Iudæi? Dicit Lucas, quod plangebãt mulieres ſuper eo, ita & alios mul Luc. 23. d
tos credibile eſt, & ſtatim captis Hieroſolymis, Chriſti & miraculorum eius meminiſſe, & eũ deſideraſſe debuerunt. Hæc autẽ ait Ieſus, vt eos alliceret. Quod enim modicum temp⁹ relinqueretur, & poſt abitũ ſuum deſideraretur: neque enim potuerit amplius inueniri, ſatis eos allicere debuiſſet. Nam ſi nõ erat futurũ vt deſideraretur, nihil perſuaſione dignum dixiſſet: ſi verò deſiderandus erat, & tamen potuiſſet inueniri nõ multum eos mouiſſet. At ſi diutius cũ his permanſurus fuiſſet, hoc etiam eos negligentiores reddidiſſet: his autẽ verbis plurimũ eos excitat, & perterret. Hæc autem particula, Vado ad eum qui miſit me: nihil ſibi detrimenti eorum inſidias allaturas, & ſpõte ſua ſe paſſionem ſubiturum ſignificat. Duo ergo prædixit, & ſe paulopoſt abiturũ, & illos ad ipſum non venturos, quod non fuit humanitatis vt finem ſuum prędiceret. Quare Da uid: Notum mihi fac, inquit, finem meum, & numerũ die- Pſal. 38 b
rum meorum quis eſt, vt ſciam quid deſit mihi: & profectò nemo hoc nouit. Ex vno autem & alterum confirmatur. Ego autẽ hæc verba ad miniſtros dicta arbitror, vt eos ma ximè alliceret, oſtendendo ſe aduentus eorum cauſam intelligere: quaſi diceret, Expectate paululum, & abibo.

Dicebant ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quo hic iturus eſt? Atqui illi deſiderabant, & totis viribus nitebantur, vt abiret, ne eum viderent. Quamobrem non erat eis quærendum, quo eſſet iturus, ſed præferenda lætitia, & rogandum quando abiret. Verum mouentur his verbis, & ſecum ſtulte ſuſpicantur, quo abiturus ſit. *Nunquid in diſperſionem gentium?*

Hoc

Hoc eſt, quod Iudæi diſperſioné gentes appellabant, quia vbique diſperſæ eſſent, & promiſcuo inuicé miſcerentur: quam ignominiá ipſi poſtmodum ſubierunt, ipſi nanq; facti ſunt diſperſio. Antiquitus enim Iudæorum natio in ſola Palæſtina, & nuſquam alibi inueniebatur. Propterea diſperſionem Gentiles vocabant eis exprobrãdo, ſe iactãdo. Quod autem dicit, Quo ego vado, vos non poteſtis venire: illis omnes tunc cõmixti erant, & vbique terrarum erãt Iudæi non ergo ſi Gentes ſignificaret, diceret: Quo vado, vos non poteſtis venire. Nam illis dicentibus, Nunquid in diſperſionem. Gentiũ iturus eſt? non vt offenderet, ſed vt doceret his vſus eſt verbis, quibus ſedata ira crediderunt, neque enim aliter quęſiſſent inuicem, quid diceret. Verum hæc illius dicta ſunt, ſed timendum ne in nobis quoque ea verba locum habeant, quod vbi eſt, venire non poſſumus. Siquidem vita noſtra ſcelerũ plena eſt. De diſcipulis enim

Infr.17 d ait: Volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum. De nobis contra timeo, ne dicatur, Vbi ego ſum vos nõ poteſtis venire. Quomodo enim poterimus, cum cõtraria quàm præcipiãtur, operemur? Etenim inter ſeculi homines, ſi quis militum præter regis voluntatem facit, ad regem non admittitur, ſed munere & dignitate exauthoratus, vltimo afficitur ſupplicio. Itidem & nos cum cupiditati ſeruimus, cum rapimus, cum vim inferimus, cum verberamus, cum non facimus eleemoſynã, illuc nullo pacto admittemur: ſed id nobis, quod & virginibus accidit, quibus ad ſponſum ingredi non licuit: ſed extinctis lampadibus, hoc eſt, gratia deficiente abierũt. Etenim ignem illum quem ſpiritus gratia

Mat.25 a ſtatim accipimus, modo velimus, augebimus: ſin minus, extinguetur, quo extincto ſolæ tenebrę animas noſtras occupabunt. Vt enim ardente lampade, lux vndique diffunditur: ita extĩcta occupãt tenebræ. Ideo inquit: Nolite ſpiritum extinguere. Extinguit enim cum oleum deficit, cum vehementior quædam vis venti perflat, cum comprehenditur, & arctim cogitur. Sic enim ignis extinguitur. Cõprehenditur nanq; à curis ſecularibus, extinguitur malis cupiditatibus. Nihil pręterea ita eũ extinguit, vt inhumanitas, rapina, crudelitas. Quãdo enim olei defectui aquá etiam frigidam ſuperaddimus, hoc eſt, cupiditatem, iniuſtorum

1.Theſ.5. d

ani-

animas perdentem quomodo iterum poterit accendi? Cùm ergo hinc migrabimus,& cinerem & puluerem referemus, atque etiam fumum densiorē,qui nos accusabit, quod lampades extinxerimus. Vbi enim fumus est, necessariò illic ignis est extinctus: sed absit, vt hanc quispiam vocem audiat: Nescio vos. Audiemus enim,si viso paupere,itidē ac si non videremus afficimur: si esurientem Christum ignorabimus,ignorabit & ipse nos,quū misericordia indigebimus:& meritò quidem,Qui enim miserum negligit,qui nō opitulatur indigenti:quo vultu aliena postulabit? Quamobrem curemus quæso,adnitamur ne decidamus à misericordia,sed impleamus lampadas,ad sponsum in thalamum ingrediamur: ad quem vtinam omnes admittamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē & cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA L. EX CAP. VII.

IN *nouissimo autem die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat,dicens*: Si quis sitit, *ueniat ad me & bibat, &c.* Qui ad diuinā accedūt prædicationē,& fidei vacant,sitientiū eos desideriū prę se ferre oportet:ita enim quam audient doctrinā,poterunt fideliter continere. Etenim qui sitiunt,poculum q̄ cupidissimè hauriūt ,& ita recreantur:itidem & qui diuinos sermones audiunt,si sitientes acceperint,nunquam fatigabuntur,quoad totum biberint. Quod enim semper esurire & sitire oporteat:Beati,inquit,qui esuriunt & sitiūt iustitiam. Et hoc in loco:Si quis sitit,veniat ad me & bibat: Hoc est nemini vim facio,neminem traho:sed si quis libēs, & promptus accedit, si quis ardet desiderio,hunc ego aduoco. Sed quanā gratia euangelista nouissimum diem magnum festiuitatis fuisse admonuit? Etenim primus & vltimus magnus erat, medij autem potius in deliciis consumebantur. Cur igitur in nouissimo? Quia omnes conueniebant,non ita in primo & causam dixit fratribus:sed neque secundo,neque tertio quicquam tale locutus est, ne irrita verba caderēt cum deliciis vacaturi essent. Nouissimo autem quoniam domum erant redituri, præbet eis ad salutem viatica. Et clamabat,hoc est, fidenter loquebatur, & hoc propter magnam turbam. Et vt Mat.5.a.

de ſpiritali potu loqui ſe oſtenderet, addidit: *Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de uentre eius fluent aquæ ui-*
Pſal. 39. b *uæ.* Vētrem cor dicit: vt alio in loco, Et legem tuā in medio ventris mei. Et vbi nam dicit ſcriptura, flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ? Nuſquam. Quomodo igitur hic textus intelligitur? Hoc in loco ita diſtinguendum eſt, vt hæc particula, Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ, Chriſti ſententia ſit. Qum enim multi dicerent, Hic eſt Chriſtus, Chriſtus quando venerit, nunquid plura ſigna faciet? rectam habēdam cognitionem, neque ita ſignis, vt ſcripturis, credendum aſſerit: Nam multi cum mircula facientem viderent, Chriſtum tamē non arbitrabantur. Debebant nāque dicere Chriſtum à ſemine Dauid venire, vt frequēter dicebant: quare vult innuere eorum ſe nō fugere aſſertionem. Ideoque ad ſcripturas iterum relegat. Superius enim dixerat. Scrutamini ſcripturas: & iterum: Scri
Supr. 6 a ptum eſt in prophetis. Et erunt omnes docibiles Dei: &,
& Eſa. 1. Moſes vos accuſat. Et hoc in loco ſicut dicit ſcriptura,
54. d. & Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Vt abundan-
Hie. 13. f tiam & copiam gratię ſignificet: vt & alibi, Fons aquæ ſa-
Supra 5 g lientis in vitam æternam: Hoc eſt, multam gratiam conſe
Supr. 4 b quentur. Alibi vitam æternam, hic aquam viuam dicit, hoc eſt, ſemper operantē. Spiritus enim gratia, cum mēti illapſa eſt, eamque irrigarit, omni fonte vberius ſcaturit nunquam deficit: nunquam vacuatur, nunquam ſtat. Simul autem & in deficientem copiam & incredibilem operationem, & fontem & fluuios appellauit, & non vnū, ſed innumeros. Et illic ſaliētis, pro inundantis poſitū eſt quod facile quiuis deprehēdere poterit, ſi Stephani ſapientiam, Petri linguam, Pauli vim cōſiderauerit. Quo pacto nihil eos extulit, nihil deiecit, non populorum furor, non tyrannorum perſecutiones, non dæmonum inſidiæ, non quotidianæ mortes: ſed more fluminis, vehemēti lapſu delati, omnia trahētes euaſerunt, *Hoc autem dixit de ſpiritu, quem acce pturi erant credentes in eum. Nondum enim erat ſpiritus datus.* Quomodo ergo prophetæ prophetarunt, & innumera operati ſunt miracula? Apoſtoli enim non ſpiritu, ſed eius
Mat. 12 b virtute eiiciebant, vt ipſe. Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri in quo eiiciunt? Hoc autem dicebat, vt

non

non omnes spiritu ante crucem:sed ipsius virtute eiecisse ostenderet. Sed cum dimissurus eos esset,tunc dixit: Accipite spiritum sanctum,& iterum: Venit super eos spiritus sanctus,& tunc signa fecerunt. Cum autem misit,non dixit,Dedit ei spiritum sanctum:sed,dedit eis potestatem, dicens: Leprosos mundate, dæmonia eiicite, mortuos suscitate: gratis accepistis, gratis date. Prophetis autem ab omnibus confessum est: spiritum sanctum datum. Verbum ipsa gratia contracta & separata erat, & à terra discesserat,ex quo dictum est: Relinquetur domus vestra deserta, & ante illam diem iam deficere cœperant. Siquidem non amplius apud eos propheta erat,neque gratia eorum sacra tuebatur. Cum igitur spiritus sanctus cohibitus esset,tum iam diffundi largiter debuit, quod post crucem cœpit exordium,non tantum vt largius,sed vt maioribus gratiis abundaret:etenim mirabilius donum erat,vt cũ dicit,nescitis cuius spiritus estis,& iterum: Non enim accepistis spiritũ seruitutis,sed adoptionis. Nam & antiquitus spiritũ habebãt, sed aliis nõ largiebãtur, apostoli autẽ innumeros implebant. Cũ autem hanc essent accepturi gratiam nondũ datam:ideo de hac inquit euangelista: *Nondũ enim erat spiritus datus,quia Iesus nondum erat glorificatus*, hoc est crucifixus. Cũ enim inimici & peccatores & diuino munere priuati,& odio digni essemus, gratia autem reconciliationis esset indicium:cúmque munus non inimicis,non hostibus,non odio habitis,sed amicis & familiaribus detur,oportuit primum pro nobis sacrificium offerri,& carnis inimicitias dissolui,& deo amicos fieri,& inde mun⁹ accipere. Nam si hoc in promissione Abrahæ factũ est multomagis in gratia:quod significans Paulus inquit. Si enim qui ex lege sunt, hæredes sunt,exinanita est fides. Lex enim iram operatur: hoc est, promisit deus Abrahæ & semini eius daturum terram,& nepotes eius promissione indigni reperti sunt,& propriis laboribus placere non potuerunt. Propterea accessit fides,res facilis,quæ gratiã adduceret, neque incassum caderent promissiones. Ideo ex fide dicit vt secundum gratiam firma esset promissio:secundum gratiam autem,quoniam labore suo non poterant. Sed quanã gratia cum inquit secundum scripturas, non adducit earũ testi-

Infr.10.f
Mat.10a
Mat.12 d
Luc.9.g,
Rom.8.c
Rom.4.c

testimonium? Quoniam corruptæ erāt sententię. *Alii enim dicebant, Hic est uere propheta: alii dicebant, Seducit turbam, quidam: Nunquid ex Galilæa uenit Christus? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehē castello?* Et varia erat sententia, vtpote in turba. Neq; enim diligenter verbis eius attendebāt, neque vt discerent propterea nihil eis Christus respondit, quāuis dicerent. Nunquid ex Galilæa Chri-
Supra 1 g stus venit? At Nathanael cōtumeliosius dicētē, A Nazareth potest aliquid boni esse? laudauit, tanquā verū Israēlitam. Siquidē hi, qui ad Nicodemum dixerant: Scrutare, & vide qđ ex Galilæa non surrexit ꝓpheta: nō discēdi gratia quærebant, sed vt Christi gloriā penitus euerterent: ille autē, desiderio tantum veritatis, & diligēti veterū scripturarum scientia. Quare hoc in loco nihil eis aperit, nihil reponit. Qui enim sibipsis cōtraria loquebantur, & nunc neminē vnde veniret scire, nunc ex Bethleē esse asserebant, cōstat etiā si didicissent cōtradicturos. Esto enim locū ignorarēt qđ ex Bethlehē, quoniā esset educatus in Nazareth, nō tamē propterea excusabātur. Nónne eṁ illic natus est? Nūquid & genus ignorabant, quod ex domo & patria Dauid? Qūo ergo dicebant, Nūquid ex semine Dauid venit Christus? Sed hoc illo modo abscondere volebāt, & versute omnia loquebantur. Sed qua gratia Christū non interrogarūt, dicentes: Cum alia quidem omnia in te admiremur iubes autem tibi secundum scripturas credi, Dic nobis quomodo? Scripturæ enim dicunt ex Bethlehem Christū venturum, tu autem ex Galilęa venisti. Verum nullis huiusmodi verbis vsi sunt, sed omnia peruerse loquuntur. Quod enim nollēt quicquā discere, statim significat euangelista quod quidā ex ipsis volebāt eum apprehendere, sed nemo misit super illū manus. Nam etsi nihil aliud hoc saltē eos cōpungere debuisset: verū nō sunt cōpuncti: vt inquit pro-
Psal. 34. e pheta: dissipati sunt, & non sunt cōpuncti. Eiusmodi enim malitia est nulli vult credere: ad vnū tātū respicit vt eū cui
Psal. 26 d insidiat, perdat. Sed quid dicit scriptura? Qui fodit foueā proximo, in eam incidit, quod vsu tunc venit. Ipsi enim volebāt Christū interimere, vt prædicationē tollerēt: sed cōtra euenit. Siquidē prædicatio Christi gratia floruit, illorū verò doctrina extīcta periit: patriā, libertatē, & licētiā,

& cultū

& cultũ veterẽ perdiderũt, & omni priuati sũt fœlicitate, in seruitutẽ & captiuitatẽ adducti. Quibus admoniti, nulli insidias tẽdam*, sciẽtes quod in nosipsos ensem acuimus, & maiorẽ nobis plagã infligimus. Sed ęgre tulit quispiã se offẽdi, & vlcisci: noli quęso, nõ vlciscẽdo enim, vlsci sci poteris: vlciscẽdo vero, nõ vlcisceris. Nec quæ dico nugas arbitrare, sed veritatẽ. Quõ? qm̃ qui nõ vlciscitur, deo relinquit vltionẽ: qui vlciscitur, minime. Mihi enim, ĩquit, vindictã, & ego retribuã dicit dñs. Nã si serui nostri rixãtes inuicẽ, Deu. 32 f nulla nostri ratione habita, ipsi ad vindictã vertuntur, etsi sępius postmodũ nos rogẽt, nõ solũ nõ eos vlsciscimur, sed indignamur, scelestos & flagitiosos appellamus, & nobis id cognoscẽdũ relinqui oportuisse dicim*. Cũ enim tibi vltionẽ pręsumpsisti, nihil amplius in illũ indignatur dominus: hoc lõge magis deus dicet, qui nos admonet vt sibi omnia permittamus. Quid enim non absurdũ sit, vt qui à seruis & pueris nostris tantã modestiã, tantã obedientiam exigimus, eandem domino nostro non exhibeamus. Hoc autem dico, quoniã tam prompte inuicem vlcisci cõtendimus: sed vere philosophantem hoc facere nõ oportet, sed ignoscere & dimittere quod in nos peccat, etiã si illud nõ esset magnũ præmiũ, veniã pro eo accipere. Sed dic quęso, si peccantẽ reprehẽdis, cur ipse peccas? cur eadẽ admittis? Iniuriã tibi intulit, noli cõtra inferre: perterruit, noli perterrere, cum nullã inde assequaris vtilitatẽ: mœrore te affecit, noli vicem reddere, nã illi similis efficeris, & tu nihil lucraris, sed si mansuete perfers, forte ipsum corriges: ita enim pudorẽ incuties, ita iram sedabis. Nemo malo malũ sanat, sed bono malum. Hæc apud Gẽtes nonnulli philosophãtur, qui cũ erroris stultitia tantã præ se ferãt sapiẽtiam pudet nos, vt inferiores deprehendamur. Multi iniuria affecti, æquo animo tulerunt. Multi falso accusati, in vltionẽ nõ proruperũt. Insidiatores beneficiis prosecuti sunt. Non parum verendum est, ne apud illos, qui vita nobis præstãtiores sunt inueniantur, néue nos maiori cruciatui obnoxios faciant. Nã si qui participes sumus spiritus, qui dei regnum expectamus, qui cœlestiũ cognitionẽ habemus qui nõ formidam* gehẽnã, qui angeli fieri iubemur, qui diuinis fruimur mysteriis, ne ea quidẽ qua illi virtute pollemus

mus:quid nobis ſperandum eſt? Quod ſi Iudæi nobis ſperandi ſunt: Niſi,inquit, abundauerit iuſtitia veſtra plusq̃ Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum,longè magis Gentiles:ſi Phariſæi,magis infideles. Si non ſuperantibus nobis illorum vitam, cælorum regna clauduntur:quomodo ea conſequemur ſi Gentilibus peiores inueniemur? Abiiciamus ergo dilectiſſimi omne odiū, iram,indignationem. Eadem dicere mihi quidem non moleſtum,vobis autem tutū. Etenim medici eadem ſæpe medicina vtūtur: & nos eadem veſtris auribus inſtillare,in memoriam reducere docere,hortari non ceſſamus. Etenim in magna ſecularium turba horū obliuiſcimur. Quare ne incaſſum hic colligamus opere confirmentur, vt futura bona conſequamur:gratia & benignitate domini noſtri IESV CHRISTI, per quem & cū quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum,Amen.

HOMILIA LI. EX CAP. VII.

Venerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi. Quare non adduxiſtis eum? Reſponderunt miniſtri: Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic loquitur.

Nihil veritate clarius,nihil ſimplicius, niſi maligni eſſe velimus: Quemadmodū nihil malignis obſcurius, nihil verſutius. Ecce vt Phariſæi & Scribæ,qui ſapiētia præſtare videbantur,qui cū Chriſto ſemper verſabantur,vt ei inſidiarentur,licet miracula viderint,& ſcripturas legerint: non modò nihil vtilitatis,ſed damni plurimum acceperūt:miniſtri autem,etſi nullam eiuſmodi materiam haberēt, vno tantùm ſermone perſuaſi ſunt:& qui ad Chriſtum capiendum ierant,eius admiratione capti redierunt. Neq; eorum tantùm ſapientia admiranda eſt,quod ſignis non eguerūt, ſed quod ſola doctrina crediderunt. Non enim dixerunt, neminem vnquam ita miracula feciſſe: ſed,neminē vnquā ſic locutum. Nec ſapientia tantùm, ſed & audientia admiranda. Siquidē his qui ſe miſerant,ita loquūtur, Phariſæis videlicet qui omnia faciebant & conabantur,vt caperetur. Venerunt,inquit,miniſtri ad pōtifices & Phariſæos,& dixerūt eis illi:Quare non adduxiſtis eum? Quod autem venerint,longè magis fuit q̃ ſi apud Chriſtum remanſiſſent.

Sic

Sic enim liberati fuissent eorum molestia, nunc præcones fiunt sapientiæ Christi,& maiorem pręse ferunt animum: neque excusant se propter turbam nō potuisse,quæ eū tanquam prophetā sequuntur:sed, Nunquā sic locutus est homo:potuissent sanè ita se excusare,sed animi ostendūt rectitudinem. Neq; tantum se illū admirari,quàm qui se miserant ad eum ligandum quem audire debuissent,accusare visi sunt. Atqui breuem Christi audierunt orationē. Tāti enim veritas est, vt incorrupto animo longis sermonibus minimè opus sit. Quid ad hoc Pharisæi? Cùm compūgi & mutare sententiam oportuisset,cōtra faciunt,inuicem eos accusant,dicentes: *Nunquid & uos seducti estis?* Adhuc eis blandiuntur,neq; in eos grauius inuehūtur, veriti ne tandem discederent:tantū indignationem præ se & leuitatem ferunt. Sed interrogādum erat,quid admiratione dignum loqueretur:quod cauerūt, quippe qui sine dubio se captum iri intelligebant. Perquam stulta autem coniectura dicūt: Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Ita Christum accusatis,& non incredulos. *Sed turba hæc quæ nō nouit legem, maledicti sunt.* Hoc enim magis vos accusat,quod turba credidit,vos verò minimè. Etenim illi cognoscentiū legem opera faciebant. Quomodo ergo,nónne maledicti, qui non seruabant legem,& non illi qui legem seruabant? Oportebat autem non ab incredulis quæ non credebantur accusare. Neq; enim rectus hic modus. Nam & vos nō credidistis deo,vt Paulus inquit: Quid enim si non crediderunt quidam? Nunquid incredulitas eorum fidem dei euacuabit? Absit,etenim prophetæ semper eos accusant, dicentes: Audite principes Sodomorū:&, Principes tui non credunt: & iterum, Non vestrum est nosse iudiciū? Et vbique vehementius accusantur. Et quid: Christū propterea quispiam accusaret? Absit:illorū enim hoc crimen. Quod autē aliud esse posset argumentum quod legem nō cognoscitis, quam quod nō creditis? Quum enim dixissent, quod nemo principum credebat in eum,sed qui legem ignorabāt, meritò eos arguit. *Nicodemus inquiens: Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius?* Ostendit autem eos neq; scire legem,neq; seruare. Nam si lex iubet neminē interfici, nisi prius audiatur: ipse autem ante auditā causam

Rom.3.a *Esa.1.c.* *Thre.4 b* *Mich.3.a*

Iudicabant,certè legis trãſgreſſores erant. Et quum dixiſſent neminem principũ credidiſſe in eũ,ideo innuit euangeliſta eum è principum numero fuiſſe,oſtendẽs etiam ex principibus credidiſſe. Nondum autem palàm facere audebant,erant tamen Chriſto familiares. Vide autem q̃ parcè arguit. Non dixit: Vos autem vultis eum interficere, & temerè hominem vt errantem accuſatis:ſed benignius,vt nimium eorum temerarium impetum, crudelémque ſedaret. Quamobrem ad legem ſuam vertit orationem,dicẽs: Niſi audierit diligenter,& cognouerit quid faciat? Quare non ſolus & nudus requiritur auditus, ſed diligens : quod hac particula ſignificatur, Et cognouerit qd faciat,quid velit, & quare,& cui,an tanquam hoſtis mores peruertat. Dubitantes ergo quum dixiſſent,neminẽ principum in eũ credere,neq; vehementer, neq; remiſſè ad eum ſe contulerũt. Et quænam hęc conſequentia,dic quæſo,dicente illo: Lex noſtra non iudicat quenquam,vt reſpondeat, *Nunquid tu Galilæus es?* Oſtendendum nanq; erat non abs re pro eo miſiſſe,vel ſi aſperius,minimè ei eſſet reſpondendũ. *Scrutare & uide,quia à Galilæa propheta non ſurgit.* Quid enim dixit homo? Quod propheta eſt,imò ꝙ non iudicatus non eſſet morti tradendus:illi verò contumelioſè,tanquam inſcio ſcripturarum reſpondent:ac ſi dicerent, acquieſce nobis & diſce:hoc enim innuunt dicentes, Scrutare & vide. Quid Chriſtus,quum multifariam de Galilæa & propheta locuti eſſent,vt hãc alienã tolleret ſuſpicionem,quod vnus prophetarum,& non mundi dominus putaretur?

CAPVT VIII. EGO,*inquit,ſum lux mundi.* Non Galilææ,non Paleſtinæ, non Iudææ. Quid Iudæi? *Tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt uerum.* O inſaniam,ſcripturas vbiq; adducit,& dicũt: Tu de teipſo teſtimoniũ perhibes. Quod autem perhibuit teſtimoniũ? Ego ſum lux mũdi. Magnum dictu, & verè magnum ,ſed non nimiũ ipſi admirati ſunt. Quoniã non ſe patri æquiparauit,neq; ſe eius filium dixit, deq; deũ,ſed lucem,reprehendere tamen voluerũt:nã maius hoc erat q̃ dicere. *Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris.* Lucem & tenebras intellectu perceptibiles dicit, hoc eſt, non manet in errore. Vbi & Nicodemum allicit,vt valde promptum & fidẽtem,& miniſtros,laudat,qui id fecerint:

hoc

hoc enim clamare significat, & eos ad audiendũ confirmare vult: simul & eos dolos struere, & in tenebris & errore versari, neque lucem attingere ostendit. Nicodemo preterea in memoriam reducit, quæ ante dixerat: Omnis qui malè operatur, odit lucem: & non vadit ad lucem, ne opera eius appareant: Cùm enim neminẽ ex principibus in eum credere dicerent, ideo inquit: Qui malè operatur, in lucem non prodire: nõ ex lucis defectu, sed mentis vitio. Responderunt ei: Tu de teipso testimoniũ perhibes: ad quod ille: *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimoniũ meum uerum est: quia scio unde ueni, & quo uado: uos autem nescitis unde uenio aut quo uado.* Quod iã dixi, hoc Iudæi tanquam iam dictum proponũt, quod Christus arguit, sed id dixisse asseuerat, ꝓpter eorũ suspicionẽ, qui purum eum hominẽ suspicabantur. Ex deo sum, inquit, & deus, & dei filius: deus autẽ sibiipsi idoneus testis, vos autem nescitis, & sponte vestra mali estis: & videntes dissimulatis, & omnia secundum humanã sententiam loquimini, neq; quicquã amplius q̃ quod apparet, intelligere vultis. Vos secundũ carnẽ iudicatis. Et quẽadmodum secundum carnem viuere, malè viuere est: ita & secundum carnẽ iudicare, iniustè iudicare. *Ego non iudico quenquam: & si iudico, iudicium meum uerum est.* Hoc est, iniustè iudicatis: etsi iniustè iudicamus, inquiunt, quid nos non arguis? quid non condemnas? Quia non veni ad hoc, ideo dicit se neminem iudicare: etsi iudicet verum esse iudicium suum. Nam si vellem, ex damnatorum numero essetis, hoc autem non quod iudicem dico, neque ideo nõ iudico, quod non fidam. Nam si iudicarem, vos sanè cõuincerem quod iustè iudicarem: sed nunc iudicij tempus non est. Significat futurum iudicium. *Quia solus non sum, sed ego & qui misit me pater.* Vbi innuit, non solùm se iudicare, sed etiam patrem: quod subtexit in testimonium eius inducens. *In lege autem uestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium uerum est.* Quid hoc in loco hæretici dicerent? Quid CHRISTVS hominibus præstaret, si hoc simpliciter acciperemus? In hominibus enim ita institutum est, quoniam nemo per se fide dignus est: in Deo autem quomodo hoc esset consentaneum? Quomodo ergo hæc particula intelligenda est: Nũquid quoniam duo,

Supr. 3. a

an quoniam homines propterea duo? Nam ſi quoniam duo ſunt, qua gratia non confugit ad Ioannẽ? Nõ enim dixit, teſtimoniũ perhibeo ego de meipſo, & de me Ioannes: cur non ad angelũ, cur non ad prophetas? Inueniſſet enim & alia innumera teſtimonia, ſed voluit hoc tantùm ſignificare, non quod duo, ſed quod eiuſdẽ ſubſtantiæ. *Dicunt ei: Quis eſt pater tuus? Reſpõdit Ieſus: Neq; me ſcitis, neq; patrẽ meũ.* Quum enim ſcientes tanquã inſcij, & vt eũ tentarent percontarentur, indignos quibus reſpõderetur arbitratus eſt. Propterea iam omnia apertius & audẽtius loquitur: quippe qui à ſignis, & ſequentium ſe doctrina accipiebat teſtimonium, & quia iam crux appropinquabat. Noui, inquit, vnde venio quod non nimium eos offendit: quod autẽ addidit, Et quo ego vado, magis eos perterruit, ac ſi non eſſet in morte permanſurus. Sed cur non dixit, ſe ſcire deũ eſſe: ſed, vnde veniret? Quia ſemper humilia magnis admiſcet, eáque viciſſim cohibet. Nam quum dixiſſet: Ego teſtimonium perhibeo de meipſo, ídque oſtendiſſet: ad humiliora deſcendit, quaſi diceret. Scio à quo miſſus ſum, & ad quem vado. Quibus verbis nihil habebant, quod contradicerẽt. Nihil enim falſi locutus ſum, inquit, quum inde venerim, & illuc ad verum deum vadam quem vos neſcitis, ideo ſecundum carnem iudicatis. Nam ſi poſt tot argumenta & ſigna adhuc verum non eſſe dicitis, & Moſen de aliis, & de ſe teſtantem fide dignum iudicatis, Chriſtum verò minimè, hoc eſt ſecundũ carnem iudicare. Ego nõ iudico quẽquam. At qui etiam patrem neminẽ iudicare teſtatur, quomodo hic dicit: Et ſi iudico ego, iudiciũ meum verum eſt, quia non ſum ſolus? Iterum ad illorum loquitur ſuſpicionem, hoc eſt iudicium meum patris eſt, neque aliter quàm ego pater iudicat: neque aliter ego quam pater. Sed quanã gratia patris meminit? Quia nõ dignũ filium cui crederetur, arbitrabantur, niſi patris præoccupaſſet teſtimonium. Aliter non ſtaret ſententia. In hominibus enim, cùm ſuper alieno negocio duo teſtificantur, tũc teſtimoniũ eſt verũ: hoc enim eſt duos teſtimoniũ perhibere, ſed hic non ſunt duo. Vides nulla alia ratione hoc dictũ, q̃ vt patri conſubſtantialis, & alterius nõ egere teſtimonio, & nulla alia ex parte patri inferior oſtẽdat? Animaduerte præterea quãta

cum

cum authoritate loquitur. *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater.* Quod ſi ſubſtantia minor eſſet, non ſanè dixiſſet. Nunc aũtem ne numeri gratia id poſitum arbitreris, nihilo inferiorem poteſtatẽ intuere. Teſtimoniũ perhibet homo cũ fide dignus eſt, non cum teſtimonio indiget, & hoc in re aliena: in propria autẽ ab alio accipit, ipſi in re ſua non creditur: hic autem cõtra, in ſuo enim negocio teſtimoniũ perhibens, & ab alio ſe habere aſſerens, dignum ſe fide dicit, vndiq; ſuam proponẽs authoritatem. Sed qua gratia, cũ dixit, Non ſum ſolus, ſed ego & qui miſit me pater. Et duorum hominum teſtimonium eſt verũ: addidit, Ego ſum qui teſtimoniũ perhibeo de meipſo? vt ſcilicet, quantæ eſſet authoritatis oſtenderet, & primũ quidem ſeipſum poſuit, vt æqualitatem indicaret, & nihil eos adepturos, qui ſe patrẽ ſcire, ipſum autem neſcire dıſcerent: & hanc cauſam dicit, quod ipſum cognoſcere nõ velint. Ait enim impoſſibile ſine ſui cognitione quẽpiam noſſe patrem, vt hoc ſaltem pacto ad ſe cognoſcẽdum eos alliciat, ipſo enim contempto patrem ſemper quærebant, quare inquit: Nõ poteſtis noſſe patrẽ ſine me. Itaque qui filio maledicũt, non ipſi tantùm, ſed & patri maledicũt. Hæc nos caueamus & glorificemus filium, quippe qui niſi eiuſdem eſſet naturæ, non ita dixiſſet. Quod ſi tantũ admonuit, alterius autẽ non erat ſubſtãtiæ, poterat etiam ignorans patrẽ cognoſcere: neque fuiſſet omnino cognoſcere, ſi patrem noſſet. Neque enim qui hominem nouit, nouit & angelum: immò inquit, Etenim qui creaturã nouit, nouit & deũ? minimè, multi enim, vel potius omnes homines creaturã norũt, norunt ſanè, & deũ ignorant. Glorificemus ergo dei filium, non oris tantùm gloria, ſed operibus, ſine quibus ea nihil proficit. Vide tu, inquit, Iudęus cognominaris & requieſcis in lege, & gloriaris in deo: qui ergo alium doces, teipſum non doces: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis deum inhonoras? Vide ne quando & nos in rectitudine fidei gloriãtes, non exhibendo vitã fidei conuenientem, deum inhonoremus, mendacem eum facientes. Etenim orbis terrarũ magiſter, fermentum, lucem, ſalem vult eſſe Chriſtianum. Quid ſignificat lux? vitę claritatem, nihil obſcuritatis in ſe

Rom. 2. c

continentem:non lux ſibiipſi vtilis eſt,neque ſal, nec fermentum,ſed in alios confert vtilitaté:ita nobis non noſtra tantũ vtilitas,ſed aliorum exigitur. Sal niſi ſalſum reddat, non ſal,ſed aliud eſſe deprehenditur. Nam ſi ipſi benefecerimus,aliis erimus benefaciendi exemplum. Quouſque à bonis operibus deſiſtemus, nihil aliis conferre poterimus: nihil fatuum apud nos,nihil molle ſit & ſolutũ,qua-
Mat.25 a lia mundi opera ſunt,& curæ ſeculares. Propterea virgines fatuæ ſunt appellatæ,quoniam circa fatuas mundi curas vacabant,hic cõgregantes,vbi minimè eſt reponendũ. Verẽdum ſanè ne id nobis accidat,ne ſordidis veſtibus eo accedamus,vbi mundas & nitidas omnes induti ſunt. Nihil enim peccato ſordidius, nihil immũdius,cuius naturã
Pſal.37 a propheta interpretatus clamabat:Putruerunt, & corruptę ſunt cicatrices meę. Quod ſi peccati placet cognoſcere turpitudinem,commiſſum conſidera,cũ liber non amplius eius perturbaris affectu,tunc id cognoſces. Conſidera iram cum ſedata eſt:auaritiam,cũ ea nõ afficeris:intelliges profecto nihil turpius, nihil ſceleſti⁹ rapina & auaritia. Ideo frequẽter repetimus,non vt vos perturbemus, ſed vt maiorẽ in modũ proſimus. Nã qui vna nõ corrigitur admonitione,corrigetur fortaſſe altera,& quem altera præterit, non præteribit tertia. Vtinam autem omnes omnibus malis liberi,Chriſti ſuauitatem deguſtem⁹, cui gloria cum patre, ſimul & ſpiritui ſancto,in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LII. EX CAP. VIII.

H*Aec uerba locutus eſt Ieſus in Gazophilatio, docẽs in templo. Et nemo apprehendit eum, quia non uenerat hora eius.* O Iudaicam dementiam, ante Paſcha Ieſum quærebant, & in medio inuentum, conati eum & per ſe,& per miniſtros fruſtra comprehendere, nõ tamen eius virtutem iterum formidarunt, ſed in malitia perſiſtebant. Quod autem id ſemper tentarẽt,inquit: Hæc locutus eſt Ieſus in Gazophylatio,docẽs in templo,& nemo apprehẽdit eum. In tẽplo loquebatur more magiſtri, quod magis eos mouere debuiſſet,& ad eos, qui ipſum reprehendebant,& calumniabantur,quod ſe patri æqualem faceret. Illuc enim duorum hominum teſtimonium verum

est,hoc significat. Veruntamen hæc, inquit, locutus est in templo tanquam magister,& nemo apprehēdit eum, quia nondū venerat hora eius: hoc est passionis tēpus. Quamobrem cū passus est,non eorū potestati,sed diuinæ dispēsationi adscribendum est:ipsi enim iampridem voluissent, non tamen potuerunt: neque tunc potuissent,nisi ipse permisisset. *Iterum igitur,inquit, ad eos Iesus: Ego uado, & quæritis me. Cur hoc frequenter repetit?* Vt eorum animos commoueat atque perterreat. Considera quantum hoc terroris incutiat, cum enim vellent eum interficere, quærunt tamen quo vadat,tantam de eo opinionem conceperant. Aliud item docere eos intendit non in eorum esse potestate, sed iampridem præfiguratum dicit, & resurrectionem iam his sermonibus descripsit. *Dixerunt ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum?* Quam mox tollit suspicionem. *Vos,inquit, deorsum estis, ego de superius sum.* Hoc est,haud mirum, si vos carnales homines hæc,& nihil spiritale suspicemini,ego tamen talia non faciam. *Vos deorsum estis,ego desuperius sum. Vos de mundo hoc estis.* Iterum mundanas & carnales eorum aperit sententias. Vnde constat illam particulam. *Ego non sum de mundo hoc,*Non ideo dictam,quod carnem non acceperit,sed quod longè ab eorum abesset malitia. Etenim discipulos de mūdo non esse dixit, habebant tamen carnem. Quemadmodum igitur Paulus,dicendo: Non estis in carne:non sine corpore esse Roma. 8 b
intelligit: sic discipulos non esse de mundo,nihil aliud q̃ eorum sapientiam testatur. *Dixi ergo uobis, quia si non credi-tis,quia ego sum, moriemini in peccatis uestris.* Si enim propterea venit, vt tolleret peccata mundi, neque aliter tolli poterant,nisi per lauacrum:necessarium erat eum qui non crederet, cum vetere homine esse moriturum. Qui enim non vult seipsum mortificare per fidem,& sepelire, mortificabitur in eo, & migrabit, priorum peccatorum pœnas daturus. Propterea dicebat: Qui non credit,iam iudicatus est:non solum quia non credit,sed quia in peccatis morit̃. *Dicebant ergo ei: Tu quis es?* O dementiam, post tantùm temporis, tot miracula, & tantam doctrinam, quis sit interrogant. Quibus Christus: *Principium qui & uobis loquor.* Hoc est,sanè indigni estis q̃ sermões meos audiatis,

& qui sim intelligatis. Vos vt me tentetis semp loquimini, mihi auté non attenditis, & in oībus vos reprehēdere nūc non possum: hoc enim significat, *Multa habeo de uobis loqui, & iudicare:* Non tantùm reprehendere, sed punire. *Sed qui misit me:* Hoc est, pater, non vult hoc. Non enim
Infr.12.g veni iudicare mundum, sed saluum facere. Nō enim misit
Supr.3. b deus filium suum, vt iudicet mūdum, inquit, sed vt saluum faciat. Si ergo ad hoc me misit, & ille verax est, meritò neminem ego impræsentiarum iudico: sed ad saluté loquor, non ad reprehensionem. Hęc autem dicit, ne metu desisterent, néue eorum mentes introspicere non putaretur. Illi autem de patre sermonem haberi non intellexerunt. O dementiam, non desistit de eo verba facere, neque aduertelrunt. Præterea cum post multa signa & doctrinas nihil eis persuasisset, iam de cruce sermonem aggreditur, *Cum exaltaueritis filium hominis, tunc maxime quia ego sum scietis.* Et per signa & resurrectioné & captiuitatem, quæ omnia sufficientia erant eius virtutem demonstrare. Cum videbitis, inquit, me nihil per mortem passurum, tunc scietis quia ego sum, videlicet Cristus & filius dei, & qui cuncta & fero & duco & non sum contrarius illi: idcirco addit, *Et a meipso non loquor.* Siquidem vtrunque cognoscetis, & virtuté meam, & cum patre consensum. Hæc enim particula, A meipso non loquor: indiscretam cum patre substantiam, & nihil contra paternam voluntaté se loqui ostēdit. Cùm enim à cultu excidetis, neque vobis solita sacrificia permittentur: tunc diuinam in vos indignationem, vltionemque, quia me non audistis intelligetis: quasi dicat, Si mihi alienus esset & contrarius, adhuc contra vos indignaretur.
Esa.53.c. Hoc & Esaias inquit: Dabit impios pro sepultura eius, &
Psal.2. b Dauid: Tunc loquetur ad eos in ira sua. & ipse: Ecce relin
Mat.23 d quetur domus vestra deserta. & parabola: Quid faciet agri
Ibidē.21d colis dominus vineę illius? Malos malè perdet. Vides vbique propter eorum incredulitatem sic loqui. Quod si ipse
Luc.19.d eos perdet, quemadmodum perdet? Auferte, inquit, qui me sic regnare nolunt, & interficite. Cur nō suum id opus sed patris dicit? Quia tum ad eorum respicit imbecillitaté, tum patrem suum reueretur: propterea nō dixit, Relinquā domum vestram desertā: sed relinquetur, non addita persona.

ſona. Dicẽdo enĩ, Quoties volui cõgregare filios veſtros, Luc.13. g
& noluiſtis: inde addẽdo, relinquet, ſed deſolaturũ eã oſtẽ
dit: hoc eſt, cũ obſequiis & beneficiis cognoſcere me no-
luiſtis, ſuppliciis cognoſcetis q ſum. *Et pater mecũ eſt.* Et ne
hoc verbo, q miſit me, minor patre exiſtimaret, ſecũ eſſe di
cit. Aliud enĩ diſpẽſationis eſt, aliud diuinitatis. *Et non re-
liquit me ſolum, quia ego quæ placita ei ſunt, facio ſemper.* Rur-
ſus ad humiliora deſcẽdit, ad illud frequenter inſtãs, quod
dicebant ex deo non eſſe, neque ſabbatum ſeruare: ideo in
quit, Quæ placita ei ſunt, facio. Indicans ſabbati ſolutionẽ
præter eius non eſſe voluntatem. Ita & in paſſione: An pu- Mat.16 c
tas quia non poſſum rogare patrem meum? Atqui dicẽdo Infr.18.b
ſolùm, quem quæritis, reiecit eos retrorſum. Qua ergo gra
tia non dicit, non putatis quod poſſum eos perdere, cum
id re ipſa oſtenderit? Ad eorum deſcendit imbecillitatẽ:
id enim maiorem in modum adniſus eſt, vt minimè patri
contrarium ſe oſtẽderet ita hoc in loco humani⁹ loquitur.
Et vt dixit, Non reliquit me ſolum: ita &, Quæ placita ei
ſunt, facio ſemper. *Hæc illo loquente, multi crediderunt in eũ.*
Cùm enim ad humiliora deſcendit, multi ad credendum
adducuntur: & tu adhuc interrogas, qua gratia humiliter
loquatur, cum euangeliſta aperte his verbis demonſtret?
tantũ non clamãs: Noli perturbari, cum ad hãc verborum
humilitatem eum deſcendere audis. Siquidem qui ſuper-
na illa doctrina non ſunt perſuaſi, quod à patre ſit, meritò
humilia audierunt quibus crederent, & hac ratione poſt-
modum etiam huiuſmodi vſus eſt verbis. Crediderũt ergo
non tamen vt oportuit: ſed quodãmodo cũ intelligerent,
& acquieſcerẽt ſermonis eius humilitati: quod enim per-
fectam fidem non haberent, ex ſequentibus Euãgeliſta ſi-
gnificat, cum rurſus ei maledicunt: & quod hi iidem ſint,
ex ſequentibus conſtat. *Dicebat ergo Ieſus ad eos qui credide
runt ei ex Iudæis: Si uos manſeritis in ſermone meo.* Hinc enim
perſpicuum eſt, nondum doctrinæ inhærere, ſed tantũ ver
bis vacare: quare vehemẽtius locutus eſt, illic ſimpliciter.
Quæretis me: nunc maius quiddam addit, In peccatis ve- Supra.7 e
ſtris moriemini. Ideo, ſcilicet, quod illuc migrãtes, me am
plius rogare non poteſtis hæc quæ loquor in mundo, hinc
ſe ad Gentes exiturũ oſtendit. Cũ non cognouerint, quod
de pa-

non aspernatus est:hoc persuasus,nō rapina,nō cupiditatē fereris,nō proximi rē capies,sed potius paupertatē amplexaberis,diuitias negliges,hac ratiōe oēm propulsabis malitiā:ad hæc cū videris Iesum in præsepio iacentē, abiicies omnem curam ornandi filium tuum auro,aut argento lectum excolēdi,abiicies sane omnē cupiditatē:multa cōsequeris,quæ particulatim in præsentia dici nō vacat:scient autē qui experientur,Quamobrē hortor,vt lectioni vacetis,sensus imbibatis,eósq; vestris inscribatis mētibus:quod cum Iudæi neglexerunt,libros manibus ferre iubebant. Nosvero non manibus,sed domi habeamus immo cordib° vt oportet inscribamus.Hoc enim pacto abstersis præsentis vitæ sordibus,futura bona consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem & cum quo patri gloria, simul & spūi sancto,in secula seculorū, Amē.

HOMILIA LIII. EX CAP. VIII.

Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei ex Iudæis: Si uos manseritis in sermone meo,uere discipuli mei eritis,& cognoscetis ueritatem,& ueritas liberabit uos.

Multa nobis patientia opus est,dilectissimi,quā tunc profecto consequamur, cū sacrarū literarū doctrina altius in cor radices egerit.Nam quēadmodū quercus altius demissis radicibus, nullius venti viribus sternitur : ita animam diuino cōfixam timore,nullus tentationum vētus euellet. Idcirco inquit propheta: Cōfige timore tuo carnes meas, *Psal.118. d.* ita & tu cōfigere quasi clauo quodā ,& adhæreas:vt enim hi difficulter,ita aliter affecti facile decipiūtur , & in labē procidūt:sicut contingit Iudæis,licet enim audierint,crediderintq; , rursus ad deteriora prolapsi sunt. Quamobrē Christus vt eos in fide quāq̄ paruam haberent, cōfirmaret asperius eos tangit. Est credentium facile reprehensiones tolerare,ipsi autem quāprimum excanduerūt.Primū ergo Iesus eos admonet:Si vos permanseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis:& cognoscetis veritatē & veritas liberabit vos. Tantum nō dicens.Sū altius incisurus , sed nolite agitari.Vel potius his verbis eorum sedat superbiā. A quo autem liberabit, dic, quæso? A peccatis. Quid temerarij illi?*Semen abrahæ sumus,& nemini seruiuimus unquā.*

Statim

Statim defecerunt, quoniam terrenis inhiabant. Si nõ mã-
seritis in sermone meo: indicat cordis eorum cogitatio-
nes, quod crediderunt quidem non autẽ permanserunt, &
magnum quiddam eos videlicet, futuros sibi discipulos,
annunciat. Cum enim nonnulli ante discessissent, eos no-
tat inquiẽs, Sed si mãseritis: nã & illi audierãt, crediderãt,
discesserant, quoniã nõ permanserunt. Multi enim discipu
lorum eius abierunt retrò, & iam non cũ illo ambulabant.
Supra 8 g Cognoscetis enim veritatem, hoc est me. Ego enim sum
infr. 16 a veritas. Iudaica enim dogmata omnia figura erant. Verita
tẽ à me intelligetis, quæ vos à peccatis liberabit. Quemad
modũ eñ illis dixit, In peccatis vestris moriemini: ita his
liberabit vos: & non dixit, vendicabo vos à seruitute, sed
hoc eis cogitandũ reliquit. Illi autẽ, semen Abrahæ sum⁹,
& nemini seruiuimus vnquã. Atqui si indignãdũ fuisset,
tolerabilius potuissent, cum dixit, Cognoscetis veritatem:
dicendoque, Nunquid eã nescimus? lex igitur & cognitio
nostra falsa est: sed de secularibus indignãtur, & mũdi ve-
rentur seruitutẽ. Sunt & hac ætate, sunt, inquã, qui in reb⁹
non propriis, & mundi seruitute erubescunt, peccati serui
tium nil verentur, & optarẽt huic potius obnoxij frequẽ-
ter appellari, quam illi semel: tales illi erant, & aliud serui
tium ignorabant dicentes: Seruos appellas, qui ex semine
Abrahæ sunt? qui generosi, qui serui minimè sunt appellã-
di. Nunquã seruiuimus. Huiusmodi Iudæorũ iactationes,
Semẽ Abrahæ sumus, Israẽlitę sumus. Nunquam propria
merita memorant, ideo in eos clamat Ioannes: Nolite pu
tare & dicere, patrem habemus Abrahã. Sed quare nõ re-
prehendit eos Christus, siquidẽ sæpe seruierant & Aegy-
ptiis, & Babyloniis & aliis multis? quoniã nolebat cũ his
contẽdere, nisi ad salutem tantum & beneficium, ad quod
tantũ properabat. Potuisset nanque in mediũ eorum qua-
draginta, inde septuaginta, inde sub iudicib⁹ nũc viginti,
nunc duorum, nunc septem annorum afferre seruitutem,
præterea quod nũquam serui esse desierint: sed eos nõ ho-
minum seruos ostendere voluit, sed peccati, quæ seruitus
est grauissima, à qua solus deus liberare potest. Dimittẽdi
enim peccatũ potestatem nemo habet pręter deum: quod
& ipsi confessi sunt, ideo ad hoc eos adducit: dicitque,

Qui facit

Qui facit peccatum, seruus est peccati. vt quam seruitutẽ dicat, intelligant. *Seruus autem non manet in domo in æternum, filius autem manet in æternũ.* Placide per legẽ superiora tollit, ne his se vẽrbis tueãtur. Sacrificia habemus, Moses mandauit ille nos liberare poterit. Hac gratia addidit. Quam nã hęc consequentiam habẽt, Omnes enim peccauerunt, & egẽt gloria dei, iustificati gratis gratia eius & sacerdotes eius? Propterea inquit Paulus de pontifice: Quod dedit quemadmodum pro populo, ita pro semetipso offerre pro peccatis, quoniam & ipse circundatus est infirmitate: quod significat dicendo: Seruus non manet in domo. Vnde & æqualitatem ad patrem, & liberi & serui indicat differentiam: quasi dicat, non habet potestatẽ seruus: quod per id verbum, manet, significatur. Quid autem cum de peccatis sermonem habet, domus meminit? Vt se tanquam dominum domus, ita omnium dominum ostendat. Ea autem particula, Nõ manet: hoc est, non habet largiendi quicquam potestatem, vtpote, qui nõ est dominus: filius dominus est, quare manet in æternum secundum solitam nobis translationem. Ne dicerent, Tu quis es? Mea sunt omnia: sum enim filius, & in domo patris mei mansiones multæ sunt: cum enim de libertate & seruitute sermo fit, meritò hac vtitur trãslatione, quod illi nullam habebãt dimittẽdi potestatem. *Si ergo filius uos liberauerit.* Ecce eandem illi cũ patre substantiam. Si filius, inquam vos liberauerit, nemo iam contradicet, sed veram habebitis libertatem. Si deus iustificat, quis condemnat? Hic se mũdum à peccato ostendit, & nomine tantum libertatem significat, quam & homines dant illam autem solus deus: & per hoc suadet eis, ne propter hanc erubescant seruitutem, sed propter peccatũ, quo abiecto non sunt amplius serui: vel potius seruos ostẽdit, eum futuros liberos dicit, significat enim eam veram non esse libertatem. Inde ne dicerent, peccatum non habemus nam credibile erat hoc dicturos, considera quo pacto eos accusat. Omissis nanque reliquæ eorum vitæ criminibus, quod in manibus erat, & quod tunc facere cogitabant, profert in mediũ, & ait: *Scio quia semen Abrahæ estis, sed queritis me interficere.* Placide & pedetentim ab Abrahæ cognitione eos abscindit, admonens nõ esse propterea superbiendum

Rom. 3. e

Heb. 5. a

superbiendum: vt enim libertas & seruitus ex operibus, ita & cognatio iudicatur. Neque continuo respondit non esse ex semine Abrahæ homicidas iusti, sed primum assentitur. Scio quia semen Abrahæ estis. Sed hoc nō est quod quærimus, & iam asperius inuehitur. Etenim est, vt in pluribus obseruādū, vt qui magnū aliquid facturus est, postq̄ fecerit magis sibi fidat, ac si operū suorū testimoniū omnibus silentium imponat. Sed quæritis me interficere. Quid si iuste? minime ideo affert causam. *Quia sermo meus non capit in vobis.* Quomodo ergo, inquit, in ipsū credidisse? quia mutati erāt, vt dixi, quāobrē vehemētius eos tetigit. Nam si illius cognatione gloriamini, etiā & vitā prę vobis feratis oportet. Et non dixit. Nō capitis sermonem: sed sermo meus nō capit in vobis, ad doctrinę magnitudinē significandā: sed nō propterea interimēdus fuit, sed potius honorandus & colēdus, vt discerēt. Sed ne dicerēt, à teipso hæc loqueris, ideo addidit: *Quæ ego uidi apud patrē meū, hæc loquor & uos quæ audistis apud patrē uestrū facitis.* Quēadmodū inquit, ego & verbis & re ostēdo patrē, ita & vos, nō enim eiusdē tantū sū cū patre substantiæ, sed & veritatis. *Dicūt ei Nos patrē habemus Abrahā, Dicit eis Iesus: Si patrem habetis Abrahā, opera eius facite. Nunc aūt quæretis me interficere.* Frequēter hoc in loco eorum animos cædis arguit, & Abrahæ meminit: quod facit, vt ab ei⁹ cognatione ipsos abducat, & gloriā tollat, persuadeátq; nō amplius in illo salutis spem esse reponēdā. Nō enim à natura cognatio, sed à volūtate: hoc vt ad Christū accederēt, ꝓhibebat. quod sufficere sibi ad salutē cognationē illā arbitrabātur. Quā aūt veritatē dicit? qđ ęqualis est patri, ꝓpterea quærebant eū Iudæi interficere. *Queretis me interficere, quia ueritatē uobis locutus sū, quam audiui à patre meo.* Vt non cōtraria patri dicere videatur iterum ad patrem meum confugit. *Dicunt ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus deum.* Quid dicitis? vos patrē deū habetis, & Christum hoc dicentem persequimini? Vides pręcipuè cum dixisse patrem suū esse deum? Cum ergo eos ab abrahę cognatione exclusisset, nō habentes quid dicerent, aliud quiddā maius ausi, se ad deū referunt, à quo etiā honore excludit eos Iesus, inquiens. Si deus pater vester esset, diligeretis vtique me. Ego enim

ex deo

ex deo processi & veni. Neque a meipso veni, sed ille me misit. Quare loquelā meam non cognoscitis? quia non potestis audire sermonem meū. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. *Cum loquitur mēdacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius.* Exclusit eos à cognatione Abrahæ, & cum inde maiora auderent, maiorem etiā plagam infligit, quod non solum Abrahæ filij non sint, sed diaboli: secundū impudētiam vulnus incutiens, & testimonia reprehēsionibus miscet. Interficere enim, inquit, diabolicæ malitię opus est. Neque enim simpliciter opera dixit, sed desideria: vt & illum, & eos maxime cædibus delectari, authore inuidia, significet. Nam cum nullam haberet præter inuidiā causam, Adam perdidit: quod id verbum significat, Et in veritate non stetit: hoc est, in vitæ rectitudine. Cum enim frequenter ipsum accusarēt, quod ex deo non esset, hoc inde prouenire dicit. Ille nanq; primus mendacium peperit inquiens: In quacunque die comederitis, aperientur vobis oculi. Mendacio ergo primus vsus est diabolus: homines non tāquam proprio, sed vt alieno vtūtur, ille vt proprio. *Ego autem si ueritatem dico: non creditis mihi.* Vnde procedit, quod sine vlla causa vultis me perdere, nisi quia inimici estis veritatis? sin minus: dicite peccatum meum: ideo addidit, *Quis ex uobis arguet me de peccato?* Quod autem dixerunt, Nos ex fornicatione non sumus nati. Nónne multi illicito coitu miscebantur? Tamē hoc omisso, illic insistit. Postq̄ aūt nō ex deo, sed ex diabolo eos esse ostendit, quod interficere diabolicū est, & mendaciū dicere, quæ vtraque illi faciebant, iam contra ostendit amorē, quod quis dei sit esse argumentum. *Quare loquelam meam non cognoscitis.* Cum enim semper dubitarēt, dicētes. Quid est quod dicit, Quo ego vado, vos non potestis venire? ideo inquit, Loquelam meā nō cognoscitis. Nam mens vestra humi repit, mei sermones alte erigunt. Quid si nō possunt? Non posse hoc in loco, non velle est. In paruis eruditi estis, nil magnū aggredimini. Cū enim tanquā dei amatores se Christū ꝓsequi dicerent, ideo vbique probare conatur sui persecutionem dei odio, contrarium amore prouenire. Vnum patrem habemus.

Gene. 3. a

bemus deum. Ex honoribus, non ex operibus gloriamini. Incredulitas vestra, nõ me alienũ a deo esse, sed quod deũ non cognoscitis, est argumentum. Causa autem quod mẽtiri vultis, & diabolum imitari, quod pusilli animi indiciũ
1.Cor.3 a est, vt apostolus testatur: Cum enim sit inter vos zelus & cõtẽtio, nónne carnales estis? Quare autem non potestis? Quia desideria patris vestri vultis facere. Curate, Contẽdite, adnitimini. Ecce quod nõ posse, nolle est. quod Abrahã non fecit. Sed quęnã sunt eius opera? mansuetudo, modestia, obsequium. Vos contrà immanes & crudeles estis. Et quænam fuit audacia ad deũ confugere, qui Abraham indigni essent? Cũ minus crimen euitare vellent, in maius inciderunt. Exprobrante nanq; iesu illis cædẽ, ad sui excusationem, vt deum defendant, id facere causantur. Quod cõtra deum esse demonstrat. Illud enim verbum, processi ipsum inde esse, & ad nos venisse significat: nã cũ illi dicere possent, eũ aliena quædã & noua afferre, ideo se à deo venire dicit. Merito ergo non auditis eũ, inquit. cũ ex diabolo sitis, qua gratia vultis me interficere. Quid in me reprehendere potestis? si hoc non est, cur mihi non creditis? Ita ex mendacio & cæde, à diabolo eos esse ostẽdẽs, infert, & Abraham, & à deo omnino esse alienos: & quia odio habent nihil iniuriantem, & quod eius sermonem nolunt audire: & modis omnibus deo se non esse contrarium arguit, neque propterea eos non credere, sed quia ipsi contrarij sunt deo. Etenim qui peccatum non fecit, qui se à deo venire, & à deo missum dicit, qui veritatem loquitur, & ita vt omnes in testimonium aduocet: si non creditur ei, constat auditorum vitio prouenire, quod carni dediti sint. Nouit enim terrenis deditam animam procliuem ad peccandum: idcirco, inquit, Nã pigri facti estis auditionibus vestris. Quoties enim terrena nequit homo cõtemnere, quomodo poterit cælestia contemplari? Quamobrẽ adnitamur pro viribus dilectissimi, vt vitam nostram dirigamus, vt mentem expurgemus, vt nullæ nos sordes impediant, augetẽ cognitionis lucem, neque iacite semen inter spinas. Qui non intelligit malam esse auaritiam, quomodo maiora cognoscet? qui his nõ abstinet, quomodo resistet illis? Bonũ est est rapere, non ea quæ pereũt, sed regnũ cælorũ.

Quippe

Quippe quod vim patitur, neq; desidia acquiri potest, sed cura & diligentia. Sed quid signat, vim patitur? vi opus est multa: angusta est via, robusta anima opus est, & generosa, raptores præoccupare adnituntur, nihil respiciunt, non accusationem, non damnationem, non supplicium illud solum curant, vt præcurrant cæteros. Rapiamus ergo regnum cælorum, quæ rapina non crimini, sed laudi datur: crimen est, si non rapitur. Non enim alterius damno ditescimus, adnitamur ergo: & licet ira, & cupiditas nos perturbet, naturæ vim inferamus, mansuetudini assuescamus, parum laboremus, vt perpetuo quiescamus. Noli aurum rapere, sed diuitias quarum comparatione aurum lutum esse apparet. Dic quæso, plũbo tibi & auro proposito, quid potius raperes? Nónne aurũ? vbi qui rapit punitur, maius honoras: vbi qui rapit honoraẽ, maius prodis: quod si vtrinq; puniretur, num sanè ad hoc magis venisses? Hic nihil tale in manibus est, sed beatitudo. Et quomodo potest quis rapere, inquis? Disperge quæ habes. Quousq; enim seruas illa, rapere non poteris. Propone tibi hominẽ plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi id prius proiiciat, & expeditus relinquat? Rapiẽtem bene expeditum esse oportet, ne quid eum impediat, si quidem etiam nunc contrariæ potestates sunt obuiæ, vt id nobis auferãt. Quas fugiamus quæso, fugiamus, & nullam extrinsecus ansam relinquamus, incidamus funes, nudi à secularibus emergamus, Quis vsus preciosarum vestium? quousque tãdem his ridiculis implicamur? quousq; aurum defodiemus? Volebam ab his cessare admonitionibus, sed vos non permittitis, qui mihi semper admonendi occasiones & materias præbetis: sed nũc saltẽ à vitiis desistamus, vt vitæ exemplo alios erudientes, promissa bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri IESV CHRISTI, per quem & cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LIIII. EX CAP. VIII.

R*Esponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus, & dixit: Ego dæmonium non habeo.*

Impudens quoddam & temerarium malitia est, quæ quum

magis confundi deberet, magis irritatur, vt in Iudæis vsu-
uenit. Oportuit enim vt Iesu verbis placarentur, eius admi
rari fiduciam, & verborum constantiam: sed maledicũt ei,
& Samaritanum & dæmoniacum appellant. Nónne bene
dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Altior
enim sermo, stultitia apud stultos videtur. Atqui non me-
minit adhuc Euangelista Samaritanum Iesum antea à Iu-
dæis appellatum: ex hoc tamẽ potest intelligi etiam sæpius
eo in Iesum vsos vocabulo, dæmonium habes. Quis dæmo
nium habet? Num qui deũ honorat, an qui honoribus deũ
prosequentem contumelia afficit? Quid Christus? Man-
suetudine & clementia summa: ***Ego dæmonium, inquit, non habeo, sed honorifico patrem meum, qui misit me.*** Nam vbi do-
cere eos, & humilitatis admonere oportuit, ne quod Abra-
hæ semen essent se iactarent, vehemens fuit: vbi autem cõ-
tumeliæ ferendæ erant, mansuetudine vtitur. Dicentibus
enim illis, patrem deum & Abraham habemus: in eos inue
ctus est vehementius: quum habere dæmonium insimula-
tur, lenissimum se exhibet: ad nos erudiendum, vt quæ ad
deum pertinent, maiorem in modum defendamus, quæ ad
nos, contemnamus. ***Ego non quæro gloriam meam.*** Hæc
dixi, inquit, quoniam non decet vt deum patrem appelle-
tis quum sitis homicidæ. Ob eius ergo honorem hæc locu-
tus sum, & propter illum hęc audio, & me inhonoratis. Sed
nihili mihi curæ est hæc contumelia, illi pœnas debetis, cu
ius gratia hæc audio: ego non quæro gloriam meam, ideo
omissa vindicta ad doctrinam vertor, & consulo quæ fa-
ciatis, ex quibus non modò supplicium vitabitis, sed æter-
Suprà 6. nam vitam consequimini. ***Amen amen dico uobis, si quis sermonem meum seruabit, non uidebit mortem in æternum.*** Hic nõ
d.e.
modò fides intelligenda est, sed vitæ etiam puritas. Et supe
rius ait, Vitam ęternam habebit: hic, Mortem non videbit:
simul ac significat, nihil se ab eis posse accipere detrimen-
ti. Nam si quis eius sermonẽ seruat, non moritur, longè mi
nus ipse: Tunc Iudæi: ***Nunc cognoscimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & prophetæ mortui sunt.*** Hoc est, qui
dei sermonem audierunt, mortui sunt: & qui tuum audie-
rint, non morictur? ***Nunquid tu maior es patre nostro Abrahã?***
O inanem gloriam, iterũ ad eius confugiũt cognationem,
atqui

atqui cõsequẽs erat vt diceret,nunquid tu maior es deo? aut qui te audiunt,maiores sunt q̃ Abraham arbitrabatur? Primũ ergo eos homicidas arguit,hinc ab Abrahæ cognatione separauit.Et quum persisterent,alia via aggreditur, ostendens frustra eos laborare:& de morte nullũ facit verbum,neq; exposuit quam mortẽ intelligeret.Admonet autem se quàm Abraham superiorem,vt renererentur,imò & qualiscunq; esset,non tamen innocuũ morte esse mulctandum. Quod si veritatem vobis dico,& peccatũ non habeo, & à deo sum missus,& melior quàm Abraham,nónne insanitis?nónne frustra laboratis, quũ me tentatis interficere? Suprà 41
Quid illi?nũc cognoscimus quia demonium habes. Verùm b.
non ita Samaritana, sed tantùm: Nũquid tu maior es patre nostro Iacob?Iudæi contumeliosi erant & superbi:illa discendi cupida,ideo dubitauit,& debita cũ modestia respondit,& dominum appellat: qui enim longè maiora pollicebatur,& dignus fide erat,non erat iniuria lacessendus. Hi dæmonium habere dicũt:illa dubitantis, hæc incredulorũ & malignorum verba erant Nunquid tu maior es patre nostro Abraham?Itaque hoc maiorem eum facit,quàm Abraham.Quum autem abeuntẽ videritis,maiorem esse confitebimini:propterea dicebat,Quum exaltaueritis me,tunc co Hic suprà
gnoscetis quia ego sum. Et intuere prudentiam. Primùm à d.
cognatione eos abscindit,& se maiorem illo ostẽdit, vt ex multa excellẽtia prophetis quoq; maior intelligatur: cùm enim semper prophetam appellarint, ideo inquit: Sermo meus non capit in vobis.Illic nãq; dicebat,mortuos suscitare:hic autẽ non visurũ mortem qui credit:quod lõgè maius erat,quare magis exasperati sunt,dicentes: *Quẽ teipsum tu facis?* Et hoc cõtumeliosè,tu tibi blãdiris,inquiũt. Quibus Christus: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Quid hoc in loco dicunt hæretici?Interrogatus,nũquid tu maior es patre nostro Abrahã:nõ ausus est palam affirmare,sed latẽter innuit,quid igitur? Nihil est gloria eius?Ad illos nihil.Sicut enim quũ dicit,Testimoniũ meũ nõ est ve Supr.5.e
rum:secundũ eorum opinionẽ locutus est: ita hoc in loco, *Est qui glorificat me.* Et cur non dixit, *Pater qui misit me quẽ uos dicitis,quia deus uester est,& tamen non cognouistis eũ?* Voluit ostẽdere,quod nõ solũ patrem ipsum ignorarẽt, verum

etiam deum. *Ego autem noui eum.* Itaque si me scire dicerem, non superbus essem: si nescire, mendax: vos autem qui eum scire profitemini, mẽdaces estis: *& itidem ego mẽdax essem, si eum me scire dicerem.* Si ego glorifico me. Quũ dixissent, Quem teipsum facis? inquit: Si quem me ego facerem, gloria mea nihil est: quemadmodũ ego eum certè noui, ita vos ignoratis. Et vt nõ omnino eos ab Abrahã separauit, sed inquit: Scio quod semẽ Abrahæ estis: vt magis in ipsos inueheretur: ita hic non totũ abstulit, sed inquit, Quẽ vos dicitis: & verbis gloriã tribuens, grauius crimen reddidit. Quomodo autẽ eum ignoratis? quoniam qui pro ipso omnia & facit & dicit, vt gloriosum reddat, cõtumelia affi citis, quum ab eo sit missus: hoc autem probatum non est, probabitur autem in sequentibus: *Et sermonem eius seruo.* Hoc, si quid habebãt, poterãt reprehendere: magnũ nanq; erat argumentum, ab eo missum. *Abraham pater uester exultauit, ut uideret diem meum: uidit, & gauisus est.* Iterum illos Abrahæ alienos probat, si qui ex his quibus ille gauisus est tristãtur. Diem autem meum, hoc in loco crucem mihi si-

Gen, 22 c gnificare videtur, quem in arietis oblatione Isaac præfigurauit. *Ad hæc illi: Quadraginta annos nondum habes, & Abraham uidisti?* Ac si propè iam ad eam accederet ætatem. *Dicit eis Iesus: Priusquam Abraham fieret, ego sum. Et acceperunt lapides ut iacerent in eum.* Animaduerte quomodo se maiorem Abrahã cõfirmauit. Si enim gauisus est videre diem

Matt. 13. eius, idq; operępreciũ duxit propter beneficium inde pro-
g. & Mar ueniens, gauisum constat, & quod longè maior esset. Nam
ci 6. a. quum Iudæi fabri filium eum appellarent, neque amplius quicquam de eo imaginarentur, paulatim eos ad maiorem sui cognitionem erigit. Quum ergo audierunt se deum nescire, non ægrè tulerũt: quum autem, priusquam Abraham fieret, ego sum, perinde ac si ipsorũ nobilitas degeneraret, exasperãtur, & lapides iaciunt in Iesum. Vidit diẽ meum, & gauisus est: significans non inuitum se ad passionem venire, siquidem laudat qui in cruce delectatus est, quæ salus mundi erat. Illi autem lapides iecerunt, adeò proni erãt in cædes, & veritatem cognoscere negligebant. Sed cur non dixit, Priusquam Abrahã fieret, ego eram: sed, sum. Quemadmodum pater hoc verbo, sum, vtitur ita & IESVS: significat

gnificat enim perpetuo esse ab omni liberum tẽpore propterea blasphemum eis verbum videtur. Quod si ad Abraham comparationem, quanuis per vim non tulerunt, quomodo tulissent ad patrem? *Fugit ergo iterum Iesus,* vt hominem præstaret, *& absconditur,* cum satis eos admonuisset: & impleto officio suo, *exiuit de templo,* Et se ad sanandum cæcum contulit, per opera se ante Abraham esse confirmans. Sed dicet fortasse aliquis. Qua gratia eorum conatus non cohibuit? ita enim credidissent. Paralyticum sanauit, & non crediderunt, innumera operatus est, & in ipsa passione strauit eos supinos, & visum abstulit, & non crediderũt: & quomodo si id fecisset, credidissent? Animo enim desperato nihil peius, quãuis signa, quanuis miracula videat, in eadẽ perstat pertinacia. Etenim Pharao multis acceptis plagis, dum affligaretur tantùm sapiebat, ad vltimum tamen diem idem perstitit, persecutus quos dimiserat. Quare Paulus, vt obduretur quis, inquit, ex vobis fallacia peccati. Sicut enim vires corporis moriuntur, & omnem sensum amittunt: ita & anima cũ multis detinetur affectibus, virtuti moritur: & si quid attuleris, non sentit, sed siue suppliciũ, siue quodcunq; aliud minaberis, nullo sanè sensu mouetur. Quãobrem dum habemus salutis spem, dilectissimi, dum conuerti possumus, omnia faciamus. Qui enim non dolent, tanquam desperãtes gubernatores naui ventis cõmissa, nihil sibi opitulantur. Cũ enim inuidus, vt cupiditatem suam expleat, tantũ intuetur, etsi pœna impendat, si internecio, eo dũtaxat affectu possidetur: itidem & impudico & auaro vsuuenit. Quod si affectuum tanta vis est, longè maior virtutis: si propter illos mortem contemnimus, longè magis propter hanc: si illi animam suam contemnunt, quid nos pro salute nostra facere oportet? quæ nobis erit excusatio, si cum perditi homines tantopere perditioni suę incumbant, nos pro salute nostra nullã adhibebimus diligentiam, sed inuidia cõsumemur, qua nihil peius? Inuidus enim vt proximum perdat, perdit seipsum. Inuidi oculus consumitur dolore, morte viuit perpetua, omnes inimicos existimat, etiã nihil iniuriatos, dolet quod deus honoratur: his lætatur, quibus & diabol[9] honoratur apud homines: sed hic non honor est. Noli

Exo. 8 & seq. usque ad. 15.
Heb. 3. e

inuidere, si apud deum honoratur, æmulare illi, & similis efficiaris: an nō vis? quid ergo & teipsum perdis? quicquid habes proiicis, non potes similis illi fieri, neque virtuti vacare. Cur malitia imbueris? Congratulandum est proximo, vt etsi in bonis operibus pariter laborare non possis, ex congratulatione saltem merearis. Sufficit nōnunquam
Ezec.35d voluntas ad magnum bonū: ideo Ezechiel propterea Moabitas punitos dicit, quod lætati sunt super Israëlitis: & alios quosdam salutem consecutos, quod alienis malis condoluerūt. Quod si miserentibus aliorum malis est aliquod meritum, multo magis aliorū honoribus cōgratulantibus. Reprehendit Moabitas, quod super Israëlitis lætati sunt quos deus vltus est: & quanuis ipse puniat, non tamen vult vt eorum supplicio lætemur, neque enim vult eos vlcisci: quod si condolendum est vltorum supplicio, multo magis
Num.26. a honoratis non inuidendum. Sic enim Chore & Dathan perierunt: quibus inuident clariores reddūt, seipsos torquent. Fera enim venenosa inuidia est, fera immunda & morbus voluntatis, omni venia & excusatione indigna, omnium malorū & mater, & author: quamobrem radicitus eam euellamus, vt & præsentibus malis liberemur, & futura bona cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quē & cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LV. EX CAP. IX.

ET præteriens Iesus, uidit hominem cæcum a natiuitate, & interrogauerunt eum discipuli eius, dicētes: Rabbi, quis peccauit, hic, an parentes eius, ut cæcus nasceretur? Humanissimus dei filius, & nostræ cupidus salutis, & vt ingratorum ora obstrueret, neminem obuium omittit, quanuis nemo ei attenderet. Quod propheta intel
Psal.50 a ligens, dicebat: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cū iudicaris. Propterea hoc in loco, cum sermonum ipsius altitudinem non acciperent, sed dæmonium habere dicerent, & interficere conarentur, egressus è templo cæcū sanauit, cum vt absentia sua eorū iram sedaret, tū vt miraculi beneficio eorum duritiem & immanitatem placaret, tū
Hic infr.f vt suam confirmaret orationem. Neque paruum operatur

mira-

miraculum, sed quod tunc primũ contingit. A seculo enim non est auditum, inquit, quod aperuit quis oculos cæci nati. Cæci enim fortasse quispiã oculos aperuit, sed cæci nati adhuc nemo. Et quod egressus è templo ad illud dedita opera venerit, inde perspicuũ est. Ipse vidit cæcum, non ad ipsum cæcus accessit, & tam diligenter eum intuitus est, vt discipulos ad interrogandum conuerteret. Visu enim Iesu a deo in illum conuerso interrogarunt: *Quis peccauit, hic, an parentes eius?* Absurda interrogatio. Quomodo enim peccauit antequam natus esset? Quomodo parentum peccatis punitus est? Quomodo ergo ad hanc venerunt interrogationem? Antea sanato paralytico, dixit: Ecce sanus factus es, & noli amplius peccare. Cognoscentes itaq; discipuli illum propter peccatum in paralysim incidisse, dicũt, concedatur illum propter peccatum paralyticum: de hoc quid dicis? hic peccauit? quod est absurdum, cum esset à natiuitate cęcus: an parentes eius? sed neq; hoc, siquidem pro patre filius nõ punitur: Quẽadmodum igitur puerũ aliquo morbo affectum videntes, dicimus: Quid de hoc dicendũ est? quid commisit puer? non rogando, sed dubitando: ita nunc discipuli dubitant potius quàm percõtarentur: quid Christus? *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Hoc nõ absoluit eos à peccato. Nõ enim simpliciter dixit, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed addidit, *Vt cæcus nasceretur, ut glorificetur filius dei.* Peccauit nanque hic, & parentes eius, sed non propterea cæcus est. Hæc autem dixit, non quod hic propterea cæcus nõ esset, & alii quidam propter parentum peccata visum amiserint. Neque enim est peccante alio alium puniri: nam si hoc concesserimus, concedemus & ante natiuitatem peccasse. Vt ergo dicendo, Neque hic peccauit: nõ intelligit à natiuitate peccare quempiam, & puniri. Ita dicendo, Et parentes eius: non est intelligendum, quod propter parentes puniendi sint filii. Nam Ezechielis testimonio hanc tollit dubitationem, Viuo ego dicit dominus, si erit parabola hæc qua dicitur, Patres vestri comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et Moses inquit: Non morietur pater pro filio, Et de quodam rege inquit, quod propterea id nõ fecit, seruãs legem Mosi: quòd si quis diceret,

Supra. 5 c *Ezec. 18. d* *deu. 24. c*

hominem audiſſent, ideo Chriſtus nunc oculum finxit. Si enim dixiſſet, Ego ex terra formaui hominem arduum viſum eſſet auditoribus, re autem oſtenſum iam negari non poterat, Quamobrem ipſe inſputo, & puluere cõmixto, abſconditam gloriam manifeſtauit: neq; enim paruum erat, vt creaturæ opifex putaretur, Ab hoc enĩ & alia aggreſſus eſt, & à parte totum eſt creditum. Maioris nanq; fides, minus etiã confirmat. Vniuerſæ enim creaturæ homo eſt pręſtantiſſimus, & inter membra noſtra oculus: propterea nõ ſimpliciter, ſed hoc modo oculos effinxit. Nam licet portione paruus ſit, maximè tamen neceſſarius, vt inquit Paulus: Et ſi dixerit auris, non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore? Quæcunque enim in nobis ſunt, diuinæ ſunt ſapientiæ indicium: multo magis oculus qui totum corpus gubernat ac regit. Oculus ornat, non os tantùm, ſed totum corpus. Oculus lucerna eſt omnium membrorum. Quod enim ſol mũdo, hoc oculus corpori. Extincto ſole omnia perdũtur & perturbantur: ita amiſſis oculis, pedes inutiles ſunt, & manus & anim⁹. Corrumpitur enim cognitio, his deum cognouimus. Inuiſibilia enim ipſius à creatura mundi, per ea quæ ſunt intellecta conſpiciuntur. Non enim corporis lucerna tantùm oculus eſt, ſed animæ potius. Quare vt in regio quodam loco, in altiore corporis parte ſedẽ ſortit⁹ eſt, & cæteris pręfertur ſenſibus. Hũc igitur formauit Chriſtus, & ne materia eum nunc neque in principio luto indiguiſſe arbitraris: qui enim maiora, cum nihil eſſent, ſine materia effecit, longè magis & hæc effeciſſet. Vt ergo intelligas non neceſſitatis cauſa hoc feciſſe, ſed eſſe eorum quæ in principio facta ſunt opificem, illato luto inquit: *Vade & leuare.* Vt intelligas nihil mihi luto opus eſſe ad fingendos oculos, ſed vt manifeſtetur in eo gloria mea. Quod autem de ſe dixerit. Vt manifeſtetur gloria dei: addidit, *Me oportet facere opera eius qui miſit me.* Hoc eſt, manifeſtare meipſum, & facere eadem quæ pater: non ſimilia, ſed eadem: quod maioris eſt conuenientiæ, neque de his etiam, quæ vel minimum differunt dici poteſt. Quis ergo cõtradixerit, cum eadem quæ pater operatus ſit? Neque enim tantùm finxit oculum, aut aperuit, ſed viſum largit⁹ eſt: quod ſanè argumentum

1.cor.12 c

Rom.1.c

mentum est etiam animam inspirandi, qua non operante, oculus etiam perfectus minimè videre potest. Quare & animæ vigorem, & membrum arteriis, neruis, venis, sanguine, & cæteris omnibus ex quibus corpus nostrum constat perfectum, largitus est. *Me oportet operari, dum dies est.* Quid hoc significat? quam habet consequentiam? Sanè magnum hoc est, Donec dies est, dum licet hominibus in me credere, dum hæc durat vita laborandum est. *Venit nox.* Hoc est, futurum tempus. *Quando nemo potest operari.* Non dixit, quando nō potero operari: sed, nemo potest operari: id est, quando non est amplius fides, neq; labores, neq; pœnitētia. Quod enim opus fidem appellet,

Supr. 6.d dicunt ei: Quid facimus, vt operemur opera dei? Respondet, Hoc est opus dei, vt credatis in eum quem ille misit. Quomodo ergo hoc opus nemo potest tunc operari? quoniam fides nō est, sed velint nolint omnes acquiescent veritati. Verū ne quis ad ambitionē hæc referret, eorū gratia omnia facere profitetur, qui in hac tantū vita habent credendi potestatem, & nusquam alibi quicquam sibi possunt proficere. Ideo neq; accedentē ad se cæcum curauit. Nam quod curari mereretur, & si vidisset, credidisset, & procurrisset ad Iesum: neque si præsentem à quoquā audisset, accedere neglexisset, ex sequentibus constat, ex eius, videlicet, fortitudine, & fide. Poterat enim secum cogitare, & dicere, Quid hoc? lutum fecit, & liniuit oculos meos & dixit, Vade, lauare, non potuit me prius curare, & inde ad Siloam mittere? Sæpenumero illic me laui, & multi mecū, & nihil profeci. Si quid posset, corā ostendisset, quēadmodū

4.reg.5c & Naaman aduersus Helisæum dicebat. Iussus enim laua-

Luc.4.c re se in Iordane non credidit, cum magna esset tunc Helisæi opinio. Cæcus autem non diffidit verbis Iesu, neque contradixit, neq; quicquā cogitauit huiusmodi, Quid lutū illinere oportuit? hoc potius cæcum redderet: Quis vnquā hoc pacto curat' est? Nihil tale reputauit. Ecce fides firma & prōpta. Venit nox. Quod indicat post crucē, impios sibi curæ futuros, & multos alliciendos. Adhuc dies est, post quē penitus eos abscindit, vt statim significauit. *Quandiu in mundo sum, lux sum mundi.* Quod & alio in loco dixit,

Infr.12.f Credite donec lux vobiscum est. Cur ergo Paulus noctem præsen-

præſentem vitam appellauit. Chriſtus dic?idem dicit, non verbis, ſed ſentẽtia: inquit enim, Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Noctem præſentem vitam appellat, quoniam in tenebris verſamur, vel propter eius ad diem illam comparationem. Chriſtus autem noctem futurum tempus appellat, quoniam peccatores nihil operari poterunt. Nox à Paulo præſens vita appellatur, quia in tenebris ſunt, qui in peccatis & incredulitate degunt. Quamobrem fideles alloquens, ait: Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, ac ſi luce illa eſſent fruituri, & noctem veterem vitam intellexit. Abiiciamus, inquit, opera tenebrarum: Ecce quod illis noctem eſſe dixit: quare proſequitur, Vt in die honeſtè ambulemus, vt lucem illam conſequamur. Nam ſi huius ſeculi lux tam pulchra eſt, conſidera qualis illa futura ſit: quanto enim ſolaris lux lucernæ lumen excedit, tanto, imò longè magis illa ſolarem, quod inde ſignificauit: Sol obſcurabitur, ad illius, videlicet ſplendoris comparationẽ, vt non appareat. Quod ſi in hac vita vt ſplendidas nobis domos, & ſalubres comparemus, magnam pecuniarũ vim ædificãdo anxij conſumimus: conſidera qui nobis ſubeũdi ſint labores, vt clariſſimã nobis in cælis domũ ędificemus, vbi lux illa ineffabilis. Hic enim & pugnæ & cõtentiones de terminis & parietibus illic minimè, nulla inuidia, nullus liuor, nulla de limitibus contẽtio: & hęc ſine dubio relinquenda, illa perpetuo permanſura ſunt: hæc tẽpore cõſumitur, & multis ſubiecta eſt periculis, illa perpetuo manet: hanc pauper ſibi cõparare non poteſt, illam duobus poteſt obolis quiuis emere, vt vidua illa. Quamobrem ꝙ iam moleſtiſſimè fero, quod tot nobis bonis propoſitis deſidemus, animo deficimus: & vt hic ſplẽdide habitemus, omnia facimus: vt autẽ in cælo paruum vel cõparemus: hoſpitiũ, nihil curamus, vel laboramus. Dic quæſo, vbi hic domum habere velles, in deſerto, an in aliquo paruo oppidulo? Nõ puto, ſed in regiis & magnis ciuitatibus, vbi & rerũ copia, & maior nobilitas. Ego tibi talem ciuitatẽ propono, cuius opifex & author deus eſt, in qua domũ minori ꝙ hic ſumptu, minori labore cõdere atque ædificare poteris. Aedificant eam manus pauperum, hæc optima ædificatio ſumma ſapiẽtia, ſicut quam hic facimus ſumma demẽtia. Etenim ſi quis

Rom. 13. d.

Ibidem.

Luc. 12. a

quis te in Persidem visurum regionem illã, & mox reuersurum duceret, iuberétque vt illic domum strueres: nónne eius amentiam reprehenderes, acsi inutilem suaderet impensam? cur non idem in hoc mundo facis: quẽ paulopost relinques? Sed filiis relinquam, inquies: at illi paulopst te etiam sequentur, nonnunquam præcedent, itidem & eorum posteri, quod etiam te anxium reddet, cum hæredes tuos non diutius possessuros videas: Illic autem nulla huiusmodi suspicio, sed immutabilis & tibi, & filiis, & nepotibus manet possessio, sit eandem virtutem imitabuntur. Illam domum Christus ædificat, quo ædificante, non opus est alium opificem accersere, neque vlterius laborare. Cum deus opus faciendum suscipit, quid amplius curãdũ? Ille necessaria colligit, ille opus erigit, neque hoc tantum mirandum, sed quod etiam satis, supérque optimũ & supra quam optare possis ædificium, construit quippe qui optimus opifex est. & maximè tuæ studet vtilitati. Et si pauper es, & volueris hanc domum ædificare, nulllam tibi pariet inuidiam: nemo enim inuidus illud domicillium intuetur, sed angeli tuis bonis lætantur, nemo illud contẽnere poterit, nemo hoc morbo laborans illic habitat. Vicinos ibi sanctos, Paulum. Petrum, prophetas, martyres, angelorum cœtus & archangelorum habebis. Quibus rationibus omnia nostra in pauperes conferamus, vt illa habitacula consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quẽ, & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVI. EX CAP. IX.

H *Aec cum dixisset, expuit in terrã, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius.* Qui aliquam ex lectionibus vtilitatem consequi volunt, nihil his pretermittendum est, propterea scrutari iubemur scripturas. Multa enim quanuis in his facilia videantur, magnã tamen sententiæ profunditatem habent latentem. Considera propositum textum: Hæc cum dixisset, expuit in terram. Cur hoc? Vt manifestetur gloria dei. Et quia oportet me facere opera eius qui misit me. Non enim ab re quę dixerat, reduxit nobis in memoriã euangelista, & subdidit, expuisse: sed vt verba sua operibus cõfirmasse ostẽderet

Supr. 5. f.

deret. Et cur non aqua, sed sputo vsus est? Missurus eũ erat in Siloam, ne quid ergo fonti adscriberetur, sed ex ore ei⁹ virtutẽ processisse intelligeretur, qui illius oculos & finxerit, & aperuerit, inspuit in terram, hoc Euangelista significans inquit: Et fecit lutum ex sputo. Inde ne ex terra eam ꝓcessisse virtutẽ suspicaretur, lauare iussit. Propterea vt cæci fides pateret, & perfidiam Iudęorum argueret. Nã credibile erat à pluribus abeuntẽ illitis luto oculis visum, & re insolita omnium in se oculos conuertisse. Cum enim non facile esset creditu cęcũ visum recuperasse, multos vię lõgitudine testes, & diligẽtiores spectatores rei insolẽtia cõparat, vt attẽtiores facti, iam non possent, an is esset dubitare. Præterea veteri legi se non repugnare ostendit, cũ ad Siloam mittit. Neque illud erat suspicandum, an aquæ illius virtute visum acceperit. Multi enim sæpe illic oculos lauerant, nullam gratiam consecuti, sed tũc fuit virtus Christi, quæ id operata est: ideo interpretatus est euangelista Siloam, quod est missus, vt intelligas illic a Christo curatum, vt Paulus inquit: Bibebant autem de spiritali cõsequente eos petra, petra autem erat Christus. Quemadmodũ ergo Christus petra erat spiritalis, ita & Siloa erat spiritalis. Mihi autem videtur repentinam aquæ efficaciã arcanum nobis significare mysterium. Quod nam? Admirabilem, & præter omnium spem apparitionẽ. Sed intuere cæci animum in omnibus parentem præbuit os, nihil solicitus an lutum esset, an sputum, & quid sibi Siloa opus esset, etsi hoc, cur illo? Nõ cur lutum liniret super oculos, aut cur lauari præceperit, nihil tale reputauit: illud duntaxat curauit, vt parẽret in omnibus imperanti, & in nullo perturbatus est. Quod si quis rogaret, quomodo abluto luto viderit, me modum nescire profiteor: & quid mirum si nescimus? Neque enim euangelista, neque ipse qui curat⁹ est, norat: sed factum vidit, modum deprehendere nõ potuit, quod interrogatus respondit. *Lutum imposuit oculis meis & laui, & uidi.* Rationem ignorauit, licet sępius interrogatus. Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nõnne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij dicebãt, quia hic est. Magnitudo rei ad incredulitatem trahebat, licet tot modis essent ad credẽdũ allecti.

Siloa. *1.Co.10*

Alij

ximo in crimine Christũ deprehẽdissent, ita mouent: quasi dicerent, Ecce quę Iesus operatur. Tu autẽ cæci constãtiam intuere. Quod enim primũ ab illis interrogatus dixerit veritatem, minime mirum est: nunc vero àdmirandum, quod perterritus neque negat, neq; prioribus verbis contradicit. Quid Pharisæi, vel alij potius? Adduxerunt eum tanquam negaturum sed contra euenit, manifestius quod nolebant intellexerunt, quod semper contingebat, vt apertius in sequentibus ostendemus. Quid Pharisęi? *Quidam (non omnes, sed pertinaciores) dicebant: Hic homo non est à deo, quia sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?* Ecce quod signis alliciebantur. Nã qui antea miserant, vt adduceretur: audi quid nũc, etsi non omnes, dicant. Etenim licet principes glorię cupiditate in incredulitate persisterent, multi tamen crediderunt, quanuis non cõfiterentur: populus autem inglorius erat, vtpote, qui nihil in synagoga poterat principes clariores difficilius acquiescebant. Hos igitur principatus amor, illos metus continebat: quare inquit, Quomodo potestis credere, qui gloriam ab hominibus accipitis? Et ipsi quidem qui iniuste interficere conabantur, dei se esse dicebant. Qui cęcos curabat, eum ex deo esse non posse eò quod sabbatum non seruasset, quod alij negant: quoniam peccator hæc signa facere non potest. Illi malignè omisso miraculo, quę videbatur transgressio, adducunt in mediũ. Non enim dicunt, in sabbato curat: sed sabbatum non custodit. Hi infirmè subticent, probandum nanque erat non soluisse sabbatum. Ex signis tantum confirmãt: neque immerito, adhuc hominẽ eum arbitrabantur. Quod si deũ nossent, aliter eũ excusare potuissent, qđ videlicet sabbati dominus esset, & illud fecerit: sed nondum hoc sentiebant. Nemo tamẽ audebat sententiã suã palam facere, sed dubitabãt, partim timore partim ambitione. Schisma ergo erat inter eos quod prius in populo ortũ est, inde in principibus: & alij quidẽ bonum esse dicebant, negabant alij, quod deciperet turbam. Vides stultiores multitudine principes etiã se scindentes? Non tamen generosum quicquã prę se tulèrunt, cum Pharisæos instare intelligerẽt. Quod si omnino se scidissent, cognouissent fortasse veritatem: potest

Supra 5 g

Mat.10. d. poteſt enim quis rectè ſcindi, idcirco inquit: Nō veni mittere pacem in terram, ſed gladium. Eſt & mala concordia,
Gen.11.a & diſcordia bona. Siquidem qui turrim ædificabant, cōcordes erant in malo ſuo, inde etſi inuiti, ad bonū tamen diſ-
Num.16. ſenſerunt. Et ſocij Chore malè conueniebant, ideo bene diuiſi ſunt. Et Iudas cum Iudæis praue conſenſit: eſt ergo bo
Mat.5.c. na diſcordia, & concordia mala. Quamobrem ait: Si oculus tuus ſcādalizat te, erue eum: & ſi pes, abſcinde. Quod ſi mēbrum malè coniunctū abſcindendum eſt, nónne longè magis praui amici? Quare concordia non ſemper bona, ſicut neque diſcordia mala. Dico hoc, vt malos fugiamus, ſequamur bonos. Nam ſi membrum inſanabile metu ne reliqua corrumpat incidimus, non quod illud negligamus, ſed vt ſeruemus cætera: quanto magis in his qui malè nobis iūcti ſunt, ita faciendū? Quod ſi eos meliores reddere poſſemus, & nobis non officeremus, omnia eſſent facienda: ſin incorrigibiles ſunt, & nos lædimus, abſcindendi ſunt à nobis.
1.Cor.5. d. Sæpe enim hoc pacto magna proficiūt: vnde Paulus, Tollite malū de medio veſtrum: quod vt eiiceretur, ita feciſti. Grauis etenim, grauis eſt conuerſatio malorū, ſed non tam citò contagium ſequitur, aut detegitur, vt prauorum homi
1.Cor.15. d. num malitia. Corrūpunt enim bonos mores colloquia mala. Et propheta: Egredimini ex medio eorum, & ſegrega-
Hierem. 51.c. mini. Nemo malum amicū ſibi conciliet. Nam ſi perditos filios emancipamus, neque veremur naturam, neque eius leges, neq; vllam neceſſitudinē: longè magis notos, & cōſuetudine deuinctos fugiemus, ſi mali erunt. Quāuis enim nullum inde nobis proueniat detrimentum, malas tamen ſuſpiciones vitare nō poſſumus: Alieni enim vitā noſtram non perſcrutantur, ſed à ſociis & conſuetudinibus iudicāt.
Rom.12. d. Hæc eadē nuptas & virgines hortor. Prouidentes, inquit, bona non modò in conſpectu domini, ſed & hominū. Totis ergo viribus adnitamur, ne per nos ſcandalizetur proximus: Vita enim etſi rectiſſima ſit, ſi aliis erit ſcandalo, totū amittit. Et quomodo poteſt recta vita ſcandalizare? Cùm peſſimorum conſuetudo nō bonam homini inurit opinionem: cùm enim freti, vel ficti cum malis conuerſamur, etſi nos non offendimus, alios tamen ſcandalizamus. Hæc viris, vxoribus, & virginibus dicta ſint, quorum conſcientia

quæ

quæ inde mala proueniant, diiudicet. Ego nihil mali suspicor, neq; alius fortasse perfectiorum: si simplicior frater in tua offendatur perfectione, oportet eius cõsulere imbecillitati. Quod si ipse non offenditur, offendet tamen gentilis. Paulus autem iubet, vt simus sine offensione & Iudæis & Græcis, & ecclesię dei. Ego nihil mali de virgine suspicor, diligo virginitatem. Dilectio malũ non existimatur. Maxime hanc vestrã amo consuetudinẽ, neq; possum absurdum aliquid de ea cogitare. Sed quomodo externis id persuadebimus? Debemus eorum rationẽ habere. Quamobrẽ ita res nostras disponamus, vt nemo infidelium nostra causa iustè possit offendi. Nam sicut qui rectè viuunt, deũ glorificant: ita qui prauè, procliues sunt ad blasphemiam. Sed absit, vt vestrũ aliquis sit eiusmodi: verùm ita luceant opera vestra, vt glorificetur pater vester qui est in cælis: & nos eius gloria perfruamur, gratia & benignitate domini nostri IESV Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

1. Cor. 10 g.

Mat. 5. b.

HOMILIA LVII. EX CAP. IX.

Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est. Non crediderunt ergo Iudæi. Scripturæ non simpliciter, neque temerè, sed quàm diligentissimè legendæ sunt, ne quis scrupulus oboriatur: etenim nõ immeritò hoc in loco quispiam dubitaret, cur quum dixerint, Hic homo à deo non est, quia sabbatum non custodit: inde eum interrogarint, Tu quid dicis de illo, qui aperuit tibi oculos, & nõ qui soluit sabbatum? At excusationem pro accusatione posuerunt. Quid ergo dicendum? Non sunt hi qui dicebant, Hic non est à deo: sed qui dissentiebant, dicẽtes: Homo peccator nõ potest hæc signa facere. Quum ergo magis vellent illis silentium imponere, ne CHRISTVM defendere viderentur, eum qui eius virtutem in se expertus erat, in medium adducunt, & interrogant. Tu autẽ intuere pauperis sapientiam, quæ cæteros superauit. Confessus est prophetam esse, neque prauum Iudæorum iudicium ipsum perterrere potuit, quũ dicerent: Quomodo potest esse hic à deo, qui sabbatum non custodit? *Et non crediderunt Iudæi quod cæcus*

fuisset, & uidisset, donec uocauerunt parentes eius, qui uiderat. Tu autem considera quot modis miraculum regere & abolere conantur. Verùm huiusmodi est veritatis natura, vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obtegitur, eo clarior euadit: aliter non esset hoc creditũ miraculum, quod perinde ac si omnes id prædicare conati essent, & Christi studiosissimi fuissent, ita claruit. Etenim eum etiam postmodum calumniari tentarunt, dicentes: Quomodo aperuit tibi oculos? quasi dicerent, nũquid magis aliqua? Quod alibi quum sanandi modum intelli-

Mat. 12. & Lucæ 11. b. gere nequiuissent, calumniati sunt, in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia: hic ad sabbati solutionem confugiunt, & quod peccator est. Atqui quũ superius eum interficere, & opera eius arguere tentarent, audenter eos

Supr. 8. f interrogauit, Quis ex vobis arguet me de peccato? & nemo respondit, nemo eum blasphemiæ arguit, quum se sine peccato profiteretur. Quod si in aliquo argui potuisset, minimè tacuissent. Nam qui dicentem se ante Abraham esse, lapidibus petierũt, & à deo non esse, & se à deo esse gloriati sunt, quum essent homicidæ: & tot miracula facientem, deo contrarium, & sabbatum non custodire obiecerunt: si vel vmbram aliquam criminandi habuissent, non sanè tacuissent. Quod si propterea peccatorem vocant, quoniam sabbatum soluere videretur, friuolum profectò hoc crimẽ, & multam eorum arguit temeritatẽ. Quamobrem his distracti rationibus impudentius quiddã aggrediuntur: *Non crediderunt, inquit, quod cæcus fuisset & uidisset:* Quomodo ergo accusabant, quod sabbatum non custodiret? Certè tanquam credentes. Nónne multitudini & vicinis qui eum cognoscebant credidistis? sed vt dixi, mendacium etsi oppugnare veritatẽ videatur, seipsum tamen detegit, & veritatẽ reddit clariorem, vt in præsentia contigit. Ne quis enim diceret, nihil certi vicinos, & qui eum viderant attulisse, sed fuisse assimilem aduocant parentes & inuiti miraculũ verũ confirmarunt. Nam parentes maximè eum norant, & cùm eum perterrere non possent, quin audenter acceptũ publicaret beneficium, per parentes infirmare miraculum arbitrati sunt. Et vide interrogationis prauitatem, aduocatis in medium parentibus, vt metum incuterent, vehemẽtia quadam

dam & indignatione interrogant, *Hic est filius uester?* Et non dicunt, qui cæcus fuerat: sed, quẽ vos dicitis, quia cæcus natus est, ac si malè facerent, & opera Christi cõfirmarent. O scelestos, & plus quàm scelestos, & quisnam pater ita de filio mentiri optaret? tãtùm non dicentes, quem vos cæcum fecistis, imò & vbiq; cæcum prædicastis, quomodo nunc videt? O dementiam: vestra hæc malignitas, vestrum commentum. Dupliciter ergo ad negandum eos impellere conantur, dicendo: *Et quem dicitis, & quomodo uidet?* De tribus itaque parentes interrogati, an filius eorum esset, si cæcus fuisset, & quomodo videt. Duo tantum confitentur, tertiũ se nescire dicunt, vt magis veritas probaretur, vt nemo præter ipsum curatum, & maximè ad id testandũ idoneum, rem ipsam confiteretur. Et quonã modo ad gratiam locuti essent parentes, qui eorum quæ norant, aliqua cõticebant propter metum Iudæorũ? Quid ergo dicunt? *Quod hic est filius noster scimus, & quod cæcus natus sit: quomodo autem nunc uideat, aut quis aperuerit eius oculos, nos nescimus. Ipse ætatem habet, ipsum interrogate, ipse de se respondebit.* Dignum fide ducunt ad sui excusationẽ, non est puer, neq; desipit, potest de seipso testimonium perhibere: hoc autẽ dicebant propter metum Iudæorum. Ecce quomodo iterum euangelista eorum mentem, sentẽtiamq; exponit. Hæc dico, quia Supr. 5. c. quum superius dixerũt, quod æqualem se deo faceret, quod si ea non Christi, sed Iudæorũ fuisset sententia, addidisset sanè Euangelista ita Iudæos intellexisse. Quum ergo parentes rursum ad sanatum eos remisissent, iterũ inclamãt, & palam atque impudenter. Nonquidẽ dicũt, nega Christum te sanasse, sed pietatis vmbra id tentant. *Da, inquiunt, gloriam deo.* Nam si parentibus dixissent, Negate filium vestrũ esse, & cæcum natũ, perquam ridiculũ fuisset: itidem si huic negare suasissent, manifesta fuisset impudẽtia: quare nõ sic dicunt, sed alia aggrediuntur via, Da gloriã deo, confitere nihil Christum in te operatum. *Nos scimus quia hic homo peccator est.* Quare ergo ipsum nõ reprehendistis, quum diceret, Quis me arguet de peccato? Vnde Supr. 8. f eum scitis peccatorem? & quum ille nõ dedisset, & obuiam Christo factus, non propterea reprehensus est, sed rogauit eum Christus: *Credis in filiũ dei?* vt intelligas ita dari glo-

riam deo. Quod si non esset æqualis patri, nõ esset æqu alis gloria: sed quum idem qui patrẽ honorat, honoret & filiũ, meritò non arguitur cæcus. Quũ ergo expectarent Iudæi, vt parentes miraculum negarent, nihil tale dixerunt. Cùm verò nihil se ex eo consecutos vident, iam peccatorem esse calumniantur. Respondet ille: *Si peccator est, nescio: unum scio, quod quum cæcus essem, nũc uideo.* Nunquid timuit cæcus? minimè. Et quomodo qui prophetã asseuerat, nũc dicit: Si peccator est, nescio? Nõ ita sibi persuadebat, neq; suis verbis purgando eum à criminibus, neq; propter acceptũ beneficium excusandũ, sed à re ipsa testimoniũ afferendũ satius ducit. Nã si post multa verba dicẽte eo, quod nisi esset dei cultor, nõ potuisset hęc signa facere: ita indignati sunt, vt dicerent: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Si hoc à principio dixisset, in quã prorupissent insaniã? Si peccator est, nescio: quasi dicat, nihil de hoc in pręsentia dico, nihil pronuncio: illud quidẽ manifestè noui, & affirmare possũ, si peccator esset, non hęc faceret. Quibus verbis neq; se, neque testimonium suum suspectũ reddidit, quod ad gratiam loqueretur, sed rem ipsam testificaretur. Neq; enim efficere poterant, quin miraculũ fecerit: illi autẽ iterum ad priora reuertũtur, modumq; curationis diligentius percõtantur, more canum venatione sibi proposita, nunc huc, nunc illuc discurrentes, & ad eundẽ redeuntes locum, vt assidua percontatione eum ad suam trahant voluntatem: & aiunt,

Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Ille confundens eos, acrius iam inuehitur: donec enim miraculum disquiri & iudicari oportuit, verecundius locutus est: quum autem planè patuit, bona causa fretus, eos audacter aggreditur, aitq;: *Dixi uobis semel, & me non audistis, quid amplius uultis audire?* Considera mendici aduersus scribas & Pharisæos fiduciam: tam valida est veritas, tam imbecille mẽdacium: illa enim etiam imbecilles corroborat, & claros reddit, hoc etiam fortes deprimit atq; debilitat: quasi dicat mendicus, Verbis meis non attenditis, ideo nihil amplius dicam, neq; respondebo cùm me sæpius frustra interrogaueritis: neq; vt rem sciatis, velitis audire, sed vt audita calumniemini.

Nunquid & uos uultis discipuli eius fieri? Iam se discipulis adnumerat: hoc enim significat, Nunquid & vos? Eos præterea

terea arguit,& vituperat,& meritò ſanè. Cũ enim intelligeret hoc eos maximè lędere,ita locutus eſt:indicium ſanè fidentis animi,& ad ſuperna euolãtis,& illorum contẽnentis inſaniam. Ad hæc eius maximã oſtendit dignitatẽ, cui maximè fidit,& quod quẽ admirari & colere deberent, cũ contumelia afficiunt,ille tamen non afficitur, ſed quod ipſi ad contumeliã faciũt,honoris loco accipit. *Tu diſcipulus illius inquiunt,ſis, nos autem Moſi ſumus diſcipuli.* Sed non ſequitur,non enim Moſi,Nec Chriſti eſtis. Si Moſi eſſetis, eſſetis & Chriſti. Idcirco ſuperius inquit Chriſt⁹:Si crederetis moſi,crederetis & mihi,de me enĩ ille ſcripſit. Cũ enĩ ad hos ſemp ſermones cõfugerẽt: *Nos ſcimus, quod Moſi locutus eſt deus.* Cuius teſtimonio? Maiorum aiunt noſtrorum:ſed nõne maioris authoritatis eſt, qui hæc per ſigna confirmat,quã maiores veſtri?nam à deo venit,& cæleſtia loquitur, Et non dixerunt, Nos audiuimus,quod Moſi locutus eſt deus:ſed ſcimus. Et audita vos Iudæi ſcire affeuerratis,viſa autem auditis minora arbitramini. Atqui illa quidem minimè ſcitis,ſed audiſtis:hæc non audiſtis , ſed ſcitis. Cæcus autem, *In hoc enim, inquit, eſt mirabile, quod uos neſcitis unde ſit.* Et talia ſigna facit,quum non homo inſignis apud vos, neq; clarus,neq; glorioſus hęc poſſit:vt ſit vbique manifeſtũ deum eſſe,neque vllo humano egere auxilio. *Scimus autem, quod deus peccatores non exaudit.* Cùm enĩ antea dixiſſent:Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere,eorũ innititur ſententiæ, & eadem verba cõmemorat. Opinio mea,inquit,& veſtra cõſentit,in ea permanete,& intuere viri prudentiam. Semper in ore habet miraculum,quod cũ capere non poſſet,ab eo ratiocinatur. Vides illa verba,Si peccator eſt neſcio, non eſſe dubitantis? Abſit,norat enim non eſſe peccatorem. Ecce nũc tempori quomodo reſpondet. *Scimus quod deus peccatores non exaudit: ſed ſi quis dei cultor eſt, & uoluntatem eius facit.* Vbi nõ modo eum à peccatis abſoluit, ſed acceptiſſimum deo, & omnia dei opera facientem demõſtrat. Nam cum ſe Iudęi dei cultores dixiſſent,ideo addidit,& voluntatem eius facit:quaſi dicat.non ſatis eſt Deum cognoſcere. Inde miraculum extollit, *A ſeculo non eſt auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati.* Si ergo cõfitemini deũ non exaudire pec-

Supra. 5g

catores,& hic signum fecit,quale nemo vnquam alius,cõstat omnia virtute assecutum, quæ humanam longè exuperat. Ad quem Iudæi: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* Donec eum negaturum sperarunt, dignum cui crederent existimarunt,& semel atque iterum eum vocarunt, Quod si ei non credendum ducebatis, cur aduocastis? cur iterum interrogastis? Cũ vera locutus est, & ideo maxima erat admiratione obseruãdus,tunc accusant. Quid autem signat,In peccatis natus es totus? Exprobrant ei cæcitatẽ: ac si dicant,A prima ætate in peccatis es:quasi ideo fuisset cæcus,quod nõ sequebatur quem consolatus Christus, ait: In iudicium ego veni in hunc mundum,.vt non videntes, videant:&qui vident,cæci fiant.In peccatis natus es tot⁹, & tu doces nos? Et quid dixerat nunquid suã sententiã attulerat,& non potius cõmunem,cum inquit: Scimus quod deus peccatores non exaudit? *Et eiecerunt eum foras.* Ecce veritatis præconẽ,quomodo sapientiam non impedit paupertas. Vides quod audiuit à principio, & quod pertulit, & quomodo verbis & operibus testatus est ? Hæc scripta sunt ad imitationem nostram. Nam si is qui Christum nõ viderat,ante eius hortationem tantùm confirmatus est,vt in conspectu totius populi homicidę,furentis,insani,& eius voce Christum damnare cupientis,nec assensus sit,nec acquieuerit, sed perquàm fidẽter eorum os obstruxerit: & expelli maluerit,quàm subticere veritatem:quanto magis nos, qui tandiu in fide viximus,qui per fidem tot miracula intuiti sumus, qui maiora quàm ille accepimus beneficia,qui interioribus oculis arcana mysteria conspicamur? Nos igitur in tantùm vocatos honorem incredibilem pro Christo fiduciam præ nobis ferre oportet,contra eos qui aliquid accusare & loqui aduersus Christianos moliuntur: eorum linguæ cohibendæ sunt,neque temere eis parcendum.Hoc autem facere poterimus,si cõfidemus, si scripturis operam dabimus,neque eas audire neglexerimus. Nam si quis attentionem huc ingressus adhibuerit, etiam sine domestica lectione,annuo spatio satis proficere poterit.Neque enim hodie vnum,cras aliud legimus,sed semp idem.Veruntamen nõnulli tam misere affecti sunt,vt diutius audiendo ne nomina quidem librorum intelligant,

nec

nec pudet, nec verentur tã negligēter in dei concionē ingredi. Quod si citharœdus, vel saltator vel mimus aliquis ad scœnã aduocaret ciuitatē, oēs frequēter cõcurrerēt, & admoniti gratias haberēt, in quo spectaculo diei dimidiũ cõsumunt, nulli alii negocio vacantes: deo autem nos per prophetas & apostolos alloquente, oscitamus, desidemus, hallucinamur, & plurimum fastidimus, quare in forum egredimur: in hyeme verò cũ pluuia, & lutum impeditet, domi sedemus, aut in theatris sine tecto, quo à pluuia defendamur. Maxima pars imbre, vento, frigore, luto, viæ longitudine contempta, insani perstiterunt, nulla eos causa domi cõtinet, nulla quin ad spectacula frequētes cõfluãt, prohibet: huc sub tectum sine frigoris & pluuię iniuria, ad animæ suæ salutem nemo ea alacritate concurrit. Sunt ne hæc toleranda? Ideo in illis apprimè edocti, in necessariis quàm pueruli imperitiores sum⁹. Quod si quis te aut aurigam, aut saltatorem vocaret, cõtumeliam id duceres, eamque pro viribus propulsares: ire autem ad eorum spectacula non recusas, & cuius artis nomen fugis, eam fere omnē, prosequeris: cuius autem & nomē & res, hoc est, esse & vocari Christianus profiteris, quidnam sit, non intelligis. Quid hac dementia peius? Hæc frequenter vobis dicere statui, veruntamē veritus sum, ne frustra, & sine fructu mihi odium comparem. Video enim nõ iuuenes tantùm, sed & senes insanire, quorum gratia maiorem in modum erubesco, cum video virum canicie venerabilem, eam labefactantem, & filium secum trahentem. Quid hoc magis ridiculum? quid indignius? filius à patre impudentiam discit, Mordent hæc vos verba? hoc & ego volo. Verba vos mœrore afficiant, vt per opera à turpitudine liberemini. Sunt enim nonnulli multo his frigidiores, quos illorum non pudet, sed pro re multa verba faciunt: quos si rogaueris quis Amos sit, quis Abdias, quot prophetæ: quid respondeant, nesciũt: de equis, aurigis, sophistis, rhetoribus, quã vis reddant rationem. Inde quæ hinc iactura, quod detrimentum sequatur, interrogãt. Propterea ingemisco, quoniam quod sit damnum, quod malum non intelligitis. Dedit tibi vitam de⁹, vt se coleres: tu eã incassum & inutiliter cõsumis. Quæris, quod sit damnum? Si vel parum argenti amiseris,

id omnino damnũ appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil omisisse opinaris. Opus est in sacrificiis, & precibus vitam omnẽ impendere: tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, intẽpestiuas voluptates, magicas, in tuũ conuertis detrimentũ: & cum hęc cõmiseris, quod damnũ acceperis, interrogas: neque intelligis omnia potius amittenda, quã tempus. Aurũ amittis, poterit recuperari: amissum tẽpus difficulter. Breue nobis in præsenti vita præstatur, quo nisi in necessariis, vtamur, quid illuc migrantes faciemus? Dic quęso, si cui filiorum tuorũ præciperes, vt aliquam artẽ disceret, ille autẽ vel domi, vel alibi tempus frustra cõtereret, posſétne apud magistrum excusari? Nõne diceret, cõuenimus, tempus statuisti? Si tibi nõ curæ est, vt apud me arti incumbat filius, quomodo cum erudiemus? Hæc & vobis dicenda sunt. Nam exiget à nobis deus rationem. Vobis, inquit, tempus dedi vt pietatem, vt rectè viuendi artem erudiremini, cur incassum & inutiliter hoc tẽpus consumpsistis? Cur pręceptorem frequenter non petiistis, neque doctrinę vacastis? Quod autem doctrina sit dei cultus, audi prophetam cum inquit: Venite filii audite me, timorẽ domini docebo vos.
Psal. 33.c Et iterum: Beatus vir quem tu erudieris domine, & in lege
Ibid. 93.b tua docueris. Cum verò tempus inutiliter consumpsisti, quam habebis excusationem? Et qua gratia nobis breue tempus pręscripsit deus? O stultitiam, o insipientiam, pro quo maximæ gratię habendæ sunt, quod labores nobis, & sudores minuit, quod requiem nobis & ęternitatem largitur, id & reprehendis, & molesto fers animo. Sed nescio quomodo in tam longum sermonẽ venim⁹, qui iam finem desiderat. Nostræ nanque imbecillitati & miseriæ tribuẽdum est, quod longiusculam fastidimus orationem: in spectaculis autem à meridie ad noctem immorati, cum funabulis domũ reuertimur. Sed ne semper vos accusemus, hoc nobis impendite beneficium, vt aliis omissis omnibus, his incumbatis. Vestro enim lucro & nos lucrabimur gaudiũ, lætitiam, laudem pręterea & remunerationem. Omne autem lucrum vestrum erit, quod tam stultè antehac saltationibus dediti, propter timorẽ dei & honorationem nostrã, vos morbo illo liberaueritis, & vinculis solutis, ad deum
festina-

festinaueritis. Neque illic tantùm mercedem, verumetiam in hac vita veram consequimini voluptatem. Eiusmodi nanque virtus est, vt cum futuro præmio in præsenti quoque vitam nobis suauissimã suggerat. Pareamus ergo scripturæ diuinæ præceptis, vt & præsentibus & futuris fruamur bonis, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LVIII. EX CAP. IX.

ET audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cum inuenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium dei? Respõdit ille, & dixit, Quis est domine ut credã in eum?

Qui propter veritatẽ & Christi confessionem malo & contumelia aliqua afficiuntur, hi maximè à deo honorantur. Vt enim qui propter deum pecunias dispergit, is maximè eas inuenit: & qui odit animã suam, is vel imprimis amat, ita contumelia affectus propter deum, is plurimum honoratur à deo, quod cæco vsuuenit. Eiectus est è templo à Iudæis, & à templi domino inuentus est. A pestifero concilio liberatus, salutiferũ est fontem consecutus. Centemptus à contemptoribus Christi, ab angelorũ rege honoratus est. Hæc sunt veritatis præmia, ita & nos dispersis his rebus, & pecuniis nostris, illac fidenter proficiscemur. Si hic inopi largiemur, quiescemus in cælis. Si propter deum nobis maledicetur, & in hac & futura vita laudabimur. Eiectũ è tẽplo inuenit Christus, quem Euangelista hac gratia venisse significat. Et cõsidera quibus eũ præmiis remunerat, summo omnium bonorum. Se enim ei notum fecit, à quo prius ignorabatur, eumq; discipulis suis annumerauit. Et intuere illius diligentiam: dicente enim Iesu: Tu credis in filiũ dei? respondet, Domine quis est. Nondum enim ipsum viderat, quanuis sanatus: antea nãq; cęcus fuerat, sanatus ad Iudæos adductus est, vt enim munerarius athletam victoria insignem & coronatũ, ita hũc Iesus accipit. Tu credis, inquit, in filium dei? Quid hoc? Post tantam cum Iudæis controuersiam, post tot verba & cõtentiones, an credat interrogat: non quod eius ignoraret animum, sed vt notum aliis faceret, & eius se fidem plurimi facere demonstraret,

Contu-

Contumelia me tãtus populus affecit, inquit, sed nihil impendo, fides tua mihi curæ est. Pluris enĩ faciẽdus est vn⁹, qui domini facit volũtatem, quã multi transgressores. Tu credis in filiũ dei? ac si præsens quæ dixerat, accepisset, rogat, & sui concitat desideriũ. Neque primum ait, crede, sed interrogauit. Quid ille? Et quis est domine, vt credã in eũ? Desiderantis & valde inquirentis animæ verbum, pro qua tanta locutus est ignorat, vt veritatis amatorem eum intelligas. Dicit ei: *Et uidisti eum, & qui loquitur tecum, ille est.* Non dixit, ego sum: sed remissius adhuc, & vidisti eũ. Dubium verbum, ideo manifestius subdit. *Qui loquitur tecum, ille est. At ille ait: Credo domine: & procidens adorauit eum.* Neque dixit ego sum qui te curaui: qui dixi tibi, Vade, la-
Luc. 17 d uare in Siloa: sed his omnibus omissis, inquit: Credis in filium dei? ille affectum suum euestigio adorando prætulit, quod pauci curati fecerunt, vt leprosi illi, & alii: hoc pacto diuinam eius virtutem demonstrauit, ne quis verbo tenus dixisse arbitrari possit. Eo autem adorante, inquit Iesus: *In iudicium ego ueni in mundum, ut non uidentes, uideant: & qui*
Rom. 9. g *uident, cæci fiant.* Hoc & Paulus inquit: Quid ergo dicemus, quod gentes non sequentes iustitiam, acceperunt iustitiam? iustitiam autem ex fide Iesu: Israël autem sequens legem iustitiæ, in legem iustitiæ non venerunt. His verbis, in iudicium veni: magis illum in fide confirmat & qui aderant excitauit: hoc est, Pharisæos qui sequebantur in iudicium, id est in maius supplicium: ostẽdens qui se tanquã peccatorem damnarent, dãnatos esse, hoc in loco duos visus, & duas meminit cæcitates: & quæ sensu, & que intellectu percipiuntur. Tum quidam ex Pharisæis sequebãtur: *Nunquid & nos cæci sumus?* Vt in alio loco, Nemini seruiuimus vnquam, & ex fornicatiõe nati nõ sumus: ita his sensibilibus tantum insistebãt, & huius pudebat cæcitatis. Inde ostendens melius fuisse eis cæcos esse, quàm videre, inquit, *Si cæci essetis, non haberetis peccatum.* Quum cæcitatem ignominiam putarent, in eos inuehitur, quod propterea magis puniẽtur. Ita semper humani animi elationẽ cõprimit, & ad magnorum & mirabilium erigit cognitionem. Nunc vos videre dicitis, vt antea deum vestrum esse dicebatis, sed non videtis: ita quod sibi laudi arbitrabanť, id sup-

id supplicio fore ostēdit. Et à priori quidē cæcitate cęcum natum curauit, nunc de Iudæorum disputat cæcitate. Ne enim dicerent, non propter suam cæcitatem, ad eum non accedere, sed deceptorem vitare, huc omnem refert disputationem. At non simpliciter Euangelista inquit audisse hęc Pharisæos, qui cum eo erant, & dixisse, Nūquid & nos cæci sumus? Sed vt tibi in memoriā reducat, hos illos esse qui antea Christum oppugnabāt, & lapidibus impetebāt. Sunt enim quidam in superficie quidem sectatores, qui facilè in contrariam mutantur sententiam: vnde ergo nō deceptorē, sed pastorē probat, adducendo vtriusque iudicia, et sic eis rei veritatē inquirēdam relinquit. Et primū quis deceptor & fur sit, demonstrat inquiens: *Amen amen dico uobis, qui nō ingreditur per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliūde, ille fur est, & latro.* CAP. X. Ecce latronis signa primùm palàm non ingreditur, neque audet, inde non per scripturarum testimonium, quod per ostium significatur. Hic & qui fuerunt, & qui futuri sunt notat, & Antichristū, & falsos Christos, & Iudam, & Theudā, & alios huiusmodi. Meritò autem ostium scripturas appellat, quoniam nos ad deum ducunt, & eius nobis cognitionem aperiunt, ipsæ oues faciūt ipsæ custodiūt, neque lupos irrumpere permittunt. Tanq̄ enim ostium firmissimum hæreticos arcent, & in tuto constituunt, neque nos, modò velimus, aberrare vnquā sinēt. Et nisi hoc ostium infringamus, nunq̄ nos inimici nostri poterunt expugnare, per hoc ostium & pastores, & alij omnes ingrediemur, in ouile autē, hoc est, ad oues, & earū curā. Qui enim sacra nō vtitur scriptura, sed ascendit aliunde: id est, non cōcessa via, is fur est. Ecce cum patre conuenientiā, cum scripturas in medium proferat. Ideo Iudæis dicebat. Scrutamini scripturas. Et Mosen, & prophetas oēs adducit in testimonium. Omnes inquit, qui audiūt ex prophetis, veniēt ad me. Et si crederetis mihi: hic idē p trāslationē ponit, Hac aūt particula. Ascēdit aliunde, & scribas significat: qui cū docerēt, & faciēda preciperent, ipsi legē transgrediebātur, qđ ipse exprobrauit dicēs: Nemo vestrū facit legē. Et recte inquit, ascēdit, & nō ingreditur, nam furis est sepem vel parietem ascēdere, & cū periculo omnia moliri, Ecce quo pacto describit latronem. Cōsidera pastoris

Supr. 5. f.

Ibidem. g

Supr. 7. e

storis signa. *Qui ingreditur per ostiũ, hic est pastor ouium, huic ostiarius aperit, & uocẽ eius oues audiũt. Et proprias oues cũ emi serit, ante eas uadit.* Hæc pastoris est & furis differentia. Videamus quo pacto sequentia cõueniãt: Huic, inquit, ostiarius aperit. Mansit in translatione, vt significantius loqueretur. Quod si ad verba parabolam vis accõmodare, nihil ꝓhibet hoc in loco per ostiariũ Mosen significari, cui eloquia dei credita sunt, cuius vocem oues audiũt. *Et proprias uocat nominatim.* Cum enim frequenter eũ deceptorem vocarent, idque ex incredulitate sua confirmarent, dicentes:

Ibidem. g Quis principum credidit in eũ: nõ ex ipsorum pertinacia se, sed illos deceptores putãdos: quod sibi nõ crederent, & meritò ab ouiũ numero expellendos ostendit. Nam si pastoris est per solitũ ingredi ostium, ipse per hoc ingressus est, & omnes secuti poterunt oues esse: qui inde se auerterunt, non ipsos pastor, sed ipsi se ab ouium numero abdicarunt. Quòd autem se ostium appellarit, nemo perturbetur: siquidem & pastorẽ se, & ouem dicit: & variè suam prædicat dispensationem. Quando nos patri offert, ostium: quum nostri curam gerit, pastorem se profitetur. Néue vt ipsum patri tantum offerre nos putes, etiam se pastorem dicit. Et oues vocem eius audiũt, & proprias oues vocat, & educit eas, & ipse ante eas vadit. At contrarium pastores faciunt, sequuntur non præcedunt, sed vt se omniũ ad veritatẽ inueniẽdam ducem ostendat, contrariũ pastoribus morem seruat: quemadmodum cum oues per orbem dimisit, nõ extrà, sed in medio luporum misit. Longe eñ admirabilior ars nostra pastoralis est. Videtur autẽ & cæcus hoc in loco significari, quẽ è medio Iudæorũ vocauit, & audiuit vocẽ eius, & cognouit. *Alienũ oues non sequuntur,*

Acto. 5. f. *quoniã eius uocem nesciunt.* Siue de Theudę & Iudæ assertoribus hic loquatur. Omnes, inquit, qui in eos credũt, dispersi sunt: siue de futuris qui à pseudochristis decipiendi erãt. Et ne dicerent ipsum vnum illorum esse, plurimum se ab illis diuersum ostendit, & primum à doctrina scripturarum quibus eos adducit, illi aliunde: inde ab ouiũ obedientia, quę omnes ipsi non viuenti tãtum, sed & mortuo paruerunt. illos quàmprimum dimiserunt. Pręterea quod non paruum est, illi tanquã tyranni per seditionem omnia

omnia faciebant: à qua suspicione tantum hic aberat, vt cũ vellent ipsum regem facere, recusaret: & cum rogarent, an liceret césum dari Cæsari, afferri preciperet, vt numisma cognosceret. Adhæc ipse pro ouium salute venit, vt vitam haberét, & abũdantius haberent: illi etiam præsenti vita priuarunt, qui etiã tradiderunt sibi cõmissos, & fugarunt. Hic à deo generose perstitit, vt animã traderet: illi inuiti coacti, fugiẽtes quę passi sunt pertulerũt, hic spõte omnia subiuit. *Hoc prouerbiũ dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.* Et qua gratia obscurius locutus est? Vt attẽtiores redderet: quod mox exponit, inquiens, *Ego sum ostiũ: per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.* Hoc est, secur⁹ erit & liber. Pascua autem & pabulum, ouium potestatem atque libertatem significat, hoc est, nemo inde eũ expellit: quod & apostolis vsu uenit, qui audenter ingressi sunt & egressi, tanquam vniuersi orbis domini, & à nemine eiici potuerũt. *Omnes quotquot ante me uenerunt, fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues.* Non de prophetis hoc intelligendum, vt aiunt hæretici: illos enim audierũt, & per eos Christo crediderunt, sed de Theuda & Iuda, & aliis seditiosis. Illud præterea verbũ, nõ audierunt, in ouiũ laudem dictũ est quod contra esset, si prophetas non audissent, fuissent enim maximè reprehendendi. *Fur non uenit, nisi ut furetur, & mactet & perdat.* Vt tunc vsuuenit, siquidem omnes mactati sunt & deperditi. *Ego autem ueni, ut uitam habeant, & abundantius habeant.* Et quid quęso, vita abundãtius? Regnum cœlorũ, sed adhuc vitæ nomine tanquam eis noto contentus est. *Ego sum pastor bonus.* Hic iam passionem insinuat, quod pro mundi salute moriturus est, neque inuitus. Inde iterum ad pastoris & mercennarij parabolam venit. *Bonus enim pastor animam suam ponit pro ouibus: mercennarius autem, qui non est pastor, cuius nõ sunt oues propriæ, uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit, & uenit lupus, & rapit eas.* Hic suam paternæ æquiparat potestati. Siquidem pastor ipse est, & cuius propriæ sunt oues. Intueris altiorem in parabolis sensum, vbi obscurius loquitur, neq; auditoribus causam calũniãdi præbet. Quid ergo hic facit mercennarius? Videt lupũ venientem, & dimittit oues, & lupus venit, & rapit eas.

Supr. 6 g
Mat. 12 b

Hoc

Hoc illi faciebant, Ipse contrà. Etenim cum comprehen-
Infr. 18 b sus est, inquit: Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quia nemo ex ipsis periit. Hoc in loco potest & spiritalis lupus
1. Pet. 5. b intelligi, quē nō finit vt oues auferat. Hic nō modo lupus, sed & leo est. Nā aduersarius noster diabolus, inquit, tanq̄ leo rugiens, circuit quærēs quē deuoret, hic idem & serpēs & draco, ambulabitis enim super serpentes & scorpiones. Quare vos hortor dilectissimi, sub pastoris nostri custodia in pascuis maneam⁹. Manebim⁹ aūt si vocē ei⁹ audierim⁹,
Mat. 5. a. si ei nō parebimus si alienū nō sequemur. Et quæ nam vox est? Beati pauperes, beati mūdo corde, beati misericordes. Hoc pacto sub pastore manebim⁹, & lupus ingredi nō poterit, & si ingrederet̄, detrimētū acciperet, pastorē nanq; adeo nos amantē habemus: vt animā suā pro nobis traderet. Cū enim & possit & amet, quid impedit ne liberemur? Nihil sane, nisi nosmetipsi deficiamus, quod quomodo accidat, audi ipsum dicentem, Non potestis duobus domi-
Ibidē. 8 d nis seruire, deo & mammonę: cui si seruiemus, grauissimæ subiiciemur tyrannydi. Omni enim tyranno grauior est pecuniarum cupiditas, Nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, insidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta: desidiam, luxuriam: auaritiam, ebrietatem, quæ liberos penitus in seruitutem redigunt, & numulariis peiores efficiunt: & non hominum tantum, sed grauissimorum affectuum & morborum animæ seruos. Hic multa audet, quę neque deo, neque hominibus placent, veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem. O amarum seruitium, ô diabolicam potestatem. Hic omnium affectuum molestissimus est, cū tantis malis deuincti gaudeinus & catenas libēter amplectimur, & tenebrarū carcerē habitantes, in lucem prodire nolumus: sed malis inhæremus, malis oblectamur. Quare de nobis minime sperandū est, vt resipiscamus, qui peiori quàm qui metalla effodiūt, cōditione sumus. Misere enim sine vlla mercedis spe laboramus. Et quod grauius est. Si quis nos a captiuitate liberare vellet, non pateremur, sed ægre ferremus, & indignaremur: in hoc nihil ab insanis differentes, in aliis tamen tanto miseriores quod nolumus ab insania liberari. Nunquid propterea in hūc mundū venisti? num propterea homo

mo factus es, vt æs & aurũ accumules? Non ideo te ad suã finxit deus imaginẽ, sed vt sibi placeas, vt futura bona con sequaris, vt cum angelis psallas. Quid hanc reiicis cognationem? Quid inhonestum te, & ignobilem, hac soluta necessitudine reddis? necessitudinem dico spiritalem. Fame ille tabescit, tu copia rumperis: frater nudo corpore oberrat, tu vestes vestibus addis, quę tineis cõsumuntur, & quãto satiꝰ foret, vt his egenorũ corpora tegerẽtur, quæ si hoc pacto cõsumerẽtur, illa te cura absoluerẽt, & futurã tibi vitã largirentur. Quod si nõ placet, consumptas tandem cõfer in pauperes, qui recte eas norũt excutere, etenim Christi corpus, quoniã arca honorabiliꝰ est & securius, quippe quod non tantũ illas custodit, & incorruptas cõseruat, sed pulchriores efficit. Arca nonnunquam cum vestibus direpta magno te afficit damno: quæ pauperibus damus custodiẽda, neq; morte amittentur, neque seris aut vectibus indigent, non seruorum vigilia, nulla huiusmodi cautione omnibus insidiis libera sunt, & custodia reponuntur, vt credibile est, quæ commendantur in cælis. Nulli enim maliciæ locus ille peruius est. His nos monitionibꝰ nunq̃ cessamus, neq; vos vnq̃ paretis, causa quod pusilli sumꝰ animi & terrenis inhiamꝰ, & deorsum trahimur: immo absit, vt vos oẽs damnẽ, tanq̃ incurabiliter ægrotetis, Nã si diuitiis ebrij his admonitionibus aures obstruũt, saltẽ attẽdere poterunt. Et quid hæc ad pauperes, inquies? neq; enim aurũ habent, neq; tot vestimenta, sed panẽ tantũ, & aquã frigidam. Sed & duos obolos, & pedes vt visitare possint infirmos, linguã etiã vt sermone cõsolentur vulneratũ: domũ præterea vel tegetem, vt hospitem accipiant, habent. Non enim innumera talenta à pauperibus, sed diuitibus exigimus. Quod si ad pauperũ ostiũ dominus noster venerit obolum ab eo accipere hoc modo nõ pudebit, sed maiora quã à multa dãtibꝰ accepisse profitebiť. Quod hic adstãtiũ illo tempore fuisse optarent quo Christus in carne terrã peragrauit, vt cũ eo versati essent, & cõuixissent? Ecce nũc hoc nobis magis licet vocare eũ ad prandiũ, possumus & cum eo viuere, & magis proficere. Eorum nanque qui cum eo viuebant nonnulli perierunt, vt Iudas & huiusmodi, eorum autem qui eum in domum suam aduocant, & domum Act. 1. c

mum & mensam communicant, vnusquisque maximè lau
Mat.25 c dabitur, & gratiæ his habebuntur. Venite, inquit, benedicti patris mei, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: peregrinus eram, & suscepistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere erã, & venistis ad me. Quamobrem, vt audire hoc mereamur, vestiamus nudum, colligamus hospitem, cibum demus esuriẽti, sitienti potum, infirmos & carcere deuinctos visitemus: vt spe bona veniam consequamur peccatorum, & illorum bonorum quæ omnẽ sensum excedunt fiamus participes: quæ vtinam omnes consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA LIX. EX CAP. X.

EGo sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis. Magnum quiddam dilectissimi, magnum, inquam, est ecclesiæ prelatio, & quæ multa indiget sapientia, & fortitudine: qualem Christus proposuit, vt nunquam oues deseramus, vt lupo generosè resistamus. Hęc enim inter pastorẽ est mercennarium differentia. Alter propriæ, cõtemptis ouibus, alter sua cõtempta, ouium semper saluti inuigilat. Pastoris ergo exemplo deceptores duos meminit, furem mactantem & rapientem oues, & mercennarium permittentem, neque defendentem commissas. Per illum Theudam & eius assertores, per hũc Iudæorũ magistros signat, qui nullam curam commissis ouibus adhibebant, quod superiori tempore Ezechiel his verbis insectatus est: Væ pastoribus Israël, nónne pascebãt semetipsos? nónne greges pascuntur à pastoribus? sed illi cõtrariũ faciebãt, quod maximę malitię genus est, plurib⁹ rationibus: idcirco inquit, Neq; quod abiectum erat, reducebãt, neq; quod perierat, quærebãt: neq; confractũ alligabãt, neq; infirmũ cõsolidabãt: quoniã se, nõ gregem pascebant. Idẽ & Paulus significat: Omnes quę sua sunt quærunt, non quæ Christi Iesu. Et iterum: Nemo quod suum est quærat, sed proximi vnusquisq;. Verũ ab vtroque dissidet CHRISTVS cum illis qui

Pastoris mercennarii differentia.

Eze.34 a

Philip.2 c

1.Co.10 c

qui in peccatis erant, diceret propterea venisse, vt vitã haberent, & abundantius haberent: his autem qui oues à lupis rapi negligebant, se propter eas animã ponere, ne oues perirent. Nam quum Iudæi ipsum interimere vellent, non propterea destitit à doctrina, neq; credentes tradidit, sed perstitit & pertulit mortẽ, ideo frequẽter inquit: Ego sum pastor bonus. Quæ cùm nullo niti testimonio viderentur, quod enim poneret animam suam, non multũ post re monstratum est: quod autem vitam haberent, & abundãtius haberent, post huius vitæ migrationẽ futurum erat, alterũ ab altero confirmat. Hoc est, quia dat animã, quod det etiam vitam: quod & Paulus dicebat, Si enim cũ inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius: multo magis reconciliati, salui erimus. Et iterum: Qui etiã proprio filio non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illũ: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed qua gratia nunc quoq; eum nõ accusant, vt superius: Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum. Quoniam sæpenumero eos silere coëgerat, & à signis maiorem de se opinionem concitarat. Inde ne quis ad illã particulam, Et oues vocem eius audiunt, & sequuntur eum: diceret, quid ad non credentes? audi quid addit: Et cognosco oues meas, & cognoscũt me meæ. Quod & Paulus his verbis significauit: Nõ expulit deus populum suum quẽ prædestinauit. Et Moses, Cognouit deus qui erãt sui: hoc est, quos prædestinauit. Ne autem similiter & cognoscere, & cognosci crederes: Cognosco, inquit, oues meas, & cognoscunt me meæ, non tamen æqualiter. Aequalis est patris & filij cognitio, vt inquit: Sicut cognoscit me pater, & ego cognosco patrem. Quod nisi sensisset, cur ita dixisset? Quum enim nonnunquam multitudini se connumerasset, & non more hominis cognoscere putaretur, inqt: Sicut nouit me pater, & ego cognosco patrem. Tam certo ipsum scio, vt ipse me. Propterea inquit: Nemo cognoscit filium, nisi pater: & patrem, nisi filius: discretam quãdam cognitionem indicãs, qualẽ nemo alius habet. Ego pono animã meam. Hoc frequenter dicit, vt omnis deceptionis tollatur suspicio. Nam & Apostolus quum se verum magistrum ostẽderet, & falsos confundere apostolos vellet, pericula & mortes

Rom. 5. b
Ibid. 8. f.
Suprà 5. e & 8. b.
Rom. 11.
2. Timot. 2. c.
Luc. 10. d
2. Corint. 11. c.
Supra 8. & 14. b.

tes adduxit in medium. In plagis supra modum: in mortibus frequenter. Dicendo enim, Lux sum & vita: superbiam apud stultos arguere videbatur, velle autem mori, nullam inuidiam, nullum liuorem concipiebat. Propterea hoc in loco, nō dicunt eum de se testimoniū perhibere, & verum non esse: hoc autem verbo multam curā atque diligentiam indicat. *Etenim alias oues habeo, inquit, quæ nō sunt de hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Ecce iterum hoc verbū, oportet nō necessitatis esse, sed futuri omnino significatiuum: quasi dicat, quid admiramini, si me hæ secuturæ, & vocem meam auditurae sunt? cùm & alias me sequi, & vocē meam audire videritis, tūc maiorem in modū admirabimini. Neque te perturbet quod dicit, Quæ non sunt ex hoc ouili.
1.Cor.7. Differentia enim in lege duntaxat, vt inquit Paulus: Neq;
d. & Ga- circuncisio aliquid valet, neque præputium. Et illas opor-
lat.5.a. tet me adducere. Vtrosque dispersos & mixtos, neq; habētes pastorem, hos videt atque illos, nōdum bono aduenīēte pastore. Inde futuram eorū cognationē prædicit: *Et erit unum ouile.* Quod iterū Paulus his verbis significauit: Vt duos condat in semetipso in vnū nouum hominē, *Propterea me diligit pater, quia ego animam meā pono, ut iterum accipiam eam.* Et quid hoc verbo humilius? Siquidē propter nos dominus noster amādus est, quoniā pro nobis moritur. Quid igitur, dic quæso, superiora tempora non amauit, sed nunc amare incepit, & nos primum eius amorem cōciliauimus? Quid hoc sibi vult? Cùm alienū eum à patre, & deceptorē esse, & in detrimentū & iacturā venisse dicerent, ait: Si nihil aliud, vel hoc saltē mihi persuadet, vt vos diligā, quod eo quo me amore vos pater prosequitur, & hac gratia pro vobis morior. Præterea & illud intendit, quod nō inuitus moritur. Neq; enim fuisset charitatis officium, & quod ea maximè est patris sententia. Quod si tanquā homo hoc loquitur, noli admirari. Sæpenumero enim causam exposuimus, idem repetere & molestū est, & superfluum. *Ego pono animā meam, ut iterū sumam eam: & nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatē habeo ponendi eā, & potestatē habeo iterū sumendi eam.* Cùm voluissent aliquādo eū interimere, indicat, nisi ipse vellet, incassum eos laborare: & à primo secundū confirmat, à morte videlicet resurrectionem: hoc enim

enim admirandū eſt. Siquidē vtrunq; nouum fuit, & præter cōmunem conſuetudinē. Attendamus ergo diligenter: Poteſtatē habeo, inquit, ponendi animā meam. Et quis nō habet hāc poteſtatē? Quiſq; enim poteſt ſe interimere: ſed non ita intelligitur. Quomodo ergo? Sic habeo ponēdi poteſtatem, vt nemo me inuito id facere poſſit: quod nō contingit nobis, nos tantū interimere noſmetipſos poſſumus: ſed ſi in latronum inſidias incideremus, non habemus liberam faciendi quod volumus poteſtatem, velimus nolimus, nos interficiunt. Chriſtus autē etiam inſidiis circūuentus, ſui iuris erat moriēdi, necne. Et cùm dixiſſet, Nemo tollit eam à me: addidit, Poteſtatē habeo ponendi eam: hoc eſt, ego ſolus habeo hanc poteſtatē, quæ vobis non eſt. Etenim alij multi, vitæ noſtræ ſunt domini: quod à principio non dixit, neq; enim creditū eſſet, ſed cùm à re ipſa teſtimoniū confirmarit, quum multis circūuentus inſidiis cōprehendi non potuerit: ſæpius enim ex eorum manibus elapſus eſt, tunc inquit: Nemo tollit eam à me. Quod ſi verum, & illud ſequetur, ſponte ad hoc veniſſe, per quod & aliud cōfirmatur, quandocunq; voluerit vitā ſumere, poſſe. Nā ſi ita mori humanas vires excedit, non eſt reliquum dubitandum. Quod enim ſolus eſſet, vitam ponendi dominus, etiam ſumendi in ſua eſſe poteſtate oſtēdit. Ecce quomodo à priori ſecundum cōfirmat, & à morte indubitatam oſtendit reſurrectionem. Hoc præceptū accepi à patre. Quodnam? Mori pro mūdo. Prius ergo accepit, inde paruit. Prius quid eſſet faciendū intelligitur: & quis non expers rationis hoc dixerit? Sed quemadmodum ſuperius dicēdo, Propterea me diligit: ſpontaneam indicauit voluntatē, & contrariam amouit ſuſpicionem: ita hoc in loco præceptū à patre ſe accepiſſe dicens, nihil aliud oſtendit, q̃ idē patri videri, quod ipſe facit: ne poſtmodū eum crucifixū putarēt derelictum à patre atq; traditū, néue exprobrarent, quæ tamen exprobrauerunt. Alios ſaluos fecit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere. Mat. 27. Et ſi filius dei es, deſcende de cruce. Neq; propterea deſcēdit, quoniā filius eſt dei. Inde ne audiēdo mādatum eum à patre accepiſſe, id à ſe alienū eſſe exiſtimares proſequitur: Paſtor bonus animā ſuā ponit pro ouibus ſuis. Hinc ſuas oues, & quicquid rectè factū eſt ſuū opus eſſe, & præcepto

non indigere ostendẽs: Quod si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? Qui à seipso ponit, præcepto nõ indiget: & causam cur faciat affert, quod scilicet pastor sit, & bonus pastor. Bonus autem pastor ad ouium custodiã hortatore non indiget. Quod si in hominibus vsuuenit, multo
Phil. 2. a. magis in deo. Ideo Paul⁹ inquit, quod seipsum exinaniuit. Nihil autem aliud hoc in loco præceptum signat, quàm cũ patre concordiam. Quod si humiliter & humanè locutus est, auditorum imbecillitati tribuendum. *Dissentio itaque facta est inter Iudæos, propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Dæmonium habet, & insanit, quid eũ auditis? Alii dicebãt, Hæc uerba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium habens potest cæcorum oculos aperire?* Quum enim supra hominem, neque secundum communem consuetudinem loquatur, dæmonium habere dicebant: & quater hoc iam nomi-
Supr. 7. c ne eum appellarunt: siquidẽ superius etiam dixerunt, Dæ-
Ibid. 8. f. monium habes, quis te quærit interficere? Et iterũ: Nónne bene dicimus, quoniam Samaritanus es tu, & dæmoniũ habes? Et hoc in loco, Dæmoniũ habet, & insanit, quid eum auditis? Imò & sæpius ea verba dixisse vel inde cõstat, cùm inquiunt: Nónne bene diximus, quia dæmoniũ habes? Alij dicebant: Hæc verba non sunt dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Quum à verbis eos conuincere non possent, ab operibus eum dæmonium non habere demonstrant. Imò ne à verbis quoq;. Nã si verba vobis persuadere non possunt, opera reuereamini. Quod si dæmonium habentis non sunt, sed supra humanã virtutem, constat diuinæ cuiusdam esse potentiæ. Ecce syllogismum. Quod supra hominẽ operetur, inde cõstat quod inquiunt, dæmonium habere. Quod dæmoniũ non habeat, ex operibus manifestat. Ad quæ in præsentia nihil dicit. Iã enim superius se dæmonium non habere responderat, nũc autem minimè. Siquidem cum re ostẽdisset qualis esset, de cætero conticet. Neque enim digni erant quibus responderetur, qui dæmonium habere dicerent, ex his quibus eum admirari, & deum omnes arbitrari debebant. Et quid opus erat, vt amplius à Christo arguerentur, quum inuicem ipsi dissiderent, & se reprehenderent? Ideo nullum verbum fecit, & omnia æquo animo tulit. Neque hac tantùm gratia,
sed

ſed vt nos erudiret mãſuetudinem & patientiã. Hunc nos imitemur: neq; enim tantùm conticuit, verumetiam iterũ adeſt, & interrogatus reſpondet, & ſuam indicat prouidentiam: & dęmoniacus & inſanus appellatus, quibus innumera contulerat beneficia, non ſemel aut iterum, ſed ſæpenumero, non modo nõ vltus eſt, neque remiſit beneficia, ſed pro his animã ſuam poſuit, & crucifixus patrem pro his rogauit. Hæc nobis imitanda ſunt. Hoc pacto Chriſti erimus diſcipuli, ſi manſueti erimus, & mitis ingenii. Vnde autem tales erimus? Si noſtra frequenter peccata reputabimus, ſi lugebimus, ſi flebimus. Neque enim anima tanti doloris particeps irritari, atque iraſci patitur: vbi fletus, ira eſſe non poteſt: vbi dolor & cõtritio, longè omnis abit irritatio. Mens enim dolore perculſa non ſtudet elationi, ſed amarè ingemiſcit, amarius flet. Scimus nonnullos ridere quæ dicimus, quos ego flere nõ deſino: fletus enim hoc tempus eſt, plantusque & lamentationum. Multa & verbis, & re peccamus: qui autem ita peccat, in gehennam & ardentem, & igneum fluuium recipitur, & quod omnium grauiſſimum eſt, regnum cœlorum amittit. His igitur minis, etiam riſu, & delitiis diſſolueris, & domino tuo irato & minante nihil curas, nihil vereris, ne tibi ipſi ſuppliciũ aſciſcas? Non audis quid quotidie clamatur? Eſurientem me vidiſtis, & non dediſtis mihi manducare: ſitientem, & non dediſtis mihi bibere. Diſcedite in ignem paratum diabolo & angelis eius. Hoc ſingulis minatur diebus. Sed cibum dedi, inquies. Quando & quoties? Decem & viginti dies: ſed per totam vitam egenos paſcas oportet. Nam & virgines oleum habebant, ſed non ſuffecit eis ad ſalutem, etenim ipſę accenderũt lampades, excluſæ tamen ſunt à ſponſo, & meritò ſanè: ſciuerunt enim vt ante ſponſi aduentum extinguerentur. Propterea multo nobis oleo, multa liberalitate opus eſt. Audi prophetam: Miſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Ita & nos propinquorum miſereri oportet, ſecundum miſericordiam magnam. Quales enim erimus erga proximos noſtros, talem dominũ in nos experiemur. Sed quænam magna eſt miſericordia? Quando non ex his quæ ſuperfluunt nobis, ſed ex his quibus indigemus, egenis da-

Luc.23. e

Mat.25 d

Ibidem. a

Pſal.50 a

mus. Quod si superfluum exhibendo, parum nobis sperandum est: quid nobis erit? Quo confugere, vbi salutem inuenire poterimus, si virgines post tot & tantos labores nihil profecerunt? Quis sibi fidet, cum audierit formidolosa & horrenda illa iudicis verba dicentis, atque exprobrantis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare? Quandiu, inquit, non fecistis vni de his minimis, neque mihi fecistis. Neque de discipulis hoc tantùm, aut solitariam vitam agentibus, sed de omnibus fidelibus intelligitur, qui siue seruus sit, siue in foro mendicet, si in deum crediderit, meritò fouendus, & cõplectendus est. Si nudum, esurientemque despexerimus, hæc audiemus verba: nec iniuria. Quid enim graue quid molestum postulat? quid nõ facillimum? Non, inquit, infirmus eram, & non me sustentastis: sed non visitastis: neque, in carcere eram, neque eduxistis: sed, non venistis ad me. Quanto ergo faciliora nobis præcipiuntur, tanto his contẽptis grauius puniemur. Quid enim leuius, quã captiuos visitare? quid facilius? Cũ enim hos ligatos pannis, illos & squalore obsitos, alios laborib* confectos, alios fame, & ad pedes canum more accurrentes, alios perfosso latere, alios ex foro ligatos adduci tota die mendicando, ne necessarium quidem victum inueniẽtes, vesperi verò à custodibus tam malè & crudeliter acceptos videris, etiã si lapideus esses, humanior efficereris: & si vel perditissimus esses, humanas in alienis malis calamitates reputando, mouereris. Subueniet tibi tremendus ille dies, & futura supplicia. Hæc animo volutans & frequenter agitans, & cupiditatem omnem, & voluptatem, & secularium omnium amorem dubio procul abiicies, & omni portu tranquilliori animo frueris: de iudicio cogitabis, cũ tantopere prouidendum, curandum, formidandum sit ab
Rom. 13 a hominibus, longè magis à deo intelliges. Nulla potestas est, nisi à deo: qui ergo tanta principibus ordinanda committit, multo magis ipse exequetur. Quod nisi hic nos timor contineret, omnia sanè perirent. Cum enim in tantorum suppliciorum metu multi malitiam complectuntur: qui hęc cogitabit, & ad eleemosynam promptior erit, longè maiori quàm qui spectaculis adsunt, fruetur voluptate. Illi nanque libidine incenduntur, cum aduolãtes in scœna mu-

na mulieres vident, & innumera inde accipiunt vulnera, non secus ac iactatum ventis mare perturbati. Oberrat enim eorum oculus, oris figura, ornatus, verba, incessus, & cætera quæ antea viderat, quæ omnia eorum animum expugnant: qui verò ab hoc nostro redeunt spectaculo, nihil tale patiuntur, sed in summa quiete & trãquillitate versantur: cõpungit nanq; animũ ligatorum, & calamitosorũ aspectus, & omnem extinguit ignem atque cupiditatem. Et si scortum vel lasciuior mulier obuia fiet ex carcere exeunti, nihil eum mouebit. Tanquam enim iã simplicitatem quãdam edoctus, eius retibus & impudico non decipietur aspectu, præpositi iudicii formidine: quare qui omne delitiarum genus contempsit, dicebat, Bonum ire in domum luctus, quàm in domum risus. Et qui in hac vita tantam præ se feret virtutem, illic maiorem in modum laudabitur. Nolimus ergo hoc opus contẽnere: licet enim nihil possimus eis conferre, neque cibum, neque argentum dare, consolari tamen, & bono animo esse, hortari, & aliis multis opem ferre, nobis licebit. Affabimur captiuos, custodes mansuetiores reddemus, & siue parum, siue multum, proficiemus tamen. Quod si dixeris, neque bonos illic neque mansuetos esse, sed homicidas, fures, adulteros, incõtinentes & alios perditos homines. Etiam hinc necessariam mihi causam, vt eo te conferas, ostendis. Non enim bonis misereri, malos autem punire, sed in omnes ostẽdere humanitatem iubemur. Estote, inquit, similes patri vestro, qui est in cælis, qui oriri facit solem suũ super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Noli ergo alienos acrius insectari néue sis asperior iudex, sed humanus & placabilis. Etenim si nos neque fures sumus, neq; adulteri, in aliis tamen peccamus, pro quibus magnis sumus suppliciis obnoxii. Siquidem fratrem nonnunquam fatuum appellamus quod nobis gehennam parat: & mulieres impudicis oculis conspicamur, quod adulterium ipsum arguit: & quod grauissimũ est: indigne mysteria participiamus quod reos nos facit corporis & sanguinis Christi. Nolimus ergo aliorum opera molestius inuestigare, sed nostra, & ita humaniores reddemur. Præterea & illud dicẽdũ est, quod & in carcere boni & mansueti viri, & instar totius ciuitatis nõnunquã

Eccle. 7 a

Mat. 5. d

e Gene. 39 & 41 b.

reperiemus. Nam & cum Ioseph in carcere multi fuerunt mali, quos omnes iustus ille curauit, & quis esset ignorabatur: & cum totius Aegypti instar esset, erat tamen in custodia incognitus. Ita & hoc tempore multos bonos deuictos existimandum est, quãuis non cognoscãtur: qui si tibi curę erunt, ac si omnes boni fuerint, mercedem accipies. Quod si nemo fuerit, hinc quoque multum præmium cõsequeris. Nam dominus tuus non cũ iustis tantùm conuersatus est, immundos haud renuit: sed & Chananęam quã benignissime accepit, & Samaritanam, & immundam & scelestam mulierem, & meretricem (quod ei à Iudęis exprobratum est) & suscepit & curauit, & pedes suos mulieris immundæ lachrymis aspergi passus est, vt nos erudiat humane peccatores accipiendos: hæc maxima humanitas est. Quid dicis latrones & fures carcerem habitare? Dic quæso, in ciuitate omnes iusti sunt? Nõne multi eitiam peiores, & impudentius rapientes? Illi enim etsi nihil aliud deserta saltẽ & tenebras petunt, & clam depredantur: hi autẽ omni abiecta persona, aperta fronte violant, rapiunt, vim inferũt. Difficilè enim est purum hominem inuenire. Quod si nõ aurum rapimus, si non innumera terrę iugera occupamus: quandam tamen fallaciam & furtum in minoribus, & quę possumus exercemus. Nam cum in commerciis & emẽdis rebus debitum non reddere, aut aliquid subtrahere contendimus: nónne latrocinium, furtum, rapinam facimus? Neque te excusaueris, quod domũ, aut seruum non aufers. Non enim ablatorum copia, sed rapientium voluntate, iniustitia metienda est. Iustum nanque & iniustũ, in magnis & paruis rebus eandem vim habent: & ita tam furem appello, qui aurum surripit, quàm qui in emendis rebus iusto precio vẽdentẽ defraudat: & qui alienũ parietem effodit, quàm qui iniustę causę fauet, & aliquid à proximo aufert. Nolimus ergo rebus nostris omissis, alienarum iudices fieri. Neque dum humanitatis tempus est, malitiam prosequamur, sed cognita priore vita, mansueti tandem & benigni efficiamur, Quæ enim nostra vita fuit, audi Paulum:

ad Tit. 3 a Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes, seruientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, odibiles, inuicẽ odientes. Et iterũ:

Eramus

Eramus enim natura filii iræ: sed deus cũ nos tanquã carcere & catenis grauissimis deuinctos videret, ad carcerẽ venire nõ erubuit, vt nos dissolueret, & innumeris dignos suppliciis, nõ modo eduxit, sed in regnum suum adduxit, & cælo clariores reddidit, vt exinde nobis eadem pro viribus facienda relinqueret. Inquit enim discipulis: Si ego laui pedes vestros dominus & magister & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis ita & vos faciatis. Neque hæc in lauandis pedibus tantũ lex scribitur, sed in omnibus aliis, quę nobis proposuit. Homicida est in carcere? Verum nos benefaciendo nõ possumus accusari. Fur est & adulter? sed nos non malitiæ, sed calamitati miseremur. Sæpenumero, vt dixi, illic vnus inuenietur multorũ instar, & si frequenter eo te cõtuleris, aliquid inde consequeris emolumenti. Quemadmodum enim Abraham quicunq; ad se venerant hospitatus, angelos tandem hospitio accipere meritus est: ita & nos magnos viros conueniemus, si frequentius eo accedemus. Quod si quid admiratione dignum dicendũ est, non tãta laude dignum, qui magnum hospitio accipit, quã qui paruum & miserum. Illius enim fortuna non parua materia est, vt humaniter accipiatur: abiectus autem & miser vnicum portum habet, miserentis oleum, itaque in hoc purior humanitas ostenditur. Et qui in clarum & conspicuũ virum liberalis est, nonnunquam hominum ostentationi inseruit: qui in abiectũ & incognitum, solius diuini pręcepti gratia mouetur. Quare si quem accipimus, claudos, cęcosque accipere iubemur: si eleemosynam facimus, vilibus & miseris est facienda. Quandiu enim, inquit, fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis. Cum ergo illic reconditũ thesaurum intelligatis, eo frequenter conueniamus, illuc studium nostrum conferatur, & spectaculorum curam in hanc cõuertamus. Etsi nihil aliud habes quod eis afferas, saltem cõsolare. Neque enim tantùm qui pascit, sed & qui visitat, ab eo remuneratur. Nam cum ingressus pauidum & trepidum animum spe aliqua confirmaueris, hortando, consolando, opem ferendo, aliquid pollicitando, & ita patientiam docueris, non paruam hinc consequeris vtilitatẽ: extra multi delitiis affluentes, te ita loquentem ridebunt:

calami-

Ephe. 2. a
Infr. 13. b
Gen. 18 a & Heb. 13. a
Mat. 25 d

calamitosi autem confirmati attentè tuis vacabunt admonitionibus, te laudabunt, & meliores euadēt. Nam & Paulum prædicantem Iudæi nonnunquam deriserunt, deuincti autem summa attentione audiebant. Nihil enim adeò ad sapientiam animum præparat, vt calamitas & tentatio, vt afflictiones, cum nos minimè fugiat, quid illis miseris, quid boni nobis impendimus. Frequenter eis admixti & fori cōsuetudines, & intempestiuas occupationes illic cōsumamus, vt & eos lucremur, & nos lætitia afficiamus, & ad glorificandum deum parati, sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christri, per quem & cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LX. EX CAP. X.

F *Acta sunt autem encænia in Hierosolymis, & hyems erat. Et ambulabat Iesus in templo in porticu Solomonis. Circundederūt ergo eum Iudæi, & dicebant ei: Quousq; animam nostrā perdis?* Omnis quidem virtus bona est, maximè autē mansuetudo & clementia: hæc nos homines indicat, hæc nos angelis æquiparat. Idcirco Christus frequenter de hac multa verba facit, cū mansuetos nos & clementes esse iubet: neq; verbis tantū, sed & re, nunc alapas perferens, nunc maledictis, nunc insidiis petitus tolerat.

Supra. 8 Qui enim dęmoniacum et Samaritanum Christum appellarunt, & interficere sæpe tentarunt, hi nunc circundederunt eum, et interrogarunt. Tu es Christus? Neque eos post tales insidias repulit, sed multa mansuete respondet. Sed necessarium est altius hunc sermonē repetere. Facta sunt, inquit, encænia in Hierosolymis et hyems erat. Magnus hic dies festus, et solēnis, quo videlicet tēplum fabricatum fuerat, cū redierit è diuturna Persidis captiuitate. Hunc agebāt maxima cū diligentia, hocdie affuit Christ' solennitati. Iam enim appropinquāte passione, frequēter in Iudæam veniebat. *Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant: Quousq; animam nostrā perdis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Non respōdit, Quid à me quæritis, quem dæmonium habere et insanum, Samaritanum deo contrariū, deceptorem existimatis: et nuper me de meipso testimoniū perhi-

perhibente,testimonium meũ non esse verũ dixistis? Cur igitur me interrogatis,& vultis à me discere, cuius respui tis testimoniũ?Nihil tale dixit,quãuis eorũ mentem intel ligeret.Nam cum eũ circundederint,& dixerint:Quousq; animam nostram perdis?charitate quadá,& discendi desi derio dictũ videbatur:animus auté corruptus erat& subdo lus.Nam cum opera insimulari non possent,verbis quærebãt eũ capere aliter q̃ superius interrogãdo,sic ansam aliquã captantes. Ideo dicebant.Dic nobis. Atqui sæpenumero dixit.Nam & Samaritanę.Ego,inquit,sum , qui loquor tecum.Et cæco: Vidisti eum,& qui loquitur tecũ,ille est.Necnon & his quãuis aliis verbis.Nam si recte aduertere voluissent,ex verbis quoque ipsum confiteri debuissent.Nam operibus sæpenumero ostendit.Sed considera eorum prauitatem , cum verbis erudiuntur,dicunt:Quod signum ostendis?cum autem operibus eius virtus demonstratur,dicunt:Si tu es Christus,dic nobis palam.Sic operibus clamãtibus ad verba verbis auté ad opera cõfugiũt, & contrariis semper insistunt. Nã quod discẽdi gratia nõ interrogarent,finis indicio est:qué enim tãtę authoritatis arbitrabantur, vt ipsius esset de se testimonio credẽdum, pauca locutum statim lapidibus impetunt. Vnde constat, & quod eum circundederint &percontarentur,à prauo animo prouenisse. Modus vero interrogandi, magnum eorum odium indicat,Dic nobis palã.Nónne palam omnia loquebatur?Nónne solénitatibus semper aderat? Ideo blãdioribus verbis vsi sunt. Quousq; animã nostrã perdis?vt iterum aliquam calumniandi ansam inueniát. Quod auté hac,& non discendi gratia interrogent,nõ hic tantũ, sed multis in locis perspicuum est,vt cũ rogarunt an liceret cẽsum dari Cæsari,& an lapidanda esset adultera,& cum de ea quæ septem viros habuisse deprehensa erat percontati sunt in quibus nõ discendi studiũ,sed maleuolam mentem prę se tulerunt,& tunc eos reprehendit. Quid me,inquit, tentatis hypocritę: vt cordis secreta se cognoscere demonstraret:ʿhic minime,vt nõ semper fraudulẽtos arguendos sed mansuete & benigne in multis tolerandos erudiret. Nam quod stultum esset operibus ipsum prædicantibus verborum quærere testimonium audi quomodo eis respõdet

Supr. 8 b
Supr. 4 c
Supr. 9. g
Supra 2 c
Mar. 22 c
Supr. 8. a
Mat. 22 c

det,quum superflue eos, & non vt discerent interrogare, tum certiorẽ verbis,hoc est operũ vocem protulisse significans. *Sæpe enim,inquit,dixi uobis,& non creditis mihi. Opera quæ ego facio in nomine patris mei,illa testimonium perhibent de*
Supra 9.c *me.* Quod perfidi illi aliquando inuicem dicebant. Nõ po
Supr.3 a. test homo peccator hæc signa facere. Et iterum: Non po-
Supr.7 c test dæmonium cæcorum oculos aperire. Et,Nemo potest talia signa facere, nisi sit cum eo deus. Et videntes signa quæ faciebat,dicebant: Nũquid hic est Christus? Alij autẽ dicebãt: Quando venerit Christus,nũ poterit plura signa facere,quàm hic fecit? Hi autem cum ei credere velle solo
Supra 2.c verbo simularẽt,dicentes: Quod signum ostẽdis nobis, vt videamus & credamus tibi? Cum operibus non credidissẽt
Hic inf.g reprehendit Christus eorum malitiam inquiens,Si operibus non creditis,quomodo verbis credetis. Quare superflua interrogatio. *Sed dixi uobis,inquit,& nõ creditis mihi: quia non estis de ouibus meis.*. Ego enim officium pastoris feci, si vos me non sequimini, nónne eo accidit, quod oues meæ non estis? Oues meæ,inquit,vocem meam audiunt,& ego cognosco eas,& sequuntur me,& ego vitam æternam do eis,& non peribunt in æternum,& non rapiet eas quisquã de manu mea. Quia pater meus qui dedit mihi,maior est omnibus & nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego & pater vnum sumus. Animaduerte quomodo eos reiiciendo,vt se sequatur, hortatur. Vos me, inquit,non auditis,neque enim estis oues. Qui sequuntur,hi sunt ex ouili. Hæc autem dicebat,vt oues fieri adniterentur. Inde cũ dicit, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι id est,& sequuntur me, eos tangit & excitat, & in sequendi cupiditatem impellit. Quid ergo si propter patris virtutem nemo rapit,tu ergo imbecillis es,& custodire non potes? Minime. Nam vt intelligas illã particulam,Quia pater meus qui dedit mihi: propter illos dictam,ne iterum deo contrarium dicerent, cũ dixisset,nemo rapiet eas de manu mea,prosequẽs suam & patris manum vnam esse ostendit: quod ni ita esset consequẽs erat dicere,Pater qui dedit mihi, maior omnibus est, & non potest eas rapere de manu mea. Verum non ita dixit: sed de manu patris mei. Inde ne arbitrareris, quod sit imbecillis,eo quod virtute patris tutæ oues sint: addidit,

Ego

Ego & pater vnum sumus, qua si dicat, nō propterea dixi neminē propter patrem eas rapturum, ac si ipse imbecillis essem. Nam vnum sumus, hoc est, secundum potentiam: nam de hac loquitur, quod si eadem est, constat etiam eandem esse substantiam. Cum enim omnia tentarent Iudæi insidiādo, extra synagogā faciendo, dicit omnia frustra tētari, cū in patris sui manib⁹ oues sint, vt propheta inquit: *Esa 49.c*
In manu mea depinxi muros tuos. Inde vnā manum aliquando suā, aliquando patris esse ostendit. Cum autē manum audis, nihil sensibile suspiceris, sed virtutē atque potestatem. Quod si nemo ob patris protectionem eas rapuit, superfluum erat addidisse, Ego & pater vnū sumus. Nā si minor erat, nimis temerariū verbū esset, nihil enim aliud q̄ potentiæ paritatem signat: quod Iudæi intelligētes, lapides in eum iecerunt, non tamen hanc Iesus abstulit suspicionē quę si falsa fuisset, corrigenda fuisset, & dicendū: Cur hoc facitis? Nō parem meam dico, & patris potestatē ita intelligo. Sed nunc totum contrarium, eam cōfirmat, & maximè cum exasperarentur, neque accusat, ac si male dixisset, sed illos reprehēdit, ac si malam habeāt de se opinionem. Cum enim dixissent, *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia cum homo tu sis, facis teipsum deum.* *Psal.18.b*
Audi quid dicat, *Nonne scriptum est in lege uestra, Ego dixi dii estis? si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, quomodo uos dicitis quia blasphemo, quia dixi filius dei sum?* Hoc est, si hi qui gratis hoc acceperūt, nō possunt accusari si seipsos deos appellant: qui id natura habet, quomodo iure accusari poterit? Nō tamē his verbis vsus est, sed postmodū cōfirmauit: primum remissius loquitur, rem ipsis relinquens intelligendā, cùm inquit: *Quem pater sanctificauit, & misit in mundum.* Et eorum furore sedato, tunc verā affert sentētiam, Primum ergo, vt suā acciperēt rationē, humilioribus vsus est verbis: inde altiora aggreditur. *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi, sin autē facio, etsi mihi non creditis, operibus credite* Vide quomodo vt dixi cōfirmat, quod in nullo sit patri inferior, sed æqualis in omnibus: cum enim substātiam eius videre non sit, ab operum qualitate eandē ostendit cum patre potestatem. Et quid credemus, dic quæso? Quod ego in patre, & pater in me est. Nihil ego aliud q̄

pater manens, filius. Nihil ille aliud quàm ego manens pater:& qui me nouit,nouit patrem: & qui patrem nouit, & filium. Quod si potentia minor esset, etiam cognitio mentiretur: neque enim alia per aliam,neque substantia, neque potentia disci potest. *Voluerunt ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum. Et abiit trans Iordanem, ubi erat Ioannes baptizans primum, & mansit illic. Et multi uenerunt ad eum, & dicebant: Ioannes quidem signum edidit nullum. Omnia autem quæcunq; dixit Ioannes de hoc uera erant.* Quum quidquam magnum & altum loquitur,quamprimũ abit,vt eorum furori det locum,vt absentia sua sedetur,& quiescat indignatio,vt in præsentia. Sed cur Euangelista locum notat quo abierit? Vt quę illic faceret,quæ diceret,quid testaretur Ioannes intelligas. Euntibus ergo illuc, statim subit animo Ioannes, propterea ostendit, quia Ioannes nullum signum fecit. Quid enim consequens erat hoc dicere, nisi locus ipse Baptistę,& eius testimonii eos admonuisset? Vide q̃ certam affert consequentiam. Ioannes quidem signum nullum fecit,hic autẽ fecit, ergo huius excellẽtia ostendit. Si illi qui nullum fecerat signum,crediderũt,longè magis huic erat credendum. Deinde ne nullum faciendo signum indignus testimonio videretur:subdidit,Signum nullũ fecit,tamẽ omnia de eo vera erant. Neq; amplius hũc ex illo, sed illum ex his quæ hic fecit,dignũ fide ostendũt. *Multi ergo crediderunt in eum.* Multis enim rationibus trahebantur ad credendũ. Nam recordati sunt verba quę Ioãnes dixerat,cùm fortiorem eum se testificatus est,& lucẽ,& vitã, & veritatem,& alia multa vt vocẽ supernè delatam, & spiritum in specie columbæ apparentẽ,& eum omnibus ostẽdentem,& cum his miraculorum demonstrationẽ,in quam aspicientes cõfirmabantur. Quare dixerunt,si Ioanni credendũ est,longè magis huic. Si illi sine signis, huic potius qui illius testimonio,& signis cõfirmatur. Vide quantũ eis locus,& à prauis ingenijs discessio cõtulit. Ideo frequẽter ab illorũ cõsuetudine eos abducit:quod etiã in veteri fecit

Exod. 14 & seq. testamẽto. Iudæos enim ab Aegyptiis abducens, in eremo finxit,& erudiuit. In omnibus hoc idẽ & nos admonet, vt fora,turbas,& tumultus fugiamus,in cubiculo oremus. Nauis enim tempestatibus nõ agitata, secũdo vento nauigat: &

& anima secularibus absoluta negociis, in portu quiescit. Quare mulieres quā viros sapiētiores esse oportet, quæ curę familiari, vt plurimū incūbunt. Ita Iacob simplicior fuit cum domi habitaret, & exterioribus absolueretur occupationibus. Neque id simpliciter dixit scriptura, habitans domū, sed & domi multa est perturbatio: sed cum tu vis, & sponte tua curarū turbam suscipis. Vir enim in medio foro & iudiciis tanquam quibusdā fluctibus versatur, mulier vero tanquam in quodā philosophiæ gymnasio domi sedens, & mentē in se colligēs, & orationibus, & lectionibus, & aliis bonis operib⁹ vacare potest, & more eremos habitātiū, qui se perturbet habet neminē, domi sedet, vbi semper potest in tranquillitate viuere. Si quando domo exeundū est, nullam etiā perturbationis habet materiā: siue enim huc veniant, siue balneas petant, tunc necessariò egrediuntur, plurimū autem temporis domi legitur, & potest virtuti incumbere, & virum perturbatū lenire, admoneréque, superfluas eius & molestiores cogitationes abscindere, & ita dimittere, vt quascūque molestias è foro domum tulerit, deponat, et quę domi bona didicerit, secum in forum afferat. Nihil enim potentius muliere bona, ad instituēdum, et informandū virum quodcūq; voluerit: neq; tam leniter amicos, neque magistros, neq; principes patietur, vt coniugē admonentē atq; cōsulētē: habet em̄ voluptatē quandam ad monitio vxoria, cū plurimū amet, cui cōsulit. Multos possū afferre viros asperos et immites, per vxorē mites redditos et mansuetos: ipsa enim mensa, lecto, filiorū cōmunicatione dicendis, tacēdis, ingressu, exitu et in aliis pluribus cū marito cōicans, et vt corp⁹ capiti cōiūcta, si prudēs erit & diligēs, oēs vincet, et cōiugis superabit diligentiā. Quāobrem admoneo vt hoc pacto fiat, et necessitati cōsulatur. Vt enim ad virtutē mulier, ita ad maliciā plurimū potest. Mulier Absalon, mulier Amnon perdidit: ipsa Iob perdere conata est: ipsa Nabal a cęde eripuit, ipsa vniuersam gentē liberauit. Et Delbora, et Iudith, et alię multę imperatorū fū ctæ sūt officiis. Ideo Paulus inquit: Qui enī scis mulier, an virū saluas? Et illis tēporibus Persida, et Mariā et Priscillā apostolorū scimus imitatrices, vt et nos imitari debeamus. Nec verbis tm̄, sed re īformādus est cōiūx. Qūo aūt re ipsa cum

2.Re.13. a.& e.
Iob. 2.d.
1.Re.25. d.
Iudic 4 a
1.Co. 7 c
Rom.16.

eum erudiemus? Quum te non malam viderit, non preciosis indutam, non superflua expetentem, sed necessarijs contentam viderit, tunc enim consulentem patietur. Quod si verbis philosophaberis, re cõtra feceris, nugas tuas reprehendet: sed cùm verbis operum etiam doctrinam addideris, tunc monita tua accipiet, tunc persuasus erit: Vt exẽpli gratia, Quum aurum non quæres, neque margaritas, nec preciosas vestes: sed pro his modestiam, beneuolentiam, & te indueris, & ab illo exiges. Nam si studẽdum est, vt viro placeas, anima ornanda est, nõ corpus corrumpendũ. Neq; enim aurũ adeò amabilem ac desiderabilem vxorem reddet, vt modestia & charitas, & animus vitã exponendi pro marito. Hæc virum capiũt. Ille ornatus obstat ei, pecunias exponit, & sumptum & solicitudinem præbet, hæc mariti animum vxori copulant. Amor enim charitas, desiderium, nullam affert molestiam, nullam impensam. Sed è cõtrario & ille quidẽ ornatus vsu deterior fit, hic indies florẽtiorem animam reddit, & maiorẽ excitat charitatẽ. Quamobrem si viro placere vis, ornato animam pudicitia, pietate, rei familiaris cura. Hæc, inquam, confirmant amorem, qui nunquam cessat, neque senectus hunc tollit ornatum, nõ morbus: corporis autem & hæc, & alia plura auferunt Nã animæ bona præstantiora sunt, quàm corporis: huius ornatus inuidiã parit, & Zelotypiam: hic omni malo affectu, omni caret inani gloria. Hoc pacto & res familiaris facilius augebitur, & accessus facilis, cum auro non eris ornata, neque annulis digiti fulgebunt, sed in necessaria cõferes, hoc est, in cibum seruorum, & filiorum curam necessariam, & alia quæ in vita requirũtur: quæ si defecerint, oculi ea requirũt, cor angitur: Quod lucrum? quæ vtilitas? Non finit hoc magnum videri, cum dolore torquetur. Nostis enim quod etsi omnium pulcherrimã quis mulierem videat, nisi lætus sit, exhilarari minimè potest. Qui enim delectari vult, primũ lętetur oportet. Quum autẽ aurũ omne in vxoris ornamẽtis collatum est, & angustia res familiaris laborat, quæ potest esse coniugij voluptas? Quamobrem si viris placere volumus, demus voluptatis materiam: quam dabimus, si ornatum & omne lenociniũ auferemus. Hęc enim circa nuptiarum tempora voluptatem quandam habere videntur, inde languescunt.

languescunt. Nam quum cælum tam pulchrũ sit, & sol tam clarus, vt nullum corpus æquè clarum sit, neque tamē eum propter consuetudinem admiramur, quod de muliebri ornatu euenire par est. Hoc dico, vt vos meliori ornem cultu quem Paulus præcepit, non auro & margaritis, neq; variis vestibus, sed qui decet mulieres quæ dei cultũ profitentur, bonorum videlicet, operum, ornamenta. Sed foris placere vis, & laudari? Minimè pudicæ mulieris hoc desideriũ. Veruntamen si vis, & hos habebis amatores, & pudicitiæ tuæ laudatores. Illam nanq; nemo modestus, nemo bonus laudabit, sed incontinentes & luxuriosi: neque etiam hi, sed & maledicent, quum mulieris incontinentiā intuebũtur: hāc & illi, & hi omnes probabunt, vtpote, qui nihil ab ea mali acceperint, sed continentiæ exemplum. Sic apud homines multum laudabitur, apud deum autē remunerabitur: Hunc igitur quæramus ornatum, vt in hac vita cum fiducia viuamus, & futura cõsequamur bona: gratia & benignitate domini nostri IESV CHRISTI, cui honor & imperium in secula seculorum, Amen. 1. Tim. 2. c.

HOMILIA LXI. EX CAP. XI.

E*T erat quidā languens Lazarus à Bethania castello Mariæ & Marthæ sororũ eius. Maria autē erat ea quæ unxit dominum unguento.* Multi cũ aliquem bonum & deo acceptum mali aliquid, vt morbum, vt paupertatem, & huiusmodi perpeti vident, perturbantur sanè ignari hoc maximè dei amicis cõtingere. Nam & Lazarus, & amicus Christo, & ægrotus erat, vt ex mittentibus intelligitur: *Ecce quem amas, infirmatur.* Erat, inquit, quidam languens Lazarus à Bethania. Non ab re patriæ eius meminit. Quãobrem in sequētibus dicet. Primum autem propositum aggrediamur, sororum eius nos vtiliter admonet: Maria: inquit, erat quæ vnxit dominum vnguento. Hoc in loco nõnulli dubitarunt, cur Christus id tolerasset. Ad quod illud primum intelligendum, nõ fuisse hanc meretricem illam, Mat. 26. de qua apud Matthæum & Lucam, scribitur, sed aliam: illę a. & Lumeretrices & infames erant, hæc honesta & studiosa: quip- cæ 7 f. pe quæ Christum recipere curabat, eúmque cum sorore diligebat, & tamen permisit Christus Lazarũ mori. Sed quanam gratia non vt Centurio & regulus, ipsæ ad Christum

profectę sunt, sed miserũt? Ob fiduciam & familiaritatem quam cum eo habebant: & mulieres erant infirmæ, & luctu detinebantur. Nam quod non contemneret, in sequẽtibus indicatur. Quod igitur hæc illa non esset, cõstat. Sed & illam cur se tangere permisit? Vt eius mundaret malitiam, vt clementiam ostenderet, vt intelligas nullum morbum eius vincere bonitatem. Noli igitur id solùm considerare quod permiserit, sed quomodo ad meliora conuerterit: Sed cur huius meminit historiæ euangelista? Vt eius in IESVM amorem ostenderet: & frequenter dicit, Amabat Lazarum & sorores eius: erudiens nos non ægrè ferendũ, si boni viri & deo amici aliquo morbo laborẽt. Ecce quem amas, infirmatur. Ad misericordiam Christum volunt adducere. Adhuc tanquam hominem alloquuntur, quod & inde cõstat: Si fuisses hic, non fuisset mortuus. Neque dixit, ecce Lazarus infirmatur: sed, quem amas. Quid Christus? *Hæc infirmitas non est ad mortem, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam.* Ecce quomodo iterum eandem suam & patris gloriam dicit. Nam quum dixisset, dei: subdidit, Vt glorificetur filius dei, hęc infirmitas non est ad mortem. Cùm enim esset illic biduum moraturus, remittit nũcium, vt hoc significaret, in quo id admiratione dignũ est, quod audiẽtes sorores infirmitatem illam non esse ad mortem, inde mortuum videntes non sunt scãdalizatæ, quum contra accidisset quàm dixerat: sed ei obuiam factæ sunt, neq; mentitum putauerũt. Et illa particula, vt, hoc in loco nõ causalis est, sed euentus: alia nanque fuit morbi causa, vsus est autem ad gloriam dei. *Et hæc dicens, mansit in eodem loco duos dies.* Qua gratia? Vt expiraret & sepeliretur, ne quis posset dicere, quod nondum mortuum suscitarit, quod sopitus esset, quod dissolutus, quod abalienatus, non mortuus: ideo tandiu moratus est, vt dicerent iam fœtere. *Dicit discipulis: Eamus in Iudæam, iterum.* Quid tandem præter solitum hoc prædixit Iesus? Valde timebát, ideo prius admonet, ne repentino discessu perturbarentur. *Dicunt ei: Modo illic eras, & quærebant te lapidare.* Timebant enim ei, vt debebant & sibi: nõdum enim erant perfecti. Dicit eis Thomas: Eamus & nos, & moriamur cũ eo. Imbecillior enim erat cæteris, & magis incredulus. *Quomodo ergo eos cõfirmat Iesus?*

Nonne

Nonne duodecim horæ sunt diei? Aut hoc dicit, quod qui nullius sibi sceleris conscius est, nullo afficietur malo, sed qui malè fecerit. Quare minimè timendum est, quum nihil dignum morte cõmiserimus: aut quod qui in lucẽ huius mũdi videt, securus est. Si autem qui mundi lucem videt, multo magis qui mecũ est, nisi à me discesserit. His verbis eos confirmauit, & eundi necessariam causam exponit, neque se ituros Hierosolymam, sed Bethaniam dicit. *Dormit, inquit, Lazarus, & uado ut eum à somno excitem.* Hoc est, non ad reprehendendum Iudæos, sed amici causa. *Dicunt: Domine, si dormit, saluus erit.* Ac si non necessaria esset profectio. Dicit, inquiunt, dormire: nihil ergo nos ire cogit. Atqui propterea ipse amicum appellarat, vt necessariam profectionem ostenderet. Sed quum pigriores deprehenderet, tunc mortuum dicit. Primum itaq; humilitatem prætulit, quum verò non intelligerent. *Mortuus est, inquit, & gaudeo propter uos, ut credatis,* quum absens prædixerim: quod resurrectionis meæ magnum erit argumentũ, ne quis dubitet. Vides adhuc imbecilliores, & adhuc eius potẽtiæ ignaros fuisse discipulos? quod metu accidebat, quo perturbabãtur: & quum dormire eũ dixisset, addidit: *Vado ut excitem eum.* Quum mortuum esse non itidem. Non enim verbis prædicere volebat, quod re erat confirmaturus. Sẽper enim nos admonet, vt inanem gloriam caueamus, & nihil de nobis temerè promittamus. Quod si Centurionem consolatus, dixit: Ego veniam & curabo eum, voluit eius fidem ostendere. Quod si quis roget, quomodo eum dormire putarint discipuli, neque his verbis mortuum intellexerint, quum diceret: Vado vt excitem eum? Stultum enim erat, si iturum IESVM quinque & decem stadia putarent, vt illum excitaret. Responderem, putasse eum in ænigmate, vt plerunque solebat, loquutum. Omnes enim Iudæorum impetum formidabant, in primis autem Thomas, ideo inquit: Eamus, & moriamur cum eo. Quidam autem dicunt, & eum mori optasse. Sed profectò timorem id verbum arguit, & imbecillitatem, inde fortior factus est, & insuperabilis: quod sanè dignum admiratione est, vt qui ante crucem tam timidus erat, post magistri mortem & resurrectionis fidem præ omnibus tanto feruore flagraret. Tanta

est CHRISTI potentia: nam qui cum Christo in Bethaniam ire non audebat, sine eo postmodum solus terrarum orbem peragrauit, & in mediis populis inclamantibus, & mortem minitātibus intrepidus versabatur. Quod si quindecim stadia aberat Bethania, quæ circiter duo milia passuum efficiunt, quomodo erat quatriduanus Lazarus? Mãsit duos dies, quorum pridie venerat nuncius, quo die mortuus erat, ita quarto venit. Ideo se vocari passus est, neque ipse sponte sua venit, ne qua oriretur suspicio. Neque ipsæ venerunt quæ amabantur, sed alij mittuntur. *Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam, quasi stadiis quindecim:* ob cuius vicinitatē, multos eas visitasse par erat: quare subdit, *Quod multi ex Iudæis uenerant ad Mariam & Martham ut consolarentur.* Quomodo consolabantur Iudæi à Christo dilectas?
Ioan. 9. c. Edixerant enim, vt quicunque Christũ confiteretur, extra synagogam fieret, vel propter vulneris magnitudinem, vel quia nobiliores reuerebantur, vel quia non mali erant qui ad eas venerant, multi nanque crediderunt. Hæc autem dicit Euangelista, vt testimoniis Lazari mortem cōfirmet. Sed quid non aduocat sororem Martha, cũ obuiam Christo proficiscitur? Vult sola occurrere, & rem nunciare, quæ quum bonã spem habere iuberetur, tunc Mariam vocat, in medio fletu Christo fit obuiam. Vides amoris magnitudi-
Luc. 10. g nem? Ipsa est de qua inquit: Maria optimã partem elegit. Quomodo ergo vehementior hæc quę nihil audiuit? Martha imbecillior erat quippe quæ quũ tanta audisset, inquit tamen paulò pòst: *Iam fœtet, quatriduanus est.* Illa autem etsi nihil tale accepisset, tamen inquiens: *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Considerate mulierũ sapientiam, quanuis imbecillæ essent. Viso enim Christo, nō statim in planctus lamētationes proruperunt, vt vsu venit cum mœrore aliquo effecti, à notis visitamur: sed continuò magistrum venerantur, & crediderunt, licèt non perfectè vt decuit. Nōdum enim norant, & quod deus esset, & quod propria virtute & authoritate hæc faceret, sed vtrunq; hic didicerũt. Illud enim ignorabant, quum dicerent: Si fuisses hic, non fuisset mortuus frater meus. Hoc autem dicendo: *Quæcunq; poposceris à deo, dabit tibi deus.* Ac si de bono quodam & probato viro loquerentur. Quid ad hæc Christus?

ftus? *Resurget frater tuus.* Illud primum confutat, Quæcunque popoſceris à deo. Nō enim inquit, poſcam:ſed reſurget. Nam ſi dixiſſet, O mulier adhuc humi iaces, nō egeo alterius auxilio, à meipſo omnia facio: moleſtiora, & ſupra mulieris intelligentiam fuiſſent: dicēdo autem, Reſurget: medium tenuit, & in ſequentibus ea quæ dixi, ſignificauit. Dicente enim, *Scio quia reſurget in reſurrectione in nouiſſimo die*: apertius ſuam oſtendit authoritatem. *Ego ſum, inquit, reſurrectio & uita.* quod alterius non egere auxilio indicat, quippe qui vita eſt. Quod ſi alterius indigeret, quomodo ipſe & reſurrectio eſſet, & vita? Non ergo ita dixit: idem tamen ſignificauit: & ad illam particulam, Quæcunque popoſceris, inquit: *Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, uiuet:* ſe bonis abundare, & à ſe petēdum oſtendit. *Et omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Intuere quo eius erigat animum. Non enim tantùm quæritur reſurrectio Lazari, ſed & hanc, & illam oportet intelligere reſurrectionem. Propterea autem verbis philoſophatur. Quod ſi reſurrectio ipſe eſt & vita, nullo in loco circunſcribitur, ſed vbiq; præſens ſanare potuit. Quod ſi dixiſſent, vt Cēturio, Dic verbo, & ſanabitur puer meus: itidem profectò reſpōdiſſet. Cum autem ad ſe vt veniret, rogarent, ideo aſſenſus eſt, vt eas à tanta humilitate erigeret, ſuā tamen abſentis oſtendit poteſtatē, ideo tardat. Non enim cognita eſſet gratia repēte præſtita, niſi corruptus eſſet, & fœteret. Et vnde mulier futurā norat reſurrectionem? Audierat Chriſtum multa de ea diſputantem, quam iam videre cupiebat, & adhuc humi vertitur. Nam cū audiret, Ego ſum reſurrectio & vita: non reſpōdit, reſuſcita eū: ſed, ego credo qnia tu es Chriſtus filius dei. Cui Chriſtus: Omnis qui credit in me, etiam ſi mortuus, hac ſcilicet morte, fuerit, viuet: & omnis qui credit in me, non morietur in æternum, illam videlicet mortem. Nam ego ſum reſurrectio. Noli perturbari, ſi mortuus eſt frater veſter. Hæc non eſt mors. Primū eam ab euētu cōſolatur, & bene ſperare iubet, dicendo: &, Reſurget frater: &, Ego ſum reſurrectio. Et quod reſurgēs etiam ſi moriatur, nihil patietur incommodi. Quamobrē non eſt huiuſmodi mors dolenda: hoc eſt, neque ipſe mortuus eſt, neque vos moriemini.

Mat. 8. a

mini. *Credis hoc? Ait illi, Vtique domine: ego credo, quia tu es Christus filius dei, qui in hunc mundum uenisti.* Videtur mihi Christi dictum mulierē non intellexisse: nouit tamen magnum esse, totū non perspexit: propterea aliud interrogata, aliud respondet, Illud tamē primū consecuta est, quod fletum cōpescuit. Eiusmodi enim Christi sermonis virtus, ideo illa præuenit, hęc secuta est. In magistrū nanq; beneuolentia nō multum præsentem calamitatē sentire permittebat. Itaq; cū gratia etiā mens mulieris philosophabatur. Verū enimuero etiā cū aliis malis hic muliebris morb⁹ iā pręualuit, ostentāt planctus & dolores suos, cruentāt brachia, scindūt capillos, laniant genas, partim ob dolorē, partim ad ostentationem, alię animo impudico in medio foro brachia nudant. Quid facis mulier? Nudas te impudenter in medio foro, cum Christi membrum sis, cum viri adstēt, & capillos vellis, & in miseros prorūpis eiulatus, & saltas, & insanarum mulierū more iactaris? Nōne te deum offendere arbitraris? Quænam hæc insania? Nónne ridebunt gentiles? nōne fabulam nostram putabunt religionem? Dicent enim nullam esse resurrectionem, illusiōes omnia Christianorū dogmata & fallacias putabunt. Haud enim aliter, quàm si nihil post mortē remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt scripturis, omnia illa figmenta ipsę credere videntur: siquidem si crederent mortuum non esse mortuum, sed ad meliorem vitam trāslatum, nō vtique ipsum tanquam nihil esse deplorarent, non adeo indignarētur, non tantas efferrent voces incredulitatis iudices. Nūquā te amplius videbo. Omnia fabulæ: nam si principali bono ita diffidunt, multò magis aliis quæ afferunt. Non ita gētiles effœminātur. Multi apud eos philosophati sunt: & cum audisset mater filium in prælio cecidisse, mox rogauit, quomodo se respublica haberet. Et alius philosoph⁹ coronatus, cum audiret pro patria cecidisse coronam deposuit: inde sciscitatus quomodo cecidisset, vt fortiter occubuisse cognouit, in caput statim coronam reposuit. Multi & filios & filias cædi dæmonas reueriti tradiderunt. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum è prælio referant, aut super eo occumbant: Ideo pudet me gentiles hæc sapere, nos impudentes esse: qui de resurre-

ctione

ctione nihil intelligunt,intelligentium opera faciunt: qui intelligunt,ignorantiũ: & quod propter deum non faciũt, homines reueriti faciunt sæpenumero. Opulentiores fœminæ capillos non soluunt,brachia non nudant, quod & maximè reprehendendum: non quod nõ nudẽt,sed quod non propter deum,sed ne turpes videantur. Pudor luctum cohibet,dei metus non cohibet. Et quomodo hoc nõ summopere reprehendendum? Quod diuites diuitiarum gratia faciunt,diuino metu pauperes faciant. Sed è contra euenit: illæ propter inanẽ gloriam philosophantur,hę proprer humilitatem præferunt impudentiam. Quid hoc absurdius? Omnia propter homines,omnia propter præsentia facimus. Et stultè, & ridiculè loquuntur. Atqui dominus inquit: Beati qui lugent: peccata videlicet, quę nemo luget, nemo animæ suæ curat perditionem. Quod lugere non iubemur, id lugemus. Quid inquit? cum homines simus, de morte hominis non est dolendum? Nunquid ego hoc prohibeo? Minimè lugere,sed impudenter lugere veto. Non sum immanis, atque crudelis. Video naturam dolere, & quotidianam requirere consuetudinem. Non licet nullo affectu moueri, quod & CHRISTVS ostendit: lachrymatus est super Lazaro, eius sequere exemplum: lachrymare, sed leniter & pudenter, & cum dei timore. Si hac ratione lachrymas fundes, non resurrectionis diffidentiæ argueris, sed ægre ferre charissimi seiunctionem videberis. Nam & peregrè proficiscentes lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos: ita & tu lugeas tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego non vt præceptor,sed vt permissor,humanę conscius fragilitatis admoneo. Quod si peccator,& qui sæpenumero deum offenderit moritur, is deflendus est, vel potius minimè, quum nihil illi afferat vtilitatis: sed ea facienda, quæ ei aliquid conferre possint, eleemosynas, oblationes: in hoc lætandum est, quod malitia eius abscissa est: quod si iustus, rursus lætandum, quod in tuto collocatur,quod liberatus est futura formidine. Si iuuenis, quod ex medio malorum ereptus est: si senex, quod eo diutius vsus, quod maximè desiderabile videbatur,vitę satietate migrauit. Tu autem horum omissa cõsideratione,ancillas cędis,

Mat. 5. a

ac si ita demum defunctum honoribus prosequaris: quod vltimæ est dementiæ. Honor enim mortuo, nō fletus est, non eiulatus, sed hymni, & psalmi, & vita optima. Ille moriens cū angelis euolabit, etiam si nemo exequiis interueniat: perditus autem, etsi in funere vniuersam habuerit ciuitatem, nihil lucrabitur. Vis mortuum honorare? alia via aggrediendum est. Fac eleemosynas. Quæ tibi ex multis fletib' vtilitas? Ego & aliud malum audiui, quod multę etiam amatores per fletus alliciūt, maritalis amoris opinionem, lamentationum vehementia de se confirmantes. O diabolicam mentem, o satanæ cogitationē. Quandiu & terra & puluis, quandiu sanguis & caro erimus? Cælū tandem suspiciamus, intelligamus spiritalem nostri partem. Quomodo gentiles arguemus? Quomodo qui hæc faciunt, consolabimur? Quomodo cum his de resurrectione disputabimus? Quomodo de aliis sapientiæ partibus? Qua securitate viuemus? Ex dolore enim prouenit mors, Considera vim perspectiuam animæ, nihil finit videre necessariorum inde multum detrimenti: illo enim modo & deum offendimus, neque nobis neque defuncto prosumus: hoc autem & deo placemus, & probamur ab hominibus. Nam si non succumbemus, continuo doloris reliquiæ abolentur. Si indignabimus, in miseria relinquimur. Si gratias agemus, non mœrebimus. Et quomodo potest, inquit, non dolere, qui filium vel vxorem amisit? Non dico, ne doleat: sed ne immodicè. Nam si intelligeremus deū illum abstulisse, quem mortalem virum: ac filium habebamus, mox cōsolaremur. Indignari enim maius quiddam supra naturam quærentis est, Homo natus & mortalis, quid doles, quod secundum naturam contigit? Nunquid doles, quod edendo nutriris? Num quæris sine cibo viuere? Ita & in morte, nūquid quęris immortalitatem? Mortalis natus es. Semel hoc definitum. Noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ communi-
Heb. 9. g ter omnibus statuta sunt. Doleant tibi peccata tua, hic optimus fletus, hæc maxima sapientia. Hæc ergo perpetuo defleamus, vt cælestem assequamur lætitiam, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMI-

Nondum enim uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha. Magnum bonum sapientia est. Sapientia nostra dico, non gentilium, quæ verba sunt duntaxat, & fabulæ neque vllam habẽt sapientiam: gloriæ nanq; causa omnia faciũt. Magnum, inquam, bonum sapiẽtia, quæ nobis inde vicem reddit. Qui enim pecunias contemnit, iam hoc bonum cõsecutus est, quod superfluis & stultis curis liberat⁹ est. Qui gloriam pessundat, præmium inde accipit, quod nulli seruit, sed vera libertate perfruitur. Qui cęlestia concupiscit, remuneratione non caret, cum nihil præsentia arbitretur, & facilè dolorem omnem exuperet. Ecce nunc mulierem philosophantem inde præmium consecutam. Etenim omnibus assidentibus, dolens & plangens, non expectauit ad se venientem magistrum, neque decorum seruauit, neque luctu retenta est. Siquidem quę in luctu sunt, cum aliis incommodis etiam tenentur affectu, quod à præsentibus affectant laudari: quorum nihil Marię accidit, sed surgens è vestigio, magistro obuiam facta est. IESVS autem nondum in locum venerat: lento enim passu ambulabat, ne ad signum faciendum festinare videretur, sed ab illis de eo iudicium fieri volebat. Aut igitur hoc significare vult euangelista, aut quod citò accurrit, vt venienti occurreret. Venit autem non sola, sed omni Iudæorum turba subsequente: & perquam prudenter soror ei clam magistri aduẽtum significauit, ne consessum perturbaret: neque cur surgeret dixit: nam multi certè abiissent, Nunc verò tanquam fletu ram ad monumentum secuti sunt, & ex his iterum mortuũ Lazarum confirmatur. Et procidit ad pedes eius, vehemẽtius quàm soror amabat, neque turbam reuerita est, neque opinionem quam de eo Iudæi habebant. Erant nanque multi maleuoli, qui dicebant: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? Sed omnem humanum affectum expulit, magistro præsente, cuius solius facta est honoris videlicet in dominũ. Et quid inquit? *Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* *Supra. 9 c*

Sed quid nihil ad eam loquitur Christus, vt ad sororem? Turba aderat, neque verborum tempus erat, sed mouetur huma-

humano affectu, quem tantùm primo voluit æstimari. Nam cum signum magnum, quale rarò fecit, esset factur⁹, ex quo multa erat prouentura vtilitas, ne turba absente nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædam amitteret. Et primum humanam perfert naturam. Lachrymatur & perturbatur. Norat enim lachrymas excitare, & affectum arguere. Illa enim particula, *Et infremuit spiritu,* motum illum cohibuisse signat: & ait, *Vbi posuistis eum?* ne flendo interrogaret. Sed quid rogat? Non vult festinare, sed oĩa ab illis discere, & hortat⁹ facere vt omni suspicione careret miraculũ *Dicunt ei: Domine, ueni & uide. Lachrymatus est Iesus.* Nullũ adhuc resurrectiõis signũ ostenderat, neque vt suscitaturus, sed vt lachrymaturus
Supra. 9 a venit, quod mox significatur: ait enim: *Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut & hic non moreretur?* Nec in calamitatibus à malitia abstinebant. Atqui facturus erat rem longè mirabiliorem. Longè enim maius est post mortem in vitam reuocare, quàm instantem propellere: in quo ergo eius virtus erat admiranda, in eo IESVM calumniantur. Confitentur autem aperuisse oculos cæci nati, & quod rursus debebant admirari calumniantur, ac si nihil fecisset. Nec in hoc solùm eorum ostendit malitiam, sed cum nondum ad monumentum venerit, eum criminantur, non expectantes rei finem. Intuere corruptum eorum iudicium. Venit ad monumentum, & rursum affectum arguit. Quid tandem tam diligenter quoties lachrymatus sit meminit euangelista, & quod infremuerit? Vt intelligas verè naturam nostram induisse. Cùm enim magna de eo loquatur, etiam in his quæ ad corpus spectant, hoc in loco multò humilius lo-
Mat. 26 d quitur. Nihil vt reliqui euangelistæ in passione quod in
& Lucæ. agonia esset, narrauit, sed contra quod retrorsum supinos
22. c reiecerit. Quod ergo illic omisit, hic per luctum implet.
Supr. 10 d Nam de morte disputans, inquit: Potestatem habeo ponendi animam meam: & nihil submissè loquitur. Ideo in humanitatis affectibus incarnationis veritatem ostendũt.
Mat. 26 d Matthæus enim ab agonia, & tremore, & sudore, hic à lachrymis humanitatẽ cõfirmat. Neq; enĩ nisi nostrę fuisset natu-

naturæ,& semel,& iterum lachrimari coactus fuisset:neq; vllis respondet criminibus. Quid enim verbis imponere eis silentiũ oportuit,cũ mox rebus ipsis ad tacẽdũ cogerẽtur?quod grauius fuit,& maiorem incussit pudorẽ. Ait ergo. *Tollite lapidem.* Quid tandem abiens nõ idẽ iusserat,atque perfecerat?Quid non dimisso lapide suscitauit? Poterat enim qui corpus mortuum voce mouerat, & corrupto animã inspirarat, multò magis lapidẽ mouere Sed cur nõ fecit? Vt eos testes fecisset miraculi,ne dicerẽt quod & de cæco. Hic est,nõ est. Manus enim & præsentia illorũ ipsũ esse testabantur. Illi enim vel imaginationẽ,vel præstigiũ aliquod opinari potuissent, nunc cũ affuerint,cũ lapidem tulerint,cũ ligatus exierit,cum iussus sit solui,cũ amici prę sentes ipsum viderint,& ex vestibus agnouerint,cum sorores fœtere,& quatriduanum esse dixerint:hæc omnia sufficientia erant,quę vel impudentibus silẽtiũ imponerẽt cũ rei testes adessent. Ideo iubet vt lapidẽ tollant à monumẽto,ostẽdẽs seipsum suscitare. Ideo interrogat. Vbi posuistis eũ? vt dicẽtes, Veni & vide. & ducentes ipsum,nõ possent dicere aliũ suscitatũ,vt & vox,& manꝰ testificaretur. Vox, dicendo veni,& vide. Manus lapidẽ tollẽdo,& instiras soluẽdo. Et visus & auditus. Hic,vocẽ audiendo: ille,vidẽdo exeuntẽ:& odoratus odore offensus. Inquit eñ: *Iam fœtet quatriduanus est.* Meritò ergo dixi,quod minime norat mulier quid Iesus diceret,cum inquit: Etiam si mortuus fuerit viuet. Considera ergo quid hęc dicat,tanq̃ iam impossibile esset. Erat enim admirabile,vt quatriduanum, & fœtidum mortuum suscitaret. Discipulis enim inquit: Vt glorificetur filius dei per eum. Hic gloriã dei de patre, inquit, Animaduerte audientium imbecilitatẽ diuersi sermonis esse causam. Rememorat enim quæ superius dixerat, arguens tanquam oblitam. Noluit iam præsentes perturbare,ideo inquit: *Nonne dixi tibi,quod si credideris, uidebis gloriam dei?* Magnum nanque bonum fides est,magnũ inquã, & bonorum multorũ causa,vt dei opera homines facere possint in nomine illius. Si enim credideritis,inquit,& dixeritis monti huic, vt transferatur, fiet:&, Qui credit in me maiora signa faciet quàm ego, in nomine meo. Quænam maiora? Etenim vmbræ ipsorum mortuos suscitabãt.

Hic sup. a

Mat. 17 c
Infr. 14 b
Acto. 5. c.

Sic enim

Sic enim prædicauit Christi potestas. Nō enim tam mira bile fuit, quod viuus miracula faceret, vt ipso mortuo alij in nomine eius maiora operarentur. Neque dubitandum fuit de eius resurrectione, neque si visa fuisset, ita esset cōfirmata. Qui enim resurgētē vidisset, dicere poterat fuisse phantasma, qui vero solo eius nomine inuocato, maiora miracula videt, q̄ cum in carne cū hominibus versatus est, non sanè incredulus esset nisi maiorem in modum desipe ret. Magnum igitur bonum fides, cum à vehementi amore, et flagranti animo procedit: ipsa sapientes nos indicat, ipsa humanam detegit humilitatem, et inferius omissis rationibus, de cælestibus disputat: et quod humana sapientia inuenire non potest, in quo deficit, hoc fides: dirigit, hoc docet. Hanc igitur complectamur, neque rationibus distrahamur. Cur gētiles nihil inuenire possunt,, dic quę so? Nónne externam omnē nouere sapientiam? Vnde ergo piscatores, et tentoriorū opifices. et indoctos superare nō potuerunt? Quoniam illi rationibus, hi fide omnia perficiebāt: ideo et Platonē, et Pythagorā, et Philosophos omnes, necnon et astrologos, et mathematicos, geometras, arithmeticos, et omnis sapientiæ professores superarunt, et meliores facti sunt. Quanto stultis illis et insanis veriores philosophi euaserunt? Hi enim statim animam immortalē esse, non tantum dixerunt, sed et persuaserunt. Illi antea nihil norant, quid esset anima, postquā autē inuenerūt, & diuiserūt eā à corpore, iterum in errorē prolapsi sunt: aliqui corpus eam dixeruut, alij compositum, nonnulli cum corpore dissolui: necnon cælum animatum et deum. Piscatores autē dei opus professi sunt, & omnibus persuaserūt. Quod autē gētiles rationib⁹ vsi sint, minime mirū: quod autē q fideles videntur, hi animales inueniantur, est sanè ridiculū, propterea decipiuntur. Et alij quidē qui dicūt sci re deum, vt ipse seipsum nouit, quod nemo ne illorū quidē ausus est dicere. Alij nō posse deū sine passione generare neq; ei quicq̄ ampli⁹ à nobis habere permittūt. Alij quod recta via nihil proficit. Sed tēpus nō est hæc in præsentia reprehēdēdi. Quod aūt nihil ꝓficiat fides recta, si vita pra
Mat. 7 c ua sit & Christ⁹, & Paulus pluribus ostēdit. Inquit enim: Nō oīs qui dicit mihi, dn̄e dn̄e, intrabit in regnū cælorū.

Et

Et, Multi dicent mihi in illa die. Domine, nónne in nomi- *Ibidem.*
ne tuo prophetauimus? & dicam eis, Nescio vos. Et iterũ:
Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt. Qui hæc *Luc. 10. c*
non attendũt facilè in vitia delabuntur, etiam si fidẽ rectã
habeãt. sed nos hæc fugiamus, neque enim sine vita recta *Heb. 12. d*
deus videri potest. Pacem, inquit, persequimini, & sanctifi-
catione, sine qua nemo videbit deum. Sanctificationẽ cõ-
tinẽtiam appellat, vt vnusquisque sua contentus sit vxore
neque alienam quęrat. Qui sua contentus non est, saluus
esse nõ potest: sed necessario peribit, etiãsi innumera bo-
na opera fecerit. Fornicando impossibile est intrare in
regnum cęlorum: imo non fornicatio hæc, sed adulteriũ.
Quemadmodum enim alligata viro, si alium cognoscit, *Matt. 5 e*
adulteratur: ita alligatus vxori: si aliã habet adulterij reus
est: hic non hæreditabit regnũ cælorum: sed in gehennam
intrudetur. De his inquit deus: Vermis eorum non morie- *Esa. 60 g*
tur, neque ignis extinguetur. Nullam enim veniam conse-
quitur, qui capta vxore, post hoc carnis remedium aliene
iniuriatur hoc iam lasciuia est: quod si ab vxore sua mul-
ti ieiunij & orationis tempore abstinent, qui sua conten-
tus nõ est, sed alienã introducit, quantũ sibi mali accumu-
lat? Si suã repudiare, & alij vacare nõ licet(est enim adul
teriũ) quãtũ ille accusãdus est, qui suæ aliã addit? Nemo
igitur hunc morbũ animę insidere permittat, sed radicitus
euellat. Neq; enim tantũ vxorẽ, quãtũ seipsum offendit:
hoc enim adeo apud deum scelestũ videtur, vt si vxor ab
idololatra viro ipso nolente discedat, puniatur: si adulte-
ro minime. Considera ergo huius morbi malitiam, nam si
qua fidelis, inquit, habet virum infidelem, & ipse cõsentit *1. Co. 7 e*
habitare cũ illa, nõ dimittat virum. De fornicatione autẽ:
Si quis dimiserit vxorem suam præter rationẽ fornicatio- *Mat. 5. c.*
nis, facit ipsam mœchari. Nam si consuetudo vnum cor-
pus facit, si quis meretrici admiscetur, vnum cum meretri-
ce corpus efficitur: quomodo ergo ornata accipietur, cum
sit membrum Christi? Quomodo ei iungetur corpus me-
retricis? Et intuere excessum, Quæ cum infideli habitat, nõ
est immunda: Sanctificatus est, inquit, vir infidelis in mu- *1. Co. 7.*
liere fideli. In fornicaria autem, nũquid membra Christi
faciemus mẽbra meretricis? Illic sanctificatio manet, si cũ

vxore

vxore cohabitat,hic discedit. Graue itaque malum fornicatio,graue inquam,& immortale afferens supplicium, et in hac vita innumera secum mala trahit. Cogitur enim vitam miseram & infœlicẽ viuere,qui hoc morbo afficitur. Neque meliori loco res suæ sunt,quã eorum qui suppliciis distrahuntur. Alienam domum trepidus & formidolosus ingreditur,omnia timet,& seruos & liberos. Quare hortor hoc vos morbo dissoluatis:quod si nõ placet nolite hęc sacra ingredi penetralia. Siquidem minimè oportet scabiosas & morbidas oues in sanarum & bene valentium grege versari,sed ab ouili exigendę sunt,quoad bonã recipiãt valetudinẽ: Mẽbra Christi sumus,nolim⁹ fieri meretricis. Nõ est locus hic lupanar sed ecclesia. Si mẽbra meretricis habes,abesto ab ecclesia,ne pręsentia tua sordescat. Quod si nulla esset gehẽna, nullũ suppliciũ:quo tamẽ animo post cõiunctionẽ illã,& nuptiales faces, post iustũ lectũ,& liberorũ susceptionem ,post quotidianam consuetudinẽ pateris aliam supponere? Cur nõ vereris ,non erubescis? Qui post vxorũ mortẽ aliis admiscẽtur,hi reprehẽdũtur à multis , quanuis puniri non possint:tu viuẽte vxore aliam su-
Esa 66 g perducis? Quęnam hęc incontinẽtia? De his inquit: Vermis eorum nõ morietur,& ignis nõ extinguetur. Perhorresce minas,formida supplicium. Non est tanta hic voluptas,quanta illic pœna. Sed absit,vt aliquis sit huic obnoxius supplicio,sed per sanctificationem omnes Christum videant,et promissa bona cõsequantur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi , cum quo patri gloria, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA LXIII. EX CAP. XI.

I *Esus autem eleuatis sursum oculis,dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autẽ sciebam, quia semper me audis, &c.* Quod sępenumero dixi,id & in præsentia repetã,deũ,scilicet,nõ adeo suã spectare dignitatẽ,vt nostrã salutẽ,neq; vt magnũ aliquid loquatur, sed vt nos possit allicere. Propterea alta & magna raro , et ea abscõdita,sed humilia et abiecta frequẽter loquit̃. Cũ eñ his populũ magis adduceret ,magis etiam vtebatur,nõ tamẽ semper ne postea offẽderentur:neq; cõticet,ne pręsentes

tes scandalizarētur. Illi nanque qui perfecti futuri erant, ex vno altè et magnificè dicto totum poterāt intelligere, hi autem cū rudes essent, nisi sępenumero eadem audissēt, nullum cepissent emolumētū. Certe neque post tātam doctrinam perstāt, sed eum lapidibus petunt, & persequūtur & interficere conantur, & blasphemum appellant, cum æqualem se faceret deo. Et nunc dicunt, blasphemare. Cū autem dixisset, Remittuntur tibi peccata tua, iterum dæmonium habere dicunt. Et cum mortem superare, qui verba sua audiret, & se in patre, & patrē in ipso, & de cœlo se descendisse diceret, eum relinquūt, & perturbātur. Quæ si rarò dicta minime ferebant, longè minus si semper alte & magnifice locutus esset. Nam cū dicit: Sicut mandauit mihi pater, sic loquor, & ego à meipso nihil loquor: tunc credunt. Multi, inquit, crediderunt in eum. Quod si humilia fidē faciunt, sublimia auferūt: nōne vltimę amētię est, non intueri humiliter propter auditores locutum? Nam & alio in loco cum magnum quiddā dicere vellet, & reticuisset, causam attulit ne scandalizarentur, Proiice hamum in mare: quod & in hoc loco. Cum enim dixisset, Ego sciebam quia semper me audis: profecutus est, propter circunstantem populum dixisse, vt crederent. Nunquid nostra hæc verba sunt. Num humana coniectura? Cum enim ex reb⁹ ipsis nos credam⁹ eos in magnis scādalizari, & ipse dicat se ideo humilia loqui, ne scandalizarētur: quis deinceps à natura humiliter ipsum locutum suspicabitur, & non eorum indulgentē imbecillitati? Et alibi voce cœlitus delata dicebat: Non propter me hæc vox facta est, sed propter vos. Atqui mgnum decet multa de se humiliter prędicare, non aūt humilem & abiectū magnificè. Indulget auditorū imbecillitati, & humilitatē eos, & se carnem nostram ac cepisse erudit: néue deo contrariū, & non venisse à deo, & legem soluere arbitrarentur, vtque odiū populi auerteret, cū frequenter in veteri testamento dicatur: Dominus de⁹ tuus, domin⁹ vnus est. Quod eñ humilis & abiectus magnificè de se loquatur, nulla est causa, nec ratione aliqua nitiť, sed sola amentia est & ĩpietas, & audacia nō tolerāda. Qua ergo gratia humilia loquiť, qui arcanę illi⁹ & inenarrabilis est substantię? Et eorū quę diximus gratia, & ne etiam

Sup. 1e g
Supr. 8. d
Mat 17d
Mat. 17. a.
Deu. 6, 4

1.Co.15 d etiã putaretur ingenitus. Nam & Paulus quid tale timuisse videtur cum ait: Præter eum qui ei cuncta subiecit. Impium enim hoc suspicari. Nam si minor patre, & alterius substantiæ ęqualis existimatus esset, nónne omnia fecisset vt ea tolleret opinio? Nunc cõtrà facit, inquiens, Si nõ facio opera eius qui misit me, nolite mihi credere. Et cũ di-
Infr.14 b cit. Ego in patre, & pater in me est: æqualitatem nobis signat. Erat hęc omnino tollenda opinio, si inferior fuisset,
ibidem. & nullo pacto dicẽdũ, Ego in patre, & pater in me est, aut
Supr.10 f vnũ sumus: aut qui videt me, videt & patrẽ. De virtute nãque sermo erat, dicẽdo, Ego & pater vnũ sumus. Et de po-
Supr. 5 d tentia. Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat: sic & fili⁹ quos vult, viuificat. Quód qui alterius esset substantiæ, minime facere potuisset: quod si potuisset, non oportebat id dicere, ne quis vnam & eandẽ esse substantiam arbitraretur. Si enim ne suspicarentur deo contrarium esse, etiã quę
Supra 5.b sibi nõ conueniunt, de se nonnũquã loquitur longe magis
ibidem. tunc. Dicere nanque, vt honorificent filium, sicut & patrẽ & opera quæ ille facit, & ego similiter facio: & se resurrectionem esse & vitam, & lucem mundi: ęquiparantis est se se patri, & illorum confirmantis suspicionem. Nunc autẽ quod legem non soluat, tot rationibus excusat: opinionẽ autem æqualitatis ad patrem, no modo nõ tollit, sed confirmat: & dicẽtibus illis, blasphemias, quia te deũ facis: ex
Supra 10 g. operib⁹ æqualitatẽ demonstrauit. Et quid filiũ hoc fecisse dico, cum pater nõ indutus carne, multa de se humilia di-
Gene.3.b ci passus sit propter auditorum salutem? Adæ enim inquit, Vbi es? Et illud. Vt cognoscam si forte secundum clamo-
Gen.22 c rem eorum perficientur: &, Nunc cognoui, quia times de-
Ezech 3 c um tuũ. Et si forte audiant, etsi intelligant: &, Quis daret
Psal.85 b cor meum populi huius sic esse? &, Nõ est similis tibi inter deos domine. Et multa huiusmodi in veteri testamento, si quis notaret, diuina maiestate indigna inueniret. Et de Achab dictũ est. Quis decipiet me Achab? Et quoties gẽti
2.P,18 c libus diis per cõparationẽ præponitur, semper indigna sũt deo verba. Sed aliter digna efficiuntur, quoniam tam clemens est, vt propter nostrã salutẽ, etiã digna se verba contẽnat. Nã & quod homo filius factus sit, & serui formam acceperit, quod humilia & loqueretur, & de se dici permi

serit

permisit, indignum deo. Indignum sanè, si quis eius consideret maiestatem: dignum rursus, si immensa eius benignitas, & clementia consideretur. Est & alia tam humiliũ verborum causa, qua patrem norãt, & venerabantur, filiũ autẽ ignorabant. Ideo ad ipsum frequenter confugit tanquam confessum, vtpote, quum nõ adhuc ipse eam haberet authoritatem: non ex se, sed ex auditorũ stultitia, atq; imbecillitate. Ideo orat, & dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniã audisti me.* Quod si quos vult viuificat, & sicut pater ita viuificat, quare orat? Sed vide iam in ipsum venisse locum. *Vt ergo tulerunt lapidem, Iesus eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis: sed propter populum qui circunstat dixi, ut credant, quia tu me misisti.* Interrogemus hic hæreticum, num preces ei quid contulerint ad Lazarum suscitandum? Quomodo ergo alia sine precibus fecit miracula? Tibi, inquit, dico dæmonium egredere ab isto: &, Volo, mũdare: &, Surge, tolle grabbatum tuum: &, Remittuntur tibi peccata tua: & mari, Tace, obmutesce. Quid autẽ præstaret apostolis, si preces ei ad miracula opitularentur? Imò neque illi precibus omnia faciebant, sed multa Iesu nomine inuocato. Quod si eius nomen tantum poterat, quomodo ipse precum auxilio indigebat? Quo si indigebat, non vtiq; nomẽ eius eam habuisset potestatem. Quum autem hominem fecit, quid precatus est? Nonne magna deprehenditur æqualitas? Faciamus, inquit, hominem. Quid autem imbecillius, si ei orandũ fuit? Sed videamus quid orat. Pater, gratias ago tibi, quia audisti me. Et quísnam vnquam ita precatus est, priusquam quicquam diceret? Gratias ago tibi, inquit, ostẽdens se non egere precibus. Omnia enim facis quæ volo, non tanquam non posset, sed tanquam vna esset ipsorum sententia. Sed qua gratia orationis forma vsus est? Nõ me, sed illum causam dicentem audi: Propter circunstantẽ populum, vt credant, quia tu me misisti. Non dixit, vt credãt me minorem, & quod diuino indigeam auxilio, sine quo nihil facere possum, sed quod tu me misisti. Hæc omnia preces ostendunt, si simpliciter eas accipiamus. Non dixit, Misisti me imbecillum, seruitutis conscium, à meipso nihil potentem, sed his omnibus omissis, ne quid horum suspi-

Sup. 5. d.
Luc. 11. b
Mat. 8 a
Mat. 9. a
Luc. 5. d.
Mar. 4. d
Gen. 1. c.

careris, ponit veram orationis causam, ne me deo contrarium arbitrentur, ne dicant non esse à deo, vt secũdum voluntatem tuam hoc me fecisse ostendam: tantum non dicens: Si essem contrarius deo, res non processisset. Audisti me, & ad amicos dici solet, & æquales: Ego sciebam, quia semper me audis: hoc est, vt fiat voluntas mea, non egeo precibus ad persuadendum, vna enim volũtas est. Ad quid ergo preces? Propter infirmiores. *Et quum hæc dixisset, clamauit uoce magna.* Cur non dixit, In nomine patris mei, veni foras: aut, resuscita eum pater: sed omnibus his omissis, orantis forma accepta, re ipsa suam præfert authoritatem? quia & hoc sapientiæ suæ est, vt verbis humilitatem, re potestatẽ præ se ferat. Quum enim nulla alia de re Christum possent accusare, quàm quod non esset à deo, & ita multitudinem deciperent, hac gratia per excessum id refutat, & eo modo quem imbecillitas exigebat. Poterat enim aliter ostendere inter se conuenientiã, sed eo populus peruenire nõ poterat, & ait: *Lazare ueni foras.* Hoc est quod
Esa.5.c. dixerat, Venit hora quando mortui audiẽt vocem filij dei: & qui audierint, viuent. Vt enim non existimares ab alio virtutẽ accepisse, superius te docuit, & nunc per opera ostẽdit. Et non dixit, resurge: sed, veni foras, & mortuum tanquam viuentem appellat. Quid huic potestati par? Quod si non propria virtute hoc facit, quid in eo plus esset quàm
Acto.3.b in apostolis, qui dicebant: Quid nobis attenditis, tanquam propria virtute faciamus hunc ambulare? Quod si non sua operabatur potestate, quid non id quod apostoli, dicebat? Et ita ipsi essent sapientiores, qui gloriam propulsarent. Et iterum: Quid attendis nobis tanquam propria virtute faciamus? Similes vobis homines sumus. Præterea Apostoli quod nihil ex se facerent, totis viribus persuadere conabãtur: ipse autem quum eam de se concitasset opinionẽ, nónne abstulisset, si falsa eius potestas crederetur? Quis hoc dixerit? Sed contrà ait: Propter circunstantem populum, vt credat. Quod si crederent, nõ opus esset precibus. Si enim non erat indignum se precari, quare illis causam imputat? Quare autem non dixit, vt credant quod tibi non sum æqualis? Oportuit enim in hãc suspicionem venire. Sed cùm legem soluere existimaretur, nihil illis dicentibus: Nolite inquit,

inquit putare, quia veni soluere legem: nunc autem confir- *Mat. 5. b*
mat opinionem. Omnino autem quid opus fuit tantis ambagibus, & obscuritatibus? Satis fuerat dicere: Nō sum par. Quid ergo non dixit, inquit, non facio voluntatem meam? Et hoc obscurè, & ob illorum imbecillitatem, & ea ratione qua & orauit. Quid autē significat, Quoniam audisti me? hoc est, nulla in re tibi cōtrarius sum. Quemadmodum igitur ea particula, Quoniam audisti me? non signat quod ipse non potuerit: non enim tantùm impotentia esset, sed stultitia, siquidem ante preces nescisset eum sibi ascensurū, & nesciebat quomodo dixit: Vado vt à somno excitē eum: & non dixit, vado vt rogē patrem vt excitet. Quemadmodum, inquam, id non imbecillitatis, sed stultitiæ, ita & illa. Quia semper me audis: aut idem signat, aut ad illorum locutus est suspicionem. Quod si neq; ignorabat, neque imbecillis erat, constat propterea humiliter locutum, vt saltē id per excessum dictum cogaris confiteri, nō secundū eius dignitatē, sed vt auditorum descēderet imbecillitatē: ideo dixit, Quoniam me audisti. Minimè inquies, sed vt ostenderet excellentiam. Atqui hoc pacto & nimiā humilitatē, & tātùm hominem esse indicabat. Neque enim precari dei est, & eius qui deo assidet. Vides nulla alia causa ad hoc venisse, q̄ propter illorum incredulitatē? Intuere rem ipsam eius potestatem testantem: *Prodiit ergo Lazarus ligatus.* inde ne imaginationem quandam esse putares. Prodire enim ligatum, non minus admirandū videbatur, quàm suscitari.

Iussit solui. Vt tangentes & propius facti noscerēt verè resurrexisse: & inquit, *Sinite abire.* Intuere quod nullam gloriam expetat. Non ducit eum, non iubet secum esse, vt rem ostentet facto miraculo. Alij admirabātur, alij Pharisæis annunciarunt. Quid igitur illi? Cùm admirari & obstupescere eos oporteret, ipsum qui suscitauerat, interficere voluerūt. O amentiā qui in aliis corporibus mortē vicerat, ei mortem inferre arbitrabantur, & dicunt: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Adhuc hominem appellant, quum tale diuinitatis eius testimonium acceperint: quid facimus? Credere oportuit, & colere, & adorare, neque amplius hominem existimare. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & uenient Romani, & tollent regnum nostrum*

& gentem. Quid sibi his verbis volunt? Populum concitare tanquam tyrannide periclitaturum. Si viderint, inquiunt, Romani turbam ipsum sequentem, sub tyrannide nos esse arbitrabuntur, & destruēt nostram ciuitatem. Et quanam gratia, dic quæso? Nunquid seditionē docebat Christus? Num dissuadebat censum dari Cæsari? Nónne regem ipsum facere voluistis, & tenuit? Nónne humilem & abiectam vixit vitā? nónne & domo & alijs huiusmodi caruit? Hæc ergo sine ratione vlla docebant, sed inuidia tantùm. Verùm id sibi contigit, cùm minimè expectarent, & ciuitatem & gentem ceperunt Romani postquam Christum interemerunt. Erāt enim quæ faciebat Christus minimè formidanda. Qui enim ægrotos sanabat, qui optimā docebat vitam, qui principibus parere iubebat, non cōfirmabat, sed propulsabat tyrannidē. Illi sanè seditionem docebant, hic contra. Quid enim simile suboftendebat? Num satellitibus stipabatur? Num se muniebat? Nū solitudines obsidebat? Sed ne affectu aliquo dicere viderentur: totam periclitari ciuitatem, & se reipublicæ consulere, & de vltimo ipsorum periculo habendam rationē dicunt. Non hæc vobis captiuitatis causa fuit, sed longè alia. Huius nanq; captiuitatis, & antè Babyloniæ & Antiochiæ nō fuit causa, quod apud vos boni viri, sed quod mali & iniusti, & deum prouocantes versabantur. Verùm enimuero inuidia nihil videt, sed cæcat animā. Nónne Iesus māsuetudinem docuit? Nónne alapis cæsos non vlcisci? Nónne iniuria affectos tolerare? Nónne ad accipiendum, q̄ ad inferendum aliis malū promptiores esse admonuit? Nūquid hæc tyrannidē cōstituentis sunt, quàm tollentis? Sed, vt dixi, grauis quidē affectus est inuidia, & plenus simulatione. Hic orbem terrarum innumeris impleuit malis, hinc iudicia complentur, hinc liuores, & pecuniarum amor, & principatus, hinc inanis gloria, hinc viæ obsidentur, hinc mare piratæ percurrūt, hinc per orbem terrarum cędes, hinc genus nostrum dissipatur. Quodcunque videris malum, ab inuidia prouenit, iam in ecclesias irrepit, & à principio multa operata est mala. Hic morbus auaritiam peperit, quæ omnia confudit, iustitiam corrupit. Dona enim sapientum oculos excæcant, & tanquam frenum ori, auertunt, & cohibent testimonia. Hæc

Luc. 20. c
Supr. 6. b
Inuidia omnium malorum radix.

pro

pro liberis seruos reddit. De hac quotidie loquimur, & nihil proficimus, feris peiores efficimur, orphanos nudamus & viduas, pauperibus vim inferimus, & eorum augemus miseriã. Hac periit pietas è terra, & nihil nobis nisi fletus relinquũtur & hoc singulis diebus dicendũ est: Nihil precãdo, nihil cõsulẽdo nihil admonẽdo proficim⁹, relinquit flet⁹. Hoc & Christ⁹ fecit cũ multa Hierosolymis sine pro fectu admonuisset, eorum lachrymatus est calamitatem. Hoc prophetæ faciunt, hoc & nos faciamus, fletus iam tẽpus est, & lachrymarum, & lamentationum. Nunc dici po test, Vocate flentes, & ad sapientes mittite, & loquantur. Hoc fortasse pacto morbum qui claras domos habitat, qui agros rapina complectitur: eiicere poterimus. Lugendi tẽpus est, sed opitulamini mihi, vos qui iniuriam accipitis, qui spoliati estis: opitulamini, luget e, & lachrymarũ mearum socii estote. Verum nõ nos, sed illos lugeamus: nõ nobis iniuriam intulerunt, sed perdiderũt seipsos. Nos enim pro accepta iniuria regnum dei, illi gehennam pro lucro assequuntur. Ideo melius est iniuriam accipere, quàm facere. Lugeamus eos non communi luctu, sed quo sacræ nos literæ docent prophetas luxisse. Lugeamus cum Esaia dicente: Væ cõiungentibus domum domui, & agrum agro adiicientibus, vt à vicino aliquid auferant. Nunquid habitatis soli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitent. Lugeamus cũ Naum, & dicamus cum eo: Væ qui ędificant in altum domũ suam: imo lugeamus eos, Christum imitati dicentem? Væ vobis diuitibus, quia sitie tis, quoniam accepistis mercedem vestram, & consolationem. Lugeamus sine intermissione, & nisi turpe sit etiam plangamus, dicamus cum propheta: Nolite lugere mortuum, sed raptorem, auarum, cupidum, insatiabilem. Quãobrem mortuos lugemus, cum iam nihil proficere possumus? Hos lugeamus, qui immutari possunt. Sed nobis lugentibus ipsi fortasse rident: etiam & hoc lugendum, cum rident quod flendum esset. Si lamẽtationibus nostris quid mouentur, cessandum est à luctu, tãquam corrigendi sint. Verum cum nullo doloris sensu tanguntur, perstemus in dolore. Lugeamus non diuites simpliciter sed auaros, cupidos, raptores. Possunt enim diuitiæ rectè & laudabiliter

Supra. 5 d *Luc. 6. d* *Hier. 22 e*

C iij expẽdi

expendi,cum in egenos eas conferimus. Auaritia autem criminãda eſt,atq; accuſanda. Lugeamus igitur, ſequetur fortaſſe aliqua emendatio. Et licet,qui in hũc morbũ inciderint,nõ liberentur: alii tamen in eum non incident,ſed mundi ſeruabũtur. Vtinam & ipſi liberentur,& nemo amplius tali peſte cõprehẽdatur,vt ſimul omnes promiſſis nobis bonis perfruamur,gratia &benignitate domini noſtri Ieſu Chriſtri,cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

HOMILIA LXIIII. EX CAP. XI.

V*Nus autem ex ipſis Caiphas nomine,cum eſſet pontifex anni illius,dixit eis: Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis,quia expedit uobis ut unus moriatur homo*

Pſal. 9. c *pro populo, & non tota gens pereat.* Infixæ erant gentes in corruptione,quam fecerant in laqueo hoc, quem abſconderant, comprehenſus erat pes eorum:quod Iudęis contigit. Ipſi nanque dicebãt interimendum Chriſtum,ne Romani venirent, & tollerent eorum gentem, & ciuitatem: poſtquam autem interemerunt,ea perpeſſi ſunt,& quę eorum vitandorum gratia fecerant,in ea his patratis inciderunt: ſed qui interemptus ab illis eſt, cælum habitat: qui interemerunt, infernum. Atqui non hoc intendebant,ſed cogitauerunt eum, inquit, interficere ab illo die. Dixerũt enim. *Venient Romani, & tollent regnum noſtrum & gentem. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine,cũ eſſet pontifex anni illius, dixit.* Cùm cæteris eſſet impudentior. Vos,inquit, neſcitis quicquam: Quod illi dubitabant, & deliberandũ propoſuerant. Dixerunt enim: Quid faciemus? hic impudenter, & aperta fronte, & temerariè decreuit, *Vos neſcitis quicquam,neque cogitatis,quia expedit uobis,ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem a ſemetipſo non dixit: ſed cum eſſet pontifex anni illius, prophetauit.*

Vides quanta ſit pontificalis poteſtatis virtus? Cum enim pontifex eſſet, licet indignus, prophetauit, neſcius tamen quid diceret,& os tantùm gratia, non autem ſcele-
Dani.2.a ſtum cor attigit. Multi præterea alii futura prædixerunt
Gene.41 indigni, Nabuchodonozor, Pharao, Balaam, & omnium
Nu.24.c cauſa manifeſta. Quod autem dicit, hoc eſt, Vos ſedetis adhuc: pigrius rem intuemini, & neſcitis vnius hominis

ſalutem pro communi contemnendam. Vide quanta ſpiritus potentia? à mala mente verba prophetica,& admirationis plena elicere potuit. Filios autem dei,gentes appellat euangeliſta,ab eo quod futurum erat. Quemadmodum & ipſe inquit, Et alias oues habeo, quas etiam à futuro ita appellat. Quid autem ſignat, Cùm eſſet pontifex anni illius? Cum aliis & hic etiam mos corruptus erat. Nō enim perpetuum iam ſacerdotium,ſed annuum dabatur,ex quo venales facti erant principatus. Verũtamen etiã ſic aderat adhuc ſpiritus. Poſtquam autem in Chriſtum manus extenderunt,tũc eos dereliquit, & abiit ad apoſtolos. Et hoc velum ſciſſum ſignat,& Chriſti vox dicentis: Ecce dimittetur domus veſtra deſerta. Et Ioſephus qui paulòpoſt fuit inquit, quoſdam angelos adhuc expectantes,viſos migrare,vt eos relinquerent: quouſque enim vinea perſtitit,omnia facta ſunt: ex quo autem hæredem interemerunt,mox perierunt. Et tanquam ſpecioſam veſtem à puero inutili Iudæorum accipiens deus fidelibus ſeruis ex gentibus tradidit,& deſertos illos dimiſit,& nudos. Nec parum fuit quod inimicus hæc propheraſſet, ſed quod alios allicere potuit. Contra enim quàm vellet,euenit. Nam poſt Ieſu mortem futuro ſupplicio liberati ſunt fideles. Sed quid ſignat, *Vt congregaret in unum?* quod qui prope erant, & qui longè vnum corpus reddidit: qui Romę eſt,Indos cor pus ſuum eſſe arbitratur. Quid huic congregationi ſimile? Et omnium eſt caput Chriſtus. *Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum.* Atqui antea tentarant. Dicit enim: Propterea quærebant eum Iudæi interficere. Et iterum: Quid me quęritis interficere? Sed tunc quærebant, nunc ſuam confirmarunt ſententiam. *Ieſus autem iam non palam ambulabat apud Iudæos,* Iterum more hominis ſibi cauet,& frequenter hoc facit. Cauſam autẽ diximus propter quã ſæpenumero diſceſſit,& nunc iuxta deſertum in ciuitate,quæ dicit̃ Euphrata,manſit cũ diſcipulis ſuis. Quo pacto diſcipulos perturbari arbitraris, videntes ſuum magiſtrum more hominis ſibi ſalutem quærere? Nemo iam eũ ſequebatur. Et cum propè eſſet dies feſtus omnes Hieroſolymam concurrebant, cum alii lætarentur,& celebritati ſtuderẽt,ſoli diſcipuli latẽt,&periclitãtur,tolerabãt tamẽ.

Supr.10 e
Mat.23 d
Supra.5.e
Ibid.7.e.

Etenim cum Pascha esset & scenopegia, in Galilæam concesserãt, inde in die festo in fuga, & latibulis soli omnium in magistri beneuolentia perseuerabant. Hinc Lucas eum
Luc. 22.c dixisse inquit: Ego pseueraui in tẽtatiõibus. Hæc dicebat, vt ostenderet auxilio suo vires eos accepisse. *Et ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarẽt seipsos. Et dederant pontifices & Pharisæi mandatum, ut si quis cognouerit, ubi sit indicet, ut apprehendant eum.* Admirabilis sanctificatio cum iniqua voluntate, cum homicida mente, cum sanguinolentis manibus. Et dicebant: *Quid putatis, quia non uenit ad diem festum?* In Paschate ei insidias tendebant, & solennitatis diem in cædem conuertebant: quasi dicant, Huc venturus est, tempus eum aduocat. O impietatem, cum magis virtuti est incumbendum, magis à scelerìbus abstinendum, tunc innocentem capere conantur. Atqui cum iam idem tentarent, non modo nihil assecuti sunt, sed ridiculi apparuerunt, ideo frequẽter in eos Iesus incidens euadit, & volentes se interimere cohibet, & dubios reddit, cum virtutis suæ demonstratione quæreret, vt compungerentur. Et cũ captus esset, vt non propria ipsorũ virtute, sed illius permissu eum cepisse intelligerent, reiecit eos retrorsum.

CAPVT XII. *Ante sex dies Paschæ uenit Iesus in Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, & manducabat apud eos, & Martha ministrabat. Lazarus uero unus erat ex discumbentibus.*

Quod vere resurrectionis erat signum, cum post tot dies & viueret, & comederet. Vnde constat in domo eius prandere, vtpote amici qui Christum acceperat. Multi dicunt in alia domo discubuisse. Maria autem non ministrat, sed discipula hic etiam erat, & spiritalibus afficiebatur. Neque ministrabat tanquam vocata, neque communi vacabat ministerio, sed soli Iesu honorem impendit, neq; tanquã homini adest, sed tanquam deo. *Hac gratia diffudit unguentum, & capillis capitis sui pedes tersit:* quæ non erant indicia, quod de Iesu quicquã suspicaretur, vt multitudo: quod Iudas sub pietatis obtentu reprehendit. Tũ Christus, *Bonum opus operata est in sepulturam meam.* Quid autem discipulum in muliere non reprehendit, neque dixit, vt Euangelista, furem esse, voluit enim multa eum patientia arguere. Quod enim sciret proditorem esse, ante nonnunquam arguit,

arguit, quod non omnes crederent, & vnum ex his diabolum esse. Demonstrauit ergo, quod ipsum proditorem cognosceret, non tamen manifestè reprehendit, sed ei indulsit, vt à proposito reuocaret. Sed quomodo alius inquit Euangelista omnes discipulos idē locutos? Sanè locuti sunt, sed non eodem animo. Quod si quis inquireret, quid tandem cum fur esset, loculi ei pauperum committebantur? Cur auarum fecisset dispensatorem? Illud sanē dicemus, deum arcanam intelligere rationem. Quod si quid & à nobis est coniectandum, vt omnem tolleret proditionis materiam, neq; enim poterat dicere pecuniarū id cupiditate fecisse, sufficientes enim loculi esse debebant, qui eius satisfacerent cupiditati, sed sola malicia. Christus autē multa permittebat, ideo furem nō arguit, quanuis non ignoraret, & malam eius obstruit cupiditatem, & omnem abstulit excusationem. *Sinite eam, inquit, in diem sepulturæ meæ hoc fecit.* Quo verbo iterum proditoris meminit, quem minimè hæc reprehēsio tetigit, neq; placauit. Atqui hoc verbū facilè potuit eum in misericordiā adducere: quasi diceret, Molestus sum & grauis, sed expecta parumper, & migrabo. Huc enim respexit, cum diceret: *Me autem non semper habebitis.* Sed nihil horum ferū & insanientem animū flexit, licet his multò plura & diceret, & faceret, & pedes eius eadem nocte lauisset, & ad mensam secum adhibuisset, quod & latronū animos mulcere assolet, & alia verba locutus est, quib9 etiā lapides molliri potuissent: nec multa ante, sed eadem die, vt minimè obliuioni mandare potuerit: sed aduersus omnia perstitit immobilis. Grauis nanq; morbus est auaritia, grauis, inquā, qui & oculos cæcat, & aures obstruit, & fera sæuiores reddit, nō cōscientiam, non amicitiam, non cōsuetudinem, non propriæ animæ salutem cognoscere finit, sed semel ab omnibus discedens, in seruitutem sibi quos cepit, more sæuissimi tyranni vendicat. Et quod in hac aspera seruitute grauissimū est, quod etiā gratias sibi habendas persuadet, & quanto ei magis seruiunt, magis lętantur, & maiori afficiūtur voluptate. Et ita maximè incurabilis morb9, ita fera insuperabilis efficitur. Hic Giezi pro discipulo & propheta, lepra perfudit: hic Ananiam, & Sapphiram perdidit: hic Iudam proditorem effecit:

Supr. 6. g
Mat. 26 a
4. reg. 5 a

cit:hic Iudęorum principes corrupit,cũ dona acciperẽt,&
Acto.5.a furibus cõmunicarẽt:hic innumera bella indixit. Vias san guinæ,fletibus & lamentis ciuitates implet. Hic mẽsas sce lestas reddidit,& cibos iniquitate aspersit. Ideo idololatriam eum appellauit Paulus, nõ tamen tam formidabilis
Colos.2.d est idololatria. Sed cur ita appellauit? Habent nõnulli pe-
& Eph.c.b cunias,& his vti non audent,sed nepotibus referuãt,& intactas ad alios transmittunt,tũc & tanquam dona deo dedicata tangere minimè audent: quod si quãdo coguntur, tanquam ad nephas aliquod timidè veniunt: præterea tanquam quis idolũ lapideũ,aurum & claustris & vectibus co hibent,pro tẽplo arcam pręparantes,& argenteis vasis recondentes. nõne ita aurum adoras,vt ille idolum? Ille & oculos,& animã traderet potius,quàm idolum. Non aliter affecti sunt auri amatores. Sed non adoro aurum,inquies. Neque idolum dicet,sed inhabitantem dæmonem. Ita & tu,licet non aurũ,eius tamen aspectu & cupiditate, animæ
Pecuniarũ cupiditas dæmone grauior. insidentem dæmonem adoras. Dæmone enim grauior est pecuniarum cupiditas,qua multi magis persuasi sunt, quã illi ab idolis,quibus non omnia parent, huic verò omnia, & quodcunq; faciendum suggerit,obsequuntur. Quid dicit auaritia? Esto omnibus inimicus,obliuiscere naturam, contemne deum,sacrificiũ mihi teipsum offer. Dicto citius
1.cor.6.b parent. Et idolis quidem boues sacrificãt,auaritia offer mi hi animam inquit,& persuadet. Vide quas habeat aras: quę libamina accipiat. Regnum cælorum auari non possidebunt. Neq; has minas formidant,quãuis hæc cupiditas infirmissima sit,quippe quę non insita,nõ naturalis est: fuisset enim nobis à principio,sed aurum iam non erat, neque quispiã aurum amabat. Sed si placet vnde malum hoc prouenerit,dicam,vnusquisq; maiori æmulatus, morbum hũc auxit,& nolentem pręoccupans irritauit. Cũ enim splẽdidas domos,diffusos agros seruorum greges, argentea vasa,vestimentorum copiam intuerentur, vt hęc superarent, pro viribus contenderunt. Itaque primi secundis causam secundi minoribus præbuerunt. Quod si continentes esse voluissent,nõ sanè fuisset posteris cupiditatis exemplum, imò neque vlla his excusatio est. Sunt enim qui pecunias contemnunt. Et quisnam inquies? hoc grauissimum est,

quod

quod impoſſibile videatur, vt quis vincat malitiam, neque quiſpiam rectus iudicetur. Adducam tamen multos & in ciuitatibus, & in montibus, & quid proficiemus? Neque enim propterea meliores euadetis. Sed non nunc nobis de hoc ſermo habetur, vt diuitiæ minuantur, velim ſanè. Verũ cũ maius vobis opus impendat, non cogam: ſed ne aliena cõcupiſcatis, & aliquid in egenos conferatis, admoneo. Multos autẽ inueniemus rebus ſuis cõtẽtos, ſua curãtes, & iuſtis viuẽtes laboribus: quid hos non imitamur, nõ æmulamur? Conſideremus maiores noſtros, num facultates eorum ſteterunt? Tantum eorum nomina durant, & incorrupta ſeruãtur. Num magni alicuius viri balneum, & diuerſorium, & ſuburbana aſpicientes, recordati quantũ laborem ſubierit, ingemiſcimus? Quanta rapuit, & nihil apparet? ſed alij in eius deliciis delectãtur, quod nunquã ille ſuſpicatus eſt, fortaſſe & inimici, vt magis puniatur. Huiuſmodi & nos manent. Proculdubio moriemur, & hic noſter finis. Quantam impenſam, quanta odia ſubierunt? Quid hinc emolumenti? Immortale ſupplicium & nullum malis remedium, neq; viuentes tãtũ, ſed & mortui ab omnibus accuſantur. Quid cũ multorũ imagines in domibus poſitas intuemur? Nõnne magis dolem⁹. Vere bene inquit propheta: Verumtamẽ ſtultè perturbatur omnis homo viuens. Profecto harum rerũ cura perturbatio eſt: perturbatio, inquã, & anxietas ſuperflua qua omnino in æternis tabernaculis carebimus. Hic enim alius laborat, alius fructũ capit: illic laborum ſuorũ quiſque dominus eſt & multiplicem mercedem accipit. Ad illam ergo poſſeſſionẽ ꝑperemus illic ędificemus, vt quieſcamus cum Chriſto Ieſu domino noſtro. Amen. *Pſal. 38 b*

HOMILIA LXV. EX CAP. XII.

C *Ognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſſet: & uenerunt non propter Ieſum tantum, ſed ut lazarum uiderent, quẽ ſuſcitauit a mortuis.* Quẽadmodũ diuitiæ incautos perdere cõſueuerũt, ita & principatus: illę nanq; in auaritiam, hic in inſaniã hominẽ impellit. Ecce Iudæorum turba quę ſubdita erat bene ſentit, principes verò inſaniunt. Quod enim illi crediderunt, teſtantur frequen-

ter

ter euãgelistæ: quod multi de turba crediderũt ei, ex principibus minime: sed inquiunt, Nunquid aliquis principũ credidit in eum? Sed quid inquiunt de turba? Qui nõ norunt legem, maledicti sunt. Qui credebãt, eos maledictos dicebant: se autem qui negabant sapiẽtes. Et in hoc loco, multi cũ miracula viderent, crediderunt: principes autem suis sceleribus nõ contenti, etiã Lazarum interimere tentabant. Esto Christus sabbatum soluerit, quod æqualẽ se patri fecerit, & propter Romanos, vt dicitis, eum velitis interficere: quid Lazarum potestis accusare, vt de eius cogitetis interitu? Nunquid beneficium accipere, crimini dandum est? Considera quantum cædi studebant. Atqui multa signa fecerat Iesus, sed nullum ita eos efferauit, non paralyticus, non cæcus curati. Hoc enim natura admirabilius erat, & post multa factum, & mirandum erat mortuũ quatriduanum ambulantem, & loquentem videre. Sane quidẽ Non tamen festi diei officia erant, cædibus coinquinare celebritatem. Preterea illic videbantur Christum ob sabbati solutionem accusare, & hoc pacto turbam abducere: hic cum nihil queri possent contra sanatũ irritantur. Neque poterant dicere, quod patrem oppugnaret: oratio enĩ Iesu eis silẽtium imposuit. Siquidẽ cum omnis reprehendẽdi causa eis ablata, & signũ manifestissimũ esset, in cædem feruntur: quod & in cęci miraculo fecissent, nisi sabbatum habuissent, quod calũniarẽtur. Accedit ad hoc, quod ignobilis ille erat, & eiecerunt eum è templo: hic verò clarus, quod constat ex multitudine eorum, qui ad sorores eius consolandas venerant, & quod omnibus spectantibus miraculum factum erat cum maxima omnium admiratione. Idcirco omnes, etiam omisso festo, Bethaniam, ad eum visendum concurrebant, hoc eos angebat: tentarunt ergo eũ interimere, & nihil audere sibi videbãtur, adeo erãt prom-

Exo.20 c & deu.5 a. pti ad cædem. Hac gratia hoc in primis vetuit lex. Non occides: & hoc propheta accusat inquiẽs, Manus eorũ plenæ sanguine. Quomodo ergo cum non palã ambularet in

Esa.1.d. Iudæa, & in desertum secessisset, iterum audẽter reuertitur? Quoniam eorum furorẽ absentia sua iam extinxerat. Ad hæc multitudo pręcedens & subsequẽs, sufficiens erat quæ eos ne quid in Christũ molirentur perterreret. Nullum

lũ enim miraculũ adeo eos mouit, vt Lazari resurrectio.
Et alius euangelista inquit, quod strauerũt ad eius pedes Luc.19.f
vestiméta,& quod vniuersa ciuitas commota, perquã honorificè acceperũt. Fecit autem hoc vt aliam prophetiã figuraret,aliam impleret:& idem alterius rei est principiũ alterius finis. Illud enim,Lætare quod rex tuus venit tibi Mat.21.a
mansuetus,prophetiã implet:quod asinum ascéderit, futurum præfigurauit. Nã immundũ gentiũ genus ei subdi oportebat. Quomodo auté alij dicunt,quod discipulos misit,dicens: Soluite asinam & pullũ hic auté tantum : quod Mar.11.a
asino inuento sedit super eo? Vtrunque fieri potuit, solutã asinam ducentibus discipulis,super eã Iesum sedisse. Ramos auté palmarum,& oliuarũ,& vestes strauerant, ostendentes maioré iam de eo, quàm de propheta opinioné habere. Et dicebant, *Hosianna, benedictus qui venit in nomine domini.* Vides hoc maxime mœrore eos affecisse,quod omnes crederent,deo nõ esse contrariũ,& hoc maximè populũ scindebat,quod à patre venire diceret. Sed quid signat Lętare filia sion? çum omnes Iudæorũ reges vt plurimum iniusti essent & cupidi, & multitudinem euerterent,& hostibus traderent, Confide,inquit,hic talis non est, sed humilis & mansuetus quod ex asino ostenditur. Nõ enim exercitu stipatus ingressus est ,sed solo asino. Hoc auté cognouerũt discipuli eius primum,quod erat scriptũ de eo. Ecce quod plura ignorabant,quoniam ipse nõdum eis reuelauerat. Etenim cum inquit: Soluite téplũ hoc,& in triduo suscitabo illud: neque tũc intellexerunt. Et alius Euãgelista ait: Quod erat abscõditus sermo ab eis: & nesciebãt cum resurrecturum à mortuis. Sed nõ ab re abscõdebatur: quare alius inquit Euangelista,quod audiendo dolebant, & erãt tristes,quia resurrecturũ nõ cognouerãt: & eorum superabat ingenium. Sed cur id eis nõ aperuit? Quoniam magnum erat. Et contemplare Euangelistæ sapientiam, quod priorem suã ignorãtiã pędicare nõ erubescit. Quod enim scriptum esset,norãt quod de Christo ignorabant. Siquidem scãdalızati essent si rex talia perpessurus,atque tradendus esset. Pręterea nõ continuo,quod regnum diceret,intellexerũt. Nam & alius inquit Euangelista de huius mundi regno eos arbitratos. Testificabatur auté turba Mat.20.
Supr.2.d.
Luc.18.f

Lazarum resurrexisse. Non enim tot repentè conuersi essent, inquit, nisi credidissent miraculo. Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nihil proficimus, ecce mũdus totus post ipsum abiit. Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium, non audentiũ tam palàm loqui, ex euẽtu tamen illos conuincentes, quanuis frustra conarentur. Mundum autem in hoc loco iterum turbam appellat. Consueuit enim scriptura mundum, & mundi creaturam, & vitiosos appellare. Illud quum inquit, proferent secundũ numerum

Supr. 7. a mundum suum: hoc, Vt mundus vos non odit, me autem odit. Quæ diligenter consideranda sunt, ne ex nominis æquiuocatione ansam præbeamus hæreticis. *Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant, ut adorarent,* cùm iam propè esset, vt proselyti fierent, ad festum venerant. *Et quum Iesu fama extenderetur, dicunt Philippo: Volumus Iesum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ,* vtpote q prior erat, & rem ei cõmunicat. Sed neque ipse simpliciter id recepit:

Mat. 10. a. audierat enim, In viam gentium non ambulaueritis: ideo cum discipulo loquutus, magistro refert: Vterque enim Iesum affati sunt. Qui respondit: *Venit hora ut clarificetur filius hominis. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* Quid significat, venit hora? Dixerat, In viam gentium ne abieritis: vt omnem tolleret à Iudæis impudentiæ occasionem, eos à gentilibus cohibuit: sed quum illi in pertinacia perstarent, hi accederent, tempus iam passionis aduentare inquit, omnibus consummatis. Quod si nobis his esset cõtumacibus inhærendum, illis penitus reiectis, hoc sanè nostra foret prouidẽtia indignũ: quum enim ad gentes discipulos post passionẽ esset missurus, iam inquit, tẽpus ad crucem aduẽtare. Non tamẽ prius eos dimisit, vt esset in testimonium eis. Etenim antequã in Iesum impetum facerẽt Iudæi, antequã crucifigerent, non

Mat. 10. a. dixit, Euntes docete omnes gentes: sed, In viam gentiũ ne abieritis: &, Non missus sum nisi ad oues quæ perierũt do-

Ibid. 13. c mus Israël: &, Non bonum est accipere panem filiorum, &

Ibidem. dare canibus. Quum autem odio à suis haberetur, & ita vt interficeretur, superfluũ erat persequentibus inhærere. Et-

Infra. 19. b. enim recusarunt ipsum dicentes, Non habemus regem nisi Cæsarem: tunc eos dimisit, quũ dimissus esset ab eis. Ideo inquit,

inquit, Quoties volui congregare filios vestros, & noluistis? sed quid signat, Granum frumenti, nisi cadens mortuum fuerit? de cruce loquitur, ne perturbarentur. Quum gentiles accesserunt, tūc mortuum esse, hoc inquit maximè populos adducet, & mei augebit preconium. Inde cum nō ita verbis persuaderet, rerum experiētia id aggreditur, inquiēs hoc in frumento contingere, vt mortuum maiorem fructū afferat. Quod si hoc in seminibus euenit, multò magis in me. Sed nō intellexerūt discipuli quid diceret: ideo frequenter idem repetit euangelista, excusans quod postmodum fugerint. Talem, de resurrectione disputans, rationem Paulus attulit. Quam igitur habebūt excusationem, qui resurrectioni nō credūt, cum in seminibus, & in plātis quotidie hoc videamus, ac etiā in generatione nostra? Primum enim corrūpi semē oportet, inde fieri generationem. Omnino autē quū deus aliquid facit, nulla opus est ratione. Quomodo nos ex nihilo fecit? Hoc ad Christianos dico, dicētes credendū scripturis. Ego autem & aliud dicam ab humanis rationibus: alij maliciam, alij virtutē sectantur: sed malitiæ sectatorū multi fœliciter in vltimā peruenerunt senectutem, virtutis autē contrà. Quomodo ergo pro meritis vnusquisque accipiet? Quādo? Certe inquiunt, sed corpora nō resurgēt. Nónne audiūt Paulum dicentē. Oportet aūt corruptibile hoc induere incorruptionem? Neq; animā intelligit, quippe quæ nō corrumpitur, & resurrectio de mortuo dicit. Cecidit corpus. Quare corporis resurrectionē negas? An nō possibilis deo est? quod dicere summæ amentiæ est. An non decet? Quamobrem? Vt corruptibile quod & laboris est & mortis particeps in premiis communicet. Si non decuisset, neque à principio factū esset. Nónne carnem ipse accepit? quod acceperit, & ipsam suscitauerit, audi quid dicat: Infer digitū tuum huc & vide quia spiritus ossa & neruos non habet Quare Lazarum suscitauit, si melius fuisset sine corpore suscitare? Quid inter signa & beneficia hoc adnumerauit? Quid cibos prębuit? Nolite dilectissimi ab hęreticis decipi. Est enī resurrectio, est iudicium. Hæc tollunt, quicunque nolunt operum suorū rationem reddere. Etenim oportet resurrectionē talē esse, qualis fuit christi. Primitiæ etenim ille est

Mat. 23 d

1. Cor. 15. g.

Infr, 10 g

&

& primogenitus mortuorum. Sed dicent: Resurrectio, hoc est animæ purificatio, & à peccatis mundatio: Christus autem non peccauit, quomodo surrexit? Quomodo nos à maledictione liberati sum⁹, si ipse peccauit? Quomodo dicit: *Infra* 14. *d.* Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquã? Hæc enim non peccasse significant. Igitur secundũ eorum sententiam, aut non surrexit: aut si surrexit, peccauit ante resurrectionem. Sed sanè corpore resurrexit: & praua hæc doctrina nihil aliud est, quàm inanis gloriæ filia. Hũc ergo morbum fugiamus. *1. Cor. 15. d.* Corrumpunt, inquit, bonos mores confabulationes pessimæ. Non sunt hæc apostolorum dogmata. *Marcionis & Valentini hæresis.* Marcion est, & Valentinus qui hæc inuenit. Fugiamus, inquam dilectissimi. Nihil prodest vita bona cum praua doctrina: vt contrà, nihil sana doctrina, cum vita corrupta: Hæc gentiles pepererunt, inde auxerunt, ab externis accipientes philosophis, & materiam ingenitam, & alia huiusmodi asseruerunt: & vt rerum opificem non subiecta materia ingenita, ita & resurrectionem negarũt. Nolimus his aures adhibere, quum immensam dei potestatem intelligamus. Nolimus, inquam, aures adhibere: vobis, inquã, dico. Nos enim aduersus eos bellum non recusabimus, sed inermis & nudus, si in imbecillos inciderit licet fortior, facilè capiet. Si enim scripturis attẽdistis, & quotidie in his acutiores euasistis: non sanè admonerem, vt bellum aduersus eos detrectetis, sed vt manum conseratis. Fortis est veritas: quum verò scripturis vti nesciatis, congressum vereor, ne inermibus occurrentes ipsi vos saucient. Nihil illis imbecillius, qui à spiritus sancti sunt auxilio destituti. Quod si exteriori vtuntur sapientia, minimè est mirandum: sed ridendum potius quod fatuis vtuntur magistris, qui neq; de deo, neq; de creatura firmum aliquid, & solidum inuenire potuerũt. Sed quæ apud nos vidua mulier nouit, ea Pythagoras ignorauit, qui dixit animam fruticem, & piscẽ, & carnem fieri, his ne opera danda est? & qua ratione nituntur? Magni sunt in ciuitate, pulchros nutriunt capillos, & pallijs induuntur, hucusq; eorum philosophia extẽditur: quos si intrinsecus inspexeris, puluis sunt & cinis, in quibus nihil sani, sed sepulchrum patens guttur eorum, plenum immunditia, & sordium, & præcepta omnia vermiũ. Primus

eorum

eorum aquam deum esse dixit, qui secutus est, ignem: alius aërem, & ad corpora relati sunt. Hos, queso, admirãdos du cis, qui nullã inuisibilis dei cognitionem habuerũt? Quod si quam perceperunt, id euenit, ex quo in Aegypto cũ nostris versati sunt. Sed ne vos nimiũ perturbemus, iam orationi nostrę finé imponamus. Si enim eorũ opiniones proponere inciperemus, quid de deo, quid de anima, quid de corporibus sentiãt, risum moueremus. Neq; ipsi nostra indigent reprehensione, ipsi seinuicé confundunt. Qui contra nos de materia orationé scripsit, seipsum perdidit. Quare ne temerè vos auocem, & verbis implicemur, his omissis, & diuinis literis attẽdatis vos hortabimur, néue ad nullam certemus vtilitatem: quod Paulus Timotheum admonet, quanuis sapientiæ plenum & virtutis: Quare illi pareamus, & nugis abiectis, fraterni amoris opera cõplectamur. Eleemosynæ rationem habeamus, vt promissa bona consequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor & imperium in secula seculorum, Amen. 1. Tim. 4 d. & 6. a

HOMILIA LXVI. EX CAP. XII.

Qui amat animam suam, perdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam æternã custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Dulcis pręsens vita est, & multæ plena voluptatis, non tamé omnibus, sed qui terrenis rebus affigitur. Quod si quis cælum suspiceret, & quę illic bona sunt, contemplaretur: fortasse hæc contemneret, tanquam nullius momenti. Nam & corporum pulchritudo quoad pulchrius non deprehéditur, in admiratione habetur: cũ verò melius apparuerit, illa prior despicitur. Quod si in illam pulchritudinem intueri voluerimus, & cælestis regni speciem considerare, fortasse nos huius seculi vinculis dissoluerimus. Vinculum nanque est terrenarum rerum affectio. A quo nos abducens Christus, quid dicat, attẽde: *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in uitam æternam custodit eam. Qui mihi ministrat, me sequatur: & ut ubi ego sum, illic & minister meus erit.* Simile ænigmati hoc dictum videtur, non tamen est, sed sapiẽtiæ plenum: Et quomodo qui amat animam suam perdet eam? Qui absurdis eius cupiditatibus obtẽperat, qui præter debitum ei indulget. Propterea admonet ille: Noli ambulare

D in

in cupiditatibus animæ tuæ: sic enim eam perdis, cū à virtutis via abducis, quemadmodum ecōtrario, Qui odit eam in hoc mundo, custodit eam: hoc est, qui non paret ei cùm aliquid perperam iubet. Et non dixit, qui nō paret: sed, qui odit. Quemadmodum enim quos odit habemus, ne vocem quidem audire, nec videre æquo animo patimur: ita & anima, si quid præter dei voluntatem nobis imperat, reiicienda est. Quum enim iam de morte ad eos verba facturus esset, de morte, videlicet, sua: & præuideret eorum tristitiam & exanimationem, per excessum locutus est inquiēs: Quid dico si mortem meam generosè nō feretis? nisi vosipsi moriamini, nullum vos sequetur emolumentum. Et vide quomodo lenit sermonem suum: grauius enim & molestius videbatur dicere, homini animam amanti esse moriendum. Et quid antiquitus dico, quando & nunc multos inueniemus libenter omnia tolerantes, vt hac vita fruantur, & maximè qui futuram credunt? qui quum vident ædificia, molesq; & machinas, lachrymantur dicentes: Quot homo, & quanta? & fit puluis. Sic magna præsentis vitæ cupiditas. Hæc vincula Christus dissoluēs inquit: Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternā custodit eam. Quod enim ad eorum tollendum metum hæc diceret, audi quæ sequuntur: Qui mihi ministrat, me sequatur: de morte locutus, & operum sequelam, atq; imitationem exigit. Oportet enim omnino ministrum, eum cui ministrat sequi. Et considera quando hæc loquitur, non quum persequutionē patiebantur, sed quum confidebant, quum se in tuto esse arbitrabantur, quod à multis honorarētur, colerenturq;: quando & consurgere poterant, & audire: Et tollat crucē suam, & sequatur me: hoc est, semper paratus sis, inquit, ad pericula, ad mortē, ad terrena exilia. Inde quum grauia dixisset, præmium ponit: quod qui sequetur ipsum, erit vbi ipse est. Quibus verbis ostendit resurrectionē post mortē. Vbi ego sum, inquit, illic & minister meus. Vbi Christus? In cælis. Ergo ante resurrectionē illuc anima & mente trāsferemur. *Si quis mihi ministrauerit, diliget eum pater.* Quare nō dixit, Ego? Quoniam nondū debitam vendicarat authoritatem, vt pater. Qui enim nundū resurrecturum ipsum sciebant, quomodo poterant tantā de eo opinionem cōcipere?

Mat. 16. d.

Quamobrem

Quamobrẽ filijs Zebedæi inquit: Non est meum dare vobis, sed quibus paratũ est à patre meo. Atqui ipse est Iudex. Sed hic dilectũ se filium ostendit: tanquã enim dilecti filij ministros pater accipiet. *Nunc enim anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora.* Atqui hæc nõ sunt verba ad mortẽ venire suadentis, imò maximè. Siquidẽ ne dicerẽt ipsum eũ humanis carere doloribus, facilè de subeunda morte philosophari, & in tuto nobis persuadere, ostendit: quod licet eam formidet, quũ tamen vsus poscat, non recusat. Hæc autẽ dispensationis sunt, nõ diuinitatis, ideo inquit: Nũc anima mea turbata est. Neq; enim aliter hoc procederet: & dicẽdo, Pater, saluifica me ex hac hora: ita perturbat' est, vt etiã à morte absolui cuperet, si licuisset, hæ sunt humanæ naturę imbecillitates. Et quid dicam, inquit, quum mortẽ deprecer? Propterea veni in horã hãc: quasi diceret, Licet moueamur & perturbemur, mortem tamen non fugimus: nã ita nunc perturbatus non recuso, ferendũ est quod instat. Nõ dico enim, Libera me ex hac hora: sed, Pater, clarifica nomẽ tuum. Et licet perturbatio me dicere cogat, contrariũ tamen dico. Clarifica nomẽ tuum: hoc est, duc me iã ad crucẽ: quod apertè eius humanitatẽ, & humanis moueri affectib' ostẽdit, & naturã ꝙ ęgrè ferret mortẽ, & viuere cuperet. Quẽadmodũ enim neq; esurire neq; dormire crimini dandũ est, ita neq; vitã presentem optare. Christus autẽ corpus omni peccati labe purũ habebat, nõ tamẽ naturalibus nõ obnoxiũ necessitatibus, siquidem nõ fuisset corpus. Et ex his aliud nos admonet: quidnam? Vt si quãdo affligimur, si quid timemus, nõ ita resiliamus à propositis. Pater, clarifica nomen tuũ. Indicat se pro veritate mori, quod dei gloriã appellat, & hoc post crucis mortẽ contigit. Debebat enim orbis terrarũ ad deũ cõuerti, & in dei cognitionẽ venire, & ipsum colere. Verùm hoc non patris tantũ, sed & filij gloria: quod tamen tacet. *Venit ergo uox de cælo: Et clarificaui, & iterũ clarificabo.* Quãdo clarificauit? In præcedentibus signis, & iterũ clarificabo post crucẽ. *Turba autẽ tonitruum opinati sunt, uel angelum locutum.* Et vnde hoc? Nũquid manifesta & clara fuit vox? Fuit sanè. Verùm crassior turba erat, & terrenis dedita, & parum attendens, & alij sonum tantùm, alij vocem articulatam

Mar. 10. f.

audierunt, sed nõ intellexerunt. *Tum Christus: Non propter me uox hæc uenit, sed propter uos.* Cur hoc dixit? Ad illud respiciens quod illi frequenter dicebãt, quòd nõ erat à deo, qui à deo clarificatur: nónne à deo est, cuius nomen per eũ clarificatur? Propter hoc enim vox delata est. Quare & ipse inquit: Non propter me vox hæc venit, sed propter vos, non vt aliquid ab ea mihi ignoratum audiam, omnia enim patris noui, sed propter vos. Quum enim vel angelum loquutum, vel tonitruum factum arbitrati essent, inquit, Propter vos: vt hoc saltem pacto adduceret eos ad interrogandum. Illi tamen oscitantes & stupidi, neque sic persuasi sunt, quum audirent id ad se pertinere. Nescienti enim cui diceretur, sanè non manifesta vox videbatur. Propter vos vox venit. Vides vt res humiles eorum gratia fiãt, nõ quod Christus ope indigeret? *Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.* Hæc particula quomodo procedit ad illud: Et clarificaui, & clarificabo? Rectè & cõsone. Quum enim dixisset, Clarificabo: modũ indicat, hoc est, princeps mundi eiicietur. Quid signat, Iudiciũ est mundi? quasi dicat, examinabitur & punietur. Quo pacto? Perdidit ille primum hominem, & peccato fecit obnoxium. Propter peccatum enim venit mors, quod in me non inuenit. Et qua gratia insiliit, & morti eum tradidit? qua gratia in animam Iudæ ingressus est? ne perderemur: neque mihi diuinam nunc attuleris dispensationem, quæ non est diaboli, sed sapientiæ suæ. Inquiratur primùm mala eius mẽs, quomodo iudicatur mundus in me, quasi examine proposito dicatur ad eum: Esto, omnes interemisti, eo quod subiecti erant peccato. Christũ cur interemisti? Nónne planè iniustè? Per Christũ ergo omnis mũdus defendetur. Quod vt manifestius appareat, exẽplo vtemur. Sit violẽtus quispiam tyrannus, qui omnes qui manus suas venerint, plurimis malis afficiat: hic si vel regẽ, vel regium filiũ captum, iniustè interimat, illius mors etiam alios vlcisci poterit. Sit aliquis qui debitores postulet, verberet, in carcerẽ iniiciat, & hac insania etiam nihil debẽtem coerceat: hic etiã eorũ quæ in debitores cõmisit, dabit pœnã, interficietur ab illo. Non aliter in Iesu vsu venit. Eorum enim quæ in nos fecit diabolus, propter ea quæ in Christum ausus est, postulatus

est

est ad suppliciũ, & quod ita intelligatur, audi quid dicat: Nunc princeps mundi huius eiicietur foras: per mortẽ scilicet meam. *Et ego si exaltatus fuero, omnes traham ad meipsum.* Hoc est, etiam gentiles. Et ne quis diceret, quomodo si te vicit eiicietur? Non vicit, inquit. Quomodo enim qui alios trahit, victus esse poterit? & non dicit resuscitabo: sed maius, Omnes traham ad meipsum. Nam si dixisset, resuscitabo, non significaret credituros: sed cum credituros dicit, & resurrecturos cõfirmat. Si enim mortuus mansisset, & purus homo fuisset, nemo credidisset. Omnes trahã ad meipsum. Quomodo ergo inquit patrem trahere? Quia trahente filio, pater etiam trahit. Traham, inquit, tanquam à tyranno detentos, & per se minimè potẽtes eius manus effugere vtpote repugnantis. Alio loco rapinam appellat. *Mat. 12 &*
Nemo potest spolia fortis rapere, nisi prius alliget eum, & *& Mar.*
tunc rapiat. Hæc autem ad illius vim ostendendam dicit, *3. d*
vt illic rapinam, hic tractionem appellaret. Quod cum intelligamus, resurgamus, glorificemus deũ, non fide tantũ, sed & vita: aliter non esset gloria, sed blasphemia. Non enim ita blasphemat̃ de[9] ab impio gentili, vt à Christiano. Quamobrem rogo vt omnia ad dei gloriã referamus. Vę, inquit, seruo illi per quẽ nomen dei blasphematur. Hanc autem particulã, Væ, mox pœna sequitur, & supplicium. Beatus autẽ per quem nomẽ dei glorificatur. Nolimus ergo tanquã in tenebris versari, sed oĩa peccata euitem[9], maximè verò quę publicè nocẽt, in quibus pręcipuè deus blasphematur. Quã enim veniã consequemur, si cũ aliis nostra exhibere præcipiamur, aliena rapimus? Quę nobis spes salutis? nisi esurientẽ nutris, supplicio afficeris: si vestitũ spolias, quid tibi sperandum? Hęc frequenter dicere nõ cessamus, quoniã qui hodie nõ audiunt, cras audient: & qui neque cras, perẽdie. Quod si qui impersuasibiles sunt, nos tamen non iudicabimur: nostrum enim officiũ impleuimus. Vtinam autem ne vos horum pudeat, néue pòssitis accusari: sed omnes Christi tribunali audẽter astare, vt & nos in vobis gloriari possimus, & malorum aliquam capere cõsolationem, probationẽ videlicet vestrã in Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

R*Espōdit ei turba: Nos audiuimus ex lege quod Christus manet in æternum: & quomodo dicis, oportet exaltari filium hominis?* Manifestus error est, & imbecillis, quãuis extrinsecus callidè fucetur. Et quemadmodum qui putres, & ruinam minãtes parietes albo tectorio linunt, non tamen eos possunt dirigere: ita & mendaces facilè deprehendũtur. Quod hoc in loco Iudæis cõtigit. Cùm enim ad eos Christus diceret, Cũ exaltatus fuero à terra, omnes traham ad meipsum. Nos audiuimus, inquiunt, à lege, quia Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis quod oportet exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis? Norant igitur Christũ immortalẽ, & vitam habere sine fine: vnde etiam quid diceret, intelligebant. Nam sæpenumero in scripturis simul & passio, & resurrectio ponitur: siquidem Esaias vtrũque simul ponit.
Esa. 53. c Tanquam ouis inquit, ad occisionem ductus est, & quę sequuntur. Et Dauid in secundo psalmo, & plerisque aliis
Psal. 16. c coniungit hæc vtraque: & patriarcha cum dixisset, Procidens dormiuit vt leo: inde addidit, Et vt catul⁹ leonis excitauit eum simul & passionem ostendit, & resurrectionẽ. Sed hi arbitrati silentium ei imponere, & non esse Christũ ostendere, Christum in æternum manere confitentur. Et vide quàm praue, non enim inquiũt: Nos audiuimus quòd Christus nihil patitur, neque crucifigitur, sed manet in æternum. Atqui neq; hoc dictum contrarium erat. Immortalitati enim passio non fuit impedimento. Hinc videre licet, multis eos intellectis sponte sua in malitia perstitisse. Cùm enim de morte superius verba fecisset Iesus, & eum illi exaltari audirent, id suspicati sunt: inde dicunt, *Quis est iste filius hominis?* Et hoc maligne: noli, inquiunt, arbitrari quod de te hoc dicamus, neq; dicere quod te propter odium oppugnemus. Ecce nescimus de quo dicas, & tamẽ profitemur. Christus autem eis silentium imponens, ostẽdensque passionem nulli esse impedimento, vt maneat in æternum. *Adhuc, inquit, modicum lumen in uobis est:* Indicãs mortem suam translationem esse. siquidem Solis lumen non extinguitur, sed breue secedens rursum apparet.
Ambulate dum lucem habetis. Quod hic tempus dicit? An præ-

præſentem omnem vitam, an tẽpus ante crucem? Ego verò vtrunque arbitror, propter immenſam eius humanitatem: multi etiam poſt crucem crediderunt, hoc autem dicit, vt eos ad fidem impellat: vt ſuperius. Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum. *Qui ambulat in tenebris, neſcit quo uadat.* Quod nunc Iudæi faciunt quę neſciunt, ſed tanquam in tenebris verſantur? Videntur ſibi recta incedere, cum longè aberrent, ſabbatum cuſtodiunt, & legem ſeruant, & ciborum habent obſeruationes: neſciunt tamen quo vadant, ideo dicebat: *Ambulate in luce, ut filii lucis ſitis,* hoc eſt mei. & in principio, inquit, euangeliſta: Neque ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis: ſed ex deo nati ſunt, hoc eſt ex patre, Hic autem ipſe dicitur eos generare, vt vnam patris & filii operationem intelligas. *Hæc locutus eſt eis Ieſus, & abiit, & abſcondit ſe ab eis.* Quid nũc abſconditur? Neq; enim lapides cõtra ipſum tulerant, neque blaſphemarant, vt ſuperius: quare ergo ſe abſcondit? Qui cor hominis intrat, norat eorum animos exaſperari, etiam ſi nihil dicerent: norat feruentes, & ad cædem prõptos, neq; expectauit dum rem aggrederẽtur, ſed abſcõditur, vt eorum placaret inuidiã. Conſidera quomodo id ſignat euangeliſta. Cũ autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non crediderunt in eũ. Quænam tanta? Ea prætermiſit euangeliſta, vt ex ſequentibus cõſtat: etenim cum diſceſſiſſet, & rurſum rediret, iterum placidè eos alloquitur. *Qui credit in me, non credit in me, ſed in eũ qui miſit me.* Vide quid facit: incipit ab humilibus, & cõfugit ad patrem, & iterum tollit ſermonem ſuum: & cũ eos efferari ĩtelligit, diſcedit, & reddit rurſum, & rurſus ab humilibus orditur. & vbi hoc, vbi illud fecit, conſidera à principio. Sicut audio, iudico: inde altius, Sicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat. & iterũ: Ego nõ iudico vos, alius eſt qui iudicat: inde diſcedit, & prodit in Galilęam. Operamini, inquit, non eſcam quæ perit. Et cum de ſe magna locutus eſſet, quod de cælo deſcenderat, quod vitam æternam daret: iterum abiit, & reuertitur ad ſcenopegia. Hoc idem frequenter facientem videre poſſumus: ita doctrinam ſuã variat, præſentia, abſentia, humilibus, magnificiſque ſermonibus: quod & hic facit. *Cum tanta ſigna feciſſet coram eis,*

Supra. 1 a (margin, beside "Neque")
Supra. 5 e (margin, beside "Sicut audio")
Ibidem. d (margin, beside "filius quos vult")
Ibid. 8. b. (margin, beside "Operamini")
Ibidẽ. 6 d (margin, beside "locutus")

non crediderunt in eum, ut sermo Esaiæ prophetæ impleretur, quē
Esa. 53. a *dixit: Domine quis credidit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? & iterum: Propterea non potuerunt, inquit, credere, quia iterum dixit Esaias: Auditu audietis, & non intelligetis.*
Esa. 6. e *Hæc dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo.*

Ecce iterum hanc particulam, Quia dixit: non causalem esse, sed euentus. Neque enim quia dixit Esaias, non crediderunt: sed, quia non erant credituri, ideo dixit. Sed quare non ita dixit euangelista, sed incredulitatem à prophetia, nō prophetiam ab incredulitate esse dicit: & superius hoc idem vehementius. Propterea nō potuerunt credere, quia dixit Esaias? Hinc magnam vult scripturę certitudinē demonstrare, & quod non aliter quàm prophetatum sit, euenit. Ne quis enim diceret. Et qua gratia venit Christus? nesciebat non credituros? Prophetas hoc nouisse inducit, Venit autem, ne peccati sui vllam haberēt excusationem: quæ prædixit propheta, tanquam omnino futura prædixit, nisi enim prorsus futura nouisset, non sanè præ-
Mat. 18 c dixisset. Erant autem proculdubio futura, cum illi incurabiliter se haberent. Non potuerūt autem: hoc est nolue-
Supr. 7. a runt. Neq; te admiratio capiat. Alibi enim inquit: Qui potest capere, capiat. ita nonnunquā potestate pro voluntate vtitur, & iterū: Non potest mūdus vos odio habere, me autem odio habet, hoc & cōmuni sermone vsurpatū videm⁹, cum quis dicit, Non possum asperum hominem diligere: vehementiam voluntatis potestatem appellans, & iterum,
Hier. 13 d Non potest ille fieri bonus. & propheta: Si mutabit Aethiops pellem suā, & pardus varietatē suam, & populus hic poterit benefacere, qui didicit mala. Nō dicit, quod impossibile sit ei bene operari: sed quia nolunt, ideo nō possunt. Quod autem hoc in loco dicit euāgelista, ita intelligitur, quod impossibile erat prophetam mentiri: non tamen propterea impossibile erat, vt crederent: licebat enim etiā illis credentibus verum esse prophetā: non enim prædixisset, si fuissent credituri. Quid ergo, inquies, non ita dixit? Quoniam proprietates quasdā habet scriptura, cui⁹ legibus est concedendum: hæc autem dixit, quando vidit gloriam eius. Cuius? Patris. Quomodo ergo Ioannes de filio dicit, Paulus autem de spiritu? Non, inquam, confundentes personas,

sonas,sed vnam significantes dignitatem:etenim quæ patris sunt,sunt & filii:& quę filii,spiritus sancti. Atqui multa per angelos dixit,& nemo dixit,sicut dixit angelus,sed deus. Quæ enim per angelos à deo dicta sunt,dei sunt: nõ autem quæ dei,angelorum: hic autem spiritus dicit verba esse,& locutus est de eo,Quid locutus est? Vidi dominum *Esa.6.a* sedentem in throno alto:& quæ sequũtur. Gloriã hic visionem illam appellat,fumũ,& arcana audisse mysteria, visionem Seraphin,fulgur à throno desiliens, in quod inspicere potentiæ illæ non possent,& locutus est de eo. Quidnam? Quod audiuit vocem dicentem:Quem mittã,& quis *Ibidem.* ibit? Et dixi,Ecce ego sum, mitte me,& dixit: Auditu au- *Ibidem.* dietis,& non intelligetis:& videntes videbitis, & nescietis,Excæcauit oculos eorũ,& indurauit cor eorum,vt non videant oculis,& corde nõ intelligant. Ecce aliam quęstionem. Non est tamen,si rectè considerábimus. Quemadmodum enim sol debilem oculorũ aciem perstringit,non natura sua:ita vsu venit in his,qui diuino non attendunt ser- *Exo.10 g* moni, ita & Pharaonis cor indurauisse dicitur,ita his acci *& 14.b* dit, qui dei verbum oppugnant. Proprium hoc scripturæ, vt illud,& tradidit eos in reprobum sensum,& iterũ: Abiit *Rom.1.d* à gentibus,hoc est secessit,eas dimisit. Non enĩ hęc à deo, sed ab aliorũ malitia ꝓuenire ostẽdit. Cũ deserimur à deo, tradimur diabolo:in cuius potestatem redacti, innumeris malis afficimur. Vt ergo auditorem perterreat,inquit,Indurauit & tradidit. Quod enim ipse nõ solùm non tradat, sed ne derelinquat quidem,nisi velimus audi quid dicat, Nónne peccata vestra diuidunt me à vobis?& iterum,Qui *Esa.59.a* longè discedunt à te pereunt. Osee autem dicit, Oblitus *Osee.4.b* es legis dei tui,& ego tui obliuiscar,& ipse in euangelio, *Luc.13. g* Quoties volui cõgregare filios vestros,& noluistis? & ite- *Esa.50.a* rum Esaias,Veni,& non erat homo,vocaui,& nõ erat qui audiret: hæc autem dicit,vt nostra causa deseri nos, & nobis ipsis perditionis nostræ,authores demonstret: deus autem non modo nos non derelinquere, & punire vult, sed quoties punit,inuitus punit. Nolo, inquit, mortem peccatoris. Christus autem cum peritura esset Hierusalem, etiã *Eze.18 g* lachrymatus est:quod nos in amicis facimus. Hæc ergo vi *Luc.19.g* dentes,omnia faciamus,ne nos deus derelinquat,sed curã

ani-

animæ & mutui amoris habeamus,neq; mēbra nostra scindamus,quod insanientium est,& alienatorum à mēte: sed quanto magis à nobis alienos proximos videmus, magis in eos simus officiosi:etenim in corporibus multos sæpe videntes incurabili morbo laborantes, imponimus medicamenta. Quid podagra peius? quid chiragra? Incidemus mēbra? Minime,sed aliquod remediū disquiremus,ex quo morbū soluere possumus. Hoc idem in fratribus faciamus, & si grauissimè ægrotent,curemus medicinam,& feramus inuicem onera:sic implebimus legem Christi,& promissa bona cōsequemur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christri,cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXVIII. EX CAP. XII.

Veruntamen ex principibus multi crediderūt in eum: sed propter Pharisæos non confitebantur, ut de synagoga non eiicerētur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam dei. Omnia quidem nobis fugienda necessariò sunt,quæ animam nostram corrumpūt: sed illa longè magis quæ plura peccata ex se pariunt. Vt exempli gratia: Auaritia per se grauis morbus est, longè grauior,quia radix est &mater omniū malorum:eiusmodi est inanis gloria. Ecce hi propter gloriæ cupiditatem fidē contempserunt. Multi,inquit, ex principibus crediderunt in eum,sed propter Pharisæos non confitebantur,vt de synagoga non eiicerentur. Quod etiam superius dixit: Quo modo potestis credere,gloriam ab inuicem accipientes,& gloriam quæ à deo est non quærentes,Non ergo principes erant,sed serui:seruiebāt enim vltimam seruitutem, verūtamen & hic postmodum metus abolitus est:minimè autē apostolos hoc affectu detentos videmus,etenim principes illis & sacerdotes crediderūt,siquidē spiritus gratia superueniēs, adamante eos firmiores reddidit. Cum igitur hoc ne tunc crederent impediret,audi quid dicat: *Qui credit in me,non crdit in me, sed in eum qui misit me.* quasi dicat quid timetis in me credere? fides in deum per me aditum habet sicut & incredulitas. Intuere quomodo in omnibus substantiæ indicet indifferētiam. Et nō dixit, qui credit mihi: ne quis

Supra. 58

ne quis verba eius credi interpretaretur, quod & in hominibus dici poterat. Qui enim apostolis credit, nõ apostolis credit, sed deo. sed vt intelligeres de fide in substantiã dicere, non dixit, Qui credit verbis meis: sed in me. Atqui cur, inquit, nõ è contrario: Qui credit in patrem, non credit in patrẽ, sed in me? Quoniam iam se in patrem credere dixissent, & nõ in ipsum: imbecilliores enim adhuc erant. Discipulos autem allocutus his verbis vsus est: Creditis in deũ, & in me credite. Hos aũt cũ infirmiores ad hęc audiẽda nosset, aliter allicit, ostendens patri credi nõ posse, nisi in se credatur. Et ne putares tanquam de homine dictum addit: *Qui uidet me, uidet eum qui misit me.* Quid ergo, corpus est deus? Minime: sed animi speculationẽ intelligit, & hic consubstantialem signat, Et quid signat, qui credit in me? Ac si quis diceret, qui aquam è flumine accipit, non fluminis, sed fontis accipit, immo infirmum hoc exemplũ est, ad subiectã materiam. *Ego lux in mundum ueni.* Cum enim pater & in veteri, & nouo testamento frequenter hoc nomine vocetur etiam ipse eodem vtitur. Ideo Paulus splendorem eum appellat, hinc accipiens: & multam habere ostendit ad patrem conuenientiã, imò nullam differentiã, si quidem in se fidem, non in se, sed in patrem esse testatur lucem autem seipsum appellat, quod errores pellat, & intellectus auferat tenebras, *Sed & si quis audierit uerba mea, & non custodierit, ego non iudico eum: non enim ueni, ut iudicem mundum, sed ut saluificem mundum.* Ne æstimaretur propter imbecillitatẽ cotẽptores dimittere, ideo inquit, Non veni vt iudicem mundum. Inde ne pigriores fierẽt: intelligentes quod qui credit, saluatur, qui non credit, punitur, vide quàm formidolosum eis iudiciũ minatur. *Et qui spernit me, & non accipit uerba mea, habet qui iudicet eum.* Si pater neminem iudicat, & tu nõ venisti, vt iudicares mundum, quis cum iudicat? *Sermo quẽ locutus sum, ille iudicabit eum.* Nam cum dixissent non esse ex deo, inquit quod tunc hæc dicere non poterunt. Verba quę locutus sum vos accusant, & omnem auferũt excusationem. Sermo quẽ locutus sum. Quis sermo? *Quod a meipso non ueni, quia qui misit me pater, ille dedit mihi mãdatum quid dicam, & quid loquar.* Ergo hæc ꝑter eos dicta sunt, vt nullã prorsus haberẽt excusationem,

Infr.14.a.

Heb.1.a.

cuſationẽ,nã niſi ita ſe res haberet,in quo excederet Eſaiã
Pſal.50 c qui idem dixit: Dominus dedit mihi linguã eruditam, vt intelligam quando ſermonẽ dicere oportet. Quid de Hieremia dicam? Etenim ille quãdo miſſus eſt,inſpirationem habuit. Quid de Ezechiele?qui præcipuũ caput deuorans, ita locutus eſt. Inueniebãtur præterea qui eſſent audituri quæ diceret,qui erãt cauſa cur ita loqueretur:quod ſi quãdo miſſus eſt,tunc accepit quid diceret,prius autẽ neſciebat. Quid his verbis prophanius?quid magis impium?ſi quis ea ita accipiat,& non intelligat eorũ humilitatis cau-
Rom.12 a ſam. Verũ Paulus ipſe etiam diſcipulos intelligere dixit, quę ſit voluntas dei bona,& bene placẽs, & perfecta fili⁹ autẽ neſciuit quoad mãdatũ accepit? Quanam hęc ratione nitũtur? Ecce quod propterea in humilitatis exceſſum ſermonem ſuũ,adducit,vt illos alliciat,& his qui vẽturi erãt, ſilentiũ imponeret. Ideo humana profert verba, vt hoc ſaltem modo neceſſario vilitatem verborum repudiarent, intelligentes non natura,ſed ob auditorum imbecillitatẽ ita locutum: *Et ſcio quia mandatum eius uita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor,ſicut dixit mihi pater,ſic loquor.* Conſideras verborũ humilitatem?Qui enim mãdatum accipit, nõ ſui dominus
Supr. 5 d eſt,atqui ipſe inquit: Quemadmodum pater ſuſcitat mortuos,& viuificat:ſic & filius quos vult,viuificat. An ne ſuſcitandi quos vult habet poteſtatem dicendi autẽ non habet? Quid ergo hoc ſignat?Hoc eſt quod non ita ſe res habet,vt aliud ille,aliud ego loquar. Et ſcio quia mandatum eius vita æterna eſt. Hoc eos refutat, qui ipſum deceptorem dicebant,qui in ſordibus verſabantur. Cum autem dicit, Ego non iudico: hoc eſt,non ſum perditionis eorum cauſa,id ſed ipſi ſuæ, per hoc tantum non teſtatur diſceſſurum ſe ab eis,nec amplius redditurũ,quia nihil tanquã meum locutus ſum vobis,ſed tanquam à patre omnia,& propterea humili ſermone rẽ concludit,vt diceret ad finẽ vſq; idẽ ſe locutum. Sicut mãdauit mihi pater,ſic loquor.
Infr.14 d Quod ſi deo contrarius fuiſſem,etiã contraria eſſem locutus,aut ad me gloriam retuliſſem: nũc autem adeo omnia in patrem retuli,v nihil meum dicerem. Cur ergo non credit is dicenti me mandatum accepiſſe, & tanto ſtudio omnem auferenti ſuſpicionem,ne patrem oppugnem? Quẽadmodum

admodum enim qui mandatum accipiũt,neque facere neque dicere volunt,prætermittentis voluntatẽ,quousq; mãdatũ impleant,ne quid trãsgrediantur:ita nec dicere,neq; facere aliud possum,quam patris voluntatem. Quæ ego facio,ille facit,quia mecum est,neque dimittit me solum pater. Animaduertis,vt semper vnanimem patri,& nullã inter se differentiam ostendat? Et cum dicit. A meipso non veni:nõ potestatem,sed diuersitatem & cõtrarietatem tollit:nam si homines suiipsorum domini sunt, longe magis vnigenitus filius. Et quod hoc sit verum,audi Paulũ,quod exinaniuit seipsum,& tradidit pro nobis. Sed,vt dixi, grauis res inanis gloria,grauis:ipsa enĩ & illos nõ credere,& alios nõ rectè credere adducit: & quæ ꝓpter illos humanitatis gratia dicta sũt,ea in impietatẽ vertit. Hãc igitur bestiã semp fugiam⁹. Varia nãq; est,& multiformis,& vbiq; ꝓpriũ vir⁹ dissеminat,& pecuniis,& deliciis,& corpis pulchritudine,hac gratia semp necessitatẽ excedim⁹,inde vestimentorũ copia inde & seruorũ examẽ,inde omnis necessitas contẽnitur,in domibus,vestibus,mensæ splendore excessus dominatur, vis frui gloria? Facias eleemosinam, tũc te angeli laudabunt,tunc deus accipiet:nunc autẽ aurifices tantum & textores admirãtur: tu inglorius circunferris,& nõnunquam maledicta in te audis,& reprehẽsiones. Quod si quæ in vestibus consumis conferres in pauperes,multus te vbique plausus,multæ laudes sequerẽtur. Tũc ea haberes,si aliis dares:si tibi seruas,minime habes. Certus enim thesaurus est,pauperum manus. Quid corpus ornas, anima neglecta,& immunditiæ plena? Quid non tantam animæ,quantam corpori tribuis diligẽtiam? Certe illius maior habenda est. Verum enimuero dilectissimi, parem postulamus. Si quis tibi optionem proponeret, an egregiũ corpus, & bonæ habitudinis, & aliis specie præstans,vili tamen indutũ veste,an turpe,& morbis implicitum,ornatum tamen auro, & pulchritudine cultum malles:nónne naturalem corporis pulchritudinem vestimentis preferres? In corpore hoc sanè prefertur, in anima contrà:nam qui turpem,informem,& nigram habet: putat eã se auri splendore emẽdare. Quænã hæc amẽtia? Interiorẽ ornatũ cures velim,& hæc monilia animæ apponas : nã si his

Supr. 8. c

Philip. 2.

his corpus ornetur, neq; ad bonā valetudinē, neque ad formam quicquam conferet? Neque enim nigrum corpus album reddet, neque turpe speciosum. Si animæ id addideris, è vestigio eam pro nigra candidam, pro turpi formosam reddes. Neq; meus hic sermo, sed ipsius dei dicētis: Si
fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabūtur:
Esa.1.c. &, Date eleemosynam, & omnia vobis erunt munda. Nec
Luc.11.f. te mulier hoc animo solum sed & virum ornabis: qui si hos ornatus deponentem viderit, nō nimio ei sumptu opus erit. Qui non habent, deponāt habēdi cupiditatē, ad eleemosynam promptiores accedēt, & vos magis poteritis eis necessaria persuadere. Nunc aūt omnis huiusmodi potestas ablata est, quibus oculis aspicietis, quo ore quicquā petetis, cum plurima in corporis ornatum consumatis? Tunc audenter poteris virum tuum ad eleemosynam hortari, cū tu tua abieceris ornamenta, & si nihil profeceris, tu tamē officium tuum feceris: imo impossibile est, ne eum lucreris
1.Co.7 c si re ipsa loqueris. Qui scis mulier an virum saluum factura sis? Quemadmodum enim etiam pro illo orationē redditura es, ita si ab inanibus, & absurdis cum opinionibus abduxeris, duplicem mercedem consequeris, cum viro coronata & triumphans secula illa immortalia, & æterna bona consecuta: quibus vtinam omnes fruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXIX. EX CAP. XIII.

A *Nte diem autem Paschæ sciens Iesus quia uenit hora, ut transeat ex hoc mundo ad patrem: cū dilexisset suos qui*
1.Co.11.a *erant in mundo, in finem dilexit eos.* Imitatores mei estote, inquit Paulus, sicut ego Christi. Propterea eñ car-
Rom. 8.a nem ex massa nostri corporis accepit, vt per eam nos virtutē erudiret. In similitudinem, inquit, carnis peccati: & de
Mat.11 d peccato peccatū in carne dānauit. & ipse inquit, Discite à
Supr.8 f. me, quia mitis sum, & humilis corde: quod nō verbis tantum, sed & re ipsa ostendit. Siquidem & Samaritanum cū
Mat.27. Iudæi, & dæmoniū habentem, & deceptorem appellabāt:
g. & lapides in eum iecerunt. & nunc quidem ministros mi-
Supr.8.g serunt Pharisæi, vt eum perderent, nunc alios qui ei insidias

dias tenderent,& ipsi nonnunquam in contumelias prorũpebant,cum nõ modo nihil haberẽt quod accusarẽt, sed plurimis essent beneficiis affecti:neq; adhuc cessat à beneficiis aut verbo,aut opere: & cũ à seruo cæderetur, inquit: Si male locutus sũ,testimoniũ perhibe de malo:si aũt bene quid me cædis?Et hæc aduersus inimicos, & insidiatores: videamus qualis in discipulos fuerit. Quid facit nunc vel aduersus proditorẽ? Qui enim maxime odio dignus erat, vt pote discipulus & familiaris,& qui miracula viderat,& omnibus interesse dignus habitus est,& grauius peccauit: Lapides quidẽ in Iesum nõ iecerat:neq; in cõtumelias prorupit: hũc quã humanè accipiat,operepræciũ est intueri. Lauit ei9 pedes quo officio cohibere eũ à scelere illo voluit. Atqui si voluisset,poterat eum arefacere, quemadmodũm & ficum ,& scindere,vt petras,& velum.Sed non necessitate,sed voluntate propria volebat eum à proditione abducere,ideo lauat eius pedes,neque hoc infœlix ille reueritus est.Ante diem autẽ Paschæ,inquit,sciẽs Iesus , quia venit hora.Nõ tũc sciuit,sed cũ fecit quod fecit. Vt transeat. Per quàm sapienter euangelista transitũ eius mortem appellat.Cũ eos relicturus esset vehementiorẽ dilectionẽ ostendit:hoc enim significat.Cũ dilexisset suos,qui erant in mundo,in finem dilexit eos: Nihil omisit,quod vehemẽter amantẽ deceret.Sedquid à principio hoc nõ fecit? Maiora posterius reseruat,vt eorũ in se charitatẽ augeret, animaretq;,vt futura mala forti animo subirent.Suos autem,secundum familiaritatis rationem,alios secundũ opificium appellat,vt cũ dicit:Et sui eum nõ receperũt. Quid autem signat illa particula,In mundo?Quoniã etiam mortui sui erant:vt Abrahã,Isaac & Iacob, & alij plurimi,sed hi non erant in mundo,vides & veteris & noui testamenti eum deũ esse? Quid sibi vult ea particula,In finem dilexit eos? hoc est semper dilexit, cuius signum hoc dicit. Atqui sæpe alias,inquit,l ponere se pro amicis suis animã, sed hoc nondum fecerat. Qua autem gratia hoc fecit? Quia multo mirabilius erat, quando clarior apud omnes apparuit ,& non parum in discessu suo consolatus est. Cũ enim essent maiorem in modũ dolituri,æqualem illi dolori consolationem affert. *Et cœna facta diabolus cũ iam misisset in*

Infr.18.d.

Ioan.1.a

in cor, ut traderet eum Iudas. Hoc perterritus addidit euangelista, quod qui se iam tradere proposuerat, lauerit: ostenditque maximam Iudæ malitiam, quod ne mensæ quide m cõmunicatio eum cohibuit, vt maximè solet, cũ ad vltimũ vsque diem eum magistrum habuerit, sciretque omnia ei tradita à patre, & quod à deo venisset, & ad deum iret, nihil inquit. Quod cum talis & tantus esset, & à deo veniret, & ad deũ iret, cum omniũ dominaretur, id molitus est, neque reueritus est tantam rẽ aggredi. Traditionem autem hoc in loco fidelium salutem appellari mihi videtur. Nam
Mat. 11 d & cum dicit. Omnia mihi tradita sunt à patre meo: hac di
Infr. 17 a cit traditione, sicut cum inquit: Tui erant, & mihi eos de-
supra 6. e disti, & iterum: Nemo potest venire ad me, nisi pater traxerit eum: & nisi datum sit ei desuper. Aut hoc, inquit, aut quod nihilo minor ex hoc esset futurus, qui à deo venit, & ad deum vadit, & omnia comprehendit, Cum verò traditionem audis, nihil humanum suspiceris: honorem enim erga patrem & concordiã signat. Quemadmodum enim pater ei tradidit, ita & ipse patri: & hoc indicat Pau-
1. Co. 15 e lus inquiens, Cum tradet regnum deo, & patri, hoc autem hoc in loco humanius locutus est, multam eorum curam, & incredibilem dilectionem prę se ferens, tanquã familiares eos erudiens, bonorum matrem humilitatem, quam & principiũ, & finem, inquit, esse virtutis. Sed quid additur, A deo venit, & ad eum vadit? hoc est, digna eo facit, qui inde profectus est, & eo reuertitur: & sic omnem pessundat superbiam: *Et cum surrexisset a cœna, positis uestibus.* Considera quomodo non lauando tantũ, sed & aliter humilitatem ostendit: Non enim priusquã discumberent, sed post omniũ discubitum, surgit à cœna, inde non simpliciter lauat, sed ponit vestimenta, *ac etiam lintheo se praecinxit.* Neq; his contentus ipse peluim impleuit, ipse nemine iusso omnia fecit: exemplo docens non remissè & frigidè bona opera, sed quàm diligentissimè facienda. Mihi videtur primum eum proditoris lauasse pedes. *Cœpit, inquit, lauare & inde uenit ad Simonem Petrum, qui dicit ei. Tu mihi lauas pedes?* His, inquit, manibus, quibus oculos aperuisti, leprosos mũdasti, mortuos suscitasti: Habet enim hæc particula magnam significationem, quare non oportuit aliud dicere, ꝙ

Tu

Tu, quod per se verbum sufficiens fuit, quo omnia demonstrarētur. Iure autem quispiam quæreret, quomodo nullus aliorum lauari recusauit præter Petrum? Quod non parui amoris fuit, & reuerentiæ argumentum. Quænam est causa? Arbitror ante omnes proditoris pedes lauasse, inde venisse ad Petrũ, à quo & cæteri admoniti sunt quid esset faciendum. Quod enim alium quempiã ante lauerit constat, quum dicit? Venit ad Petrũ. Sed non est vehemens in accusando euangelista. Id enim verbum, Cœpit: alium ante lauasse significat: quod & si Petrus primus erat, credibile tamen est proditorem impudenter ante apostolorum principem discubuisse. Nã & aliunde impudētia eius ostēditur, quum intingeret cum magistro, & quũ reprehēsus minimè cõpunctus est. Petrus autē semel antea increpatus, & nũc his dictis ita cohibitus est, vt titubaret, & tremeret, vt non deinde auderet ipse Christum interrogare, sed alium submittere. Iudã autē frequenter reprehensum nihil pudebat. *Quum ergo uenisset ad Petrum, dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes? Respondit Iesus: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.* Hoc est, quod hinc sequatur emolumentum, quod doctrinæ exemplũ, & quomodo expediat in omnem nos adduci humilitatem. Petrus autem adhuc renuit: *Non lauabis mihi pedes in æternum:* Quid facis Petre? oblitus es quæ ante dixeras? Nam dixisti, Absit à te: & audisti, vade post satana: & adhuc non admoneris, sed nimius es in refutando? Quid ni? inquit. Res magna est & admiranda: nam ob nimiam dilectionem ita locutus est, cui etiam Christus vicem reddit, vt enim tunc valde eum increpitans, inquit, Scandalum milhes: ita & nunc: *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Quid tum Petrus feruore quodam incēsus? *Domine, inquit, non tantum pedes meos, sed & manus & caput.* In recusando vehemēs Petrus, & in permittendo vehemētior, vtrunque ex amore. Sed cur non dixit Iesus quamobrem id faceret, sed minatus est? Quoniam non acquieuisset. Nam si dixisset, Sine te lauem, vt vos humilitatis admoneam profectò sine vllo exēplo se admonitũ asseruisset: sed nunc repulsæ minis perterritus, continuò paret. Ipse enim erat qui frequenter quo iret, interrogabat, qui animã pro eo se positurũ dicebat. Si enim quum audiret: Nescis quod

Mat. 16. d.

E ego

ego facio,ſcies autẽ poſtea:non tamen parebat,longè minus ſi intellexiſſet: ideo inquit, Scies poſtea:haud inſcius ita etiam oppugnaturum. Neq; Petrus cauſam rogauit,ſed vehementius accenſus,ne paſſus eſt quidem doceri,ſed renuit: Tu mihi lauas pedes? Poſt minas autem ſtatim mollitus eſt. Quid autem ſignificat,Scies poſtea? Quádo? Quũ in nomine meo dæmonia eiicies, quum in cælũ me aſſumi ſuſpicies,quum à ſpiritu intelliges me ad patris dexteram ſedere,tũc cognoſces cur hoc faciam. Chriſtus autẽ quum dixiſſet Petrus: Non tantum pedes,ſed & manus,& caput: *Qui lotus eſt,inquit,non indiget, niſi ut pedes lauet, ſed eſt totus mundus. Iam uos mundi eſtis propter uerba quæ locutus ſum uobis.* At ſi mundi ſunt,qua gratia lauas pedes? Vt modeſtiã doceam,propterea vilius membrum elegit. Lotus autem, hoc eſt mundus. Nunquid ergo mundi non erant? Nondum à peccatis erant liberi,neq; ſpiritu ſancto digni habiti fuerant,peccato & maledicto adhuc regnãte, & chirographo non abolito,neq; oblata victima. Quomodo ergo mundos dicit? Ne proprerea arbitrareris,ideo mũdos dixiſſe,quod nullis eſſent peccatis obnoxij,addidit: Iam vos mũdi eſtis propter verba quæ locutus ſum vobis: hoc eſt,hac tantũ ratione eſtis mũdi. Iam errore liberati eſtis Iudæorũ,nam &
Eſa.1.c. propheta inquit: Lauamini,& mundi eſtote,abiicite malitiam ab animis veſtris. Itaque talis lotus & mundatus eſt, quum omnem animæ malitiam abiecerit, & ſyncera mente deo adhęſerit. Ideo ſecundum propheticum ſermonem inquit qui lotus eſt,iam mundus eſt. Neq; enim Iudaicam aquę lotionem,ſed opificij purgationem intelligit. Fiamus ergo & nos mundi, diſcamus benefacere. Et quomodo poſſumus? Iudicate pupillo,iuſtificate viduam,& venite diſputemus. Frequẽter in ſacris ſcripturis mentio fit viduarũ & orphanorum,ſed nobis nulla eorũ ratio. Veruntamen audi
Eſa.1.f. quantum illic mercedis. Si fuerint peccata veſtra vt cocci-
Ibidem.c. num,quaſi nix dealbabuntur: & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus,velut lana alba erunt. Neq; enim habet defenſorẽ vidua,ideo multa de ea ratio habetur,quæ cũ ſecundis nuptiis cõiungi ſibi liceret,dei timore viduitate multa perpetitur: eis igiť manus porrigamus omnes viri & mulieres,ne quãdo viduitatis moleſtias ſubeamus: & ſi ſubierimꝰ,beni

gnitatem

gnitatē in nos materiā benignitate nostra cōparemus. Nō parua vis lachrymarū viduæ est, sed ipsum possunt cælum aperire. Nolimus eis insultare, ne augeamus calamitatem, sed pro viribus opitulemur. Ita nos & in hoc, & in futuro seculo muniemus: neque enim in hac duntaxat vita, sed in illa quoq; nobis aderunt, & ob nostra in se officia maximā peccatorum nostrorum partē præcident, atq; delebunt, & fidēter facient nos ante iudicis tribunal cōparere: quo vtinam omnes pertingere possimus, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria ī secula seculorū, Amē.

HOMILIA LXX. EX CAP. XIII.

Postquam ergo lauit pedes eorū, accepit uestimēta sua: & cum recubuisset, iterū dixit eis: Scitis quid fecerim uobis?

Grauissimū est dilectissimi, grauissimum, inquam, in profundū vitiorum decidere: ferè enim anima incorrigibilis redditur, ideo omnia faciēda sunt, ne à præcipitio capiamur. Facilius enim est non cadere, q̄ post casum resurgere. Contēplare igitur postquā dilapsus est Iudas, quantū habuit auxiliū, & nunquā resurrexit. Dixit ad eum Iesus: Vnus vestrū diabolus est, dixit, Nō omnes credunt: dixit, Non de omnibus dico: &, Scio quos elegi, & nihil horum sensit. Postquā ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & quū recubuisset, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Non amplius Petrū, sed omnes alloquitur. *Vos uocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim.* Vos vocatis me, eorum iudicium proponit: inde ne ad eorum gratiam locutum putares addidit, Sum etenim: quum eorum sermonem proponat, etiam verum ostendit. Nam quod illi dicebant, ipsius confirmatione non suspectum redditur. Sum etenim, inquit: Vides quomodo discipulos alloquendo, de se apertius loquitur? quemadmodum ergo dicit, Nolite vocare magistrum super terram, vnus enim præceptor vester est, ita inquit; Nolite vocare patrē super terram. vnū autem nō de patre solum, sed de seipso dicit. Aliter enim quomodo dixisset, Vt filij lucis sitis? Et iterum, Sum enim? &, vnus est vester præceptor Christus. *Si ergo ego laui pedes uestros dominus & magister, & uos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis.* Atqui non est idem: ipse enim erat domi-

Supr. 6. g
Mat. 23. a
Ibidem.
Supr. 12. f.

nus & magister, vos inuicem conserui. Quid ergo signat hæc particula, Ita? secundũ possibilitatem: propterea enim à maioribus rebus accipit exempla, vt saltem minus faciamus. Etenim magistri pueris literas quàpulcherrimas scribunt, vt vel in deterius imitentur. Vbi nunc qui conseruos despiciũt? Vbi qui honores expetunt? Proditoris pedes dominus lauit, sacrilegi, furis, & ipso proditionis tẽpore, cùm nulla esset speranda emendatio: mẽsam cõmunem posuit, & tu elatis superciliis intumescis? pedes inuicẽ lauemus inquit: nunquid & seruorũ? Et quid mirũ si seruorum? Siquidem inter nos seruus, & liber verbotenus differunt, differunt illic reipsa. Ipse enim natura dominus erat, nos serui, neq; id recusauit: nobis autem satis videtur si liberis vt seruis, & emptis mancipijs non vtimur. Et quid dicemus, quũ tanta patiẽtiæ exempla proposita nobis sunt, quæ minimè imitamur: sed cõtra, & è regione elati, ne debitum quidem reddimus? Debitores enim nos constituit deus, quum incepit: nos lõgè inferiores exemplũ sequi debemus. Ipse enim dominus erat, nos hoc cõseruis faciem⁹, si quid fecerimus: quod & ipse significauit, dicens: Si ego magister & dominus, ita & vos. Consequens enim erat dicere, quãto magis vos serui: sed reliquit hoc auditorum reputationi, & quam obrem? Debebãt enim alij aliis magis honorari. Ne igitur se inuicem iactarent, & dicerent, quis esset maior, néue inter se indignarentur, omnem tollit elationem: vt & si lõgè sis maior, apud fratrem minimè in superbiam efferaris, & nõ dixit quod maius erat: Si ego pedes ꝓditoris laui, quid mirum si vos alter alterius? Sed rem fecit, inde eam discipulis iudicandam reliquit, ideo dicebat? Quid faciet, & docebit, hic magnus vocabitur. Hæc enim vera doctrina est, qđ doces, id re efficere. Quem nam fastum hoc non tolleret? quam temeritatem, quam non deprimeret elationem? Qui sedet super Cherubin proditoris pedes lauit: tu homo terra & puluis, effereris & intumescis. Et quo hoc dignũ supplicio? Quod si veram elationẽ cõcupiscis, hic ego te viam docebo: non enim nosti qui præsentibus rebus & magnis inhiat, is vilis est, & abiecti animi. Itaque nunq̃ humilitas est sine magnitudine animi, neq; superbia sine pusillanimitate. Quemadmodũ pueri viliũ rerũ spectacula admirãtur,

&

& obstupescunt, pilis, trochis & talis inhiant, magnas autẽ res ne cognitione quidem capere possunt: ita & hic. Sapiẽs non reputat præsentia, ergo neque ea optabit ab alio accipere: qui sapiens non est, cõtra afficietur, ad arachneas, & vmbras, & somnia, & his viliora conuertetur. *Amen amen dico uobis, non est seruus maior domino suo: neque apostolus maior est eo qui misit illum: si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de oĩbus uobis dico, ego scio quos elegerim, sed ut impleat̃ scriptura: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me.* Quod & superius, idẽ, & in hoc loco arguendo dicit. Nam *Psal. 40* si seruus non est maior domino, neq; apostolus eo qui ipsum misit, & ego hoc feci: multò magis idem à vobis faciendum est. Inde ne quis diceret, quid tandem hæc dicis? non te intelligimus. Idem addidit, nõ quod ignoraret, sed vt re ostenderet quid dicat. Scire enim omnium est, facere autem non omnium: propterea inquit. Beati eritis, si feceritis ea. Ideo frequenter hoc dico, & quidem scientibus vobis, vt ad opera vos alliciã: nam & Iudæi sciunt, sed non sunt beati, cum ea non faciant. *Non de omnibus uobis dico.* O patientiam, nondum proditorem arguit, sed tegit scelus, indulgens ei locum pœnitentiæ, & reprehendit, & nõ reprehendit, ita inquiens: Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me. Videtur mihi illam particulam Non est seruus maior domino suo: ob hoc dictam esse, vt si quãdo à seruis, vel ab aliis quibusdã vilib9, & abiectis quicquam mali paterentur, non perturbarẽtur, ad Iudæ exemplum respicientes, qui multis à Iesu beneficiis affectus, malè beneficium suum remuneratus est: ideo inquit, Qui manducat panem meum: & alia quæ sequuntur, quæ satis poterant eum à tanto scelere retrahere: quasi diceret, Qui apud me nutritus est, qui mecum manducat. hæc autem dicit, erudiens nos vt bonum pro malo reddamus, etiam his qui non sunt corrigibiles, & dicendo, Non de omnibus dico: ne omnes formidarent, separat eum ab aliis his verbis, Qui manducat panem meum: ostendens illum miserum non excusari ignorantia, sed rem omnem cognoscere: quod maximè eum cohibere debuerat. Et nõ dixit, tradet me: sed, leuabit calcaneum suum contra me: vt dolum & fallaciam deceptoris ostendat. Hæc autẽ scri-

pta sunt, ne iniuriantibus nobis succenseamus, sed vt eos arguamus, & deploremus: lachrymis enim digni sunt, nõ qui afficiuntur, sed qui inferunt iniuriam: nam seipsos maximè lædunt, cum rapiunt, cum calumniantur, cum aliud simile machinantur: nobis verò maximè proficiunt, si non vlciscemur. Vt exempli gratia: Rapuit ille abs te aliquid, pro iniuria gratias egisti, & laudasti deum, multũ illa gratiarum actione lucratus es quemadmodum ille immẽsum sibi ignem præparauit. Quod si quis diceret: Quid enim, si iniurias vlcisci non potuimus? Illud respondebo, quod potuimus saltem ægreferre, & expostulare, imprecari, & maledictis prosequi iniuriantem, & apud omnes eum accusare. Hæc enim in nostra sunt potestate: quæ si non fecisti etiam non vlciscendi mercedẽ accipies: cõstat enim quod si posses, non vlciscereris: nam qui iniuria afficitur, quibus potest, armis vtitur: pusillanimus imprecationibus, & maledictis, & insidiis vlciscitur: his tu non solùm abstineas,
Mat. 5. g sed ꝓ eo precare, hoc pacto deo similis efficieris, Orate: inquit ꝓ persequentibus vos, vt similes efficiamini patri vestro, qui est in cælis. Vides quàm magna lucremur ex persecutionibus? Nihil adeò deum delectat, quàm nõ malum pro malo, immo pro malo bonũ reddere: ideo Christus sui proditorem beneficiis affecit, pedes lauit, clàm arguit, parce perterruit, admonuit, mensa & osculo dignatus est, neque tamen ille factus est melior, sed in proposito perstitit: sed age & seruorum exemplo, qui plurimi in veteri habentur testamẽto te erudiamus, vt intelligamus nullam nobis esse succensendi materiam. Vultis Mosen? an altius repetamus? quanto enim vetustiora ostendentur exempla, tanto magis vos conuincemus. Quid tandem? Quia tunc difficilior erat virtus: nondum enim illi leges scriptas habuerant, non vitæ exempla: sed nuda per se erat natura nul-
Gene. 6 b lis auxiliis nitebatur: propterea cum laudaret Noë, nõ simpliciter perfectum appellauit: sed addidit, in generatione sua: hoc est, in illis temporibus, quibus multa erant impedimenta: nam post eum claruerunt alii, non tamen ipse inferior, in temporibus enim suis perfectus fuit. Quis ergo
Ibidẽ. 37 & seque. ante Mosen patiens? Beatus & generosus Ioseph, qui continentia clarus, non minus claruit & patientia, nihil iniuste

fecit,

fecit, sed seruiendo, colendo, omnia seruilia munia agẽdo, fratrum odio minimè offensus est: neq; expostulauit, cum patrem haberet amantissimum sui, sed tulit ad eos cibũ in desertum, neque non inuentis maledixit, neque reuersus est, quod haud immeritò poterat, si voluisset: sed ad crudeles illos, & immanes properauit, verè fraternum seruãs affectum: inde carceri intrusus, rogatus causam, nemine accusato, tantùm nihil se fecisse, & se furtim ex Hebręorum terra abreptũ dixit, post hęc in potestatem ascitus, laborãtibus fame fratribus subuenit, eosque multis liberauit calamitatibus: nam si boni erimus, nulla proximi malitia virtutem nobis auferre poterit. At illi contra in eius pernitiem accinguntur, in somniũ exprobrant, & acceptis ab eo cibis & vita & libertate spoliare eum machinantur, & dum comederent, circunspectabant fratrem nudum in cisternam demissum. Quid hac immanitate crudelius? quibus homicidis non erant immaniores? Inde eum barbaris, & feris hominibus, & ad barbaros euntibus venditum innumeris mortibus tradiderunt. Ille autem factus rex, non modò non vltus est, sed crimen in se patratum excusauit, quod dei dispensatione, non fratrum malitia factũ esset, & quod in eos fecit, non ira, sed fratris gratia simulauit, & cum eos videret supplices conqueri, statim abiecta omni simulatione in fletum prorupit, & tanquam optime de se meritos complexus est, qui ab eis iam, quantum in ipsis fuit, interemptus, & omnes in Aegyptum accersiuit. Quam ergo habebimus excusationem, post legem, post gratiam, post tantæ sapientiæ traditionem, cum qui ante legem fuit minimè imitamur? Quis nos supplicio liberabit? neq; enim est quicquam iracundia grauius, quod in decem millium talentorum debitore significatum est, qui prius debito à domino donatus, iterum ad soluendum coactus est, donatus Mat.18 c
domini liberalitate, coactus ad soluendum propria malitia, cũ in conseruum ira ferretur. Quibus nos intellectis nolimus proximos criminari immo beneficiis prosequamur, vt diuinam in nos beneficentiã experiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

A *Men amen dico uobis: qui accipit, si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.* Magna dei remuneratio in seruos, & cultores suos & merces nobis inde comparatur. Qui vos accipit, inquit, me accipit: & qui accipit me, accipit eum qui misit me. Quid nunc Christi & patris acceptio ad rem de qua agitur? Quid ad illud, Beati eritis, si feceritis ea: quod nūc dicit, qui accipit vos? Atqui optimè cōsequitur. Cum enim exituri essent in mundum, & multa passuri, dupliciter eos consolatur, & à se, & ab ipsis. Si sapietis, inquit, & me in memoria habebitis, & quæ passus sum, & quę feci, animo frequenter voluetis, omnes æquo animo molestias tolerabitis: & superius inquit, Si hęc scitis, beati eritis. Nunc aliter eos consolatur, quod scilicet aliorum in se inuenturi sint humanitatem, omnes enim domos eis aperuit. Itaque & à sapientia, & à subuenientium charitate eis duplicem affert consolationem: inde cū eis vniuersi orbis peragrationem imperauit, itelligens vtroque proditorem priuari, neq; vllum aut patientiæ in laboribus, aut accipientium benignitatis fructum consecuturum, iterum turbatus est, & causam euangelista significat inquiens: *Et turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit: Amen amen dico uobis, quia unus ex uobis me tradet.* Iterum omnibus timorem incutit, cum non nominatim reum ostenderet. Atqui nullius sibi criminis conscii, quàm conscientiæ suæ, Christi sententiam veriorem duxerunt, ideo aspiciebant inuicem discipuli. Quod enim ad vnum proditio referebatur, hoc formidinem minuebat: quod addiderat, Vnus ex vobis: simul omnes perturbarat. Quid igitur? Alter alterum intuebatur. Petrus autem semper amore æstuans Ioanni innuit. Cùm enim paulò antè increpitus esset, quod volentem lauare prohiberet (semper enim desiderii, & amoris vehementia reprehendebatur) ideo veritus cum neque pati posset, neque loqui auderet, per alium id tentat cognoscere. Illud autem haud immeritò dubitandum, cur omnibus dubitantibus, atque trementibus etiam ipso apostolorum principe, Ioannes securus, ac si in deliciis esset in gremio Iesu recubuit, vel potius supra pectus. Neque hoc tantùm mirandum, sed &

quæ

quæ sequuntur. Inquit enim, *Quem diligebat Iesus.* Cur nemo aliorum hoc de eo dixit? Atqui & alii amabantur, hic autem præcipue. Quod si alii hoc de eo non dixerunt, sed ipse tantũ de se ipso, nihil mirum. Facit autem hoc & Paulus, cum tempus exigeret, inquiẽs: Noui hominẽ ante an- *2.cor.12.a*
nos quatuordecim: & non paruas de se laudes intexuit. An parum tibi videtur audientem. Sequere me: è vestigio di- *Mat.4.d*
missis retibus & patre, secutum: & cũ Petro assumptum in *Ibid.17.a*
mõtem, & præterea domum solùm ingressum? Ipse autem quot Petri laudes prosequitur? Neque subticet Christum dixisse, Petre amas me plus his. Et semper ei⁹ feruorem in Iesum & Charitatem enarrat. Cùm autem inquit, Hic au- *Infr.21.d*
tem quid? ex magno locutus est desiderio. & cur nemo alius hoc dixit? Quia neque ipse dixisset, nisi in hunc incidisset locum: nam si cum dixerit Petrum innuisse Ioanni, vt interrogaret, nihil aliud addidisset, dubitari & quæri causa potuisset: ideo hanc affert, *Et recubuit super pectus Iesu.* An parum hic didicisse eum arbitraris, cũ tanta frueretur magistri benignitate? Quod si de hoc etiam causam quæris, amoris dicam: quare inquit, quem diligebat. Ego autem & alia ratione hoc dictum arbitror, ne nimium sibi tribuere videretur. Cur enim aliâs non dixit, sed cum apostolorum princeps innuit? Ne ergo arbitrareris tanquam maiori Petrum innuisse, amoris causam affert. Cur autem recubuit supra pectus? Nõdum debitam de eo conceperãt opinionẽ, præterea & mœrorem ita lenit. Credibile enim est tunc mœstos fuisse: nam si animo, multò magis facie erant perturbati: eos igitur verbis consolatus Christus permittit vt Ioannes supra pectus recumbat. Et considera discipuli humanitatẽ, nomen subticet, tantũ, Quem diligebat, inquit, quemadmodum Paulus: Noui hominem ante *2.cor.12.a*
quatuordecim annos, tũc primum proditorem indicat Iesus, neq; tamen nominatim, sed illum esse cui intinctũ panem porrigeret, qui modus reprehensiuus fuit, quod neq; mensæ communicationem reuereretur: quod si nulla, hæc panis porrectio quem non mouisset? Sed non Iudam, cui⁹ impudentiam videns diabolus, in cor eius intrauit: donec enim in aliorum numero fuit, non est ausus in eum ingredi, sed extra oppugnabat: postquàm verò palàm factus est,

licẽter

licenter iam irrupit, neque inemendabilis erat amplius in aliorum numero tolerandus, ideo iam eiicitur, quem mox diabolus comprehendit. *Erat autem nox, dicit ei Iesus: Quod facis fac citius. hoc autem nemo sciuit discumbentium.* O amentiam. Quomodo non mollitus est? Quomodo non puduit, sed impudentior factus exiuit? illud autem verbum, Fac citius: non imperantis est, neq; consulentis: sed exprobrãtis, & reuocantis ad emendationem: sed cũ esset inemendabilis, dimisit eum. Et hoc nemo intellexit discũbentiũ. Multum hic dubitari posset, cum dixisset, Cui intinctum panem porrexero, quomodo nescierunt? sed tam submissa voce id Ioanni dixit, vt minimè ab aliis audiretur: etenim propterea Ioannes supra pectus recumbens, tantùm non ad aurẽ interrogat, ne palàm fieret proditor. Et IESVS ita respondit, ne adhuc nominatim manifestũ faceret, apertius tamen inquit ei, Quod facis, fac citius, Illi non intellexerunt. Hoc autem dixit, vt vera esse ostenderet, quę
Supr. 10 d ad Iudæos de morte dixerat, cum inquit. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo sumen-
Ibidem. di eam: &, Nemo tollet eam à me. Quandiu ergo voluit, nemo contra valuit: cum autem permisit, tunc facilè fuit auferri: quæ omnia significans, inquit: Quod facis, fac citius. Neque eum tunc palam fecit proditorem: fortasse enim eum discerpsissent apostoli, fortasse Petrus tunc interemisset, ideo nemo recũbentium nouit quis esset. Nunquid & Ioannes? Neque ipse, neque enim putauit discipulum in tantã prorupturum iniquitatem. Cũ enim longè à tali scelere abessent, neque de aliis suspicabantur: & cum frequenter dixisset, non de omnibus dico, & neminem nominasset, etiam de alio dicere arbitrabantur. Erat autem nox quando exiuit. Cur tempus notas? Vt hominis intelligas temeritatem, cũ ne temporis quidẽ importunitate abduceretur: neque hoc illi animaduerterunt, timore enim perturbabantur. Quare veram verbi Iesu causam non deprehenderunt? Putabant, inquit, vt egenis aliquid daret dixisse. Multum Iesu curæ erant pauperes, & hoc ad nostram doctrinam. Hic enim loculos habebat, & pecuniam. Atqui nemo pecuniam Christo dedisse narratur, sed quod discipulæ victui necessaria præbebant. Quomodo enim

qui ne-

qui neq; peram,neq; baculum ferri iubet,loculos ferebat? Ad pauperum ministeriũ:vt intelligas quanta tibi inopum & miserorum hac etiam parte cura impẽdeat. Multa enim Iesus ad nostrã fecit eruditionem,hoc dixisse Iesum opinabantur discipuli,neq; ad vltimum diẽ voluit proditorẽ Iesus palàm facere. Huius exemplũ nobis sequẽdum est, neq; proximorum vitia etiam incurabilia publicanda sunt. Etenim post modum ad se tradendũ venienti osculum dedit, accepit,quum traderetur ad tormenta,ad crucem,ad mortem ignominiosam,vbi rursus suam præ se fert benignitatem:hic clarificari se dicit,erudiens nos, nihil adeò turpe, adeò fœdum esse,quod non clariorẽ reddat, qui id pro dei facit voluntate. *Quum ergo exiisset Iudas,dixit Iesus:* Nunc clarificatus est filius hominis. Quo verbo labantes discipulorũ mentes erigit,& confirmat, vt non modò nõ contristẽtur, sed & gaudeant, ideo Petrum à principio increpuit. Nam quod morte quis mortem vincat,gloria maxima est: & hoc est,quod de seipso dicebat: Quum exaltatus fuero, tũc cognoscetis quia ego sum. Et iterum,Soluite templũ hoc. Et iterum,Signum nõ dabitur vobis,nisi signũ Ionæ. Et quomodo nõ magna est gloria post mortem, qui ante mortem maior erat superare? Vt enim crederetur resurrectio,maiora postmodum operati sunt discipuli: quod si non viuebat, neque erat deus,quomodo in nomine eius tanta facere potuissent? Et deus clarificabit cũ in seipso:hoc est per se,non per alium,& continuò clarificabit eum vna cum cruce:neque enim diu post,neq; longum resurrectionis tempus est expectandum,sed continuò,in ipsa cruce mira apparebãt. Sol nanque obscuratus est, petræ scissæ & velum , & multa copora sanctorum qui dormierant, surrexerunt Sepulchrum signatum erat, custodes aderant, & clausum lapide corpus surrexit. Post quadraginta dies ascendit in cælum. Inde spiritus delapsa satietas est in apostolos, & omnes cõtinuò IESVM prædicarunt: hoc est,Et deus clarificabit eum in seipso,& continuò clarificabit eũ: non per angelos aut archangelos,non per aliam aliquã virtutem,sed per seipsum. Quomodo autẽ clarificauit per seipsum? Omnia ad filij gloriã operatus. Atqui omnia filius fecit. Vides quod filij opera ad patrem refert? *Adhuc modicum uobiscum sum.*

Mat.10.b. & Lucæ 10.a.
Supr.8.d
Supr.2.d
Luc.11.d

Quæretis

Quæretis me, & non inuenietis, & sicut dixi Iudæis, ubi ego sum uos non potestis uenire, & uobis dico modo. Iam incipit futuras post cœnam calamitates enarrare. Cum Iudas exiuit, non vesper, sed nox erat. Cum veró paulopost capiendus esset opus fuit eis omnia commendare, vt recordarentur, vel potius spiritus omnia suggerebat. Multa enim erant edocendi, vtpote qui nunc primũ audiebant, & tãta erant perpessuri: nam & somno grauabantur, vt alius inquit Euange
Mat.26. lista: &: & tristitia vt ipse ait. Vt igitur omnia diligenter
d. retinerent, ita tandem locutus est, quod non paruã eis ad
Mar.14. dei gloriam attulit vtilitatem, cum postmodum recordati
d. sint, eadem manifestè iã se à Christo intellexisse. Qua autem gratia ante eorum animum vulnerat inquiẽs, Adhuc modicũ vobiscum sum? Iudæis enim non immeritò hoc dicebatur. Cur eadem ratione nobiscum agis, qua cum perfidis illis & ingratis? Minime. Qua ergo gratia inquis, sicut dixi Iudæis? Reduxi in memoriam, quia nõ nunc propter malorũ præsentiam hæc dico, quæ à principio præuiderã, & testes vos qui audistis estis, quod ad Iudęos his etiã verbis locutus sum: ideo addidit. *Filioli.* vt audientibus, sicut dixi Iudæis, non itidem ad se dictum putarent: non ergo vulnerandi animos eorum gratia sed vt consolaretur, his verbis vsus est, ne pręter spem molestia eis, & grauia narrã do perturbarẽtur. *Quo ego uado, uos non potestis uenire.* Ostẽ dit mortẽ suam translationem esse ad meliora, & ad locũ corruptibilia corpora non admittentem, hæc dicit, vt sui excitet desiderium, & vehementius reddat. Nostis enim cum aliquem charissimorum discedentem videmus, & eũ maximè cum quo nobis non est accedere, maiorẽ in modũ mouemur, atque incendimur. Iudæis ergo ad terrorem id dixit, quod hic ad augendũ desideriũ. Talis est locus, quo vado: vt modo nullus illis, sed nec vobis quidẽ accessus pateat, vbi suã demonstrat dignitatẽ. Et vobis dico modo: Cur modo? Aliter quàm illis, id est, nõ cum illis. Vbi nam quæsierunt eum Iudęi? Vbi & discipuli? Discipuli, quando fugerunt: Iudęi, quando intolerabilia mala, & omnem cogitationem exuperãtia perpessi sunt, vrbe eorum capta, & cœlitus in eos diuina ira vndiq; delata, illis ergo propter incredulitatẽ tunc ita locutus est, discipulis autẽ ne inexpectata

peccata opprimerentur calamitate. *Mandatum nouum dedi uobis.* Cũ enim his verbis perturbari eos verisimile esset, ac si deserti relinquerentur, eos amore & charitate, quæ bonorum omniũ radix est, atque principium, cõsolatur: quasi dicat, Me abeunte dolebitis: verum si vos inuicem dilexeritis, fortiores eritis: sed cur non ita dixit? quoniam vtilius dixit. *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli.* Propter hoc simul ostendit nullum secuturũ fastidium, cum signum dederit, hæc autem post proditoris abitum verba fecit. Cur autem mandatũ dicit nouum, quod in veteri testamento positum est? Ipse id nouum fecit modo, addidit ergo, Sicut ego dilexi vos, Non enim vestris præcedentibus meritis debitũ persolui, sed ego incepi. Ita & vos decet amicis esse beneficos, & quibus non debetis, & omissis miraculis quę ipse esset facturus, dilectionis eos signo notat. Quid tandem? Quoniam vel hęc, maximè sanctorũ hominum est indicium: etenim omnis virtutis fundamentũ est, propter hanc in primis omnes salutem consequemur: hoc est, inquit, esse discipulũ: sic ab omnibus laudẽ consequimini, cũ viderint vos meam imitantes dilectionẽ, sed cur nõ potius miracula hoc ostendunt? minimè. Multi enim dicent, Domine, nónne in nomine tuo dęmonia eiecimus? & *Mat. 7 c*
iterũ gaudentibus ipsis, quod dæmonia sibi parerent, inhibuit vt ideo gauderent, sed quod eorum nomina scripta *Luc. 10. d*
essent in cęlis. Atqui miracula orbem terrarum allexerunt, sed cum dilectio præcessisset, aliter nulla secuta essent miracula: hoc enim quãprimũ eos & bonos reddidit, & benignos, quod scilicet vnus erat animus omnibus, quod si varia fuissent sententia, omnia perdidissent, neque illos duntaxat, sed & omnes qui postmodum credituri erant, admonet. Nã & nunc nihil gentiles perturbat, q̃ quod nulla est charitas sed & signa non fieri accusant, nõ tamen itidem. In quo autem dilectionem ostenderunt apostoli? Intuere Petrum & Ioannẽ, quanta concordia vixerunt, cum ad tẽplũ ascenderunt. Intuere Paulũ, qualiter eius affectus fue- *Acto. 3. a.*
rit, quod si aliis fulserunt virtutibus multò magis dilectione bonorũ matre. Ab anima nanque virtute prædita hæc germinat. Vbi malitia, illic hæc planta exarescit. Cum enim multiplicata est malitia, exarescit dilectio. Et gentiles

les non ita signis adducuntur, vt vita, quam nihil adeo vt dilectio commēdat. Qui enim miracula faciunt, nonnunquā deceptores ab illis appellantur: vitæ puritas, non nisi bonum arguit. Cum ergo nondum prędicatio esset institu ta, meritò signa animos allexerunt, nunc vitę bonitate alliciendi sunt. Nihil enim adeo gentiles arguit, vt virtus: nihil adeò perturbat, vt malitia: quare cū cupidū, cum raptorem, misericordiā & liberalitatē prædicantē, & humano genere tanquam bestiis vtentem, inimicorum amorē pręcipientem viderit gentilis, delirū eum, & amentē appellabit. Cum mortē formidantem viderit, quomodo immortalitatis rationes accipiet? Cum ambitiosos, cum aliis affectibus addictos, magis in sua confirmabitur opinione, nihil de nobis magnū autumans. Nos sumus causa, nos inquam, vt illi in errore permaneant, iampridem doctrinā suam damnassent, & nostrā approbassent, nisi vita nostra traherentur. Verbis philosophari perfacile, hoc enim multi apud eos fecerunt: sed inquirūt operū probationē. Verū maiores nostros sibi proponant, inquies. Non credunt, sed viuentes intuentur. Ostende, inquiunt, nobis fidem tuam per opera. Cum autē grauius fera, proximi bona dissipamus, luem nos orbis appellant: hoc illos retinet, ne ad nos transferantur. Itaque horum nos pœnas dabimus, non solū eorū quæ ipsi cōmisimus, sed quorū authores fuimus, vt dei nomen blasphemaretur. Quousque tādem pecuniis, voluptatibusque, & aliis inseruiemus affectibus? Vendicem* diam nos. Audi prophetā de quibusdā stultis loquentē: Comedamus & bibamus, cras moriemur: de prȩsentibus hoc dicendū non est, adeo nonnulli omniū res complectūtur, quibus rursus propheta his verbis exprobat: Nunquid soli habitatis terrā? Quamobrē vereor ne quid graui* accidat, néue iram dei in nos vehementius prouocemus. Ad quam aduertēdam, omnem amplectamur virtutem, vt futura bona consequamur, gratia & benignitate, &c.

Esa.22.d & 1.Cor. 15.d. — *Esa.5.*

HOMI. LXXII. EX CAP. XIII. & XIIII.

Icit ei Simō Petrus, Domine quo uadis? Respondit ei Iesus: D *Quo ego uado non potes sequi modo, sequeris autem postea.*

Magnū quiddā dilectio est, dilectissimi, & igne ipso vehementius ipsum cælum petit, cuius vim nihil retardare potest

te poteſt: quare ei⁹ feruore accẽſus Petr⁹, audito Ieſu. Quo ego vado vos non poteſtis venire, inquit: Dñe quo vadis? hoc autẽ dicebat nõ diſcẽdi tm̃, quã ſequẽdi eũ deſiderio: nõdũ eñ ſecuturũ ſe dicere audebat, ſed quo iret rogauit. Chriſtus aũt nõ verbis ſed animo reſpõdit, quod eñ id ſen ſiſſet Petrus, ex reſpõſo Ieſu planè cõſtat: ait eñ, Quo ego vado, nõ potes ſequi modò: & cum ſubderet, Sequeris poſt ea: neq; ſic deſideriũ cohibuit, quãuis bene ſibi ſperãdũ au diret, ſed cogitur reſpõdere, *Quare non poſſum te ſequi modo? Animã meã pro te ponã.* Cũ proditionis metũ abieciſſet, ſuũ in magiſtrũ amorẽ præ ſe ferẽs, aliis tacentib⁹ ipſe audẽter in terrogat. Quid dicis Petre? dicẽti, Nõ potes: te poſſe dicis? Experiẽtia cognoſces nihil eſſe dilectionẽ tuã ſine gratia diuina. Vnde cõſtat, hũc caſũ Ieſum pro ipſi⁹ vtilitate permiſiſſe. Nã cũ aſſertioni ſuę feruore quodã non ſtaret Petrus nõ quidẽ impulit ad negãdũ, ſed deſertum reliquit, vt ſuã ipſe intelligeret imbecillitatẽ. Dixit ſe tradẽdũ Ieſus, reſpõdit Petrus, Abſit à te. Reprehẽſus eſt, neq; admonetː ſed iterũ lauari ſibi pedes ꝓhibebat, Nõ lauabis mihi pedes in æternũ. Iterũ nũc audiẽs nõ poſſe ſequi, & negaturũ magiſtrũ ſuũ: & poſſe, & non negaturũ ꝓfitetur: ex quo cũ in amentiã prolaberet, & Chriſto cõtradiceret: ſuę admonetur fragilitatis. Hoc Lucas ſignificat cũ inquit Chriſtus Et ego pro te rogaui, ne deficeret fides tua. Hoc eſt, ne in fine pereas, in oĩbus humilitatẽ eũ erudiẽs, & humanã arguẽs naturã, qđ ex ſe nihil ſit. Cũ eñ immenſa dilectione magiſtri dicto refragaret, cohibet eũ Ieſus, & admonet vt poſt modũ emẽdet, cũ orbis terrarũ diſpẽſationẽ reciperet, & ſui recordatus, ſe agnoſceret. Et cõſidera caſus magnitudinẽ, neq; enim ſemel tm̃ atq; iterũ negauit, ſed adeo ſtuperat, vt breuiter negaret: vt intelligas, non tã dilexiſſe, quã dilectũ eſſe. Verũtamẽ poſt tantũ caſum rogauit, Diligis me plus his? Neq; enim frigiditate, ſed ſuperni auxilij derelictu cõtigit. Petri ergo dilectionẽ accipit, ex ea contradictionẽ proueniẽtẽ tollit. Nã ſi diligis, parere dilecto debes: dicit tibi, & cõdiſcipulis tuis, nõ poteſtis, quid tu cõtẽdis? Nõ intelligis quid ſit dei negatio? cum hoc pacto nõ vis nec acquieſcere aſſertioni, negãdo cognoſces, quãuis perquã impoſſibile hoc tibi videbatur: hoc quidẽ neſciebas

Mat 16 c
Hic ſup. a
Luc. 22. d

bas,sed ille in anima tua habitabat,sed tamē præter expectationē accidit. Animā meā pro te ponā Cùm enim audisset neminē maiorem habere charitatem, q̃ qui animam poneret,continuò summam affectauit. At Christus re ipsa docuit sui solius esse muneris eam exhibere: inquit enim. *Non cantabit gallus,donec ter neges.* Hoc est paulò pòst,neq; enim lōgè aberat: intempestem noctem significabat,& secunda iam vigilia agebatur. *Non turbetur cor uestrum.*

CAPVT XIIII. Credibile nanq; est eos hæc audiendo perturbatos. Si apostolorum princeps,& tam feruidus, ante galli cantum ter me negabit,magnam quādam calamitatis expectationem animo concepisse,par erat,vt etiam adamantina corda moueri possent. Cū ergo hac reputatione,non immeritò percellerentur,considera quomodo eos consolatur: Non turbetur cor vestrum. Hoc pacto primùm diuinitatis suæ potentiam indicat,quod animi motus palàm faceret. *Creditis in deū,& in me credite.* Hoc est,quod omnia mala trāsibunt.Nam in me,& in patrē fides omnibus vos persequentibus potentior est,& nihil vos superabit,inde inquit: *In domo patris mei mansiones multæ sunt.* Quemadmodū Petri

Supra 13. d. mœrorem consolatur dicens,Sequeris autem postea:ita & his spem suggerit, ne crederent illi soli factam promissionem. *In domo patris mei mansiones multæ sunt. Si quo minus dixissem uobis,quia uado parare uobis locum:* hoc est, ille vos locus manet,qui & Petrum. Magna illic mansionum copia, nec dicendū est præparatione opus esse: quum enim dixisset,Non potestis modò me sequi: ne arbitrarentur diuturniorem moram futurā:addidit, *Vt ubi sum ego, & uos sitis.* Tantùm huic rei curam adhibeo,vt iam hoc fecissem, nisi iam vobis paratum esset:ostendens multum ipsis fidendū, & credendum.Inde ne fouendæ eorum spei gratia dicere videretur,sed vt crederent ita esse,addidit: *Et quo ego uado scitis,& uiam scitis.* Demonstrat enim eis non temere in hunc sermonem venisse,sed quia eos hoc iam animo quærere,vt discerent intelligebat.Petrus enim nō discendi,sed sequendi gratia ita interrogarat:sed quum reprehensus esset,etiā quod primū impossibile videbatur,possibile ostendit:& quod impossibile videbatur,cupiditatem auxit,vt id certò cognosceret:ideo ait, Et viam scitis. Quemadmodū enim

enim nemine quicquam locuto, negaturum Petrũ, & scrutatus corda, ne perturbarentur, admonuit: ita hoc in loco dicẽdo, Viam scitis: eorũ indicat cordis desiderium, & dat eis rogandi occasionem. Petrus quidem amoris gratia quo iret, interrogauit, Thomas autem metu, inquit: *Nescimus quo uadis: & quomodo possumus uiam scire?* Et considera q̃ reuerenter, non dixit, Dic nobis locum: sed nescimus quo vadis. Hoc enim iam omnes scire gestiebãt. Nam si Iudæi id audientes suspensi erant, & quidem quum abire eum cuperent: multo magis qui eo satiari nunquã poterant, quo iret intelligere volebãt, verebãtur tamẽ interrogare, sed nimiũ vicit desideriũ. Quid Christus? *Ego sum uia, ueritas, & uita. Nemo uenit ad patrem, nisi per me.* Quid ergo interrogatus à Petro quo iret, non cõtinuò respondit se ad patrẽ ire, & eos tunc nõ posse, sed tot verborũ ambitu vsus est, & interrogationes mouit, & responsiones? Iudæis fortasse meritò non dixisset, cur discipulis? Dixit quidẽ & his & illis à deo venire, & ad deũ ire, sed iterum manifestius q̃ prius. At Iudæis quidẽ meritò non dixit: quibus si dixisset, vos nõ potestis venire ad patrem, superbiæ eum arguissent: nunc id subticens, dubios reddit. At discipulis, & Petro cur dixit? Norat Petri animũ, & quantũ perturbaretur, quod discederet. Assecutus ergo quod volebat, & obscuritate sermonis iterũ id reuelat. Cùm enim dixisset, Vbi sum, nemo potest venire: addidit, In domo patris mei mãsiones multæ sunt, sed ad patrẽ nemo potest venire, nisi per me. Hoc autẽ noluit eis à principio dicere, ne in maiorẽ tristitiam adduceret. Dixit autẽ postquã consolatus est, ob Petri reprehẽsionem multũ mœroris abstulit. Concepto enim metu, ne itidem ipsi reprehẽderẽtur, magis cauebãt. Ego sum via: hoc est, quia per me venietis. Veritas, quia sine dubio hęc erũt, neq; in me mendaciũ est. Vita, quia neq; ipsa mors prohibere poterit, ne ad me veniatis. Quod si ego sum via, duce minimè indigẽtis: si veritas, nõ loquor falsa: si vita, etiã si moriemini, consequimini quæ vobis pollicitus sum. Quod de via dicebat, & intelligebãt, & confitebãt, reliqua ignorabant: non tamẽ audebant sciscitari. Multũ autem consolabãtur, quod viam eũ esse audierãt. Si enim, inquit, in mea potestate est, vt vos ad patrẽ ducã, omnino venietis. Neq;

Supr. 6.e enim alia veniēdi via est. Et cùm dixisset: Nemo potest ve
Suprà 12 nire ad me, nisi pater traxerit eū: iterū inquit, Si ego exalta
e. tus fuero à terra, oīa trahā ad meipsū: & nemo potest veni
re ad patrē nisi p me, semp se patri æquiparans. Quomodo
ergo cùm dixerit, Quo vado scitis: subdidit, *Si cognouissetis me, & patrem meū utiq; cognouissetis: & amodo cognoscetis eū, & uidistis eū.* Non quod sibi cōtradicat, cognoscebāt enim eū,
non tamen vt oportebat: cognoscebāt deū, sed nōdum patrem, post spiritus veniēs, omniū in eos cognitionem infudit: ergo dicit, Si meā noscetis substantiā & dignitatē, noscetis & patris: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.
Alterū futurum, alterū præsentis, hoc est per me. Visionem
autem dicit mentis cognitionē. Quos enim videmus, & videre & ignorare possumus: quos cognoscim⁹, ignorare nō possumus: propterea inquit, Et vidistis eum, quemadmodū ait. Visus est ab angelis. Atqui ipsa substātia videri nequit: sed visam dixit, secundū eorū possibilitatē: ostendēs, quod qui ipsum vidit, patrē vidit. Vidit autē ipsum non in nuda substantia, sed carne vestitū. Alibi quoq; visionē cognitio-
Mat. 5.a nem appellat: vt cùm dicit, Beati mūdo corde, quoniā ipsi deum videbūt: mūdi nō tantū à fornicatione, sed ab omnibus peccatis. Omne nanq; peccatū animā maculat. Adnitamur ergo, vt omnibus sordibus animā mundemus. Mūdat autem primū lauacrum, inde aliæ multæ, & variæ viæ, quas benignissim⁹ deus nobis largitus est, quarū prima est eleemosyna. Eleemosynis enim & fide purgātur peccata: eleemosynis inquā, non ex iniustè quæsitis: hæc enim nō eleemosyna, sed crudelitas est & inhumanitas. Quæ enim vtilitas si alium spolies, vt aliū induas? A misericordia incipiēdum est, nō ab immanitate: nam si aliena damus nullū no-
Luc. 19.b bis emolumentū. Hoc Zachæus ostendit, qui vt deum placaret, inquit: Si quid defraudaui, reddo quadruplū. Nos autem multa rapiēdo, pauca dādo, putamus deū placare, cùm magis irritemus. Dic, quæso, si asinum mortuū & fœtidum è triuijs in sacrificiū offerres, nónne te lapidarēt, vt impiū & sceleftum persequerētur? Quid ergo si reprehendēdam oblationē ex rapina, quæ etiā execrabilior est? Quā veniā merebitur? Esto, aliqua pecunia ex rapina cōdatur, nónne mortuo asino grauius olet? Vis intelligere quantus sic pec-
catí

cati fœtor? Audi prophetã: Putruerũt,& corruptæ sunt cicatrices meæ. Tu autem verbis deûm latere censes quę cõmittis, ipse autem rapinas tuas,& fraudes perpetuò reminiscitur. Imponitur peccatũ tuum super altare. Nec hoc solũ reprehensione dignũ, sed illud etiã grauius, quod sanctorum animas coinquinas. Siquidem hoc lapis est,& sanctificatur, ille semper ipsum Christũ ferunt,& audes illuc tanto scelere cõparata offerre? Minimè, inquis. Neq; enim eas offero pecunias, sed alia. Ridiculum hoc, nescis quod licet in multa pecunia vel gutta iniquitatis inciderit, tota coinquinatur? Et quemadmodũ si quis in limpidum fontem stercus iniiciat, totum immundũ reddit: ita si diuitias auaritia attigerit, omnes fœtore suo corrumpit. Præterea ingressuri templum manus lauamus, nõ autem corda. Nunquid enim manus loquuntur? Anima profert verba, in animam deus inspicit. Nihil opus est munditia corporis anima coinquinata. Quæ vtilitas si manus exteriores lauas,& interiores sordescunt? Hoc graue est, hoc omnia perdit, qđ parua reueriti, magna cõtemnimus. Illotis enim manibus precari, nihil refert: illota conscientia, hoc maximũ malorum. Ideo Iudæis huiusmodi immunditiis vacantibus inquit, Ablue à malo cor tuum: quousq; erũt sibi rationes laborum tuorum? Lauemus & nos, non cœno, sed aqua mũdissima: eleemosyna, non auaritia. Primum à rapina te vẽdica,& tunc profer eleemosynam. Declinemus à malo, & faciamus bonum. Contine manus à cupiditate,& sic eleemosynæ assuefacias. Quod si pauperes spoliamus, etiam, si non iisdẽ alios induimus: non tamen effugimus, quin supplicij simus obnoxij. Materia nãq; placationis materia peccati efficitur. Satius enim est non misereri, q̃ ita misereri. Nam etiã Caïn melius fuisset, si nihil omnino obtulisset, quàm deteriora offerendo deũ prouocare. Qui verò aliena offert, quo pacto deum nõ prouocat? Ego tibi dixi, inquit, noli rapere,& tu ex rapina me honoras. Quid putas? an qđ his gaudeat? Igitur dicet tibi, Putasti quod essem similis tibi arguam te,& ponã ante faciem tuã peccata tua. Sed absit, vt quispiam hãc vocem audiat, sed pura eleemosyna,& claris lãpadibus sponso obuiã veniamus: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amẽ.

Psal. 37. a.

Psal. 36. e.

Gen. 4. d

Psal. 49. d.

Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis patrem, & suffi D *cit nobis. Dicit ei Iesus: Tãto tempore uobiscum sum, & nõ cognouisti me? Philippe, qui uidet me, uidet & patrẽ.*

Hier. 3. b Propheta aiebat Iudæis: Aspectus meretricis factus tibi, cui nullus pudor est: quod vt mihi videtur, non illi tantùm ciuitati dici meritò potest, sed omnibus aduersus veritatẽ impudentibus. Dicente enim Philippo, Ostende nobis patrem: Respondit, Tanto tempore vobiscum sum, & nõ cognouisti me? & tamẽ nonnulli sunt, qui post hæc verba abscindunt à patre filiũ. Atqui quam maiorẽ inquiris propinquitatẽ? Quidã enim ex hoc verbo in Sabellij hæresim decidunt: verùm nos & his & illis omissis tãquam è regione contrariis dictorum veritatẽ perscrutemur. Tãto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Quid enim, tu ne pater es, quem inquiro? Minimè, inquit: propterea non dixit, Non cognouisti eum: sed nihil aliud demonstrans, quàm quod nihil aliud est filius, quàm quod est pater manens in esse filius. Vnde autem ad hoc venit Philippus? *Dixit, si cognouissetis me, & patrem meum utique cognouissetis,* & ad Iudæos huiusmodi sæpenumero vsus est verbis. Et aliquando Petrus & Iudæi, quis esset pater interrogarunt, atq; etiam Thomas, & nullus manifestè intellexit, sed adhuc quid diceret, ignorabãt. Et ne sibi gratia Philippus, & post Iudæos magistrum tentare interrogando putaretur: huic particulæ, Ostende nobis patrem: addidit: Et sufficit nobis: nihil aliud quærimus. Nã dixerat Christus: Si cognouissetis me, & patrẽ meum vtiq; cognouissetis: & ita per se patrem ostendebat. Philippus autem in contrarium ordinem vertit inquiens: Ostende nobis patrem, tanquam Christum certo cognosceret: verùm nõ dimisit eum Christus, sed ad viam dirigit, per se patrem cognosci persuadens. Ipse autem carneis his videre oculis eum volebat, prophetarum forsitã recordatus, quod deum viderint, sed permissio fuit
Supr. 1. h. illa ô Philippe, inquit ergo, Deum nemo vidit vnquam. Et
Ibid. 6. e iterum: Omnis qui audit à deo, & discit, venit ad me. Neque vocem eius audistis, neque faciẽ eius vidistis. Et in veteri testamento: Nemo videbit faciem meã, & viuet. Quid Christus vehementius arguit, *Tanto tempore uobiscum sum,*

&

& non cognouisti me? & non dixit, vidisti: sed cognouisti. Nunquid te nosse volo, inquit? Patrem nunc videre quæro: tu autē mihi dicis, non cognouisti me? Quannā hoc habet consequentiam? Magnam quidem. Cum enim hoc sit quod est pater manēs filius, meritò in se patrem ostendit. Inde personas diuidens inquit: *Philippe, qui uidet me, uidet & patrem.* ne quis diceret, quod pater sit ipse filius: nā si ipse esset pater, non sanè dixisset, Qui videt me, videt patrem. Sed cur non eum admonuit, quod impossibilia, & supra hominem, & sibi soli possibilia postularet? Cùm enim Philippus dixisset, sibi satis esse videre patrem, neque ipsum Philippum vidisse Christus ostendit. Certè enim si illū vidisset, etiam ipsum videre potuisset, ideo īquit: Philippe, qui videt me, videt & patrem. Si quis me videt & illū videbit: hoc est, neque ego, neq; ille videri possumus. Philippus enim visus cognitionem quærebat, & cum Christum se vidisse arbitraretur, volebat eodem modo & patrem videre: vnde neque se videri ostendit. Quod si quis dicat visum hoc in loco cognitionem intelligi, id ego non nego. Philippe, qui me nouit, inquit, nouit & patrem. Attamen non propter hoc dixit, sed vt eandem substantiam demonstraret. Qui meam substantiā videt, videt & patris. Et quare hoc? An ne qui creaturā videt, videt & deum? Atqui omnes creaturam norant, & videbant, deum non omnes norant. Præterea videamus quid Philippus quærat. Num sapiētiam patris: num benignitatem? Minimè, sed quid esset deus, ipsam, videlicet, substantiam. Ad hoc ergo respondet Christus: Philippe, qui videt me Qui autem creaturam videt, non tamen videt dei substantiam, Philippe, qui videt me, inquit, & patrem meum videt. Quod si alterius esset substantiæ, minimè hoc dixisset. Vt aūt pinguiori vtamur sermone: Nemo qui aurum ignorat, in argento aurī substātiam videre potest. Non enim alia per aliam apparet natura: ideo bene reprehendit inquiens, Tanto tempore vobiscum sum, tantam accepisti doctrinam, magna signa & propria diuinitatis, & quæ pater solus operatur, vidisti, soluta peccata, arcana in medium prolata, mortem fugatā, operationē ex terra factam, & nō cognouisti me? Vidisti patrē, noli amplius quærere vt videas: in illo enim me vidisti, Si

nouisti me, noli amplius quęrere, siquidem in me illum nouisti. *Non credis, quia ego in patre?* hoc est, in illius substātia appareo. *Verba quæ ego loquor uobis, a meipso non loquor.* Vides propinquitatis excessum, & vnius substantiæ exemplum? *Pater in me manens ipse facit opera.* Quomodo à verbis incipiens transit ad opera? Dici enim poterat, Ipse loquitur: sed duo hic ponit, doctrina & signa, vel quod etiam verba erant opera. Quomodo ergo facit? Etenim alibi inquit: Si non facio opera patris mei, nolite mihi credere.

Supr. 10 g Quomodo ergo hoc in loco patrem facere attestatur? Vt planè ostendat, inter patrem & filium nullam esse differētiam: hoc est non aliter pater, & aliter ego facio. Nam ali-

Supra. 5 c bi & se patrem operari inquit: Pater meus vsq; modo operatus est, & ego operor. Illic nullam operum diuisionem, hic idē ostendit. Quod si pinguior verborū significātia humilitatē arguit, noli admirari. Prius enim cū dixisset, non credis, ita prosecutus est, vt ipsum in fidem traheret: corda nanque eorū ingrediebatur. Creditis, quia ego in patre, & pater in me est? Oportuit enim cū patrem & filiū audistis, nihil aliud in cognitionis substantiæ testimoniū quærere. Quod si vobis hoc non satis est ad æqualitatem, & eandē substantiā ostendendā, saltē ex operib° intelligite. Et qui videt me, videt & patrem meum. Si de operib° dictum est, non sanè posterius dixisset: sin minus propter opera mihi credite. Inde se non ea tantū posse, sed & lōgè maiora per excessum ostendit, Nō enim maiora his posse se, sed quod mirabilius est, se aliis dare posse maiorum potestatem profitetur. *Amen amen dico uobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: & maiora horum faciet, quia ego uado ad patrem.* Hoc est, vestrum iam est miracula operari, ego abeo. Inde cum sermonem perfecisset, vt ratio exigebat, inquit: *Quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut in me glorificetur pater.* Vides iterum quomodo hoc facit? Ego, inquit, faciam: & non dixit, vt glorificem patrē,

Supr. 13 d sed vt glorificetur in me pater. Atqui alibi dicebat, Deus glorificabit eam in seipso: hic verò, ipse glorificabit patrē. Cum enim filius magna posse apparet, in eo pater glorifi-

Act. 3. a catur. Sed quid signat, in nomine meo? Quod apostoli dicebant: In nomine Iesu Christi surge, & ambula. Quæcun-

que

quę enim ipsi operabantur, eorum author erat Christus, & manus domini erat cū illis: Ego faciam, inquit. Ecce eius authoritatem: quæ per alios fiunt, ipse facit. Quæ per se facit, num ne ipse non potest, sed à patre operatur? Et quis nam hæc diceret? & qua gratia secundū hoc ponit? Vt sermonem suum confirmet, ostendatque ad priora illa nostri gratia descendisse. Illa enim particula, Ad patrem vado: hoc est, non pereo, sed in propria permanebo dignitate in cælis, quę omnia ad eos consolando dicebat. Cū enim credibile esset eos nondum resurrectione intellecta, quadam affici tristitia, aliis ipsos eiusmodi virtutes collaturos pollicetur, vndique eos consolans, & quod non modo perpetuo mansurus sit, sed etiam maiora ostensurus. Eum igitur sequamur, tollamus eius crucem: quod si non persecutiōis aliud tamen mortis tempus est. Mortificate, inquit, mēbra vestra, quæ sunt super terram. Extinguamus cupiditatem, iram, inuidiam: hoc est viuum sacrificium, quod non in cinerem consumitur, neque in fumum euanescit, neq; lignis eget, nō igne, non gladio, quæ duo spiritus sanctus habet. Gladio enim superflua & aliena cordis abscidit, aperit ob turatum auditū. Morbi enim & malę cupiditates solent salutaribus sermonib^9 aditum obstruere. Siquidem auiditas pecuniarum non finit de eleemosyna præcepta audire, & si præualuerit inuidia, charitatis doctrinam expellit: & alius quilibet morbus animā occupās, ad omnia pigriorem reddit. Tollamus ergo malas cupiditates, ad quod volūtas satis est, vt omnes extinguantur: neque consideremus violentam esse pecuniarū cupiditatem, sed violentā desidiam nostram. Multi quid sit argentum, nescire se dicūt: non enim naturalis est eius cupiditas. Naturales enim affectus à principio & ortu ipso nobis infundūtur. Aurum autem & argētum etiam diutius ignotum fuit. Vnde ergo ducta est huiusmodi cupiditas? Ab inani gloria, à summa desidia. Cupiditatum enim alię necessariæ sunt, alię naturales, alię neutrum. Vt exempli gratia: Quæcunque perfecto anima li non deficiunt, ipsæ naturales sunt, & necessariæ: vt edendi, bibendi, dormiendi. Corporum amor naturalis est, non necessarius, multi nanque eum vincunt, neque tamen pereunt. Pecuniarum autem auiditas, neque natura-

Colos. 3. a

lis est, neq; necessaria, sed superuacanea, modo voluerim*, neque à principio eam complectemur. Certè Christus de
Mat. 19 a virginitate disputans, inquit: Qui potest capere, capiat: de
Luc. 14 g pecuniis autem aliter: Nisi quis renunciauerit omnibus rebus suis, non est me dignus. Rem enim facilem admonebat, quod autem multos exuperat, voluntatis culpa est. Quid ergo omnem nobis de ea excusationem auferimus? Nam qui à vehementiore affectu vincitur, non multũ puniendus est: sed qui ab imbecillo hoste superatur, minimè potest excusari. Quid respondebimus dicenti: Esurientem
Mat. 25 d me vidistis, & non dedistis mihi cibũ? Quomodo nos pur-
Mar. 12 d gabimus? Adducemus paupertatem? sed non sumus vidua illa pauperiores: quæ duos obolos offerens, omnes superauit. Neque enim quid offeras, deus aspicit, sed dantis voluntatem: hoc enim sibi curæ est. Eius ergo benignitate perspecta: quæ possumus offeramus, vt & in præsenti vita, & in futura diuinam gratiã consecuti, promissis bonis perfruamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXIIII. EX CAP. XIIII.

Si diligitis me, mandata mea seruate: & ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum: spiritum ueritatis quē mundus non potest accipere, quia non uidet eum, nec scit eum. Semper nobis aliquid agendum est, semper operibus inuigilandũ; neque verbis tantũ. Dicere enim & promittere, omnino facilè est: operari autem, non itidem: quorsum hæc? Quoniã nunc multi sunt, qui se deum timere, & diligere profitentur, re autem contra omnino faciunt. Deus autem per opera diligi quærit, ideo ad discipulos dicebat: Si diligitis me, mandata mea seruate. Cum enim dixisset: Quodcunq; petieritis, ego faciam: ne simplicem petitionem valere arbitrarentur, addidit: Si diligitis me, tunc faciam. Et cum credibile esset eos etiam audiendo quod iret ad patrem, perturbari, inquit: quod nunc perturbemini, non est amoris indicium, sed quod verbis meis fidem adhibeatis. Dedi vo-
Supr. 13 d bis mandatum, vt diligeretis inuicem, & ita alter alteri faceretis, sicut ego feci vobis. Hæc est dilectio, credere & parere dilecto. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis.*

vobis. Iterum ad audientium imbecillitatem descendit. Cùm enim par esset nondum ipsum intelligentes, vehementer illam inquirere substantiam, verbi secundum carnem aduentum & nullam abeuntis capere cõsolationem, inquit: Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis: hoc est, qualis ego sum. Pudeat Sabellianos, & qui de spiritu non rectè sentiũt: etenim hoc mirum est, ꝙ diuersas è regione hæreses vno ictu deiicit. Dicendo enim, Alium, personæ differentiam: dicendo, Paracletum, substantiæ cognationem demonstrat. Sed cur, inquit, rogabo patrem? Quoniam si dixisset mittam, non ita fidem adhibuissent: nunc autem id ei curæ est, vt credant: postmodum ipse se eum mittere ait, Accipite spiritũ sanctum: hic patrem rogare, vt credibilem suam faciat orationem. Nam & Ioannes de eo inquit, quod de plenitudine eius nos omnes accepimus. Quod autem habet, quomodo ab alio accipit? & iterum, Ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & igni. Quid autem amplius haberet quàm apostoli, si ad mittendũ spiritum esset patrem rogaturus, quod illos nõnunquam etiã sine precibus fecisse apparet? Quomodo autem si precum gratia à patre mittitur, ipse à seipso infunditur? Quomodo ab alio mittitur, qui vbique adest, & diuidens propria vni cuique sicut vult, & sua ipsius authoritate dicit: Segregate mihi Saulum & Barnabam? Atqui deo ministrabant ministri, tamen imperiosè in proprium eos opus vocauit, non quod ad aliud opus aduocaret, sed vt suam ostenderet potestatem. Quid ergo sibi vult, rogabo patrem? aduentus tẽpus significat. Quando enim eos per sacrificium mundauit, tunc inspiratus est spiritus sanctus, Et quid tandem cũ ipsis non venit? quia nondum oblatum erat sacrificium: cum autem iam peccatum deletum esset, & ipsi ad pericula mitterentur: & certaminibus se accingerent, hortatorem mitti oportuit. Sed cur non statim post resurrectionem spiritus venit? Vt expectationis desiderio maiori gratia eum acciperent. Quousque enim cum ipsis Christus versatus est, non affligebantur, eo abeunte, tanquam deserti formidantes, maiorem in modum eum accipere auebant. *Vt uobiscum maneat.* hoc signat, quod neque post mortem abiit. Et ne audiẽdo paracletum, aliam opinarentur incarnatio-

nem,

Infr.20.f
Supr.1.b
Mat.3.e
Act.13.a

nem, & oculis eũ cernere expectarent, inquit: *Quem mundus non potest capere, quia non uidet eum.* Nō enim ita vobiscum erit, vt ego, sed in vestris animis habitabit: inquit enĩ, *Et in uobis erit.* Spiritum autem veritatis appellat, per hoc veteris testamenti figuras significans. Vt vobiscũ sit, quod & ipse inquit, Quia ego vobiscum sum. Præterea & aliud quiddam signat, non passurum quæ ipse, neque discessurum: Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum. Quid enim, dic mihi, est ne aliàs visibilis? Minimè: sed hic cognitionem dicit, addidit ergo: Neque cognoscit eum. Solet enim certam cognitionem visionem appellare. Cùm enim sensuum certissimus sit visus, per hunc semper veram adducit cognitionem. Mundum autem hoc in loco malos appellat: & vt hoc discipulos consoletur, dando eis donum præcipuum. Vide quantopere verbis ipsum extollat. Dixit alium esse quàm ipse, dixit non dimissurum eos, dixit ad eos tantùm venire, Quemadmodum ergo ego in vobis sum, inquit, & ipse erit: non tamen mœrorem ipsorum abstulit. Ipsum enim adhuc ac eius consuetudinem quærebant: quod respiciens, inquit: *Neque ego relinquam uos orphanos, ueniam ad uos, nolite timere,* inquit. Non propterea dixi alium paracletũ me missurum, & apud vos mansurum, tanquam in finem ad vos non rediturus, & vos non visurus. Nam ipse veniam ad vos. Non relinquam vos orphanos. Cum superius filiolos appellasset, ideo orphanos non relictũrũ se pollicetur. A principio dixerat venturos quo iret, & in domo patris mansiones multas esse: hic aũtẽ cum illud diu post esset futurum, dat spiritum: sed cum quid diceret, non intelligerent, neque ideo multum consolarentur, nō relicturum se eos orphanos dicit: quod illi magis quærebant. Sed cum id verbum, Venio, præsentiam significaret, ne iterum eam requirerent, vide quomodo non quidem manifestè, sed tamen significauit. Cùm enim dixerit, adhuc modicũ, & mundus me iam nō videt: subsequitur, Vos autem videbitis me: quasi dicat, veniam quidem ad vos, non tamen vt prius. Quotidie ego vobiscũ semper ero, & ne dicerent, quomodo ergo Iudæis dixisti, Iam nō videbitis me? hanc soluit obiectionem, quòd cum ipsis tantùm futurus sit. Nam & spiritus talis est, *Quia ego uiuo,*

& uos

Hic sup. a

& uos uiuetis. Crux vos à me vſque ad finem non diuidet, ſed ad breue me abſcondet. Vitam autem mihi dictam videtur, non præſentem ſolā, ſed & futuram. *In illa die cognoſcetis, quia ego ſum in patre meo, & uos in me, & ego in uobis*, In patre enim ſubſtantia, in ipſis concordia, & auxilio eſt. Et quam nam hoc rationem habet, dic quæſo? Magna ſanè, & incomparabilis differētia Chriſti & diſcipulorū. Quod ſi ita verba iacent, noli admirari, ſolet enim iiſdem nonnū quam verbis & in deo, & hominibus, nō eodem modo vti. Nam & dij dicemini, inquit, & filij dei, Quod verbum nō eandem in nobis, quam in deo vim habet. Et imago filius & gloria dicitur, atque etiam nos, ſed longe aliter. & iterum: Vos Chriſti, & Chriſtus dei: non ſimiliter autem dei Chriſtus, & nos dei. Quid autem hoc ſignat? Cum reſurgam, inquit, tum me non alienū à patre ſed eiuſdē poteſtatis eſſe cognoſcetis, & me ſemper vobiſcū eſſe, rebus ipſis meum in vos auxilium clamantibus, inimicis repreſſis, vobis audenter loquentibus, moleſtiis propulſatis, prædicatione indies florente, omnibus piæ doctrinæ & veræ religioni parentibus. Sicut miſit me pater, & ego miſi vos. Vides quod hoc in loco idē verbū nō eandem vim habet. Nā ſi hoc ita acciperemus, nihil inter apoſtolos & Chriſtū intereſſet. Sed quid, inquit, tunc cognoſcetis? quia reſurrexiſſe, & ſecū verſari viderūt, tunc, certo crediderūt. Magna enim erat ſpūs vis, omnia eos erudiēs. *Qui habet mādata mea & ſeruat ea, ille eſt qui diligit me.* Non enim habere ſatis eſt, niſi diligenter ſeruentur. Sed quare idem ſæpe repetit? Nā ſuperius: Si diligitis, inquit, me, mādata mea ſeruate: & nūc Qui habet mandata mea, & ſeruat ea: &, Si quis ſermonē meum audiet, & ſeruabit eum, ille eſt qui diligit me: qui non audit ſermones meos, nō diligit me. Puto ex hoc eorum mœrorem ſignificari: nam cum multa de morte diſputaſſet inquiens, Qui odit animā ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. &, Niſi quis acceperit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus: & alia plura dicturus eſſet: exprobrās eis inquit, Putatis ex amore triſtes eſſe? contrà res ſe habet. Quod autem hoc ſemper intēdat, id in ſequentibus repetit. Si diligeretis me, inquit, gauderetis vtiq; quia ad patrē vado, Nunc autē metu perturbamini

Pſal. 81 b

1. Co. 3. c.

Infr. 20

Hic ſup. g

Supr. 12 e

Mat. 10. g.

mini. Quod enim ita mortis formidine afficiamini, nõ eſt mandat ũmeũ: oporteret enim vos crucifigi: ſi verè me di ligeretis: ego enim vos admoneo ne timeatis qui corpus interficiunt. Tales pater diligit, talibus meipſum manifeſtabo. Tum Iudas: *Quid factum eſt, inquit, quia manifeſtaturus es nobis teipſum?* Ecce quanta formidine tenebant: cõmotus enim & perturbatus erat eorum animus, & vt mortuos in ſomniis, ita eum viſuros ſe arbitrabantur. Ad quã ſuſpicionem tollendam, audi quid reſpondeat: *Si quis diligit me, ſer monem meum ſeruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus & manſionem apud eum faciemus.* tantũ nõ dicẽs: Sicut pater manifeſtat ſeipſum, ita & ego: neque hoc tãtum, ſed dicendo, Manſionẽ apud eum faciemus: aufert ſuſpitionẽ nõ in ſomniis ſe manifeſtaturum. Tu autẽ contẽplare perturbatum diſcipulum, neque apertè ſentẽtiam ſuam dicere audentem. Non enim dixit vę nobis quod morieris, & mortuus nobis appariturus es, ſed, quid factũ eſt, quod ma nifeſtaturus es nobis teipſum, & non modo? Dicit ergo ſe eos charos habere, quia mandatum ipſius ſeruant: vt enim viſum poſtmodum phantaſma non exiſtimarent, ideo hæc prædicit & ne ita, vt dixi, ſibi appariturũ putarent, affert etiam cauſam, quod ob mãdatorũ obſeruationẽ ſpiritus ad eos venturus ſit. Quod ſi tam diuturna cõſuetudine ipſius ſubſtãtiã ferre, imò ne intelligere quidẽ poſſunt, quid nã

Mat. 14. c. futurum eſſet, ſi à principio ita eis apparuiſſet? Ideo cũ his comedit, ne phantaſma putaretur. Nam ſi ſuper aquis ambulantem videntes id opinati ſunt, cum eum non multum diſtantem viderant, qui credi poterat, ſi repente reſurgentem vidiſſent, quem captum viderant, & ligatũ? Ideo frequenter eis ſe appariturũ, & quare, & quomodo prædicit ne phantaſma exiſtimaretur. *Qui non diligit me, ſermones meos non ſeruat: & ſermonem quem audiſtis non eſt meus, ſed qui miſit me patris.* Itaq; nõ me ſolũ non diligit, ſed ne patrẽ quidem, qui hęc verba non audit. Nam ſi amoris indiciũ eſt, mea audire mãdata quę patris mei ſunt; qui audit non filiũ ſolum, ſed & patrem diligit. Et quomodo ſermo hic tuus eſt, & non tuus? hoc eſt, quod nihil à patre loquor, neque aliquid quàm quod illi placitum eſt. *Hæc locutus ſum uobis apud uos manens.* Cum hæc obſcuriora eſſent, & partim nõ

intelligerẽt

intelligerent,partim & plura dubitarent,ne iterũ perturbarentur,& quæ mã data diceret sciscitarentur,hanc amouit solicitudinẽ inquiens. *Paracletus autem quem mittet pater in nomine meo,ille uos docebit.* Fortasse quæ dixi,non intelligitis,sed ille manifestus magister erit. Illa autẽ particula. Apud vos,manebit,signat quod ipse abeat,quare ne tristentur,ait,quousq; ipse apud eos maneat,& spiritus nõ veniat,nihil magnũ,nihil altũ poterunt intelligere. Quod dicit,vt ad ipsius abitum magno animo ferendũ eos dispo nat,tanquã magnorum bonorum causam futurũ. Frequenter autem paracleti meminit, propter eam qua afficiebantur tristitiam:& cũ his verbis perturbarentur intelligentes molestias,bella,magistri discessum: vide quomodo iterum eos consolatur inquiens. *Pacem relinquo uobis.* Tantum non dicens. Quid mundi perturbationibus mouemini,cum pacem mecũ habeatis? Neque enim huiusmodi est pax mũdi,quæ in malo fit sæpenumero,& nihil ipsam habentib⁹ confert. Ego do pacem,vt inuicem eam habeatis & vos fortiores efficiat. Sed cum iterũ dixisset, Relinquo: quod verbum discedentis est, & par esset eos perturbari, ideo rursus dixit: *Non turbetur cor uestrum,neque formidet.* Ecce quod partim amore,partim metu mouebant. *Audistis quia ego dixi uobis,uado & uenio ad uos, Si diligeretis me, gauderetis utique,quia uado ad patrem: quia pater maior me est.* Et quod nam gaudium hos eis allaturum erat? quam consolationem? Quid hoc signat? Nondum resurrectionem intelligebant,neque debitam de eo habebant sententiam: Et quomodo poterant,cũ nondum resurrexisse vidissent? Patrem autem magnum esse existimabant. Dicit ergo: Si mihi timetis,quod me defendere nequeam: neque confiditis, quod post mortem iterum vos videam: tamen audiendo,quod ad patrem vado, lætandum vobis est, quod ad maiorem vado,& qui omnia potest molesta dissoluere.

Vos audistis,quia ego dixi uobis. Quare hoc posuit? quasi dicat,vt intelligatis quantũ verbis meis tribuam cum prædicere non sim veritus. *Hæc ergo & quæ futura sunt,dixi uobis, priusquam fiant,ut cum facta fuerint,credatis quia ego sum.* quasi dicat, Nõ sciretis,nisi ego dicerem: neque dicerem, nisi mihi confiderem. Vides sermonem imbecillitati accõmo- Mat 26

Mat 26 c commodatum? Etenim cum diceret, An putas,quia non possum rogare patrem meũ,& exhibebit mihi modo pluſq̃ duodecim legiones angelorum?ad auditorum opinionem locutus eſt.Neq; enim illud diceret quiſpiam vel ſtultiſſimus crederet,quod ſibi ipſe auxilio eſſe non potuerit, ſed angelorum eguerit,veruntamẽ cum tanquam hominẽ arbitrarentur,ideo dixit duodecim legiones angelorũ. Atqui ſimpliciter Iudęos interrogâs,reiecit retrorſum. Quod
Infr.18 d ſi quis maiorẽ filio patrẽ,inquantum principium,diceret, neque hoc contradiceremus:non tamen hoc alterius facit filiũ eſſe ſubſtantiæ. Quod autem dicit,hoc eſt, quoad hic ſum,par eſt vt vos periclitari arbitremini:ſi autem illuc abiero,confidite quia ſecuri ſumus,illum enim nemo vincere poteſt,quæ omnia ad diſcipulorum imbecillitatem di ctaſunt: ipſe enim cofido,neque curo mortẽ,ideo inquit: Hæc dixi vobis priuſquam fierent. Cũ enim nondũ hunc ſermonem capere poſſitis à patre, quẽ magnũ appellatis, vos conſolor,inde etiã triſtitia admiſcet. *Iam non multa loquor uobiſcũ.* Quare? *Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Principem mundi diabolum, & malos homines appellat. Non enim cælo & terræ imperat cum omnia ſtrauiſſet,imperat autem his, qui ſe ei in ſeruitutẽ tradunt,ideo & principem tenebrarum ſeculi & tenebras opera apellat. Quid ergo diabolus te perdit? Minime, nihil enim in me habet. Cur ergo te Iudęi interficiunt? Q̃m volo, & vt cognoſcat mũdus quia diligo patrẽ, nõ enim quod ſim reus mortis,atque ei obnoxius, ſed ob meam in patrem dilectionem hoc patior, hoc ait,vt iterum eorum animos excitet,&intelligant non inuitum,ſedvltro mortẽ ſubire,& diabolũ contemnere,neque cõtentus fuit dicere Modicum vobiſcũ,ſed idipſum quod moleſtũ erat,frequẽter repetit,nec iniuria,quouſque enim triſtitiam eorũ molliat,& faciliorem toleratu reddat,lætiora annectit,idcirco ait,Vado & venio,&,vbi ego ſum,& vos ſitis:&,nõ poteſtis me ſequi modo,ſequimini autẽ poſtea:&,ad patrem vado,& pater maior me eſt:& priuſq̃ fierẽt dixi vobis. Et nõ neceſſario hoc patior,ſed propter patris dilectionẽ vt cognoſcãt,quod nihil mali feci,niſi q̃d valde eũ diligo,& qui diligit,ita vult. ideo læta hęc triſtiorib⁹ frequẽter admiſce-

miſcet,eorũ mẽtẽ aperiẽs. Nã quod dixit, Apud vos manebit:oſtenditq́; vtilem ſuum fore diſceſſum,eis conſolandi gratia dixit,propterea multa de ſpiritu locutus eſt: Et in vobis erit,& mũdus nõ poteſt accipere,& ille docebit oĩa & ſpiritũ veritatis,& ſpiritũ ſanctũ,& paracletũ,& ſuggeret vobis omnia,ne ęgreferrẽt,ac ſi parũ poſſent ꝑficere. Dicit aũt.Suggeret:oſtẽdẽs ſe eos ſpiritales effecturum,vt vſu veniſſe non ignoramus. Qui enim prius tremebant & formidabant,poſt ſpiritus acceptionem in media pericula proſilierunt, per ferrum,ignem, beſtias,pelagus, & ad omnem calamitatem ſe intrepidi expoſuerunt: & illiterati & idiotæ audenter diſputabant, vt auditores in admirationẽ adducerent,& ſtuporẽ: ex luteis ferreos,& in cælũ erigẽs,nulli humano affectui ſubiectos reddidit ſpiritus. Talis illa gratia,quæ mœrorẽ ſoluit, malas cupiditates cõſumit,formidinẽ pellit,nec ſinit ãplius hominẽ eſſe quẽ afflat. Sed tanquã in idipſum cælũ trãſlatus,omnia quę illic ſunt,contẽplatur. Quamobrem nemo aliquid ſuũ propriũ dicebat. In orationibus, lætitia ſimplicitate perſeuerabãt: hoc maximè opus eſt ſpirit' ſancti. Fructus enim ſpũs,lætitia,pax,fides,manſuetudo. Sed triſtantur nõnunq̃ ſpiritales homines. Verũ triſtitia illa lætitia ſuauiſſima eſt: nã & Cain triſtatus,ſed mundi triſtitia: & Paulus ſed dei: Quicquid enĩ ſpiritale eſt,lucrũ habet maximũ: vt mũdana oĩa maximum diſpendiũ. Imploremus ergo inſuperabile ſpiritus auxiliũ,ſeruemus mandata,neque erimus angelis inferiores: neque enim illi,quoniam corpus non habent tales ſunt: ita enim nullus eorum malus fuiſſet, ſed volũtas omnium cauſa eſt. Propterea ex his qui corpore carẽt,etiã brutis peiores inuenti ſunt,& ex corporeis illis etiam peiores, & omnes iuſti qui terram habitant, qui corpori ſociantur recte faciunt,quæ faciunt: tanquam enim hoſpites & peregrini terram habitant,cælũ vt ciues. Noli ergo quod carnẽ habeas,de victoria,& labore pro virtute ſubeunda deſperare, Noli rerum opificem accuſare,ac ſi enim carnẽ ferre impoſſibile,ſanctorũ cœtus oſtendiſſet: neque enim carnis natura Paulo fuit impedimento, quin qualis fuit euaderet: nõ Petro, vt cęli claues acciperet. Et Enoch in carne trãſlatus,nuſquã apparuit, ita & Helias cũ carne raptus eſt,

Gal. 5. d.

Heb. 11. a

4. Reg. 2. b.

Ge.39.b. raptus est,& Abraham,Isaac,& Iacob in carne claruerũt. Ioseph in carne impudicam mulierẽ superauit. Et quid car
2 Tim.2 c nem dico?quam si etiam catenis deuincias,nihil ei nocueris. Nam si ligatus sum,inquit Paulus,at sermo dei non ligatur. Et quid vincula,quid catenas m emini?Addas& carcerem,& compedes,nihil horum vllum affert virtuti impedimentum. Ita docet Paulus. Vinculũ animæ nõ ferrũ,sed timor & cupiditas pecuniarũ,& animę passiones: hæc sunt vincula,licet corpus solutũ sit. Sed à corpore hęc veniunt, inquies. Nugę hæc,& mendacium,nam si ita esset,omnes iisdẽ subderemur affectibus: Vt enim lassitudinẽ,somnũ, famẽ,sitim euitare nõ possumus,quoniã naturalia sunt:ita & illa neminẽ immunẽ,& sibi non obnoxiũ relinquerent. Quod si multi his non subiiciuntur,cõstat pigritiæ nostrę quicquid perperam faciamus adscribendũ. Omnia igitur vitia abscindamus,neque corpus accusemus, sed subiiciamus animæ gubernaculis,vt facilè sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri,simul & spiritui sancto gloria,in secula seculorum,Amen.

HOMILIA LXXV. EX CAP. XV.

Vrgite, eamus hinc. Ego sum uitis uera, & uos palmites, & pater meus agricola est. Timidam & effœminatã animam ignorantia effecit, quemadmodum magnam & sublimem cælestis doctrinę eruditio:qua quæ nõ fruitur,meticulosa est,nõ natura,sed volũtate. Cum enim video quempiã iam fortẽ & impauidũ, inde timidũ effici, illam ego naturalem passionẽ nõ appello. Naturalia enim immutabilia sunt. Rursus cum video timidos repente fortitudinem sumere,illud quoque voluntati tribuo: nam & discipuli timidissimi erant, priusquam opportuna dicerẽt,& digni gratia spiritus haberentur, postmodum verò leonibus fortiores apparuerunt:& Petrus qui mulierculæ minas non pertulerat,in caput appensus,& verberatus, & multa perpessus,non tacebat,sed omnia tanquam somniũ perferebat:at non ante crucẽ a deo confidebat,ideo Christus dicebat:Surgamus abeamus hinc. Qua gratia,dic quæso?an ignorabat quando esset tradendus? an ne Iudas eo venire formidabat,néue priusquã eos doceret, caperetur?

Longe

Longè hæc à diuina absunt maiestate. Si non timebat, cur hinc eos abducit, & post finitum sermonem in hortū Iudæ cognitum ducit? Quod si aduenisset Iudas, nónne poterat visum auferre, vt præsentibus fecit? Cur ergo discedit? Parũper indulsit discipulis. Par enim erat vt tremerēt & formidarēt, vtpote, qui loco certo & manifesto noctu essent, neque Iesu verbis vacarent, sed oculos circunferrēt, & semper se comprehēdi viderētur, & maximè cùm magistri sermo timorem incuteret. Inquit enim non multa iam cū ipsis locuturum, & venire mundi huius principem. Quum ergo his & huiusmodi verbis perturbarentur, ac si mox capiēdi essent, in alium eos locum ducit, vt se tutos arbitrati, fidētius audirēt. Erant enim maxima audituri: ideo inquit, Surgite eamus hinc: quib⁹ abductis, Ego sum vitis, inquit, vos palmites. Quid vult hæc parabola significare? Quod q nō vacat doctrinæ, viuere nō potest, & qđ futura signa Christi virtute ꝓueniūt, Pater meus agricola est: quid? Auxilio indiget filius? Absit. Neq; sic intelligitur. Vide q̄ diligēter hanc parabolā exequitur: non enim radici, sed palmitibus agricolæ curam conferre dicit. Radicis autē non alia causa hic meminit, quàm vt discerēt sine ipsius potentia nihil fieri posse: & quod ita ipsi fide vniēdi sunt, vt palmes viti. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum pater.* Hic signat vitam, ostendens, sine operibus neminē in ipso esse posse. *Et omnem qui fert fructum, purgabit*: id est, incitabit ad virtutis curam. Atqui radix circunfossione, & cultu primùm indiget: sed nihil de ea nūc dicit, sed de palmitibus, sibiipsi se sufficere ostendens. Discipuli autem multa præceptoris cura indigent, etiā si studiosi sint: ideo inquit, Omnem qui fructum feret, purgabit eum: qui fructum nō facit, non potest esse in vite: qui fructum fert, eum reddet fœcundiorem. Hoc vrgentis mœroris gratia eos alloquutus est. Dicet aliquis, purgare palmitem, incidere est, vt fœcundiorem faciat: vnde ostendit tentationibus effici fortiores, inde ne de quibus dicat interrogent, & iterum solicitarentur, inquit: *Iam uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis.* Vides qualem se palmitum curatorē profiteatur? Ego vos purgaui, inquit. Atqui superi⁹ hoc patris officium ostēdit: sed nullā est inter patrē & filiū differentia

rentia,iam vestra opus est diligentia. Inde ne se eorum ministerij indigentia, sed vtilitate hoc facere demonstraret, addit: *Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in uite: sic uos nisi in me manseritis.* Vt enim metu laxato eorum animo, non discederent, eos cohibet, & sibi cõglutinat, & bonam spem habere iubet, radix enim manet. Incidi autem & auferri palmitũ est. Ita vtrinq; aggressus, & à bonis & molestis rebus priores à nobis partes exigit. *Qui manet in me, & ego in eo.* Ecce filium non minoris esse quàm patrẽ potestatis, ad discipulos excitandos. Pater purgat, filius in eo manet. Manere enim in radice, facit vt palmites fructũ faciant. Quod si non purgatus in vite palmes manserit, fert quidem fructum, sed non debitum: qui verò non manet in vite, nihil parit. Verũ purgare, filij esse ostẽditur: manere in radice patris, qui ipsam radicem generat. Vides quomodo omnia cõmunia sunt, & purgare & à radice virtutem habere? Magnum quidem detrimentum etiam nihil posse facere, verùm alterius pœna procedit. *Mittetur, inquit, foras.* neque amplius ab agricola curabitur: *Et arescet.* hoc est, si quid habuit à radice, si quam gratiã, amittet, & omni inde auxilio & vita spoliabitur, & tãdẽ in ignẽ mittetur, sed non talis, qui manet in vite. Inde ostẽdit quid sit in ea manere, inquiens: *Si uerba mea in uobis manserint.* Vides quidem, superius meritò dicebã ipsa opera Christũ exigere. Quum enim dixisset, si quid petieritis, faciam, addidit: SI diligitis me, mandata mea seruate. *Si manseritis in me, & uerba mea in uobis manserint, quodcunq; uolueritis: petetis, & fiet uobis.* Hæc autem dicebat, ostendens reprobos concrematum iri, ipsos autem fructum laturos. Timorem ergo ab eis in illos transfert, & inuictos ipsos fore signat: quare inquit: *In hoc clarificatus est pater meus, ut plurimum fructum afferatis, & efficiamini mei discipuli.* Hinc sermoni suo authoritatẽ facit: nam si ad patris gloriã fructus faciẽdus est, nõ eam cõtẽnet: & efficiemini mei discipuli, Vides? quomodo qui fructũ affert, ille discipulus est? Sed quid signat. In hoc clarificatus est pater? hoc est, lætatur cũ in me manetis, & fructũ fertis. *Sicut dilexit me pater, & ego dilexi uos.* Hic iam magis secundũ hominẽ loquitur: tanq̃ enim ad homines dictum vim propriã habet. Nam qui mori voluit, qui seruos,

Supr. 14. b.

inimi-

inimicos,hostes,tanto honore dignat' est,& in cælũ addu xit:quomodo dilectionis mensurã ostẽdit?Si ergo vos dili go,cõfidite,si patris gloria est fructũ facere,nihil mali su-spicamini.Inde ne negligentes faceret, vide quomodo eos rursus excitat: *Manete in dilectione mea*:hoc in vestra est po testate.Quomodo autem hoc erit? *Si præcepta mea seruaueritis,sicut & ego præcepta patris mei seruaui.* Rursum humano more loquitur:neq; enim legislatorẽ legi subditũ esse opor tet.Et quod semper dico,hoc in loco propter auditorũ su-spicionẽ locutus est,& in tuto eos esse, & inimicos eorum perditũ iri asserit:præterea quod quæcũq; habẽt, à filio ha bent:quodq; si purã vitam exhibuerint, nemo eos poterit superare. Cõsidera autẽ quãta eos authoritate alloquatur. Nõ enim dixit,manete in dilectione patris:sed,mea. Inde ne dicerent: Quãdo nos omnibus inimicos reddidisti, tũc nos dimittis,tunc discedis:hoc negat,sed ita eis, modò velint,cõglutinari dicit, vt palmes viti,rursusque ne fiducia hac pigriores redderẽtur,non duraturũ bonũ dixit,si id ne gligerẽt.Et ne si ad seipsum omnia referret,prõptiores ad casum redderet,inquit: *In hoc clarificatus est pater.* Sẽper enĩ & suam,& patris in eo dilectionẽ ostẽdit.Nõ ergo Iudæorum res gloria patris erat,sed quæ ipsi erant accepturi.Inde ne dicerent.Patrias traditiones relinquimus,& nunc omniũ nudi deserimur.In me inquit,respicite,diligit me pa ter,& tamen hæc mihi subeunda proponũtur. Non igitur ego vos,quia non diligã,in præsentia relinquo:nam si ego morior,nec tamẽ propterea nõ amari à patre cõiecturã facio,neq; vos perturbari oportet.Si in dilectione mea manebitis,nihil vobis horũ nocere poterit.Magnũ nãq; & insuperabile quiddã dilectio est,quæ nõ nudis verbis, sed re ostẽdẽda est.Ipse inimicos recõciliauit, nos in amore perstemus:ipse incepit,nos saltẽ prosequamur:ipse nõ sui cõmodi gratia(nullius enim eget)nos saltẽ ad nostrã vtilitatem diligam' :ipse inimicos,nos saltẽ amicos amore prosequamur:vt è cõtrario facimus.Quotidie enim blasphemat propter nos deus,propter rapinas, propter cupiditates: & fortasse quispiã vestrũ dicet, Quotidie de cupiditate dispu tas:vtinã & singulis noctibus liceret,vtinã in foro ꝓsequi & ad mẽsam:vtinã mulieres,amici,filij,serui,agricolæ,vi-

cini,& ipſum pauimentũ, & parietes, ſemper hac voce clamare poſſent,vt vel ſaltẽ hoc pacto acquieſceremus. Vniuerſum enim orbẽ hic morbus,& omniũ animos cõprehendit. Magna pecuniarum vis. A Chriſto redempti ſumus,& auro ſeruimus: alterius aſſerimus dominatũ,cuius præcepto dicto citius paremus,& eius gratia, genus, amicitiam, leges,omnia deniq; ignoramus. Nemo cælum contemplatur,nemo de futuro cogitat,ſed veniet tẽpus,quum hi ſer-
Pſal. 6. g mones nihil proficient. In inferno,inquit,quis cõfitebitur tibi?Deſiderabile aurũ, & delicias præbet, & honorabiles facit,non tamen eodẽ modo cælum. Diuitem enim multi & vitant,& odio habent: qui autem virtutẽ complectitur, eum & honorant,& reuerentur. Sed ridiculus eſt pauper, etiam ſi virtute præditus ſit,non apud homines,ſed carentes ratione. Neque enim ſi aſini in nos irrudãt,& inclangant graculi,ſapientes autem laudent,horum dimiſſo cõſenſu,ſtultorum clamores nos moueant. Sunt enim graculis haud abſimiles,& aſinis peiores qui præſentia admirantur. Nam ſi terrenus rex te laudet, nihil multitudinis ſermonibus moueberis,etſi omnes irrideãt. Cũ autẽ omniũ dominus te laudat,de cantharidũ & culicum laudibus cogitas? Quouſque in cœno verſabimur? Quouſq; ſtultos, & gulæ deditos ſpectatores habebimus? Qui luſores,ebrios, ventri viuentes probare poſſunt:virtutem autem & vitium ne in ſomnis quidem imaginentur. Si quis te accuſet quod ducendarum aquarum ignarus ſis,nihil moleſtẽ ferres,ſed rideres qui tibi ignoratam artem proponeret: at ſi vis virtuti operã dare,eius ignaros tibi laudatores ꝓponis? Ideo nunquã eãm aſſequimur.Non enim peritis,ſed ignaris res noſtras committimus:illi autem nõ ſecundum artis rationem,ſed ſecundum ignorantiam ſuam probant.Quare vos hortor,contemnamus multitudinem,imò nec laudes deſideremus,neque pecunias,neque opes, neq; malum paupertatem exiſtimemus: quippe quæ & continentiæ & formi-
Luc. 16. c dinis,& omnis ſapientiæ magiſtra eſt. Nam & Lazarus in
Ge. 28. d paupertate coronatus eſt,& Iacob ſolo pane contẽtus erat,
Ibid. 37. & Ioſeph vltimam paſſus eſt egeſtatem,non tamen ſeruus,
39. & ſe- ſed dominus fuit, & propterea eum magis admiramur, &
quentibus non tantis eum laudibus proſequimur, quod frumentum

diſtribuit,

distribuit, vtcum carcerē habitauit: nō cum corona, quàm cum catena circundabatur: non cū in solio sedebat, quàm cum insidiis periclitabatur. His omnibus, & horum certaminum præmiis consideratis, nolimus diuitias, honores, delitias, potestates, sed paupertatē, catenas, vincula ꝓpter virtutē suscepta admirari. Finis nāq; illorum tumultu plenus est, & perturbationis, & hac vita finiūtur: horum autē fructus cælum est, & cælorū bona, quę nulla auris audiuit, quæ vtinam omnes cōsequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christri, cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

HOMILIA LXXVI. EX CAP. XV.

H*Aec locutus sum uobis, ut gaudium meū in uobis sit, & gaudium uestrum impleatur. Hoc est præceptū meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi uos.* Omnia bona tunc mercedem habent, cum debitum finem consequuntur. Quod si interim quis deciderit, naufragium incurrit: quemadmodum nauis innumeros vehens, nisi ad portum appellat, sed in medio pelago submergatur, nō modo nihil ei longa proficit nauigatio, sed tanto maiorem facit iacturam, quanto maiores labores subiit: ita quę in medio certamine corruunt animæ, grauiori casu concutiūtur. Ideo Paulus gloriam, & honorem, & pacem eos sequi ait, qui per bonorum tolerantiam currunt quod nunc Christ᷑ apostolos admonet. Cùm enim ipso accepto gauisi, inde propter passionem & verborum molestiam tristitiam concepturi essent, post debitam doctrinam & consolationem: Hæc inquit, locutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur: hoc est, ne discedatis à me, neue à cursu desistatis. Gauisi estis in me, & quidē vehementer: sed incidit tristitia, hanc eximam, vt ad finem vsque lætitia perduret: ostendens in præsentibus non mœrorem, sed lætitiam capiendam. Vos ego perturbatos vidi, non contempsi, non dixi, cur non perseueratis in fortitudine? sed vos consolatus sum, & hāc dilectionem meam volo perpetuò seruetis. Audistis de regno, gauisi estis, vt impleatur lætitia vestra, hæc locutus sum vobis, hoc est, præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Rom. 2. b

Intuere dei dilectionē, tanquā catena quadā nostræ dilectioni connexā: idcirco nunc duo, nūc vnum mandatū dicit: nemo enim primum sine altero assequi potest. Nunc in-
Mat. 22 d quit, in hoc & leges, & prophetæ pendent: nunc, quæ vul-
Ibidē. 7 b tis vobis homines faciant, eadem & vos eis facite. Hæc est enim lex, & prophetæ, dilectio, vt hoc in loco testatur. Nam si perseuerantia à dilectione, dilectio à mādatorum obseruatione prouenit. mandatum autem est, vt diligamus inuicem, perseuerantia à mutua oritur dilectione. Neque simpliciter dilectionem dicit, sed & modum docet diligēdi. Sicut ego dilexi vos, inquit. Iterum ostendit non odio
Supr. 10 c aliquo discedere, sed dilectiōe. Quare magis admirari me debetis, pro vobis animam meā pono, vt superius inquit, optimum pastorem describens: hoc autem in loco eos admonet, & & dilectionis suæ magnitudinem, & qualis ipse sit ostendit. Sed qua gratia semper dilectionem extollit? quoniam hoc est discipulorū argumentū, hoc virtutē corroborat. Propterea Paulus tantopere dilectionē laudauit, vtpote verus Christi discipulus, qui eius vim sit expertus.

Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio uobis. Iam non dicā uos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius: uos autem dixi amicos quia omnia quæ audiui a patre meo, nota feci uo-
Infr. 16. c *bis.* Cur ergo inquit, Multa habeo vobis dicere sed nō potestis portare modo? Nihil aliud ex his verbis innuit, quā nihil alienum à patre locutum, cum maximi amoris indicium sit, quod arcana patris cum eis & communicauerit & dixerit. Cū autem omnia dicit, intelligendū de his est, quę eos audire conueniat, inde aliud neque paruum amoris argumentum adducit. *Non uos me elegistis, inquit, sed ego elegi uos.* hoc est, in amore præcurri: neque hoc contentus. *Et posui, inquit, uos:* id est, plantaui, vt me diligeretis: adhuc in vitis translatione perstat, *Vt eatis & fructum afferatis & fructus uester maneat.* Quod si fructus manebit, longè magis & vos manebitis. Neque vos tantùm amaui, inquit, sed & multa contuli beneficia, palmites vestros vbique terrarum propagans. Ecce quot modis suam proponit dilectionem, cū & secreta patris eis aperuerit, cū in amore præuenerit, cum pro ipsis tot mala patiatur, ex quo se perpetuo cum ipsis, qui allaturi sunt fructū, permansurum ostendit,

Neces-

Necesse nanq; vt diuino freti auxilio fructum faciant. *Vt quodcunq; petieritis patrē in nomine meo, det uobis.* Atqui eius qui petitur est facere: quod si pater petitur, quomodo filius facit? Vt nō minorē patre intelligas. *Hæc locutus sum uobis, ut diligatis inuicē.* hoc est, non exprobrandi gratia dico me aīam meā ponere, quod amare prior cœperim, sed vt in amorem meū vos trahā: inde cū persecutionem pati multis molestū, & intolerabile videret, & par esset etiā generosum animū deiici, ideo multis propositis & eorū placato animo ad hoc venit, & hæc eorū gratia, vt alia ex abūdantia dicta significet. Vt enim superius dixit, nō solū non dolendum, sed lætādum, quod iret ad patrē, non deserendi, sed vehementis amoris gratia. ita & in hoc loco lætandū ostendit. Et cōsidera quo pacto eos præparat, nō enim ait, Scio rem molestā: sed, cū propter me hoc patiamini, ꝑpter me etiam perferatis. Nō enim sufficiens cōsolationis causa hæc fuisset: quare ea omissa, alias duas adducit, & quia prioris virtutis hoc est argumentū, & contrariū esset dolendum, non quod odio nunc habeamini, sed diligemini: hoc autē significat, inquiens. *Si de mundo essetis, mundus quod suū esset, diligeret.* Quare si diligemini, malum de vobis præbetis argumentum. Inde cum his verbis rem non effecisset, iterū prosequitur: *Non est seruus maior domino suo: si me persecuti sunt, & uos persequentur.* Ostendit per hoc maximè futuros imitatores. Quousq; enim Christus fuit in carne: cōtra ipsum certabatur: post suā in cælum ascensionem, aduersus discipulos pugnatū est. Et cū pauci tanti populi bellum suscepturi perturbarent: eorū animos erigit, quod maximè eis lætandum sit, si ab illis odio habeantur: ita enim passionis meæ participes eritis. Non ergo perturbari debetis, non enim me meliores estis: nam vt prędixi, Non est seruus maior domino suo. Inde tertio eos consolatur, quod pater vna cum ipsis iniuriam accipit. *Hæc omnia facient uobis, inquit, propter nomen meum quia nesciunt eum, qui misit me.* Hoc est, illum offendunt. Ad hæc omnem eis veniam aufert, & aliam affert consolationem. *Si non uenissem, & locutus eis non fuissem, peccatū non haberent.* & causam affert, quod iniustè & in se & eos facient. Sed quid in hęc nos mala adduxisti? Nónne persecutionem & odium præuideres?

Sup. 14 d

Cui his verbis occurrit, *Qui me odit, & patrem meum odit.* Ex quo nõ paruum etiam prædicit supplicium. Cum enim frequenter propter patrẽ Christũ persequi dicerent, omnẽ nunc ipsis tollit excusationem, quã ne haberent: primum, inquit, doctrinam proposui, inde eam operibus confirmaui secundum Mosi legem, qui omnes præmonuit, vt ei parerent, qui talia faceret, & diceret, qui & dei cultum erudiret, & maximis clareret miraculis. Neque simpliciter signa dixit, sed quę nemo alius fecit: & ipsi horũ testes sunt, cum

Supra. 9 f dicant: Nusquam sic apparuit in Israël: neq; auditum est à seculo, quod quis aperuit oculos cæci nati, & Lazari resur-

Supra. 11 f rectio, & alia multa huiusmodi, & modus ipse miraculorũ nouus, & admirabilis. Sed qua gratia & te, & nos persequũtur? *Quia de mundo nõ estis. Si de mundo essetis, mũdus quod suum erat, diligeret.* Prçcõmemorat eis verba, quę ad fratres suos dixerat, sed illic quidem morali*, vt eos purgaret: hic contra totũ aperuit. Et vnde cõstat propterea odio nos habendos fore? Ex his quæ in me facta sunt: quod factũ, aut dictum attulerunt, ne me acciperent. Inde cũ res stupenda nobis esset, adducit & causam, hoc contentus, prophetã adducit, ostendens eum iampridem his verbis prædixisse.

Psal. 68 a *Quia oderunt me gratis.* quod & Paulus faciebat. Multis e-

34. c nim admirantibus, quomodo Iudæi non crediderint, prophetarum nititur testimonio, quod malitia & stultitia eorum incredulitatis causa fuit. Quid ergo? Si sermonem tuũ non seruauerunt, neque nostrum seruabunt: si te persecuti sunt, & nos persequentur. Si signa qualia nemo viderunt, si verba qualia nemo audierũt, & nihil tamen profecerũt, si patrem & te odio habent, cur nos eis relinquis? Quomodo apud eos vllam iam habebimus authoritatẽ? Quis gentiliũ nobis aures adhibebit? Ne igitur his intellectis perturbarentur, vide quam affert consolationem. *Cum uenerit paracletus, quem ego mittam uobis a patre spiritum ueritatis, qui a prtre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & uos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.* Ille dignus fide erit, propterea non spiritum sanctum, sed veritatis appellauit. Illa autẽ particula, Qui à patre procedit: hoc est, qui omnia certo nouit, sed de seipso, inquit: Scio vnde ve-

Supra. 8 b nio, & quo vado: & cum de veritate loqueretur, quem ego mittam,

mittam. Ecce quod non pater solus, sed & filius spiritũ mittit: & vos qui mecum fuistis, neq; ab aliis audistis, adhibetis fidem: hinc apostoli confirmati dicebant, Qui cũ eo comedimus & bibimus. Quod non ad gratiam dictum sit, spiritus dictis testimoniũ perhibet. *Hæc locutus sum uobis, ut non scandalizemini.* hoc est, cum multos incredulos & vos persequentes videritis. Extra synagogam facient vos. Iam enim hoc decreuerant, si quis Christum confiteretur. *Sed uenit hora, ut omnis qui interficit uos, arbitretur obsequium se præstare deo.* Si vos interficient, rem piam & deo gratam facturos se existimabunt, Inde iterum consolatur: *Et hæc facient uobis, quia non nouerunt patrem, neque me.* Hoc vos satis cõsoletur, quod propter me, & patrem hoc patiemini. Hic iterũ eos beatitudinis admonet vt in principio: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & vos persecuti fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, mentiẽtes propter me: Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cælis. *Hæc locutus sum uobis, ut cum hora uenerit, reminiscamini.* Itaque ex his & reliqua credetis. Neque dicere poteritis me ad gratiam loqui, aut vt vos fallam. Neque enim decepturus, quæ mendacii argui possent prædiceret: ideo prę dixi, ne in non expectata incidentes, perturbaremini, ac etiam ne non præuidisse futura diceretis. *Reminiscamini ergo, quia ego dixi uobis.* Etenim semper Iudęi vmbra quadam persecuti sunt discipulos, ac si mali essent, non tamen perturbati sunt, cum à magistro præsciuerint id futurum. Sufficiens nanq; causa fuit, quę eos confirmaret. Ideo frequenter hoc meminit, quod nõ nouerunt me: & propter me facient, & propter nomen meum, & propter patrem, & primus passus sum, & non iusta causa id ausi sunt. Horum & nos in tentationibus reminiscamur, cum à malis hominibus aliquid patimur, in principem nostrũ, & fidei perfectorem inspiciamus, quod à malis, quod propter virtutẽ, quod propter Christũ mala patimur. Quod si animo voluemus, omnia facilia, omnia tolerabilia nobis videbuntur. Nam si quis pro charissimis aliquid passus etiam gloriatur: si quis propter deum quid tolerat, quam sentire molestiã putandum est? Si ipse crucem rem ignominiosam gloriam propter nos appellat, multò magis hoc in ipsum animo esse debe-

Act. 10. f

CAPVT XVI.

Mat. 5. a

Ibidem. b

debemus. Etsi mala ita nobis, cōtemnenda sunt, multò magis pecunię & cupiditates. Oportet enim in reb⁹ grauibus & molestis, nō labores, sed præmia considerare. Quemadmodum enim mercatores nō maris pericula, sed lucrū expectant: ita & nos cælum, & dei pręsentiam. Et si tibi diuitiæ dulces videntur, id deum nolle tibi in mentem veniat, & cōtinuo displicebūt. Rursum si molestū est, pauperibus aliquid dare, noli impensam dutaxat intueri, sed transfer mentem ad seminis illius fructum. Et si graue erit alienæ vxoris amorem contemnere, præmium tibi succurrat, & ęquo animo perferes. Quod si hominum metus ab indebitis nos rebus nonnunquam abducit, longè magis Christi desiderium. Difficilis virtus, sed magnas futurorū promissiones ei cōparemus. Boni enim & studiosi etiam sine pręmii respectu, ipsius pulchritudinē intuentur, & propterea eam complectuntur: & vt deo placeant, nō propter mercedem rectè agunt, & magnifaciunt continentiā: non ne puniantur, sed ne offendāt deum. Quod si quis imbecillior etiam in præmium spectat: ita & nos in eleemosyna faciamus, & gentilium misereamur, neque fame confectos despiciamus. Quomodo enim nō absurdū vt alii risu, & delitiis soluti, ad mensam saturentur, aliorum autę mendicantiū eiulatus audiant, neq; misericordia moueātur, sed ægre ferāt, & deceptores appellent? Quid dicis homo? Propter vnum panem quis decipit? Quid ni, inquis? Propter hoc ergo hęc tollenda est necessitas. Quod si dare nihil placet, noli tamen maledictis prosequi, Si non vis naufragio liberare, noli in profundum demergere. Scias velim cū accedentem pauperem expellis, qualiter tibi deum affectūreddas. Qua

Mat. 7 d enim mensura mensurabitis, inquit, mensurabitur vobis. Cōsidera quo ille animo repulsus abeat, oculos in humum deiectos, cōquerens à paupertate & iniuria plaga accepta. Nam si mēdicare maledictū putatis, quæ si petit, nō modo non accipit, sed cōtumelia afficitur, considera quantū perturbeē. Quousq; feris similes erim⁹, & naturā nostrā ꝑpter cupiditatē ignorabim⁹? Multi his verbis dolēt. Nollemus sed vt penitus misericordiam cōplecterentur, animo voluentes diem illum quo Christi Iesu tribunali adstabimus, cum vt nostri misereatur rogabimus, cum his in mediū aduoca-

uocatis Christus ad nos conuersus dicet, quod propter panem vnum & obolū tantis miseriis eorum animos affecerimus, quid dicemus? quid excusabimus? Quod enim illos in medium adducturus sit, audi quid dicat: Quandiu non fecistis vni de minoribus his, neq; mihi fecistis. Neq; enim illi quicquā nobis amplius dicēt, sed deus pro illis nos reprehendet. Nam & Lazarus à diuite visus est, non tamen quicquā ei dixit, sed Abrahā eius vices suscepit: ita & pauperibus eueniet, qui nunc à nobis contēnuntur. Neq; enim supplices eorū manus, vel aliqua misericordiæ specie intuebimur, cū in gloria erunt, nos eorū speciem induemus, & vtinā speciē tantū, & nō longè grauius suppliciū. Neq; enī diues micis impleri illic desiderabat, sed ardebat, & cruciabatur miserè, & audiuit: Recordare quia accepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nolim⁹ ergo, vt magnū quiddā diuitias admirari: hæ nanq; viaticum erunt nobis supplicij, nisi cauerimus: quemadmodū si cauerimus, paupertas & deliciarū, & requiei erit incremētū. Abluētur enī peccata, si æquo animo tolerabimus, & apud deum fidēter adesse poterimus. Nolimus ergo in hac vita ociū quærere, vt in cælo eo fruamur: sed labores pro virtute subeamus, superflua recidamus, & nihil aliud quęramus, q̄ in pauperes omnia nostra dispergere. Quæ nobis erit excusatio, cū ipse quidē nobis cælū pollicetur, nos ne panē quidē ei exhibemus? Cū ipse tibi solē oriri facit, & omnis creaturæ ministeriū tibi largitus est, tu nec nudū induis, neq; ei domum cōmunicas? Et quid ego solē & creaturā memini? Corpus tibi suum tradidit, & preciosissimū sanguinē, tu nec potū das: at semel dedisti, non est hæc eleemosyna. Nisi enim quousq; habes, indigenti subueneris, nunquā debitum impleueris. Nā & virgines habentes lāpades, habebant oleū, sed nō ad sufficientiā. Opus est enim etiā de tuo nō tā parcum esse, sed cùm domini tibi creditæ sint facultates, cur tā tenax es? Vultis causam dicā huius inhumanitatis? Qui per auaritiam congregant, ad eleemosynam pigri sunt. Qui ita lucrari didicit, nescit expēdere: Quomodo enim qui rapinæ inhiat, ad contrarium se formabit? Qui aliena accipit, quomodo sua dare poterit? Etenim canis qui nimia carnis voracitate tangitur, non bene potest gregem custodire:

idcirco

Mat. 25. d.

Luc. 16. e

Ibidem. f.

idcirco paſtores eiuſmodi interficiunt. Quod ne nobis accidat, à tali guſtatu abſtineamus. Etenim carne veſcũtur, qui miſeros fame mori patiuntur, Nónne vides, quomodo omnia nobis communia ſtatuit deus? Nã ſi pauperes eſſe permiſit, etiam hoc diuitũ gratia factum eſt, vt per eleemoſynam peccata poſſint abluere. Tu autem & in hoc crudelis & inhumanus es. Vnde cõſtat, quod ſi in maiorib⁹ hãc haberes poteſtatem, innumeros interemiſſes, & lumẽ, & vitam omnẽ excluderes. Quod ne fiat, opus eſt hãnc excideres inſatiabilitatem. Quod ſi hoc audiẽdo ægrius fertis, ergo longe magis videndo. Quandiu tu diues, ille pauper? Vſq; ad veſperã, vlterius non licet, adeo breuis vita eſt, & oĩa in vltimis, & iam oĩa ſunt in ianuis, vt vel breuis hora oĩa exiſtimanda ſint. Quid opus eſt arca profluenti? Quid ſeruorũ & familiarium multitudine? Quare nõ poti⁹ multos eleemoſynæ præcones tibi comparas? Arca nullam emittit vocem, ſed latrones & fures allicit. Arcæ pauperum ad ipſum deum aſcendunt, & ſuauem vitam præſentem facient, & omne ſoluent peccatum, & gloriam à deo, honorẽ ab hominibus ferẽt. Quid ergo tibi tot bona inuides? Non enim illis, ſed tibi conſules longe magis. Illis largiẽdo in hac vita ſubuenis: tibi autẽ futuram gloriam, & fiduciam repones: quam vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum. Amen.

HOMILIA LXXVII. EX CAP. XVI.

HAEc autem ab initio uobis non dixi, quia uobiſcum eram. Et nunc uado ad eum qui me miſit, & nemo ex uobis interrogat me quo uadis? Sed quia hæc locutus ſum uobis, triſtitia impleuit cor ueſtrum. Magna triſtitiæ vis, & multa nobis opus eſt fortitudine, vt ei affectui generoſe reſiſtamus, & vtilitatẽ inde, ſuperfluis abiectis, conſequamur. Cũ enim vel nos, vel proximi peccant, tunc triſtandũ eſt: cum autem in humanos caſus incidimus, inutilis tunc triſtitia. Quæ cũ diſcipulos nondũ perfectos oppugnaret, cõſidera

Supr. 13 d quomodo eos perterrẽdo arguit Chriſtus. Cũ enim multi

Sup. 14 a de hoc interrogaſſent: nã & Petrus dixit, Quo vadis? Tho

Ibidem. mas, Neſcimus quo vadis, & quomodo poterim⁹ viã ſcire? Et Philippus, oſtende nobis patrẽ: nunc audientes, Extra

ſynago-

synagogam vos facient,& odio habebunt vos:&,Qui interficit vos,arbitratur obsequium se præstare deo: ita animo defecerunt vt ne loqui quidē possent,quod exprobrās eis Iesus,inquit:*Hæc autem ab initio non dixi uobis ,quia uobiscū eram: & nunc uado ad eum qui me misit,& nemo ex uobis interrogat me,quo uadis?Sed quia hæc locutus sum uobis , tristitia impleuit cor uestrum.* Cuius nimietas grauis est,ad mortem viam parat:ideo Paulus dicebat,Nequādo abūdantiori tristitia absorbeatur talis. Hæc ab initio vobis nō dixi,inquit:Quare ab initio non dixi?Ne quis diceret à sæpenumero contingentibus coniectatum esse . Et quid rem tam difficilem aggrederis?Sciebam inquit ab initio,& nō quod ignorarem tacui, sed quia vobiscum eram. Et hoc hominis iterum more:quasi dicat,Quia in tuto eratis,& licitū erat interrogare,cū volebatis , & in me totū bellū vertebatur , & superfluum erat hæc à principio dicere,hoc ergo tunc nō dixit. Nónne duodecim aduocās,inquit,quoniam ad principes &reges ducemini,& flagellabunt vos in synagogis? Quomodo ergo in quit,ab initio nō dixisse? Quoniā verba,& expulsiones prædixerat,non tamen quod mors eorū videretur expetenda,vt obsequium arbitrarentur: hoc enim præ omnibus eos perterrere poterat:si quidem tanquā impij,& perditi homines erant iudicandi.Præterea illud dicendum est,quod tunc quidē quæ à gentibus passuri erāt dixit,Nunc vero quę à Iudęis,& per excessum maxime,& quod ꝓpe esset admonuit.Nunc vado ad eū qui me misit, & nemo ex vobis interrogat me,quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis,tristitia impleuit cor vestrū. Nō parua hæc consolatio,qđ sciret quanta tristitia afficerētur,& qđ relinquerētur à Christo,& quod multa essent passuri. Formidabat enim,an forti ea animo essent toleraturi.Sed qua gratia in tanta perturbatione non acceperunt spiritum sanctum?Vt iam satis confirmatos intelligeres. Nam si nōdū accepto spiritu tanto metu superati non resilierunt,considera quales futuri essent gratia repleti?Quod si tunc constanter perseuerassent,spiritui adscribendum esset:tunc verò ipsorum voluntatis fructus,& manifestū eorū in Christum amoris augmentū apparuit,cum adhuc gratia nudi essent.Sed ego veritatem dico vobis,expedit vt ego vadā.

2.Cor.2 b

Mat.10. b.

Ecce

Ecce quomodo iterum eos consolatur, Non ego ad gratiã loquor, inquit, sed licet maiorem in modum contristemini, quod expedit audiendum est. Vos vt adessem velletis, vsus aliud postulat. Diligentis autem est, cum vtilitatem cognoscit, eam non prætermittere, vt ea dilecti priuētur. *Si ego non abiero paracletus non ueniet ad uos*: Quid hic dicũt, qui de spiritu nõ recte sentiunt? Expedit dominum abire, & venire seruũ? Vides quanta sit spiritus dignitas? Si abiero, mittam eum ad vos. Et quid hoc vtilitatis? Cum venerit arguet mundum: hoc est, non impune hoc facient, si venerit. Sufficientia enim erunt iam facta eis silentium indicere: cum autẽ per illũ & hæc fient, & doctrina perfectior, & signa maiora subsequẽtur, multò magis dãnabuntur, cũ tanta viderint in noĩe meo fieri, ex quo manifestior mea fiet resurrectio. Siquidẽ nunc possent dicere me fabri filiũ esse, cuius patrem & matrẽ cognoscant: at cum me mortẽ soluere, malitiam & dæmones fugare, vitia naturæ emendare, immẽsam spiritus plenitudinẽ mitti, & hęc omnia nominis mei inuocatione fieri, intuebũtur, quid dicẽt? Testimoniũ perhibuit de me pater, & perhibet spũs: & quãuis à principio testificatus sit, tamen & nũc testificabitur. Illud autem verbum. Arguet de peccato: hoc est, omnẽ auferet excusationem, & sine venia peccasse demonstrabit. Et de iustitia, quia ad patrem vado, & iã nõ videbitis me: hoc est, quia irreprehensibiliter vixi, cuius signum est quod vado ad patrem. Nam cum frequẽter Iudęi Christum accusarẽt quod à deo nõ esset, & propterea peccatorẽ, & legis transgressorẽ dicerent: hinc omnis calumnia amouebitur, Nãsi opinio quod à deo nõ sim, me trãsgressorẽ ostendit, cum spiritus me illuc abeuntẽ, neque ad horã, sed permanentẽ ostenderit: hoc enim per eã particulã, Iam non videbitis me significatur. Quid nã dicẽt? Animaduerte his duobus omnẽ malã suspicionẽ auferri. Neq; enĩ peccator miracula facere, neq; esse apud deũ ꝑpetuò potest, quare nõ possunt me amplius peccatorẽ, & à deo nõ esse dicere. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.* Iterũ hoc in loco de iustitia verba facit, quia aduersariũ superabit. Neque enim peccatori possibile esset, quod nemo iustorum hominum valuit: quod autem propter me iudicatus

tus est, scient, quia cum in posterum pessundabũt, & resurrectionem meam manifeste videbunt, quod iudicantis eũ est: neque enim valuit me superare. Nam cum dicãt, quod dæmoniũ habeo, quòd deceptor sum, omnia hæc falsa deprehẽdẽtur. Nõ eñ illũ vicissem, si peccato essem obnoxi⁹ nunc & iudicatus est & eiectus. *Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo. Expedit ergo ut uadam.* Siquidem tunc portabitis, cum abiero. Et quid? Maior ne te spiritus est, cum nunc non possumus, illo autem aduenien te portabimus? Num maior illius, & perfectior efficacia est? Minime, mea etenim dicet, ideo inquit. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audiet loquetur, & quæ uentura sunt annũciabit uobis. Ille me clarificabit, & de meo accipiet, & annunciabit uobis omnia. Quæcunque habet pater, mea sunt.* Cum dixisset, ille vos docebit omnia & suggeret, & in tribulationibus vos cosolabitur, quod ipse nõ fecit: &, expedit me abire: & non potestis portare modo, tunc autem poteritis, & docebit omnẽ veritatẽ, ne his auditis maiorẽ illum arbitrarẽtur, & in vltimã impietatem inciderent, propterea à se accepturum dicit: hoc est, quæ ego dixi, & ipse dicet. Illa vero particula, Nihil à seipso loquetur: nihil cõtrarium, nihil aliud quam se locuturũ significat. Quemadmodum enim de se loquut⁹ inquit: A meipso nõ loquor: id est, nihil prӕter patris voluntatẽ, ita & de spiritu. *De meo accipiet.* hoc est, quæ ego & scio, & cognosco, vna enim mea, & spiritus scientia. *Et quæ uentura sunt annũciabit uobis.* Hoc eorũ animos excitauit. Ad nullã enim rẽ tã cupidũ est humanũ genus, q̃ ad futura cognoscẽda. Ideo frequẽter interrogabant, quo iret, quæ esset via: quã solicitudinẽ tollit, cũ annunciaturũ omnia spiritũ pollicetur, ne incauti errarẽt, Ille me clarificabit. Quomodo? In nomine mẽo virtutẽ dabit. Cum enim aduenïente spiritu maiora signa essent ostẽsuri, ideo iterum æqualitatẽ indicat, inquiens. Ille me clarificabit: & quomodo? Omnẽ veritatem dicet: etenim hoc ipsum testificatur, quod docebit veritatẽ. Ipse enim Iesus, & quia carnẽ indutus erat, & quia de seipso dicere discipuli nõ putabãt & quia nondum manifeste resurrectionem norant, cum imbecilliores essent, & propter Iudæos, ne tanquam legis transgressorẽ punitũ arbitrarentur frequenter

Supr 144

nihil

nihil de se magnum locutus est, neque apertè à lege dissensit, & quum nondũ confirmati essent discipuli, & multi credituri, etiam à peccatis purgandi essent, & alij de seipso dicerent, meritò de se magna loqui abstinuit: ne ei stultitiæ, audientium imbecillitati adscriberent. Ideo quum dixerit, Docebit vos omnem veritatem: subdidit, Non loquetur à semetipso. Quod enim doctrina spiritus nõ indigeat, audi

1.Cor.2.c Paulũ: Quæ dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus dei. Et quẽadmodum spiritus hominis nõ ab alio discit, ita & spiritus sanctus. De meo accipiet: hoc est, in nullo à me dissentiet. Omnia quæcunque habet pater, mea sunt. Quum ergo mea sint illa, & ille à patre dicet, de meo dicit. Sed cur nõ venit spiritus ante Christi discessum? Quia nondum maledicto sublato, neq; soluto peccato, sed omnibus adhuc penè obnoxijs non venisset. Oportet, inquit, inimicitias prius dissolui, & reconciliari vos deo, inde tunc donum illud accipere. Sed cur, inquit, mittam eum? hoc est, ad eius vos acceptionem præparabo. Quomodo enim qui vbique est mittitur? Præterea & personarum differentiam ostendit, quum duas ponit: & quum ita inseparabiliter se habeant, vt spiritum complectantur & colant, suadet. Poterat enim & ipse hæc facere, sed propterea spiritũ miraculis clarere permisit, vt eius intelligerent dignitatem. Sicut enim pater quæ sunt producere potuit, filius autẽ ea facere dicitur, vt eius potẽtiam intelligamus: ita & hoc. Et ideo ipse carnem accepit, spiritui operationem reseruauit: & ita his silentium imposuit, qui inenarrabilis benignitatis materiam in impietatis argumentum accipiunt. Quum enim dicant, propterea filium incarnatum, quoniam inferior erat patre: dicemus ad illos, Quid de spiritu dicetis? Non accepit carnem, neque propterea filium maiorem asseretis. Ideo in baptismate trinitas accipitur. Etenim pater totum facere potest, & filius, & spiritus sanctus: sed cùm nemo de patre, sed de filio & spiritu dubitaret, in initiatione accipitur, vt in communicatione societatis illorum arcanorum bonorum,

Mar.2.b & dignitatis communicationem intelligamus. Nam quod filius per seipsum possit, quæ in baptismate cum patre po-

Supr.12f. test spiritus sanctus, manifestè illinc patet. Iudæis enim di-

Idẽ 10b cebat, vt sciatis quia potestatẽ habet filius hominis in terra

dimitẽdi

dimittendi peccata. Et iterum. Vt filij lucis sitis:&, Ego vi Sup. 12. f
tam æternam do eis. Et postmodum: Vt vitam habeant,& Ibid 10. b
abundantius habeant. Videamus & spiritū hoc idem face- 1. Cor. 12.
re. Vbi nanq;? Vnicuiq; autem manifestatio spiritus datur a.
ad vtilitatem. Qui ergo hæc exhibet, etiam magis peccata
dimittit:& iterū, Spiritus est qui viuificat,& viuificabit per Rom. 8. b
inhabitantē spiritum in vobis:&, Spiritus vita per iustitiā. Ibidem.
Et iterū: Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Non enim
accepistis spiritū seruitutis iterum in timore, sed accepistis
spiritum adoptionis. Et tunc quicquid faciebant præsente
spiritu, miraculis plena erāt. Et ad Corinthios scribēs Pau
lus inquit: Sed abluti estis, sed sanctificati estis, in nomine 1. Cor. 6.
domini nostri Iesu Christi,& in spiritu dei nostri. Cū ergo c.
de patre multa audissent,& filium multū operatū viderent,
nihil autē manifestè de spiritu scirent, ipse miracula facit,
& perfectā inducit cognitionem. Sed ne propterea maior
existimaretur: ideo, vt iam dixi, inquit: *Quæcunq; audiet, lo
quetur: & quæ uentura sunt, annunciabit.* Nā si hoc esset, quo-
modo non absurdum sit, si tunc auditurus & propter disci-
pulos? Neq; enim tunc debebat secundū vos scire, nisi pro-
pter audituros. Et quid hoc dicto absurdius? Prætere quid
erat auditurus? nónne hæc omnia dixerat per prophetas?
Siue enim de solutione legis docendus erat, dictum est, si-
ue de Christo,& eius diuinitate, & de eius incarnatione,
etiam dicta erant. Quid apertius ad hęc dicendum,& quę
ventura sunt annūciabit? Hic maximè eius dignitatē ostē-
dit, quum deo maximè propriū sit futura prædicere. Quod
si ab alijs ītelligeret, in nullo prophetas excederet: sed hic
certam ad deum cognitionem ostendit, quod nil aliud lo-
qui posset. Quod autem dicit. *De meo accipiet.* siue de mea
carne accipientis gratia, siue de eadem quam ego habeo co
gnitione, nō necessitate: neq; quod ab alio discat, sed quod
vna & eadem cognitio est. Et quare non aliter dixit? Quo-
niam nondum de spiritu audierant. Quare vnum tantū ad-
nititur, vt credatur & accipiatur ab eis, & non scandalizē-
tur. Nam quū dixisset, Vnus est magister vester Christus:
ne persuasi non esse illi credendū putarent: vna est, inquit,
& mea & illius doctrina: quæ ego docturus erā, ipse dicet:
Nolite aliam illius doctrinam arbitrari: etenim illa mea

sunt,& meam gloriam augent. Vna est patris,& filij,& spiritus sancti voluntas: ita & nos esse vult,inquiens: *Vt sint unum,sicut ego & tu unum sumus.* Nihil enim concordiæ,& mutuæ voluntati æquiparandum. Vnum enim multiplex est. Si enim cõcordes sint duo vel decem, non amplius erit vnus,sed eorum vnusquisque fit decuplum, & inuenies in decem vnum,& in vno decem. Et si inimicum habeant:qui vnum aggreditur,ferè decẽ aggreditur,ita superatur. Non enim ab vno tantùm,sed à decem impetitur. Indiget vnus, sed non est in egestate:maiore enim ex parte,hoc est,nouẽ abundat:& pars quæ indiget,vtputa minor maiore exuberante obtegitur. Singuli eorũ viginti manus habent,& oculos viginti,& totidem pedes. Non enim suis tantùm oculis videt,non suis pedibus sustentatur,nõ suis operatur manibus,sed & amicorum. Decẽ animis spirat:non enim ipse sibi tantùm curæ est,sed & illis:quod si cẽtum essent,idem contingeret,& virtus augeretur. Ecce dilectionis excellẽtia,quo pacto vnum insuperabilem & multiplicem reddat, & vnus in multis simul locis, & in Persidæ & Romæ esse possit:& quod natura nõ potest,dilectio potest & pars eius hic,pars illic est,vel potius totus vtrobiq;. Et si quis mille, vel duo millia amicorum haberet,considera in quantã ille potestatem ascẽderet. Animaduerte quantũ capiat augmẽtum dilectio:hoc enim mirum est,vt mille vnus efficiatur. Cur ergo tantas nobis,tantum securitatem non comparamus?hoc diuitijs omnibus, hoc bonæ valetudini, hoc ipsi vitæ præstat,hoc æquanimitatis materia. Quousq; vno & duobus dilectionem circunscribemus? Considera econtrariò: Sit qui nullum amicũ habeat:quod vltimæ est amentię (fatuus enim dicet,nõ est mihi amicus)huiusmodi vir quã vitam viuet? Quamuis enim ditissimus sit,quãuis omni copia & delitijs abundet, quamuis innumera bona possideat, omnibus caret. Sed non in amicis ita vsuuenit, sed & pauper diuitibus ditior est:& quæ in se pro se dicere nõ audebit,amicus dicet:& quæ sibi præstare nõ poterit,alius & id & longè maiora præstabit:hoc pacto & voluptatis & securitatis materiã inueniet. Neque enim est, vt malè accidat, qui tot satellitibus custoditur: neque regij corporis custodes tam diligentes sunt suo muneri obeũdo,vt amici amico. Illi

eó. Illi nanque necessitate & metu custodiunt, hi beneuolentia & dilectione, quæ metu longè potentior est, & ille custodes suos metuit, hic illis magis quàm sibiipsi fidit, & idcirco nullius timet insidias. Has ergo merces nobis comparemus: pauper, vt paupertatis eas solatiũ habeat: diues, vt diuitias tueatur: princeps, vt securè dominetur: subditus, vt benignius sibi principes conciliet. Hoc mansuetudinis fundamentum: nam &, ferè illæ asperiores sunt, & sæuiores, quæ non gregatim viuunt. Propterea ciuitates habitamus, fora habemus, vt inuicẽ conuersemur: quod Paulus iubet, inquiens: Non derelinquentes congregationem suã. Nihil enim peius solitudine, & locis inaccessis. At inquies, Quid monachi montium cacumina habitantes? Neque illi sine amicis sunt, sed multitudinis tumultus aufugiunt: amicos autem & certo amoris vinculo sibi deuinctos habent, vt hoc assequantur, secedunt. Nam cum rerum actiones, plurimas concipiant contentiones: ideo è medio secedentes quàm diligentissimè dilectionẽ colunt. Et quid si quis solus sit, inquit, & innumeros haberet amicos? Equidem si fieri posset, velim & vt etiam simul versari liceret, iã firma maneat amicitia. Neq; enim locus amicos facit. Multos habent laudatores, qui non laudarent, nisi amarent. Et ipsi rursum pro vniuerso mundo orant: quod maximæ dilectionis est argumentũ. Ideo in mysteriis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundamus, & pro infirmis & terræ, & maris, & vniuersi orbis fructibus sacrificamus. Vides dilectionis vim in orationibus, in mysterijs, in admonitionibus? hoc omnium bonorum causa est. Si hoc diligenter complectemur, & præsentia rectè disponemus, & regnum consequemur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Heb. 10. d.

Sacrificiũ pro omnibus offertur.

HOMILIA LXXVIIII. EX CAP. XVI.

M*odicum, & nõ uidebitis me: & iterum, modicũ & uidebitis me, quia uadò ad patrem. Dixerũnt ergo ex discipulis eius adinuicem: Quid est hoc quod dicit nobis modicum, & non uidebitis me?* Dolentem & tristitia affectum

animum, nihil adeò deijcere solet, quàm anxij sermone s eum frequenter angentes. Quid ergo Christus quum dixerit: Vado, & iam non loquar vobiscum: eadé repetit, Modicum & iam nõ videbitis me, & vado ad eum qui me misit? Cùm eos ad se per spiritus sancti sermonem reduxisset, tũc iterum eos percellit, ne efferentur. Cur hoc facit? eorũ animum experitur, & probatiorem reddit, & vt in calamitatibus æquo animo discessum suum & generosè perferant assuefacit. Qui enim audiendo id animo volutabant, rem ipsam postmodum facilè laturos credibile erat. Quod si quis diligentius inuestigaret, hoc ipsum consolatio est, quod dicit ad patrem ire. Erat enim argumentũ quod nõ periret, sed mors eius translatio esset ad patrẽ, & aliam intulit consolationem: non enim tantùm dixit: Modicum & nõ videbitis me, sed prosecutus est, Modicũ & videbitis me: se rediturum, & post breuem separationem perpetuò affuturum significans: quod non intellexerunt. Vnde & nõ immeritò quispiam admirari posset, quomodo sæpenumero idem audiẽtes, adhuc perinde ac si nihil audissent, dubitãt. Quare ergo non intellexerunt? Aut propter tristitiam, vt arbitror: ipsa enim in omniũ quæ audierant obliuioné adduxerat: vel propter verborũ obscuritaté, vt contraria locutũ arbitrarentur. Si videbimus te, inquiunt, quomodo vadis? si vadis, quomodo videbimus? Ideo dixerunt se quid loqueretur ignorare. Quod enim abiturus esset, norant: ignorabant autem paulò pòst rediturum: propterea eos arguit, quod nõ intelligerent. Nam quum vellet de morte doctrinam eis persuadere, inquit: *Amen amen dico uobis, quia plorabitis & flebitis uos.* Quod mortem & crucé significabat, *Mundus autem gaudebit.* Quum enim quia cupiebant, facilè ad credendum adducerentur, quod non moreretur, tamen audientes quod moreretur, quid sibi vellet: Modicũ illud, dubitarent, inquit, *Plorabitis & flebitis, sed tristitia uestra conuertetur in gaudium.* Et vt ostenderet post trinitaté gaudium secuturum, naturale adducit exéplum. *Mulier quum parit, tristitiam habet.* Qua parabola in calamitatibus ꝓphetę vsi sunt: quasi dicat, Dolores capietis, sed quales partus, qui lætitiæ causa sunt. Simul & resurrectionem confirmat, indicãs abitum suum perinde esse, ac si ex vtero matris in

lucẽ prodeat:quasi dicat,Nolite admirari, si per hãc tristitiam ad optima vos ducam:nã & mater in pariendo sic per tristitiam transit. Significat autem hic & mysterium quoddam,quod mortis dolores soluerit,& nouum hominẽ regenerari fecerit. Neque dixit tantùm tristitiam transituram, sed magnitudine lętitię succedente, nihil eius penitus remansurum: ita erit sanctis. Atqui non propterea gaudet mulier, quia venit homo in mundum,sed quod filium peperit.Nam si id esset,nihil prohiberet,quin quæ nõ pariunt,aliis parientibus gauderent. Qua ergo gratia sic inquit? Quia ad hoc solùm adduxit exẽplum: vt breuẽ tristitiam perpetuum gaudium secuturum,& se ad vitam transferri,& magnum malorum lucrum ostenderet. Et non dixit, Peperit filium, sed, *quia uenit homo in mundum*. Vbi suam significat resurrectionem,& nõ morti illi, sed regno parturiendum. Ideo non dixit,quia natus est filius, sed homo. *Et uos nunc quidem tristitiam habetis: iterum autem uidebo uos,& gaudebit cor uestrum.* Inde quod non amplius morietur, inquit: *Et gaudium uestrũ nemo tollet a uobis. Et in illa die me nõ rogabitis quicquã* Iterũ nihil aliud ex his cõfirmat, quàm quod à deo est,tunc sciens omnia. Sed quid significat,me nõ rogabitis? Non indigetis aduocato,sed nominis mei inuocatio satis est ad omnia cõsequenda. Ostendit nominis potestatẽ,siquidem neq; visus, neq; rogatus,sed appellatus tantũ apud patrẽ mirabiles reddit. Vbi autem hoc factum est? Vbi dicunt,Respice ad minas eorum, & da seruis tuis cũ fiducia accipere sermonem tuũ, & facere in nomine tuo signa & concussus est locus vbi erant, Hic iterũ ostendit expedire vt abeat. Siquidem vsq; tunc nihil petierunt,iam accipient oĩa quęcunq; petierũt. Neque enim cũ iam vobiscũ non ero,arbitremini quod vos reliquerim. Nomen enim meum maiorẽ vobis fiduciam exhibebit. Cũ ergo obscuriora essent,inquit: *Hoc in prouerbiis locutus sum uobis. Venit hora cum iam in prouerbiis non loquar uobis.* Tempus erit cum omnia aperte intelligetis, hoc est resurrectionis tempus: tunc cũ fiducia de patre annũciabo vobis. Etenim quadraginta dies & versatus,& locutꝰ est cũ eis,annũciãs, & exponens arcana regni dei. Nunc enim cũ timeatis, verbis meis non attenditis: cũ verò & me resurrexisse videri-

tis,& cognoueritis, fidenter omnia intelligere poteritis: quoniam ipse pater vos amabit, cum vestra de me fides cõfirmabitur,& non rogabo patrẽ. Vestra in me dilectio sufficiet vobis: *Quia uos me amastis, & credidistis, quia à deo exiui. Exiui à patre, & ueni in mundum: iterum relinquo mũdum, & uado ad patrem.* Cũ enim resurrectionis sermo nõ parum eos cõsolatꝰ esset, &inde etiã cõsolatio augeretur, cũ à deo venisse,&ad deũ ire diceret, frequẽter id repetit, alterũ enim quod rectè in ipsum crederẽt, pollicebat, alterũ quòd certi esse deberent. Nã cum dixit, Modicũ & non videbitis me: & iterum, modicum, & videbitis me: non immeri-
Sup.14 a tò quid diceret, ignorabant. Nunc non itidem. Quid
Ibidẽ.13 d autem significat, non rogabitis quicquam? Non dicetis, Ostende nobis patrem tuũ: & quo vadis: quoniam certam habebitis cognitionẽ, & afficietur vobis pater, sicut & ego. Hoc maximè bonã eis spem dedit, quòd patri futuros amicos polliceretur. Quam ob rem dicunt. *Nunc scimus quia nosti omnia.* Ecce quomodo voluntati eorum respondet. Et nõ *est opus, ut quis te interroget.* Hoc est priusquã audires quid nos pturbaret, intellexisti,& recreasti nos dicendo, pater vos amat, quia vos me amastis. Post tot & tanta nunc tandem se scire asserũt. Vides quã imperfectè se habebãt? Inde cum tanquã gratias ei agentes dicunt, Nunc scimus, inquit. Multis aliis indigetis antequam perfectionem possitis attingere. Nihil adhuc vobis profecit. Nunc me inimicis tradetis,& tanta vos formido comprehendet, vt neque inuicẽ secedere poteritis, sed nihil hinc mali accipietis. Vides quomodo iterum eorũ condescẽdit infirmitati? hoc etiam eos arguit, quod frequenter hac egeant indulgentia. Cum enim dixissent, *Ecce iam palam loqueris & prouerbium nullum dicis, & propter hoc credimus tibi.* Ostendit quod neque nunc cum credunt, intelligunt: quod dicit, vt in aliud eos tempus remittat. Illud autem verbum, Pater mecũ est: propter eos iterum posuit. Hoc enim verè eos discere voluit: vt non perfectam eis cognitionem tradisse ostẽderet, & adhuc dubio animo essent. Par enim erat, vt humanum aliquid animo voluerent, quod nullum ab eo auxilium haberent: ideo inquit, *Hæc locutus sum uobis, ut in me pacem habeatis.* Hoc est, vt non excidam ex animo vestro, sed me recipiatis. Nemo ergo hæc ad dogma trahat: ad vestrã

conso-

consolationem dilectionémque dicta sunt. Neque enim hæc sola patietur. Quoad eritis in mundo, perturbationes habebitis, non cum trador, sed postmodum: verum ratio vobis opituletur. Nullum vos malum superabit. Magistro enim inimicos vincente, non oportet discipulos contristari. Et quomodo vicisti mundum, dic quæso? Iam dixi, cum principem eius eieci foras. Scietis autem postea, cũ omnes vobis paruerint, & acquieuerint. Licet enim & nobis vincere, si voluerimus fidei nostræ authorem sequi, & eadem via incedere, quam ipse nobis strauit: ita neque nos mors vincet. Quid, inquis, nõ moriemur? Hinc cõstat quod neque ipse victus est. Siquidem tunc creator clarus est, non cum hosti non cõfligit, sed cum congressus non vincitur. Non ergo propter congressum mortales, sed propter victoriam immortales. Tunc mortales essemus, si perpetuo apud eum permaneremus. Sicut enim longissimæ vitę animalia immortalia minimè diceremus, quanuis diutissimè viuerẽt: ita neq; mortalem qui mortuus sit, si post mortem resurrexerit. Dic quæso, si quis ad breue tempus erubesceret, num perpetuo rubrũ esse dicemus? Minimè: non enim id habitus est. Si quis palleret, hunc regio morbo laborantem diceremus? Neque hunc. tẽporalis enim morbus est: ergo neque mortalem dixeris, qui in morte vel parumper fuerit. Nam & dormiẽtes hoc pacto mortuos possemus appellare. Sunt enim, vt ita dixerim, mortui, & nihil operantur. Sed corpora mors corrumpit: & quid hoc? Non enim corrumpuntur, vt permaneant in corruptione, sed vt præstantiora euadant. Quamobrem vincamus mundũ, ad immortalitatẽ curramus, sequamur regem, cõstituam⁹ & nos trophæũ. Huius seculi voluptates, non labores recusandi sunt. Animas nostras in cælũ transferamus, vniuersa secularia superentur. Superantur enim si nõ ea desiderabim⁹, si ridebimus. Hospites sumus & aduenæ, nullæ nos molestiæ angant. Neque enim si ex clarissima patria, & claris parentibus ortus in longinquã regionẽ nemini notus abires, sine filiis, sine diuitiis, & te quispiã contumelia afficeret, ægreferres, ac si domi talia fierẽt. Quod enim certo te hospitẽ aliena in patria versari vides, omnia æquo animo & cõtemptũ, & famẽ & sitim, & huiusmodi ferre psuadet.

Supr. 12 c

Ciuitatem habes, cuius opifex & author de' est, quo breui accersemur. Qui vult pulset, iniurietur, maledicat, peregri ni sumus, & in miseria viuimus. Graue est in patria inter ci ues ea perpeti illic & ignominia maxima est, & iactura. Si quis alicubi nullum notum habeat, omnia patienter tolerat: contumelia secundum inferentis mẽtem grauior iudicatur. Vt exẽpli gratia: Si quis consulto prætorem maledictis prosequatur id sanè permolestè ferendũ est: at si priuatum arbitratus offenderis, vix iniuriam reputauerit: ita & nobis faciendum nesciunt nos maledici, vtpote qui cæli ci ues, & supernæ patrię adscripti, & Cherubin socii sumus. Quare nolimus ægreferre, neque cõtumeliam reputemus nam si nos cognoscerent, abstinerent: sed pauperes nos & miseros ducũt, ergo moueri minimè his verbis debem'. Dic quæso, si quis pręueniens seruos suos aliquantulum in diuersorio expectaret, & vel diuersorii dominus, vel alius quispiam incognitum illum exasperaretur & malediceret, nõne illius ignorantiam rideret? nõne error ille magis ho minem delectaret? Non lætaretur perinde, ac si ad alium, non ad se illa iniuria pertineret? Ita & nos faciamus, in diuersorio sedemus, expectantes huius vię socios. Cũ omnes cõueniemus tunc quos læserint, intelligẽt, tũc deiicient oculos, tunc erubescent, tũc dicẽt: Hi sunt quos stultè habui

Sapiẽ.5.a mus in derisum. His ergo duobus cõsolemur, & quod nos iniuriam accipimus, nã nos ignorant: & quod si vlcisci voluerim', grauius & nos postmodũ vlciscemur. Sed absit, vt quispiam tam immani & inhumano sit animo. Quid à gen tilibus nostris offendimur? Hoc non molestũ est, imò perleue. Quid tandẽ quod non eodem modo dilectos, qui no bis maledicunt, & quos ignoramus patimur? Nam cũ vos hic admonemus cõtumeliosis verbis nõnunquã vobiscum agimus. Frater est qui te offendit, perfer magno animo. Pater est & patruus. Quod si patris & fratris nomina vere

Ro.12 & 1.cor.12b Galat.6a ris, dicã propinquius. Nõ enim fratres tantũ inuicẽ sumus, sed & mẽbra & corpus vnũ cuius nomẽ magis reuereri debes. Non audistis gentile prouerbiũ, quod amicus cũ vitiis ferendus est? Non audisti Paulũ dicẽtẽ, Alter alterius onera portate? Non vides amãtes? Cogimur enim cum à vobis exemplum nõ possumus inde sumere, Facit & hoc Paulus, inquiẽs:

inquiens: Patres carnis nostrę habemus eruditores, & non Heb. 12. e
confundimur. Vel illud potius tēpestiuius afferetur, quod
ad Romanos scribitur: Sicut cōstituistis mēbra vestra ser- Rom. 6. c
uire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatē, sic constituetis membra vestra seruire iustitiæ, propterea bono animo exemplum cōplectamur. Non vides amantes? hi nanque meretricū amore quod mala perferunt? alapis verberibusque cæsi, irrisi, innumeris iniuriis lacessiti, blando tamen morbo cōprehensi, omnia sibi tranquilla & fœlicia arbitrātur: dum vel semel suaue aliquod, & placidum inde accipiant, priorum omniū obliuiscuntur, omnia secunda proueniunt, siue paupertas, siue morbus, siue quodcunq; aliud vel molestissimū, vitam suam miseram, vel beatam ex amicę affectu ducunt: neque humanā gloriam, neq; infamiam curant, sed & contumelias, & omnia magna cū voluptate propter illius amorem facilè tolerant: & si maledicat, si in faciem inspuat, rosis aspergi se putant. Et quid mirū si hoc in illam animo sint, cum etiam eius domum, & si lutea sit, si ruinam minetur, omnium tamen pulcherrimam cēsent? Ipsis præterea locis vbi vesperi versantur, visis excitātur. Date vt hoc in loco apostolicū illud in medium afferam: Sicut constituistis membra vestra seruire immunditiæ, ita constituatis seruire iustitię. Itidem & ego dico, vt illas dileximus: inuicē diligamus, & nullam molestiam reputemus. Et quid inuicem dico? ita deum diligamus. Nōne horretis audientes tantā me à vobis in deum dilectionem exigere, quantā in meretricē cōferimus? Sed ego horreo, quod neq; tantam pręferamus, & si placet, sermonem nostrum prosequamur. Siquidem hoc grauissimum est. Amata amātibus nihil boni affert, sed turpitudinem, ignominiam, contumeliam: hoc enim eius affert cōsuetudo. Deus autem cęlum, & cęlestia bona nobis proponit & in filios, & vnigeniti fratres nos adoptauit, & viuēti tibi multa largitur, & mortuo resurrectionem; & tot & tanta daturum pollicetur, quanta ne animo quidem complecti possumus, honorabiles, & reuerendos facit. Rursum illa omnia vult consumas, ac si in voraginem & in perditionem proiiceres. Deus tibi cęlum semines iubet, & cētuplum reddit, & vitam ęternam. Illa te vt mancipio vtitur, àmanti omni tyranno grauius impe-

Imperat. Deus inquit, Iam non dicā vos seruos, sed amicos. Animaduertis vtriusq; excessum & illius malorū, & huius bonorum? Quid præterea? Illius gratia multi vigilant, & quæcūq; præceperit libenter audiunt, domū relinquūt, patrem, matrem, amicos, pecuniam, & omnia sua deserunt. Dei gratia, vel nostri, potius, ne tertiam quidem rerum nostrarum partem aliquando largimur, sed & esurientē contemnimus, & nudum, neque respōdere ipsis dignamur. Illius si vel ancillā & barbaram ex medio foro amātes prospexerint, blandè & lęto vultu & longiore sermone affantur, & nihil in tota vita pręter eā esse arbitrātur, non principatum, nō regnū. Norunt qui hūc morbum experti sunt, plurimam gratiam habent imperanti amicę: nōne meritò, gehenna? nónne meritò innumera nos manent supplicia? Excitemur ergo, & ministerium nostrum deo exhibeamus & dimidiam eius partem, quam amantes meretricibus, vel saltem tertiam. Fortasse iterum horretis, vt ego: sed nolim verbis tantū, sed & re. Nūc in hoc consessu cor mouetur, egressi omnia abiicimus. Quod hinc emolumētum? Si illic consumendæ essent pecuniæ, nemo defleret paupertatem, sed nonnunquam fœneratur: hic si eleemosynæ admoneamur, filios, vxorem, domum, & curā rei familiaris, & multas excusationes adducimus: Sed multa, inquies, illic voluptas est. Hoc est quod doleo, quod plango. Quid si ostendero hic maiorem voluptatem, illic vix paruam, sed ignominiam, contumeliam, dispendium, inde bellū & odium, hic nihil huiusmodi? Quid huic voluptati æquiparandum, dic quæso? Cælum & eius regnum, clarissimamq́ue & perpetuam sanctorum vitam expectamus. Sed hæc expectamus, illa experimur, inquies. Vis & hæc experiri? Considera quanta fruaris libertate, & quomodo neminem renereris, neminem formidas, cum virtutem amplecteris, nō inimicum, non insidiatorem, nō calumniatorem, non ęmulum, non riualem, non zelotypum, non paupertatem, non morbum, nihil deniq; humanum. Illic & si plurima ad voluptatem cedant, & tanquam ex fonte diuitiæ affluant, riualium bellum, insidiæ omnium miserrimam vitam faciunt. Oportet enim, vt ad cōtemptibilis illius, & effœminatæ volūtatem bellū renouetur hoc innumeris mortibus

grauius,

grauius,& omni supplicio intolerabilius, hic nihil huiusmodi. Fructus, inquit, spiritus, dilectio, lætitia, pax, nullũ bellum, neq; superflua pecuniarum profusio, neq; post dispendium ignominia, siue obolum des, siue panem, siue aquę frigidę poculum multa tibi gratia habebitur, & nihil te mœrore afficiet, sed omnia te & liberũ, & gloriosum faciẽt. Quomodo ergo nos excusare poterimus? quam veniã cõsequemur, cũ hac via relicta vitiis nos addicimus, & in caminum ignis ardentem sponte nostra iactamur? Quam ob rem hortor, qui hoc morbo detinentur, resipiscant, & respiciãt sanitatem, neq; sinãt in desperationem incidere. Nã & filius ille multo etiam his grauioribus afficiebatur, sed cũ ad paternã domũ redijt, in pristinum honorem repositus est, & eo qui semper probatus est, clarior apparuit. Hũc imitemur, & ad patrem vel sero reuersi, eam nos aliquando captiuitatem libertate vendicemus, vt cælorum regnum consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum. Amen. Gal. 5. d. Luc. 3. c.

HOMILIA LXXIX. EX CAP. XVII.

H*Aec locutus est Iesus, & subleuatis oculis in cælum, dixit Pater uenit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet* te. Qui faciet & docebit, hic magnus vocabitur in regno cęlorum, & merito sanè. Verbis enim philosophari facile est, re aũt id ostẽdere generosi hoĩs est, & magni. Quare Christus de patiẽtia verba faciẽs, se proponit, vnde exẽplũ accipiãt. Propterea post hanc admonitionem ad orationẽ cõuertitur, erudiens eos, vt in tẽtatiõibus, omnibus omissis, ad deũ confugiamus. Cum enim dixisset, in mundo tribulationẽ habituros, & eorum mouisset animos, eos rursus per orationẽ erigit. Tanquam hominẽ adhuc discipuli Iesum intuebantur, ideo propter illos hoc facit: & quẽadmodũ in Lazari resurrectione, etiã causam affert, inquiens: Propter populũ qui circunstat dixi, vt credãt, quia tu me misisti. Sanè inquies, sed illud propter Iudæos merito locutus est, propter discipulos autem qua nam gratia? Non absurda quidem. Qui enim post tot, & tanta dicebãt, Nunc scimus, quia scis oĩa: maximè indigebãt vt cõfirmarentur. Pręterea neque euangelista orasse dicit, sed subleuatis Mat. 5. c Supr. 16. g.

uatis oculis in cęlum: & potius sermonem ad patrem esse, ait: Quod si alibi orationem appellat, & genu flexum dicit tunc autem oculos in cælũ extulisse, noli perturbari: propterea erudimur attentioné in orationibus adhibendam, vt stãtes suspiciamus, nõ oculis carnis tantũ sed mentis, & vt flectamus genua, conterentes corda nostra. Venit enim Christus, nõ modo vt se nobis ostéderet, sed vt virtuté nos erudiret. Magistrum autem nõ verbis tantũ, sed re erudire oportet. Audiamus quid dicit: *Pater, uenit hora, clarifica filiũ tuum, ut filius clarificet te.* Iterũ ostendit non inuitũ ad mortem venire. Quomodo enim qui hoc fieri orabat: & non sui solius crucifixi, sed & patris gloriã appellabat? nam & ita euenit, neque enim filius tantum, sed & pater clarificatus est. Ante crucem ne Iudęi quidem ipsum norãt. Israël, inquit, me non cognouit, post passionem vniuersus orbis cucurrit. Inde dicit gloriæ modũ, & quomodo ipsum glorificauerit: Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis. Iam cum non in Iudæos tantum prædicatio, sed in vniuersum orbem esset propaganda, infirmat superiorem de gentibus sententiam. Cum enim dixisset. In viam gentium ne abieritis: esset autem dicturus, Ite & docete omnes gẽtes: ostendit hanc esse patris voluntatem. Hoc nanque multũ Iudæos perturbauit, atq; etiam discipulos. Nõ enim postmodum facile tangere gentes patiebantur, quoad spiritus sancti doctrinã acceperũt. Siquidẽ nõ parum scãdali hinc Iudæis prouenit. Ergo post tantã spiritus apparitioné Hierosolymis, Petrus vix crimen purgare potuit, locutus sermonem quẽ habuit apud Simoné. Sed quid est: dedisti ei potestatem omnis carnis? Quãdo hanc accipit potestatem (interrogando hæreticos) ante, an post eorum formationem? Ipse enim, inquit, postquam crucifixus est, & resurrexit. Data est mihi omnis potestas, ite & docete omnes creaturas. Quid ergo, nõ dixit potestaté operum suorũ, sed fecit quidẽ eos habere: potestatę autem non habuit postquam fecit? Atqui omnia ipsum fecisse apparet & superioribus temporibus: & alios quidẽ vt peccatores puniens. Non abscõdam, inquit, à seruo meo Abraham quid debeo facere: alios vt bonos honorans, inde tunc quidem habuit: nunc autem perdidit, & rursus accepit. Et quis hoc dęmõ

Mat 10 a · Mat 28 d

dicerec

diceret? Quod si eadē & tunc, & in præsentia potestas, inquit enim: Sicut pater suscitat mortuos, & viuificat. Quid Supra 5 d
hoc significat? missurus erat eos ad gētes: ne ergo putarēt
rē nouā esse, cum dixisset: Nō missus sum nisi ad oues quæ Mat. 15 c
perierunt domus israël, ostendit hanc etiā esse patris volūtatem. Quod si hoc perquā humiliter loquitur, nihil mirū. Sic enim & illos tunc, & futuros ædificabat: & vt dixi, & semper dico, excessus humilitatis seruis multum persuasit ad auditorū imbecillitatē Christū locutū. Sed quid significat omnis carnis? Nō enim omnes crediderūt. Atqui omēs secundū partē crediderunt. Quod si non oēs, nō magistro crimini adscribendū est, sed nō accipiētib⁹. Vt omne quod dedisti ei, det eis vitā æternam. Si hoc in loco ad humani sermonis morē Paulum descendit, nō admireris: facit em̄ & dictarum causarum gratia, & vt semper magnifice de se dicere caueat, cū auditoribus non proficeret, nondum magnum aliquid de ipso opinātibus. Ioānes tamen cū ex per
sona sua loquitur, nō ita facit, sed altius erigitur, inquiens: Supr. 1 a
Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Et quod vita erat, & lux: & quod in propria venit: nō quod nō
haberet potestatem, nisi accepisset, sed quod aliis daret fi- Philip. 2 a
lios dei fieri. Et similiter Paulus æqualē deo predicat. Ipse autē Iesus magis humano loquēdi more loquitur. *Vt omne quod dedisti ei, det eius uitam æternam. Hæc autem est uita æterna, ut cognoscāt te solum deū uerū, & quē misisti Iesum Christum.* Solum verum deum, ad eorum qui dij non sunt differentiā inquit. Ad gentes nanque mittendi erant. Quod si nō tolerarent, sed propter hoc tantū filium verū deum esse negarent, ex hoc etiam deum tollerēt. Inquit enim, Gloriam à
solo deo nō quęritis. Quid ergo? non erit deus filius? Quid Supr. 5 g.
ni? Si deus, & solius patris dicentis cōstat etiam & verum
esse, & eius qui solus deus vocatur. Quid cum dicit Paul⁹: 1. Co. 19 a
An solus ego & Barnabas? An Barnabam tollit? Minime. Solus enim ad aliorum ponit differentiā. Quod si non verus est deus, quomodo veritas? Multum enim à vero veritas differt. Non verum hominem quid esse dicemus? Nónne non hominem? Sic si verus deus nō est filius, quomodo erit de⁹? Quomodo nos de⁹ facit & filios nisi sit verus? Sed de his diligētius à nobis in aliis dictum est, quare alia pro

sequamur

ſequamur. *Ego te clarificaui ſuper terram.* Recte ſane ſuper terram, in cælo clarificatus erat, cũ naturalẽ haberet gloriam, & ab angelis adoraretur. Non ergo de gloria ſubſtãtiæ eius coniuncta dicit, quam etſi à nemine laudetur, pleniſſimam habet, ſed quæ humano cultu exhibetur. Igitur & illa particula, Clarifica me: hoc etiam modo intelligitur, Et vt cognoſcas ita intelligendũ, audi que ſequuntur. Opus conſummaui quod dediſti mihi vt faciam. Atqui à principio negocium habuit, vel potius non à principio. Quomodo ergo dicit, conſummaui, vel quia futurum tanquam factum dicit, vel quod verius eſt, quod omnia iam erant perfecta. Cũ enim radix bonorũ abſumpta eſſet, certe à principio fructus producendi erant, & cum poſteris affutura eſſet, ipſum adeſſe, & ſimul coniungere oportuit. Ideo iterũ humilius condeſcendit. *Quod dediſti mihi.* Nam ſi in audiendo & diſcendo perſeueramus, lõge hæc gloria eius minora eſſent. Quod eñ ad hoc propria voluntate ve-
Rom. 8. f nit multis modis perſpicuũ eſt: vt cũ Paulus ait: Sic dilexit
Philip. 2 b nos, vt traderet ſeipſum pro nobis: &, Semetipſum exina-
Supr. 15 b niuit, formã ſerui accipiens, & iterum, Sicut dilexit me pater, ſic ego dilexi vos: & nunc: *Clarifica me pater apud temetipſum claritate quam habui, priuſquam mundus fieret, apud te.* Et vbi claritas illa? Eſto apud homines meritò inglorius ſis ob carnis veſtẽ aſſumptam, quomodo & apud deũ clarificari quęris? Quid ergo hic dicit? De incarnatione hic ſermo habetur, cum nõdũ carnis natura clarificata eſſet, neq; induiſſet incorruptionem, neque in regiam ſedem aſcendiſſet: ideo non dixit, ſuper terram, ſed apud te. Hac nos claritate proportione noſtra donabimur, ſi virtutẽ ample-
Rom. 8. c ctemur. Ideo Paulus inquit: Si tamen cõpatimur, vt ſimul conglorificemur. Et profecto innumeris ſunt lachrymis proſequendi, qui tanta propoſita gloria, deſidia & ſomno ſibiipſis deficiunt. Etſi gehenna non eſſet, adhuc omnium eſſent miſerrimi, quibus cũ liceat vna cum dei filio regnãte, & glorificari, tantis ſeipſos bonis defraudant. Nónne ſi laboribus confici, ſi innumeras mortes mori, ſi innumeras animas, & totidem quotidie corpora traditum iri oporteret: nónne, inquã: omnia pro tanta gloria ponenda eſſent? Sed nos neque pecunias cõtemnimus, quas vel inuiti paulopoſt

lò pòst relinquimus, Non cõtemnimus. inquam pecunias, quæ nos & tot malis exponũt: quæ nõ nostræ sunt, sed hic remanebũt: ministramus eñ quę nostra nõ sunt, etsi a maioribus nostris relicta. Cum vero etiam gehenna nos maneat, & vermis perpetuus, & ignis inextinguibilis, & stridor dentiũ: quomodo hæc feremus, dilectissimi? Quousq; hæc non considerabimus, sed in bella, & contentiones, & inania verba omne tempus cõsumimus? Terram' nutrim⁹, corpus saginamus, animã verò cõtemnimus. Rerũ necessariarum nullam rationẽ, superfluarum & inanium plurimã habemus. Magnifica struimus sepulchra, splẽdidas domos ædificamus, seruorum caterua constipamur, & varios excogitamus dispensatores agrorum, domus pecuniarũ, & principes principum constituimus, animam omnino desertam relinquimus. Et quis horum modus? Nónne ventrem saturamus? nónne vnum corpus induimus? Quæ hęc tanta rerum perturbatio? Quid tandem vnã quam accepimus animam diuidimus, & in tot rerum curas distrahimus, molestam nobis seruitutem excogitantes? Quid multis indiget, multorum seruus est, & si ea possidere videatur. Nã & seruorum seruus dominus est, & magis quam illi seruitium subit. Præterea sine seruis in forum ire non audet, non in balneum, non rus. Seruis autem sine domino liber est aditus quo placet. Sed qui dominus videtur, nisi serui adsint, exire domo nõ audet, & si exierit, ridiculus sibi esse videtur. Fortasse aliqui nos irrident, cum hæc dicimus, qui propterea magis deplorandi sunt. Nã quod hæc seruitus sit libenter te interrogarem, an velles egere aliquo, qui ori tuo panem, vel poculum admoueret, nónne hoc miserabilem duceres seruitutem? Quid ergo si indigeres, qui te semper deferrent, nónne te miserum, nõne infœlicem prędicares? Nónne & hoc simile est? Nihil etenim refert an hoĩes te, an iumẽta ferãt. Quid quæso, nõne in hoc ab angelis differimus, quod nõ egent vt nos? Igitur quanto pauciorib⁹ indigemus, tanto magis illis appropinquamus: quãto pluribus, tanto magis ad hanc caducã vitam deflectimus. Et vt hoc ita habere se intelligas, senes interroga, quam vitam laudent, cũ his rebus stulte vincuntur, an cũ vincũt? Propterea illos in testimoniũ vocaui, quoniam qui iuuentute inebriantur

inebriantur,maxime seruitutem nõ intelligunt. Quid febribus laborantes,nónne quãto plus sitiendo bibunt,plus bibere desiderant? Certe cum in bonam restituti valetudinem illa siti liberati sunt, seipsos beatos existimant. Animaduerte in omnibus rebus miserum pluribus indigere, & qui longe à sapientia est,ei & seruitus & cupiditas intenditur.Quid ergo sponte nostra nobis miseriam augemus? dic quæso,si sine tecto,& parietibus commode viuere posses,& nihil te offenderet,nónne id eligeres?Quamobrem imbecillitatis argumenta maiora facimus?Nónne propte-
Gen.2.b. rea Adam beatum dicimus,quoniã nulla re indigeret,non domo,non vestibus?Sanè quidẽ.Verũ nunc in necessitate constituimur:sed cur augemus?Nam si multi multa etiam de vitæ necessitate sibi defraudant, vt seruos habitationes, pecunias accumulẽt:quam nos excusationem habebimus, qui tantum necessitatem excedimus?Quanto plura amplecteris,tanto magis tuæ derogas libertati. Vera nanque libertas est,nulla re indigere,in secundo loco minimis quã angeli habẽt.Quod autem immortali corpore hoc quispiã consequatur,considera quam laudandus sit. Hoc & Pau-
1.Co.7.e lus Corinthiis dicebat:Ego autem vobis parco. Et ideo ne tribulationem carnis habeant huiusmodi, ideo pecunias,vt iis in necessariis vtamur,non vt seruemus & defodiamus,condonatas habemus. Hoc enim non est possidere,sed possideri.Quod si cõsideraremus quomodo eas augere possimus,nõ vt ad necessitatem vteremur,ordo peruerteretur,& illę nos,nõ nos illas possideremus. Liberemus igitur nos hac graui seruitute, & tandem in libertatẽ nos vẽdicem⁹.Quid tot,& tàm varia nobis vincula excogitamus?Non sufficit tibi naturæ vinculum,& vitæ necessitas:& tot rerũ turba,sed & aliis te retibus intricas? Et qñ poteris de cælo cogitare,& eius altitudinem speculari.Satis erit,satis si his omnibus pręcisis vinculis supernam ciuitatẽ adire poterimus,tot alia restant impedimenta,quæ vt superemus,paupertatem amplectamur.Hoc enim pacto vitam æternam consequamur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria,simul & spiritui sancto in secula seculorum,Amen.

M*Anifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erãt & mihi eos dedisti, & sermonem meum seruauerunt.* Magni consilij angelus dicitur filius dei, & aliorum quę docuit gratia, & principaliter quod patrem hominibus annunciauit, & quod in præsentia inquit, Manifestaui nomen tuũ hominibus. Nam cùm opus suũ consummasse dixisset, quale id opus sit, enarrat. Atqui manifestum erat nomen: nam & Esaias inquit, Iurastis deum verum. Sed vt sæpe dixi, & nunc dicã, licèt manifestũ esset Iudæis, nec tamen omnibus: nunc de gẽtibus loquitur, nec hoc tãtùm manifestat, sed quod patrem ipsum norant, Neque est idem nosse rerum opificem esse, & filiũ habere. Manifestauit autẽ eius nomẽ & verbis, & re. *Quos dedisti mihi de mundo.* Quemadmodũ superius inquit: Nemo venit ad me, nisi sit datum ab eo, & nisi traxerit eum pater meus: ita & hoc in loco, Quos dedisti mihi. Atqui ipse se viã esse dixit. Vnde cõstat duo his verbis innuere, quod neq; cõtrarius patri sit, & quod eius voluntas est, vt filio credant. *Tui erant. & mihi eos dedisti.* Hic docere intendit se multum à patre dilectum. Nam quod accipere eos oporteret, vel inde constat, ipse eos & fecit, ipse eorum curam habet perpetuo. Quomodo eos accepit? Sed quod dixi, cõcordiam cum patre significat. Quod si hominis more quispiam vellet, vt dictũ est, id inuestigare, non amplius erunt patris. Nam si cùm pater eos habuit, non habuit filius: sanè constat, quum dederit eos pater, à iure dominij decidit: & qđ absurdius, apud patrem contemptos fuisse, quum ad filium venerunt tunc honorem adeptos. Sed hæc vel dictu ridicula. Quid ergo? Et per hæc ostẽdit, quod ei visum sit eos filio credere. *Et sermonem meum seruauerunt. Et nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, abs te sunt.* Et quomodo sermonem tuum seruauerunt. Credendo mihi, & non acquiescẽdo Iudæis. Qui credit ei, inquit, signauit quia deus verax est. Quidam dicunt nunc, tandẽ cognouisse Iesum, omnia sibi à patre data: sed ratio nõ constaret, quomodo ignoraturus esset filius opera patris: sed de discipulis dictũ est. Ex quo enim ea dixi, inquit: Omnia quæ dedisti mihi, abs te esse didicerunt. Nihil alienum, nihil proprium mihi à te est. Quod enim proprium mihi, idem & tibi. Nam proprium

Esa. 9. b.

Supr. 6. e

Supr. 3. d

tanquam alienum multis in locis ponit. Cognouerunt ergo quod omnia quæ docebo, tua est doctrina. Et vnde hoc didicerunt? A verbis meis. Sic enim docebam, nec hoc tantùm, sed quod ad te veni: hoc enim per totũ curauit euangelium. *Ego pro eis rogo.* Quid dicis? Tãquam ignorantem patrem doces, tanquam ad hominem ignarum loqueris? Quid sibi vult hæc diuisio? Ecce quod nulla alia causa habet orationem, nisi vt intelligant, quam in ipsos habeat charitatem. Qui enim nõ sua tantùm præbet, sed & alium ad id hortatur, & rogat, multam præ se fert dilectionem. Sed quid significat, Pro eis rogo? Non pro toto mũdo, inquit, sed pro ijs quos dedisti mihi. Et frequẽter vtitur hoc verbo, Dedisti vt idem & patri videri intelligerent: inde quum dixisset, *Tui erant, & tu eos mihi dedisti.* Vt prauam suspicionem tolleret, ne quis nouum ipsius arbitraretur imperium, & nuper eos accepisse, inquit: *Mea omnia tua sunt, & tua mea, & clarificatus sum in eis.* Ecce æqualitatẽ, vt enim audiendo, Quos dedisti mihi, aut sub patris volũtate non esse, aut nihil antea ad filiũ pertinuisse arbitrareris, vtrunque his verbis tollit: quasi dicat, Noli quia audis patrem mihi eos dedisse, existimare alienos iam à patre esse, mea patris sunt: neq; quòd dixerim patris esse, alienos à me ducas: nam quæ patris sunt, mea sunt. Itaque ea particula, Dedisti: ad auditorum tantùm dicta est imbecillitatem. Quæ pater habet, filij sunt, & quæ filius, patris: hoc neque de filio, in quãtum homo dici potest, qui sanè minor est. Nam quòd pater maior sit, planè constat: contrà, minimè. Hic autem æqualitatem ostẽdit, hoc & alibi dixit: Omnia quæ patris sunt, mea sunt: de cognitione locutus. Illa autẽ particula, Dedisti mihi, & huiusmodi non tãquam alienum se venisse, vt eos ad se traheret, sed proprios accepisse significat. Inde causam & probationem adducit. Et clarificatus sum in eis: hoc est, vel ꝙ in mea sũt potestate, vel ꝙ clarificant me, cùm tibi & mihi credũt, & simul clarificãt. Quod si nõ simpliciter clarificatus est in eis, nõ iam ipsius essent quæ illius. Nemo enim in quibus non habet potestatẽ, clarificatur. Quomodo autem itidem clarificatus est? Omnes pro eo vt pro patre moriũtur, & tanquã patrem prædicãt: & quemadmodũ in nomine patris omnia fieri dicũt, ita & in

in filij. *Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt:* hoc est, quamuis in carne nō apparea, per hoc glorificor. Sed quid frequenter se in mundo non esse, & quum in mundo esset, se eos confirmasse dicit: nunc quum discedat, patri eos cōmendat? Quæ omnia si quis simpliciter accipiat, multa sequerentur absurda. Qua enim ratione nititur, quod non sit in mundo, & quum abeat alij cōmendet? Hęc enim vt puri hominis, & discipulis se gratificantis, verba sunt. Vides vt nonnulla hominis more secundū eorū mentē loquitur, qui ipsius præsentia se tutiores arbitrabātur: ideo inquit, *Quum essem cum eis, seruabam eos.* Atqui ait: Venio ad vos, & vobiscum sum, vsq; ad cōsummationē seculi. Quomodo ergo tanquā discessurus loquitur? Vt dixi, secundū eorū opinionem, vt paululū recrearentur, quum se patri cōmendari intelligerent. Quum enim multis adhibitis consolationibus, non acquiescerent, iam patrē alloquitur, vt suum in illos amorē demonstraret: quasi diceret, ex quo me ad te accersis, tutos eos reddas: ego enim ad te venio. Quid dicis? Nōne tu potes seruare eos? Quid ni? Cur ergo ita dicis? *Vt habeant gaudium meum impletum:* hoc est, ne imbecillitate sua perturbarentur. His verbis ad eorum recreationem, & lætitiam hæc omnia se locutum ostendit. Nam aliter sermo contrarius videretur. *Nunc autem non sum in mundo, & hi in mundo sunt.* Ita enim opinabantur, ideo ad eorum descendit imbecillitatem. Nam si dixisset, Ego seruo eos, non credidissent: ideo inquit, *Pater sancte, serua eos in nomine tuo.* hoc est, auxilio. *Quum essem in mundo, seruabam eos in nomine tuo.* Iterum vt homo loquitur, & vt propheta. Nusquam enim apparet in nomine eius fecisse. *Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, ut scriptura impleatur.* Et alibi inquit: Omne quod dedisti mihi, nō perdam ex eo. Atqui nō ille tantū perditus est, sed multi postmodum: quomodo ergo, inquit, non perdam? Quantum in me erit, non perdā: quod & alibi apertius significauit. Non eijciam eū foras. Nam mea causa non expellā, non derelinquā: ꝙ si sponte sua resilient, vi eos nō trahā. *Nunc ad te uenio.* Ecce humanius positā particulā, Quod si quis ex hoc minorem filiū voluerit, minorem faciet & patrem. Considera à principio, partim docentis, & explanātis vicē gerit,

Matt. 18. d.

Supr. 6. d & Psalm. 108.

Supr. 6. d

partim præcipientis. Docentis, vt quũ dicit: *Non de mundo tollas rogo.* Præcipientis vt, *Ego custodiui eos usque modo, & nemo periit, & tu serua eos.* Et iterum, *Tui sunt, & mihi eos dedisti, & quum essem in mundo, seruabã eos.* Quæ omnia soluuntur, quod ad auditorum dicta sunt imbecillitatẽ. Nam quum dixisset, *Nemo ex eis periit, nisi filius perditionis.* addidit. *Vt scriptura impleretur.* Quæ scriptura? Quæ de eo multa prædixit. Non tamen propterea perijt, vt impleretur, de quo superius multa verba fecimus. Hic enim proprius modus scripturæ est, vt quæ euẽtus sunt, pro causa ponat. Et omnia diligẽter inuestiganda sunt, & dicẽtis mos, & subiectum, & scripturæ lex: quæ deprauanda non sunt.

1.Cor.14 d. Fratres nolite, inquit, pueri fieri sensibus. Hæc autem non modò ad scripturas intelligendas legenda sunt, sed ad vitam inuestigandam. Etenim pueri parui magna non desiderant, vilia solent admirari, currus, equos, aurigas, rotas luto factas, hoc aspectu delectantur. Quod si regẽ in curru aureo sedentẽ, & mulos albos iũctos, & eximiũ cultum viderint, ne respiciũt quidem. Præterea & puellas ex creta ornant, veras autem pulchras nesciũt, & in multis alijs rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiuntur: nulla his cælestiũ cura, sed ad lutea tanquam pueri obstupescunt, & terrenis diuitijs blandiuntur, & gloriã & voluptates huius seculi magnipẽdunt: quæ ita puerilia sunt, vt illa. Quæ verò & vitæ, & gloriæ, & requietis causa sunt, nõ curãt: sed vt pueri his priuati deflẽt, illa autẽ ne desiderare quidẽ norunt: ita & multi in ætate prouecta. Ideo inquit: Nolite pueri fieri sensib⁹. Pecunias cõcupiscis, nõ diuitias permanẽtes, sed pueriles ludos Si quẽ plumbeum numum admirantem, & ad eum colligendũ inclinãtem se videres, nónne eum ꝙ pauperrimũ iudicares? Tu autem etiã viliora congregãs, inter diuites te annumeras: & qua hoc ratione

Diues quis. nititur? Illum nãq; diuitem dicimus, qui omnia præsentia contẽnit. Nemo parua hæc argentũ, aurum, & huiusmodi imaginarias diuitias ridere poterit, nisi maiorũ desiderio teneatur, quẽadmodũ neq; plumbeũ numũ, nisi aurea possideat. Tu quoq; cùm videris hominẽ vniuersum orbem percurrẽtem, nulla alia causa eũ facere putato, ꝙ quod ad maiora respicit. Sic agricola pauca semina contẽnit, quãdo maiorẽ

messem

messem expectat. Quod si pro spe incerta quæ habemus, contemnimus:longè magis pro certissima expectatione in nobis faciendum est. Quare vos hortor atque obsecro,ne nobis ipsis simus detrimento, néue pro luto supernis nos thesauris fraudemus,& culmorum & palearum plena naui portum subeamus.Quisque de nobis dicat quid velit,ęgre ferat nostram assiduam admonitionem,nos nugatores appellet,graues,molestos,non cessabimus ab admonendo,& cum propheta omnibus vobis frequenter prædicabimus: Peccata tua eleemosynis redime,& iniquitates tuas ĩ mise- Dani. 4.e
rationibus pauperum,& suspende eas in collo tuo. Neque hodie quidem facias,& cras desistas. Etenim corpus hoc quotidiano cibo indiget,ita & anima,& longè etiã magis: quẽ nisi impenderis,& imbecillior fit,& turpior.Nolimus contemnere periclitãtem,quotidie multa vulnera accipit, nunc cupiditatis,nunc iræ,nunc acediæ.Maledicit,vlciscitur,inuidet,cui medicina exhibenda est, neq; parua est eleemosyna,quæ omnibus vulneribus adhiberi potest:Date eleemosynam,inquit,& omnia vobis munda erunt.Elee- Luc. 11.f
mosynam non auaritiã:quæ ex alieno datur, eleemosyna non manet,quãuis indigẽtibus ĩpendas. Eleemosyna est, quæ omni caret iniquitate.Hęc omnia mũda facit,hæc ieiunium,hęc humi dormire exuperat,quãuis molestiora & laboriosiora sint:hęc tamen lucrosior illuminat,animã saginat,pulchram & decoram facit.Non adeò athletas oleũ præmium excitat, vt pietatis certatores hoc oleum corroborat.Vngamus ergo animas,vt aduersus hostem certem⁹ audẽter.Qui egenorum misereri cogitat,statim auaritiam exuet.Qui in dando pauperibus perseuerat,mox iram deponet,& superbiã. Quemadmodum enim vulneratos frequenter curando,medicus facilè in aliorum calamitatibus commouetur,cum humanam intelligat naturã:ita & nos si ad opitulandum inopes conueniemus, philosophabimur, neque diuitias admirabimur,neque magnum aliquid pręsentia bona ducemus,sed omnia cõtemnemus, & magnanimi ad cælum intenti, facilè sempiterna bona consequemur,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christri,cũ quo patri gloria,simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

E*Go dedi eis sermonem tuum: & mūdus odio eos habuit, quia non sunt de mundo, sicut ego non sum de mundo.* Cùm virtuti operam damus, & mali homines persequuntur, & nos derident, nolimus ægre ferre, neq; dolere: ita enim se res habet. Semper odium parit apud malos virtus, inuident enim bene viuere volentibus sibi excusationem arbitrati, si aliorum gloriam carpunt. Odio habent qui contraria quàm ipsi faciunt, & pro viribus adnituntur, vt illorum vitam criminibus inurant: sed non propterea doleamus, hoc enim virtutis signū est, ideo
Supr. 15. c Cstristus inquit: Si de mundo essetis, mūdus quod suū est, amaret. Et iterum alio in loco, Væ vobis quibus benedicūt
Luc. 6. d omnes hoīes: idcirco & hoc in loco ait, *Sermonem tuum dedi eis, & mundus odio eos habuit.* Iterum causam affert, quare digni sint, quorum pater curam habeat. Propter te odio habiti sunt, inquit, & propter sermonem tuum, itaque digni sunt protectione tua. *Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serues eos a malo.* Iterum exponit sermonē, & planius reddit: quod nihil aliud signat, quàm quod multam de his curam habet: cum eos tam diligenter commendet. Atqui ipse dicebat omnia facturum patrē quæ peteret: cur ergo pro his rogat? Nulla alia, quā prædicta ratione, vt dilectionē suam demonstraret. *De mundo non sunt, sicut ego*
Hic sup. a *non sum de mundo.* Quomodo ergo alibi dicit: Quos dedisti mihi de mundo, tui sunt? Illic de natura, hic de malis operibus locutus est. Et multis eos laudibus prosequitur, primum quod non sunt de mundo, Inde quod ipse eos dederit, & sermonem eius custodierint, & quod propterea odio habeantur. Quod autē dicit, Sicut ego non sum de mūdo, noli perturbari: illa enim particula, non, est indiscretæ certitudinis. Vt enim cū de patre & ipso dicitur sicut summa per naturā æqualitas indicatur: ita cū de nobis & ipso dicitur, maxima per vtriusq; naturę differentiā diuersitas.
Esa. 53. c Nam si peccatum ipse non fecit, neq; dolus inuentus est in ore ei*: quo pacto ei Apostoli poterant cōparari? Sed quid signat non sunt de mundo? At aliud expectant, nihil cum terra communicant, sed cæli facti sunt ciues: & ex hoc amorem suum ostendit, cum apud patrem eos laudat, & cōmēdat.

mendat. Id autem verbum, Serua eos: non à periculis tantùm dicit, sed vt in fide perstent: ideo adiecit, Sanctifica eos in veritate tua. Fac sanctos per spiritus exhibitioné, & doctrinam rectam. Et sicut cum inquit, Mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis: ita & nūc instrue eos, doceas veritatem. Atqui hoc spiritus officium dicit. Cur nunc à patre id postulat? Vt iterum æqualitatis admoneare. Recta de deo doctrina animam sanctificat. Quod si verbo dicit, sanctificari, ne admireris. Nam quod de doctrina loqueretur, addidit: *Sermo tuus ueritas est.* hoc est quod nullum in eo est mendacium. Quod si veritas est, omnino quicquid dicit, futurum esse, & nihil figuratum, nihil corporeum demonstrat. Sicut & Paulus de ecclesia ait, Ephe. 5.e quod sanctificauit eam in verbo: quod enim verbū dei purgaret, intelligebat. Videtur autem mihi & aliud significari per illam particulam, Sanctifica eos: hoc est, quod dixerat, segrega eos & verbo & prædicatione: & hoc etiam ex sequentibus constat. *Sicut me, inquit, misisti in mundum, & ego misi eos.* Quod & Paulus dicit, ponens in nobis verbum recōciliationis: pro quo enim Christus abiit pro hoc 2. Cor. 5 d hi orbem terrarum comprehenderunt, Hic etiam hoc verbum sicut, non similitudinis est ad deum, & ad apostolos. Quomodo enim taliter ad homines mitti poterant? Mos autem ei est de futuro tanquam de præterito loqui. *Et pro eis sanctifico meipsum, ut sint sanctificati in ueritate.* Quid sibi vult, Sanctifico meipsum? Offero tibi sacrificium. Sacrificia omnia sancta dicuntur, & proprie sancta quæ deo dedicata sunt. Cū antiquitus in figura sanctificatio esset in ouibus, nunc non in figura sed in veritate: ideo inquit, Vt sint sanctificati in veritate tua. Etenim eos tibi cōmendo, & oblationé facio, siue propter caput hoc fieri dicit, siue quia ipsi sacrificati sunt. Constituite, inquit, membra vestra Ro. 12. a hostiam viuentem, sanctam: &, Reputati sumus, vt oues Psal. 45 d occisionis, &, sine morte hostiam eos facit, & oblationem. Sapiē. 3. b Nam quod hostiam sui significaret, dicendo, Sanctifico: constat ex sequentibus, cum pro eis moreretur. Dixit autem, Pro eis sanctifico meipsum, ne quis arbitraretur, quod pro apostolis hæc solùm faceret, addidit: *Non pro his rogo solum, sed pro credentibus per sermonem eorum in me.*

Hinc iterum eorum animos erigit,indicās multos futuros discipulos:cum enim quod habebant eximium,cōmune fecit,iterum eos consolatur,ostendens eis aliorum salutis futuros authores. Ex quo autem de eorum salute, & sanctificatione per fidem & sacrificium dixit,iam ad concordiam eos exhortatur,in quo sermonem suum cōcludit vnde inceperat. Dixerat enim,mandatū nouum do vobis, *Vt sint unum sicut tu pater in me,& ego in te.* Iterum sicut non ęqualitatis est,neque ita vnū esse poterant, sed pro humana facultate,sicut cū dicit:Estote misericordes,sicutpater. Quid signat,In nobis?in fide in nos. Nam cū nihil adeò omnes perturbet, vt dissensio, id agit vt vnum fiant. Quid ergo? hoc ne assecutus est?Sanè quidē. Omnes enim per apostolos credentes vnum sunt,quanuis nonnulli ex his dissentiant,neq; hoc eum latuit,sed prædixit hominum desidiā. *Vt mundus credat,quia tu me misisti.* Quod & in principio dixit: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si inuicem diligitis. Et quomodo hinc erant credituri? Quia pacis est deus,inquit. Si ergo quæ ex his didicerunt,seruauerunt,à discipulis magistrum auditores intelligent:si dissentient,non inuenient dei pacis esse discipulos. Si nō ero pacificus,à te missum non confitebuntur. Vides quo pacto ad finem vsque cū patre concordiam confirmat? *Et ego claritatem,quam dedisti mihi,dedi eis:* hoc est, signorum & doctrinæ,& vt cōcordes sint. Hæc enim claritas,vt sint vnū, atq; etiam maior signis. Quemadmodum enim deum admiramur,quod nulla dissensio,nulla pugna est in eius natura,& hæc maxima gloria est,ita & hi propterea clari efficientur. Et cur patrem hoc postulat,cum ipse se dare profiteatur?Nam siue de signis,siue de concordia,siue de pace ei sermo sit,hæc se exhibere apparet, vnde cōstat consolandi eos gratia postulare. *Ego in eis,& tu in me.* Quomodo dedit claritatē?In eis manēdo,& secum patrem habendo,vt eis opitularetur. Alibi autem non per se patrem, sed se & patrem aduenisse,& māsionem apud eos fecisse dicit. Illic scabellio silētium imponens,hic Ario. *Vt sint consummati in unum. Vt cognoscat mundus,quia tu me misisti.* Frequenter hoc dicit,vt potentiorem pacem,quàm signa ad persuadendum demonstret. Sicut enim discordia debilitat, ita concor-

Supr.13 d
Luc.6.e.
Supr.13 d
1 cor.14 g
Supr.14 c

cōcordia corroborat. *Et dilexi eos, ficut me dilexisti.* Hic ite rum, ficut ponitur ad morem, vt hominē diligi licet, & vt dilectionis argumentū, quod feipfum pro eis dederit. Cū ergo dixiffet in fecuritate futuros, quod non mutabuntur, quod erunt fancti, quod multi per eos erūt credituri, quod multi gloriam cōfequentur, quod non folùm ipfe eos dilexerit, fed etiam pater, iam profequitur, quæ poft eorū hinc migrationem erunt futura, quæ præmia, quæ effent eis coronæ repofitę. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, uolo ut ubi fum ego, & illi fint mecum.* Quod femper quærebant, dicentes: Quo vadis? quid dicis? Id pollicitus es, quod nondum habebas? Quomodo ergo eis dixifti: Sedebitis fuper fedes duodecim? Quomodo alia, & plura maiora pollicitus es? Ecce quod omnia ad humanam refpiciūt imbecillitatem. Nam quomodo dicebat: Sequeris autē poftea? Sed ad maiorem certitudinem, & amoris oftenfionem hæc dicit. *Vt uideant claritatem meam, quam dedisti mihi.* Iterum hoc concordiæ ad patrem indicium altius quàm priora. *Ante constitutionem mundi, inquit:* Quod & ipfum aliquantulum ad humanam naturam refpicit, Dedifti mihi inquit. Quod fi non ita eft, libenter negantes interrogarem: Qui dat, alicui dat: num primum generauit, inde claritatē dedit, ante inglorium dimifit? Et quanam hoc nititur ratione? Vides, quod dedifti, pro genuifti intelligitur? Sed cur non dixit, vt participent: fed, vt videant claritatem? Hic oftēdit, quod omnis ea requies eft fpectare filium dei, hoc claros effe facit: quod & Paulus inquit, Reuelata facie gloriā domini fpeculātes. Quemadmodum enim qui in Solis radios intuentur, aërem nacti tenuiffimum vifu voluptatem percipiunt: ita tunc, & longè etiam maior orietur nobis voluptas. Simul autem nobis oftendit, quod non hoc videtur, fed admiranda quædam fubftantia. *Pater iuste, mundus te non cognouit.* Quid hoc fignat? Quannam habet confequentiam? Oftendit neminem fcire deum, nifi folos qui filium cognofcunt: hoc eft, Volebam omnes hoc effe, fed nō cognouerunt te, quanuis nihil poffent arguere: hoc fignificat, Pater iufte. Hoc mihi afperius dictum videtur, quod tam bonum, tam iuftum cognofcere noluerint. Cùm enim Iudęi deum fe fcire, ipfum autem nefcire dixiffent: ad hoc refpon-

Mat. 19 d
Mat. 19 d
Supr. 13 d
2. Cor. 3

respondit inquiens, Dilexisti me ante mundi constitutionem, se aduersus Iudæorum calumnias excusans. Qui claritatem accipit, qui ante mundi constitutionẽ dilectus est, qui testes vult eos illius claritatis: quomodo contrarius esset patri? Non igitur hoc est quod dicunt Iudæi, quod ipsi te cognoscũt: ego autem minimè, sed contrà omnino. Ego te noui, non alii. *Et hi cognouerunt, quia tu me misisti.* Vides quod eos notat, qui à deo non esse dicebant, & ad hoc omnem refert sermonem? *Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam.* Atqui spiritus perfectã cognitionem inquis, sed quæ spiritus sunt mea sunt. *Vt dilectio, qua dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.* Si enim intelligerent, qui tu sis, tunc scirent me alienũ nõ esse, sed maximè dilectum filiũ, & cõiunctum. Qui hoc, vt decet, credunt, & fidem in me, & veram seruant dilectionem, & qui in me verè diligunt, in his ego sum. Vide quomodo in perfectum finẽ desinit,
adTit.1 d in dilectionem omniũ bonorum matrem. Credamꝰ ergo, & diligamus deũ, ne de nobis dicatur: Deũ confiteri sciũt,
1.Tim.5 a operibus negant: & iterum, Fidem negat, & est infideli peior. Cũ enim ille & familiaribꝰ, & cõsanguineis, & alienis, tu ne sanguine quidem cõiunctis, vlla charitate afficeris: quæ nam tibi erit excusatio, cũ deum & maledictis & contumeliis prosequaris? Considera quot bonis benefaciendo occasiones dederit deus. Alii vt consanguineo, alii vt vicino, huic vt ciui, illi vt homini miseretur. Quod si horũ nihil te cohibet, sed omne amoris vinculum dissoluis, audi Paulum, qui te infideli peiorem asserit, quoniam ille nihil de eleemosyna, nihil de cęlo audiens, te humanitate superauit. Tu inimicos diligere iussus, familiares vt inimicos intueris, & pecuniis magis parcis, q̃ corporibꝰ. Atqui diuitię absumptę, nihil mali patiẽtur, hic contẽptus cõsumitur. Quę ergo insania pecuniis parcere, & nõ gẽtilibus? Vnde hoc desiderium ortum habuit, vnde hęc inhumanitas, atq; crudelitas? Si quis tanquã in æditiori theatri loco sedens, totum mundũ, & omnia humana despiceret, cõsidera quãtam reprehenderet stultitiã quot lachrymas profunderet, quo risu moueretur, quantum odium conciperet. Ea enim facimus, quæ risu, lachrymis, odio digna sunt. Ille canes pascit, vt feras syluestres capiat, & ipse in feritatẽ incidit.

Illę

Ille aues pascit, alius tauros, vt lapides transferat: homines contēnit, cū fame tabescunt, & innumeram consumit pecuniā, vt lapidei homines effingātur. Verè homines lapidei, qui calamitosos despiciūt. Alius gemmas & aurum miserè colligens, parietes vestit, pauperum corpus nudum videns, nulla flectitur misericordia. Alij vestes vestibus addūt: aliꝰ autem neq; ipsum corpus nudum vestire nouit. In iudiciis item alius aliū consumit. Alius in meretrices, & parasitos, alius in mimos & saltatores, alius in splēdida & magnifica ędificia, in emēdis possessionibus & domibus impēdit. Ille prætereà vsuras cōputat, alius vsuratū vsuras, alius chirographa cædiū plena conficit, neq; vel nocte cōquiescit, & proximorū malis inuigilat: illucescēte die hic ad iniustum lucrum, ille ad dispendiū in luxu: alius ad peculatū currit, & superfluis rebus, & prohibitis maximū studium impēditur, necessariis nullū. Iudices autē nomen quidem iudicum habent, re autē latronum, & homicidarū. Et si quis cōtrouersias, & testamenta perquirat, innumera etiam hic mala, fraudes, furta, insidias deprehēder, circa quæ omnes nostri conatus, spiritualiū ratio nulla, sed ad ecclesiam vt tantùm videant, concurritur. Verùm non hoc est quod quærimus, sed operibus nobis, & pura mēte opus est. Nam si toto tēpore auaritiæ studueris, inde huc ingressus pauca verba dixeris, non modò deū non placaueris, sed plurimū irritaueris. Si tibi dominū tuum cōciliare volueris, opera exhibeas: intellige calamitosorū onera: intuere nudos, esuriētes, iniuria affectos, quibus multas tibi humanitatis vias sternere poteris. Nolimus nosipsos frustra, & incassum viuēdo seducere: neq; quod nunc bene valeamus nos aspernemur, sed memoriā subeat, quod morborū vi nonnunquā morimur. Caueamus futura mala, & hac formidine meliores efficiamur, ac si maximè simus reprehendendi. Qui enim in iudiciis dicunt, canibus similes sunt: qui in foro vulpibus: qui vitam desidem viuunt: neq; hi vt decet exercētur, quum in spectaculis bonos mores corrumpāt. Qui dignis rebus incumbat, videmus neminē: qui inuideāt & maledicant, & se indigna faciant multos. Itaque puniētur etiam non solum qui malorum sunt authores, sed qui facientibus consentiunt. Voluntas enim eadem est, quæ similiter dat pœnas.

Hæc

Hæc ergo quotidie repeto, neque cesso, si quis mihi auscultauerit, lucrabitur: si nemo, sciatis velim vel hæc nobis profutura. Vosipsos accusabitis, nos ab omni culpa vacui. Sed absit, vt hanc nos afferamus excusationem, sed vt nobis gloriæ sitis, apud Christi tribunal, vbi simul sempiternis bonis cum eo perfruamur, quem decet gloria, simul cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum. Amen.

HOMILIA LXXXII. EX CAP. XVIII.

H*Æc cum dixisset Iesus, egressus est cũ discipulis suis trãs torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius.* Horrendum quid mors est, & formidolosum, sed non iis, qui supernam sapientiam contemplantur. Qui futura non intelligit, & ipsam tantum vitæ finem reputat, non ab re & horret, & formidat, ac si nihil futurus sit. Nobis autem qui gratia dei incerta & occulta sapientiæ eius didicimus, & migrationem mortem arbitramur, minime formidãdum est: sed lætandum atque desiderandum, vt à caduca hac & mortali vita ad meliorem, & longe clariorem, nullo fine comprehensam transferamur: quod Christus operibus nos erudiens, non vi & necessitate, sed sponte ad passionem venit. Hæc, inquit, cum dixisset Iesus, *egressus est trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius. Sciebat autem & Iudas qui tradidit eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cũ discipulis suis.* Media nocte iter facit, torrentem transit, & ad locum proditori notum properat, vt laborem eis demeret: & ostendit discipulis se ad mortem sponte proficisci, quod maximè ad eorum consolationem faciebat. Etenim in horto tanquam in carcere commoratur. Hęc cũ dixisset Quid dicis? Patrem orauerat. Quare non dicis post orationem in hortum venisse? Quia non oratio, sed sermo fuerat ad discipulos. Intrtoierunt autem discipuli in hortum, ita metu eos liberauit, ne ingredi recusarent. Vnde autem Iudas eo contenderit. Vnde didicerit, eo constat, quod multum extra pernoctabat Iesus. Neque enim si domi ageret, Iudas ad hortum properasset, sed domum, vt dormientem comprehẽderet. Ne ergo hortũ secretum recessum opinareris, addidit, quod sciebat Iudas locum: neq; hoc tantum sed

sed quod frequenter Iesus conueniebat illuc cum discipulis suis. Sæpenumero enim cũ his priuatim de necessariis loquebatur, quæ alios audire non licebat. Facit autem hoc in montibus & in hortis, locum procul à tumultu maxime sibi deligens, ne doctrina impediretur. *Iudas autem cum accepisset cohortẽ, & à pontificibus & Pharisæis ministros, uenit illuc.* Et hi sæpe aliàs miserunt ad Christum comprehẽdendũ, sed non potuerũt. Vnde cõstat sponte sua se tradidisse. Et quomodo Iudas cohorti persuasit? Militares erant viri & mercede omnia audebant. *Iesus autem sciens omnia quæ uentura erant super eum processit & dixit ad eos: Quem quæritis?* hoc est non eorum aduentu obstitit interrogare, sed intrepide tanquã omnia sciẽs & dicit, & facit. Quare autem cũ armis veniũt? Timebãt sequentes Iesum, & propterea etiã intẽpesta nocte aggressi sunt. *Dicit eis: quem quæritis? Respõderunt ei, Iesum Nazarenum.* Vides vim insuperabilem, quo modo in medio existens eos cæcauit? Quod enim non tenebris id noctis cõtingeret ostẽdit Euangelista, cũ dicit faces habuisse, quas nisi habuissẽt, saltẽ voce cognitus esset. Quod si illi Iesum ignorabant, nõ tamen Iudas ob continuam cum eo consuetudinem. Aderat enim, neque magis agnoscebat, sed cum aliis retrorsum cecidit. Fecit autẽ hoc Iesus, demonstrans non solum non posse eos se capere, sed ne medium quidem videre, nisi seipsum traderet. *Iterum dicit, Quem quæritis?* O dementiam: verbo eos prostrauit: nec conuersi sunt, tantam virtutem intelligentes, sed iterũ aggrediuntur. Cum autem quod suum erat, implesset, iam se tradit, inquiens: *Dixi uobis quia ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum.* Animaduerte euangelistę tolerantiã. Non maledicit proditori, sed factum narrat. Vnũ duntaxat curat demonstrare, quod se capi permiserit. Inde ne quis diceret, quod ipse Christus eos ad se capiendum adduxerit, & se manifestans in manus eorum dederit, cũ ostẽderit primum quibus facilè moueri debebant, & tamen in proposito perstitissent: & minime iã possent excusari, tũc se tradidit inquiens. *Si ergo me quæritis, sinite hos abire.* ad vltimam vsque horam suam in eos benignitatem præ se ferẽs, Si me vultis, inquit, dimittite hos. Ecce meipsum trado *Vt impleretur sermo, quem dixit: Quia quos dedisti mihi, non perdidi* Psal. 18 b

didi ex eis quenquam. Perditioně autě dicit non mortis,sed illám æternã. Euãgelista autě & in præsenti hoc accepit. Admirari autě quis posset,cur non comprehenderint etiã cũ Iesu,vt verberarět discipulos,& Petrũ maxime,qui eos serui aurem abscindẽdo irritarat. Quid ergo eos cõtinuit? Nemo alius quã quæ eos retrorsum proiecerat potẽtia: qđ euangelista nõ eorũ mentis,sed supernæ virtutis eos coercentis fuisse significat inquiens,vt sermo impleretur quem dixit,Non perdidi ex eis quenquam. Petrus ergo hac voce,& his quę iam facta viderat fretus,cõtra irruẽtes armatur. Et quomodo,inquies,qui iussus est neq; perã habere
Mat. 10. b. neque duas tunicas, gladium habet? Vt puto hoc metuẽs iam se præmunierat. Quod si dixeris,quomodo cui præcipit ne alapam inferat,homicidã agit,& maxime cũ non vlcisci præcipiatur? Verum nõ se,sed magistrum vltus est. Præterea nondum perfectæ & consummatæ virtutis erãt. Quod si vis Petri sapientiam intelligere,videbis postmodum cæsum,& æquo animo omnia perferentem , & nullis malis,nullis calamitatibus perturbatum. Iesus autem etiã hoc in loco miraculum facit, simul erudiens nos , quod in persecutores nostros beneficos nos esse oportet. Et cũ suã obtegeret potestatem,seruo illi aurem restituit. Petro autem dixit,quod in gladium accipiunt,in gladio peribunt: & ei vt in lauando minatus est , vt eius conatum retunderet. Et serui nomen meminit euangelista,quoniam magna res erat,nõ tãtum quod cum curauerit . sed cum paulo post esset ab eo alapam accepturus,hinc ad persecutiones tolerandas voluit discipulos erudire. Atqui etiã propterea nomen posuit euangelista,vt legẽtes tunc possent diligẽtius inquirere an ita se res habuisset : nec simpliciter dexteram auriculã dicit,sed mihi videtur apostoli impetũ velle ostẽdere,quod ferè in ipsum caput irruit. Iesus autem non minis tantũ Petrum cohibet,sed & alios sedat inquiens: *Calicem quem dedit mihi pater,non uis ut bibam illum?* Ostendens non illorũ potentiæ id adscribendum , sed permissioni suę ac etiam quod non esset deo contrarius,sed obediret patri. vsque ad mortem. *Tunc comprehenderunt Iesum, & ligauerunt, & adduxerunt eum ad annam primum.* Quare ad Annam? Vt rem ostentarent,& tanquã triumphum ducerent.
Erat autem

Erat autem Annas socer Caiphæ qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat iudæis, quod expedit unum hominem mori pro populo. Cur iterum huius nos prophetiæ admonet? Vt pro salute hoc factũ demonstraret & tantam esse veritatis excellentiã, vt & inimici eam prædixerint. Ne ergo vinculorum mentione auditor perturbaretur, id meminit, quoniam salus orbis terrarum ei⁹ mors esset. *Sequebatur autem Petrus, & alius discipulus.* Quis alius? Ipse qui hæc scripsit. Et cur se non nominat? Cum enim supra pectus Iesu recumberet, merito se silentio præteriit. Sed qua gratia in hoc loco? Eadẽ ipsa, nã & hic quoque se laudat, quod aliis diffugientibus, ipse sequeretur, ideo & suũ nomẽ silet, & petrum sibi præponit, & sui meminisse tamen coactus est, vt intelligas eũ cęteris diligentius, quæ in aula principis facta sunt, enarrare, vtpote qui aderat. Et animaduerte quomodo propriæ laudi demit. Ne quis enim diceret, quomodo omnibus aufugientibus ipse ingressus est? causam affert, quod esset notus põtifici, ne quis se secutum admiraretur, néue id ei fortitudini adscriberet Illud mirandum quod Petrus tam timidus, vsq; ad aulam solus venerit. Quod enim eousque venerit, amoris: quod non ingrederetur, timoris erat indicium: ideo hæc scripsit euangelista, præoccupans negationis excusationem. Neque enim tanquam rem magnam ait se notum pontifici, sed cum solum se cum Iesu venisse dixisset, ne putares animi magnitudine factum, causam affert. Quod autem & Petrus ex illius fauore ingressus esset, ex sequentib⁹ ostẽdit. Cũ eñ exiit, & cũ ostiatia egit vt introduceretur, statim intrauit Petr⁹. Cur aũt ipse nõ introduxit? Christũ spectabat, & sequebat̃, ideo iussit mulieri, vt eũ introduceret, Quid mulier? *Nunquid & tu ex discipulis es hominis huius? Dicit ille: Nõ sum.* Quid dicis Petre? Nõne dudũ dixeras, si oportuisset animã pro eo ponere, te positurũ? Quid ergo? Mat. 16 d Ne ostiatiã quidẽ rogãtẽ perferre potes? Nũ miles, nũ aliquis eorũ qui Iesũ ceperãt te rogabat? Vilis erat ostiaria & abiecta, neq; aspere pcõtata. Nõ dixit, deceptoris & pditi illi⁹ discipul⁹ es, sed hoĩs hui⁹, tanq̃ eius misereret̃. Sed nihil horũ ptulit. Dixit aũt, Nũquid & tu? q̃a Ioãnes aderat adeò benigne locuta est mulier. Sed nihil horũ intellige-

bat

respondit Iesus vt oportuit. Quid dicendum erat, vel cõfutare vel acquiescere? sed neutrum facit. Verùm seruus cum cædit, hoc non iudicium est, sed violentia. Inde neque sic quicquam habentes quod accusarẽt, mittunt eum ligatum ad Caiphã. *Erat autem Petrus stans & calefaciens se.* Pape, quo sopore calor ille vehemẽs Petri contabuerat capto Iesu? Neque post tot mouetur, sed adhuc se calefacit, vt intelligas quàm imbecilla sit humana natura, quũ nos deus deserit. Et rogatus iterum negat. *Tunc cognatus serui illius, cuius Petrus auriculam absciderat,* ea re motus ait: *Nonne ego te uidi in horto?* Neque hortus, neque immensus amor, quem Iesus illic ostẽderat, verborum eius Petrum admonuit, sed omnia formidine exciderunt. Sed cur euangelistæ omnes in hoc concordarunt? Non vt discipulũ accusarent, sed erudirent quãtum mali sit non omnia deo committere, sed sibiipsi confidere. Tu autem admirare magistri curam, & diligentiam, quod & captus, & ligatus discipulo consulit, intuitu suo iacẽtem excitans, & ad lachrymas mouens. *Ducunt ergo Iesum à Caipha ad Pilatum.* Factum autem, hoc est, vt iudicum multitudo, vel inuitis veritatem extorqueret.

Erat autem mane, antequam gallus cantaret, ad Caipham ducitur, inde ad Pilatum. Quibus verbis ostendit euãgelista à media nocte ad mane à Caipha interrogatũ, nihil respondisse. Ideo misit eum ad Pilatum, sed illa alijs dimittens, ipse quæ secuta sunt, enarrat. Tu autem Iudęorũ stultitiam considera, qui innocentem armati comprehenderunt. *Non tamen ingrediuntur prætorium ne contaminarentur.* Et quænam quæso contaminatio ingredi prætorium, vbi iniusti pœnas dant? Decimantes mentam & anethum: at quum iniustè interficiunt, contaminari se non existimant, sed quum ad prætoriũ veniunt. Sed cur ipsi non interemerunt? Multum de eorum imperio iam ademptũ erat à Romanis: præterea timebant ne à Pilato accusati, pœnas postmodum darent. Sed quid significat, vt manducarent Pascha? Atqui IESVS iam id fecerat vna die azymorũ: Siue ergo totum Pascha appellat solennitatẽ, siue quod tunc faciebant. Christus autẽ pridie cædẽ suam in parasceue reseruans, quando antiquitus celebratũ erat: ipsi autẽ armati quod non licebat, fundẽtes sanguinem, locũ cauent, Pilatũ

Mat. 23. c & Lucæ 11. f.

aduocant: *Qui egressus ait, Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc?* Vides mutationem principatus eorum,& inuidiæ? Quum enim & ligatum, & tanta caterua ad se adductum videret, non tamē manifestæ putauit accusationis indicium, sed interrogat, absurdum ratus, iudiciū eos præsumere, supplicium sibi permitti. Illi autem, *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* O demētiam, quid non adducitis in medium quid fecerit, sed obtegitis? Quid non arguitis eum? Ecce quod vbique iustam prædicantes accusationem, nihil tandem afferunt. Annas de doctrina percōtatus est, quo audito misit ad Caiphā, & ipse deinde ad Pilatum. *Pilatus ait, Quam accusationem affertis contra hunc?* Neque habent quid respondeant, sed coniectura quadam vtuntur. *Tum Pilatus, Accipite eum uos, & secundum legem uestram iudicate eum. Dixerunt Iudæi: Nobis non licet interficere quenquam.* (Hoc dixerunt,) *ut sermo IESV impleretur, quem dixit, significans qua morte esset moriturus.* Et quomodo hoc significabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangelista, quoniam nō pro Iudæis tantùm, sed & pro gentibus erat moriturus: vel quod crucifigere eis nō licebat. Quod si dicunt non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quod interemerunt & alia morte, argumento est. Stephanus lapidatus, sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. Pilatus autem ad euitandum molestiam, breuibus IESVM interrogat, *Tu es rex Iudæorum? Respondit IESVS: A temetipso hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?* Cur hoc interrogat CHRISTVS? Vt prauum Iudæorum animum detegeret. Audierat enim hoc à multis Pilatus: nam quum illi nihil accusare possent, ne longa fieret discussio, quod semper in primis accusabatur, id nunc Pilatus percontatur. Nam quum dixisset Iudæis, Secundum legem vestram iudicate eum: vt ostenderent non esse in Iudæos tantum peccatum, non licere sibi dicunt. Non enim legi nostræ, sed communi crimini obnoxius est, quod intelligēs Pilatus, vt experiretur, rogat, Tu es rex Iudæorum? Non ergo quod nesciret Christus interrogat, sed vt ipse Pilatus Iudæos accusaret, alij dixerunt tibi? Quod Pilatus indicās ait: *Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti?* Hic se excusare

cusare voluit: inde quum dixisset, Tu es rex? Arguens eum Iesus, hoc, inquit, audisti à Iudæis? Qua gratia nō diligenter rem ipsam inquiris? Dixerunt me malorum authorem? percontare quid mali fecerim, sed hoc non facis, simpliciter causas struis. *A teipso hoc dicis, an aliunde?* Quo audito Pilatus, quid statim respondeat ignarus. Tradiderunt te mihi, inquit, oportet vt te quid feceris interrogem. Tum Iesus, *Regnum meum non est de hoc mundo.* Erigit Pilatū, vt non multum ad eorum comparationē malum, & vult ostēdere se non purum hominem, sed deum & dei filium esse inquiens: *Si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Iudæis.* Quod vt Pilatus intuebatur, tollit tyrannidis, videlicet, suspicionem. An non est mundi huius Christi regnum? Quídni? Quomodo, inquit, non esse? Non quod hoc etiam nō possideat, sed quod in cælo habeat imperium, non humanum, sed longè maius atq; præstātius: quod si ita est, quomodo captus est sponte se tradens? Quod non tacet, sed si ex hoc mundo essem, inquit, ministri mei decertarent, vt non traderer. Ostēdit in hoc loco regni nostri imbecillitatē, quod in seruis habeat potestatem, supernum autem regnum sibiipsi sufficiēs est, & nullius indiget, Hinc hæretici ansam inueniunt alienū eum ab opifice esse. Quid ergo quū dicit, In propria venit? quid cùm, Nō sunt de mūdo, sicut ego non sum de hoc mūdo? Sic & regnum suum dicit hinc nō esse, nō quod mundū Supr. 1. a. prouidētia, ac protectione sua priuet, sed vt dixi, neq; huma Ibid. 17. c num, neq; caducū esse demōstret. Quid ergo Pilatus? *Ergo rex es tu? Respōdit Iesus: Tu dicis, quia rex sum. Ego in hoc natus sum.* Si ergo rex natus est, & alia omnia nata sunt, & nihil habet quod acceperit, itaq; quū audis, Sicut pater habet vi Supr. 5. d tam in semetipso, sic dedit & filio vitā habere, nihil aliud q̃ generationem arbitreris, & in alijs similiter. *Et ad hoc ueni, ut testimonium perhibeam ueritati.* Hoc est, vt hoc ipsum dicam, faciam & persuadeam omnibus. Tu autem homo hæc audiens, & videns dominum tuum ligatum & circuntractum, noli præsentia quicquam reputare. Nónne perabsurdum & indignū est, si Christus propter te ea sustinuit, tu ne verba quidem sæpenumero perpeti possis? Ille insputus est, tu te vestibus ornas & annulis: & si non apud ho-

mínes laudaris, miseram te vitā viuere arbitraris. Christus opprobrijs & maledictis afficitur, ad derisum alapis cæditur: tu ab omnibus laudem captas, & non fers opprobria Christi. Nónne audis Paulū dicentē, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi? Si quis te maledictis ꝓsequitur, recordare domini tui, quem ad derisum adorabant, & verbis & re distrahebant, & irridebant: ipse verò non modò non vltus est, sed beneficijs, & summa humanitate & clementia affecit. Hūc nos imitemur, ita poterimus omni ignominia liberari. Non enim qui iniúriatur, sed qui paruo animo iniurijs dolet, is iniurias cōfirmat, & irritat iniuriantē. Si nō ægrè eas ferres, non afficereris iniuria. Non enim ab inferentibus, sed ab accipientibus fit vt graues sint. Quid tandem doles, si iniuria te offendit? tanto minus tibi dolendū est, imò illi magis misereri oporteret: sin iure, tāto æquiori animo tolerandum. Quemadmodum enim si quis te paupe rem, vt diuitem appellaret, laudaretq;, nihil ad te illæ laudes, sed potius in risum verterentur: ita si quis falsò calumniaretur, nihil id ad te. Quod si te consciētia reprehendit, nulla verba perturbent, sed vitam emenda, hoc in veris reprehēsionibus dico. Quum autem paupertatem quispiam, aut ignobilitatem arguet, eum ridendum ducas. Nō enim dedecori est audienti, sed dicenti, vtpote sapientiam ignoranti, sed quum huiusmodi in multitudine ignorantiū veritatem dicūt, intolerabile vulnus efficitur, imò hoc maximè ferendum, quum tibi testis sit spectaculū laudantiū te, atque accipientiū, illis lædentibus & exprobrātibus. Non enim qui vlciscitur, sed qui nihil respōdet, admirationi est apud sapiētes. Quod si præsentes stulti sunt, propterea ma ximè eos rideas, & theatro cælesti cōgratulare: illic enim omnes te laudabunt, tibi plaudent, te accipient. Siquidem vnus angelus toti mundo conferri potest. Et quid angelos dico, quando ipse te dominus laudabit? His cogitationibus nos exerceamus: neque enim crimini dandū est, si quis læditur silet: sed contra, si vlciscitur. Nam si crimen esset, nō
Mat. 5. f. vtiq; dixisset Christus: Si quis percusserit te in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. At si falsa quis dixerit, ei misereamur, quod sibi accusatiuum suppliciū adstruit, neq; scripturas legere dignus est. Peccatori enim, inquit de*, vt quid

quid tu enarras iustificatiões meas? Sedés cõtra fratrẽ tuũ caluniaris, Sin vera dixerit, etiã sic miserabilis est. Nam & Pharisæus vera locutus, nihil tamen offendit malè audientem, sed ei ꝓfuit: se bonis priuauit, sibi his maledictis naufragium intulit. Itaque vtrinq; ille est qui offendit: tu autẽ si ęquo animo perferes, duplici ratione lucraris, & quia tibi silentio, & modestia deum propitium reddis & materiã accipis vt ex verbis facta emendentur, & gloriam humanã contemnas. Etenim his verbis dolor exoritur, quod multi hominũ inhiant opinioni. Sic si voluerimus philosophari, probè intelligem⁹ nihil res humanas esse. Discamus igitur, & vitia nostra recensentes, ea tempore corrigamus, & hoc mense vnum, alio aliud, & ita subsequẽtur, meliores efficiamur: & sic tanquam per gradus quosdam ascendẽtes per scalam Iacob ad cælum perueniemus. Etenim scalę illæ mihi per illam visionem paulatim per virtutes ascensum significare videntur, per quam à terra in cęlum ascendere nobis licet, non gradibus sensibilibus, sed morũ incremento & correctione. Hoc ergo iter, hunc ascensum aggrediamur, vt & cælum, & cæli bona consequamur, gratia & benignitate Iesu Christi, &c. Luc. 18. b Gen. 28 b

HOMILIA LXXXIII. EX CAP. XVIII.

EGo in hoc natus sum: & ad hoc ueni in mundum, ut testimonium perhibeam ueritati. Omnis qui est ex ueritate, audit uocem meam. Mirabilis res est patientia, quæ tanquã in tranquillo portu animum cõstituit, cumque & ab aduersis ventis, & fluctibus tempestatum liberum reddit: hanc nos Christus cũ semper, tum maximè docuit cũ iudicatus est: ductus huc, illuc distract⁹. Etenim apud Annam perquàm mansuete respondit, & cædenti seruo ea dixit, quæ omnem fastum tollere potuissent, & inde ad Caipham, demum ad Pilatum ductus, tota nocte in his consumpta, in omnibus miram prætulit mansuetudinem, & dicentibus maleficũ esse, neque quo eum arguerent habentibus, tacuit tamen: cũ de regno interrogatus est, tunc locutus est ad Pilatum, erudiens eum, & ad altiora erigẽs. Quid autem Pilatus illis præsentibus Iesum non interrogat, sed prætorium ingreditur? Magnam quãdam de eo habebat opinionem, & sine alicui⁹ tumultu omnia ab eo in- Hic sup. a

telligere volebat. Roganti autē, Quid fecisti? nihil ad hoc respondit Iesus, sed ad id quod valde cupiebat Pilatus, hoc est de regno suo, inquiens: Regnum meum non est de hoc mundo quasi dicat, Rex sum: non tamen qualē arbitraris, sed longè præstantior. Hinc ostendit, nihil mali fecisse: vt etiam cum prosequitur, In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: inde cū inquit, Omnis qui est ex veritate, audit vocem meā: allicit eum, vt aures his adhibeat. Si quis enim verus est, inquit, & amat veritatem, sanè me audiet, Hoc pacto eum paucis verbis allicit, vt petat, *Quid est ueritas?* Sed primum rei ipsi instat. Rogauit autē, quoniam tempus id postulabat, tunc eum è Iudæorū manibus eripere cogitabat: ideo exiuit, aitq;: *Ego nullam in eo inuenio causam.* Et considera quā prudenter: non dixit, si errauit, & dignus est morte, solennitati eum condonatę: sed primum omnino excusat, inde ex abundantia rogat, si nolint aliter innocentem dimittere, saltem vt nocentem tempori condonent: ideo subdidit, *Est autem consuetudo uobis, ut unum dimittam in Pascha.* Inde verecunde, *Vultis ergo, inquit, dimittam uobis regem Iudæorum? Clamabant omnes, dicentes: Non hunc, sed Barrabam.* O mentem scelestam, similes sui petūt. Scelestum dimitti, insontem puniri iubēt. Hic etiam eis antiquitus mos fuerat. Tu autem in omnibus considera domini benignitatem. *Tunc flagellauit eum Pilatus.* Fortasse vt ita sedato Iudeorū furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius cum liberare voluisset, in hoc eis satisfacere arbitratus est, si verberaret, & quæ tunc facta sunt in eum, fieri permitteret: vt purpurea veste circundaretur, & corona spinea eius capiti imponeretur: ideo ita coronatū ad Iudæos eduxit, vt ea ignominia eorum iram & furorem aliquantulū sedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, siquidem non præceperat Pilatus? Ad Iudæorum gratiam. Neq; enim noctu à Pilato iussi cū Iuda profecti sunt, sed pecunia à Iudęis allecti omnia audebant. At Iesus in his omnibus tacebat. Tu autem non solum hæc verba audias, sed in animo perpetuo serues velim, & cū orbis terrarum, & angelorum regem à militibus irrisum, & verbis & re ignominia affectum, & omnia ęquo animo tolerantem videris, eum re ipsa imitare. Cum enim dixisset

dixiſſet Pilatus, Regem Iudæorum: ad deridendum vt regem induerunt. *Hoc pacto eduxit eum Pilatus, inquiens: Nullã in eo cauſam inuenio.* Exiuit Ieſus ſpinis coronatus, non tamen Iudæorum ira ſedata eſt, ſed clamabant: *Crucifige, crucifige eum.* Videns Pilatus omnia fruſtra tentari, *Accipite, inquit, eum uos, & crucifigite.* Quibus verbis conſtat, ad eorum cohibẽdum furorẽ illa fieri permiſiſſe. Ego, inquit, nullã ĩ eo cauſam ĩuenio. Animaduerte quot modis iudex Ieſum excuſat, ſed nihil canes illos mouebat. Illud enim verbum, Accipite & crucifigite: indignantis eſt, & monentis vt ipſi rem non permiſſam patrarent. Ipſi duxerant eũ, vt præſidis iudicio damnaretur: contra autem contigit, vt potius ſententia eius abſolueretur: quod veriti: *Nos legem habemus, inquiunt, & ſecundum legem noſtram debet mori: quia filium dei ſe fecit:* Quomodo ergo dicente præſide, Accipite eum, & ſecundum legem veſtram iudicate eum: dixerunt ſibi nõ licere quenquã interficere, nũc legẽ afferunt, quod mori debeat? Et cõſidera accuſationẽ, Filiũ dei ſe fecit: hoc crimini dandũ eſt? Dic quæſo, quid mirũ, vt qui dei opera facit, ſi ſe dei filiũ nuncupet? Quid Cſtriſtus? *Nihil reſpondet,* Implens propheticum illud, quod non aperuit os ſuum. In humilitate ſua iudicium eius ablatum eſt. *Eſa. 53. c*
Tum Pilatus, cum audiret quod ſe dei filium faceret: ne id verum eſſet, & contra legem facere putaretur, formidauit. Iudæi cum id re & verbis intelligerent, nõ ſunt perterriti, ſed interimunt quem adorare debuiſſent. Ideo Pilatus trepidus, aliis omiſſis, an eſſet Chriſtus interrogat, cui IESVS non reſpondit. Nam cum audiſſet, In hoc natus ſum, & ad hoc veni, & regnum meum non eſt de hoc mundo: & propterea cum abſoluere debuiſſet, obtemperauit tamen furori Iudæorum, qui cum nihil amplius quod criminarentur haberent, ad publicũ crimen cõfugiunt, dicẽtes: *Omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.* Inquirendũ igitur diligenter, an tyrannidẽ affectaret, & regno Cæſarem depellere tentaret: ſed non inueſtigat diligẽter, ideo nihil ei reſpondet, cum ſciret fruſtra omnia. Præterea rebus teſtimoniũ perhibentibus, noluit verbis cõuincere, neq; excuſationẽ adducere, oſtẽdens ſponte ad hoc veniſſe. Cũ taceret, inqt Pilatus: *Neſcis quia poteſtatẽ habeo crucifigere te?*

Vides quomodo seipsum condemnauit? Si in tua potestate est, quare insontem non dimittis? Cum ergo contra se sententiam tulisset, inquit Iesus: *Qui tradidit me tibi, maius peccatum habet.* Indicans ipsum quoque reum esse criminis. Et vt tumorem eius deprimeret, *Non haberes potestatem, nisi tibi datum esset desuper.* Ex quo significat, nō simpliciter, & vt res plurimum solent, sed mysticè euenisse. Sed ne ea particula, Nisi esset tibi datū desup: nullo ipsi crimini adscribendum duceres, ideo inquit, Maius peccatum habet, qui tradidit me tibi. Atqui si datū erat, neq; hic, neq; illi rei erāt criminis: frustra hęc dicis. Hoc verbū, Datū: in hoc loco permissiuum est: quasi diceret, permisit hæc fieri, nō tamen propterea vos non accusandi. Perterruit eum verbis, & manifestam attulit excusationem. *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris:* Cùm enim à sua lege crimina non proficerent, malignè externum adducunt dicētes: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cęsari. Et quod tyrannidis argumentum? Vnde hoc potest ostendit? A purpura, à diademate, ab ornatu, à satellitibus? Nōne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus vtebatur cibis, vestibus, domo? Sed o impudentiam, ô intempestiuā formidinem. Pilatus enim iam periclitari arbitratus, si id negligeret, egreditur vt rem inquirat. Hoc enim significat, cum sedisset dicit, & nulla habita quæstione, tradidit eum: se eis persuādere existimās, quod apparet, cū inquit: *Ecce rex uester. Et cum illi dixissent, Crucifige eum: iterum ait, Regem uestrum crucifigam? Responderunt pontifices: Non habemus regem nisi Cæsarem.* Sponte se reos professi sunt, ideo & deus tradidit, quando ipsi primi prouidentia & protectione ipsius se subtraxerunt: & cum vno ore regnum abnegassent, permisit suis ipsōrū sententiis eos decidere. Atqui ea verba omnē iram sedare iam debuissent, sed timuerunt, ne dimissis iterum plebē alliceret: quod ne eueniret, omnia conabantur. Graue enim quiddam est ambitio, graue, inquam, & quæ animam perdere valeat, cuius gratia nunquam audiebant, Pilatus quidem solo verbo voluit eū dimittere, hi perstant dicentes, Crucifige. Et cur tantopere hanc eius mortem affectabant? Quia ignominiosa erat:

veriti

veriti ergo ne eius postmodum memoria seruaretur, hanc mortem elegerunt, nescii quod cum impeditur, magis apparet veritas. Nam quod hoc formidarēt, audi quid dicāt: Nos audiuimus, quia seductor ille dixit, post tres dies resurgam. Idcirco omnibus modis adnitebantur, vt posteris esset abominabilis. Et idētidem clamabāt, Crucifige. Erat turba incomposita, & à principibus corrupta. Nos autem non modo hæc legamus, seu animo recondamus: hoc est, coronam spineam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irrisiones, quæ frequenter mente repetita satis omnē iram sedare poterunt: & si ludibrio erimus, si quid iniuste patiemur, frequēter dicamus, Nō est seruus maior domino suo: Supr. 13 b
& allatrantiū Iudęorum verba nobis subeant, cū dixerunt, Ibidē. 8. f
Dęmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub prin Mat. 12.
cipe dæmoniorū eiicis dæmonia. Et ideo hæc omnia pertulit, vt eius vestigia imitemur, & maledicta perferamus, & Lucæ. 11. b
quæ ipse grauissima non solū pertulit, sed omnia fecit, vt ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem apostolos misit. Audis eos dicentes: Scimus, ignoranter fecistis: Acto. 3. e
vt ad pœnitentiam adducerent: hęc nos imitemur, nihil enim adeò deum placat, vt inimicorum dilectio, & cura eis benefaciendi. Cum quis te persequitur, non ipsum, sed dęmonem instigantem considera, & aduersus illum iram seda, & miserere quod ita à diabolo irritetur, à quo sibi mendacium oritur, multò magis & iniusta ira. Non sunt Christianorum maledicta, nā qui flere iubetur, & qui audit, Vę vobis qui ridetis: inde maledicit, insectatur, furit: non ipse Luc. 6. d.
cōtrà maledictis, sed lachrymis prosequendus est. Nam & Christus Iudæ misertus est, qui nobis re ipsa in omnibus imitandus est: quod nisi fecerimus, frustra nati sumus, vel ad malū potius. Neque enim fides sufficiens est ad regnū consequēdum, sed magis perperam viuentes cōdemnabit. Qui enim nouit voluntatem domini sui: & nō facit, multū Ibid. 12. b
vapulabit. Et iterum: Si non venissem, inquit, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. Quam ergo habebimus Supr. 15 d
excusationem, cum penetralia ingredi dignati recusauerimus, & cōmunicantes mysteria gentilibus eorū ignaris peiores inueniamur? Si illi ob inanem gloriam, tantam præ se tulerunt sapientiam: longè magis nos decet, vt deo placea-

placeamus, virtutibus inuigilare. Illi nonnunquam suam contempserunt animam, & filios dæmonum insania bellis deuouerunt: nos neq; pecuniã propter Christum cõtemnimus, non iram ponimus, sed inflamur, & febricitantiũ more incẽdimur. Et quemadmodum illi morbo vexati, ita & nos affectu distracti, iram, auaritiam, reliquas cupiditates sistere, nunquam possumus. Ideo erubesco simul atque obstupesco, cum multos gentilium pecuniarũ contemptores, nos insanientes videam. Quod si qui etiam nostrorum eas contẽnunt, aliis affectibus, furore, videlicet, & inuidia cõsumuntur. Difficile sanè est veram sapientiam inuenire. Quanam gratia? Remedia scripturarum negligimus, neq; cum contritione, fletu & planctu eis attẽdimus: sed simpliciter & incõsiderate, si quando, ad legendum adducimur: propterea cum graue secularium rerum onus incumbit, omnia inundat, & si quid profecimus, aufert. Neque enim si quis vulnus acceperit, & medicinam imposuerit, non diligenter alligabit, sed decidere permittet: neque aquam, puluerem, & alia vulneri contraria nõ cauebit, ne grauius malum sequatur: nõ medicinæ, sed propriæ desidiꝭ culpa hoc nobis accidere solet, cum diuinis sermonibus parum, secularibus semper attendimus: ita semen omne suffocatur, fructus nullꝰ prouenit. Quod ne accidat, in cęlum paululum suspiciamus, mortuorum monumenta & tumulos consideremus, & nos eundem exitum manere, eandem migrãdi necessitatem, nonnunquam ante vesperum imminere in mentem veniat. Præparemur ergo huic profectioni. Multo nobis viatico opus est, nam & multus labor, multus æstus, magna solitudo peragranda est. Nullum est diuersorium, neque forum vbi nobis necessaria comparare possi-

Mat.25 a mus, nisi hinc omnia nobiscum auferamus. Audi quid dicant virgines, Ite ad vendentes: & euntes, non inuenerũt.

Luc.16 g Audi Abraham: Chaos est inter nos & vos. Audi Ezechie-

Eze.14 c lem de die illo: Noe, Daniel, & Iob filios suos non liberabunt. Sed hæc vtinam nos non audiamus verba: sed accipientes hinc quæ ad æternam vitam nobis sufficiant viatica, cum fiducia videamus dominum nostrum Iesum Christum, cum quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, in secula seculorum, Amen.

HOMI-

TVnc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Iesum & eduxerunt, & baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locus. Fœlicitates facile improuidos deiicere & psternere assolét, ita & Iudæi à principio, diuino freti auxilio legem regni gentiũ quærebant, & in eremo post manna ceparum recordabantur: itidem & hic, Christi regnũ recusantes, Cæsaris implorabãt, ideo in regẽ secundũ sententiã suã inciderunt. Quod cum audisset Pilatus, tradidit eum vt crucifigeretur, & q̃ iniustissime. Erat enim inuestigandum, an regnum affectasset, sed solo metu tulit sententiam: quod ne committeret, Christus eum admonuerat, inquiẽs: Regnum meũ nõ est de hoc mundo, sed præsentibus omnino addictus, nihil magnum sapere voluit, quãuis vxoris somnium eum perterrere debuisset, sed nullo horũ factus est melior. Neque cælum suspexit, sed tradidit eũ. Et ei crucem tanquam reo imposuerunt, lignum delegerunt: neque figuram considerarunt. Etenim Isaac ligna portauit, sed tunc in patris voluntate tãtum constitit. Figura enim erat, nunc res secuta est quia veritas. Et exiuit in eũ, qui dicitũ Caluariæ locus. Vbi quidam dicunt Adam & mortuum, & sepultum esse: & Iesum vbi mors dominata est, ibidem trophæum erexisse hoc est crucem, quam tulit cõtra mortis tyrãnidem. Et quemadmodum victores, Ita Iesus victoriç signa humeris tulit. Quid enim, si id alio animo fecerunt Iudæi? Crucifigunt autem eum cum latronibus. Inuiti etiam in hoc prophetiam implentes. Quæ enim illi ad ignominiam faciebant, his veritas implebatur, vt intelligas quanta eorum vis. Hoc nãque antiquitus propheta prędixerat. Quod cum iniquis reputatus est. Voluit dæmon rem ipsã obtegere, non tamẽ valuit. Crucifixi sunt tres, claruit vnus Iesus: vt intelligas eius virtute omnia prouenisse, atque tribus crucifixis miracula patuerũt, nemo tamẽ vllum alteri latronum attribuit, sed solo Iesu: ita diaboli insidiæ irritæ factæ sunt, & in eius caput omnimodo irruerũt, nã ex duobus vnus saluus factus est. Nõ solum igitur crucifixi gloriam non offendit, sed non parũ auxit: neq; enim minus fuit in cruce latronẽ cõuerti, & paradisum intrare, quàm petras collidi. *Scripsit autem & titulum Pilatus.* cũ & Iudæos vlcisceretur

Num.11 b
Supr 18 g
Mat.27 b
Gen.22 b
Esa.52 d

vlcisceretur, tum vt Christum excusaret. Nam cum tanquã prauum tradidissent, & sententiã hanc latronum societate confirmare vellent, ne quis iam turpem mortis notam inurere, & tanquam malũ, & perditum eum accusare posset, vt calumniantium os obstrueret, in regem suũ insurrexisse denunciat, & tanquam trophæo cuipiam literas insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes quanuis nõ perfecte. Neque hoc vna lingua, sed tribus demonstrauit. Cum enim credibile esset multas ad festum nationes conuenisse, ne quis excusationem ignoraret, linguis omnibus Iudæorum immanitas notata est. Hoc autem ęgre ferebãt Iudæi. Atqui quid hoc vobis nocebat? Nihil. Nam si mortalis erat & imbecillis, & moriturus, quid scripturã timuistis quod esset rex Iudæorũ? Et quid dicunt, vt scriberet, Quia ipse dixit? eius fuisset temeritati & iactantiæ adscribendũ. Non tamen Pilatus mutatus est, sed perstitit in sententia. Non parua in hoc dispẽsatio, sed hinc pendet. Cum enim postmodum defossum esset lignum crucis, nulla de eo cura suscepta, cum & fideles timerent, & aliis vacarent, contigit vt diu post perquireretur: & cum tres cruces inuentæ essent, par est, & quia media erat, & propter titulũ domini crucem agnitam: nam latronum cruces titulũ nõ habebãt.

Milites autem diuiserunt Iesu uestimenta, sed non tunicam. Ecce quomodo semper malefaciendo prophetias implent. Nam & hoc prędictũ fuerat. Atqui tres erant crucifixi, sed prophetię in Iesu implebantur. Quare enim non idem in aliis fecerant? Tu autem prophetię certitudinem considera, nõ enim quod partiti sint tãtum, sed quod nõ sint partiti prę-

Psal.21.c dixit. Nam vestimenta partiti sunt, non autem tunicam, sed sortem super ea iecerunt. Quod autem dixit. *Desuper contextam.* non simpliciter ponitur, sed alij allegoriam id significare dicunt, quod non simpliciter homo esset crucifixus, sed desuper habuerit diuinitatẽ. Alij dicunt per illud genus vestis, Euangelistam historiam narrare, nam in palæstina ex duobus pannis vestes contexunt, quod significans Ioannes, inquit, Desuper contextam. Quod mihi di-

**utilitatẽ* cere videtur, vt vestimentorũ * vilitatem ostenderet, nam quemadmodũ in aliis omnibus: ita in habitu vilẽ speciem præferebat, & milites hæc faciebant. Ipse autem crucifix*

matrem

matrem suam discipulo commendat:erudiens nos ad vltimum vsque spiritum parẽtum curam habendam, Cum intempestiue ab ea appellatus est inquit, Quid mihi & tibi mulier? Et alibi: Quæ est mater mea? Hic immensam charitatem ostendit,& cõmendat eam discipulo, quem diligebat. Iterum nomen suum modeste subticet Ioannes: nam si se iactare voluisset, quamobrem diligeretur, expo suisset. Credibile enim est magnam esse & admirandam. Qua autem gratia nih aliud dicit Ioanni,neque eum consolatur? Quod intempestiuum erat, præterea nõ paruo eũ honore his verbis afficiebat,neq; paruũ prẹsentię suę præ miũ capiebat. Tu autẽ considera,quomodo crucifixus omnia sine aliqua perturbatione transegit,discipulo matrem cõmendauit,prophetias impleuit,latroni spem bonam dedit. Atqui antequã crucifigeretur,sudauit perturbatus est, timuit. Quid hoc sibi vult? Nihil dubij nihil non manifestũ,illic enim naturæ imbecillitas,hic potestas demõstrata est. Pręterea his nos duob⁹ admonet,vt licet ante malis ꝑturbemur,nõ tamẽ abstinẽdũ est,quin ea subeam⁹, & cũ in certamen descendimus omnia facilia & leuia putanda sunt: nolimus ergo mortẽ formidare. Insitus est aīæ naturaliter viuẽdi amor,sed in nobis est, vel hoc vĩculũ soluere & eã minuere cupiditatẽ, vel ligare,& vehementiorẽ efficere, quemadmodũ enim nobis desideriũ inest coitus: cũ autẽ philosophamur his cohibemus,ita & in vita accidit. Nã sicut ad seruandã prolis successionem,deus procreãdi cupiditatẽ hominibus indidit,non tamen prohibens altiorem continentiæ viã:ita & vitæ nobis inseuit desiderium, prohibens ne quis se interimat, non impediens tamen vt pręsentem vitam contemnat. Hæc considerantibus, mod⁹ seruandus est,ne sponte quis sibi mortẽ cõsciscat, etiam si innumeris vexetur calamitatibus, neque cum deo placuerit eam fugiat & reformidet,sed pręsenti animo subeat,& futuram vitam huic præferat. *Stabãt autem mulieres iuxta crucem.* Et imbecillior sexus tunc fortior apparuit,ita omnia reformauit, Ipse matrẽ commendans inquit: *Ecce filius tuus.* O honorem quem discipulo tribuit. Cum enim iam abiret,matris curam discipulo reliquit,nam cum par esset, vtpote matrem dolere & protectionem quęrere merito di

lecto

Supra. 2 c
Mat. 13 d

lecto commendat, cui etiam inquit, *Ecce mater tua.* Hoc dixit, vt dilectione deuincerentur: quo cognito, discipulus eã secum adduxit. Sed cur nõ alius cuiuspiã mulieris meminit cũ adessent? admonens quiddã amplius matribus tribuendum. Vt enim cum spiritalia impediunt, parentes ne cognoscendi quidem sunt: ita cum nihil impediũt, merito omnia his sunt tribuenda, & omnibus præferendi: quia genuerunt, quòd educarũt, quod innumeras pro ipsis molestias subierũt: ita Marcionis reprimitur impudentia. Nam si nõ esset secundũ carnẽ natus, neque matrem habuisset, quã tantopere curaret. *Postea sciens Iesus, quia oĩa iam consummata sunt.* hoc est, quæ dispensata erant, vbique demõstrare adnititur nouã hanc mortẽ fuisse, si quidem in potestate morientis erat, ne priusquam ipse vellet, & omnia im-
Supr. 10 d pleta essent, moreretur, ideo dicebat. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumẽdi eã. Sciens ergo omnia consummata ait: *Sitio.* Etiã hoc verbo prophetiã implẽs. Tu autem adstantium prauitatẽ intellige, nã licet innumeros habeamus inimicos, qui nos grauissime persecuti sint, cum tamen interimi eos videmus, flectimur misericordia: hi verò nil moti, magis efferantur, & irrident, acetúmque in spongia porrigunt, vt bibat tãquam reus nam propter hoc hyssopum additur: quo gustato mortuus est, Vides quàm non perturbate, & quam potenter omnia trãsigentem? quod & prosequens, ostẽdit: *Cum omnia consummata essent, inclinato capite.* quod affixum non erat, *tradidit spiritum.* hoc est expirauit. Atqui nõ post inclinatum caput expiratur, sed post expirationem caput inclinatur: hic autem contra accidit, per quod ostendit
Mat 23 c eum Euangelista esse omnium dominum. Iudæi autem camelum deuorantes, & culicem excolentes tantum nephas ausi de die consultant. *Quoniam parasceue erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato, rogauerunt* Pilatum, *ut frangerentur eorum crura.* Vides quanti sit veritas? Per ea quæ illi faciunt, prophetia impletur, alia enim ex hoc manifestata est. *Venerunt ergo milites & aliorum fregerunt crura,* Non CHRISTI, sed ad Iudæorum gratiam conciliandam, latus eius lanceaiaperuerunt, & mortuo adhuc insultant. O pessimã voluntatem ac sceleſtissimam, noli tamen perturbari

perturbari dilectissime, quæ enim malo illi animo patrati sunt, veritati consentiebant, prophetia hinc impleta est, inquiens: Videbunt in quem transfixerunt. Neque hoc Zach. 12 c
tantum, sed non credituris fuit fidei argumẽtum, vt Thomæ, & qui cum eo erant. Ad hæc & arcanum mysterium consummatum est. *Exiuit enim sanguis & aqua.* Non casu & simpliciter hi fontes scatuerierunt, sed quoniam ex ambobus ecclesia constituta est. Sciunt hoc initiati, per aquam enim regenerati, sanguine & carne nutriti, hinc mysteria ortum habent, vt quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso latere hauriens, accedas. *Et qui uidit, testimoniũ perhibuit, & uerum est testimoniũ eius.* Hoc est, non aliunde audiui, sed ipse affui: & verum est testimonium, & meritò sane. Cõtumelias narrat, nõ magnũ aliquid & admirabile, vt possis quicq̃ suspicari. Hic hęreticorũ os cauet & futura prędicit mysteria, & repositũ thesaurũ cõsiderãs, sup his quæ euentura erant, cõsultat, impletur etiam & illa prophetia: *Os eius non comminuent.* Licet enim de Iudæorũ Exo. 12 g
agno hoc dictũ sit, trãsiuit tamen figura illa ad veritatẽ, & & Nu. 9 b
multo magis propterea & ꝓphetæ meminit. Cũ eñ suum attulisset testimoniũ, & nõ videret fide dignũ adducit Mosen, qđ nõ temere id factũ est, sed antiquitus prædictũ, qđ os ei⁹ nõ cõminuetur: & per se quoq; ꝓphetæ fidẽ facit. Hęc dixi, inquit, vt ĩtelligatis cõuenĩẽtiã inter figurã & veritatẽ, Vides quãtã adhibet diligentiã, vt credatur qđ turpe & ignominiosum videbatur? Illudere eñ mortuo, quàm ipsum crucis suppliciũ lõge peius est. Verũtamẽ hæc dixi, inquit, & magna quidẽ diligẽtia, vt credatis. Nemo igitur his fidẽ nõ adhibeat, neq; pudore nostra offendat: quę enĩ maxime ignominiosa vidẽtur, hæc sunt nostrorũ bonorũ honestissima. *Posthæc autẽ rogauit Pilatũ Ioseph ab Arimathæa eo quod esset discipulus Iesu.* Nõ ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta. Iam enim putantes sedatam iram Iudęorum, ad crucem libere accesserunt, & funus curabant. Accedens ergo ad Pilatum, corpus Iesu rogat, & concessum ęst: nam cur non debuisset? Iuuit autem ipsum & Nicodemus, & magnifice sepeliunt. Adhuc enim de eo tanquam de puro homine opinabantur, & ea ferunt aromata, quæ maxime corpora seruare solent quod nihil magnum de Iesu

ipsos

ipſos exiſtimare arguebat, multum tamen amorem præ ſe ferunt. Sed quare nullus ex duodecim eo acceſſit? Non Ioannes, non Petrus, non alius ex primis? Neque hoc ſilet diſcipulus: ſi Iudæorum metu quis diceret, & hi eodem metu tenebantur: inquit enim diſcipulum occultum fuiſſe propter metũ Iudæorum: neque dici poſſet, quod contemneret, ſed timens accedebat. Ioannes autẽ qui affuerat, & viderat expirantem, hic non affuit? Quid ad hoc dicendũ? Mihi videtur nobiliſſimum fuiſſe Ioſeph, quod ex ſepulchro conſtat, & Pilato erat notus, quare impetrauit & ſepeliuit Ieſum: non vt reum, ſed magnificè ſecundũ Iudęorum conſuetudinem, tanquam magnum aliquem, & admirabilem. Cũ enim tẽpore vrgerẽtur, nona enim hora mortuus erat, & dum peterent eum à Pilato, & dum lauarent, iam veſpere aduentarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum poſuerunt. Diſpenſatum eſt enim, vt in nouo monumento ſepeliretur, in quo nemo poſitus fuerat, ne quis alium reſurrexiſſe arbitraretur, & vt diſcipuli eo facilè ſe conferre poſſent, & quæ fierent in propinquo intuerentur, & vt ſepulturæ teſtes, non ipſi tã tum, ſed inimici eſſent. Signaculum enim, & cuſtodes ſepulchro impoſiti ſepulturę erãt teſtimonio. Reſurrectionem autẽ nõ minus manifeſtari Chriſtus voluit, quare diſcipuli multũ adnitunĩ oſtẽdere, quod mortuus ſit. Reſurrectionẽ enim omne futurum tẽpus erat confirmaturum. Mors ſi tunc dubia fuiſſet, reſurrectiõis ratio nõ cõſtaret, neq; horum tãtũ gratia prope voluit ſepeliri, ſed ne falſo potuiſſet quiſpiam furtũ inſimulare. *Vna autem ſabbatorũ*, hoc eſt die dominico, *Cum autẽ tenebræ eſſent, Maria Magdalena uenit mane ad monumentum, & uidit lapidem reuolutum à monumento.* Surrexerat Ieſus, & lapide & ſignis impoſitis, ſed cum hoc manifeſtari oporteret, poſt reſurrectionẽ aperuit monumentum, & ita res credita eſt. Hoc Mariam mouit: maximè nanque magiſtrum diligebat, poſtquam ſabbatum pręteriit, ceſſare non potuit: ſed cum adhuc eſſent tenebrę, à loco ſibi aliquam quærens conſolationem, eo ſe contulit: & cum videret lapidem reuolutum, neque intrauit neque introſpexit, ſed ad diſcipulos cucurrit ex nimio deſiderio. Id enim curabat quã citiſſime quid de corpore factum

CAPVT XX.

factū esset intelligere,hoc & cursus,& verba significarunt. *Tulerunt,inquit, dominum meum,& nescio ubi posuerunt eum.* Ecce quomodo nondum quicquā de resurrectione certum norat, sed esse ablatum suspicata est, & simpliciter omnia discipulis nunciat. Euangelista autē tanta laude mulierem non fraudauit,neque sibi dedecori arbitratus est, vt ab ea noctu profecta,primùm hæc intelligerent:hoc pacto semper eius veritas lucet. Quum venisset Maria,& id significasset,audientes illi,ad sepulchrum properāt, & videat linteamina posita: quod erat resurrectionis signum. Neque enim si qui corpus abstulissent,illa reliquissent:neque si furati essent, sudarium inuoluere, & ponere in vnum locum curassent,sed vt erat corpus,abstulissent: propterea prædixit Ioannes,quod cū multa myrrha esset sepultus,quę non minus quàm pix corpori linteamina cōglutinat. Vt quum audieris sudaria in sepulchro relicta, furto abreptum non arbitreris:nō enim fur adeò stultus fuisset, vt in superflua re tātum laborasset. Quanam gratia sudaria dimisit? Quomodo id faciendo latere potuit? Etenim diutius, in eo erat immorandum,& deprehendi potuisset. Cur linteamina posita erāt,& sudarium separatim inuolutum? vt intelligeres non perturbate & festinanter fecisse: ex hoc resurrectionē crediderunt:ideo postmodum apparuit eis Christus, quia non videndo crediderunt. Considera hoc in loco Euangelistæ humilitatem, quomodo certitudinem resurrectionis Petro manifestatam dicit: præcedens enim visis linteaminibus positis,nihil amplius perquirit, sed discedit. Ille autem feruore quodam ingressus,omnia quæ fuit diligenter, & amplius vidit:& tunc consolatus est videndo linteamina posita,& sudariū separatim reuolutum, quod bene diligentem arguebat. Tu autē quum audieris nudū dominum resurrexisse,cessa quæso, ab insana funeris impensa. Quid sibi hoc superfluum vult,& inutile dispendium,quod ipsis qui faciunt,plurimū affert ditrimenti,mortuis nullā vtilitatem, vel damnum potius? Sumptuosa nanque sepultura nonnunquam causa est,vt fures cadauer effodiāt,& nudū, & insepultum proijciant:sed ô inanem gloriam, quantam etiam in luctu vim,quantam amētiam ostendit? Multi igitur ne id accidat,tenuia scindūt linteamina, & multis im-

plent aromatibus,vt duplici ratione inutilia furibus reddã tur,ita terræ mandant.Nónne hæc insaniẽtium,nónne fu rientium sunt,ambitionẽ præ se ferre,& rursus tollere?Sa nè,inquit,vt nulla furãdi sit occasio,hęc omnia mollimur. Quid ergo,si nemo furabitur?Nónne tineæ & vermes cõ sument?Et si non hi,nónne tẽpus & putredo? Sed esto ne que fures,neque vermes,neque tempus, neque aliud quip piam timendum,sed corpus ad resurrectionem vsque inta ctum permansurum,& ea omnia noua præseruari:quid in de mortuis emolumenti,quum nudũ corpus resurgit? Hæc enim hic remanent, nihil illi exanimi conferunt. Sed cur, inquies,id in Christo seruatum est?Meritò sanè.Noli hæc humanis rebus comparare,nam & vnguentum effudit me retrix,& sanctos pedes vnxit. Quod si de hoc dicendũ est, Hæc primùm à non intelligentibus resurrectionis rationẽ
Supr. 19. g. facta sunt:ideò inquit,Sicut mos erat Iudæis. Neq; enim ex duodecim hæc fecerant,sed qui non multo Iesum hono re prosequuti sunt. Duodecim autem nõ sic,sed morti, cædibus & periculis pro eo se exposuerunt, qui honor longè maior.Præterea,vt dixi, de hominibus nobis nunc sermo est:illa autem domino exhibita sunt: & vt intelligas nulli
Mat. 52. d. curæ hæc Christo esse:inquit enim,Esuriẽtem me vidistis, & dedistis mihi manducare:Sitientem,& dedistis mihi bibere:Nudum, & induistis me: non autem mortuum & sepelistis. Quod ego non vt sepulturam tollam: dico, absit: sed luxuriam & superfluam ambitionem. Affectus,inquit, & dolor,& mortui misericordia hæc suadet:non est miseri cordia,sed inanis gloria:nam si vis mortui misereri, aliam tibi viam ornandi funeris ostẽdam,& docebo his mortuũ vestibus ornare,quæ simul cũ eo resurgent, & conspicuum reddent: hæ vestes ne tineis corroduntur, neque tempore consumuntur,neque deripiuntur à furibus. Quænam hæ sunt? Eleemosynæ vestis est,quæ resurget. Eleemosyna tã quam signaculum cum eo. His vestibus fulgebunt,qui tũc audient:Esurientem me vidistis, & dedistis mihi mãduca re:hæ insignes faciunt,hæ conspicuos, hæ securos. Præsen tia enim nihil aliud sunt quàm tinearum & vermiũ esca, non tamẽ sepulturam prohibeo,sed modus seruetur,vt te gatur corpus,non nudum mandetur terræ. Nam si viuẽti bus

bus præcipitur, ne quid habeant præter vestimentũ, longè magis mortuis. Neque enim ita mortuus veste indiget, vt viuus: dũ enim viuimus, & frigoris gratia, & caloris, & pudoris, vestibus egemus: mortuis nulla horũ impendet necessitas, ne nudum iaceat corpus, operiẽdum est. In primis autem terram optimum habemus operimẽtum, & ipsi corporũ naturæ decẽtius: Quod si vbi tot necessitates vrgent, nihil superfluum est inquirendũ, multò minus vbi illę cessant. Sed qui viderint, ridebunt inquies. Quid tum? Quanuis ridearis, minimè curandũ est stulti iudicium, sed potius multi te admirabuntur, & doctrinam nostram prosequentur. Non enim hæc digna risu sunt, sed illa quæ nunc facimus, quum lugemus, quum plangimus, quum simul nos cũ mortuo defodim⁹, hæc & risu, & supplicio digna: in his autem & modò sumptibus adhibendo, sapientia vti perquam laudabile est, & omnes nobis plaudẽt, & Christi virtutem admirabuntur, & dicent, pape quanta est crucifixi potentia? Persuasit morientibus, & his qui corrũpuntur non esse mortem. Non enim vt in pereuntes afficiuntur, sed vt in meliorem locum migrantes. Persuasit corpus hoc mortale & terrenum, vestem induere, serico & auro distinctam, longè preciosiorem, hoc est immortalitatem: quamobrem non multum de sepultura curãt, sed sepulturam optimam putant vitam optimam. Hæc si ita nos philosophari viderint, dicent. Sin plangentes, effœminatos circunstanter plorantibus mulieribus ridebunt, & maiorem in modum reprehendent & impensam, amentiam appellabunt: etenim hæc accusari audimus, & meritò sanè. Quam enim habebimus excusationem, cùm corpus tabe & vermibus mox consumendum ornamus. CHRISTVM esurientem, nudum errantem, contemnimus? Cessemus, quæso, ab insana diligentia, sed eam moriẽtium curam habeamus, quę & nobis & illis conferat ad gloriam Dei. Largas pro his eleemosynas faciamus, mittamus eis pulcherrima viatica. Nam si memoria clarorum virorum, qui mortui sunt prodest viuentibus: Protegam, inquit, hanc ciuitatem 4. Reg.
propter me, & propter Dauid seruum meum: longè magis 19. g.
eleemosyna id faciet. Hæc mortuos suscitauit quando circunsteterũt viduæ, ostendentes quæ fecerat ipsis Dorcas.

Act.9. Quum ergo moriendum ſit, quiſque funus ſibi paret, per-
f.g. ſuadeatq́; vt indigentibus aliquid relinquat. Nam ſi reges hæredes ſcribentes, familiaribus partem relinquunt in pue rorum cautionem: quum Chriſtum cohæredem filijs tuis dimittis, intellige quantam tibi & illis concilias beneuolentiam. Hæc ſunt funera pulcherrima, hæc & remanentibus, & obeuntibus proficiunt. Si ita ſepeliemur, in reſurrectione clari apparebimus: quod ſi curato corpore animam neglexerimus, multa grauia perpetiemur, & multum ridebimur. Non enim parua eſt ignominia, nudum & inopem virtutum hinc migrare: neque corpus inſepultum proiectum adeò ignominioſum videtur, vt anima tunc carens virtutibus: hãc veſtiamus veſtibus ſemper duraturis. Quod ſi in hac vita neglexímus, ſaltem in morte nobis conſulamus, & ex rebus noſtris nobis opem ferre per eleemoſynã curemus: ſic inuicem mutuo auxilio, futurorum fiduciam habere poterimus: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LXXXV. EX CAP. XX.

A *Bierunt ergo iterũ diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Procliue eſt, & ad miſericordiam facile muliebre genus: quod dico ne admireris, cur Maria tam amare fleret ad ſepulchrũ, non autẽ Petrus. Diſcipuli, inquit, abierunt ad ſemetipſos, Maria autem ſtabat ad monumentum. Imbecillis enim natura erat, & de reſurrectione nondum norat: quemadmodum illis viſis linteaminibus, credentes reſurrexiſſe, ſpe abierunt bona. Et qua gratia non ſtatim abijt in Galilæam, vt cùm his conſtituerat ante paſſionem? Reliquos fortaſſe expectauit, præterea maximè perturbati erant, hi ergo abierunt, illa autem adhuc perſtabat. Multum enim, vt dixi, eam conſolabatur monumentum. Vidésne vt ad dolorem leniendum ſe inclinat, & vult locũ videre vbi ſepultus fuerat Ieſus? propterea non paruam inde mercedem accepit: quod enim non viderant diſcipuli, ipſa prior vidit, ſedẽtes angelos vnum ad caput, & vnum ad pedes in albis, plenos ſplendoris & lætitiæ. Nã cùm mulieris mens humilis eſſet,

&

& rudis,nec ex sudario resurrectionem coniectatur, videt angelos sedentes speciosos, vt iam mœrorem deponeret, & consolaretur : sed nihil primum de resurrectione dicūt, sed paulatim ad id docendum veniūt. Vidit eorum splendorē,& supra cōsuetudinē vidit speciem,audiuit commiserantium vocem. Dixerunt enim: *Mulier quid ploras?* Quibus omnibus tanquam apertis ianuis paulatim ad resurrectionem ostendendam venitur,& sessio ipsa ad interrogādum eam adduxit: præferebant enim se rem omnem scire, ideo non simul sedebant. Cū enim nō par esset, eam per se ausuram interrogare,ipsi ad rogandum trahunt. Tum illa & feruore quodam,& amore percita: *Tulerunt,inquit, dominum meum,& nescio ubi posuerunt eum.* Quid inquis? Nōdum resurrectionem concipis? Vides nondum animum in altum erexisse? *Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum.* Et quæ nam hæc cōsequentia,cum illos alloqueretur,& nihil adhuc respōdissent respicere? Vt sentio,loquente Maria cū Christus repentè appareret,obstupuerūt angeli: & vultu, & motu,& gestu se dominū vidisse significarunt,ideo mulier respexit: illis ergo deus apparuit: Mariæ autem ne primo eam aspectu perterreret,vili & cōmuni specie, hoc vel ex eo cōstat,quod hortulanus ei visus est. Nam cū adeò humi iaceret,non erat repente ad alta erigēda,sed paulatim: rogat ergo eam Iesus, *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Ostēdit se intelligere,quod vellet interrogare,& vt respōderet,adduxit,quod mulier intelligens,nō amplius Iesum nominat,sed tanq̄ ille sciret,de quo interrogaret,ait: Si tu sustulisti eū,dicito mihi,vbi posuisti eum, & ego eum tollam. Iterum & positum & sublatum,ac si mortuus esset,dicit,quasi dicat si propter Iudæorum metum tulisti eum, dicito mihi,& ego accipiam. Magnus amor,& beneuolentia mulieris,sed nihil altum cogitat propterea iam non vultu, sed voce se notum facit: quemadmodum enim Iudæis nūc notus,nunc ignotus,etiam præsens erat : ita loquēdo cum volebat,cognoscebatur. Et cum Iudęis inquit, Quem quęritis,neque vultu,neque voce notus est,quoad voluit: quod & nunc contigit. Et nomine eam tātùm appellauit,exprobrans quod de viuo id imaginaretur. Quomodo autē conuersa respondet,si ad ipsum loquebatur? Mihi videtur cum Supr.18b

dixiſſet, Vbi poſuiſti eũ: rurſum ad angelos reſpexiſſe tanquam rogatura, quod obſtupuerint, & ab his ad Chriſtum ſe vocantem, & voce quis eſſet oſtendentem, conuertiſſe. Cum enim dixit, Maria tunc cognouit: ita non viſus, ſed vocis fuit cognitio. Quod ſi quis diceret, Vnde cõſtat angelos obſtupuiſſe, & propterea Mariam reſpexiſſe? etiam dicet, vnde conſtat tetigiſſe eum, & procidiſſe? ſed quemadmodum hoc conſtat, quod dixit, *Noli me tangere*: ita illud, quod conuerſa ſit. Sed cur inquit. Noli me tangere? Quidam dicunt ſpiritalem gratiam petere cũ eum diſcipu-
Supr. 14 b lis dicentem audiſſet, Si vadam ad patrẽ, rogabo eum, & dabit vobis alium paracletum. Sed quomodo abſens hæc audiuit? Præterea longè eſt à ſententia hæc imaginatio. Quomodo petit, cum nondum ad patrem ierit? Quid ergo eſt? Mihi videtur velle eam adhuc cum eo verſari, vt ſolebat & ex lætitia nihil de eo magnum cogitaſſe. Siquidem longè melior factus erat ſecũdum carnem, quare hac eam ſententia abducens, & vt reuerenter ſe alloquatur admonens: neq; enim cum diſcipulis ſimiliter verſari deinceps apparuit: ſic & eius mentẽ erigit, vt reuerentius adeat. Nã ſi dixiſſet, Noli vt prius ad me accedere, non enim eadem ſum conditione, neque ſimul vobiſcum conuerſaturus ſum amplius, elatius & ſuperbius dictũ videri potuiſſet: ſed dicendo, *Nondum aſcendi ad patrem*: Etſi lenius, idem tamen ſignificauit. Oſtendit enim illuc maturare, & cum illuc abiturus, nec amplius cum hominibus conuerſaturus eſſet, non erat eodem quo prius animo aſpiciendus. Et quod hic ſenſus ſit, ex ſequentibus ſignificatur: addidit enim, *Vade ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad patrem meum, & patrem ueſtrum: & deum meum, & deum ueſtrum.* Atqui non continuo aſcẽſurus erat, ſed poſt quadragita dies. Quomodo ergo hoc dicit? Vt eius mentem excitaret, & ſe in cœlũ abire perſuaderet. Illa autem particula, Patrem meum, & patrem veſtrum: & deum meum, & deum veſtrum, diſpenſationẽ expectat. Aſcendere enim carnis eſt, hęc enim ad eam quę nihil magnum imaginabatur, loquitur. An aliter noſter pater eſt? Sanè quidẽ. Nã ſi aliter iuſtorũ, aliter aliorũ hominũ deus eſt, longè magis & filii de[9] eſt, & noſter. Et cũ dixiſſet, Dic fratribus meis, ne ex hoc æqualem arbitrareris, oſtendit

ostendit differentiam. Ipse enim sessurus erat in throno patris, illi autem assuturi. Itaque licet secundum carnis substantiam frater noster factus sit, honore tamē multum differt, quantum autē ne dici quidem potest. *Abiit ergo Maria Magdalene, hæc nunciatura discipulis.* Tanti est sedulitas, & tolerantia. Illi autem quare non doluerunt magistri absentiam, neque vt antea locuti sunt? Tunc vt morituri desiderio afficiebantur, nunc cum resurrexerit, cur erat dolendum? Nunciauit itaque Maria vidisse Iesum, & allocutam, quæ satis eos consolari poterant. Aut cum par esse discipulos id intelligentes, vel nō credere mulieri, vel si crederēt, ægre ferre, quod ipsi quoque eum videre digni nō fuerint habiti, eis in Galilæa se apparitnrum pollicetur & ne propterea ægre ferrent, ne diem quidem remoratus est: sed in desideriū trahens, & quod iam scirent resurrexisse, & quod à muliere audierant, desiderantibus, & timentibus, quod desiderium augebat, vespere illius diei magna cum admiratiōe adstitit. Et cur hac hora? Quoniā credibile erat eos magis formidare. Sed id mirandum est, quod phantasma eum non sunt suspicati. *Clausis enim foribus, & repente est ingressus:* sed profectò à Maria præmoniti, fidem confirmarant, prætererea certa & mansueta specie se eis obstulit. Die autem non venit, vt omnes congregarentur, valde enim timebant nec ostium pulsauit, sed repentè adstitit,

Et ostendit latus, & manus, simul autem & voce fluctuantem animum confirmauit, inquiens: *Pax uobis.* hoc est, nolite perturbari: & verbi ante passionem ad eos habiti meminit, Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: Et item: In me pacem habete, in mundo tribulationem habebitis. *Gauisi sunt ergo discipuli, uiso domino.* Vides re sermonem domini confirmari? quod enim ante passionem dixerat, Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis: hoc nunc impleuit, per hæc omnia in certissimam eos fidem adduxit: nam cū bellum implacabile cum Iudæis haberent, pacem eis dicit, vt parem bello consolationem afferat. Hoc verbum primum post resurrectionem dixit, ideo Paulus semper gratia, inquit, & pax. Mulieribus lætitiam dicit, quia in mœrore erant, & primum lętitiam ceperunt. Vicissim ero viris pro- *Ro.1 a & 1.Cor.1.a & cor.1 a*

pter bellum,pacem:mulieribus propter mœroré, lætitiam annunciat:& molestias omnes dissolués, crucis merita colligit,quæ sunt pax:quoniã omnia sublata sunt impediméta,& trophæum clarissimum statuit, & omnia meliora facta sunt: Inde inquit. *Sicut misit me pater, & ego mitto uos.* Nullum habetis impedimentum, & propter ea quæ iam facta sunt,& propter meam vos mittẽtis dignitatem. Quare hoc dicit? Eorum animos erigit,& suam proponit authoritatem, siquidem suum eis relicturus erat ministerium: & cum nondum rogasset patrem,sua eis authoritate potestatem præbet. *Insufflauit enim,& dixit, Accipite spiritũ sanctum. Quorumcunque remiseritis peccata,remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Quemadmodum enim rex præfectos mittens,vt in carcerem reos intrudant,vt liberent,potestatem præbet: ita Iesus discipulos dimittens,hac munit authoritate. Quomodo ergo,inquit, Nisi ego abiero, ille non veniet: at nunc spiritum dat? Quidam dicunt,non dedisse spiritum,sed idoneos ad eum accipiendum per insufflationem reddidisse.Nam si Daniel viso angelo perterritus est,quid illis arcanam illam gratiam accipiendo vsuue nisset, nisi prius eos Iesus præparasset?ideo inquiunt:Non dixit,accepistis,sed accipite spiritum sanctum. Nõ tamen quispiam erraret,si tunc eos potestatem quandam, & gratiam spiritalem accepisse diceret, non tamen vt mortuos suscitarent & virtutes ostẽderét, sed vt peccata dimitterét: differentes enim sunt gratiæ spiritus,quare addidit, Quorũcunque remiseritis peccata,remissa sunt: ostẽdens,quod virtutis genus largiatur. Post quinquaginta autem dies,signorum operationem acceperunt, ideo inquit: Accipietis virtutẽ venientis in vos spiritussancti,& eritis mihi testes: Per signa scilicet. Est enim inenarrabilis spiritus gratia,& multiplex donum. Hoc autem fit,vt intelligas patris,& filii, & spiritussancti vnum donum, & vnam esse potestaté, quæ enim patris propria,eadem & filii esse & spiritus sancti videntur. Quomodo ergo: Nemo venit ad filiũ, inquit, nisi pater traxerit eum? Sed hoc filii esse ostenditur. Ego, inquit,sum via,nemo venit ad patrem,nisi per me, Vide & hoc idem spiritus esse: Nemo potest dicere dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto. Et iterum apostolos aliquan-

Dani. 8. c *Acto. 1. a* *1 cor. 12. a*

aliquando à patre, aliquando à filio aliquãdo à spiritu sancto datos ecclesiæ, & diuisiones gratiarum patris, & filii, & spiritus videmus esse communes. Omnia ergo faciamus, vt spiritum sanctum habere possimus: & qui eius gratiam assecuti sunt, eos quantauis reuerentia colamus. Magna enim dignitas sacerdotum. Quorumcunque remiseritis, inquit, remissa sunt peccata. Quamobrem Paulus dicebat, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, vt maximũ habeatis honorem. Tu enim rem tuam curas, quã si bene ordinaris, nulla tibi alia solicitudo impendet, Sacerdos si vitam dispofuerit, tuam autem nõ diligenter curauerit, cum impiis in gehennam detrudetur: & nonnunquam nõ propriis actionibus, sed nostris damnatur, nisi omnia quæ ad se spectant, efficiat. Cum igitur periculi magnitudinẽ videatis, multa eos beneuolẽtia prosequamini: quod & Paulus significauit, dicens: Ipsi peruigilãt, quasi rationem pro animabus vestris reddituri: idcirco maximè colendi sunt. Quod si eis insultabitis, neq; vestra bene disponetis, Quoad enim bono & læto animo est gubernator, etiam nautæ securi sunt: sin inuisus his esse cœperit, & molestè ferre, neque itidem vigilare, neque artem exercere poterit, & inuitus molestusque, multis eos malis afficiet: ita & sacerdos si debitum à nobis cultum sibi præstare viderit, rectè nos gubernare poterit: si afficietis morte manus eius debilitãtes, simul vobiscum fluctibus, etiam si maximi animi sit obiicietis. Intellige quid de Iudæis inquit Christus: Super cathedram Mosi sedebant scribæ & Pharisæi, omnia quæcũque dixerint vobis, facite. Nunc non est dicendum, super cathedram Mosi, sed super cathedram Christi sederunt sacerdotes. Eius enim acceperunt doctrinam. Quare Paulus inquit: Pro Christo legatione fungimur, tãquam Christo exhortante per nos. Nónne videtis seculi principibus omnes subesse, & sępe genere, vita, & prudẽtia potiorib⁹ deteriores præponi? Nihilominus principis, qui eos præposuit reuerentiã, nihil quales illi sint cogitãt. Quod si homo aliquem constituerit, tantus subit metus, si deus quem cõstituit despicimus, maledicimus, innumeris afficimus contumeliis: & cũ fratres nostros iudicare prohibeamur, contra sacerdotes linguã acuim⁹. Quanam hæc digna excusatione, cum

Heb. 13. c

Mat. 23 a

2. Cor. 5 d

Mat. 7. a & Lu. 9 f

ne, cum in oculo trabem non videmus, festucam in proximi oculo acrius censemus? Nescis grauius te tibi iudicium præscribere, cum ita alium iudicas? Hæc dico, nō quod indignos ad sacerdotium assumi probem, sed miserescēs, & lachrymans. Non enim ꝑpterea à subditis iudicandi sunt, etiā si malè & vitiosè viuant. Tu autē si tibi consules, nihil in his quę illis commissa sunt offendes. Nam si asinum loqui fecit, & per vatem benedictiones spiritales largit⁹ est, & in muto ore, & lingua immunda Balaam, propter offendentes Iudęos operatus est: multò magis propter vos fideles, etiā si praui sint sacerdotes, deus oīa per eos perficiet, & mittet spiritū sanctum: neque enim pura mēs propterea propriam puritatem amittit, sed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas. Quicquid enim conatur sacerdos, soli⁹ dei donū est: & vbi humanā exercet sapientiam minor illius gratia apparet. Neq; hoc dico, vt pigrius viuamus, sed ne pigre qui vobis præpositi sunt viuentibus, vos his commissis aliquādo mala vobis comparetis. Et quid sacerdotes dico? Neque angelus, neq; archāgelus quicquam in his quę à deo data sunt efficere potest: sed pater, & filius, & spirit⁹ sanctus omnia facit. Sacerdos & linguam, & manus præbet: neque enim iustū est, propter alius malitiam ad salutem nostram accedentes offendi. Quibus omnibus cōsideratis, & deum timeamus, & ei⁹ sacerdotes maiorē in modum veneremr, vt & nostris operib⁹, & illis honore exibito à deo multam accipiamus remunerationem gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri gloria, simul & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

Num. 22c & seque.

1. Cor. 3. b

HOMILIA LXXXVI. EX CAP. XX.

Thomas autem ex duodecim unus, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando uenit Iesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi uidero in manibus eius fixurā clauorū, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit eis, Pax uobis, &c. Quemadmodum simpliciter,

citer,& vt contingit,credere facilitatis eſt: ita præter modum inquirere, &.inueſtigare craſſiſſimæ mentis, ideo Thomas accuſatur. Dicentibus enim apoſtolis: Vidimus dominum, non tantum non credidit illis, quãtum rei tanquam impoſſibili diffidens quod ſcilicet reſurrexerit. Nõ enim dixit,non credo vobis:ſed,niſi mittam digitum in locum clauorũ,non credam. At quomodo alijs omnibus congregatis,ipſe ſolus abfuit? Credibile eſt ex fuga nondum redijſſe. Tu autem quum diſcipulum non credentẽ videas, conſidera domini clementiam quomodo pro vna etiã anima vulnera ſua oſtendit, & vt vnum ſaluum faceret,apparuit:& quum craſſioris eſſet ingenij,à craſſiſſimo ſenſuum fidem ſibi quærit. Neque enim oculis credebat,quippe qui non tantùm dixit,niſi videro:ſed,niſi manum mittam, ne imaginatio putaretur: nam diſcipuli hæc nunciando, & ipſe pollicendo maiorem ſibi fidem comparabant. Veruntamen quum amplius quæreret,neque his eũ priuauit Chriſtus. Et qua gratia ei continuò non apparuit, ſed poſt dies octo? Vt interea à diſcipulis edoctum, iiſdem auditis in maius traheretur deſiderium, & magis in fide confirmaretur. Vnde autem intellexerat latus perforatum? Ex diſcipulis, Cur alterum credidit,alterum non credidit? Quia hoc mirabilius erat. Et conſidera quàm verè loquantur diſcipuli,quoniam neque ſua,neque aliorum vitia abſcondunt,ſed quàm veriſſimè ſcribunt. Adſtitit ergo iterũ IESVS,neque ab illo rogari expectat, neque quicquam tale audire:ſed nihil eo dicente,ipſe IESVS primum eius ſatisfecit deſiderio,oſtendẽs ſuperioribus diſcipulorum verbis affuiſſe:iiſdem enim vſus eſt,& acrius caſtigando,& ad futura erudiẽdo. Nam quum dixiſſet ei: *Infer digitum tuum huc,& uide manus meas:& affer manum tuam,& immitte in latus meum:* ſubdidit, *Et noli eſſe incredulus,ſed fidelis.* Vides ex incredulitate dubitare? Sed antequam ſpiritũ acciperẽt, eo autem accepto, perfecti euaſerũt: neque in hoc tantùm reprehẽdit,ſed in ſequentibus. Quum enim ille certior factus ad ſe redijt,& dixit: *Dominus meus & deus meus,* inquit: *Quia uidiſti me Thoma,credidiſti:beati qui non uiderunt, & crediderunt.* Hoc enim fidei eſt accipere quæ non videntur. Eſt enim fides ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum Heb.11.a

gumentum non apparentium. Hic auten non solum discipulos laudat, sed & qui post illos crediturι erant. Atqui inquies, discipuli viderũt, nihil quæsiuerũt, sed ex sudario stati resurrectioni priusquam corpus intuerẽtur, vere crediderunt. Cum ergo quispiam dicit, Vellem illis fuisse temporibus, & Christum miracula facientem vidisse, intelligat beatos, qui non viderunt, & crediderunt. Dignum autẽ dubitatione est, quomodo corpus incorruptibile formã clauorũ acceperit, & mortali manu tangi potuerit: sed hoc te nõ pturbet, hoc eñ permissionis fuit. Corpus enim tam tenue & leue, vt clausis ianuis ingrederet, omni crassitudine carebat, sed vt resurrectio crederetur, talẽ se exhibuit, & vt ipsũ crucifixũ fuisse, & neminẽ aliũ ꝑ eo resurrexisse intelligas, ꝓpterea cũ signis crucis resurrexit: & mãducauit: quod resurrectionis signum apostoli plurimi fecerunt
Act. 10. f dicentes. Qui cum eo simul manducauimus, & bibimus. Quemadmodũ igitur cum ante passionem super aquis ambularet, aliud à nostra natura corpus illud fuisse non dicimus, ita post resurrectionẽ videntes id signa clauorũ habuisse non propterea corruptibile dicemus, propter discipulũ hæc ita ostensa sunt. *Multa & alia signa, inquit, fecit Iesus.* Nam cum pauciora hic meminisset euangelista, dicit neque alios omnes omnia collegisse, sed tantùm quæ ad faciendã auditoribus fidem erant necessaria. Nam si omnia, inquit, scriberentur nec ipsum arbitror mundũ capere eos qui scribendi sunt, libros. Vnde constat nõ ambitionis, sed tantum vtilitatis gratia scripsisse: siquidem qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserunt? Sed cur non omnia transegerũt? Maxime propter rerum multitudinẽ, præterea & illud considerarunt, quod qui his non crediderit, neque pluribus credet, qui verò hæc acceperit, nõ indigeret pluribus ad fidem assequendam. Mihi autem hoc in loco de signis post resurrectionem dicere videtur, ideo inquit. *In conspectu discipulorum suorum.* Sicut enim ante resurrectionem multa fieri oportuit, vt dei filium esse crederẽt ita post resurrectionẽ, vt resurrexisse crederetur: ideo addidit, In conspectu discipulorum. Nam cum his solis post
Supr 14 c resurrectionem versatus est, propterea dicebat: Mundus nondum me videt, inde vt cognoscas, discipulorũ dũtaxat gratia

gratia hæc facta esse: prosequitur. *Vt credentes uitam æternam habeatis in nomine eius.* Hoc est, per eũ: ipse nanque vita est. *Postea manifestauit se iterum discipulis ad mare Tiberiadis.* CAPVT XXI. Vides nõ semper cum eis esse, vt ante passionem? Apparuit vesperi, & abiit, & post octo dies iterũ, inde ad mare, & iterum cum multo timore. Quid autem significat, manifestauit? vt ostendat quod nõ nisi ex permissione videbatur, propterea quod incorruptibile corpus erat, & immortale. Sed cur meminit loci? Vt iam metum eos deposuisse ostenderet, quod iam conuersarentur. Non enim amplius domi se continebant, sed in Galilæam ierant, ad declinandum Iudeorum periculum. *Venit ergo Simon piscatum.* Cum enim non frequenter Iesus cum eis versaretur, neque adhuc spiritus datus esset: neque haberent quid facerent, ad artẽ suam redierant. Et erant simul Petrus, & Thomas, & Nathanael qui à Philippo vocatus erat, & filij Zebedei, & alij duo. Cum ergo nihil haberent quid facerent, piscatum se contulerunt, & noctu, quoniam formidabant. Lucas nõ hoc, sed aliud meminit. Alij autem discipuli vna sequebãtur: volebant enim simul & esse, & videre veritatem, & ocium suũ bene disponere. Laborant ergo, & laborantibus adstitit Iesus, neque continuo cognitus est, vt in sermonẽ prorumperent. *Dicit ergo eis: Nunquid pulmentarium habetis?* Adhuc more hominis loquitur, ac si emptur⁹ esset aliquid ab eis. *Cum illi abnuerent, iussit ut in dextram rete iacerent, iecerunt & ceperunt.* Cum autem eum cognouissent, proprios mores referunt Petrus & Ioãnes: ille feruentior, hic altior erat: ille vehementior, hic perspicacior: ideo Ioãnes prior agnouit Iesum. Petrus prior ad eum properauit, neque enim parua erant signa. Quænam? Primum, quod multos cepissent pisces, inde quod non scinderetur rete: præterea quod priusquàm descenderent, prunas viderint, & piscem impositum, & panem, quæ non ex subiecta materia fecerat, vt propter quandam dispensationem fecit ante crucem. *Vt ergo cognouit eum, omnibus reiectis & piscibus, & reti, succinxit se Petrus,* Vides & reuerentiam, & desiderium? Atqui ducentis quasi cubitis aberant, non tamen naui appellere expectauit, sed natãdo ad Iesum venit. Quid ergo Iesus? *Venite & prandete, inquit. Et nemo audebat eum interrogare*

rogare. Iam enim solitam fiduciam habebant, neque ad eum loqui audebant. sed silentio: metúque, & reuerentia in eum intenti, discubuerūt: norant enim dominum esse, ideo non iterrogarunt quisnam esset. Et cum formam mutatam, & horroris plenam viderent, admodum erant perterriti, volebātque de ea interrogare: sed & metus, & quod norant non alium esse, eos ab interrogando cohibuerunt, & tantum comederunt, quæ ipse immensa potentia sua parauerat. Hic non amplius in cælum suspicit, neque hominem agit, ostendens illa permissionis gratia fecisse: & quod non frequenter cum discipulis esset, neque similiter dicit, *Hoc iam tertio manifestatus est Iesus cum discipulis, cum resurrexisset a mortuis.* Et iubet vt reliquias accipiant, vt id imaginationē non esse demonstraret: sed hoc in loco dicit
Luc. 24. f Christum cum discipulis manducasse, Lucas autem simul mādūcasse dicit. Quomodo autem nō nostrum est dicere. Modo quodā per quàm mirabili hæc facta sunt, non quod natura cibis amplius indigeret, sed ad resurrectionis veritatem demonstrandam ita permisit fortasse. His verbis cō flagratis, & qui cum Iesu tunc fuerunt, & qui futuri sunt, in communi resurrectione beatos ducitis, Adnitamur ergo pro viribus, vt faciem eius admirabilem intueamur: nam si nunc hæc audiendo ita flagramus, & illis temporibus quibus in terra versatus est fuisse, vocem audisse, faciem vidisse allocutū esse, tetigisse, ei ministrasse desideramus: considera qualis visu futurus sit, non in corpore amplius mortali, neque humana disponens, sed angelis constipatus, cum nos quoque immortali corpore, eum videbimus, & summa fruemur fœlicitate. quę omnem sermonem exuperat. Quare adnitamur, ne tanta excidamus gloria: neque enim difficile est, modo velimus, neque onerosum,
2. Tim. 2. b si attenderimus. Nam si sustinebimus, & conregnabimus hoc est, si tribulationes ferimus, si persecutiones, si arcta via ambulauimus, arcta enim natura, & laboriosa est, nostra autem electione leuis; spe futurorum. Id enim quod in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitatem æternam gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Dirigamus ergo oculos in cęlum

in cælum,& illa semper imaginemur bona, atque inspiciamus: in quibus si semper versabimur, neque bona huius mundi nos allicient, neque mala moleste feremus, sed & hæc: & similia omnia deridebimus, & nihil nos, aut seruos, aut superbia elatos facere poterit, modo hoc semper desiderium propagemus, si illam dilectionem intuebimur. Et quid dico præsentibus malis nos dolituros? Imo ne visuros quidem ea putamus. Tantus enim est amor vt non præsentes tantum, sed absentes quos diligimus quotidie cernere videamur, magna nanque dilectionis vis. Omnia negligit, vt dilecto animum colligat: si ita Christũ diligeremus, humana omnia vmbra, omnia imago, omnia nobis somniũ videretur: dicemus & nos, Quis nos separabit à Charitate Christi, tribulatio, an angustia? Non dixit Rom. 8.g
pecunias, aut diuitias, aut formam: hęc enim vilissima sunt & ridicula: sed, quę grauia videtur posuit, Fames, persecutiones mortes, quæ ille vt nullius momenti contẽpsit. Nos autem propter pecunias vitam coontemnimus, & lucẽ recusamus. Et Paulus quidem, non mortem, non vitam, non præsentia, non futura, non aliam creaturã, diuinæ præponit dilectioni: nos si vel parũ auri videmus, eius cupiditate incẽdimur, & diuinas leges pessundamus. Quod si hæc dictu non ferenda sunt longe minus factu: & quod graue est auditu horrescimus, re ipsa minimè: sed facile iuram*, peieramus rapimus, vsuras exigimus, continentiam negligimus, à vera oratione desistimus, plurima deceptorum transgredimur, & pecuniarum gratia membra nostra omnino contemnimus. Nam qui pecunias amat, innumeris malis proximum, & seipsum cum illo afficit, etenim irascetur facile, maledicet stultum appellabit, peierabit, neque veteris legis modum seruabit. Non enim diligit proximũ Mat. 5.e
qui aurum diligit. At qui nos & inimicos propter cælorũ regnum amare iubemur. Quomodo ergo id consequi poterimus? Na si vetera præcepta implentes, non erit nobis ad regnũ additus, nisi abundauerit iustitia nostra plus quam illorũ: si illa transgrediemur, quis nobis erit excusationi locus? Amator pecuniarũ nõ modo inimicos nõ diligit, sed amicos inimicorũ, loco habebit. Et quid amicos dico. Ipsã sępenumero naturam ignorat amator pecuniarum neque

cognationem

cognationem nouit,neque consuetudinis recordatur,non reueretur ætatem, nullum habet amicum, sed omnes odit, & in primis seipsum:non tantùm quoniam perdit animam suam,sed quoniam innumeris solicitudinibus, laboribúsq; atque miseriis distrahitur. Etenim peregrinationes, odia, pericula,insidias,& alias huiusmodi subit calamitates,hac duntaxat gratia,vt malorum radicem secũ habeat,& multas numeret pecunias. Quid hoc morbo grauius?omnibus priuatur deliciis,omni voluptate:multum gloriæ,multum honoris amittit:amator pecuniarum multos formidat,multos habet accusatores, inuidos, calumniatores, insidiatores: qui ab eo iniuriam acceperunt,oderunt,vtpote offensi:qui minus,timore ne offendantur, & offensorum misericordia illum vt hostem obseruant,& cauent. Maiores, potentioréfque indignantes,& pauperum misericordia,& liuore similiter, vt inimicos odia habent. Et quid homines dico?Quum deum inimicum habeat,quid spei reliquum ei fuerit?quid consolationis? Amator pecuniarum his vti minimè potest,sed seruus & custos est, non dominus: augere eas semper contendit,nunquam erogare vellet. Eum contemplare,& omnium pauperum pauperiorem iudicas,nulla cupiditate contentus est. Atqui pecuniæ non vt custodiamus,sed vt vtamur inuentæ sunt. Quod si eas aliis defossuri sumus,quid nobis est miserius, quid vndique cõgregare inhiamus, vt clausas teneamus, & communem vsum auferamus? Est & alter morbus, neque hoc minor· hi certè defodiunt,illi in ventrem,voluptatem,atque ebrietatẽ iniustè omnia conferunt,& sibiipsis luxuriæ supplicium parant:alij parasitis & adulatoribus largiuntur:hi in ludis & meretricibus, hi aliis huiusmodi dispendiis profundunt: hoc pacto innumeras sibi ad gehẽnam vias sternunt, recta ad cælum derelicta, quæ non lucrum tantùm, sed & voluptatem prædictis longè maiorem affert. Qui meretricibus dat,ridiculus & infamis est, & multos sibi inimicos parat, & breuem voluptatem,vel nullam potius. Quæcunque det alienis mulierib⁹,ex his nulla gratia habebitur. Vas enim contritum est domus aliena. Præterea muliebre genus temerarium est,& inferno eius similatur cupiditas· iNi enim mulieris amorem Salomon comparauit: tunc cessat,quum omnibus

Pecuniis non abutẽdum.

Prouerb. 30.c.

omnibus rebus amantem ſpoliauit: imò nec tunc quidem, ſed magis conuiciatur, & inſultat iacenti, eúmq; maiorem in modum ridet, & tot eum malis circunuenit: quæ nullo pacto narrari poſſent. At ſanorum voluptas minimè talis eſt: nullum riualem habet, ſed omnes congratulantúr, & plaudunt: & qui beneficia acceperunt, & qui collata viderunt, nulla ira, nulla triſtitia, nullus pudor aut ignominia eius animum expugnat: ſed multa conſciétiæ lætitia, multa futurorum ſpes, clara gloria & ſplendor, & quod maximum eſt, dei beneuolentia, & ſecuritas: nullum præcipitium, nulla ſuſpicio, ſed tranquilliſſimus portus. Quibus omnibus cognitis voluptatem voluptati comparãtes, meliora eligamus, vt futura conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

HOMILIA LXXXVII.

ex capite vigeſimoprimo.

C*Vm ergo prandiſſent, dicit* Simoni *Petro* IESVS: *Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu ſcis quia amo te.* Multa quidem alia ſunt, quæ apud deum nobis fiduciam præbent, & quæ nos claros & probatos oſtendunt. Quod autem maximè diuinum nobis amorem cõciliat, eſt proximi dilectio, quam à Petro Chriſtus exigit: nam quum finem cibis feciſſent, dicit Simoni Petro Ieſus: *Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.* Quid tãdem aliis omiſſis his dũtaxat Petrum affatur? Os erat apoſtolorũ, & princeps: propterea & Paulus eum præter alios viſurus aſcendit, ſimul vt ei oſtenderet iam ſibi fiduciam habendam: tanquam enim negationis obliuiſceretur, fratrum curam ei committit, neque negationis meminit, neq; exprobrat, tantùm dicit: Si amas me, fratrum curam ſuſcipias: & quam in omnibus dilectionem oſtendiſti, & qua delector nunc oſtende, & animã quam pro me poſiturum dixiſti, hanc pro ouibus meis trade. Quum ergo ſemel atque iterum interrogatus, ipſum arcanorum cordis perſcrutatorem teſtem aduocaſſet: & adhuc tertio interrogaret, perturbatus eſt Petrus, veritus ſuperiora. Nam quum forti

Petrus os & princeps apoſtolorum.
Gal. 1.d.

animo esset, reprehensus est postmodum, ideo iterum ad ipsum confugit, dicens: *Tu omnia scis*, hoc est, præsentia & futura. Vide quanto melior factus est, & modestior: non amplius temerè perstat in sententia, neq; contradicit: propterea contristatus sum, ne fortè me amare arbitratus, non amem: vt antea quum me fortem, & constantem putarem, postmodum imbecillis deprehensus sum. Ter autem interrogat, & semper idē præcipit, vt demonstret quanti ouium suarum curam faciat: & quod hoc maximum sit amoris argumentum: & quum dicat quantum eum diligat, prædicit & martyrium, quod passurus erat: ostendens quod non ob eius diffidentiam id diceret, sed quod maximè crederet, volens amoris in eum signum demonstrare: & erudiens nos, quonam pacto amandus sit, quare inquit: *Quum esses iunior, cingebas te, & ambulabas ubi uolebas: quum autem senueris, extendes manus tuas, & alii te cingent, & ducent te quo tu nō uis.* At qui hoc volebat, & desiderabat, quare hoc manifestasse

Supr.13 d cit. Quum enim aliquando dixisset, Animam meam pro te

Mat.26. d. ponam: &, Si oportuerit me mori tecum, non te negabo: ei vicem reddit. Quid autem significat, quo tu non vis? Naturæ affectum, & carnis necessitatem indicat, & quod anima inuita corpus relinquit: & licet voluntas constans & firma esset, natura tamen imbecilla. Nemo sine dolore à corpore dissoluitur, diuina hoc vtiliter dispensante prouidentia, ne multi violentam mortem eligerēt: nam si etiam sic hoc diabol⁹ persuadere potest, & in multa nos præcipitia, & voragines impellit, nisi tantum animę esset corporis desiderium, in paruo etiam mœrore multi sibi mortē consciscerent: quo igitur non vis, naturalem affectum significat. Quomodo autē quum dixisset, quum esses iunior, subdit, quum senueris? Quod tunc neque iuuenis esset, neque senex, sed vir perfectus. Sed cur superioris vitæ meminit? Vt significet in rebus secularibus iuuenem vtilem esse, senem inutilem: non ita in diuinis, sed quum aduentauerit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atque præstantior: nihil te ætas impediet. Hæc dixit, non vt eum perterreret, sed vt excitaret: norat enim eius animum, & quod iampridē eius boni desiderio tenebatur: simul autem & mortis genus demonstrat. Quum enim Petrus omnino pericula pro Christo

sto subire vellet: Confide, inquit, ita enim tuum implebo desiderium: nam quæ nō passus es iuuenis, patieris senex. Inde erigens auditoris animum euangelista addidit: *Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Christū deū.* Non dixit, moriturus: vt intelligas mori pro Christo gloriam esse & honorem. *Et quum hoc dixisset, inquit ei, Sequere me.* Quibus verbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod si quis percontaretur, quomodo Iacobus sedē Hierosolymis acceperit: responderem hunc totius orbis magistrum præposuisse. *Conuersus Petrus, uidit illum discipulum quem diligebat Iesus sequentem: qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit ei: Domine, hic autem quid?* Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re, sed vt ostendat Petri post negationem fiduciam: qui enim tunc non est ausus IESVS interrogare, sed id muneris alteri delegarat, hic commissa sibi fratrum cura, non modò alteri vicem suam mandat, sed & ipse magistrum interrogat: & Ioannes quidem tacet, ipse autem loquitur, præterea & suam in eum præ se fert dilectionem. Diligebat enim maiorem in modum Ioānem Petrus, quod & ex sequentibus apparet, & per euangelistam eorum vinculum etiam in actionibus demonstratur. Nam cùm magna Christus Petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset, martyrium prædixisset, & maiorem erga eum dilectionem testatus esset, quum vellet Petrus Ioānem socium & collegam, inquit: Hic autem quid? Nunquid eandem viam aggredietur: & quemadmodum in cœna interrogare non ausus, Ioannem suffecit: ita nunc vicem reddit, arbitratus eum velle, sed non audere de se sciscitari. Tum Christus: *Si eum uolo manere donec ueniam, quid ad te?* Nam cùm nimia id charitate diceret Petrus, nec ab eo diuidi vellet, ostendens Christus, quod quantauis eum dilectione prosequeretur, suam assequi non posset, inquit: Si eum volo manere, quid ad te? His verbis nō erudiēs, neq; dolēdū neq; curiosius prę ter diuinā voluntatē inuestigādū. Nā quum Petrus semper in huiusmodi interrogationes feruētius prosiliret: iterum eius feruorem retundens, quod non sit vlterius inquirendum, in hunc modum respondit. *Exiit ergo sermo iste inter discipulos, quod ille non moritur. Et non dixit*

ei Iesus, quia non moritur: sed, si uolo eum manere donec ueniam, quid ad te? Noli arbitrari, inquit, eodem modo de vobis dispofuiffe: hoc autem dixit, vt intempeftiuum affectum, & confuetudinis defiderium tolleret. Quum autem effent orbis terrarum curam fufcepturi, fimul amplius effe non oportebat: magnum enim fuiffet mundo detrimentum, idcirco inquit: Opus fufcepifti, id confidera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te, fi volo eum manere hic tu officium tuum cura, & exequere. Tu autē hoc in loco euangeliftæ lenitatem intellige. Videns nanque difcipulorum fufpicionem, corrigit eam, tanquam quid dixerit, non intelligerent. Non dixit, inquit, IESVS, quia non moritur: fed fi volo eum manere, *Hic eft difcipulus ille, qui teftimonium perhibuit de his, & fcripfit hæc. Et fcimus, quia uerum eft teftimonium eius.* Quid tandem præter aliorum morem, hic folus fecundum de feipfo perhibet teftimoniū? Videtur enim auditoribus occurrere, Quænam hæc caufa? Dicitur vltimus fe ad fcribendum diuina infpiratione contuliffe, ideo & fuam dilectionem, & caufam quare ad fcribendum venerit, frequenter oftendit ac meminit hinc fibi fidem comparans, quod inde motus fit. Et fcio, inquit, quod verum dico: quod fi multi non crederent, ex eo credendum eft, quod fequitur. *Sunt, inquit, & alia multa quæ fecit Iefus, quæ fi fcribantur per fingula, nec ipfum arbitror mundū capere eos, qui fcribendi funt libros.* Vnde conftat, quod non ad gratiam locutus fum. Quum enim ex tot & tantis operibus, neque vel ea quæ alij meminerint, fed pluribus eorum omiffis, Iudæorum infidias, lapidationes, odia, iniurias, maledicta, & quomodo dæmonium habentem, & deceptorem appellabant, in mediū protulerim: perfpicuum eft me non ad gratiam conciliandam proloquutum, quam qui aucupatur, contra facere oportet, contumelias tegere, laudes prędicare. Quum ergo certiffima fcripferit, non recufat etiam fuum in medium ferre teftimonium, quod fingula inueftigarit. examinaueritque. Mos enim nobis eft, veriffimi effe videamur, noftrum non recufare teftimonium: quod fi nos facimus, multò magis ille qui ex fpiri-
Act. 1. c. tu fcribebat: quod & alij apoftoli prædicabant: Nos teftes fumus eorum quæ dicimus, & fpiritus qui dedit obedienti-

dientibus sibi: omnibus enim assuerat. Matrem commendatam habuit, quæ & signa amoris erant, & quod certò omnia sciret. Quod si tāta signa facta dixit, noli admirari, sed immensam authoris potestatē intellige, & crede. Vt enim facile nobis est loqui, ita & illi, imò longè facilius facere quæ vult: voluntas sola sufficit, & cūcta ei parent: his ergo diligēter attēdam⁹, neq; omittamus, quin explicem⁹ atque inuestigemus. A frequenti nāq; cōgressu aliquid cōsequemur: ita vitā nostram purgare poterimus, ita spinas incidere. Tale enim peccatū est, & secularis cura res infructuosa, & molesta. Et quemadmodum spina vbicunque tāgitur, tangentem pungit: ita secularia vbicūque cōprehenderis, lædunt. Verum nō huiusmodi spiritalia, sed margaritæ cuidam similātur: quā cum tractaueris, delectat oculos. Vt exempli gratia. Fecit aliquis eleemosynam, non modo spe futurorum nutritur, sed & seculi bonis semper confidēs lætatur, & omnia audenter faciens, malas vincit cupiditates, & ante regnū hic iam fructum accipit, cū laudetur, cū in admiratione sit, & ante omnia à propria conscientia, & singula bona opera huiusmodi sunt, quemadmodum mala etiam ante gehennā hic torquent, vulnerant enim cōscientiā: Et si quid maneat peccatores intelligeres, meticulosus & trepidus, etiā nemine puniēte, efficereris, & si diuitię tibi essēt, multos haberes inimicos, & suspiciosē viueres neq; iam resistere posses iniuriātib⁹: vel poti⁹ & nō iniuriātib⁹: neq; enī tantū ab eis voluptatis, quātū mœroris assequmur, quū intus reclamāte consciētia, foris hominibus accusantibus deo indignato, gehenna nos cupide expectante, nō quiescentibus cogitationibus. Grauis, grauis inquam res, & onerosa peccatū, & plumbo omni onerosius, qui id cognoscit ne minimū quidem oculos erigere potest, etsi sensu careat. Sic & Achab, quāuis perquam impius esset, postquam cognouit peccatū suum, deiectis oculis ambulabat contritus, & egerrime ferens, propterea saccum induit, & fontes fudit lachrymarum. Si itidem & nos faciamus, & vt ille lugebimus, exuemus peccata nostra, vt Zachæus, & aliquam veniā consequemur. Vt enim in morbis & fistulis, nisi quis prius fluentē humorem, & vulnus sistat: quęcūq; imposuerit medicamenta, nō amota morbi causa, omnia frustra cō- 3.re.12. f.g.

tendet. Ita & nos nisi manum ab auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, licet eleemosynam demus, omnia incassum laboramus. Quod enim per eum boni fecimus, accedente auaritia fatiscit, atque disperditur, & priore peius efficitur. Cessemus ergo à rapina, & ita eleemosynas impēdamus. Quod si in præcipitia nos deferimus, quo modo respirare poterimus? Etenim si quis casurum erigeret, vt eleemosyna: alter autē humi premeret, vt auaritia, nihil aliud ab hac pugna expectādum est, quam vt discerpatur. Quod ne nobis accidat, néue auaritia deorsum premente, eleemosyna nos derelinquat, leues afficiamur, & volemus, vt & malorum liberatione, & bonis operibus perfecti, & sempiterna bona consequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto gloria, honor, & imperium, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIARVM LXXXVIII. D. Ioannis Chrysostomi in euangelium Ioannis, finis.

Diui Ioannis

CHRYSOSTOMI ALIQVOT HOMILIAE IN Euangelium Ioannis.

De fide in Christo, Homilia.

SI credis quod de⁹erat verbũ secũdũ Euágelistę testimoniũ crede, qa hoc verbũ caro factũ est, hoc est: homo factũ est, ita vt icõuertibilis deitas pmaneret. Deus enĩ incõuertibilis est, Ioan. 1. a.
quẽ nulla substãtia capiat: cum ipse sit oĩm capax, nõ habens neq; augmentũ dierum, neq; imminutionẽ tẽporum. Nõ enim ex tẽpore aliquod initiũ habet, qui est ante secula: non aliqua factura est, quæ tẽporibus excludatur: sed in patris natura manens semper absque initio inuenitur, qui coæternus est genitori initium nõ habẽti. Vnde & tẽporibus initium dedit ipse nõ in tempore permanens, sicut scriptũ est: Quia in se manẽs innouat oĩa: per quẽ om Sapiẽ. 7 d
nia facta sunt, & sine ipso factũ est nihil. Si verò & tẽpora- Ioan. 1. a.
le aliquid de ipso volueris cogitare: quia cũ sit vnigenitus dei filius, dicit etiã filius hoĩs in dispensatione carnali: cognosce vocẽ illã patris dicẽtẽ: Ego hodie genui te: vt quod Psal. 2. b
ait, hodie genui te filio hominis ex Maria nato adscribas, auferens prorsus temporalitatem ab illa incõuertibili deitatis natura. Si autem & secundum paternam generationem eum consideres, per id quod ingenitus est pater: propria verò generatio filius vnigenitus, & ideo filius vnigenitus: & ideo si distinctionem aliquam inter genitorem & genitum definire velis, hic vide vt intellectu pio tantę necessitudinis intuearis arcanũ. Quoniam & priusquã nasceretur vnigenitus, in suo iam genitore generandus manebat, non habens distantiam temporis, sicut impii dicunt: quia erat quando non erat, qui ineffabilẽ domini creatoris

 gene-

generationem, mortalium creaturarum specie metiuntur, quæ gradibus ætatũ generantur & generant. Veruntamen etiam de ipsis eos cõditionis humanę generationis arguamus. Nã si etiã homini inest antequã generet, & id quod ex eo generandum est, secũdum est secundũ naturã, & antequàm generet, non aliunde mutatur, vt seminet progeniem, quã generaturus est: quantò magis in deo patre omnipotente ista ratio cernenda est, vt æque inconuertibilis & sempitern⁹ filius in æterno atq; incõmutabili patre semper fuerit: qui secũdum naturã inseparabilis substãtia est, excludens illã impiorũ blasphemiã, quæ dicit: erat quãdo non erat. Si verò manifestius volueris agnoscere, qui erat semper in patre priusquã nasceretur. Nõ legisti in factura

Gene. 1. b & cõstitutione mũdi, Mose exponẽte, quomodo ex persona opificis dictũ sit: Producat herbam fœni seminans semẽ, secundũ genus, & similitudinẽ: & lignum fructiferũ faciẽtem fructũ, cuius semen eius in ipso secundũ genus, & similitudinẽ super terrã. Si ergo lignũ fructiferũ, quod in escã datũ est hoĩbus, priusquã ꝑducat fruct⁹ in semetipso fructũ habet secũdum genus, & secũdum similitudinẽ suã: quãto magis deus qui creator & largitor eorũ est, in semetipso habuit natum suũ antequã signaret? Non enim duos ingenitos dicimus, sed vnũ ingenitum patrẽ perfectũ, qui filiũ ex

Mat. 26 d seipso genuit perfectũ, sicut ipse est perfectus pater. Tu er

& Lucæ. go qui vides dicentẽ: Pater, si possibile est, trãseat calix iste

22. e. à me: verũtamẽ nõ sicut ego volo, sed sicut tu vis, nõ vides eundem dicentẽ: Potestatem habeo ponere aĩam meam, &

Ioan. 10 e iterum sumere eam, & nemo eam aufert à me, sed à meipso pono eã, vt rursus assumã illam. Quod vtiq; dicens, docet te, vt vi proprię voluntatis eius, nõ extrinsecus eum natum esse arbitreris: quia nõ sicut indigens sumpsit aliunde virtutem, qua sit opus ei, sed suę potestatis imperio vsus est, & non assumptiuę assumptionis beneficio. Cõsidera ergo liberum & principale diuinę voluntatis arbitriũ, & noli cõtrahere, atq; concludere, in angustiis mentis tuæ deũ maiestatis, qui propter te susceptam fragilitatis tuæ carnẽ ve-

Ioan. 5. e. stitus est: sed redde altitudinẽ gloriæ suę habentẽ potestatem animę suę ponendę, & resumendæ. Diminutionẽ verò ad eum refunde qui passus est, & resurrexit: passus est tamẽ

quia

quia voluit: surrexit, quia potuit. Vides ergo dicentē: Non veni voluntatem meā facere, sed voluntatē eius qui misit me: & qui me misit, maior me est. Et è diuerso nō conside- *Ibid. 10. f*
rasčū dicentē: Ego & pater vnū sumus. Vt quod sumus, per sonis adscribas: quod verò dixit, vnū: diuinitati assignes.
Et si eum orantē videris si crucifixū, si ex tēpore orantem *Psal. 2. b*
consideras, secūdum quod ad eum dictū est: Ego hodie ge *Heb. 2. a*
nui te: illum mihi intellige, de quo scriptum Apostolus ad *Psal. 8. b.*
Hebræos dicit: Quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis quoniā visitas eum? Minorasti eum paulominus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & cōstituisti eū super opera manuū tuarum, omnia subiecisti sub pe- *Heb. 2. b*
dibus eius. Et idem magister illico sua disputatione subtexuit: Nunc adhuc non videmus omnia illi subiecta, pauló ante minus ab angelis minoratū vidim⁹, inquit, Iesum propter passionem, gloria & honore coronatum. Cū verò audieris & illud, quod de eodem Iesu domino nostro beatus *1 cor. 15 d*
Apostolus dicit: Quando subiecta illi fuerint omnia, tunc & ipse subiectus erit ei: qui sibi subiecit omnia, vt sit de⁹ omnia, & in omnibus. Et recurrere oportet ad Apostolū, & per ipsius magisteriū intueri: quia dixit, necdum videmus vniuersa illi subiecta, neque omnē linguam confitentem, quia domin⁹ Iesus Christus in gloria est dei patris: vt quādo adimpleta fuerit subiectio cōfitentiū quia dominus Iesus in gloria est dei patris, in subiectiōe eius cui subiicitur omnis lingua, hoc est, filio hominis, secundum Apostolū. Tunc filius hominis, secundum Apostolum, in subiectione plenitudinis credentium subiicitur diuino verbo, vt sit iste qui assumptus est homo sit deus, omnia in omnibus. Quia per ipsum iudicē erit retributio iustis iustitiæ in gloriam, & peccatoribus iustum iudiciū tormentorum in iram damnationis. Si autem volueris magnitudinē filii in agnitione patris cōsiderare, vade ad Philippum apostolum, & *Ioan. 14 a*
interroga eum ipso, dicens: Ostende nobis patrem, & sufficit nobis. Et poteris discere ipso domino respondente: *Ibidē. 5. c*
quia pater meus vsq; adhuc operatur, & ego operor, Et cū *Ibid. 14 a*
Philippo audies: Tanto tēpore vobiscū sum, & non me vidistis? Philippe qui videt me, videt & patrem: quia ego in patre, & pater in me est. Hoc autem ait illuminans nos.

EIVS-

DE Ioanne dicitur: Fuit homo missus à deo. Vide quæ sit distãtia inter deũ & hominẽ. De deo: In principio erat verbum, & verbum erat

Ioan. 1. a

apud deũ, & de⁹ erat verbũ. Videte quomodo piscator indoctus nouũ verbũ proprietatis dixit, sic de deo: In principio erat verbũ, quę iam locuti sumus: neq; enim possumus eadẽ replicare. De hoĩe videte quid dicat: Fuit homo missus à deo. Videte quid dicat, fuit. De filio dei. Erat: de homine, fuit: de deo dicit: In prĩcipio erat verbũ: de dei filio, verbũ de hoĩe videte q̃d dicit, Fuit homo: q̃a ergo homo, ꝓpterea missus est à deo. Cui nomẽ erat Ioãnes. Gratia in homine cõprehenditur. Ioãnes enim domini gratia interpretatur. Io enim dicit domini, anna diciturgratia. Cui nomen erat Ioannes. Quia maiorẽ accepit gratiã, propterea in eremo philosophatur, & reseruat se in aduentũ Christi, q̃a nũciaturus erat Christũ, statĩ in eremo nutritur, statim ibi crescit, nõ vult cũ hominibus cõuersari. In eremo cum angelis philosophatur: nouerat Christum Ioãnes semper esse venturũ, & non solùm nouerat ab infantia, sed in vtero matris nouerat, & eum salutauerat. Denique scribitur:

Ioãnes q̃d interpretetur.

Luc. 1. c.

Exultauit infans in vtero matris suæ. Vide quomodo in vtero matris cõstitutus sensit aduentũ domini. Cõsiderate monachi dignitatẽ vestrã. Ioannes princeps vester est dogmatis, ipse monachus. Statimvt natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur, Christũ expectat in solitudine. Videte differentiam. Eo tẽpore quo Ioannes natus est, & erat in eremo. Hoc templũ quod videmus esse destructum, quãtas habebat diuitias, quid auri, quid argenti, quid multitudinis? Vultis scire quantã habuerit multitudinẽ? Iosephus Iudaicæ scriptor historię describit eo tempore quo capta est Hierusalẽ, hoc est, à Vespasiano & Tito, dicit mille & octĩgẽta miliavna die capta. Videte quid dicat, vbi tãti sunt capti, q̃ti habitatores erãt, q̃ti sunt mortui, q̃tos fames, quãtos gladius interfecit? Deĩde scribit historia q̃tũ auri fuerit in tẽplo, quantum argenti, quantũ gemmarũ, quantum sereci, quanti erant sacerdotes, quanti scribæ, & diuersa genera officiorum. Videte quomodo semper Christus humilitatem diligit, Christus dei filius in templo nascitur, & in eremo

Ioãnes dux monachorum.

eremo prædicatur. Humilis enim humiles diligit, Hoc totum quare dico? Vt doceam dogmatis nostri principē esse Baptistam Ioannem. Fœlices sunt qui imitantur Ioannem quo inter natos mulierū maior nō fuit. Expectabat Christum nouerat esse venturū oculi eius nihil aliud dignabātur aspicere. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Multi enim male legūt, dicentes: Quod factū est, in ipso vita erat. Sed ita distinguitur: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est: hoc est, sine ipso quod factum est, non est factum. Spiritus enim sanctus non est factus, propterea nō per ipsum est. Spiritus enim sanctus qui fecit omnia, non est factus à domino. Verbo domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Vides quia duo sunt qui fabricant, dimitto patrem, quia de patre nulla dubitatio est, licet in isto versiculo tres personæ demonstrentur. Quando enim dicitur: Verbo domini cæli firmati sunt, nominat, id est verbum nominat: & deum patrem, & filiū ergo duæ personæ dictę sunt. Verbo domini cęli firmati sunt, Aliis verbis hoc dixit, Filio patris cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorū. Ergo manifeste in isto versiculo demōstratur, quod pater & filius, & spiritus sanct⁹ omniū creatores sunt. Omnia per ipsum facta sūt. Si ergo omnia per ipsum facta sunt, ergo exclusus est pater, exclusus est & spiritussanct⁹, & solus filius operatus est. Quoniā ergo dixerat, Onnia per ipsum facta sunt, ne spiritus sancti & patris tolleret creationem, adiecit: Et sine ipso factū est nihil quod factū est. Quādo dicit, sine ipso nihil ostēditur quod alius fecerit, sed quod sine isto nihil fecerit, denique & Sapiētia in prouerbiis quid dicit? Quādo præparabat cælos, aderam, &c. *Et uita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Generaliter quidem de conditore dicitur deo, quoniam semper inter medias creaturas suas sit, & tamen creatura non intelligit creatorem suum: specialiter autem dicitur de domino saluatore: quoniam hoc verbum quod erat deus, & erat in deo, esset etiam in mūdo, vt luceret in tenebris Iudeorum: & Iudæi qui sunt tenebræ, non comprehenderunt lucem. *Fuit homo missus à deo.* Breuiter de singulis dicamus. Fuit homo

Mat.11.b

Psal.32.b

Prouer, 8 c.

mo

mo missus a deo. Videte significantiam proprietatésque verborum. De deo quid dicitur? de filio dei quid dicitur? In principio erat verbum. Qui erat, principiũ non habet. Qui erat, non fuit aliquod tẽpus quando nõ erat. De Ioanne licet verò sanctus sit, licet pręcursor sit, nõ dicitur erat: non enim erat antequàm nasceretur, non erat antequàm præcursor fieret, non erat antequã conciperetur in vtero. Audiat hic & alia hæresis: Non mittitur ille qui erat, sed mittitur & fit ille qui nõ erat. Quid dicitur fuit homo missus à deo? Videte ꝓprietates verborum. In principio erat verbũ, & verbum erat apud deũ, & deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deũ. Legimus & literas seculares, legimus Platonẽ, legimus & cæteros philosophos. Piscator noster inuenit quod philosophus nõ inuenit. Si dixisset, in principio erat deus filius, videbatur patrem exclusisse, aut etiã duos deos facere & nihil nobis proderat de gentibus, si reliquissemus plurimos deos, & credidissemus in duobus dijs. Vide ergo quomodo paulatim, & prudenter irrepit. In principio non dicit erat deus, ne videretur deum & deum facere, deos duos iunctos, sed filium verbum nominat. Et dum dicit ipsum verbum esse in patre? sic & filium deũ dicit: vt nõ offerat vnum deũ. Ergo & nos qua ratione filiũ deum dicimus, & vnum tamẽ deum dicimus in patre & in filio, sic in patre, & in filio, & in spiritu sancto triplex quidem est, sed vna diuinitas. Fuit homo missus à deo. Ioannes fuit, qui ante nõ erat. Factus est, qui non erat. Fuit homo non verbum. Homo ideo fuit, quia homo: verbum non fuit sed semper erat. Fuit homo missus à deo. In principio erat verbũ. Non mittitur homo missus
Mat.10 d à deo. Quicquid ergo homo loquitur, non auditur qui mittit. Qui enim vos recipit, me recipit: honor mittentis suscipitur in eo qui mittitur. Fuit homo missus à deo. Quod nos dicimus missus, Græci dicunt ἀπεσταλμένος, hoc est, missus quod dicit lĩgua Hebraica silaos. Ergo vides quod
Esa.6.c iste Ioannes propheta, non solũ propheta, sed & apostolus est. Mittitur Esaias, apostolus fuit, Ecce ego mitto me. Missus à deo. Pulchre dixit, missus. Dominus enim dicit
Ioã.10.b in euangelio. Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones. Non dixit, omnes qui missi sunt, fures & latrones

nes,sed qui per se venerűt. Quid dicit:omnes qui venerűt ante me? Qui dicunt,hæc dicit dominus,& dominus non misit eos,isti qui venerűt per se & nõ sunt missi,ipsi fuerűt fures & latrones. *Iste ergo missus est à deo,cui nomen erat Ioannes.* Et nomen ipsius officio conuenit. Ioannes enim interpretatur domini gratia,Io enim dicitur dñs,anna gratia. Ergo Ioannes,domini dicitur gratia. Quod missus est,à domino accepit. Hic venit in testimoniũ, vt testimonium perhiberet de lumine. Multa sűt quæ dicuntur,sed excludimur tẽpore. *Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.* verbũ caro factum est,& quomodo factũ est,ignoramus. A deo rationẽ habeo cõsciẽtiã nõ habeo. Scio quia verbũ caro factũ sit,& quõ factũ sit nescio: miraris quia ego nesciã? Omnis creatura ignorat. Mysteriũ enim quod abscõditũ fuit in omnibus seculis: in nostro seculo reuelatũ est. Dicat aliquis,si reuelatum est,quomodo te nescire dicis? Reuelatum est quod factum est,cæterũ celatur quomodo factum sit. Deniq; dicit Esaias. Generationẽ eius quis enarrabit,& quomodo ipse dixerat. Ecce virgo in vtero concipiet & pariet? dicit quid factum sit,quãdo aũt dicit. Generationẽ eius quis enarrabit,hoc nobis ostendit qm̃ natus quidẽ sit: sed quomodo natus sit: ignoramus. Sancta Maria beata Maria,mater & virgo ,virgo fuit ante partũ, virgo post partũ. Ego hoc miror,quomodo de virgine virgo natus sit,& post nationẽ virginis mater virgo sit. Vultis scire quomodo de virgine natus sit,& post natiuitatem mater ipsa sit virgo. Clausa erãt ostia , & ingressus est Iesus, Nulli dubiũ quin clausa sint ostia. Qui intrauit per ostia clausa,nõ erat phantasma,nõ erat spirit⁹,vere corpus erat Quid enim dicit: Respicite & videte,quia spiritus carnem & ossa nõ habet,quę me habere videtis. Habebat carnes, habebat ossa: & clausa erant ostia. Quomodo clausis ostiis intrauerunt ossa & caro? Clausa sunt ostia,& intrat quem intrantẽ non vidimus. Vnde intrauit: omnia clausa sunt: locus non est per quem intret,& tamen intus est qui intrauit,& non apparet quomodo intrauit. Nescis quomodo factum sit,& das hoc potentiæ dei. Da potentię dei quia de virgine natus sit,& tamen ipsa virgo fuerit virgo post partum. Legimus in Ezechiel, in templi ædificatione. Porta hæc

Ioannis interpretatio.
Colos.1.S
Esa.53 c
Esa.7.
Luc.24.f

Eze. 44 g. hæc inquit. Orientalis, quę respicit ad Orientem semper clausa erit: & nemo inquit, intrabit per eam, nisi solus pontifex. Clausa est porta, & nemo intrat per ipsam portã nisi solus põtifex. Sepulchrũ saluatoris in petra durissima fuerat excisũ in petra durissima q̃ nullã habebat molitiem: & Mat. 27 g. scriptũ est: qm̃ in isto ipso sepulchro null⁹ ante sit positus, sed nouũ sepulchrũ erat. Manifestũ quidẽ est secũdũ literã quod factũ est & propterea in petra excisum est, debemus enim primũ secundũ literã dicere: Et in durissimo lapide fuerat excisum, & in nouo sepulchro positus est, & grãdis lapis positus est ad ostiũ, & custodia militũ in circuitu, vt quãto fortius seruatur ne furari possit, tanto magis virtus dei appareat cũ resurrexerit. Si enĩ sepulchrũ fuisset in terra dicere poterãt: suffoderunt terrã, & furati sunt eũ: si fuisset lapis paruulus posit⁹, dicere poterant, paruus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt eũ. Denique in euangelio quid scriptum est? Venerũt, inquit, alia die scribę & Phari- Ibidem. sæi, & sacerdotes, & venerũt ad Pilatum, & dixerũt ei: Domine, magis ille dicebat, quoniã surrect⁹ est: ne ergo veniant discipuli eius, & furentur eũ, & dicãt surrexit, & peior error fiat q̃ modo fact⁹ est: da nobis qui eũ custodiant, ne eũ furentur. Et dixit Pilatus: Habetis custodiã, ita facite quomodo vultis. Diligentia scribarũ & hostiũ prodest fidei nostræ. Seruate Pharisæi, seruate: deus includi nõ po Esa. 04. c teſt: de⁹ in sepulchro teneri nõ potest. Qui fecit cęlũ & terram, cuius in pugilo terra est & cęlũ, qui appendit mundũ in tribus digitis, quod dicitur Hebraice. Qui ergo appendit mundũ, vno sepulchro nõ potest contineri. Deniq; mulieres Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, pia quidem voluntate. sed errantes deũ quærebãt in sepulchro. Recipit quidem voluntatẽ, sed errorem arguit angelus ille qui reuoluebat lapidẽ, & sedebat super lapidem. Et quid ostẽdebat lapis iste, cui ego insideo, q̃ seruus sũ istius qui certus sum quod nõ potest includere dominũ meũ, cũ prematur a seruo suo. Lapis ergo ille non potuit claudere Iesum. Et dicit ad mulieres quæ venerant ad quærẽdũ eũ: Iesum quæritis, nõ est hic. Vbi est? in cælo? vltra cælos est. In terra? vltra terrã est vbicunq; voluerit est, vbicunq; est. totus est: vbicunq; est, & vbicunq; fueris, tu ipse qui illum quæris

quæris,in ipso es quem quæris. Audi ergo quid dicit angelus ad mulieres. Quid quęritis viuētē cū mortuis? quid quęritis dominū in sepulchro? Iesū quęritis, dñm quęritis, quia tantū Iesū quęritis. Certe si sciretis illū esse viuētē audiretis. Medi⁹ inter vos est quē vos ignoratis. Regnū dei intra vos est. Angelus quid dicit his mulieribus? Iesū quęritis in sepulchro. Credite eū resurrexisse: & putate in vobis quē quæritis. Maria magdalene cū vidisset dominū, & putasset qđ hortulanus sit, putabat illū quod esset hortulanus errabat quidē in visu, sed ipse error habebat typū suū. Vere eñ hortulan⁹ erat Iesus paradisi sui, arborū paradisi. Putabat inquit, ꝙ hortulanus esset, & voluit inquirere pedes eius. Et quid ei dicit domin⁹? Noli me tangere, nōdū eñ ascēdi ad patrē meū. Noli me tāgere, nō mereris me tāgere, quē in sepulchro q̄ris. Noli me tāgere, quē tñ putes, & nō credis resurrexisse. Noli me tangere: tibi enim necdū ascendi ad patrem meum: cum tibi ascendero ad patrē tunc mereris me tangere pręstante Christo domino nostro, cui sit honor & gloria, in secula seculorum. Amen.

Luc. 24. a
Ioan. 1. d
Luc. 17 c

Diui Ioannis Chrysostomi cōtra Iudęos, Gētiles, & hæreticos sermo, de Euāgelio, Nuptiæ factæ sūt. &c.

HIrundinū pulli in nidulis sedētes, parentū suorū qui sibi alimenta afferūt, aduentū expectant: & cū ipsos venire cōspexerint, leui ala mouēt aerē cātillantes, & ad illorū aduentū applaudentes, similiter & eorū parentes cū nidulo appropiāt, cātillāt, pullis aduētū suū nūciātes. Similiter aūt & vos in nido tēpli huius sedetis, meum aduētum expectantes, & quia venientē videtis, leui mentis ala volatis. Neque ego dissimiliter spirituali huic nido appropiaturus, deum voce præmissa glorifico, quod mihi filios dedit tā mei amātes. Sed hirūdines alimenta sua ab ore in os tradūt: nos autē nostra nō sic, sed ab ore in aurē. Illa eñ in corruptionē procedūt, nostra vero in incorruptibilitatē illa corpora pascūt, nostra animas īpiguāt. Hęc omnia nō temere a me dicta sunt, sed quia lecti euangelii cōtinentia ad hæc docenda nos inducit. necessariū vt vos doceā. Vocat⁹ est, dicit, Iesus ad nuptias. Oro: cōpsitis morib⁹ estote & audite quæ dicunť. Quoniā multi nuptias prætexūt, alij filios

Ioan. 2. a.
Ibidem.

filios,alij militiam,alij negociationem,alij artificium,alij seruitutem,alij diuitias,alij inopiam, & quecunque talia sunt. Volo igitur declarare vobis quod diuitię impediunt, neq; inopia,neq; militia, neq; negociatio,neq; nuptiæ,neque pueri,neq; seruitus,neq; opificium:neq; aliquid tale. Vocatus est Iesus ad nuptias. Venit,vel non venit? Certū quod venit. Quod si venit,quomodo ergo nuptię malę?nō potest excusare. Ego autem nō dico,quod tantum venerit, sed quod & dona secū attulerit. Aquam in vinum mutauit. Ne excuses te propter nuptias,domin⁹ tuus nuptiis interfuit,& nuptias honestauit,& tu nuptias arguis,& dicis nuptias obstaculum esse ad pietatem? Nullum enim ad pietatem est obstaculum. Vis cognoscere quod nihil nocet habere vxorem & pueros?Moses,nōne vxorem habuit & liberos? Helias, nónne virgo erat?Nónne Moses manna è
3.Re.18 g. cælo deduxit?Nónne Helias ignem è cælo deduxit? Nōne Moses coturnices aduolare fecit? Nónne Helias verbo cælum clausit?Nónne Mosi deus locutus est?Nónne & cū Helia conuersatus est?Nónne Moses mare diuisit & transduxit populum?Nónne Helas curru igneo in cælum sublatus est?An nocuit huic virginitas, an impedimento fuerunt vxor & liberi? Vidisti illi Heliam aurigam in aëre, vidisti Mosen in mari viatorem? Vide & Petrum Ecclesiæ columnam, quod & ipse habuit vxorem. At non est scriptum,inquit,quod Petrus habuit vxorē, vnde ergo liquet quod vxorem habuit?Ego dico: Ingressus est IESVS ad
Mat.8.b socrum Petri,& erat illa infirma:& tetigit eam & reliquit eā febris,& stetit & ministrauit. Vides quod & Petr⁹ vxorem habuit? Vbi enim socrus,manifestum quod tibi & mulier, Vides quod & Petrus vxorem habuit? ne incuses nuptias. Hæc dico,vt ne quis prætexat vel vxorem,vel liberos,vel militiam,vel negociationem,vel opificium,vel seruitutem,vel diuitias,vel paupertatem. Hæc excusatio, hic prætextus,diaboli insidię sunt. Militiā prætexis,& dicis. Non possum esse pius. Cēturio nōne miles erat?& dicit ad Iesum. Non sum dignus,vt intres sub tectum meū sed dic
Matt 8.b verbo,& sanabitur puer me⁹. Et admiratus Iesus,ait. Amē amen dico vobis,neque in Israël tantam fidem inueni. Nihilque nocuit illum sua militia. Atqui si opifex? Et paulus

operatus

operatus est manibus,qui & antea ecclesiarũ depredator, 1.Corint.
& post hoc factus prædicator & apostolus. Quid verò si di 4.c. &
ues? Et Abraham diues,& ipse vxorẽ habuit & pueros. Cre 1.Thes.2.
didit enim Abrahã,& reputatũ est ei ad iustitiã, & amicus & 3.b.
dei vocatus est:tam nihil obfuerũt ei diuitiæ,& mulier, & Rom. 4.a
pueri. Non habes excusationẽ. Tria quæ prætexere potes.
vnus ille habuit,& vxorem,& pueros,& diuitias. Sed quo-
modo si seruus? Et Onesimus seruus erat, & scribit Paulus Ad Phil.
Philemoni,dicens: Onesimũ qui olim nullius frugis,nunc 1.a.
autẽ & mihi & tibi vtilis. Verũ,quid si rex? Erat & Dauid 2.Regũ
rex,& quum ingressus ad eum Nathan propheta,& arguit 12.b.
ipsum de peccato quod fecerat. Nunquid in illũ tyrannidẽ
rex exercuit? nũquid vel asperum aliquod verbũ prophetæ
dedit? an nõ & in regno seruũ se fatebatur,dicens: Peccaui Ibidem d
domino? Et propheta vidẽs pœnitẽtiam eius,dixit: Et do-
minus abstulit peccatũ tuum. Velox pœnitentia,velocior
condonatio. Nũ aliquid tribuit sibi rex,& dixit: Rex sum,
amictus purpura,circũdatus diademate,fero tela,sagittas,
scuta,arma: mihi sunt milites,& armigeri & pauperẽ illum
timerem? ferrémne eum,& non occiderem? Sed nihil taliũ,
quãuis rex esset: sciebat enim quod peccarat,& ob hoc pœ
nituit: quia sciebat se grauiter peccasse, & nihil ei obfuit
regnum. Iam quid si iuuenis? erat & Daniel iuuenis,& leo-
num ora constrinxit,& dracones cõfregit, Bel subuertit,&
presbyteros indicauit: Susannã liberauit, tantæq; virtuti
imperfecta ætas non obfuit, An non & talis erat fratrum
amator Ioseph,qui tantã præ se tulit sapientiã & cõtinen-
tiam apud Aegyptiã? Vestem suam diuisit,fidem nõ disru- Gen.39.e
pit,impudentiã mulieris vicit,concupiscentiã nõ satiauit,
& nihil impediuit illius virtutẽ adolescentia. Sed quid si 3.Regum
vidua? Erat & Sidonia vidua,quæ Heliã hospitio excepit, 17.c.
& pauit pane & aqua,& authorem famis non est reuerita.
Quid autẽ si meretrix? Erat & Raab,quæ exploratores oc- Iosue 6.e
cultauit,& cũ filij Israël terram promissionis accepissent,
saluata est ipsa cũ domo & genere suo. At quomodo si pau
per? Pauper erat talis & Lazarus. Et quantã ille sapiẽtiam Luc.16.e
ac patientiam in extremis ostendit,licet nihil illũ in tanta
necessitate leniret. Iam si mulieri quis deditus sit,an nõ,&
Sampson? nam licet à muliere sit proditus,tamen ipsi deus

N dedit,

dedit, vt se de alienigenis vlcisceretur. Sed quid si amas filios? amabat & Iob. Sed tentaris, tentabatur & Iob. Vides quod saluati sunt? Habes fidem, habes omnia: nõ habes fidem, rex licet sis, non tibi proderit regnũ: sed ne promissio
Ioã.2.a. nis obliuiscar. Vocatus igitur est Iesus ad nuptias: & quum ipse ibi esset, vinum nõ habebant. Dicit ei mater sua: Vinũ non habent. Dicit ei Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt hydrias aqua, & fecit aquam vinum. Quare autem dixit, implete hydrias aqua? an nõ qui verbo cælum fecit, & terram fundauit, & omnia quæ in eis, cuius oculus arefacit abyssos, à quo tremit omnis creatura tam cælestium, q̃ terrestrium, qui ea quæ non sunt facit esse, potuit etiam hydrias aqua implere? & dicit, Haurite aquam. Ad quid? Ego dico, quod si negarint, manus eorum quæ hauserunt, & humeri qui gestauerũt aquam, ipsos redarguant. Idem etiam fecit quum Lazarum suscitauit, antequam ad locum illum
Ibid.11.b veniret, dicit discipulis: Lazarus amicus noster obdormiuit. Postquam autem venerunt sorores Lazari, & dixerunt ei, Lazarus mortuus est: dixit eis, Quo posuistis eũ? Dicunt ei, Veni & vide. O noua & inopinata opera, paulò antea dixerat discipulis, Lazarus mortuus est: & nunc dicit, Vbi ꝑosuistis eum? Mortem prædixerat discipulis suis, & locũ nescit. Sciebat, sed propter Iudæos dicebat, quia rudes erant. Et ita quum dicit, Vbi posuistis eum? non ignorantiæ erat:
Gen.3.b. sicut & cùm in paradiso dicebat Adam, Adam vbi es? Ignorabátne vbi esset? non est dicendum: sed quia dicebat illis diabolus, quod in die in qua comedetis ex ligno hoc, eritis vt dij. Et suspicati sunt illi quod futuri essent dij. Ob hoc arguit ipsum deus, Adam vbi es? pro eo quod comedisti & mansisti homo. Sic & apud Lazarum egit. Nam vt appro-
Ioan.11.f piauit monumento, dixit Iudæis: Tollite lapidem de monumento, & tulerunt. Dicit ipsi soror Lazari, Iã fœtet, nũc enim quatriduanus est. Et vt clamauit voce magna, dixit: Lazare, veni foras. Et prodiit vinctus institis. An non qui transfert montes in cor maris, potuit verbo lapidẽ mouere? qui stimulos mortis confregit, qui portas inferni cõtriuit, nõ potuit vincula disrumpere? & dicit ipsis, Soluite ipsum. Ad quid, vt si negent, manus eorũ & oculi ipsorũ redarguant ipsos, Ob hoc dixit, Soluite ipsum. In primis autem

tem soror Lazari testimoniũ dedit, dicẽs: Iam fœtet. Idem Ioan.2.b.
& in nuptiis fecit, dicẽdo eis: Imple hydrias aqua. Et impletis hydriis aqua, fecit aquam vinum. Et propterea vnde quaq; certos ipsos reddebat. Semper enim increduli erant Iudæi, & impudentes. Vultis cognoscere quanta eis fecit deus, & permanserunt semper ingrati. Discite, sed oro: accommodate vos mihi, & auscultate quæ dicuntur. Demõstrabo enim vobis, quod ab initio ingrati & increduli fuerũt. Septuaginta & quinq; animæ Aegyptũ ingressæ sunt, Deut.10.
& factæ sunt sexcenta milia Mortuus est Ioseph, & surrexit d.
alius rex qui Ioseph memor nõ fuit, afflixit igitur filios Israël valde Clamauerunt ad deum, dicentes: Domine, tu Exo.32.c
iurasti patribus nostris, daturũ te semini nostro terrã fluẽtem lacte & melle: nunc domine memor esto testamenti, quod posuisti patribus nostris, & erue nos de manu Pharaonis regis Aegypti, & ex seruitute Aegyptiorum. Audiuit igitur dominus vocẽ eorum, & misit ad eos Mosen Sed attendite verba, dicit Mosi deus. Accipe agnum immacu- Ibid.12.d
latum, anniculum primogenitum, & immola, & sanguine eius vnusquisq; obliniat fores, vt quum venerit angelus habens gladium extẽtum, & viderit quod sanguine sit linita domus, illã transeat, sin viderit nõ oblitam ingredietur, & omnia perdet. Fecit igitur Moses sic, & tradidit populo, & illi accepto cruore ianuã linierũt. Et venit angelus, habens extentũ gladiũ suũ, & vidit sanguinẽ in foribus, & trãsijt: vbi autẽ non vidit, ingressus, & oĩa perdidit, Hæc oĩa non absq; ratione facta sunt: sed quia per lignũ & sanguinẽ saluãdi eramus, ꝑpterea iussit deus vnũquẽq; sanguine fores signare. Et quare nõ dixit deus, Lini muros sanguine? quia non eramus saluãdi per lapides, sed per lignũ. Eduxit itaq; eos Moses ex terra Aegypti, & tulit in desertum, & dicunt Exod.16.
Mosi: Eduxisti nos in desertũ vt occideres, quasi nõ sint se a.& Nu-
pulchra in Aegypto? Nõne nobis meli⁹ erat cũ essemus in me.16.b.
Aegypto dũ comederem⁹ melones & pepones, allia, & cæpe? Vidisti ingratitudinẽ, ipsi dicebãt deo, & precabanẽ vt educeret se ex terra Aegypti: at vbi in desertum venerũt, fuerũt ingrati. Cognoscis ingratitudinẽ? sed rem maiorẽ & singularẽ vide. Quadraginta annis fuerũt in deserto, capillusq; ipsorũ nõ creuit, neq; vnguis vestimẽtũ ipsorũ nõ fuit

ſordidatum,calceamentũ ipſorum non fuit contritũ: non laborauerunt,non foderunt,boues non vinxerũt,aratrum non traxerunt,ſulcos non ſecuerunt,tribulos non euellerunt,ſemina non ſparſerunt,imbres non expectauerũt,Solis æſtus non tulerunt,tempus meſſis non exceperunt, falcem non acuere,neque meſſuere, non colligarunt ariſtas, non comportarunt,non conuexerunt in aream,non extriuerunt, non repurgarunt, non pinſuerunt, non coxerunt panes,& nihil omnino illorum fecerũt:ſed panem è cælo nullis manibus elaboratũ comederũt?præponebatur menſa nullo præparante,impaſſibilitate imitabantur angelos, natura ſuæ imbecillitatis oblita erat: & poſt tot beneficia

Exod.32. a. dixerunt Aaroni:Da nobis deos,qui nos præcedant: Moſi enim illi qui nos eduxit è terra Aegypti, neſcimus quid acciderit:fecerũtq; vim magnam Aaroni. Ille vt vidit eos duri cordis & incircunciſos,dicit ipſis:Tollite inaures veſtras,& mittite in ignem:& ſi quid aſcẽdit, hoc deus ſit: & aſcendit bubulum caput.Hic obſerua hæreticũ,paraſitum, ingratum Iudæum,dicentem:Si deus genuit, igitur & fluxurã ſuſtinuit,& corruptibilis eſt.O miſer & perdite, hæc ne de filio dei ſuſpicaris?At nos,abſit,ne ſit.Sed genuit pater filium,vnus vnicum,deus deum perfectum?ita ſentiunt Chriſtiani.Quia autem licet teipſum neſcias,ſuperna curioſius putas perquirenda, dic: Putáſne te ſcire,quomodo inauribus in pyram coniectis, bubulum caput aſcenderit? Nõ hoc chalcotypus operatus eſt.Nõ erat conflator, quomodo ergo egreſſum eſt bubulũ caput,audes dicere?Si neſcis hæc inferiora,quomodo curioſè ſuperna inquiris? qui neſcis propria,quomodo curioſè aliena inquiris?Et afferũt

Ioã.15.a. nobis euãgelicã vocem,quod Ieſus dixerit diſcipulis: Ego ſum vitis,vos palmites,pater meus agricola eſt. Vides,dicit,quod fecit filium. Inutilis enim vitis , niſi ab agricola colatur Et putauit quod magnum aliquid & egregium dicant.Sed auſcultate obſecro.Dicebam de ingratis & reprobis Iudæis,ſinite dicam & aduerſus impudẽtes hæreticos. Potes mihi dicere ingrate,& impudens hæretice, agricolã non paſci à vite? Armis tuis te capiam.Sicut agricola colit vitẽ,ita & pater operatur ſuum filiũ.Videamus quis ab altero educetur,an vitis ab agricola,vel agricola à vite,vt dicis

eis, Pater à filio habet esse: nõ est igitur agricola, qui nõ ex operibus suis pascitur. Quid ergo? filius pascit patrẽ? Non, absit. Desine insipientissima hęc loqui. Nã sicut agricola gaudet de vite, ita & pater in filio. Non enim dixit, Pater meus operatus est me: sed, pater me⁹ agricola est. Gauisus est enim pater in filio. Nõ audiuisti ipsum dicentem, Ipse est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipsum audite? Quando stetit in Iordanis fluentis, non dixit, Ille est quem creaui, quem feci: sed dixit, in quo mihi beneplacitũ. Num & vocem illã reiicis? Et iterum dicit: Descendi è cælo, non vt voluntatem meã facerem, sed eius qui misit me patris. Quibus dicebat? Omnino Iudęis, qui dicebãt ipsum esse fabri filium: & quasi inimico dei cõtrarii erant, & propter hoc dixit, descendi. Et quia deo cõtrarium dicebant, respondebat: Nõ veni vt faciam voluntatẽ meam, sed eius qui misit me patris. Nam licet videbatur colere patrem, ipsum tamen negabant, & ob hoc infirmitati eorũ consuluit, sic loquendo. Alioqui quomodo is qui vbiq; est: vel qui omnia adimplet, demittit, vel descendit? Vides igitur quod propter Iudæos dixit, descendi de cælo, non propter seipsum. Nullam habes excusationem. Afferunt autem hic nobis & aliud testimoniũ apostoli dicentis, Vnus deus pater, & ex quo omnia. & vnus dominus Iesus Christus, per quẽ omnia. Dicis quod alius deus præter patrẽ non sit: & ego dico quod præter filium, alius talis dominus non sit. Quid igitur? contendemus? Minimè, absit. Scimus enim propter quos, & quibus hæc Paulus dixerit, sed audite diligẽter sermonem. Quia gentiles multos deos colebant, Iudæi verò vnum principatũ. Vt ergo & multitudinem deorũ, & principatũ vnius simul auferret, dicebat: Siue enim sint dii multi & domini multi, siue in cęlo siue in terra: sed nobis vnus deus pater. Et dicendo vnus, sustulit deorum multitudinẽ. Vbi enim vnus, ibi non sunt multi: dicendo verò pater: sustulit principatũ vni⁹. Vbi enim pater, manifestũ quod ibi & filius. Et propterea dixit: Vnus deus pater, ex quo oĩa: & vnus domin⁹ Iesus Christus, per quẽ omnia. Vides quod ad Gentiles & Iudæos sermonẽ verterit Paulus, ob hoc dixit, Vnus dominus noster Iesus Cstristus, per quẽ omnia. Quia omnia tam visibilia, quã inuisibilia, de quo audi Io-

Mat. 17 a & 2. Pet. 1. d — *Ioan. 6. d* — *Mat. 13 g* — *1. cor. 8. b* — *1. Cor. 8 b* — *Ibidem.*

annem dicentē: In principio erat verbū, & verbū erat apud
Ioan.1.a. deum, & deus erat verbū, hoc erat in pricipio apud deū. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil quod factū est. Vides quod ipse omniū est opifex. Non audebis, inquit, mihi ostēdere, quod filius cū patre numeretur. Increduli quousque non cessatis contradicere, peruertentes scripturas, vt filiū simplicem dicamus creaturam vel facturam? Vultis cognoscere, quod cū de filio verbum aliquid sublime & deo dignum audiūt, insanire incipiunt, & putāt in ora sua amaritudinem immitti: eius rei vobis exēplum dicam Cum quis morbis & febribus laborat, & paululū relinquitur ab eis, si ordināt medici, vt os eius melle oblinitur, faciantq; id serui vt pręcipitur: existimat infirm⁹ quod amarum sit mel, licet circūstantes infirmū moneant dulcissimum esse mel, videtur tamen infirmantis ori amarū, non quod amarum sit mel (quid enim dulcius melle?) sed quod ille qui mel accipit, infirmus est. Sic & illis contingit, cum audiunt cōsubstantialē opinantur offundi sibi amaritudinem, nō quod sermo eius naturæ sit, sed quod infirmę illorum sunt aures. Pater filiū vocat, similiter apostoli: ipsi autem creaturam & facturā. Et quomodo filius creatura & factura? An idem est gignere, & creare? Si omnis qui gignit, creat, & omnis qui creat, gignit: colligemus omnes creaturas filios & genitos esse dei: quia omnia per filiū facta sūt. Igitur qui creauit, idem etiā genuit, Vides quod nati sunt dei, sicut tu dicis? Quandiu eritis increduli? Dicite mihi, quomodo colatur filius, quādoquidem filius dicitur? Nōne & tu filius? sed quid, quod deus dicitur? nōne & tu? Sed potes mihi dicere, Ille re filius, tu nomine. Ergo filius? Ecce os tuum te redarguit. Ille enim nec factura, nec creatura. Ille re filius, tu appellatione. Ille à solo patre genitus est, tu autem ex præiacēte materia formatus. Hæc contra Gētiles, Iudæos, & hęreticos dicta sint. Nos autem glorificemus patrem, & filium, & spiritum sanctum, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Ioan.4.c Homilia d. Ioan. Chrysostomi, in dictum Ioannis, Veniet hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & veritate.

Innu-

INnumera beneficia dei, quibus per momenta perfruimur, si iugi meditatiõe animo & sermone reuoluimus: inueniem⁹ nihil tam cõgruere nobis quã continuare preces, narrare laudes, prędicare virtutes, atq; in eius maiestatis cultũ, tota animi veneratione, obsequio, semet deuouere. Sic enĩ efficit, vt dũ deo gratiarũ actionẽ referimus: & nostra officia cõpleamus, & eius potẽtiam cunctis populis demõstremus. Veniet inquit, hora, quando veri adoratores adorabunt patrem, in spiritu & veritate. Dum verò adoratores, dicit: esse quosdam falsos ostendit, suos veros esse mõstrauit. Eius est enim, quod verum est: cuius quod falsum est, esse non potest. Diuisit substantiam, dum speciem separauit: genus ostẽdit dum patrẽ constituit. Et vt verius dicam æmulis: Cuncta consistunt: nec quicquam inuenio, quod contrarium habere possit. Denique separatæ sunt diuersæ naturæ. Falsum enim veritas non capit, amaritudinem dulcedo non patitur: noctes & dies diuersę sunt, frigus calori non conuenit. Perdet res quæque, quod nascitur, si aliquãdo ęmulo copuletur. Adeò & bonus malo si cõnectitur aut pares reddũtur, aut cito ab inuicem separãtur. Amicitiæ enim, pares aut quærunt, aut faciunt: diuersa verò, aut voluntas, aut necessitas iungit. Cæterum nephas est iungere, quod natura copulari nõ patitur. Si cõmunicauit, inquit, lupus agno aliquando: sic peccator iusto. & iterum, Nolite coniungi cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ iniqtati? Quis autem cõsensus Christo ad Belial? Quę autẽ particula est fideli cũ infideli? Quæ cõuẽtio tẽplo dei cũ simulachris? Igitur quoniã quod verum est, dei est: quod falsum, diaboli. enitendum est, vt Christianus veritatis sectator in spiritu & veritate deum adoret: vt inter veros adoratores constitutus, dei sit orator effectus, vt eum clementer exaudiat deus. Non omnis, inquit, qui dicit mihi domine, domine, introibit in regnum cælorum, sed is, qui fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est: ipse introibit in regnum cælorum: & iterum, Quid mihi dicitis domine, domine, & non facitis, quæ mando vobis? Falsos enim & simulatores veritatis author nec amare poterit, nec audire. Tunc etenĩ facile poterit esse verũ quod dicitur: si qui in veritate

Eccle. 15 c · *2. Co. 6. c* · *Mat. 7. c* · *Luc. 16 g*

DE LAZARO RESVSCItato Homilia.

GRandi fratres ſtupore, grandi miraculo hinc, & inde fluctibus dolorum Lazarus mortuus eſt: vt terrenis artubus, vel membris fœtentibus delebatur, ſepultus eſt, & humatus. Contractis igitur membris inter ieiunas, & innumerabiles coſtas, pellis tetra diſtenditur, & humoris riuus, qui de gurgite viſcerũ laxabatur, fœtenti iam ſentina per ſolum cadaueris teter & cœruleus labebatur. Sed quia iuſtum iuuenem Lazarum (quem loquor) dominus in ſeculo dilexiſſet, præſaga voce præſcius futurorum apoſtolis ſuis dormire Lazarũ dixit: & quem promiſit, ſi ad illam ciuitatem accederet, protinus excitandũ. Huic ergo Lazaro, cui per cœruleas venas mẽbra tabuerunt, quem locatum ſpelunca inciſæ rupis, immani obiectus ex pondere lapis perenni valida detruſerant. Bono maieſtatis munere ſerena anguſtę virtutis ęternitas, ſaluatoris flectitur pietate, & ad ſorores pueri, quas Lazaro crines ſparſos per genas triſtes capillos obduxerant, reſurgere poſſe Lazarum, ſi iſti crederent, ſacratiſſima vera dei pietas intonabat, Mox ſorores conſtipante turba, miraculi eiulatu, æſtu, ieiuniis, lachrymarum vbertatibus, ebrietate dehinc genibus à ſtatu totius corporis miſerandi iactantur. Heu luctus pius, precum pulſus tenuante defectu carmine palpitati, ſorores lachrymas pro germano fundebant, & Hebręas graſſitando voces fractis in vnum ſingultibus ſaluatoris in laudibus explebant. Quis illic rogo vos populi feſtinatus, quæ ſpectantium turba, qualis tanti miraculi potuit eſſe conuentus, vbi eſſent plangentes puellæ, mortuus frater, & Chriſtus fratrem promitteret excitandum? Conuenerunt, credo ad hoc ſpectaculum ſeruãdæ memoriæ ſempiternæ milites, Iudæi, Gentiles, Chriſtiani, proſelyti, nautæ nobiles, ſerui, ſenatores, & iudices, an reſurgere poſſit, fœtor longius de ſepulchro populum feriebat, tota ciuitas morabatur. Qualis illic eras Ieſu Chriſte, quã croceus, quã decorus: fonte purior, niue candidior luna clarior, ſepties Sole candentior. Ecce inter hæc Chriſte Ieſu domine deus fleuiſſe narraris. Age age ſerue dei viui, ſi aliquãdo pręuales, de lachrymis domini, vel pauca narra-

Hæc Homilia non uidetur eſſe Chryſoſtomi.

narrato. Flebat deus mortalibus lachrymis excitatus: & cū Lazarum (poteſtate ſua fretus) mortis de vinculis reuocaret, prȩſtabat pietatis officium ſolatio lamentorum. Flebat deus, non quod ante ſe mortuum periſſe cognoſceret, ſed quòd ſororum fletibus obtemperaret: flebat deus, vt quod homines pro hominibus facerent, deus lachrymis & pietate monſtraret flebat deus, cur vſque ad hoc mortalis deliquiſſet, & vt diſcuſſus de perēnitatibus inferos adamaſſet: flebat deus, quod eos qui immortales eſſe potuerunt, diabolus feciſſet eſſe mortales. Heu tenuis aura de cȩlo corpus quod rexerat ſucciduis artubus deſerebat, ſed nō te pater, non filius aliquando deſpexit. Pro tua morte factus eſt & chriſtus ipſe mortalis. Flebat Maria, & fratre ipſo mortuo ſoror Martha plangebat. Harū ad lachrymas ſaluator pietate cōmotus, fletus è fletibus contrahebat, vt quia ipſe ſororum lachrymis filii ſui etiam inter ipſos cȩlos paternitas flecteretur. Reuoluuntur ſaxa, ſecretarium pateſcit horroris curioſi, affatim gentium populorum oculi mittebantur
Ioan.11. f in antrum. Ecce vox domini ſaluatoris, Lazare, inquit, veni foras. Et vt Chriſtus docet, & prȩuidet, exeūte mortuo, qui curioſos oculos in antrum ſolicitis prætendebant, veniente foras, expaueſcenti formidine longius recurrebāt. Viſus eſt tecta facie, manibus pedibuſque cōſtrictus, & ad documentum virtutis ipſe mortuus adhuc vinculatus, vt CHRISTVS iuſſerat, ſuis manibus reſoluebant. Quæ rogo voces illic, qualis preſſura videntium, quàm curioſa micantium lumina, qualis in ceruicibus prȩuenientium multitudo pendebat: qui fletus, quæ gaudia, quale murmur, quàm nouum & cȩleſte miraculum. Mors vincitur, homo redditur, inferorum catenæ franguntur, & poſt quatriduū Lazari lingua mouetur, manus officio prȩparantur, oculis viſus redditur, in orbibus currunt, veſtigia greſſibus explicantur, auribus renouatur auditus, acies diriguntur in parētes. Cognatio recidiuis obtutibus renouatur, vox proſapiæ currit in auribus ſaluatoris, vnde admotus oſcula recognoſcūt frigida: poſcitur & panis, nec non & domus petitur, CHRISTI miracula referuntur, &c.

IN

IN DICTVM IOANNIS. VOS amici mei. &c. Homilia prima.

D Ominus Christus in euangelio suo loquitur dicens: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mando vobis. Dominus Christus clementer suos alloquitur beneuolè atque amāter suo nomini dicatos hortatur, Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, q̃ mādo vobis. Nō es, inquit, seruus, sed amicus, si quæ tibi mādo pfeceris. Nō es famulus, sed amori nostro cōiunctus: si quod impero, instāter impleueris. Transies enim in amicū ex seruo, in familiarē ex famulo, migrabis in amabilē de externo. Non enī peccatū seruitutis tibi notā inurit, sed indulgētia amicitie nostræ coniunxit. Nec peccata facient te iam iamque obnoxiū, quæ donando tibi mecum te destinaui in regnū. Serua igitur amicitiæ fidē, cōiunctam nobis obtine charitatem. Vnum sumus vterque par sit iubentis & facientis assensus, vt par sit in cælestibus dominatus: vt enim hominem nascendo ipse suscepi, & counitus homini deus apparui; ita tu homo per gratiam me suscepto, & mihi redemptori coniunctus, eris sociatus in cęlo, vt nunc es mihi copulatus in mundo. Amicitiæ tibi nomē indulgentia mea, non tua merita contulerunt, te amabilem mihi benignitas nostra, nō tua pręstiterunt officia. Nihil meruisti, & amic⁹ es, quod mereri incipies, si fueris vt iubeo, obsecut⁹. Quinimo amic⁹ esse nō poteris: nisi quod iubeo studiose ac bñuole ppetraris. vt enī ego te redimerē, ad terras descēdi, ita vt tu mecū pmaneas, ad me migrabis ad cælū. Nam inter hoīes amicitiæ cū amātibus copulantur, & inter socios dū seruatur fides, perseuerās societas inuenitur. Deniq; tolle amorē, & amicitiæ nomē sustuleris, tollę fidē, & societas inter hoīes nō erit. Vt enī amore, amicitia: ita fides, societate cōsistit. Nec cōtemptor amicū, nec societas perfidum poterit retinere. Sic amicitiæ cælestis fastigiū sancti omnes apostoli adepti sunt. Sic in amorem domini patriarchę venerūt sic inquam, Abraham dum diuinis iussis obtēperat, dum cęlestia præcepta cōseruat, & Hebræorū primo & Christianorū postremo pater esse cōmeruit: vt arenę maris & syderibus cæli ęquaretur duplex semen ei promissum & vtrūq; pro meritis haberet effectū: dū obtinere t cæleste

Ioan. 15

cæleste semen per Christum & terrenum semen deficeret per contemptũ: vt fuisset æternum, quod præcepta seruaret: & temporale fieret quod cõtemptui subiacuisset, vt Abrahæ cæleste semen inchoaretur, vt dixi per Christum, quia terrenum cessaturum fuerat per Hebræum. Igitur nascitur Christus Abrahę semen ex Abraham, qui ipsum fecerat Abraham. Nascitur inquam, ex patre, qui prior genuerat patrem: vt esset filius patre anterior, esset Christus genitore prior. Nec enim nasci corporaliter potuisset, nisi
Ioan. 8. g genitori, originem tribuisset, vt esset genitoris genitor & suæ originis fabricator. Vnde Dominus dicebat Iudæis: Amen dico vobis, ante Abraham ego sum. Quare tu quisquis es, qui de semine Abrahæ Christiane descendis, quisquis eius te filium gloriaris, si filius es, serua quod pater: si amicus, imple quod præcipit CHRISTVS: vt possis lętari de amicitia domini, si tuis actibus eum feceris gloriari. Si quis te de potentibus mundi, aut hęredem vellet conscribere, aut amicum sibi coniungere, aut in filiũ voluisset forsitan adoptare: nónne admiratus, & stupens totum illi dicares obsequium? Nónne eum omni cultu suscipere religionis parares officia impartires, ne in aliquo ille offensus aut voluntatem reflecteret, aut dispositionem mutaret, aut in meliorẽ te forsitan quod decreuerat, transtulisset? Nũc vero hęredem te deus, amicum Christus constituit, & per eũdem genitoris factus es filius. Si hæres es, testatoris delegata conserua: si amicus, amicitiæ fœdera inuiolata ostẽta: si filius es, lineamenta patris demonstra. Vt enim hæres testamento, amicus officio, amore filius comprobatur: ita Christianus esse, quod dicitur, potuerit, si quod profitetur, impleuerit. Qui sibi placet de amicitia Christi, propositę respondeat conditioni. Vos inquit, amici mei estis, si feceritis, quę mando vobis. Mandatorum obseruatio, amicitiæ est cõfirmatio. Non potest quis & amicus esse, & mãdata contemnere, quia qui contemnit mandatum, amicus esse non poterit. Primum igitur, bene tibi dei cultor hoc contigit. Vnde tibi munus tantũ venit: vt ad Christi amicitias posses accedere, vt ad familiaritatem posses domini peruenire? Si ex merito: nullũ in nobis meritum nisi quod contulit Christus. Si ex precibus nullus precum ęffectus, nisi

nisi quas dominus deo patri commendat. Igitur si neq; ex merito, neq; ex precibus, neq; vlla prærogatiua istud nobis potuerit prouenire, restat, vt benignitas dei hoc nobis per Christum contulerit: qui pro nobis corpus induit crucem pertulit, inferos penetrauit: & resurgẽs victor in cælum ascendit, & nos in amicitias suæ benignitatis allegit, dicẽs: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ mãdo vobis. Benignitas Christi proponit præmium, vt exigat officium: confert dignitatem, vt de nobis exigat seruitutem: beneficiis prouocat, vt officia nostra eliciat. Nec est gratuitum quod seruitur: quia pręmium est quo seruitus ista pẽsatur, vt iam negociatio sit ista, non seruitus, mercatio sit, nõ famulatus. Per vsuram enim redditur, quicquid in isto tempore per nostra obsequia fœneratur, vt contemptus in homine cõfundatur, qui ad cultum Christi, eius amicitiis noluit prouocari. Erubesce igitur, quisquis es, erubesce, qui in amicitias Christi vocaris, nec obsequeris, qui familiaris diceris, nec eius mãdatis intendis. Nam qui pręmiis in obsequium cogeris, qui donis ad officia inuitaris, quid faceres, si gratuitum subires seruitium, qui tam liberale Christi contemnis imperium, vt iam qui amicitiis noluit pensare obsequium, contemptus sui gratuitũ incurrat suppliciũ. Non enim tibi seruus ô homo, præmiis inuitatus obsequitur, aut donis & muneribus illectus quispiam famulatur, quem conditio subiicit, famulatus addicit, seruitus ipsa cõpellit: cum discreta ista separatáque consistant, dum alius est dominus, alius seruus, alius imperans, alius qui dignitate suscipitur, alius qui conditione subiici demonstratur. Denique tunc & homo ipse beatus est, si imperanti animo seruiat corpus, si virtutibus subiecta sint vitia, si contraria prosperis cedant, si bonis aduersa succumbant. Vnde tibi homo ex teipso: nascetur iudiciũ, dum imperas seruo, & nõ pares domino, dũ famulis dominaris & dominãti ipse nõ seruis, & tu tamen sine pręmio imperas, ille tibi pręmijs, quod desiderat, suadet. Deniq; volo inquit Christ⁹: & amicũ asciscere te volo te familiarẽ allegare, volo tibi amabilẽ me exhibere si tamen tu, quę mando perficias si quę iubeo cõpleas, si quę tibi persuadeo, studiose instãterq; adimpleas. Cæterũ amari nõ potes, si contẽnis, contẽni non potes,

si

ſi ſeruieris,ſeruus nō eris,ſi parueris,amicus firmaberis,ſi quę mādo,perfeceris. Da quod exigo,& accipe quod promitto. Imple,quod iubeo,& poſſide quod diſpono. Etenī quid obſeruanti promittitur,ſi conténenti præmiū diſpenſatur? Aut quomodo poterit in obſequiū quiſpiā ꝓuocari, ſi contumax indigne cœperit numerari. Tunc enim amic⁹ dignus eſt nuncupāri,ſi mādata implere cōtenditChriſti.

IN DICTVM IOANNIS,VOS amici mei eſtis ſi feceritis &c. Homilia.ij.

Ioan. 15 b VOs amici mei eſtis,ſi feceritis,quæ mando uobis. Cum in hominem collatos conſidero diuinos affectus, & cæleſtis potentię magnificos fructus,ad poſtremum illi impartitos attendo,tunc & ſupernam benignitatem admiror, & familiaritatem Chriſtiano cōceſſam dum cogito,ſtupeo,dum tracto,hæſito: dum recolo, perhorreſco,vt quantum natura homo ſit precioſus, tantum ſit indulgentia CHRISTI magnificus. Nam ſi quoties hominis qualitas retractatur,toties redemptoris ſublimitas cogitetur: inuenies ex redemptore præcellentem,quā ex proprio noſti degenerem. At cum cęleſtia forte iura ſeruauerit,& quid redemptori debeat,cognouerit,inuenies ita merito dignū,vt redemptione noris præcipuū,vt tunc mireris in homine deū,cū dei opus in hominis morib⁹ fulgere vitæ ſplendore perſpexeris. Dominus loquitur dicēs: Vos amici mei eritis,ſi feceritis,quæ mando vobis. Pendet amicitiæ Chriſti promiſſio certo cōditionis obſequio. Proponitur enim familiaritatis ſublimitas officiorū fœnore comparanda, cū domino certa negociatio copulatur. Promittit enim & exigit,& ſublimat & ſubiicit,benignus eſt & cōpellit. Chriſtiano enim diuinæ amicitiæ promittuntur, vt ab eo obſequia debita repetantur. Famulatu dignitas quęritur,officio ſublimitas cōparatur: ad amicitiarū verò cæleſtium potentiam,ſeruitutis obſequio peruenitur. Inuitaris amicitiarum præmio Chriſtiane,nec inobedientiæ excuſari poteris, cuius officia tanto precio expunguntur, cuius officia liberalitate tanta pēſantur,vt qui obſequiſpōte debueras,præmio ad obedientiā inuiteris: nec te à bonis debere vacare obſequiis, cui promittit benignitas Chriſti præ-

premium. Cōſidera enim quanta ſit apud deum liberalitas, benignitas quanta, vbi obſequia ſine præmio patrari non poſſunt, vbi ſeruitus dignitate expungitur, & amicitia Chriſti officio cōparatur: cui ſeruire, promoueri eſt: & obſequi, ſublimari. O venerāda pietas CHRISTI qui præmia tibi vt obſequaris, promittit, dignitatem, vt famuleris, oſtendit, amicitiis inuitat, vt ſeruitutem extorqueat. Suos eſſe, quod ipſe deſiderat: ſi modo vt patri ipſe, ſic Chriſtianus obtemperet genitori. Nam ſi deriuationem nominis à CHRISTO Chriſtiane ſumpſiſti: nec aliter tibi competit amicitiarum coniunctio, aut hæreditatis participatio, niſi par fuerit officiorum communio. Qui dicit ſe, inquit, in Chriſto manere, debet quomo do ille ambulauit, & ipſe ambulare. Nā ſi Chriſtus patrem obſequendo promeruit, & obſequio faſtigium tantę maieſtatis accepit, cur non imitaris dominum, cur non eius iubentis ſeruas imperium? Nam ſi dominus deo patri ſeruiuit, cur ſeruus domino obſequia ſeruitutis non reddit? Nō poteſt amicus exiſtere, qui amicitiæ iura non ſeruat. Non poteſt ad familiaritatem Chriſti accedere, qui eius mandata noluerit obſeruare. Adeptio amicitiarum, eſt obſerua tio mandatorum. Amicitia, amoris eſt vinculum: vnde no minis ducit exordium. Fruſtra tibi amici nomen imponis ſi amici iuſſa non feceris. Fruſtra nomen vſurpas, ſi nomini per contemptum repugnas. Aut enim factis, quod voca ris, oſtende: aut obſeruantibus nominis vocabulum cede. Præuaricationis crimen incurris, ſi aliud feceris quam vo caris. Quinimo amicitias reſpuis Chriſti, qui in te & fœde ra pietatis cōtulit, & amicitiæ iura donauit. Noli ingratus exiſtere, noli dona collata contēptu ſacrilego repudiare. Ad inuitandum te Chriſtus publice eū patrem exorat. Pater, inquit, volo, vt vbi ego fuero, & iſti ſint mecum, & videant claritatem, quam mihi dediſti priuſquàm mundus fieret. Si te quiſpiam diues in amicitias aſciſcere vellet, ſi in familiaritatē ſuam potens aliquis voluiſſet te charitatis vinculo copulare, quāto ſeruitutis obſequio, quātóue famu latu īſiſteres, ne in aliquo forte offēſus amicitiarū iura mu taret? De⁹ te ī familiaritatē vocat, & ei⁹ mādata nō ſeruas? Chriſtus te amicū nūcupat: & eū cōtemnere nō formidas?

Ioā.14.a

Amicitia unde.

Ioā.17.d.

Nec

Nec vereris, ne ex familiaritate hostis, ex amico inimicus existas: vt qui in æternum cum Christo posses gaudere, cum diabolo incipias gehennæ ignibus conflagrare. O stupenda benignitas domini, ô veneranda pietas Christi, quæ ante tibi in amicitias obuenit, quàm te sibi amicũ cõstituit. Ante se tibi dominus familiaritatẽ exhibuit, quàm te in familiaritatẽ vocauit. Propter nos corpus induit, crucem pertulit, mortẽ excepit: Nos peccauimus, & Christus sanguinem fudit. Nos deliquimus: & iugulari filius dei voluit. Immortalis pro mortalibus mortuus est: innocens pro reis occisus est: iustus pro peccatoribus interẽptus est. Vnde cognoscitur quantum præstabit seruientibus, qui tantũ peccatoribus præstitit. Tantum in te Christi amorem, quo amore Christiane pensabis? Tantos in te beneuolẽtiæ fructus, quo officio comparabis? Quicquid in eius obsequium erogaueris, parum est. Quicquid in eius seruitutem impẽderis, minus est. Nec si animam dederis, aut sanguinem fuderis, cõpensabis. Non enim sanguis noster proderit Christo, vt Christi profuit nobis: aut nostra passio beneficium collatura est domino, vt domini passionem nobis cõtulisse gaudemus. Sed idcirco passiones nostras libenter acceptat: quia sibi fieri deputat, quicquid ꝓpter se à nobis geri aspectat: quia nec ipsum virtute nostra sustinemus, quod patimur: pro eius potẽtia aggredimur, & eius victoria coronamur. Deniq; ipse in suis pugnat, ipse dimicat, & victoriam Christianis assignat. Nec poterit quisquam sibi vendicare, quod dei est: licet deus, quod suum est, homini dignetur adscribere. Quare cælestis amicitiæ dignitas mandatorum obseruantia teneatur, ne noster exterminet contemptus quod pollicetur beneuolentia dominus. Custoditio enim præceptorum, perceptio est promissorum. Vt enim cõtemptor amicus esse nõ poterit, ita amicitiæ gloria perfruetur qui Christi mandata seruauerit: sicut ipse dicit, Vos amici mei estis, si feceritis quæ mando vobis.

FINIS.